UNIVERSITÄTS BIBLIOTHEK WUPPERTAL
BERGISCHE UNIVERSITÄT WUPPERTAL

Universitätsbibliothek Wuppertal

Lukianu Hapanta

Zwinger, Jakob

Basileæ, [1619]

Orationes

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

urn:nbn:de:hbz:468-1-1415

Visual Library

ctio. Haud dubié.] ἀπόκρισις. Atq; de Olympi.] *Ab exemplo simili.* Audietam.] ἀντεισαγωγή. Attamen.] *Regerit ab vtili.* Pręterid vnum.] ἐξαίρεσις Sed age quid.] ἀνταπόκρισις. Quid ni rideam.] *Irrisio* ἀποπόμπασις. *Alexandri.* Sed illud.] *Interrogatio de illius sepulchro.* Porrò Ptolemæus.] ἀφήγησις. Pollicetur in Aegyptũ.] *Spes alterius sepulchri.* Non possum non.] *Irrisio.* Quin tu.] ἀντεξοπή. Neq; enim fas est.] γνώμη. Verùm illud.] *Comparatio cũ antecacta vita.* Quid lachrymaris.] ἐπιτίμησις. Ne res eas quæ.] παρακελευσμός. Sine me solum.] *Alexandri defuncti de Aristotele suo magistro iudicium.* Quanquam illud.] *Clausula.* Quandoquidem.] *Consilium* ἐξαγωγικόν. Verum enim Cletum.] *Amici Alexandri, quos in conuiuio interemit.* Quare fac in alteram.] *Conclusio.*

SEQVVNTVR ORATIONES:

quarum quædam adhuc inter Mortuorum dialogos, quædam inter Satur. epistolas prius relatæ fuêre: nonnullæ quoque Dramaticæ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΠΙ ΜΙΣΘΩ ΣΩΜΑΤΩΝ. *DE IIS QVI MERcede conducti in diuitum familijs viuunt.*

Erasmo Roterodamo interprete.

ARGVMENTVM.

AVlicæ vitæ molestias & incommoda, oratione hac depingit Lucianus: quamq; indigna ea sit homine, præsertim docto & liberaliter instituto, exponit: confutatis etiã causis ijs, quib. sese tuẽtur qui hoc vitæ genus sectãtur, & in seruitutẽ vltrò sese præcipitant. Exordiũ ab attentione incipit, amplificãdo rei magnitudinẽ, fidẽq; faciẽdo dictis, ab eorũ persona qui in eadẽ vita aliquandiu vixerũt. Mox & beneuolentiã captat Timoclis, eius ad quem scribit, ab officio amicitiæ, indicans se hec propterea illi scribere, vt quia illũ iã olim de hac vita suscipiẽda cõsilia agitare intellexerit, ne quid

ne quid olim, si res malè cadat, & illum consilij sui pœnitere incipiat, accusare sese possit, vt à quo admonitus aut reuocatus nō fuerit, præsertim quando sciat hāc vitā non per se difficilem atq; periculosam esse, verumetiam homini philosopho, aut quocunq; deniq; disciplinarum genere docto, minimè conuenire. Exordio in hūc modū peracto, cōfutationē statim subiungit earū causarū, quibus sese tueri solent q hoc vitæ genus vltrò amplectuntur. Diluit aūt omnes eas per inuersionem, ostendens ea maximè vel sequi, vel negari, quę illi cum primis euitare vel cōsequi student: ac postremò etiā turpe esse homini docto & ingenuo, ob solam spem voluptatis alicuius, in voluntariam seruitutem sese dare. Atq; hinc iam ad ipsam rem accedit, propositis per diuisionē ijs de quibus dicturus sit. Principiò igitur recenset, quanta incōmoda, quantæq; molestiæ perferendę sint, antequam in aulam recipiaris: deinde, quę & quanta tolerāda, atq; adeò deuoranda, vbi iam receptus fueris, circa prima conuiuia, circa pactionē mercedis, circa seruitutē reliquam, quæ mox exceptū atq; perdomitum, paulatim in contemptū adducit, & ad adulandū impellit. Præterea & metu periculisq; inuoluit, ob quæ variæ exinde querelæ, & vitæ mutatæ pœnitentia sequuntur. Atq; hęc omnia non domi solùm perferenda esse indicat, verumetiam foris, vbi interim multò sordidiora ministeria imponuntur, etiam à mulieribus, quibus æquè ac viris adulandum est. Post hæc & circa munerum compensationes, quo pacto nuncij ac dispensatores conciliandi: & circa mercedis solutionē, quanta cū molestia exigenda illa, quantaq; aliorum etiam inuidia accipienda sit: & postremò, quàm ignominiosi exitus plerosque maneant senes iam, & exhaustos, cùm clàm aut turpiter ab aula profugiunt, aut reijciuntur. Quæ omnia ad finem, velut in tabella quadam proposita, breui, sed eleganti admodum imagine depingit, & ob oculos ponit, amplificatis etiam in media passim oratione ijs quæ maximè vrgere aut commendare voluit,

KAI'

ΚΑΙ τί σοι πρῶτον, ὦ φιλότης, ἢ τί ὕστατον, φασὶ, καταλέξω τούτων, ἀπάσχειν ἢ ποιεῖν ἀνάγκη τοὺς ἐπὶ μισθῷ συνόντας μᾶλλον τῶν ὑπερλαμβανόντων τούτων φιλίας ἐξεταζομένους; εἰ χρὴ φιλίαν τοῦ τοιούτου αὐτῷ παλαιὰν ἐπονομάζειν. οἶδα γὰρ πολλὰ, καὶ σχεδὸν τὰ πλεῖστα τῶν συμβαινόντων αὐτοῖς, οὐκ αὐτὸς, μὰ Δία, τοῦ τοιούτου πεπειραθείς. ὁ γὰρ ἐν ἀνάγκῃ μοῦ ἢ πεῖρα ἐγγίγνεται (μὴ δὴ, ὦ θεοὶ γένοιτο) ἀλλὰ πολλοὶ τῶν εἰς τὸν βίον τοῦτον ἐμπεπλεκότων, ἐξηγόρευον πρός με, οἱ μήπω ἔτι ἐν τῷ κακῷ ὄντες, ἀναλογιζόμενοι, ὁπόσῳ καὶ ὁποῖα ἔπασχον· οἱ δ' ὥσπερ ἐκ δεσμωτηρίου τινὸς ἀπεφεύγοντες, οὐκ ἀηδῶς μνημονεύοντες, ὧν ἐπεπόνθεισαν: ἅμα γὰρ εὐφραίνοντο,

QVID a tibi primum, amice, aut quid postremum, quemadmodum vulgò dici consueuit, recenseam, ex his quæ tum facere tum pati coguntur, qui mercedis gratia sese in alienas domos, conuiciumq; tradunt alienum, quique in locupletum istorum amicitiam accensentur? si modò eiusmodi illorum seruitutem conuenit amicitiam appellare? Noui enim permulta atque adeò pleraque omnia, quæ illis ibi soleant accidere, non per Iouem quòd ipse ea experimento cognórim (neque enim mihi vnquam experiundi incidit necessitas, ac ne quando incidat, Dij prohibeant) sed quòd complures qui in hoc vitæ genus inciderant, apud me soliti sint commemorare: partim qui in ipsis etiamdum malis constituti, quæ & quanta ferrent, deplorabant: partim qui tanquam è carcere quodam profugi non absque voluptate

φρόνουσο, ἀναλογιζόμενοι οἵων ἀπηλλάγησαν. ἀξιοπιστότεροι δ' ἦσαν οὗτοι, καὶ πάσης, ὡς ἀπεῖν.τ τελεῖν, ἐξελελυθότες, καὶ πάντα ἐξ ἀρχῆς ἐς τέλος ἐπολίτευσαντο. ὁ παρίρεγωσὸν, ἐδ' ἀμελῶς ἐπήκουον αὐτῶν, καθάπερ ναυαγίαν τινὰ, καὶ σωτηρίαν παράλογον διεκρουμένων· οἷοί εἰσιν οἱ πρὸς τοῖς ἑτέροις ἐξευρημένοι τὰς κεφαλὰς, σὺν ἅμα ποιοῦντες τὰς περιπνευμονίας καὶ βάλας, καὶ ἀπρωπήσεις καὶ ἐκβολὰς, καὶ ἐσῶν πλάσεις, καὶ πυθαλίων ἀφηναυλίσεις διεξιόντων, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸς Διοσκόρους ἐπιφανομένους (οἰκεῖοι γὰρ τοιαύτης τραγῳδίας οὗτοί γε) ἤ τιν' ἄκρον ἐκ μηχανῆς θεὸν, ἐπὶ τῷ καρχησίῳ καταβιβόμενον, ἢ πρὸς τοῖς πυθαλίοις ἑστῶτα, καὶ πρὸς τινα πόνα μαλακῶν ἀπαυθαιούντα πλοῦν, ἢ πρὸς συνεχθεῖσι ἐμπτῶν αὐτὴν ἡρέμα καὶ κατὰ σχολὴν διανυθήσεσθαι, αὐτοὶ δ' ἀσφαλῶς ἀφθήσεσθαι χάειτι

luptate recordabantur, commemorabantq; ea quæ fuerant perpessi: imò iuuabat reuocare ob oculos, quas arũnas effugissent. Atq; hi quidẽ digniores mihi visi sunt, quibus fides haberetur: vt qui eius sacri ritus (vt ita dixerim) omneis, omniaq; mysteria perdidicissent, cũctaq; ab initio ad finẽ vsq; perspexissent. Hos igitur haudquaquã indiligenter, nec oscitãter audire soleo, veluti naufragium quoddã, ac præter spem obiectam salutẽ enarrantes: cuiusmodi sunt isti, qui in tẽplis deraso capite, complures simul obambulantes, immanes vndas, procellas, sublatos in cœlũ fluctus, iactus, malos fractos, gubernacula reuulsa narrãt: [b] in primis aũt geminos Castorẽ & Pollucẽ apparentes (nã hi peculiariter ad hãc tragœdiã pertinent) aut aliũ Deũ quempiã repẽtẽ (quẽ admodum in fabulis fieri conuenit) exoriũ, summisq; antennis insidientem, aut iuxta clauum adsistentem, qui nauim ad littus aliquod molle dirigeret: ad quod appellens futurũ esset vt & ipsa paulatim ac lentè solueretur, et ipsi tutò in solũ descẽderet,

idq;

καὶ εὐμορφίᾳ τοῦ θεοῦ. ἐκεῖνοι, μὴ οὖν τὰ πολλὰ ταῦτα πρὸς τὴν παραυτίκα χρείαν ἐπιφέρωσιν. ὡς παρὰ πλείονων λαμβάνοιεν, ὁ λυσυχᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ θεοφιλεῖς τινὸν ἐν δοκοῦντος. οἱ δὲ τὸς ἐν ταῖς οἰκίαις χειμῶνας, καὶ τρικυμίας, καὶ νὺ Δία παντοκυμίας τε καὶ λικακυμίας, εἰ οἷόν τε ἐπεῖν, διηγούμενοι, καὶ ὡς τὸ πρῶτον εὐσιπλοῦσιν, γαλῆνὸ ὑποφαινομένου τοῦ πελάγος, καὶ ὅσα πράγματα παρὰ τὸν πλοῦν ὅλον ὑπέμεναν, ἢ διψῶντος ἢ ναυτιῶντος, ἢ ὑπεραντλούμενοι τῇ ἅλμῃ. καὶ τέλος, ὡς πὸς πέτραν τινὰ ὕφαλον, ἢ σιδόπιλον ἀπόκρημνον, περιρρήξαν]ος τὸ διηνεκὲς σκαφίδιον, ἄθλιοι κακῶς ἐξῳνέξαν]ο γυμνοί, καὶ πάντων ἐνδεεῖς τῶν ἀναγκαίων. ἐν δὲ τῇ τέχνῃ, καὶ τούτων διηγήσει, ἐδόκουν μοι τὰ πολλὰ οὗτοι ὑπ' αἰσχύνης. ἐπικρύπτεσθαι, καὶ ἑκόντος ἔναι ἐπιλανθάνεσθαι αὐτῶν. ἀλλ' ἐγὼ

idque ope fauoreque diuino. Atque isti igitur permulta id genus ad præsentē cōmoditatē exaggerantes commemorāt: quò videlicet à pluribus stipem accipiant, si non calamitosi modò, verumetiā dijs chari esse videantur. Porrò ij dum eas quas in tectis tulerūt tēpestates referrent, atque immanes illas vndas, quinetiam decumanos fluctus, si fas est dicere: & quemadmodum primùm à littore soluerint mari tranquillo, quantúmque molestiarum perpetua nauigatione sint perpessi, dum sitiunt, dum nauseant, dum salo perfundunturſ denique quemadmodum infelici nauigio in cautem quampiam sub vndis latentem, aut in scopulum aliquem præruptum, & asperum illiso fractoque, miseri ægrè enatārint, nudi, cunctarumque rerum inopes: hæc inquam quum referrent, mihi quidem visi sunt permulta præ pudore subticere, volentesque ac scientes obliuisci. At ego

ἐγώγε κἀκεῖνα, καί τιν' ἄλλα ἐκ τῶν λόγων ξυνιεὶς, ἐνέσκω πρόσυτα τοῖς τοιαύταις ξυνουσίαις· ἃ δὴ δοκοῦσί μοι πάντα, ὦ καλὲ Τιμόκλεις διεξιέναι. Δοκῶ γάρ μοι ἐκ πολλοῦ ἤδη καταγνωκέναι, σε τὸν τῷ βίῳ ἐπιβουλεύοντα. καὶ πρῶτόν γε, ὁπλωίκα περὶ τῶν τοιούτων ὁ λόγος ἐνέπεσεν, εἶτα ἐπήνεσέ τις τῶν παρόντων τὸν τοιαύτην μισθοφορὰν, τεισαιδαίμονας εἶναι λέγων, οἷς μετὰ τοῦ τοὺς φίλους ἔχειν τοὺς ἀείσσεις ῥωμαίων, καὶ δειπνεῖν δεῖπνα πολυτελῆ καὶ ἀσύμβολα, καὶ οἰκεῖν ἐν καλῷ, καὶ ἀποδημεῖν μετὰ πάσης ῥαστώνης καὶ ἡδονῆς, ἐπὶ λευκοῦ ζεύγους, εἴ τύχοι, ἐξυπιάζοντας, πόσιτι καὶ μισθὸν τῆς φιλίας, καὶ ὧν εὖ πάσχουσι, τούτων λαμβάνειν οὐκ ὀλίγον δεῖν, ἀτεχνῶς γὰρ ἄσπορα καὶ ἀνύροτα τοῖς τοιούτοις τὰ πάντα φύεσθαι. ὁπότε

ego etiam illa, præterea autem & alia nonnulla ex illorum narrationibus coniectans deprehendi quicquid ærumnarum cum eiusmodi conuictibus coniunctum est. c Quæ quidem omnia haud grauabor, optime Tim.ocles, tibi percenſere. Iamprídem enim mihi videor animaduertisse, te de capessenda hac vitæ ratione cogitare. Nam olim quū his de rebus sermo incidisset, mox ex his qui præsentes erant, quispiam mercenarium hoc vitæ genus laudare cæpit: fortunatissimos eos affirmans, quibus contigisset horum vti familiaritate, qui apud Romanos essent optimates: tum conuiuijs adesse opiparis, idq; immunes: præterea splendidis in ædibus diuersari: tum peregrinari omnigena cum commoditate voluptateq;, alba interim in rheda (si forte libeat) resupinatos. Insuper ob hanc amicitiam, obq; commoditates, quibus afficiuntur, etiam mercedem capere: id verò non mediocre videri. Istis enim hauddubiè, d citra sementē ac culturam (quod aiunt) cuncta prouenire.

ὁπότε ὧν ταῦτα καὶ τὰ ὅμοια ἀκούσῃς, ἴδωμεν ὅπως ἐκκαλύψῃς πρὸς αὐτὰ, καὶ πάνυ σφόδρα πρὸς τὸ δελεαρ ἀνατείνας τὸν στόμα. ὡς οὖν τόδε ἡμέτερον ἀσαφὲς ποτὲ ἀναίτιον ἢ μὴ δόξῃς λέγειν, ὡς ὁρῶντες σε τὴν νικῶντα μετὰ δὲ καὶ δόξαν ἄγκιστρον καταπίνοντα, οὐκ ἐπιπαυόμεθα, οὐδὲ πρὶν ἐμπεσεῖν τῷ λαιμῷ τὴν εἰσπάξαμεν, οὐδὲ προσδηλώσαμεν ἀπὰ παρεμμένειν ἐξικνουμένου καὶ ἐμπεπηγότος, οὐδὲ συρόμενον, καὶ πρὸς ἀνάγκην ἀγόμενον ὁρᾶν, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος, ἐσῶν τῶν ἐπιδακρύομεν. ὅπως μὴ ταῦτα λέγῃς ποτὲ, πάνυ ἄλογα, λῆρος λέγεται, καὶ ἄφυκτα ἡμῖν, ὡς οὐκ ἀδοκοῦμεν, μὴ προμαθόντες, ἄκουσον ἐξ ἀρχῆς ἅπαντων, καὶ τὸ δίκτυόν γε αὐτὸ, καὶ τῶν κύρτων τὸ ἀδιέξοδον ἔκθεσιν ἐπὶ σχολῆς, ἀπὸ μὲν ἔνδοθεν ἐκ τοῦ μυχοῦ προσπισκόπησον. καὶ τὸ ἀγκίστρου δὲ τὸ ἀγκύλον, καὶ

Hæc igitur atque id genus alia quum audires, animadueruerti quemadmodum ad ea inhiaueris, quamq; auidè ad escam os apertum porrexeris. Proinde ne quid mihi certum in posterum posis imputare, neque expostulare queas, quod quum te conspiceremus tantum vnà e cum esca deglutientem hamum, non reuocaremus, neque priusquam in guttur demergeretur, reuulserimus, neque præmonuerimus, verùm posteaquam cessassemus, donec eo iam adacto atq; infixo, trahi iam ac vi duci conspiceremus, tum quum nihil opis afferri possit, frustra adesse nos, atque illachrymari: hæc inquam ne quando possis dicere (quæ si dicantur, meritò profectò dicantur, neq; à nobis refelli possent, quo minus peccasse videremur, vt qui prius ista non indicassemus:) audi nunc ordine omnia. Ac rete quidem ipsum cuiusmodi sit, quámque nullum habeat exitum: non intus medijs in sinibus inuolutus, sed foris tutò atq;

ἢ τῶν ἐς τὸ ἐμπαλιν τ σκόλο-
πα & ἀνασροφῶν, ἢ ὁ τριαίνης,
τὰς ἀκμὰς ἐς τὰς χεῖρας λα-
βὼν, καὶ πρὸς τὸν γνάθον πε-
φυσημένον ἀπερρώμῃ & ἰσχῦ-
μὴ πάνυ ὀξεῖα, μηδ' ἄφυκτα,
μηδ' ἀνιαρὰ ἐν τοῖς τραύμα-
σι φαίνηται βιαίως σπῶντα καὶ
ἀμάχως, ἀντιλαμβανόμενα,
ἐμμᾶς ἢ ἐν τοῖς ἀεπλοῖς, καὶ δεῖ
τὸ πφυῶσιν, ἀνάγραφε, σαυ
ἢ ἢ παρακαλέσας θαρρεῖν, ἐπι
λαβὲ τῆς ἄγρας, ἡ θήλης, κατά-
περ ὁ λάρος, ὅλον περιχανὼν
τὸ δίκτυον. ῥηθήσεται ἢ ὁ πᾶς
λόγος & τὸ μὴ ὅλον ἴσως διά
σε, πολὺ ἀπ' ὄγκου περὶ τῶν
φιλοσοφούντων ὑμῶν μόνων,
ἀλλ' ὁπόσοι σπουδαιοτέραν τὴν
προαίρεσιν προείλοντο ἐν τῷ
βίῳ, ἀπὰ καὶ περὶ γραμμα-
τικῶν, καὶ ῥητόρων καὶ μουσι-
κῶν, καὶ ὅλως τ ἐπὶ παιδείᾳ
σύντεινα, καὶ μισθοφορᾶν ἀ-
ξιομένων. κοινῶν δὲ ὡς, ἐπί-
πᾶν ὄντων, καὶ ὁμοίων τ ξυμ-
βαινόντων ἅπασι, δίκλον ὡς
ἐκ ἐξαίρετα μόνῳ, ἀσχίω δὲ τὰ
αὐτὰ ὄντα γίγνεται τοῖς φι-

atq; per otium antè contemplator, vnci aris aculeũ, reflexã hami aciem, ac tridentis cuspides manu tentãs malæq; admotas [f] experiens. Quod nisi vehementer acuta, nisi sic illigantia, vt effugiendi nulla sit facultas, nisi dira vulnera factura videantur, acriter trahentia, & inexplicabiliter retinentia: nos quidem inter formidolosos, atq; ob id etiam pauperes famelicosq; abscribito: ipse verò sumpta fiducia, venatum istum, si videtur, aggreditor, & Lari in morẽ totam escam hiatu deglutiens. Atq; in vniuersum quidem forsitan tua causa omnis hic sermo dicetur: [h] quanquã nõ solùm de vobis philosophis, aut his quicunque vitæ institutum sibi delegerunt cum virtutis studio coniunctius, verumetiam de grammaticis, rhetoricis, musicis, breuiter de omnibus, q̃ in doctrinæ professione versari, quæstumq; facere proposuerũt. Cæterùm quum omnia sint inter istos communia, eademq; prorsus accidant omnibus palàm est, phi-

λοσφοῦσιν, εἰ τῶν ὁμοίων τοῖς ἄλλοις ἀξιοῖν, καὶ μηδὲν αὐτὸς συμνότερον οἱ μισθοδόται ἄγοιεν. ὅ, τι δ' ἂν οἰῶ ὁ λόγος αὐτὸς ἐπιὼν ἐξωνείσκη, τοῦτο τὴν αἰτίαν μάλιστα μὲν οἱ ποιοῦντες αὐτοί, ἔπειτα δὲ οἱ ἐπομνύοντες αὐτὰ, δίκαιοι ἔχειν. ἐγὼ δὲ ἀναίτιος, εἰ μὴ ἀληθείας καὶ παῤῥησίας ἐπίτιμον τί δεῖ. τὸς μέντοι τοῦ ἄλλου πλήθους, οἷον γυμνασάς τινας, ἢ κόλακας ἰδιώτας, καὶ μικροὺς τὰς γνώμας, καὶ ταπεινὸς αὐτόθεν ἀνθρώπους, ὅτι ἀρτέπειν ἄξιον τῶν τοιούτων συνουσιῶν (οὐδὲ γὰρ ἂν πειθοῖεν) ὅτι μὴ αἰτιᾶσθαι καλῶς ἔχει, μὴ ἀρλεπομένους τῶν μισθωτῶν, εἰ καὶ πάνυ πολλὰ ὑπείζοιν ὑπ' αὐτῶν: ἐπιτήδειοι γὰρ, καὶ οὐκ ἀνάξιοι τῆς τοιαύτης διατριβῆς. ἄλλως τε οὐδὲ

losophorum conditione non esse à reliquis eximiam, imò hoc illis turpius ista contingere, quàm sint cum alijs communia, si ij qui conducunt, non alijs præmijs eos quàm reliquos dignos iudicent, nihilóq; magis quàm cæteros in honore habeant. Sed quicquid erit, quod narrationis series aperiet, eius culpam potissimùm in ipsos conferre par est, qui eiusmodi faciunt: deinde in eos qui talia sustinent. Ego verò culpari non debeo, nisi fortè veritas & libertas in commemorando reprehensionem mereatur.[i] Ac reliquum quidem hominum vulgus, puta palæstricos quospiam, aut adulatores imperitos, sordidoq; animo ac suopte ingenio humiles & abiectos homines, ne operæpretium quidem fuerit ab eiusmodi conuictu dehortari, quippe nequaquam obtemperaturos: neque rursum æquum sit illis vitio vertere, quòd non relinquant suos conductores, etiam plurimis ab illis contumelijs affecti. sunt enim ad eam vitæ rationem accommodati factiq; neque ea videlicet indigni. Præterea ne habeant quidem

ἐδὲ σχοῖεν ἄν τι ἄλλο, πρὸς ὅ, τι καὶ ἀκκλίναντας αὐτὸς, παρέχειν αὐτὸς ἐνεργὸς, ἀλλ' ἵν τις αὐτῶν ἀφέλῃ τοῦτο, ἀτέχνοι αὐτίκα, καὶ ἀργοὶ, καὶ πενιχροὶ εἰσιν. ὀδίν οὖν ὅτ' αὐτοὶ δεινὸν πάσχοιεν ἄν, ὅτ' ἐκεῖνοι ὑβρισαὶ δοκοῖεν, ἐς τὴν ἀμίλλα, φασὶν, ἐνουροῦτοι. ἐπὶ γὰρ τοι τὴν ὕβριν ταυτὴν ἐξ ἀρχῆς παρέρχονται ἐς τὰς οἰκίας, καὶ ἡ τέχνη φέρειν καὶ ἀνέχεσθαι τὰ γιγνομένα. περὶ δὲ ὧν προεῖπον τῶν πεπαιδευμένων, ἄξιον ἀγανακτεῖν, καὶ πεῖρᾶσθαι, ὡς ἔνι μάλιστα, μετάγειν αὐτὸς, καὶ πρὸς ἐλευθερίαν ἀφαιρεῖσθαι. δοκῶ δὲ μοι καλῶς ἂν ποιῆσαι, εἰ τὰς αἰτίας, ἀφ' ὧν ἐπὶ τὸν τοιοῦτον βίον ἀφικνοῦνταί τινες, παρεξέτασις, διέξειμι ὁ πάνυ βιαίους, ὀδ' ἀναγκαίας. ὅτω γὰρ ἂν αὐτοῖς ἡ ἀπολογία προαναιροῖτο, καὶ ἡ πρώτη ὑπόθεσις τῆς ἐθελοδουλείας. οἱ μὲν δὴ ποιοῦσι τὴν πρόφασιν, καὶ

quidem aliud quippiam ad quod sese conuertant, & in quo sese exerceant, adeò vt si quis eam vitam illis adimat, ignaui illicò, consilijq; in opes, desidiosi atq; inutiles reddantur. Quamobrem nec ipsi rem aliquam indignam patiantur, nec illi contumeliosè facere videantur, si (quod aiunt) in matellã iminxerint. Etenim ad eas ipsas contumelias iam inde initiò præparati, conferunt sese in familiam, atq; hæc sola illis ars suppetit, ferre & perpeti quicquid acciderit. Cæterùm eruditorum nomine de quibus institueram loqui, meritò indignandum, k enitendumq; vt quã maximè fieri potest, eos inde reuocatos, in libertatem vindicemus. Videor autem rectè facturus, si quibus de causis se quidã ad hoc vitæ genus cõferunt, eas causas excussero, parumq; idoneas atq; efficaces esse demonstrauero. Siquidem eo pacto omnis illis prærripietur excusatio, sumusq; ille titulus, quo suã spontaneam seruitutem solent obtexere. Iam igitur plerique paupertatem &

τῶν ἀναγκαίων χρείαν προθέμενοι, ἱκανὸν τοῦτο προκάλυμμα, ἰσοῦσθαι πρὸς τὸν βίον τοῦτον αὐτομολίας· καὶ ἀφορμὴν αὐτοῖς νομίζουσιν, ἀλεγοιγνώς ξυγγνώμης ἄξιον πιθῶσι, τὸ χαλεπώτατον τῶν τοῦ βίου τῶν πενίαν διαφυγεῖν μηδόν. ἔτα ὁ Θεόγνις πρόχειρος, καὶ πολὺ τὸ, Πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενίη δειδήμεν, καὶ ὅσα ἄλλα δείματα ὑπὲρ τῆς πενίας οἱ ἀγνωνιεσταὶ τῶν ποιητῶν ἐξενεγκόχασιν. ἐγὼ δ', εἰ μὴ ἐώρων αὐτὸς φυγόν τινα ὡς ἀληθῶς τῆς πενίας ἐνεισκομιζόμενος ἐκ τῶν ζοιστῶν ξαυτοῦ δεκάμενος ὑπὲρ τάχαρ ἐπουθεῖας ἐμικρολογέμην πρὸς αὐτὸς, ἐπεὶ δὲ (ὡς ὁ Ἡσιόδος που ῥήτωρ ἔφη) τοῖς τῶν νοσούντων σιτίσις ἐοικότα λαμβάνουσι, τίς ἔτι μηχανὴ, μὴ οὐχὶ καὶ πρὸς τοῦτο κακῶς βιοῦν ἐθέλειν δοκεῖν αὐτὸς, ἀεὶ μόνης ὁμοίας αὐτοῖς ὑποθέσεως ζῶν βίος; πενία

rerum necessariarum inopiam proponunt, atque eam vmbram satis idoneam existimant, qua suum factum prætexãt, quòd vltrò ad eam vitam accesserimi: ac sibi sufficere credunt, quum aiunt se quiddam ignoscendum facere, qui id quod est in vita molestissimum, nempe paupertatem studeant effugere. Postea[l] in promptu Theognis, atq; illud plurimum in ore. [m] Nã quemcunq; virum paupertas enecat. & si qua alia terricula abiectissimi quique Poëtæ de paupertate prodiderunt. [n] Equidẽ si videre ex huiusmodi conuictu paupertatis effugiũ aliquod verè contingere, non adhuc dum anxiè cum eis de vehementer amplectenda libertate disceptarem, At postea quam eiusmodi quædam accipiunt, cuiusmodi sunt ægrotantium alimenta (quemadmodũ egregius ille dixit orator) quî queant effugere, quò minus in hoc ipsum parũ rectè sibi consuluisse videantur, nimirum semper illis manente eodem vitæ illius argumento.

Semper

πενία γὰρ ἀεὶ ἀεὶ, καὶ τὸ λαμβάνειν ἀναγκαῖον, καὶ ἀπόθεσιν οὐδὲν, οὐ πειστὸν εἰς φυλακήν. ἀλλὰ τὸ δοθὲν, εἰ μὲν δοθῇ, εἰ μὲν ἀθρόως δοθῇ, πᾶν ἀκεραίως, καὶ ἢ κρέας ἐνδεῶς ἵνα ταναλίσκεσθαι, καλῶς δὲ ἔχει, μὴ ζειαῦτας τινὰς ἀφορμὰς ἐπινοεῖν, αἳ τὴν πενίαν τηρῶσι, παραβουθῶσα μόνον αὐτῇ, ἀλλ' αἳ τέλεον ἐξαρήσουσι. καὶ ὑπὲρ γε τοιούτου, καὶ εἰς βαθυκήτια πόντον ἴσως ῥιπτεῖν ἔδει, ὦ Θεόγνι, καὶ πετρέων, ὡς φῆς, κατ' κλιβάτων. ἐὰν δὲ τις ἀεὶ πένης, καὶ ἐνδεὴς καὶ ὑπόμισθος ὢν, οἴεται πενίαν αὐτῷ τοῦτο δεδιωφανῆναι, ἐκ οἶδα πῶς ὁ τοιοῦτος ἐκ ἂν δόξειεν ἑαυτὸν ἐξαπατᾶν. ἄλλοι δὲ πενίαν μὴ αὐτὴν ἐκ ἂν φοβεῖσθαι, ἐὰν καταπλαγῶσί φασιν, ἐὰν ἐδεώσαντο τοῖς ἄλλοις ὁμοίως πονοῦντον, ἐκποιεῖν τὰ ἄπορα, νῦν δὲ (πεπονυκνῶσι γὰρ αὐτοῖς τὰ σώματα, ἢ ὑπὸ γήρως, ἢ ὑπὸ νόσων) ἐπὶ τὴν δὲ ῥάστωνα οὖσαν,

Semper enim manet paupertas, semper accipiēdi necessitas: nihil quod seponatur, nihil superest quod reseruetur: verū quicquid datū fuerit, vt detur, vt vniuersum etiā capiatur, prorsus omne insumitur, ita tamē, vt ne id quidem in vsus sufficiat.° Rectius autem futurū fuerat, si nequaq̄ causas eiusmodi cōminiscerentur, quæ paupertatē seruāt alunt q̄, atq̄ eatenus duntaxat opitulantur, verū quæ illam tandē aliquando tollant. Ac forsitan tibi hoc volebat Theogni, quū diceres eam in altum mare, ac præruptis de scopulis præcipitē dari oportere. Quod si quis semp pauper, semper egēs, cum semper mercede conductus mereat, hoc ipso sese arbitretur aufugisse paupertatem: nō video quī fieri possit, quò minus hic ipse sese fallere videatur. ᵖRursum alij negāt sese paupertatem formidaturos, si modò reliquorum hominum in morem posint suo labore suaq̄ industria sibi victum suppeditare: at nunc sibi fractas esse corporis vires, seu senio, seu morbis: eoq̄ ad eam vitam

τὴν μισθοφορὰν, ἀπλωτικέ=
να. φέρ' οὖν ἴδωμεν εἰ ἀληθῆ
λέγουσι, καὶ εἰ ἐκ τοῦ ῥᾴστου πει=
σίγνυται αὐτοῖς τὰ διδόμε=
να, μὴ πολλὰ, μὴ δὲ πλείω
τῶν ἄλλων πονοῦσιν. εὐχῇ
γὰρ ἂν ἐοικότα εἶναι ταῦτά γε,
μὴ πονήσαντα μὴ δὲ καμόντα,
ἕτοιμον ἀργύριον λα=
βεῖν. τόδε δὲ καὶ ῥηθῆναι
κατ' ἀξίαν ἀδιάλυτον, τοσ=
αῦτα πονοῦσι, καὶ κάμνου=
σιν ἐν ταῖς συνουσίαις. ὥστε
πλέον ἐνταῦθα, καὶ ἐπὶ
τοῦτο μάλιστα τῆς ὑγείας δεῖ=
σθαι, μυείων ὄντων ὁσημέρα
τῶν ἐπιτειβόντων τὸ σῶ=
μα, καὶ πρὸς ἐσχάτην ἀπό=
γνωσιν καταπονούντων. λέ=
ξομεν δ' αὐτὰ ἐν τῷ προσή=
κοντι καιρῷ, ἐπειδὰν καὶ τὰς
ἅπας αὐτῶν δυσχερείας διε=
ξίωμεν. τὸ δὲ νῦν εἶναι, ἱκα=
νὸν νῦν ἐπιδεῖξαι, ὡς οὐδ' οἱ
διὰ ταύτην λέγοντες αὐτὸς
ἀφιδίδοσθαι τὴν πρόφασιν, ἀληθεύοιεν ἄν, λοιπὸν
δὴ

mercenariam, facilè videlicet atque commodam confugere. Age igitur, inspiciamus num vera prædicent, & num ea quæ dantur, ex facili illis suppetant, ac non multò, neq; adeò maiore labore cõstent, quàm vulgo suus victus. Nã id quidem etiam votis expetendum, vti citra laborem, citra sudorem, nullo negotio paratum argẽtum accipias. Verùm quàm hæc absint à vero, istud profectò vt dignum est, ne dici quidem satis potest: tantum laborum, tantum sudorũ in eiusmodi conuictibus exhauriendum, vt hic ne valetudo quidem ad id par sit, quippe quum quotidie sexcenta nõ desint negocia, quæ corpus conficiant, atq; extremam vsque defectionem delassent. Verũ hæc suo loco dicemus, quum etiã reliquas illorum incommoditates commemorabimus. ¶ In præsentia sat erit ostendere, qui se aiunt hac de causa in seruitutem addicere sese, ne istos quidem vera dicere. Superest iam vt eam causam referamus, quæ quidem vt est verisima, ita ab illis minimè profertur: nempe

δὴ καὶ ἀληθέστατον μὴ, ἥκιστα δὲ πρὸς αὐτῶν λεγόμενον, ἡδονῆς ἕνεκα, καὶ τῶν πολλῶν καὶ ἀθρόων ἐλπίδων, ἐσπηδᾶν αὐτοὺς εἰς τὰς οἰκίας, καταπλαγέντας μὲν τὸ πλῆθος τοῦ χρυσοῦ, καὶ τοῦ ἀργύρου, ἐυδαιμονήσαντας δ' ἐπὶ τοῖς δείπνοις, καὶ τῇ ἄκρᾳ τρυφῇ ἐλπίσαντας δ' ὅσον αὐτίκα χανδὸν ἡδονὸς ἐπισυμίξοντες, πίεσθαι τοῦ χρυσίου. ταῦτα ὑπάγει αὐτοὺς, καὶ δούλους ἀντ' ἐλευθέρων τίθησιν, οὐχ ἧ τῶν ἀναγκαίων χρεία, οὗ ἔφασκον, ἀλλ' ἧ τῶν μὴ ἀναγκαίων ἐπιθυμία, καὶ τῶν πολλῶν καὶ πολυτελῶν ἐκείνων ζῆλος. τοιγαροῦν ὥσπερ δυσέρωτας αὐτοὺς, καὶ κακοδαίμονας ἐρασὰς ἔνδεχοί τινες, καὶ τρίβωνες ἐρώμενοι, παραλαβόντες ὑπερφυῶς πρεσβεύουσιν, ὅπως ἀεὶ ἐρασθήσονται αὐτῶν θεραπεύοντες, ἀπολαύσαι δὲ τῶν παιδικῶν, ἀλλ' οὐδὲ μέχρι φιλήματος ἄκρου μεταδιδόντες. ἴσασι γὰρ ἐν ᾧ τυχεῖν τοῦ διάλυσιν τοῦ ἔρωτος γεγενησομένου.

ταύτῃ

nempe ipsos voluptatis gratia, & amplis illis [r] spebus incitatos, vltò inuadere familias diuitum, auri argentiqúe vim & copiam admiratos: prætereà quòd felices sibi videantur ob conuiuia, & reliquas eius vitæ delicias: sperantes futurum vti mox nemine vetante affatim aurum bibant. Hæc nimirum sunt, quæ illos adducunt, atque ex liberis seruos constituunt: non rerum necessariarum vsus, quem prætexebant: sed rerum non necessarium cupiditas, atque ingentium illarum & amplarum opum admiratio. [s] Enimuerò quemadmodum miseros istos atq; infelices amantes, callidi quidam & veteratores amasij receptant, & fastidienter ducunt, lactantq; videlicet quò iugiter amantes ambiant ipsos, atque inseruiant: cæterùm ex amoris fructu ne summo quidem osculo impertiunt. Intelligunt enim, copia facta dissoluendum amorem.

ταύτην οὖν ἀποκλείουσι, καὶ ἐγκοτύπως φυλάττουσι. τὰ δ' ἄλλα, ἐπ' ἐλπίδος ἀεὶ τὸν ἔρωτα τὸν ἔχουσι. δεδίασι γὰρ, μὴ αὐτὸν ἡ ἀγόνωσις ἀπαγάγῃ τῆς ἄγαν ἐπιθυμίας, καὶ ἀνέρωτος αὐτοῖς γένηται. προσαμειδιῶσιν ὅν; καὶ ὑπισχνοῦνται, καὶ ἀεὶ ποιήσουσι, καὶ χαρίζονται, καὶ ἐπιμελήσονται ποικιλοτρόπων. εἶτ' ἔλαθον ἄφνω γηράσαντες, ἐξωροι γενόμενοι, καὶ οὗτος τὴν ἐρᾶν, κἀκεῖνος τὴν μισταποδίδοναι. πέπρακται δ' οὖν αὐτοῖς ὅδε, ἐν ἅπασι τῷ βίῳ, πέρα τῆς ἐλπίδος. τὸ μὴ δὲ ἡδονῆς ἐπιθυμίαν ἅπαντα ὑπομένειν, ὃ πάνυ ἴσως ὑπαίτιον, ἀλλὰ συγγνώμης, εἴτις ἡδονῇ χαίρει, καὶ ταύτῃ ἐξ ἅπαντος θεραπεύει ὅπως μεθέξει αὐτῆς, καὶ τοι ἀσχολὸν ἴσως, καὶ ἀνδραποδῶδες, ἀποδόσει δὲ ταύτῃ ἑαυτὸν πολὺ γὰρ ἡδίων ἡ ἐκ τῆς ἐλευθερίας ἡδονή. ὅμως δ' ἂν ἐχέτω τινὰ συγγνώμην αὐτοῖς, εἰ ἐπιτυγχάνοιεν. τὸ

id igitur ne fiat, præcauent, diligenterq; sui copiam subtrahunt. Alioqui spe semper retinent amãtem, metuentes ne desperatio minuat cupiditatis ardorem, amãtemq; ab se alienet. Proinde semper arrident, pollicenturq;, semperq; facturi sunt, semperq; gratificaturi: semperq; ingentium sumptuũ rationem habituri: donec imprudentes ambo senuerint, atque vtriq; iam præterierit ætas, huic ad amandũ, illi ad dãdum: atq; ita omni vita nihil illis peractum est vltra spem meram. Atqui voluptatis cupiditate nihil non ferre, id quidẽ forsitan nõ vsqueadeò vitio vertendũ: quin magis venia danda, si quis voluptate capiatur, & hanc vndequaq; consectetur, quò possit ea potiri: quanquam turpe forsan ac seruile, si quis ea gratia semet in ius tradat alienum: propterea quod voluptas quæ ex libertate percipitur, multò suauior est, quàm ea quam ille libertatis iactura sectatur. Attamen hoc quoque aliquo pacto ignoscendum illis sit, si modò consequantur.

Verum-

τὸ δὲ ἡδονῆς ἐλπίδα μόνον πολλὰς ἀδίας ὑπομένειν, γελοῖον οἶμαι καὶ ἀνόητον, καὶ λαῦθ' ὁρῶντας ὡς οἱ μὲν πόνοι σαφεῖς καὶ πρόδηλοι, καὶ ἀναγκαῖοι, τὸ δ' ἐλπιζόμενον ἐκεῖνο, ὅ, τι δή ποτ' ἐστὶ τὸ ἡδύ. ὅτι γὰρ γένοιτό πω τοσούτῳ χρόνῳ, προσέτι δὲ οὐδὲ γνώσεται ἔοικεν, εἴ τις ἐκ τῆς ἀληθείας λογίζοιτο. οἱ μὲν γε τῆ Ὀδυσσέως ἑταῖροι, γλυκύ τινα τῆ λωτὸν ἐσθίοντες, ἠμέλουν τῶν ἄλλων, καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἡδὺ, τῆ καλῶς ἐχόντων καταφρόνουν, ὥστε ἐ πάντῃ ἄλογ, ὅ ὠτῆ κ λάθη τὸ καλὸ, πρὸς τὸ ἡδὺ ἐκεῖνο τῆ ψυχῆς διαπριδέσης. τὸ δὲ λιμῷ ξυνούσα, παρεσῶτα ἄλλω τὸ λωτὸ ἐμφερομένῳ, μηδὲν μεταδιδοῦσι, ὑπ' ἐλπίδαι μόνης τὸ μὲν αὐτῆ παραγύσασθαι πρὸς δεδόθη, τῆ καλῶς καὶ ὀρθῶς ἐχόντων ἐπιλελησμένον, Ἡράκλεις ὡς καταγέλαστον, καὶ πληγῶν τινων Ὁμηρικῶν ὡς ἀληθῶς δεόμενον.

τὰ

Verumenimuerò ob solam voluptatis spem multas perferre molestias, equidem & deridiculũ arbitror & stultum, maximè quum videant labores certos esse, manifestos, & ineuitabiles: porrò illud quod speratur, quod quidem nihil aliud tandem est quàm voluptas, ne tam longo quidem tempore contigisse, præterea autẽ nec verisimile videri vt cõtingat aliquãdo, si quis modò rem recta reputet via. At [u] *Vlyssis quidem socij, dulci quadã gustata loto, reliqua negligebant, ac p̃senti voluptate deliniti. honesta continebant, vt nõ prorsus cum ratione pugnãrit in illis honestatis obliuio: nimirum animo voluptatis illius sensu occupato. Verùm si qs famelicus alij cupiam loto sese ingurgitanti, neq; quicquam inde impertienti asistat, idq; solã ob spem, quòd credat fore vt & ipsi aliquã do degustandam lotum porrigat: asistat inquam ad hunc modum, recti atque honesti oblitus, dij boni quam hoc ridiculum, planéq; verberibus quibusdam Homericis dignum.*

Ergo

τὰ μὲν τοίνυν πρὸς τὰς ξυνουσίας αὐτοὺς ἄγοντα, καὶ ἀφ' ὧν αὐτοὺς φέροντες ἐπιτρέπουσι τοῖς πλουσίοις χρῆσθαι πρὸς ὅ, τι ἂν ἐθέλωσι, ταῦτά ἐστιν, ἢ ὅτι ἐγγυτάτω τούτων. πλὴν, ἃ μὴ κἀκείνων τις μνημονῆσαι ἀξιώσειε, τῶν καὶ μόνον τῇ δόξῃ ἐπαιρομένων τοῦ ξυνεῖναι ὑπαπρίδιας τε καὶ ὠπαρύφοις ἀνδράσιν. εἰσὶ γὰρ οἱ καὶ τοῦτο πρέπον, καὶ ὑπὲρ τὸς πολλοὺς νομίζουσιν. ὡς ἔγωγε τοὐμὸν ἥδιον, οὐδὲ βασιλεῖ ὢν μεγάλῳ αὐτὸ μόνον σωῆναι, καὶ σωὼν ὁρᾶσθαι, μηδὲν χρεὸν ἀρπαῶν τῆς ξωνουσίας, δεξάμενω ἄν. τοιαύτης δὲ αὐτοῖς τῆς ὑποθέσεως οὔσης, φέρε ἤδη πρὸς ἡμᾶς αὐτὸς ἐπισκοπήσωμεν, οἷα μὲν πρὸ τ' εἰσέρχεσθαι καὶ τυχεῖν ἐπομένουσιν, οἷα δ' ἐν αὐτῷ ἤδη ὄντες πάσχουσιν· ἐπὶ πᾶσι δὲ, ἥ τις αὐτοῖς ἡ καταστροφὴ δράματος γίγνεται. ἃ γὰρ δὴ ἐκεῖνό γε ἀπεῖν ὅτι, ὡς

Ergo quæ istos ad diuitum cõuictum adducunt, & quibus impulsi sese illis dedunt, ad quodcunq; lubitum fuerit vtendos, hæc sunt, aut hic fermè simillima. x Nisi si quis & illos commemorandos esse iudicat, quos hæc vna res ad id commouet, quòd gloriosum arbitrantur cum illustribus atque opulentis viris habere consuetudinem. Sunt enim qui hoc quoque præclarum ac magnificum, suprà; plebem esse existiment. Nam ego quidé, quod ad me propriè attinet, recusárim vel Y cum Persarum rege conuiuere duntaxat conuictorque videri, si nullus ex eo conuictu fructus ad me redeat. Quum itaque causa eius vitæ suscipiendæ sic illis habeat, age iam consideremus apud nosmetipsos, primùm cuiusmodi sint illis perferenda priusquam obtinent: z deinde, cuiusmodi in ipsa iam vita constituti patiantur: postremò, quæ tandem catastrophe, quis fabulæ exitus illis contingat. Neque enim illud dicere possunt, hæc

ὡς εἰ καὶ πονηρὰ ταῦτα, ἔυλη-
πλα γε, καὶ ὁ πόνος δι' ὁ πόνος, ἀπὸ θεραπῆσαι δεῖ μόνον, εἶ
τα σοι πράξαι τὸ πᾶν ἐυ-
μαρῶς. ἀπὸ πολλῆς δὲ καὶ ἀφ-
ορμῆς, σωιχὸς δὲ καὶ θυραω-
λίας, ἔωθεν ἐξανιστάμενον,
περιμένειν ὠθούμενον, καὶ ἀφ-
ικνούμενον, καὶ ἀνασχωλον ἐνί-
οτε, καὶ ὀχληρὸν δοκοῦντα ὑπὸ
θυρωρῶ, κακῶς συνέιζοντι, καὶ
ὀνομακλύτοις λιβυκῶ ταπεινό-
μενον, καὶ μισθὸν τιθέντα τῆς
μνήμης τοῦ ὀνόματος. καὶ μὴν
καὶ ἐωθεν ὑπὲρ τῶν ὑπάρχο-
σαν δεῦρ' ἀμιν ἐπιμεληθῆναι
χρὴ, πρὸς τὸ τοῦ θεραπευομένου
ἀξίωμα, καὶ χρώματα ἀρέ-
σθαι, οἷς ἂν ἐκεῖνος ἥδιστα, ὡς
μὴ ἀπάδῃς, μὴ δὲ προσκρούῃς
βλεπόμενος, καὶ φιλοπόνως
ἔπεσθαι, μᾶλλον δὲ ἡγεῖσθαι,
ὑπὸ τῶν οἰκέτων προωθούμε-
νον, καὶ ὥσπερ τινα πομπὴν
ἀναπηρέντα, ὁ δὲ οὐδὲ προ-
βλέπει πολλῶν ἐξῆς ἡμερῶν.
ἂν δέ ποτε καὶ τὰ ἄεικα πρά-
ξῃς, καὶ ἴδῃ σε, καὶ προσκαλέ-
σας εἴρηταί τι, ὦν ἂν τύχῃ.

hæc tametsi molesta sint, ta-
men assuesci facilè, neq; ad id
multo opus esse labore: A sat
esse si velis modò, postea reli-
qua omnia factu fore facilia.
Imò necesse est vt B primùm
diu sursum ac deorsum cursi
tes, manè excitatus assiduè
pro forib. obuerseris, vt pdu-
res quũ protruderis, quũ excl
deris, quũ improbus interdũ
atq; importunus videris, cùm
ianitori malè Syrissanti, ac
nomenclatori Libyco subijce
ris, quũq; nominis tui memo-
riã mercede redimere cogeri-
s. Quinetiã vestitus tibi est
apparãdus supra tuæ rei fa-
cultatẽ, pro dignitate eius cu
ius cõuictũ ambis: deligendus
color quo ille potissimũ gau-
deat, vti ne discrepes, néue o-
culos illius offendas. C Po-
stremò vti gnauiter assectêre
necesse est, vel antecedas po-
tius, à famulis protrusus, ac
veluti pōpã quãdã expleas, ac
ille interim cõplures iam dies
ne aspicit qdẽ te. Quòd si qñ
res tibi felicissimè verterit, si te respexerit, si accersiuerit, dixe-
ritq;, quicquid illud fuerit, quod illi fortè in buccam venerit:

τότε δὲ τότε πολὺς μὲν ὁ ἱδρὼς, ἀθρόος δὲ ὁ λιγγὸς, καὶ τρόμος ἄκαρος, καὶ γέλως τῶν παρόντων ἐπὶ τῇ ἀπορίᾳ. καὶ πολλάκις ἀπεκρίνασθαι δέον, τίς εἴη, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀχαιῶν, ὅτι χίλια νῆες ἦσαν αὐτοῖς, λέγεις. τοῦτο οἱ μὲν χρηστοὶ ἀιδῶ ἐκάλεσαν, οἱ δὲ ζηλοῦμενοι δειλίαν, οἱ δὲ κακοήθειας ἀπαιδευσίαν. σὺ δ' οὖν ἐπισφαλεστάτης περιαθὰς τῆς πρώτης φιλοφροσύνης, ἀπῆλθον καταδικάσας σεαυτὸν πολλοῖς τῶν ἀπόγνωσιν, ἐπειδὰν δὲ πολλὰς μὲν ἀύπνους νύκτας ἰαύσῃς, ἤματα δ' ἀμαχόμενα διαγάγῃς, οὐ μὰ Δία τῆς Ἑλένης ἕνεκα, ὃ ἢ Πειράμεα Περγάμων, ἀλλὰ τῶν ἐλπιζομένων πέντε ὀβολῶν, τύχῃς δὲ καὶ τραγικοῦ τινος θεοῦ σωτεύοντος, ἐξέτασις τοὐντεῦθεν ἃ οἶδα τὰ μαθήματα. καὶ τὼ μὲν πλησίον ἡ διατριβὴ οὐκ ἀηδὴς, ἐπανουμένῳ καὶ ὀρθαμονιζομένῳ· τοὶ

tum denique, tum plurimus sudor, tum multa oculorum caligo, tum intempestiua trepidatio, tum sannæ eorum qui adsunt hæsitãtiam tuam ac perplexitatem ridentium. Qua quidem non raro accidit, vt quum oportuerit respondere quis fuerit rex Achiuorum, mille naues illis fuisse respondeas. Atque id si qui sunt modesti, pudorem vocant: immodesti timiditatem nominant: improbi inscitiam. Ita fit, vt tu primã hanc diuitis comitatem, tibi periculosissimam expertus, ita discedas vt tantam animi tui imbecillitatẽ ipse condẽnes. Porrò vbi multas iam noctes insomnes duxeris, vbi plurimos dies cruentos egeris, haud quidẽ Helenæ gratia per Iouem, neq; ob Priameia Pergama, verùm spe quinque obolorum. contigerit autem & Deus quispiam tragicus qui tibi sit auxilio: Diam illud restat, vt exploreris, excutiarisq; num literas noris. Atque ea quidem disceptatio non iniucunda est ipsi diuiti, quippe qui laudatur interim, ac felix esse prædicatur.

Cæterùm

σοὶ δὲ ὁ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἀγῶν, καὶ ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ βίου τό τε πεπεῖσθαι δοκεῖ. ὑπεισέρχεται γὰρ εἰκότως τὸ μὴ δι' ὑπ' ἄλλο ἄν καταδεχθῶναι πρὸς τοῦ πρεσβύτου ἀφρόνιθίνα, καὶ δόξαντα εἶναι ἀδόκιμον. ἀνάγκη δίνω, εἰς μέσα διαριθμῶν ὅτι, δοῖς μὲν ἀντεξεταζομένοις φθονοῦντα (τίθεσθε γὰρ καὶ ἄλλους ἐν τῶν αὐτῷ ἀντιποιουμένους) αὐτὸν δὲ πάντα ἐνδεῶς ἀρηκέναι νομίζοντα, φοβούμενον δὲ, καὶ ἐλπίζοντα, καὶ πρὸς τὸ ἐκείνου πρόσωπον ἀτενίζοντα, καὶ ἃ μὲν ἐπφανιζοῖτο τοῦ πεγραμένου, ἀφιέμενον, ἃ δὲ μαθιῶν ἀπεδεδεγμένα, καὶ ἔνεκεν κλαθισάμενον. ἐπὸς δὲ πολλοῦς ἐν τοὺς ἐναντία σοι φρονοῦντας, καὶ ἄλλους ἀντὶ σοῦ τιθεμένους. ὧν ἕκαστος, ὥσπερ ἐκ λόχου τοξεύων, κίνηθεν ἔτ' ἐννόησον ἄνδρα ἐν βαθεῖ πώγωνι, καὶ πολιᾷ τῇ κόμῃ ἐξεταζόμενον, εἴ τι οἶδεν ὠφέλιμον, καὶ δοῖς μὲν δοκοῦντα ἀδεῖν, δοῖς δὲ μὴ, μισοῦ

Cæterùm tibi videtur de vita ipsa, deq; omni fortunatum certamen esse paratum: propterea quòd tibi venit in mentem, idq; meritò, futurũ vt alius nemo sit admissurus, si prius ab hoc reiectus ac repudiatus videare. Interim in varias curas distraharis oportet, dum inuides ijs qui pariter ex æquo tecũ examinantur. Finge enim & alios esse qui eiusdem fortunæ tibi sint competitores: te verò tibi videri cuncta parum absolutè respondisse, metuentem interim simul & sperantẽ, ac miserè de illius vultu pendentẽ, qui si quid parum probet eorum quæ dixeris, periisti. Sin arridens auscultat, hilarescit, & spe bona fultus consistis. Porrò consentaneũ est, E esse non paucos qui tibi aduersentur, atque alios in tuũ locum velint inducere. Horum vnusquisq; clanculũ velut ex insidijs in te iaculatur. Iam verò illud considera, quale sit, virũ promissa barba, cana coma, examinari num quid bonæ rei didiceritis & alijs quidem didicisse videri, alius secus.

Superior

μέσ᾽ ἐν τοσούτῳ χρόνῳ, καὶ πολυπραγμονεῖταί σου ἅπας ὁ παρελελυθὼς βίος. κἂν μέν τις ἢ πολίτης ὑπὸ φθόνου, ἢ γείτων ἔκ τινος ἐυτελοῦς αἰτίας προσκεκρουκὼς, ἀνακεινόμενος ἄπεμοιχὸν, ἢ παιδεραστὴν, τοῦτ' ἐκεῖνο ἐκ τῶν Διὸς δέλτων ὁ μάρτυς. ἂν δὲ πάντες ἅμα ἐξῆς ἐπαίνωσιν, ὕποπτοι καὶ ἀμφίβολοι καὶ δεδεικασμένοι, χὠ τοίνυν πολὺ ἐυτυχῆσαι, καὶ μηδὲν ὅλως ἐναντιοῦνται: μόνως γὰρ ἂν ὅτω κρατήσειας. εἶεν, καὶ δὴ ἐυτύχηταί σοι πάντα ἐκ τύχης μείζον᾽ αὐτός τε γὰρ ἐπαίνεσι τοὺς λόγους, καὶ τῶν φίλων οἱ ἐντιμότατοι, καὶ οἷς μάλιστα πιστεύει τὰ τοιαῦτα, οὐκ ἀπέτρεψαν. ἔτι δὲ καὶ ἡ γυνὴ βούλεται, οὐκ ἀυλιεῖται δὲ οὐδὲ ὁ ἐπίτροπος, ὅτι ὁ οἰκονόμος οὐδέ τις ἐμέμψατό σου τὸν βίον, ἀλλὰ πάντα ἔλεω, καὶ παυλαχόθεν ἄσια τὰ ἱερά. κεκράτηκας δὴ, ὦ μακάριε, καὶ ἔστεψαι τὰ Ολύμπια, μᾶλλον δὲ Βαβυλῶνα ἕλκυσας,

Superior interim vita, & omnis anteacta ætas tua curiosiùs disquiritur. F Quòd si quis aut ciuis inuidia, aut vicinus leui quapiã de causa prouocatus te deferat, & adulterũ dicat vel pædera stẽ: is protinus iuxta vetus illud prouerbium, ex Iouis tabũlis testiis. Porrò si pariter omnes bene de te prædicent: suspecti, leues, ac largitione redẽpti videbuntur. Nam admodũ omnia tibi constent oportet: nihil prorsus sit, quod tibi queat obsistere: alioqui nũquam obtinueris. G Age sanè, hoc quoq; contigit, ac bona quapiam fortuna cuncta tibi feliciter cesserunt, & probauit ipse doctrinam tuam: & amicorum præcipui, quibusq; ille huiusmodi in rebus plurimam habet fidem, non dehortantur. Ad hæc vult etiam vxor. Non refragatur domus præfectus, neq; item dispensator. Nemo tuam insimulauit vitam, dextra omnia & omni ex parte bene promittunt sacra. Vicisti igitur, ô fortunate, & coronatus es Olympia. Quin Babylonem magis

ἕλησας, ἢ τὴν Σάρδεων ἀκρόπολιν καθήρηκας. καὶ ἕξεις τὸ τῆς Ἀμαλθείας κέρας, καὶ ἀμέλξεις ὀρνίθων γάλα. δεῖ δέ σοι ἀντὶ τῶν τοσούτων πόνων, μέγιστα ἡλίκα γενέσθαι τἀγαθά, ἵνα μὴ φύλλον μόνον ὁ στέφανος ᾖ, καὶ τόν τε μισθὸν οὐκ ἀνεπαφρόνητον ὁρισθῶσι, καὶ τοῦτον ἐν καιρῷ τῷ χρείας ἀπραγμόνως ἀποδίδοσθαι, καὶ τὴν ἄλλην τιμὴν ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς ὑπάρχειν, πόνων δὲ ἐκείνων, καὶ πλοῦ, καὶ δρόμων, καὶ ἀγρυπνιῶν ἀναπαύεσθαι, καὶ τοῦτο δὲ τὸ τῆς ὀχθῆς, ἀρτέναυτα τὰ πόδε καθεύδειν μόνα ἐκεῖνα πράττοντα, ὧν ἕνεκα τῷ ἀρχῷ παρεγένου; καὶ ὧν ἐμεμίσθωσο, ἐχθὲς μὲν οὕτως, ὦ Τιμόκλεις, καὶ οὐδὲν ἂν λῷον μέγα κακὸν, ὑποκύψαντα φέρειν τὸν ζυγὸν, ἐλαφρόν τε καὶ εὔφορον, καὶ τὸ μέγιστον, ἐπίχρυσον ὄντα: ἀλλὰ πολλοῦ, μᾶλλον δὲ τοῦ παντὸς δεῖ. μυεία

magis cepisti, aut Sardium arcem occupâsti. Habebis Copiæ cornu, & gallinaceum lac emulgebis. Iam sanè par est, vt aliquando præmia capias, maxima videlicet, & quæ laboribus tantis respondeant, ne corona tua frondea duntaxat sit, simul vt merces haudquaquã contemnenda præstituatur, eaq; commodè ad vsum citraq; negocium persoluatur, vtq; reliquus item honos tibi præter ministrorum vulgus suppeditetur. Cæterùm à laboribus illis, à luto, à cursitationibus, à vigiliis, in ocium te recipias, vt id quod vulgò solent optare mortales porrectis pedibus dormias, nihilq; iam facias præter ea solâ quorum gratia primùm receptus es, & in quæ conductus. ita enim consentaneum fuerat Timocles: neque ingens malum erat futurũ, si quis subdita ceruice ferat iugum, leue nimirum, & portatu facile, quodq; est omnium maximum, auro illitum. Atqui longè secus res habet, imò nihil horum reperietur.

μυρία γάρ δὴ ἀφόρη, τὰ ἐν τοιούτῳ ἀνδρὶ, ἐν αὐτοῖς ἢ λυπῶν σωφρόσιν γιγνόμενα. σκέψαι δ' αὐτὸς ἐξῆς ἀκούων, εἴ τις ἄρ' αὐτὰ ὑπομεῖναι δύναιτο, παιδείᾳ μὲν ἐπ' ἐλάχιστον ὠμιλικὼς, ἄρξομαι δ' ἀπὸ τοῦ πρώτου δείπνου, ἢν δόκῃ, ὅ σοι εἰκὸς δεπνήσειν τὰ πρωτεῖα τῆς μικρούσης ξυνουσίας. εὐθὺς οὖν πρόσεσι παραγγέλλων τις ἥκειν ἐπὶ τὸ δεῖπνον, οὐκ ἀνομίλητος οἰκέτης, ὃν χὴ πρότερον ἵλεων ποιήσασθαι παραβύσαντα εἰς τὼ χεῖρα, ὡς μὴ ἀδίξος εἶναι δοκεῖς, τοὐλάχιστον πέντε δραχμάς. ὁ δὲ ἀκοισάμενος, ἢ ἄπαγε, παρὰ σοῦ δὲ ἐγώ ἢ Ἡράκλεις, μὴ γένοιτο ἐπαπῶν, τέλος ἐπείθη, ἢ ἀπεῖσί σοι πλατὺ ἐγχανών. σὺ δ' ἐσθῆτα καθαρὰν προσπεισάμενος, ἢ σαυτὸν κομιώτατα σχηματίσας, βεσάμενος ἥκεις δεδιὼς μὴ πρὸ τῶν ἄλλων ἀφίκοιο, ἀπειρό-

Siquidem in medijs ipsis id genus conuictibus sexcentæ res accidunt viro ingenuo neutiquam tolerandæ. Quæ quum audieris, ipse tecum ordine reputato, num quisquam ea perpeti queat, cui quidem cum eruditione vel minimum commercij fuerit. Exordiar autem, si videtur, à primo conuiuio, vnde consentaneum est te consuetudinem illam auspicaturum. 1 Primùm igitur adest tibi quispiam qui te iubeat ad conuiuium accedere, famulus nō incomis: qui tibi priùs placandus, datis in manum, ne videaris inciuilis, vt minimum quinque drachmis. At ille Accissans, seq; quum maximè cupiat, cupere dissimulans: Apage, inquit: Egóne quicquam abs te? Addit & illa: Absit, dij prohibeāt. Tandem flectitur atque obtemperat ac discedit, te latè diducto rictu subsannans. Tu porrò nitida sumpta veste, mundissimèque cultus, lotus accedis, solicitus interim ne prior alijs aduenias: nam id inurbanum: quemadmodum posire-

ἐπιπρόκαλον γάρ· ὥσπερ καὶ τὸ ὕστατον ἥκειν, φορτικόν. αὐτὸ οὖν τηρήσας τὸ μέσον τοῦ καιροῦ, ἀσυλλύθας, καί σε πάνυ ἐντίμως ἐδέξαντο. καὶ παραλαβών τις κατέκλινε μικρὸν ὑπὲρ τὸ πλουσίου, κατὰ δύο πως σχεδὸν τῶν παλαιῶν φίλων, σὺ δ' ὥσπερ τὸ Διὸς τὸν οἶκον παρελθὼν, πάντα θεώμενος. καὶ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πραττομένων μετέωρος ἦ. ξένα γάρ σοι καὶ ἄγνωστα πάντα, καὶ ἔτι οἰκεία ἃς σε ἀφεῖλε, καὶ τῶν παρόντων ἕκαστος ὅ, τι πράξεις ἐπιτηρεῖσιν. οὐδ' αὐτῶν δὲ ἀμελεῖς τῶν πλησίον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ προσέπί τισι τῶν οἰκετῶν ἐπίσκοπον, ὅπως ἐς τοὺς πόδας, ἢ ἐς τὸν γωνίαν, ἢ πολλάκις ἐκ πλευρᾶς ἀποβλέψῃς. οἱ μὲν γὰρ τῶν συνδείπνων ἀκόλουθοι, ὁρῶντες ἐκπεπληγμένον, ἐς τὸν ἀπειρίαν τῶν θεωμένων ἀποσκώπτουσι, τερατεύεσθαι ποιούμενοι τὸ μὴ παρ' ἄλλῳ πρότερόν σε νενιδάκνυ-

postremum venire, graue. Proinde media inter vtrumque obseruata opportunitate ingrederis: teq; sanè quàm honorificè excipiunt. Tum arrepta manu te quispiam iubet accumbere, paulò supra diuitem, inter duos ferè veteres amicos. At tu perinde atque in Iouis ædes veneris, nihil non admiraris, & ad omnia quæ geruntur, suspensus inhias; propterea quòd noua tibi atque inuisa sint cuncta. Interim familia te spectat, omnesq; qui præsentes sunt, quid agas obseruant. Neque verò ea res curæ non est ipsi diuiti, quippe qui famulis aliquot præmonitis negocium dederit, vt oculis obseruent quemadmodum te geras in pueros, aut in vxorem, num subinde ex obliquo respectes. Ac reliqui quidem conuiuæ, simul atque te vident propter imperitiã ad ea quæ fiunt, attonitum ac stupefactum, derident clanculùm, coniectantes te nunquam antea apud alium quempiam

διεσπυγκένα, καὶ τὸ καινὸν ἔναί σοι τὸ χαρόμακρον τιθέμενον. ὥσπερ οὖν εἰκὸς, ἐπιδεῖν τι ἀνάγκη ἐπ' ἀρείας, καὶ μήτε διψῶντα πιεῖν ἀπεῖν τολμᾷν, μὴ δόξῃς οἰνόφλυξ τις εἶναι, μήτε τῶν ὄψων παρατεθέντων ποικίλων, πρός τινα τάξιν ἐσκευασμένων, ἐκεῖνα ἐφ' ὅ, τι πρῶτον ἢ δεύτερον τῶν χεῖρα ἐνέγκῃς. ὑποδείπειν δὴ ἐς τὸν πλησίον δεῖ, καὶ πάνυ ζηλῶν, καὶ μανθάνειν τὸ δεῖπνον τῶν ἀκολουθίαν. τὰ δ' ἄλλα ποικίλος ἔ, καὶ θορύβου πλέως τῶν ψυχῶν, πρὸς ἕκαστα τῶν πραττομένων ἐκπεπληγμένος. καὶ ἄρτι μὲν ἐυδαιμονίζεις τὸν πλούσιον τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἐλέφαντος, καὶ τῆς τοσαύτης τρυφῆς· ἄρτι δ' οἰκτείρεις σεαυτὸν, ὡς τὸ μηδὲν ὢν, εἶτα ζῶν ὑπολαμβάνεις. ἐνίοτε δὲ καὶ κἀκεῖνο ἀσπέρχεταί σε, ὡς ζηλωτόν τινα βιώσῃ τὸν βίον, ἅπασιν ἐκείνοις ἐντρυφήσων, καὶ μεθέξων

cœnasse, nouumq; tibi esse vt mantile apponatur. proinde, sicuti verisimile est, præhæsitantia sudes oportet, ac neque cùm sitias, audeas potum poscere, ne vinosus videare: neque varijs appositis opsonijs, & K in ordinem quendam extructis, scire posses, cui prius aut posterius manum admoueas. Quare ad eum qui proximus accumbit, respectes necesse est, atque eundem imitatus conuiuij rationem & ordinem discas. Alioqui anceps sedes, & varians, animoq; penitus perturbato, & ad omnia quæ illic geruntur obstupescens. L Atque interim quidem diuitiis admiraris felicitatem, propter auri vim & eboris, tantásque delicias. Interim tuam ipse deploras infelicitatem, qui quum nullius sis rei, tamen viuere te credas. Nonnunquam & illud in mentem venit, fore vt admirandam & expetendam quandam viuas vitam, quippe qui sis omnibus delicijs illis fruiturus, cunctorumq; ex æquo futurus

ξων αὐτῶν ἐξ ἰσοτιμίας. οἷς γὰρ ἐσαεὶ Διονύσια ἑορτάσειν. καὶ τοῦ καὶ μειράκια ὡραῖα διακονούμενα, καὶ ῥήματα προσμειδιῶντα, γλαφυρωτέραν ἐπιγράφῃ σοι τὴν μέλισσαν διατριβήν, ὥς τι σιωπῶν τὸ Ὁμηρικὸν ἐκεῖνο φθέγξῃ· ἀεί, Οὐ νέμεσις, Τρῶας καὶ ἐυκνήμιδας Ἀχαιοὺς Πολλὰ πονεῖν καὶ τολμᾶν περὶ τῆς τοῦ σαύτης ἐυδαιμονίας. φιλοτιμίαν τὸ ἐπὶ τούτῳ, καὶ σκύφον ἐυμεγέθη τις ἀτήσας, προὔπιέ σοι ὡς διδασκάλῳ, ἢ ὅ,τι δήποτε προσειπών. σὺ δὲ λαβὼν, ὅ,τι μέν τι σε καὶ αὐτὸν ἐπειπεῖν ἔδει, ἠγνόησας ὑπ' ἀπειρείας καὶ ἀγροικίας δόξαν ὤφλες. ἐπίφθονον δ' οὖν ἀφ' τῆς προθύμου ἐκείνης πολλοῖς τῶν παλαιῶν φίλων γεγένησαι. καὶ πρότερον ἐπὶ τῇ καλαθίσκῃ ἐλυπήσας τινὰς αὐτῶν, ὅτι τύμβον ἥκων, πρὸς εἰθὺς ἀνθρώπῳ πολυτελῆ δυλείαν λωτηνικότων.

futurus particeps. Arbitraris enim te semper bacchanalia festa celebraturum. Quin & adolescentuli formosi præministrantes, ac silentio arridẽtes, suauius in posterum hoc vitæ genus pollicentur: vt Homericum illud nunquam desinas in ore habere:

Haud vitio verti debet, si Troïa pubes,
Armatiq; simul Danaï, sub Marte laborum
Pondera tanta ferãt—:

ob tantam videlicet felicitatem. Accedunt ad hæc inuitatiunculæ ad bibendum: ac postulato per quàm mgẽti scypho quispiam præbibit tibi, præceptorem aut aliud quiddam denique te appellans. At tu recepto scypho quid vicissim M oporteat respondere, propter eiusmodi morum imperitiam ignoras, iamque rusticanus & inelegans esse videris. Cæterùm ea propinatio multorum veterum amicorum inuidiam in te concitauit, è quibus nonnullos iamdudum tuus acubitus clanculùm vrebat, quòd modò cùm adueneris, ijs anteponãre, qui multorum annorum seruitutem exhauserint.

κότων, οὐθὲ οὖν καὶ τοιοῦτός τις περὶ σοῦ λόγος ἐν αὐτοῖς, τὸ ἡμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς ἐλείπετο, καὶ τῶν ἄρτι εἰσελευθέρων ἐς τὴν οἰκίαν κατωτέρους ἐνν. καὶ μόνοις τοῖς Ἕλλησι τούτοις ἀφέωκται ἡ Ῥωμαίων πόλις καί τοι τί ὄφελος ἐφ' ὅτῳ πετιμῶνται ἡμῶν: οὐ ῥημάτια λύειν λέγουσις, οἷόν τί παμμέγεθες ὠφελεῖν; ἄλλος δέ, οὐ γὰρ εἶδον ὅσα μὴ ἔπιεν, ὥπως ἢ τὰ παραλεβρότα συνκαθὼν κατέφαγεν, ἀπαρόκαλος ἄνθρωπος, καὶ λιμοῦ πλέως, οὐδὲ ὄναρ λευκοῦ ποτε ἄρτου ἐμφορηθὲς, οὔτε γε Νομαδικοῦ, ἢ φασιανὸ ὄρνιθος, ὧν μόλις τὰ ὀστᾶ ἡμῖν καταλέλοιπε· πρίτος ἄλλος, ὦ μάταιοι, φυσι, πεγότε οὐδὲ ὅλων ἡμιρῶν ὄψεσθε αὐτὸν ἐνταῦθά που ἐν ἡμῖν τὰ ὅμοια πολιτευόμενον. νυνὶ μὲν γὰρ ὥσπερ τὰ καινὰ τῶν ἱπποδηκμάτων, ἐν τιμῇ τινι καὶ ἐπιμελείᾳ ὄντα. ἐπειδὰν δὲ πατηθῇ πολλάκις, καὶ ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀνα πλασθῇ,

Protinus itaq; talia quædam de te inter illos dicta feruntur: Illud scilicet malis nostris deerat, vt etiam ijs qui nuper in familiam cõmigrãrunt, posthabeamur. & Solis Græculis patet vrbs Romana & Quid habent quãobrem nobis debeant anteponi? Num mirificam quandam vtilitatem adferre videntur, quum verbula quædã misera dicunt? Rursus alius hæc: Annòn vidisti quãtum biberit? quemadmodum cibos appositos auidè corripiens deuorãrit? Homo inelegans, ac fame enectus, qui ne per somnium quidẽ vnquã fuerit o albo pane saturatus, multò minus alite Numidica, aut Phasiano, è quibus nobis vix ossa reliqua fecit. Porrò tertius: Fatui, inquit, priusquã quinq; abeant dies, videbitis hunc nihilo pluris fieri quàm nos. Nam nunc quidem non secus atq; calcei noui solent, in precio est, & habetur charus: verùm vbi crebrò iam fuerit calcatus, lutoq; deformatus, tum miserè

sub

πλαθῆ, ὑπὸ τῇ κλίνῃ ἀθλίως ἐρρίψει), κόρων, ὥσπερ ἡμᾶς, ἀνάπλεως. ἐκεῖνοι δὴ δὴ τοιαῦτα περὶ σοῦ πολλὰ φέρουσι, καί τε ἤδη καὶ πρὸς διαβολάς τινες αὐτὰ παρασκευάζονται. τὸ δ' ὅλον συμπόσιον ὅλον ἐκεῖνο μόνον ὅτι, καὶ περὶ σὲ δὶ πολλοὶ λόγοι, σὺ δ' ὑπ' ἀληθείας πλέον ἢ ἱκανὸς ἐμπιὼν οἴνου λεπτοῦ καὶ δριμέος, πάλαι δ' γαστρὸς ἐπειγούσης, πονήρως ἔχεις, καὶ ὅτι προξαναστῶά σοι καλὸν, ὅτι μένειν ἀσφαλὲς. ἀφεστηκόνι τοίνυν ἢ πότε, καὶ λόγων ἐπὶ λόγοις γιγνομένων, καὶ θεαμάτων ἐπὶ θεάμασι παρεισιόντων (ἅπαντα γὰρ ἐπιδείξασθαί σοι τὰ αὐτὴ βούλεται) κόλασιν δὲ λυπρὰν ὑπομένεις, μήτε ὁρῶν τὰ γιγνόμενα, μήτ' ἀκούων εἴ τις ᾄδοι, καὶ κιθαρίζοι πάντι τιμώμενος μαρακίσκος. ἀλλ' ἐπαινεῖς μὲν ὑπ' ἀνάγκης, ὤχθῃ δὲ καὶ σεσωμῶ, συμπεσὼν ἐκεῖνα πάντα, καὶ πυρκαϊάν τινα προσαγκαλῶν, ἵνα ποτὲ, καὶ

sub lectica abijcietur, cimicibus, quemadmodum nos, oppletus. Atque inter illos talia permulta de te iactantur, ex quibus aliquot iam tũ etiam ad calumniandum insimulandumq; te incitantur. Omne igitur illud cõuiuium tui plenum, ac plerique de te sermones. Tu verò propter insolentiam atque insuetudinem plus quàm sat est, hauris vini tenuis & acris, coq; P iamdudum aluo tibi cita discruciaris: verùm neque decorum tibi ante alios è cõuiuio discedere, neque rursus manere tutum. At producta interim in longũ potatione, dũ sermo alius ex alio nascitur, dũ spectacula alia proferũtur in cõuiuium (nã vniuersum fortunæ iua strepitũ tibi cupit ostentare) non mediocriter discruciaris, cui non liceat neque videre quæ geruntur, neque auscultare si quis voce citharáve canat egregiè dilectus adolescentulus. At laudas tamen inuitus: cæterùm animo illud optas, vt aut terræmotus repẽs ortus ea cuncta discutiat, aut incẽdiũ aliquod renũciet, quo simul cõuiuiũ

καὶ διαλυθῇ τὸ συμπόσιον τοῦτο μὲν δή σοι τὸ πρῶτον, ὦ ἑταῖρε, καὶ ἥδιστον ἐκεῖνο δεῖπνον, ὃν ἔμοιγε τοῦ θυμοῦ, καὶ τῶν λυκῶν ἁλῶν ἥδιον, ὁπλωίκα βούλομαι, καὶ ὁπόσον ἐλυθέρως ἐοθιομένου. ἵνα γοῦν σοι τὴν ὀξυρεκμίαν τὴν ἐπὶ τούζοις παρῶ, καὶ τὴν νυκτὶ ἔμετον, ἕωθεν δεήσει περὶ τοῦ μισθοῦ ξυμβῆναι ἡμᾶς, ὁπόσον τε καὶ ὁπόσε τῆς ἔτους χρὴ λαμβάνειν. παρόντων δὲ δύο ἢ τριῶν φίλων, προσκαλέσας σε καθίζειν κελεύσας, ἄρχεται λέγειν, τὰ μὲν ἡμέτερα, ὁποῖά ἐστιν, ἑώρακας ἤδη, καὶ ὡς τύφος ἐν αὐτοῖς οὐδὲ εἷς: ἀπαγόρευτα δὴ, καὶ πεζὰ πάντα, καὶ δημοτικά. χρὴ δὲ σε ὅτως ἔχειν ὡς ἀπάντων ἡμῖν κοινῶν ἐσομένων. γνήσιον γὰρ, ἢ τὸ κυριώτατον. τὴν ψυχήν σοι τὴν ἐμαυτοῦ, ἢ καὶ νὴ Δία τῶν παιδῶν, (εἰ παῖδες ἔεν αὐτῶν παιδεύσεως δεόμενοι) ἐπιτρέπων, τῆς ἄλλων μὴ ἐπίσης ἡγοίμην δεσπότην.

tandem aliquãdo dirimatur. Habes, amice, primum illud scilicet & suauissimũ conuiuiũ, quod mihi quidẽ haudquaquam suauius sit cepis, cãdido & sale, liberè quũ velim ex his, & quantũ velim edenti. Verùm vt ne tibi cõmemorem ructus acidos qui deinde sequuntur, vt ne nocturnos vomitus, manè vobis erit de mercede pacto transigendũ, quantũ & qua anni parte te oporteat accipere. Ergo præsentibus duobus aut tribus amicis, accersito te, & considere iusso, sic loqui incipit: Facultates nostræ cuiusmodi sint, iã perspicere potuisti, quàm nullus in his fastus, sed citra ostentationem moderata ac popularia omnia, sed mediocria omnia ac plebeia. Sic autem animum inducas velim, vt existimes omnia nobis fore cõmunia. Nam ridiculum profectò si quũ charissimam possessionũ mearũ partem, puta meam ipsius vitam, aut per Iouem liberorũ etiã (si fors illi liberi fuerint erudiendi) tibi credam, non aliarum item rerum te mecum ex æquo dominum ac possessorem existimem.

σπόδω. ἐπεὶ δ' καὶ ὠείδη τι δεῖ, ὁρῶ μὴ τὸ μέτριον καὶ αὔταρκες τῆς τρόπης. καὶ σωίνημι, ὡς ἀχὶ μισθὸν ἐλπίδι προσελήλυθας ἡμῶν τῇ οἰκίᾳ τῆς δ' ἄλλων ἕνεκα τῆς εὐνοίας δ' παρ' ἡμῶν, καὶ τιμῆς λῶ παρὰ πᾶσιν ἕξεις. ὅμως δ' ὅν καὶ ὠείδω τι. σὺ δ' αὐτὸς ὅ,τι καὶ βούλει λέγε, μεμνημένος, ὦ φίλτατε, κἀκείνων ἅπερ ἐν ἑορταῖς ἐτησίοις εἰκὸς ἡμᾶς παρεξέλθῃ. ἀ γὰρ ἀμελήσομεν δεῖ τῆς ἀκίνδυνος, ἃ καὶ μὴ νῦν αὐτὰ σωτιθέμεθα. πολλά δ', οἶδα, ἥ ἔτυς ἂν τοιαῦτα ἀφορμαί καὶ πρὸς ἐκεῖνα τοίνυν ἀφελέσθαι, μετεώτερον δ' κλουόντι ἐπιβάλοις ἡμῖν τὴν μισθόν. ἄμως τε καὶ πρέπον ἂν εἴη, τοῖς πεπαιδευμένοις ὑμῖν κρείττοσιν δεῖ χρήματων. ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν, καὶ ὅλον σε δεδεκάσας τῆς ἐλπίσι, τιθασσὸν ἑαυτῷ πεποίηκε σὺ δ' πάνυ, τάλαντα καὶ μυριάδας ὀνειροπολεῖς, καὶ ἀγρὸς ὅλους, καὶ σωοικίας, σωίνης μὴ

stimẽ. Cæterũm quando certũ quippiam est præfiniendum, equidem video vitæ tuæ frugalitatẽ & animũ paucis cõtentum. Neq; non intelligo, haud mercedis adductũ spete in nostrã venisse familiã, verũm aliarũ gratia rerum, puta nostræ in te beneuolentiæ causa, tũ honoris qui tibi præter omnes continget. Atamen præfiniendum est aliquid. Quin ipse magis quod videbitur statuito, habita ratione, vir amicissime, munerum etiam illorum quæ quotannis festis diebus à nobis accepturus videris. Neq; enim vel ista nobis fuerint neglectui futura, etiamsi nunc hæc pactione non complectamur. Scis autem complures per annum eiusmodi munerum occasiones incidere. Horum igitur habita ratione, moderatius nimirũ præmiũ nobis præscribas. Præterea decet etiã vos homines eruditos pecuniam negligere. Hæc ille dicens, totumq; te varia spe labefactãs, mitẽ sibi ac tractabilẽ reddidit. Tu porrò qui dudũ talenta, ac multa nummũm millia somniãras, solidos agros, & familias, sentis quidem

ἀρίματ μικροπολογίας, σάνεις ἢ ὅμως τῶν ὑπόσχεσιν, καὶ τὸ Πάντα ἡμῖν κοινὰ ἔσται. βέβαιον καὶ ἀληθὲς ἔσεσθαι νομίζεις, οὐκ ἀδῶς, ὅτι τὰ τοιαῦτα, χάριτας μὲν τ' ἐδίκυνον, ὑπερῴλω δ' οὐκ ἐδίκυνε. τιλοῦ]αῦον δ' ὑπ' ἀδῶς αὐτῷ ἐπιπρίψας. ὁ ἢ αὐτὸς μὲν ὅ φησιν ἐρεῖν τ φίλων δι τινα τ παρόν]ων κε]νόν, μέζον ἐλθόν]α τ πράγματος ἀπεῖν, ὁ μὴτ' αὐτῷ γίγνοιτ' ἂν βαρύ, καὶ πρὸς ἀλλὰ]ήτων ἀναγκαιό]ερα δαπανῶν]ι, μήτ]ῶ λήψομένῳ ἐν]ιλές. δεῖ ὠμοτέρων τις, ἐκ παίδων κολακείᾳ συνέτροφ, ὡς μὴ οὐκ εὐδαιμονίσαιτο ἔ, φησι, τ ἐν τῇ πόλει ἁπάν]ων, ὧ οὗτος οὐκ ἂν εἴποις, ὦ γε τ τὸ πρῶτον ὑπῆρχεν, ὁ ποιμαῖς πάνυ γλιχομένοις μόλις ἂν γένοιτο παρὰ τ Τύχης. λέγω δ' ὁμιλίας ἀξιοθέα, καὶ ἑστίας κοινωνῆσαι, καὶ ἐς τὴν πρώτην οἰκίαν τ ἐν τῇ ῥωμαίων ἀρχῇ κα]α]ε]χθῆναι. τ]ο γὰρ ὑπερ]ὰ Κροῖσ]άλαν]α, καὶ τ Μίδ πλοῦτον

tacitus apud te hominis sordes ac parsimoniã: nihilominus blãditur tibi pollicitatio tamẽ: atq; illud, Cõmunia futura sunt omnia: ratũ et verũ fore arbitraris, ignarus eiusmodi dicta, summis è labijs, non imò è corde ꝓfecta. Tandem præ pudore ipse statuendi ius defers. Verùm ille facturũ fese negat: cæterùm ex amicis præsentib. quempiã in eo negotio veluti mediũ intercedere iubet, q; salarij modũ pronunciet, eũ qui neq; ipsum grauet, vt cui plurimas tũ alias in res magis hic necessarias sumptus sit faciendus: neq; rursus eì qui laturus est, sit omnino indignus. Atq; is seniculus quispiã diuitis æqualis, vnà cum illo à pueris adulando educatus: Eho tu, inquit, num inficias ire potes, quin vnus sis qui in hac vrbe viuunt omnium fortunatissimus, cui primũ contigerit, quod pluribus miserè cupientibus, vix à fortuna dari posit, nẽpe vt in huius hominis consuetudinem admittaris? vt communes penates habeas? vt in familiam inter Romanos primariam recipiaris? Id nimirum Crœsi talenta, tum Midæ diuitias superat, si modò mo-

ἐ σωφρονεῖν οἶδα. ἔδον δὲ πολλοὺς τ εὐδοκίμων, εἰθελήσαντας ἄν, εἰ καὶ τοῦ διδόναι δεοι μόνης τ δόξης ἕνεκα συνεῖναι τούτῳ, καὶ ὁρᾶσθαι περὶ αὐτὸν, ἑταίρους καὶ φίλους ἐν δοκοῦντας. ἐπ ἔχω, ὅπως σε τ εὐποτμίας μακαρίσω, ὃς καὶ προσήψω μισθὸν ἐκ τοιαύτης εὐδαιμονίας. ἀρκεῖν δὲ νομίζω, εἰ μὴ πάνυ ἄσω τ ἔτι, ὅσον δέ τι ἐπῶν ἐλάχιστον, καὶ μάλιστα πρὸς τὰς σὰς ἐκείνας ἐλπίδας ἀγαπᾶν δ' ὅμως ἀναγκαῖον. ὁ γὰρ ὀδὶ ἂν φυγεῖν ἔτι σοι δυνατὸν, ἐντὸς ἀρκύων γεγονὼς. δέχῃ τοίνυν τ χαλινὸν μόνος, καὶ τὰ πρῶτα εὐάγωγος εἰ πρὸς αὐτὸν, ὁ πάνυ πανεπῶνλα, ὀδὶ ἀξέως νύπλονλα, μίξεις ἂν λάθης τέλεον αὐτῶν σωκήθης γνώμῳ τοὶ μὲν δὴ ἔξω ἄνθρωποι, τὸ μετὰ τοῦτο ζηλοῦσί σε, ὁρῶντες ἐντὸς τ δεγκλείστος διατείβονλα, καὶ ἀκωλύτως εἰσιόνλα καὶ τ πάνυ τινὰ ἔνδον γεγενημένον.

destus esse noris. Equidē non paucos noui magni nominis viros, qui cupiissent, etiamsi quid vlrò dandũ fuisset, gloriæ duntaxat causa cum isto viuere, & familiares apud hũc atq; amici videri. Quapropter haud inuenio quibmodis tuam prædicem felicitatem, qui quidem ad hanc tam expetendam fortunam etiam præmio addito admiteris. Proinde mihi satis esse videtur, nisi planè es insolēs, si tantum accipias. simulq; pronunciat sanè minimum quiddam, præsertim ad spes illas tuas: attamen boni consulas necesse est. Neque enim iam posis effugere, quum intra retia tenearis. Frenum igitur recipis, musitans ac dissimulans, ac initiò quidem non magnoperè illi reluctans: facileq; sequeris, vt quod non admodum te torqueat, neque stringat, donec illi tandem paulatim assueueris. Tum verò ij qui sortis sunt mortales, hoc ipso nomine tuam fortunam admirantur, quòd te conspiciant intra cancellos versantem, ac nullo prohibente introeuntem, prorsus præclaris illis opibus delicijsque domesticum quendam ac familiarem esse factum.

σὺ δ' αὐτὸς ὀδέπω ὁρᾶς οὕτι=
νος ἕνεκα εὐδαίμων αὐτοῖς
δοκεῖς, πλὴν ἀπὰ χάρας
γε, καὶ σεαυτὸν ἐξαπατᾶς, καὶ ἀεὶ
τὰ μέλλοντα βελτίω γενήσεσθαι
νομίζεις. τὸ δ' ἔμπαλιν, ἢ σὺ
ἐλπίζεις, γίγνεται, καὶ ὡς ἡ παρ=
οιμία φησὶν, ἐπὶ μανδραβούλου
χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, κατ' ἐλάττω. ὡς
ἐπεῖν, τὴν ἡμέραν ἀποσμικρυνόμενον, καὶ εἰς τὸ=
πίσω ἀναποδίζον, ἤρεμα οὖν,
ὥσπερ ἐν ἀμυδρῷ τῷ φωτὶ τό=
τε πρῶτον διαβλέπων ἄρχῃ
καταγνοῦν, ὡς αἱ μὴ χρυσᾶ ἐκεῖ
ναι ἐλπίδες, ὀδὲν ἀπ' ἢ φύσα
τινὸν ἔχουν ἐπίχρυσοι, βαρεῖς δὲ
καὶ ἀληθεῖς, καὶ ἀπαράτικοι
καὶ σωτηρίας οἱ πόνοι. τίνων οὖν
τοι, ἴσως ἐρήσῃ με. οὐκ ὁρῶ γὰρ ὅ,
τι τὸ ἐπίπονον ἐν ταῖς τοιαύ=
ταις ξενοσίαις ὄντων, ὀδ' ἐπι=
νοῶ ἄτινα ἔφησθα τὰ κάμαται
ρὰ καὶ ἀφόρητα. οὐδὲν ἄκυρον,
ὦ γνωστὲ, μὴ ἃ κάμαται ἔνι=
σιν ἐν τῷ πράγματι μόνον ἐκ
ξετάζων, ἀπὰ καὶ τὸ ἀσχολὸν
καὶ ταπεινὸν, καὶ σπουδαῖον δὲ
λοιπὸν, οὐκ ἐν παρέργῳ ἢ ἀκ=
ροάσεως τιθέμενον καὶ πρώ=

At ipse nondum videre potes quam ob rem illi te felicem existimēt, nisi quòd gaudes tamē, teq; ipse fallis, semper futura meliora fore existimans. Cæterùm contrà atque speraris euenit, & quemadmodum adagio dicitur, iuxta Mandrabuli morē negotium procedit, in singulos (vt ita dixerim) dies deterius ac retro relabens. Vnde paulatim velut in luce dubia, tum demum despiciens intelligere incipis, aureas illas spes nihil aliud fuisse, quàm ampullas quasdam inauratas: labores autem esse graues, feros, ineuitabiles, ac perpetuos. Sed quinam isti sint, forsitan me rogabis. Neque enim video, inquies, quid in hac consuetudine sit adeò molestum, neque intelligo ista quæ commemoras grauia atq; intoleranda. Audi igitur, vir egregie, nō molestiam modò negotij perpendens, verùm fœditatem, humilitatem, prorsusque seruilitatem vel præcipuè interim considerans. Principiò memineris ex

τόν γε μέμνησο, μηκέτι ἐλεύθερον τὸ ἀπ' ἐκείνου, μήδ' ὑπαντείδλω σεαυτὸν οἴεσθαι· πάντα γὰρ ταῦτα, τὸ γένος, τὴν ἐλευθερίαν, τοὺς προγόνους ἔξω τοῦ δόμου καταλείψαν ἔσθι, ἐπειδὰν ἐνοικίσῃς σαυτὸν λατρείαν ἀπεμπολήσας αἰσίης. ὁ γὰρ ἐθελήσας σε ἡ Ἐλευθερία ξενεσιλθεῖν ἐφ' ὅτως ἀγεννῆ πράγματα καὶ ταπεινὰ ἐσιόντι. δοῦλος ἄρ, εἰ καὶ πάνυ ἀχθέσῃ τῷ ὀνόματι, καὶ οὐχ ἑνὸς, ἀπὸ πολλῶν δοῦλος ἀναγκάσῃ ἔσῃ, καὶ θυτούσας κάτω νενευκὼς ἔωθεν ἐς ἑσπέραν, ἀεικελίῳ ἐπὶ μισθῷ. καὶ ἅτε δὴ μὴ ἐκ παίδων τῇ δουλείᾳ ξυναφεὶς, ὀψιμαθήσῃ, καὶ πόρρω τοῦ τῆς ἡλικίας παιδευόμενος πρὸς αὐτῶν, ὁ πάνυ οὐδόκιμος ἔσῃ, οὐδὲ πολλοῦ ἄξιος τοῦ δεσπότου. δεφθαρμένος γάρ σε ἡ μνήμη τῆς ἐλευθερίας ὑπιοῦσα, καὶ ἀφεσκιρτᾶν ἐνίοτε ποιεῖ, καὶ δι' αὐτὸ ἐν τῇ δουλείᾳ πονηρὸς ἀπαλλάττειν. πολλὰ

ris ex extempore te iam neq; liberum neq; ingenuum posse videri. Noueris enim te hæc omnia, genus, libertatē, progenitores ante limen relinquere, quum in huiusmodi seruitutem temetipsum addicēs in ædes ingrederis. Siquidē libertas tibi comes ire recusārit, ad vitā tam indignā, tam humilem te conferenti. Seruus itaq; (tametsi nomine ipso grauiter offenderis) seruus inquam, velis nolis, futurus es: neq; vnius seruus, verūm complurium, operamq; seruilem præstare cogēris obstipo capite, à diluculo in vesperam vsq; idq; mercede vili atque indigna. Addē, quòd ne placebis quidem admodum, neq; domino satisfacies, neq; ab illo magnifies, vt qui non à puero fueris ad seruitutem institutus, sed serò didiceris, atq; ætate multum aliena cœperis ad id erudiri. Excruciat autem te pristinæ libertatis memoria animo recursans, facitq; vt interdum resilire conēre, reluctēris q;, atque ob id ipsum fit, vt seruitus tibi molestior accidat.

Nisi

πολὺ ἐ μὴ ἀρκεῖ σοι πρὸς ἐλευθερίαν νομίζεις, τὸ μὴ Πυῤῥίου, μηδὲ Ζωπυείου ὑὸν εἶναι, μηδ' ὥσπέρ τις Βιθυνὸς ὑπὸ μεγαλοφώνου κήρυκι ἀπεμπολεῖσθαι· ἀλλ' ὁπόταν, ὦ βέλτιστε, τῆς νουμηνίας ἐπιτάσσῃς, ἀναμιχθεὶς τῷ Πυῤῥίᾳ, καὶ τῷ Ζωπυείωνι, πρεσβύταις τοῖς χεῖρα, ὁμοίως τοῖς αὐτοῖς οἰκέταις, καὶ λαβὲ ἐκεῖνο, ὅ, τι δέοιτο τῷ τὸ διδόμενον, τοῦτο ἡ πρᾶσις ἐστί. κήρυκος γὰρ ἐκ ἔδει ἐπ' ἄνδρα ἑαυτὸν ἀποκηρύξαντα, καὶ μακρῷ χρόνῳ μνησανάμενον ἑαυτῷ τὸν δεσπότην. ἀτὰρ ὦ κάθαρμα, φαίην ἂν καὶ μαλιστα πρὸς τὸν φιλοσοφεῖν φάσκοντα, εἰ μή σε τις ἢ πλέοντα καταπονήσας συνελαβὼν, ἢ λῃστὴς ἀπεδίδοτο, ὤκτειρεν ἂν σεαυτὸν, ὡς παρὰ τὴν ἀξίαν δυσυχοῦντα. ἢ εἴ τις σε συλλαβόμενος, ἔγκλοῦνον εἶναι λέγων, ἐβόας ἂν τοὺς νόμους, καὶ δεινὰ ἐποίεις, καὶ ἠγανάκτεις, καὶ ὦ γῆ,

Nisi fortè illud tibi ad libertatem sufficere putas, quòd non fueris Pyrrhia; aut Zopyrione patre prognatus: aut quòd non sic vti Bithynicum aliquod mancipium vociferante præcone diuendaris. Atqui tum, vir egregie, cum instante nouilunio Pyrrhijs & Zopyrionibus immixtus, manum itidem vt alij seruuli protendis, capisq; quodcunque illud tandem est quod datur: hæc videlicet est auctio. Nam præcone nihil opus erat homini qui ipsius sui fuerit præco, quiq; ipse vltrò sibi multo tempore dominum ambierit. Q. Age iam, ô scelestè (cur enim non dicã, præsertim in eum qui se philosophum esse dicat) si quis te pirata inter nauigandum captum, aut si quis prædo in seruitutem tradidisset, teipsum deplorares, tanquam indignam fortunæ iniuriam patientem: aut si quis manu iniecta te duceret in seruitutem asserens, leges inclamares, omnia faceres, acerbè ferres, & O terra,

ῃ, καὶ θεοὶ μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἐκεκράγεις ἄρ' σεαυτὸν δι, ὀλίγων ἕνεκα ὀβολῶν; ἐν τῷ τῆς ἡλικίας, ὅτι καὶ ἐ φύσει δοῦλος ἦθα, καρὸς ὢν, πῶς ἐλευθερίας ἤδη ὀρέγων αὐτῇ ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ φέρων ἀπημπόλησας, ὀδὶ τὸς πολλὸς ἐκείνους λόγους ἀδεῶς, ὃς ὁ καλὸς Πλάτων, ἢ ὁ Χρύσιππος ἢ Ἀριστοτέλης διεξελυλύθασι, τὸ μὲν ἐλευθέριον ἐπαινοῦσι, τὸ δουλοπρεπὲς δὲ διαβάλλουσι. καὶ οὐκ αἰσχύνῃ, μόλαξιν ἀνθρώποις, καὶ ἀγοραίοις καὶ βωμολόχοις ἀντεξεταζόμενος, καὶ ἐν τοσούτῳ πλήθει ῥωμαϊκῶν μόνος ξενίζων τῶν τείβωνι, καὶ πονήρως τῶν ῥωμαίων φωνὴν βαρβαρίζων, ἔτα δαπανῶν δεῖπνα θορυβώδη καὶ πολυάνθρωπα, συγκλύδων τινῶν, καὶ τῶν πλείσων μοχθηρῶν. καὶ ἐν αὐτοῖς ἐπαινεῖς φορτικῶς, καὶ νίνας πέρα τοῦ μετέωρος ἔχουσι; ἕωθεν τε ἐκ τοῦ κώδωνι ἐξανασὰς, ἀρσεισάμενος τοῦ ὕπνου τὸ ἥδιστον, συμπεριθεὶς ἄνω καὶ κάτω,

terra, ô dij, magno clamore vociferareris. nunc verò quum ipse te ob paucos obolos id ætatis in qua etiam si seruus natus esses, tamen tempestiuum fuisset iam ad libertatem aspirare, cum ipsa virtute ac sapientia vltrò addictum vendideris. nihil illa reueritus, quæ permulta ab egregio Platone, Chrysippo, Aristotele disseruntur, quum libertatem laudant, seruitutem damnant: ánnon te putet, quum inter homines assentatores & emptitios ac scurras versans, ex æquo cum illis æstimaris: quū in tanta Romanorum turba solus peregrino in pallio versaris, quúmque Romanam linguam perperam ac barbarè sonas: præterea quum agitas conuiuia tumultuosa, magna hominum turba conferta, quorum plerique collectitij, quidam sunt & improbi? atq; inter hos laudas odiosè: bibisq; præter modum: deinde manè ad discussa ab oculis dulcissima somni parte, vnà sursum ac deorsum circumcursas,

ἔτι τὸ χθιζὸν πηλὸν ἔχων ἐπὶ
ζῶν σκηνοῖν. ὅτως ἀρεία μγή-
σει θέρμων ἔσχεν, ἢ τ ἀγείων
λαχάνων, ἐπήλιπον δὲ καὶ ἀ
λφιῶν ῥίζεσα τὸ ψυχρὸν ὕδα-
τος, ὡς ἐπὶ ταῦτά σε ὑπ' ἀμη-
χανίας ἐλθεῖν; ἀλλὰ δῆλον,
ὡς οὐχ ὕδατος, οὐδὲ θέρμων, ἀλ-
λὰ πιμμάτων καὶ ὄψων, καὶ
οἴνου ἀνθοσμίου ἐπιθυμῶν ἑάλ-
ως, καθάπερ ὁ λάβραξ αὐτὸν
μάλα δικαίως τὸν ὀρεγόμενον
τούτων λαιμὸν διεπαρέσ.
παρὰ πόδας τοιγαροῦν τὸν λι
χνίας ταύτης τὰ πίχεα, καὶ
ὥσπερ οἱ πίθηκοι, κλοιῷ δεθεὶς
τὴν τράχηλον, ἄλλοις μὲν γελ
λῶν παρέχεις· σαυτῷ δὲ δο-
κεῖς τρυφᾶν, ὅτι ἔσι σοι τῶν ἰσχάδων
ἀφθόνως ἐνπαγεῖν.
ἀ δ' ἐλευθερία, καὶ τὸ ἀνχνὶς,
αὐτοῖς φυλέτας καὶ φράτορσι,
φροῦδα πάντα, καὶ οὐδὲ μνήμη τις αὐτῶν καὶ ἀγαπητόν, εἰ
μόνον τὸ αἰσχρὸν πρὸς τῶν πράγματι, δῆλον ἀντ' ἐλευθε-
ρῶ

hesterno luto etiamdum ci-
bijs adhærente? Vsqueadeò
ne te R lupini aut holerum
agrestium tenuit penuria?
Vsqueadeò tibi defuerunt
fontes frigida manantes a-
quà, vt per desperationem
ad ista deuenires? Haud pu-
to: quin potius palam est, te
non frigidæ aquæ, neque lu-
pini, sed bellariorum atque
obsoniorum, viniq; odorati
cupiditate captum eò venis-
se: quæ dum lupi piscis in
morem auidius appetis, tuo
merito euenit, vt hamus
tibi fauces transfixerit. I-
taque præstò sunt huius in-
temperantiæ gulæq; auctio-
ramenta. Ac perinde ac si-
mia à trunco reuinctus col-
lo, reliquis quidem omnibus
risui es: at ipse tibi deli-
cijs affluere videris, cui con-
tigerit affatim expleri ca-
rycis. Cæterùm libertas, in-
genuitas, vnà cum ipsis gen-
tilibus ac tribulibus, hæc ni-
mirum euanida cuncta, atque istarum rerum memoria qui-
dem vlla. quanquam hoc quoq; ferendum, si vita ista cũ hac
turpitudine duntaxat esset coniuncta, quòd è libero seruum
videri

ρο δοκεῖν, οἱ δὲ πόνοι μὲν καὶ τὰ τοῦ πάνυ, τούτους οἰκέτας ἀλλ' ὅρα εἰ μετριώτερά σοι πεπέτακται τῶν Δρόμωνι καὶ Τιβίῳ πεπεταγμένων. ὧν μὴ γὰρ ἕνεκα, τῶν μαθημάτων ἐπιθυμεῖν φύσας, παρείληφέν σε, ὀλίγον αὐτῶν μέλει· τί γὰρ κοινόν, φασι, λύρᾳ, καὶ ὄνῳ; πάνυ γοῦν, οὐχ ὁρᾷς, ἐκτέτηκασι τῷ πόθῳ τῆς Ὁμήρου σοφίας, ἢ τῆς Δημοσθένους δεινότητος, ἢ τῆς Πλάτωνος μεγαλοφροσύνης, ὧν εἰ τίς σε ἐκ τῆς ψυχῆς ἀφέλοι τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον, καὶ τὰς περὶ τούτων φροντίδας, τὸ καταλειπόμενόν σοι τῦφος, καὶ μαλακία καὶ ἡδυπάθεια, καὶ ἀσέλγεια καὶ ὕβρις καὶ ἀπαιδευσία. δεῦρο δὴ σοι ἐπ' ἐκεῖνα μὴ ὀλιγῶς, ἐφεῖ δὲ πώγωνα ἔχεις βαθύν, καὶ σεμνός τις εἶ τὸν πρόσωπον, καὶ ἱμάτιον Ἑλληνικὸν ὑπαλῶς περιβέβλησαι, καὶ πάντως ἴσασί σε γραμματικὸν, ἢ ῥήτορα ἢ φιλόσοφον, καλὸν

videri facit: non labores etiã accederent, cũ illa seruorum colluuie communes. S Sed vide, num quæ tibi imperantur, leuiora sint his quæ Dromoni aut Tibio mandãtur. Nam doctrinæ quidẽ (cuius rei cupiditate simulârat te in familiam suã accersisse sese) perquàm exigua illi cura est. T Quid enim (vt dici solet) commercij asino cũ lyra? An non vides videlicet quàm miserè macerentur immodico desiderio vel Homericæ sapientiæ, vel Demosthenicæ grauitatis ac vehementiæ, vel Platonicæ sublimitatis? Quorum n. ehercle ex animis si quis aurum, argentum, atq; harum rerum curas tollat, nihil fuerit reliquum præter fastum, mollitiem, lasciuiam, luxum, ferocitatẽ, imperitiam. Atq; ad ista nihil prorsum opus te. Verùm quoniam tibi barba ingens pendet à mento, quoniãq; vul

tu ipso graue quiddam & venerandum præ te fers, tum quia pallio Græcanico decenter amictus es, noruntq; iam omnes te grammaticum esse, seu rhetorem, seu philosophum:

καλὸν αὐτῶν δοκεῖ, ἀναμεμῖχθαι καὶ διατόρνευσιν αὐτοῖς πεπομπεύσειν αὐτῶν. δόξει γὰρ ἐκ τούτου καὶ φιλομαθὴς τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων, καὶ ὅλως περὶ παιδείαν φιλόκαλος. ὥστε λυδιωνᾶς ὤν γυναῖκι, ἀντὶ τῶν θαυμασίων λόγων τὸν πώγωνα καὶ τὴν χρίβωνα μεμιθωκὼς ἀεὶ δὲ σοὶ αὐτῶν ὁρᾶσθαι, καὶ μὴ δεῖ ποτε ἀπολείπεσθαι, ἀλλ' ἴωθεν ἐξανασάντα παρέχειν σεαυτὸν, ὀφθησόμενον ἐν τῇ θεραπείᾳ, καὶ μὴ λιπεῖν τὴν τάξιν, ὅδ' ἐπιβάλλων ἐνίοτε δι τὴν χεῖρα, ὅ, τι ἂν τύχοι, λυρεῖ, τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἐπιδεικνύμενος, ὡς δὴ ὁδῷ βαδίζων, ἀμελὴς δὲ τῶν Μουσῶν, ἀλλ' ἃς καλὸν τὴν ἐν ᾧ πεπάτηται διατίθεται σχολήν. σὺ δ' ἄθλιος, τὰ μὲν παραδραμὼν, τὰ δὲ βάδιν ἄναντα ποιεῖ, καὶ κάταντα (τοιαύτη γὰρ, ὡς οἶδα, ἡ πόλις) πρεπτὸν ἱδρω-

pulchrum ille sibi putat, vt & eiusmodi quispiã ante ambulonum suorum pompæ permixtus esse videatur. futurũ enim hac re, vt Græcanicarũ disciplinarũ studiosus, reliquæq; omnis doctrinæ neq; negligens neq; rudis esse putetur. Vnde fit vt in periculũ, vir egregie, venias, ne non tã ob admirandas illas artes, quin magis ob barbam palliumq; cõductus esse videare: proinde vt perpetuus apud illum conspiciaris oportet, neq; absis vnquam, verùm vt diluculo relictis stratis in famulitio temet exhibeas conspiciendum V neq; locũ in acie deseras. Porrò ille iniecta nonnunquam tibi manu, quicquid fortè in mentem incidere rit, de hoc tecũ nugatur, obuijs ostentans quãm X ne per viam quidem ingrediens, incurius sit literarum. quin vt illud ipsum etiam otium quod inter inambulandum

datur, in re quapiam honesta collocet. At tu miser interim, nunc cursim, nunc gradatim, nunc scansim plerunque, nunc descensim (nam scis huiusmodi esse vrbem) obambulans,

tum

ἔδρωκάς τε, καὶ πνευσιᾶς· κἀκεῖνος ἔνδον τινὶ τῶν φίλων, πρὸς ὃν ἔλθοι, διαλεγόμενος, μάθοι ὅπου καθίζας ἔχων, ὀρθὸς ἐπ' ἀφείας, ἀναγιγνώσκεις τὸ βιβλίον πεχειρισάμενος, ἐπειδὰν δὲ ἄσιτόν τε καὶ ἄποτον ἡ νὺξ καταλάβῃ, λυσάμενος πονηρῶς ἀωρὶ, περὶ αὐτό που σχολὸν τὸ μεταγενέστερον ἥκεις ἐπὶ τὸ δεῖπνον, οὐκ εἰθ' ὁμοίως ἔντιμος, οὐδὲ πρόθυμος τοῖς παρουσιν, ἀλλ' εἴ τις ἄλλος ἐπεισέλθοι νεωτέρος, εἰς τὸπίσω σύ. καὶ ὅτως εἰς πλὴν ἀτιμοτάτην γωνίαν ἐξωθεῖς, κατάκεισαι μάρτυς μόνον τῶν παραφερομένων, τὰ ὀστᾶ, ἃ ἀφικοῖτο μέχρι σοῦ, καθάπερ οἱ κύνες, περιοδόντες, ἢ τὸ σκληρὸν τῆς μαλάχης φύλλον, ᾧ τὰ ἄλλα σωπῶσιν, ἀνιπροσφέρῃ ὑπὸ τῶν πεκατακειμένων, ἄσμενος ὑπὸ λιμοῦ παρεψόμενος. οὐ μὴν δὲ ἄλλη ὕδεις ἄπιεν, ἀλλ' ὅτι ὦον ἔχεις μόνος. ἐγὼ δὲ

tum sudas, tum spiritum anhelus trahis. Deinde illo intus cum amico quopiam, ad quem accessit, confabulante, quum tibi interim locus desit, vbi vel assidere queas, librum videlicet stans in manum sumis, quoq; fallas tædium, legis: Post vbi ieiunium te sitientem q; nox occupauit, incommodè lotus, intempestiuè, puta nocte fermè concubia, ad cœnam accedis, haud perinde deinceps in precio habitus, neque conspiciendus his qui adsunt. Verùm si quis aduenerit recentior, eu post tergum reiiceris. Itaque in angulum aliquem abiectissimum retrusus accumbis, testis duntaxat ac spectator eorum quæ apponuntur, canum ritu ossa circumrodens, si fors ad te perueniat vel aridum maluæ folium, quo reliqua muoluunt, si fastidiatur ab iis qui supra te accumbunt præ fame libenter arrepturus. Audi iam & aliud contumeliæ genus. Quid quòd ne ouum quidem soli tibi apponitur?

ὁ γὰρ ἀναγκαῖον ὄντι μὴ σὺ τὰ αὐτῶν ἀεὶ τοῖς ξένοις καὶ ἀγνώσοις ἀνεπιτηδεύῃ, ἀγνωμοσύνη γὰρ οὐ τοῦτό γε. ὅτι δ' ὄρνις ὁμοία τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὦ μὴ πλουσίῳ παχεῖα καὶ πιμελὴς, οἱ ὑγιοῦς ἡμίζωμος, ἢ φάττα τις ἐπόσκληρος, ὕδεις ἄντικρυς, μὴ ἀτιμία. πολλάκις ὑ, ἢν ἐπιλίπῃ ἄλλο τινὸς, ἀφνιδίως ἐπὶ παρόντος ἀράμενος ὁ δίακονος, τὰ οἱ παρακαίμενα φέρων, ἐκείνῳ παρατίθεικν ἐπιζυθορύζας, σὺ γὰρ ἡμέτερος εἶ. τιμωμένῳ μὴ γὰρ ἐν ὦ μέσῳ ἢ σοὶ ἐπιγαστρίδι, ἢ ἐλάφῳ, καὶ ἐκ παντὸς ἢ τὸν δρανέμοντα ἴπεων ἔχειν, ἢ τοῦ Προμηθέως μυελὰ φέρεσθαι, ὀστᾶ λιπαλυμένα τῇ πιμελῇ. τὸ γὰρ ὦ μὴ ὑπὲρ σὲ τοῦ λοπάδα παρεστάναι, ἐς' ἂν ἀπαγορεύσῃ ἐμφορούμενος, σὲ δ' ὅτω ταχέως παραδραμεῖν, τίνι φορητὸν ἐλευθέρῳ ἀνδρὶ, λαῖρ ὁπόσον ἀν ἔλαφοι τοῦ σχολοῦ ἔχοντι;

Neq; enim cõuenit, vt tu semper eadem requiras, quæ hospitibus atq; ignotis ministrãtur: quandoquidẽ hæc tua sit insciitia atq; murbanitas. Neque auis eiusmodi tibi apponitur, qualis alijs, verùm diuiti illi pinguis & succulẽta, tibi pullus dimidiatus aut palumbus aliquis aridus atq; insipidus: non auis videlicet, sed manifesta contumelia ludibriumq;. Neq; verò rarò fit vt si quando desit alibi, minister repenè te inspectante submouens ea quæ tibi erant apposita, alijs apponat, illud tibi ad aurem immurmurans: Tu profectò noster es. Quòd si quando interim dissecetur vel porca fœta, vel ceruus: aut structorem tibi modis omnibus propitium habeas oportet, aut certè Y Promethei partem feres, nempe ossa adipe circumtecta. Nam quòd ei qui supra te accumbit, patina

sinitur adstare quoad satiatus repudiet, te contrà tam celeriter prætercurrat: quis tandem isthuc ferat, qui modò sit ingenuus, cuiq; tantum insit bilis, quantum vel ceruis adest?

χοντι; καὶ τοι οὐδ' ἔτι ἐκεῖνο ἐρῶ, ὅτι τὸν ἄκρατον ἡδίστον τε καὶ παλαιότατον οἶνον πινόντων, μόνος σὺ πονηρόν τινα καὶ παχὺ πίνεις, θεραπεύων ἀεὶ ἐν ἀργύρῳ ἢ χρυσῷ πίνων, ὡς μὴ ἐπιχρώσῃς αὐτὸ τὸ χρῶμα τος, ὅτως ἄτιμος ὢν ξυμπότης καὶ ἔθι γε καὶ ἐκεῖνο ἐς κόρον λοῦ πιεῖν, νῦν δὲ ποτάκις ἀπήσαντος, ὁ πᾶς οὐδ' ἀίοντι ἔοικεν, ἀνιᾷ δέ σε ποτὲ καὶ ἀθρόα, καὶ σχεδὸν τὰ πάντα, καὶ μάλιστα, ὅταν σε παρωδοκιμῇ κιναιδός τις, ἢ ὀρχηστοδιδάσκαλος, ἢ ἰωνικὰ ξυνείρων, Αλεξανδρινὸς ἀνθρωπίσκος. τοῖς γὰρ τὰ ἐρωτικὰ ταῦτα διακονουμένοις, καὶ γραμματίδια ἐπὶ κόλπου διακομίζουσι, πόθεν σύ γ' ἐστὶ τιμος καταγέλαστος; τοιγαροῦν ἐν μυχῷ τοῦ συμποσίου, καὶ ὑπ' αὐλοῦς καταδεδυκὼς εἶνες, ὡς τὸ ἀκὸς, καὶ σιωπῶν οἰκτείρας, καὶ αὐτιᾷ τὸν τύχον,

est? Atq; illud equidem nondum dixi, quòd reliquis suauissimum ac vetustissimum vinũ bibentibus, tu solus malum quoddam & pingue bibis. Proinde illud semper curas vt auro argentóve bibas ne colore prodente palàm fiat te vsqueadeò contemptũ neglectumq; esse conuiuam: quanquam bene tecum ageretur, si vel illud ipsum ad satietatẽ vsq; bibere liceret. At nũ: vbi crebriùs proposceris, minister audisse dissimulat. Adde iam multas interim & alias esse res quæ te discrucient: imò nihil esse fermè, quod non sit acerbum, maximè quum tibi cinædus aliquis antefertur: quin pluris te fit is, qui saltandi docet artem, qui iocos Ionicos cõtexit Alexandrinus quispiam homunculus. Nam quî tibi speres tu vt in accubitu æquêris ijs qui voluptates & amatoria subministrant? qui literulas in pectore gestant? Proinde in obscuro quopiam conuiuij latibulo tectus, præq; pudore abstrusus suspiras, vti coniectandum est, teq; ipsum deploras, ac fortunam

χλω, ὀλίγα σοι τ χαείτων ἐπιψηφίσειν. ἡδέως δ' ἄν μοι δοκῶ καὶ ποιητὴς γενέσθαι τ ἐρωτικῶν ἀσμάτων, ἢ κἂν ἄλλο ποιήσειν τι, δεινὸς δὲ δεῖν ἀξίως. ὁρᾶς γὰρ οἷ τὸ προτιμᾶσθαι καὶ εὐδοκιμεῖν ὅσον. ἀποστάντος δ' ἄν, ἢ καὶ μάλιστα μάντιν ἀποκείνασθαι δεῖ, τῶν κλήρους πολυτελάντας, καὶ ἀρχὰς, καὶ ἀθρόους τοὺς πλούτους ἀποσυνομνύων. καὶ γὰρ αὖ καὶ τούτοις ὁρᾶς εὖ φερομένους ἐν τοῖς φιλίαις, καὶ πολλῶν ἀξιουμένους. κἂν ἔν τι γὲν τούτων ἀδύνατος ἄν γένοιο, ὡς μὴ ἀπόδυτος καὶ σπερμολόγος εἶναι, ἀλλ' ὀλίγος τοῦτα ὁ κακοδαίμων πιθανὸς εἶ. δεῖ γὰρ ἀνάγκη μεθόθαι, καὶ σιωπῇ ἀνέχεσθαι ἀποιμάζοντα καὶ ἀμελούμενον. ὦ μὴ γὲ κατέπτη σοῦ τις ψίθυρος οἰκέτης, ὡς μόνος ὢν ἐπαινεῖς τὸν τοῦτ' δ ἀποίνης παιδίσκον ὀρχούμενον, ἢ κιθαείζοντα, κίνδυνος ὁ μικρὸς ἐκ τοῦ πράγματος.

incusas tuã, quæ tibi ne paua xillulum quidem lepôris ac venustatis asperserit. Ac prorsus ita videris affectus, vt optes poeta fieri, vt amatorias conscribas cantiones: aut si id non contingit, vel eam assequi facultatẽ, vt possis ab alijs cõditas dignè canere. Vides enim quibus in rebus situm est vt quis efferatur, plurimiq; fiat. Quin & illud ferre queas: vt magi quoq; aut arioli personam (si necesse sit) induas, ex horum genere, qui amplas hereditates, qui imperia, qui cumulatas opes pollicentur: quãdo quidẽ hos quoq; vides nõ medocriter a diuitibus amari, plurimiq; fieri, eoq; vel vnũ quodlibet horũ fieri percupias, vti ne prorsus reijculus atq; inutilis appareas. At qui ne ad ista quidẽ docilis es, infelix: proinde submittas te oportet, musitesq; ac tacitus feras, clàm apud te plorans ac neglectui habitus. Etenim si te famulus aliquis susurro deferat, qui solus omnium non laudaris puerum heræ saltantem, aut cithara canentem, ista scilicet ex re non leue discrimen

καὶ ὅν χερσαῖον βατράχον διέπλω διψῶντα λιμναγῶν, ὡς ἐπίσημος ἔσῃ ἐν τοῖς ἐπαινοῦσι, καὶ λοιδορῶς, ἐπιμελόμενος. πολλάκις δὲ καὶ τῶν ἄλλων σιωπησάντων, αὐτὸν ἐπαῖν ἐσκευμένον τινὰ ἔπαινον, πολλὴν τὴν κολακείαν ἐμφανίζοντα. τὸ γὰρ λιμῷ ξηρόντα, καὶ νὴ Δία γε διψῶντα, μύρῳ χρίεσθαι, καὶ στεφανοῦσθαι τὴν λιμφαλίν, ἄρτιμα καὶ γελοῖον, ἔοικας γὰρ τότε σήμη ἑάλῳ τινὸς νεκρῶ, ἀγοῦσι ἐναγίσματα. καὶ γὰρ ἐκεῖνο καταχέαντες μύρον, καὶ τὸν στέφανον ἐπιθέντες, αὐτοὶ πίνουσι, καὶ εὐωχοῦνται τὰ παρασκευασμένα. ἢν μὴ γὰρ καὶ ζηλοτυπός τις ᾖ, καὶ παῖδες εὐμορφοι ὦσιν, ἢ νέα γυνὴ καὶ σὺ μὴ παντελῶς πόρρω Ἀφροδίτης καὶ Χαείτων ἦς, οὐχ ἡ ἐρεύν τὸ πρᾶγμα, οὐδ' ὁ κίνδυνος εὐκαταφρόνητος. ὥστε γὰρ καὶ ὀφθαλμοὶ βασιλέως πολλοὶ, ἀ μόνον

crimen impendet. Quapropter terrestris in morem ranæ sitiens vociferis necesse est, id operam dans vt in laudantium numero insignis ac præcipuus appareas. Quin sæpiculè silentibus reliquis tibi ficta quædam laus proferenda, quæq; multam sapiat assentationem. Iam verò magnopere ridiculum est, cùm esurias interim, sitiasq;, vnguentis collimi, ac vertice gestare coronam. Siquidem id temporis non dissimilis vidêre sepulchrali columnæ vetusti cuiuspiam cadaueris, quæ gestare solet ea quæ Manibus inferuntur. Nam huic infuso vnguento, impositaq; corona, ipsi & bibunt & edunt apparatas epulas. Porrò si etiam zelotypus quispiam fuerit, sintque illi vel pueri formosi, vel vxor puella, neque tu prorsus à Venere Gratijsque fueris alienus: profectò non satis tuta res, neque periculum negligendum, propterea quòd Z regis plures sunt oculi, qui quidem non vera solùm

ὁ μόνον τἀληθῆ ὁρῶντες, ἀλλ' ἀά τι καὶ πρόσπιμπρόντες, ὡς μὴ νυστάζειν δοκοῖεν. δεῖ δὴ, ὥσπερ ἐν τοῖς Περσικοῖς δεῖπνοις, κατὰ νόνυξα κατακεῖσθαι, δεδιότα μὴ τις εὐνοῦχός σε ἴδῃ προσβλέψαντα μιᾷ τῶν παλλακίδων, ἐπεὶ ἄλλος γε εὐνοῦχος, ἐντεταμένον πάλαι τὸ τόξον ἔχων, ἃ μὴ θέμις ὁρῶντα, διαπείρας ὦ δεῖνα μεταξὺ πίνοντος τῷ γνάθῳ. εἶτ' ἀπελθὼν τὸ δεῖπνον, μικρόν τι κατέδαρθε, εἰτὰ δ' ὠδῖν ἀλεκτρυόνων ἀνεγρόμενος, ὦ δείλαιος ἐγὼ φῆς, νὴ ἄθλιος, οἷας τὰς πάλαι διαπριβὰς ἀφλιτῶν, νὴ ἑταίρας, καὶ βίον ἀπράγμονα, καὶ ὕπνον μετρόμενον τῇ ἐπιθυμίᾳ, καὶ πεπατεῖν ἐλευθέρας, ἐς οἷον βάραθρον φέρων ἑαυτὸν ἐνοίσεκα; τίνος ἕνεκα, ὦ θεοὶ, ἢ τίς ὁ λαμπρὸς μισθὸς οὗτός ἐστιν; ὁ γὰρ καὶ ἄλλως μοι πλέω τούτων ἐκποιήσειν δυνατὸν ἦν, καὶ προσῆν τὸ

vident, sed semper veris aliquid aadunt ad cumulum, ne conniuere videantur. Quas ob res vultu demisso tibi est accumbendum, quemadmodum in Persicis cõuiuiis fieri mos est, verito, ne quis eunuchus sentiat te in concubinam aliquã cõijcientem oculos: mox q; alter eunuchꝰ, cui iamdudum arcus in manu tensus est, quia videris quæ videre nephas, inter bibendum malam iaculo transfigat. Iam peracto conuiuio, vbi paululùm dormieris, ad galli cantum expergefactus: O me miserum, inquis, ô infortunatum. Cuiusmodi quodam conuictus, quos amicos reliqui, tum vitam tranquillam, & ocij plenam, somnũ quem meapte cupiditate metiri soleo: deambulationes liberas: atque ex his in quale barathrum memet præcipitem dedi? O, Deum immortalem, cuius tandem rei gratia? Aut quódnam istiud magnificum præmium? At ne fieri quidem potuit, vt mihi vnquam aliàs plures commoditates suppeterent, quàm tum suppetebant. Tum autem

τὸ ἐλεύθερον, καὶ τὸ πάντα ἐπ' ἐξουσίας; νῦν δὲ τὸ ζῆν πόνος, λέων κρόκη δεδεμένος, ἄνω καὶ κάτω περιστρόμενος, τὸ πάντων οἰκτιστον, οὐδ' ὑπολογιστὸν ἀδῶς, οὐδ' εὐχρηστος γενέσθαι δεινότατος γὰρ ἔχω τῶν ζώντων καὶ ἀτεχνῶς, καὶ μάλιστα παραβαλλόμενος ἀνθρώποις, τέχνην τὸ πρᾶγμα πεποιημένοις. ὡς δὲ καὶ ἀχαρίστος εἰμι, καὶ ἄκιστα συμποτικὸς, οὐδ' ὅλως γέλωτα ποιῆσαι δεινῶς σπουδάζω. καὶ ὡς κινοχλῶ πολλάκις βλεπόμενος, καὶ μάλιστ', ὅταν ἡδέως αὐτὸς αὐτῷ ἐν θέλῃ. σκυθρωπὸς γὰρ αὐτῷ δοκῶ. καὶ ὅπως ὀκ ἔχω ὅπως ἁρμόσομαι πρὸς αὐτόν· ἢ μὴ γὰρ ἐπὶ τῷ σπουδῇ θυπάτλω ἐμαυτῷ, ἀηδὴς ἔδοξα. καὶ μονοχὶ φανεῖς, ἢ μὴ μειδιάσω, καὶ ῥυθμίσω τὸ πρόσωπον εἰς τὸ ἥδιστον, καταφρόνησον αὖθις, καὶ

auetm accedebat libertas, atq omnia pro meopte arbitrio faciendi facultas. Nũc porrò iuxta id quod prouerbio iactatum est, α Leo chordula vinctus sursum ac deorsum circũferor. Quòdque omnium est miserrimum maximéque deplorandum, neque efficere possum vt placeam, neque gratiam ea mereri queo: propterea quòd harum rerum sum imperitus ac rudis, maximè compositus collatúsque cum his qui hæc velut artem profitentur. Proinde iniucundus sum, ac neutiquam aptus conuiuijs, quippe qui ne risum quidem concitare norim. Quinetiam sentio me non rarò molestum esse & importunum quum adsum, maximè quum ipse seipso festiuior esse conatur. nam illi tetricus videor. In summa, nullam inuenio viam, qua me illi accommodem. Etenim si meam ipsius auctoritatem ac seueritatem tueri perdo, iniucundus videor, ac propemodum horrendus ac refugiendus. Contrà si risero, vultúmque quàm possum maximè ad hilaritatem composuero, fastidit illicò ille,

καὶ διέπλυσε. καὶ τὸ πρᾶγμα ὅμοιόν μοι δοκεῖ, ὥσπερ ἄν τις κωμῳδίαν ὑποκείναιτο, τραγικὸν πρόσωπεῖον περικείμενος. τὸ δ' ὅλον, τίνα ἄλλον ὁ μαλθακὸς ἐμαυτῷ βιώσομαι βίον, τὸν παρόντα τοῦτον ἄλλῳ βεβιωκώς; ἔτι σὺ ταῦτα διαλογιζομένου, ὁ μόλων ἤχησε, καὶ χρὴ τῶν ὁμοίων ἔχεσθαι, καὶ πειρᾶσθαι, καὶ εἰς ἄνω ἀναλέψαντα γε πρότερον τοὺς βουβῶνας καὶ τὰς ἰγνύας, ἢ θέλεις διαρκεῖσαι πρὸς τὸν ἄθλον, εἶτα λάμπρον ὅμοιον, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν ὥραν παρεσκευασμένον, καί σοι τὰ τῆς διαίτης, πρὸς τὸν παλαιὸν βίον ἀντίστροφα. καὶ ἡ ἀγρυπνία δὲ, καὶ ὁ ἱδρὼς καὶ ὁ κάματος ἢ ῥῆμα ἢ δλη ἀπορυπῶσιν ἢ φθόλω, ἢ πνευμονίαν, ἢ κόλου ἄλγημα, ἢ τὴν κοιλὴν πολλαχῶν ἀναπλάττοντες. ἀνατείνεις ὅμως, καὶ πολλάκις καταλακάθῃ δέον, ὁ δὲ τοῦ συγκεχώρηται.

& auersatur. Ac prorsus tale quiddam mihi videtur, quale sit si quis in persona tragica comœdiam agere tentet. Postremò quam tandem aliam vitam mihi viuam demens, posteaquam hanc præsentem alteri vixerim? Dum hæc tecum loqueris, iam sonuit tintinabulum, iamque ad eadem tibi redeundum est, obambulandum, standum, sed ceromate munctis antè femoribus poplitibúsque, si modò velis par esse certamini, præmióque tollendo idoneus. Deinde conuiuium idem & eadem apparatum hora. Iámque adeò diuersa viuendi ratio, superiorique contraria, tum insomnia, sudor, defatigatio, paulatim quasi suffossis cuniculis inducunt vel tabem, vel pulmonis exulcerationem, vel intestini tortuina, vel egregiam illam podagram. Reluctaris tamen seduiò: ac frequenter quum valetudo poscat vti lecto decumbas, ne hoc quidem licet, eò quòd assimularũ

ρυτα. σκῆψις γὰρ, ὁ νόσος, καὶ φυγὴν καθυπόντων ἔδοξεν. ὥστε ἐξ ἁπάντων ὠχρὸς ἀεὶ καὶ ὅλον ἀδιπωτι θνηξομένῳ ἔοικας. καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ πόλει ταῦτα. ἢν δέ πω καὶ ἀφδημήσαι δέοι, τὰ μὲν ἄπα ἐῶν, ὕοντος δὲ πολλοῖς, ὕστατος ἐλθὼν (τοῖς γὰρ σι ἀποκεκλήρωται) κἀν τὸ ζόφος πρίμνῃς, ἔστ' ἂν ὀκ ἔτ' ὄσης καταγωγῆς, τῷ μαγείρῳ σὺ, ἢ τῷ δεσποίνης κομμωτῇ συμπραβύσωσιν, ὀδὲ τῶν φρυγάνων λαψιλῶς ἐπόβαλόντος. ὀκ ὀκνῶ δέ σι καὶ διηγήσασθαι ὅμοι θεσμόπολις οὗτος ὁ Στωϊκὸς διηγήσατο ξυμβὰν αὐτῷ πάνυ γελοῖον καὶ νὴ Δί' ὀκ ἀνέλπιστον, ὡς ἂν μὴ ἄπαξ ταυτὸν συμβάιη. σωλῶν μὴ γὰρ πλουσίᾳ τινὶ, καὶ πυρφόσῃ γυναικὶ τῶν ἐπιφανῶν ἐν τῇ πόλει. διήσθη δὲ καὶ ἀφαδημήσαί ποτε, τὸ μὲν πρῶτον ἐκεῖνο παθεῖν ἔφη γελοιότατον, συγκαθίζεσθαι παρ' αὐτῷ πρα-

mulari morbus, quò munia officiâque iusta defugias, existimatur. Hinc præter omneis perpetuò palles, semperque iamiam morituro videre similis. Et hactenus quidem de his quæ domi ferenda sunt. b Quòd si quando fuerit peregrinandum: vt ne interim referam alia incommoda, sæpe fit vt pluuia cœlo, vbi postremus veneris (nam is locus tibi sorte contigit) vehiculum opperiaris, donec nullo iam reliquo loco vbi diuerseris, proximè coquum, aut heræ comptorem te reclinant, ne stipulis quidem affatim substratis. Neque verò tibi referre grauabor, quod mihi Thesmopolis iste Stoicus narrauit, sibi accidisse, rem profectò nimisquã ridiculam, quæ tamẽ eadẽ possit & alij cuiuis accidere. Conuiuebat enim cũ opulẽta quadã ac delicata muliere ex illustribus istis & vrbanis. Eam, quum aliquando peregrè proficisceretur (nam id primùm aiebat sibi maximopere deridiculum accidisse) in curru sibi vir

nimirum

πρᾶσιδόσθαι φιλοσόφῳ ὄντι, λιναιδόν τινα τῶν πεπιπω-
μένων τὰ σκέλη, καὶ τὸν πώγωνα περιξυρημένων. διὰ τι-
μῆς δ' αὐτὸν ἐκείνη, ὡς τὸ ἀνδρεῖον, ἔχε καὶ τοὔνομα δ' τοῦ λιναί-
δου ἀπεμνημόνευε. Χελιδόνιον γὰρ καλεῖσθαι τοῦτο ἔφη. πρῶτον μὲν
σκυθρωπῷ, καὶ γέροντι ἀνδρὶ, καὶ πολιῷ τὸ γένειον (οἶδα δὲ, ὡς βαθὺ πώγωνα καὶ σεμνὸν ὁ Θεσμόπολις εἶχε) παρακαθεζόμενον φύκη ἐντετειμμένον, καὶ ὑπεγραμμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ διασεσαλευμένον τὸ βλέμμα, καὶ τὸν τραχηλον ἐπικεκλασμένον, οὐ Χελιδόνα, μὰ Δί', ἀπὸ γυπός τινὰ, περιτετιλμένον δ' πώγων τὰ πλευρὰ, καὶ εἴχε μὴ πολὺ διεφθεῖραι αὐτὸ, καὶ τὸν λεπρυφαλον ἔχοντα, ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἂν συγκαθεζόμενον. τὰ δ' ἄλλα, παρ' ὅλην τὴν, ὁδὸν μυείας τὰς ἀγυιὰς ἀνασχόμενα, ἐπάδοντος καὶ τριπλοῦντος, ἃ δὲ μὴ ἐπάχθη αὐτὸς, ἴσως

nimirum philosopho adiunxisse cinædum quempiam picatis cruribus, derasa barba: quem illa honoris (vt coniecio) gratia secum ducebat. Quin nomen quoque cinædi commemorabat. aiebat enim Chelidonium vocari. Iam primùm illud cuiusmodi fuerit vide, iuxta virum seuerum tetricúmque, tum senem, canóque mento (scis autem quàm profundam ac venerabilem barbam habuerit Thesmopolis) assidere nihili hominem & effœminatum, picturatis oculis, lubrico vultu, fracta ceruice, non Chelidonem per Iouem, id est, hirundinem, sed vulturem magis, reuulsis barbæ plumis. Quod ni magnopere illum fuisse deprecatus ne faceret, futurum fuisse vt flammeum etiam in capite gestans assideret. Prætereà autem perpetuo hoc itinere molestias innumerabiles pertulisse sese, illo cãtillante garriente q̃ demum (nisi idem hominem coërcuisset) in rheda etiam

ἴσως ἂν καὶ ὀρχουμένου ἐπὶ τῆς ἀπλούης. ἕτερον δ' ἔφη τι καὶ τοιοῦτον αὐτῷ πεπραχθῆναι: καλέσας γὰρ αὐτὸν ἡ γυνὴ, Θεσμόπολί φησιν, ὅτως ὄναιο, χάριν ὁ μικρὰν ἀξιοῦσα δοῦναι, μηδὲν ἀντιποιῶν, μηδ' ὅπως ἐπὶ πλεῖόν σου δεήσομαι, πειθόμενος. σὺ δὲ, ὅπερ ἀπὸ σοῦ, ἐπισχόμενον πάντα πράξειν, δεόμαί σου τοῦτ', ἔφη, χρηστὸν ὁρῶσά σε καὶ ἐπιμελῆ, καὶ φιλόπονον. πῶς οἶσθα, οἶδα, πῶς Μυῤῥίνην ἀναλαβὼν ἐς τὸ ὄχημα, φυλάττέ μοι, καὶ ἐπιμελοῦ, ὅπως μηδενὸς ἐνδεὴς ἔσται. βαρύνεται γὰρ ἡ ἀθλία πῶς γαστέρα, καὶ σχεδὸν ὡς ἐπιτεξεῖν, οἱ δὲ κατάραται οὗτοι, καὶ ἀπαθεῖς οἰκεῖται, οὐχ ὅπως ἐκείνης, ἀλλ' ὀλίγ' ἐμοῦ αὐτῆς πολλὰ ποιοῦν ταλαίπωρον ἐν ταῖς ὁδοῖς, μὰ τοίνυν τὶ σμικρὸν οἰηθῆς σοῦ ποιήσειν με, τὸ πρὶν ἐπιτάξαν μοι, καὶ ἥδιστον κινίδιον δεφυλάξας. ὑπισχεῖτο ὁ Θεσμόπολις, πολλὰ εἰκαιόσυνος, καὶ

da etiam saltante. Addebat secundo loco tale quiddam sibi fuisse mãdatum: Accersito illi mulier, Thesmopoli, inquit, ita tibi dij bene faciant, magnũ quoddam officiũ abs te requiram, quod caue recuses: neque expectes vt quicquam te sim rogatura studiosius. Atque hoc (vt est credibile) omnia se facturum pollicito: Hoc, inquit, te rogo, quandoquidem video te virum probum, diligentem & amantem, caniculam quam nosti Myrrhinam in vehiculum recipe, eámque mihi serua, curans ne quid illi desit. Nam misera grauida est, atque adeò propemodum iam propinqua partui. At isti scelesti & immorigeri ministri, non dicam huius, sed ne mei quidem ipsius magnopere rationem habent in peregrinationibus. Quare ne te putes mihi mediocre beneficiũ facturum, si charissimam mihi iucundissimamq; caniculã seruauis. Recepit Thesmopolis quum illa tantopere rogaret, ac pro-

ἢ μονονεχὶ καὶ δακρύσειν. τὸ δὲ πρᾶγμα παγγέλοιον ὦν, κυνίδιον ἐκ τῆς ἱματίου πεκυφῶτον, μικρὸν ὑπὸ τὸν πώγωνα, καὶ κατορῶν ποικίλως, εἰ καὶ μὴ ταῦτα ὁ Θεσμόπολις πεποιήκει. καὶ βαθὺ μὲν πεπλῇ τῇ φωνῇ (ζιαῦτα γὰρ τὰ μειλιχάα) καὶ τὸ γένειον τῆς φιλοσόφου περιλιχμώμενον, μάλιστα δέ τι τοῦ χθεσινοῦ κώμου ἐγκατεμέμικτο. καὶ ὁ κίναιδος, ὁ ξωνιδρός, οὐκ ἀμόσως ποτὲ καὶ εἰς τὸς ἄλλους, τὸς παρόντας ἐν τῷ ξυμποσίῳ ἀρασκόπλων, ἐπεδή ποτε, καὶ ἐπὶ τὸν Θεσμόπολιν κεκαθικὼς τὸ σκῶμμα, περὶ δὲ Θεσμοπόλιδος, ἔφη, τοῦ μόνον ἐπεῖν ἔχω, ὅτι ἀνὴρ Στωϊκὸς ἤδη κυνικὸς ἡμῖν γεγένηται. τὸ δὲ οὖν κυνίδιον καὶ τιτηκόνα ἐν τῷ πίδωνι τοῦ Θεσμοπόλιδος ἐπυθόμην. ζιαῦτα ἐνεκρυφῶσι, μάλιστα δὲ ἐνυβείζουσι τοῖς ξωνοῦσι, κατὰ μικρὸν αὐτοὺς χφρόνθεις τῇ ὕβρει παρα-

ac propemodum etiam fleret. Porrò spectaculum erat supra modum ridiculum, canicula è pallio prominens prospectansq; paulò infra barbam, ac subinde immeiens (tametsi hæc quidem Thesmopolis reiicuit) ac gracili voce latrans (huiusmodi enim catellæ iam in deliciis sunt) neque non philosophi mentum oblingens, maximè si quid pridiani iuris inhæreret. Porrò Cinædus assessor ille, quum non insulsè super conuiuium dicteria quædam iecisset in eos qui aderant, ac denique & ad Thesmopolim vsque dicacitas peruenisset: De Thesmopolide, inquit, vnum hoc possum dicere, eum è Stoico Cynicum iam nobis esse factum. equidem audiui caniculam etiam peperisse in Thesmopolidis pallio Huiusmodi deliciis illudũt, vel (vt verius dicã) huiusmodi cõtumeliis ac ludibriis tractãt eos qui cũ ipsis viuunt, paulatim eos cicures ac mansuetos ad ferendas contumelias redden-

παρασκευαζόντων. οἶδα δ' ἐγὼ καὶ ῥήτορα τῶν Κρηταιέων, ἐπὶ τοῦ δείπνου κελευσθέντα, μὴ λιτανεύοντα μὰ τὸν Δία· ἀλλ' ἀπαιδεύτως, ἀπὸ παντὸς τρόπου, καὶ ξυγκεκροτημένως, ἐπικεῖσθαι τῷ μεταξὺ πινόντων, οὐκ ὕδωρ μεμετρημένον, ἀπὸ τοῦ οἴνου ἀμφορέα λέγων. καὶ τοῦτο ἐποιεῖτο τὸ τόλμημα ἐπὶ δισχιλίαις δραχμαῖς ἐλέγετο. ταῦτα δὴ ἴσως μέτρια. ἢν δὲ ποιητικὸς αὐτὸς, ἢ συγγραφικὸς ὁ πλούσιος ᾖ, παρὰ τὸ δεῖπνον τὰ αὐτῷ ῥαψῳδῶν, τότε καὶ μαλιστα δεῖ ῥαγῆναι χρὴ, ἐπαινοῦντα καὶ κροτοῦντα, καὶ τρόπους ἐπαίνων καινοτέρους ἐπινοοῦντα. εἰσὶ δ' οἱ καὶ ἐπὶ λάμπῃ θαυμάζεσθαι ἐθέλουσι, καὶ δεῖ Ἀδωνιδας αὐτοὺς, καὶ Υακίνθους ἀποδεῖξαι, πυκνὰς ἐνίοτε τὸν ῥῖνα ἔχοντας. σὺ δ' ὅν ἐὰν μὴ ἐπαινῇς, εἰς τὰς λιθοξοΐας τὰς Διονυσίου ὀνοὺς ἀφίξῃ, ὡς καὶ φθονῶν, καὶ ἐπιβου-

reddentes. Prætereà autem & Carcharorum oratorem noui, qui iussus super cœnam declamabat, neutiquam ineruditè per Iouem, imò grauiter & absolutissimè, ac laudabatur interim ab illis bibentibus, quum non ad aquæ modum, sed ad vini amphoram oraret. Atque eam molestiam ob ducentas drachmas perpeti ferebatur. Verùm hæc quidem fortasis vtcunque toleranda. Porrò si diues ipse aut poëticus fuerit, aut historicus, qui sua ipsius scripta in conuiuio recitare gaudeat: tum verò maximè futurum est vt discrucieris ac dirumparis, nempe quum admirari, quum assentari, quum nouos quosdam laudandi modos comminisci necesse habes. Sunt autem qui & formæ nomine studeant admirandi videri. Eos nunc Adonidas, nunc Hyacinthos appelles necesse est, etiã si illis naris nonnũquã cubitali hiet specu. Quod ni laudaris, protinus in lapidicinas Dionysiacas asportaberis, tãquã qui illi tũ inuideas, tũ insidieris, maleq

ἐπιδεικνύων αὐτῶν. καὶ δὴ καὶ σοφοὺς, καὶ ῥήτορας εἶναι αὐτοὺς, κἂν ἔτι ξυνοικίζωσιν τύχωσιν. αὐτὸ τὸ τῆς Ἀττικῆς καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ μεστὸν δοκεῖν τοὺς λόγους, καὶ νόμον ἔναι τὸ λοιπὸν, οὕτω λέγειν. καί τι φορητὰ ἴσως τὰ τῶν ἀνδρῶν. ἃ δὴ οὖν γυναῖκες, καὶ γὰρ αὖ καὶ τόδε ἐκ τῶν γυναικῶν σπουδάζεται. τὸ εἶναί τινας αὐταῖς πεπαιδευμένους, μισθοῦ πολιτικῆς ξυνόντας, καὶ τῷ φορέῳ πρεπομένους. ἢν γάρ τι καὶ τοῦτο ἄπορον καὶ πεισμάτων αὐταῖς δοκεῖ, ἢν τέ γε ἦσαι, ὡς πεπαιδευμένα τί εἰσι, καὶ φιλόσοφοι, καὶ ποιοῦσιν ἄσματα, οὐ πολὺ τῆς Σαπφοῦς ἀφδίοντα. δὴ δὴ ταῦτα μισθωτοὺς καὶ αὐτὰ περιάγουσι ῥήτορας καὶ γραμματικοὺς καὶ φιλοσόφους. ἀκροῶνται δ' αὐτῶν πλείστα (γελοῖον γὰρ καὶ τοῦτο) ἤ τι μεταξὺ κοσμούμενα, καὶ τὰς κόμας περιπλεκόμενα, ἢ παρὰ τὸ δεῖπνον. ἄπο-

malèque velis. Ad hæc & sapientes & rhetores sint necesse est. Quòd si etiam rusticè quippiam dixerint, tum verò iuxta illud quod dici solitum est, Atticæ atque Hymetti plenam orationem videri volunt, atque in legem abire; vt deinceps ita loquantur homines. Quanquam quæ viri faciunt, ferri forsitan queant: (at verò mulieres (nam mulieribus etiam illud studio est, vt doctos aliquot in suo conuictu conductitios habeant, quique sese mercede affectentur) quandoquidem hoc quoque ad reliquum cultum elegantiámque pertinere putant, si dicantur eruditæ, si philosophæ, si carmina componere Sapphicis haud multò inferiora: ob hæc sanè hæ quoque conductitios Rhetores, Grammaticos, Philosophos circumferunt. Hos autem audire solent (id quod ipsum est ridiculum) tum temporis, quum vel comuntur, aut capillos in orbem religant, vel in conuiuio. Nam aliàs

ἄλλο τι γὰρ οὐκ ἄγουσι σχολή. πολλάκις δὲ καὶ μεταξὺ τοῦ φιλοσόφου τι διεξιόντος ἡ θεράπαινα παρεισελθοῦσα, ῥίπτει παρὰ τοῦ μοιχοῦ γράμματίον, οἱ δὲ περὶ σωφροσύνης ἐκεῖνοι λόγοι ἐπέχουσι περιμένοντες, ἕως τ' ἂν ἐκείνη ἀντιγράψασα τοῦ μοιχοῦ, ἐπανάδραμῃ πρὸς τὴν ἀκρόασιν. ἐπειδὰν δέ ποτε δι' μακροῦ τοῦ χρόνου, Κρονίων ἢ Πανάθηναίων ἐπιόντων, πέμπεταί τί σοι ἐφεστρίδιον ἄθλιον, ἢ χιτώνιον ὑπόσθορον, ἢν ταῦθα μαθεῖν πολλὰ δεῖ καὶ μεγάλην γνώσθαι τὴν πομπὴν, καὶ ὁ μὲν πρῶτος, ὀυθὺς ἐπισκεπόμενος παρακόσας τὸ δεσπότου, πεδραμὼν καὶ πεμψὰς ἀπέρχεται, μισθὸν οὐκ ὀλίγον τῆς ἀγγελίας πεσοναβών. ἕωθεν ὁ φοιτικάδικα ἥκει κομίζουσις ἕκαστος, ὡς ποτὲ ἄπι, καὶ ὡς ὑπέμνησι, καὶ ὡς ἐπιτραπεῖς, τὸ δεῖνα ἐπιλέξαι διεξιών. ἅπαντες δ' ὃν ἀπαπάτ-

aliàs non suppetit illis ocium. Porrò sæpenumero fit, vt interim dum philosophus quippiam disserit, interueniens ancilla literulas ab adultero porrigat: ac præclari illi de pudicitia sermones intermittuntur, opperientes donec illa rescripserit adultero, atque ita redeat ad auditionem. Porrò si quando post multum temporis instãtibus Saturnalibus, aut Panathenæis, misera quæpiam vmbella tibi mittatur, aut v tumcula semiputris ac detrita, tum deniq; plurima missitentur oportet. Atq; aliquis qui statim subauscultãrit herum id facere destinantẽ, præcurrit, ac primus rei index, abiensq;, non exiguum precium aufert, qui renũtiãrit. At mnè plus tredecim te adeunt idem apportantes nuncij: quorum quisque commemorat quàm multa dixerit, quemadmodum submonuerit, quemadmodum adhortans commodiora subiecerit. Omnes itaque donati præmio discedunt, at non

ἐπαπάτουσα λαβόντων, ἔτι
καὶ βρῳθυμόμενοι, ὅτι μὴ πλείω
ἔλαβον· ὁ μὲν γὰρ μισθὸς αὐ-
τὸς, κατὰ δύο ὀβολοὺς καὶ
τέτταρας, καὶ βαρὺς ἀπῶν σὺν
καὶ ὀχληρὸς δοκῶν, ἵνα δ' ἂν
λάβῃς. κολακευτέος μὲν αὐ-
τὸς, καὶ ἱκετευτέος· θεραπευ-
τέος δὲ καὶ ὁ οἰκονόμος, οὗτος ἡ
καὶ ἄλλος θεραπείας τρόπος. ἐκ
ἀμελητέος δὲ οὐδὲ ὁ ξυμβου-
λος, καὶ φίλος. καὶ τὸ λαφ-
θὲν ἤδη πεωφείλοις ἱματιο-
κατάλαφ, ἢ ἰατρῷ, ἢ σκυ-
τοτόμῳ τινί. ἄωρα οὖν σοι τὰ
δῶρα καὶ ἀνόνητα, πολὺς δὲ
ὁ φθόνος. καί πε καὶ δεφθο-
κά τις ἀρίμα ὑπεξαιρεῖται
πεὸς ἄνδρα ἤδη τὸν κατὰ σὺ
λόγες ἤδη ἐνδεχόμενον ὁρᾷ
γὰρ ἤδη σε μὴ ἀπὸ τῶν σωμα-
τῶν πόνων ἐκτεταλαιπωρήκοτα,
καὶ πεὸς τὴν θεραπείαν σκαλ-
δοντα, καὶ ἀπαυδηκότα τὴν
πεοδαφραν δὲ ὑπανιοῦσαν.
ὅλως γὰρ, ὅπερ ἐν νοσεῖν τα-
λαν ἐν σοὶ ἀπαυθισαφῆ, καὶ

sine murmure tamen, qui
non plura dederis. Porrò
salarium ipsum, sex fermè
obolorum: idq; si tu postu-
les, grauis atque importu-
nus haberis. Proinde quò
illud aliquando auferas,
primùm ipsi hero aduleris
supplexque fias necesse est:
deinde captandus & dis-
pensatoris fauor. nam hoc
quoque quoddam est seru-
itutis genus. Neque verò
negligendus is quem in con-
silium adhibet, neque item
amicus. Deinde quod ac-
ceperis, iamdudum debe-
batur vel vestiario, vel me-
dico, vel cerdoni cuipiam.
Vnde fit vt sera atque intem-
pestiua, eaq; inutilia præmia
tibi accedant: cæterùm inui-
dia ingens. Iamq; etiam ca-
lumniæ quædam paulatim
struuntur in te, apud hominē
qui iam non inuitis auribus
accipiat, si quid aduersum te
dicatur: quippe qui perspi-
ciat te laboribus assiduis iam detritum, & ad obeunda mu-
nia famulatus claudicantem atque obaudientem, ac podagra
subinde grauari. Proinde posteaquam id quod erat in te
floren-

καὶ τὸ ἐγκαρπότατον τῆς ἡλικίας. καὶ τὸ ἀκμαιότατον τοῦ σώματος ἐπιτρίψας, καὶ ῥακὸς σε πολυσχιδὲς ἐργασάμενος, ἄλλη περιβλέπει, σὲ μὲν οἷ τῆς κόπρου ἀφρρίψας φέρον, ἄπον δὲ ὅπως τῶν πλωαμένων τῶν πόνους καρτερῆν πεσλήψεται, καὶ ἥδι μαράκιον αὐτοῦ ὅτι ἐπέρασε τότι, ἢ γυναικὸς ἄδραν παρθένον γέρων ἀνὴρ διαφθέρας, ἢ ἀπότι τοιοῦτον ἐπικληθεὶς, νυκτωρ ἐγκεκαλυμμένος, ἐπὶ τραχηλον ὠθεὶς, ἐξεκύλισας ἔρημος ἀπαλλαττων, καὶ ἄπορος, τὴν βελτίστην πολαγραν αὐτῶν γύρα παραλαβὼν, καὶ ἃ μὴ τέως ἤδεις, ἐκμαθὼν ἐν τοσούτῳ χρόνῳ, θυλάκου μέγα τὴν γαστέρα ἐργασάμενος, ἀπλήρωτόν τι, καὶ ἀπαράτητον κακόν. καὶ γὰρ ὁ κακὸς ἀπατᾶ ἐκ τοῦ ἔθους, καὶ ἀκμανθάνων αὐτὰ, ἀγανακτᾶ. καί σε ὃν ἄν τις ἄπος δεξαιτο ἔξωρον ἄλλη

florentissimum decerpsit, æuiq; partem maximè frugiferam, ac præcipuum corporis vigorem detriuit, iámque te lacerum panniculum reddiderit, tum modis omnibus circumspicit in quod sterquilinium te portatum abiciat, atque alium perferendis laboribus idoneum, in tuum substituat locum. Ibi insimulatus vel quòd pusionem illius tentaris, vel quòd homo senex vxoris ancillam virginem vitiaris, vel alio quouis imposito crimine, noctu obuolutus ac præceps datus extruderis, discedisq; desertus ab omnibus, atque omnium inops rerum, optimam & podagram vnà cum senecta comitem ducens: cùm interim quæ quondam scieueris, tanto temporis spacio dedidiceris, tum ventrem culeo reddideris ampliorem, tibiq; paraueris inexplebile quoddam & implacabile malum. Etenim gula, ea quibus assueuit, flagitat: quæ cùm negantur, indignatur. Adde, quòd præterea nemo te posthac receptarus est

ἀδικηκότα, καὶ τοῖς γεγηρακόσιν ἵπποις ἐοικότα, ὧν οὐδὲ τὸ δέρμα ὁμοίως χρήσιμον, ἄπωστε, καὶ ἐκ τοῦ ἀπροθύμου δεδοικὼς, πρὸς τὸ μεῖζον ἀκαιρομανῶν, μοιχὸν ἢ φαρμακέα σε, ἢ τι τοιοῦτον ἄπορον δοκεῖν ποιεῖ· ὁ μὴ γὲ καστόργος καὶ σιωπῶν ἀξιόπιστος. σὺ δὲ ἐπαίνει, καὶ ῥᾴδιος τὸν τρόπον, καὶ πρὸς πᾶν ἀδικίαν εὔκολος. τοιούτους γὰρ ἅπαντας ἡμᾶς εἶναι οἴονται, καὶ μάλα εἰκότως. δοκῶ γὰρ μοι καὶ τῆς τοιαύτης δόξης αὐτῶν, οὗ ἔχουσι περὶ ἡμῶν, κατανενοηκέναι τὴν αἰτίαν. πολλοὶ γὲ οἱ εἰς τὰς οἰκίας παρεισιόντες, ὑπὲρ τὸ μηδὲν ἄπορον χρήσιμον εἰδέναι, μαντείας καὶ φαρμακείας ὑπισχνοῦντο, καὶ χάριτας ἐπὶ τοῖς ἐρωτικοῖς, καὶ ἀπαγωγὰς τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ταῦτα παιδευθῆναι λέγοντες, καὶ πρέσβεις, ἀμπεχόμενοι, καὶ πώγωνας οὐκ ὀλιγαφρονοῦντας καθεμένοι. εἰκότως

in familiam, vipote cuius iam præterierit ætas, quique similis euaseris equis senio affectis, quorum ne pellis quidem perinde vt aliorum animantium est vsui. Quin ex hoc ipso quòd eiectus es, i calumnia quàm potest proximè ad verisimilitudinem conficta, facit vt aut adulter, aut veneficus, aut aliud quippiam tale videaris. Nam accusatori vel tacenti fides habetur: tu verò Græculus, moribus leuibus, & ad omne facinus facilis. Siquidem huiusmodi nos omnes esse ducunt, idque iure optimo. Videor enim mihi causam aduertisse quamobrem eiusmodi de nobis obtineant opinionem. Nam plerique qui in familias accedunt, propterea quòd alioqui nihil bonæ rei didicerunt, diuinationem ac maleficia profitentur, conciliationem amorum, abductiones in hostes: atque id quum faciunt, doctos sese affirmant, pallijs amicti, barbisq; neutiquam contemnendis onusti

His.

εἰκότως οὖν τῶν ὁμοίαν περὶ πάντων ὑπόνοιαν ἔχουσιν, ὃς ἀεὶ τοὺς ὦνοῦς, τοιούτους ὁρῶν τινας, καὶ μάλιστα ἐπιτηροῦντου αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τῇ ἄκρᾳ ξενοσίᾳ κολακείαν, καὶ τῶν πρὸς τὸ κέρδος πολυπρέπειαν. ἀρσεσαμένοι δὲ αὐτὸς μισοῦσι, καὶ μάλα εἰκότως, καὶ ἐξ ἁπαντος ζητοῦσιν, ὅπως ἄρδιον ἀπολέσωσιν, ἂν δυνῶνται. λοιδοροῦνται γὰρ, ὡς ἐξαγορεύσειν αὐτῶν τὰ κοινὰ ἐκεῖνα τῆς φύσεως ἀπόρρητα, ὡς ἅπαντα εἰδότων ἀκριβῶς, καὶ γυμνὸς αὐτὸς ἐκκαλυπτόντων. τοῦτο δίνιν ἀφανίζει αὐτοὺς. ἅπαντων γὰρ ἀκριβῶς ὅμοιοί εἰσι τοῖς λαμπροτάτοις βιβλίοις, ὧν χρυσοῖ μὲν οἱ ὀμφαλοί, πορφυρᾶ δ' ἔκτοθεν ἢ διφθέρα, τὰ δ' ἔνδον, ἢ Θυέστης ὄντ, τῶν τέκνων ἐστέφανος, ἢ Οἰδίπους, τῇ μητρὶ ξυνὼν, ἢ Τηρεὺς, δύο ἀδελφὰς ἅμα ὀπυῶν τοῦτοι καὶ αὐτοί εἰσι, λαμπροὶ καὶ πρίβολοι,

His rebus fit, vt non iniuria eandem de reliquis omnibus habeant opinionem, quando eos quos præcipuos esse iudicant, videant tales: maximè verò posteaquam animaduerterint quam sint in conuiuijs reliquóque conuictu adulantes, quàm ad lucrum humiles ac seruiles. Deinde eiectos eosdem iam oderunt: neque id iniuria: ac modis omnibus adnituntur, vt eos funditùs perdant, si quo modo possint. Verentur enim, ne cuncta illa vitæ suæ mysteria in vulgus efferant, quippe qui nihil non exactè norint, quique illos nudos conspexerint. Ea res igitur illos malè angit. Omnes enim similes sunt pulcherrimis istis libris, quorum aurei quidem vmbilici, purpurea foris pellis: cæterùm intus aut Thyestes est, liberos in conuiuio comedēs, aut κ Oedipus matris maritus, aut λ Tereus cum duabus pariter sororibus rem habens. Eiusmodi sunt illi, splendidi, conspicuique: porro intus

πῆοι, ἔνδον δ' ὑπὸ τῇ πορφύρᾳ πολλὰ τῶν τραγῳδίαν σπέρματα. ἕκαστον γὰρ αὐτῶν ἂν ἐξελίσσῃς, δρᾶμα οὐ μικρὸν εὑρήσεις Εὐριπίδου τινὸς, ἢ Σοφοκλέους τὰ δ' ἔξω. πορφύρα ἀνανθὴς καὶ χρυσοῦς ὁμφαλός. ταῦτ' οὖν ξωιπισάμενοι αὐτοῖς μισοῦσι, καὶ ἐπιβουλεύουσιν, εἴ τις ἀφεσὰς ἀπεβῶς, καταννοήσας αὐτὸς ἐκτραγῳδήσῃ, καὶ πᾶς πολλὰς ἐρεῖ. βούλομαι δ' ὅμως ἔγωγε, ὥσπερ ὁ Κέβης ἐκεῖνος, ἀκόνα τινὰ τῇ σῇ τῇ σὸν βίον γράψαι, ὅπως ἐς αὐτὴν ἀφορᾷ πάνυ, εἰδῶς εἰ σοι χρήσιμον ἔσται ἐς αὐτὴν. εἰδέναι μὲν Ἀπελλῆν τινα, καὶ Παρράσιον καὶ Ἀετίωνα, καὶ τὸν Εὐφράνορα ἂν ἐθελήσαιμι ἐπὶ τὴν γραφήν. ἐπεὶ δ' ἀπορουμεν εὑρεῖν τινα ἄνω γνωσόμενον, καὶ ἀκριβῶς τὴν τέχνην, φιλῶ, ὡς οἷόν τε, σοι ἐπιδείξω τὴν ἀκόνα καὶ δὴ γράφω πεπυλωμένα μὲν ὑψηλὰ καὶ ἐπίχρυσα.

rò intus sub purpura varias occulunt tragœdias. Quorum vnumquemque si euolueris, explicuerisque, fabulam non mediocriter longam reperies Euripidis cuiuspiam, aut Sophoclis. Contrà foris nihil nisi purpura splendida, aureique vmbilici. Harum itaque rerum sibi conscij oderunt illos, atque insidias parant si quis penitus ab illis defecerit, qui eos probè cognitos depingat, qualesq; sint, euulget. Iam verò libet mihi Cebetis illius exemplo & mi imaginem quandam huius vitæ tibi depingere, vt eam contemplatus, scire queas num ex vsu tuo sit eam adire. Equidẽ magnopere cupiam vel Apellem quempiam, vel Parrhasium, vel Aëtionem, vel Euphranorem ad hanc depingendam tabulam adhibere. Verùm quoniam fieri potis non est, vt aliquem artificem tam egregium atq; absolutum nanciscamur, in præsentia tenuem quandam pro mea virili imaginem adumbrabo. Ego pingatur vestibulum sublime, atque

πίηρος, καὶ μὴ κατω ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀλλ' ἄνω τῆς γῆς ἐπὶ λόφου κείμενα· καὶ ἡ ἄνοδος ἐπίπονος καὶ ἀνευτυκτος, καὶ ὀλισθον ἔχουσα, ὡς πολλάκις ἤδη πρὸς τὸ ἄκρον ἔσεσθαι ἐλπίζοντας ἐκπαχυλιοῦσθαι, διαμαρτόντας δὲ τοῦ πόδος. ἔνδον δὲ ὁ Πλοῦτος αὐτὸς καθέδρα, χρυσοῦς ὅλος, ὡς δοκεῖ. πολυτελὴς εὔμορφος, καὶ ἐπίρατος. ὁ δὲ Ἔρως μόγις ἀνελθὼν, καὶ πλησιάσας τῇ θύρᾳ, τιθυπίτω ἀφορῶν εἰς τὸ χρυσίον. παραλαβοῦσα δὲ αὐτὸν ἡ Ἐλπὶς, ὑπρόσωπος καὶ αὐτὴ, καὶ ποικίλα ἀμπεχομένη ἐξίτω, σφόδρα ἐκπεπληγμένον τῇ ὁσόδῳ. τὸν τοῦθεν δὲ ἡ Ἐλπὶς ἀεὶ πρηγόθω διαδιεξάμενα δ' αὐτὸν ἄπαντα γινώσκουσι, Ἀπάτη καὶ Δουλεία, παραδόντες τῷ Πόνῳ· ὃς ποτὲ τὸν ἄθλιον καταγυμνάσας, τελευτῶν ἐγχειρισάτω αὐτὸν τῇ Γήρᾳ, ἤδη ὑπνοῦντα, καὶ τετραμμένον πολὺ χρόαν. ὑσάτῃ δὲ

que inauratum, neque id humi situm in solo, verùm procul à terra in edito collis fastigio: præterea inaccessum fermè & abruptum, lubricoque aditu, ita vt plerunque qui se iam ad summum vsque verticem penetrasse sperant, lapso pede præcipitati ceruicem frangant. Intus autem Opulentia sedeat, tota (sicuti videtur) aurea, maiorem in modum formosa, atque amabilis. Porrò Amator vbi vix tandem conscendit, iámque ad fores accessit, obstupescat, oculis in aurum defixis: deinde Spes, quæ & ipsa speciosa vultu est, ac versicoloribus amicta, manu prehensa introducat, mirè iam ipso ingressu attonitum. Atque ab eo quidem tempore Spes vsque illum antecedat, ducátque: tum aliæ mulieres illum excipientes, puta Pallacia, Seruitusque, tradant Labori. At is miserum penitus defatigatum tandem Senectæ tradat iam morbidum, coloreque commutato.

τῆς ὑβρεως ἐπιλαβομένης, συρέτω πρὸς τὴν ἀπόγνωσιν. ἡ δ' Ἐλπὶς, τὸ ἀφ' τοῦ τε φανὲς ἀφαιρείσθω. καὶ μηκέτι, λαβ' ὃς εἰσῆλθε τοῦς χρυσοῦς φιρῶνας, ἔκ τινος δ' ἀφρόφου, καὶ ἀληθείας ἐξόδου ἐξωθείσθω γυμνὸς, πελιδνὸς, ὠχρὸς, γέρων: τῇ ἑτέρᾳ μὲν τὴν αἰδῶ σκέπων, τῇ δεξιᾷ δ' αὐτὸς ἑαυτὸν ἄγχων. ἀπαντάτω δ' ἐξιόντι ἡ Μετάνοια, δακρύουσα ἐς ὀδύνην ὄφελος, καὶ τὴν ἄθλιον ἐπαποδύουσα. τοῦτο μὲν ἔστω τὸ τέλος τῆς γραφῆς. οὐ δ' ὅρα, ὦ ἄνερ Τιμόκλες, αὐτὸς ἤδη ἀκριβῶς ἐπισκοπῶν ἕκαστα, ἵνα νόησον, εἴ σοι καλῶς ἔχει, πρὸς σε εἰσιόντα εἰς τὴν εἰκόνα κατὰ ταύτας τὰς θύρας, ἐκείνῳ τῷ ἔμπαλιν ἀσχρῶς ὅτως ἐκπεσεῖν. ὅ, τι δ' ἂν πράττῃς, μέμνησο τῆς σοφοῦ λέγοντος, ὡς θεὸς ἀναίτιος, αἰτίαν ἑλομένου.

Postremò Contumelia arreptum illum ad Desperationẽ pertrahat: & hoc quidem tempore Spes auolans euanescat. Tum ille non per aureum illud atrium, per quod ingressus fuerat, sed per posticum quoddam, & occultum exitum extrudatur nudus, ventricosus, pallidus, senex: læua quidem pudorem occultans, dextra verò seipsum strangulans. Occurrat autem exeunti Pœnitudo frustra lachrymans, & miserum bis etiam conficiens. Atq; hic quidem esto picturæ finis. Cæterùm tu, Timocles optime, ipse diligenter consideratis singulis expende, num è re tua sit vt in hanc imaginem per aureas illas fores ingressus, per illas longè dissimiles, tam turpiter excutiaris. Quicquid autem feceris, memineris sapientis illius qui dixit: v Deum in culpa non esse, verùm qui sua sponte delegerit.

GILBER-

GILBERTI COGNATI ANNOTATIONES.

ARGVMENTVM.

HIc Dialogus περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, id est, de mercede seruientibus & mercenario præceptore, aulicæ vitæ incommoda cõmemorat: qui ab omnibus quidem legitur & magno applausu approbatur: sed necio quî fiat, vt quemq; nihilo secus sortis suę pœniteat, non animaduertentẽ quantũ dulcedinis suppeditet viuere λιθῶς ἀλφὶ, ἀλλ' οὐ ἐλαυθερίᾳ: nec cuiquam gnatonicè & parasiticè γαστρὸς ἕκητι manum deosculari, aut alia fœdè palpantiũ indigna subire ministeria. Qualia multa illis ferẽda & facienda sunt, qui hodie aulas sectãtur, in quibus nihil est sinceritatis, nihil amoris, nihil fidei. Sed omnia plena simulationis & perfidiæ, omnia plena delationis, proditionis, criminationis, inuidiæ, æmulationis, odij, & turpissimarũ assentationum, tum etiam ampullarũ & verborum sequipedalium. Expertus loquor, quippe qui ferè semper ab ijs quibus maximè fidebam, omnium maximè deceptus, falsus, impeditus, & proditus. Itaq; ego sic statui vbiuis tutiùs, beatiùs, sanctiùs & suauiùs aliquẽ viuere posse, quàm in aula: vbi nullus est respectus honestatis, nulla ratio eruditionis, nulla autoritas integritatis, nulla gratia probitatis, nullum præmium virtutis, nullus honos literarũ: vbi pluris fit ἄμυσος eques quàm vir literatus & vitæ integer: vbi in precio sunt centauri contemptis bonis: vbi primas tenent Tarini illi fumorũ venditores, & proditores, & delatores, & palpones, & adulatores, & parasiti & reliquæ pestes, per quas aula quotidie non dicendis modis arroditur: vel clancularijs detractoribus & susurronibus plus habetur fidei, plus etiam datur præmij quàm viro graui & omnibus virtutibus exornato. Sed quid hanc immensam vitiorũ lernã, aulam inquam, sum ingressus? quæ centũ Augeæ stabulis est fœdior & cõtaminatior: ita omnium vitiorum stercoribus & merdis est oppleta,

vt ne à recentis quidem Herculibus purgari & mundari queat, nedum à me paucis verbis describi & pro dignitate depingi. Erasmus multæ vir eruditionis & facundiæ, huius libelli interpres, non oportere ait per inertiã atq; socordiam cibũ alienum sectari, sed sua quemq; industria necessaria sibi cõparare, quãdo, ait, aliena sit fœdum viuere quadra. Concludam igitur his suauissimis Senecæ versiculis, quos in Thyeste suo Chorus recitat:

Rex est, qui metuit nihil,
Hoc regnum sibi quisq; dat.
Stet, quicunq; volet, potens
Aulæ, culmine lubrico.
Me dulcis saturet quies,
Obscuro potius loco,
Leni perfruar ocio.
Nullis nota Quiritibus
Aetas per tacitum fluat:
Sic, quum transierint mei
Nullo cum strepitu dies
Plebeius moriar senex.
Illi mors grauis incubat,
Qui notus nimis omnibus,
Ignotus moritur sibi.

a ECQVID tibi primum.] *Hoc initium sumptum est ex Hom. Odyss. ib. 9. in quo Vlysses ad hunc loquitur modum:*

τί πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὕστερον καὶ τελέσσω: *hoc est,*

Quid primũ, quid mox, & quæ tandem vltima dicã? *Significat autem rerum copiam tantam esse vt hæsitet vnde potissimùm exordiatur, perplexusq; dubitat, quid primùm agere debeat. Exordium ab attentione & rei magnitudine fidem expositione parat à personarum conditione.* b In primis autẽ,] *Amplificatio ex contrario.* c Quæ quidem omnia.] *Beneuolentiæ captatio, à personæ eius cui scribit instituto, & sua erga illum beneuolentia.* d Citra culturam.] *Quæ citra studium & operam nostram nobis euenium, ἀπόνως καὶ ἀμόχθως cõtingere dicunt Græci. Idem in Parasito & in Rhetorum didascalo. Hoc paulò post dicit, citra laborem & sudorem, nullo negocio.* e Cum esca.] *Hoc prouerbio etiam vsus est in mortuorum Dialogis, Cnemonis & Damnippi.* f Experiens, &c.] *Asseueratio.* g Lari in morem.] *Larus auis auida, voraxq;. Hinc larus hians dicitur, vbi quis auidiùs inhiaret prædæ.*

h Quanquã non solùm.] *Amplificatio à personæ officio.*

i Ac reliquũ quidẽ hominũ vulgus.] *A collatione personarũ, & cæterorũ qui in aula seruiunt.* k Enitendumq;]

Accedit

Accedit ad causam, & primò confutatis causis, quibus plerique addicti seruiunt, institutumq; suũ defendunt. l In promptu Theognis.] *Lucianus in hanc Theognidis sententiam multa disputat. Vide Plutarchũ in libello cui titulus: πῶς δεῖ τὸν υἱὸν παιδεύειν ἀκούειν. m* Nam quęcunq;.] *Paupertas prima causa. n* Equidẽ si viderem.] *Dilutio per inuersionẽ. o* Rectiùs aũt.] *Commonitio à contrario. p* Rursum alij.] *II causa. Conditio vitæ vel ætas, vel valetudo corporis. q* In præsentia] *Dilutio per inuersionem. r* Spebus incitatos.] *III. causa. Spes voluptatis, d uitiarum. s* Enimueró.] *Dilutio prima: quod neq; hæc neq; illos perficiat, argumenta à simili amplificato. t* Verumenimueró.] *Argumentum ab inhonesto, per hypothesin. u* Vlyssis quidem socij.] *Amplificatio per collationem à contrario. x* Nisi si quis.] *IIII. causa. Gloriæ cupiditas, quam confutat regestione eorum quæ perferenda sunt.*

y Cum Persarum rege.] *Epulantur enim Persæ exquisitè ac sumptuosè, de quorũ epulis & victu legatur Xenoph. l. 8. Cyri pediæ & Athen. l. 4. c. 6. z* Deinde cuiusmodi.] *Propositio sequentis orationis. A* Sat esse si velis.] *Studium discendi voluntate conflat, inquit Quintil. quæ cogi nequit. B* Primum diu.] *I Quæ facienda ferendaq;, anteąquam in familiam admittatur. C* Postremó.] *I. Salutatio & ossectatio.*

D Iam illud restat.] *II. Exploratio vitæ & an idoneus satis sit. E* Esse non paucos.] *Inuidia competitorum & delationes. F* Quòd si quis.] *Amplificatio à conditione personæ.*

G Age sané.] *Transitio cum amplificatione gratulationis.*

H Copiæ cornu.] *Capra Amalthea Iouem infantem in monte Dictæo fertur aluisse, cuius postea cornu Iupiter adfluenti omnium rerum bonarum copia compleuisse dicitur: idq; κέρας ἀμαλθείας, hoc est, copiæ cornu prouerbiali figura vocatum est. ἕξεις ἀμαλθείας κέρας. id est, copiæ cornu habebis, & plurimum commodorum capies. Fabulam, à qua translatum est, in Rhetorũ præceptore recensuimus. I* Primũ igitur.] *II. Quæ in ipsa aula receptis iam sustinenda sint. K* In ordinẽ extructis.] *In Græco κατὰ. i. κατὰ. L* Atq; interim.] *Amplificatio à consequentibus. M* Oporteat respondere.] *Ab æmulatione & inuidia aliorum. N* Ne per somnium.] *Luciano*

prouerbia-

prouerbialiter dicitur in Gallo, & hic rursus de Electro. Ad quod eleganter allusit Theocritus εἰς βυκολίσκα, apud quem Ennica puella ciuilis, rusticum, basium dare conantem ab se repellit, dicens: tantum abesse, vt illi sit datura basium, vt hoc ne per somnium quidem oporteat sperare. Vide carmen. O Albo pane.] *Græcis album panem in delitijs fuisse, locis aliquot testatur Lucianus, nominatim hic. Apud Athenæum lib. 4. describitur conuiuium Atticum, in quo commemorantur & panes λευκότεροι χόνδρου, id est, albiores niue. Græci autem panes elegantiores λευκοὺς appellabant, sordidiores φαιοὺς, hoc est, fuscos seu nigros.* P. Iamdudum aluo.] *A periculo valetudinis.*

Q. Age iam, ô scelesté.] *Obiurgatio amplificata à minori, & personæ qualitate.* R. Lupini.] *Notat hic Lupini vtilitatem, quam & notauit Iuuenalis:*

—unicam mihi malo lupini,
Quam si me toto laudet vicina pago.

De lupino diximus in Mortuorum Dialogis. S. Sed vide.] *Amplificatio seruitutis, ab accidentibus, & causæ inuersione.*

T. Quid enim.] *Adagium est, quod torquere solet in eos, qui indecorè tentant artificium, cuius sunt imperiti, & à quo natura abhorrent.* V. Neque locum in acie deseras.] λιπεῖν τὸν τάξιν, *id est, ordinem deserere dicitur, qui deest officio suo in re quapiam peragenda: ducta allegoria ab illis qui stant in acie. Aristophanes in Vespis:* Φυλακὴν καταλύειν νυκτερινὴν διδάσκομαι, *id est, deserere nocturnam doceor custodiam. Simpliciter vsus est Isocrates in Oratione de pace,* αὐτομάτοι γίνονται τῶν τὰς τάξεις λιπόντων καὶ ἀποδιδόντων τὰς ἀσπίδας καὶ τὰς βοιωτίας: *id est, magis infames fiunt ijs qui ordinem deserunt, & clypeos abijciunt. M. T. C. in Epist. ad Atticum, de præsidio decedere dixit. in Finibus, bonorum deserere præsidium. In Catone, de statione decedere: nimirum variè reddens, quòd Græci dicunt,* λιπεῖν τὸν τάξιν. *Apud Athenæum lib. Eubulus Comicus refert hos versiculos ex Archilocho:*

ἀστυμβόλας δ' ἀπιόντων γὰρ ὅστις ὑστερᾷ,
τούτων τὰς χάρις νόμιζε κὴ τάξιν λιπεῖν: *Id est,*
Cessando cœnæ quisquis immuni deest,
Hic idem in acie facilè deseret locum.

Latinis

Latinis in sua classe manere dicuntur qui non deserunt vitæ institutum, & classem suam deserere qui mutant. A. istoteles libr. Moralium 5. Inter ea quæ lex vetat, commemorat τὸ μὴ λιπεῖν τὴν τάξιν μηδὲ φεύγειν, μηδὲ ῥίπτειν τὰ ὅπλα: id est, non deserere ordinem, non fugere, non abijcere arma. Pœnam desertoris aliàs commemorauimus in Nauigio seu Votis, Demosthenem ῥιψάσπιδα probro dictum, in Parasito, & Tragœdo.

X Ne per viam quidem.] *Idem in Hermotino: Ne in via quidem ociosus es, sed animo intento, semper aliquid serij agens, quodq; ad studium tibi profuturum sit. In Græcis ἐς κελόν. i. κελῶς.* Y Promethei partem.] *Ferunt poëtæ Prometheum carnium distributioni, quam vocant creonomiam, præpositum lepidè admodum & festiuè Ioui adortum imponere: quippe nil vertus diuinitatem summi Dei: sibi quidem præpinguia & sapida subduxit, Ioui autem ossa modò apposuit, obducta ἀργίτῃ δέμας, vt Hesiodus inquit, id est, pinguedine candida. Quo nomine, simul quia homines finxisset, & ignem furtiuum hominibus dedisset, Vulcano & Mercurio dicitur ab Ioue traditus in Caucaso suffigendus. Ex hoc item facto Lucianus hic, vice prouerbij vsurpat, Promethei portiunculam pingui contecta ossa.*

Z Regis plures sunt oculi.] *Allegoria inde ducta, quòd regibus quamplures vbique sunt exploratores atque ob id oculi dicuntur, complures auscultatores, quibus velut auribus vtuntur. Idem refertur aduersus inerudium. Eiusdem meminit Aristot. in 3. Polit.* α Leo chordula vinctus.] *Dicitur cùm quis exiguo commodo detentus, apud aulicos ostentatur passim quòd princeps tantum alat virum. Hoc enim principes sibi gloriosum ducunt, si doctos & excellētes viros cogunt sua relinquere negotia, & aulicæ seruire pompæ.* β. Quòd si quando.] *Transitio ad ea quæ foris perferenda, atque hæc sub exemplo Thesmopolis Stoici commemorat.* γ Non ad quæ.] *In Rhetorem quendam iocatur, alludens ad priscum iudiciorum morem, in quibus ad clepsydræ modum dicebatur. Actoribus autem ac patronis causarum forensium certus aquæ modus per clepsydras infundebatur, vt superuacanea verborum copia quum iudicibus tædium adferret, tum ipsi etiam causæ officeret: denique alijs agere volentibus aditum præcluderet.*

θ Porrò si.] *Adulatio dominorum, doctos se videri volentium.* ι. In lapidicinas Dionysiacas.] *Cicero in Verrem actione 7. Latumias Syracusanas omnes audistis, plerique nostis. Opus est ingens, magnificum, regum ac tyrannorum, totum est è saxo in mirandam altitudinem depressum, & multorum operis penitus excisum. Item in eadem: Carcer ille est, qui est à crudelissimo tyranno Dionysio factus Syracusis, quæ Latumiæ vocantur, in istius imperio domicilium Romanorum fuit. Vt quisquis istius animum aut oculos offenderat, in Latumias statim conijciebatur. Huius carceris insignis à Dionysio extructi meminit T. Liuius belli Punici 2. lib. 6. Item Plautus in Captiuis: Inde ibis porrò in Latomias lapidarias. Philoxenus ingenio cùm arguto, tum libero & ineptiarum ac tyrannidis impatiens, cùm aliquando eiusdem Dionysij tragœdias spectaret, nec applaudens vt alij, assurgeret: seu vt idem Lucianus aduersus indoctum, à risu se minus contineret, à Dionysio ipso in lapidicinas missus fuisse dicitur. Historiam hanc Stobæus ex Demosthene recitat. Item Gemistus Plethon in priori suæ historiæ libro, & Plutarchus lib. 2. De fortuna & virtute Alexandri.* ζ At verò mulierem.] *Mulierum adulatio.* η Tunicula semiputris.] *Hic χιτωνιον pro virili tunica obtrudit, cùm eam vocem pro muliebri accipiendam esse innuat in Lexiphane.* θ Podagram.] *Podagra senectutis comes.* ι Calumnia.] *Exitus doctoris mercenarij.* κ Oedipus] *Congressus propriæ cum matre Iocaste, liberos genuit quatuor: Polycinem, Eteoclem, Antigonem, & Ismenem. Tandem verò intelligens, se incestum patrasse, seipsum obcæcauit.* λ Tereus.] *Cùm sequeretur Prognem vxorẽ & eius sororem Philomelam, ambæ versæ sunt in aues, teste Ouidio 6. Metb. Pers. Sat. 6.* μ Imaginem huius vitæ.] *εἰκὼν totius vitæ suprà descriptæ.* ν Deum in culpa non esse.] *Considerat enim id quod est in hominum moribus vt cum ipsissima incogitantia præcipites ruant in malas: deinde tamen ijs irretiti culpent fortunam & numina. De qua hominum iniquitate est etiam apud Homerum 1. Odyss. querela grauissima: vbi Iupiter in conuentu Deorum suam concionem ita ordiur:*

ὦ πόποι οἷον δὴ τοὺς θεοὺς βροτοὶ αἰτιῶνται.
ἐξ ἡμῶν γὰρ φασὶ κἀκ' ἐμοῦ φύειν, οἱ δὲ σφ' αὐτοὶ
σφῶν ἀπωθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν. *id est.*

Proh Dij, vt homines accusant Deos.
Nam ex nobis dicunt existere mala: at ipsi
Sua prauitate præter fatum sustinent mala.

Mercurius in Aeschyli Prometheo non dissimilem protulit sententiam, sub finem.

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙ τῶν ἐπὶ μισθῷ σιτούντων.

APOLOGIA PRO ijs qui mercede conducti seruiunt.

Petro Mosellano interprete

ARGVMENTVM.

HAec apologia est non in genere omnium eorum qui mercede cõducti seruiunt, sed libri seu orationis superioris propriè, & auctoris ipsius Luciani. Nam post scriptũ illud editũ, senior iam in aulã atq; familiã Cæsaris sese cõtulerat, & cõditionẽ procuratoris (vt videtur) principis in Aegypto acceperat, vt infrà ex ipsa quoque oratione patet. Hoc igitur factũ suũ, q̃ a cũ superiore scripto prorsus pugnare videtur, defendit: primũ à diuisiõe seu diuersitate conditionũ, q̃ lõgè alia res si principi operã suam locare, q̃ apud diuitẽ aliquẽ priuatũ seruire. Deinde q̃ non omnes mercenarios miseros dixerit, sed solùm eos q̃ prætextu doctrinę & literarũ seruiant: se verò alio pacto mercedẽ accipere q̃ illos, nempe cùm pter salarium ingens, etiã in magna existimatione viuat, publicisq; rebus procurandis pręfitutus, tam certã quoq; spem totius alicuius prouinciæ, aut regni aliquando administrandi, propositã habet. Deniq; q̃ cùm nemo quicquam ferè gratis faciat, & tamen bonũ virum conueniat certo alicui operi intẽtũ esse, neq; ignauiter seriari, neq; ipse adhuc dum eò perfectionis venerit, vt omnem mercedem aut honorẽ prorsus cõtemnere queat. Atq; huic defensioni præmittit Sabini (eius ad quem scribit) accusationem per prosopopœiam, qua seipsum fingit ab illo grauiter accusari, vt qui suprà quidem de seruitute apud di-

pud diuites, optimè atq; vtilissimè scripserit: nunc autem contrà, quasi mutata sententia, idem vitæ genus ingressus sit, perinde quasi aliud lingua sonare voluerit, aliud animo senserit, exaggerata hac vitæ scriptorumq; diuersitate ac repugnantia, multis varijsq; tum similibus, tum exemplis. Exorditur autem per præoccupationem à simulatione admirationis, quam & ipsam à circumstantijs ætatis & causæ amplificat.

Πάλαι σκοπῶ πρὸς ἐμαυτὸν, ὦ φίλε Σαβῖνε, ἅτι νά σοι εἰκὸς ἐπιπλεῖν τῷ ἀπεῖν, ἀναγνόντι ἡμῶν τὸ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων βιβλίον. ὅτι μὴ γὰρ ὀκ ἀγνοεῖν διεξῆκες αὐτὸ, ἡ πάνυ μοι πρόδηλον· ἀϊ μεταξὺ καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ἅπερ σὺ ἐλέγετο, ταῦτα νῦν ἐφαρμόττειν ἐμοὶ τοῖς ἀνεγνωσμένοις. ἀ τοίνυν μὴ φαίνοιτο ἐγὼ μανθάνειν, δοκεῖ μοι ἀκούειν σου λέγοντος· εἶτα τίς αὐτὸς ταῦτα γεγραφὼς καὶ φιλοσοφίαν ὅτω δεινὸν καὶ τὸ τοιοῦτο βίον διεξεληλυθὼς, ἔπειτα πάντων ἐκλαθόμενος, ὀφάκης, φησὶ, μεταπεσόντος, ἐκὼν εἰς αὐτὸν φέρων εἰς δουλείαν ὅτω τε εἰφανῆ καὶ πεῖδεινὸν ἐνῆκε;

I Amdudum[a] apud me ipse cogito, præclare Sabine, quæ tibi nostrũ de ijs qui mercede conducti seruiunt, libellum legenti verisimile est in mentem venisse, quæq; credibile est te dixisse. Nam quòd in eo legendo risum nõ tenueris, mihi vel in primis constet. Sed quæ inter legendum ad singula à te subinde sint obiecta, ea nunc nostris à te iam lectis conor accommodare. Quare si non frustra diuinandi artem didici, audire mihi videor te sic tecum submurmurantem: Ecquis hic tandem est, qui cùm hæc ipse scripserit, & graui adeò accusatione aulicam vitam incessat, postea tamen omnium oblitus, velut testula, [b] quod aiunt transmutata, sua sponte in seruitutem manifestariam adeò & illustrem se ipse coniecit?

Quo

πόσοι Μῆδα καὶ Κροῖσοι, καὶ Πακτωλοὶ ὅλοι μετέπεφερ αὐτὴ, ἀφεῖναι μὴ τὸν ἐκ παίδων φίλον καὶ σύντροφον ἐλευθερίαν, πῶς αὐτῷ δεῖ ἤδη τῶν Αἰακῶν γνόμενον, καὶ μονονουχὶ τέτταρον πόδα ἐν τῷ πορθμείῳ ἔχοντα, παρέχειν ἑαυτὸν ἑλκεσθαι καὶ φέρεσθαι, καθάπερ ὑπὸ κλοιῷ τινι χρυσῷ τὴν αὐχένα δεδεμένα, οἷα ὅσοι τῶν τρυφώντων πλουσίων τὰ σφιγγία, καὶ τὰ κοράλια, ὥσπερ γὰρ καὶ δεσφωνίαν τῶν βίβ πῶς τὸ συγγράμμα, καὶ τὸ ἄνω τὸ ποταμὸ χωρεῖν, καὶ ἀνεσράφθαι τὰ πάντα, καὶ πάλιν φθάσαι πρὸς τὸ χεῖρον, τοῦτ' ἄρ' εἰς ἐχθὲς Ἑλένης, μιᾶ Δί' ὀδ' ὑπὲρ τῶν ἐπ' Ἰλίῳ γνομένων, ἀπ' ἔργῳ ἀναπεπομένων τὸν λόγων, καλῶς πρότερον ἐρρῆσθαι δοκούντων, ταῦτα μὴ πῶς ἑαυτὸν, ὡς τὸ ἀκὸς, λέκτεσθαι· ἐπάξεις δ' ἴσως καὶ πῶς αὐτὸν ἐμὲ ξυμβουλεύ-

Quot Midæ, quot Cræsi, quot Pactoli vel toti hūc hominem à sententia diducere adeò potuerunt, vt dulcissimam illam libertatem, in qua iam inde à pueris est enutritus, repudiet? & tametsi iam non procul ab ipso abest Aeaco, imò tantùm non alterum pedem in Charontis cymbâ habet: tamen præbeat sese alienò arbitrio huc atque illuc distrahendum, perinde ac si collario quopiam aureo foret innexus, non aliter quàm à diuitum illorum ac delicatorum collo amuleta illa & coralliia dependent? Longè ergo lateque hoc vitæ genus in quo nunc es, à scriptis disidet tuis: iamq; hoc sanè videri posset, quod prouerbio dicūt, Flumina sursum incedere, omniumq; rerum ordinem inuerti, atq; cuncta in deterius recantari, idq; nō Helenæ placandæ gratia p Iouem, neq; eorum quæ apud Ilium gesta sunt, nomine: sed quòd verba quæ antè probè dici sunt visa, nunc ipso auctoris opere subuertantur. Hæc sanè te verisimile est tecum dixisse. Nec pigebit forsan te & ad meipsum

τινα ζοιαύτλω ὀκ ἄκαιρον, ἀλ-
λὰ φυλικλῶ, καὶ οἵῳ ζοι χρηςῷ
καὶ φιλοσόφῳ ἀνδρὶ πρέπεσθαι.
λῶ μὴ ὄν ζοι κατ' ἀξίαν ἐπιδύσεται
τὸ σὸν πρόσωπον ἐπικείνω-
μαι, εἰ ὃν ἡμῖν ἔχει, καὶ τῷ Λο-
γίῳ θύσομεν. ἃ ὃ μὴ, ἀπὸ σὺ
προσθήσεις τὰ ἐνδέοντα. ὥρα
ζοίνιν μετασκευάσαντας ἡ-
μᾶς τλὴν σκηνλὴν, ἐμὲ μὲν σιω-
πᾶν, καὶ ἀνέχεσθαι τεμνόμενον καὶ
καιόμενον, ἃ δέοι, ἐπὶ σωτη-
ρίᾳ, σὲ ὃ ἐπιτάττειν τὸ φαρμά-
κων, καὶ τλὴν σμίλην ἅμα πρό-
χειρον ἔχοντα, καὶ τὸ καυτήριον
διάπυρον. καὶ δὴ παραλαβὼν
τλὴν ῥήτραν, οὐ ταῦτα πρός
με ὁ Σαβῖνος ἤδη λέγει. πάν-
τα μὲν, ὦ φιλότης, ὡς εἰκὸς,
εὐδοκιμήσαί σοι τυτὶ τὸ σύγ-
γραμμα, καὶ ἐν πολλῷ πλήθει
δεχθὲν, ὡς οἱ τότε ἀκροασά-
μενοι διηγοῦνζο, καὶ ἰδίᾳ παρὰ
τοῖς πεπαιδευμένοις ὁπόσοι
ὁμιλεῖν αὐτῷ, καὶ δεῖ χαρὸς
ἔχειν καὶ ξίωσαν ἅτε δὴ τὸ λόγων

eius generis consilium adferre, idque non intempestiuum, neque importunum, sed amicum & quale tibi viro cùm bono tum erudito congruat. Itaque si tuam personam, quã induere iam paro, feliciter gessero, optimè quidem nobiscum actum putabo, atque in hoc [e] eloquentiæ præsidi Mercurio sacrificabo. Si verò quod sequor, parum assequor: tuæ partes erunt, quæ mihi desunt, explere. Iam ergo fuerit tempus, vt quasi scena transformata, & actoribus permutatis, ipse quidem vocem teneam, meque tibi salutis gratia secandum, &, si & hoc necesse fuerit, vrendum præbeam: tu verò medicinas adornes, simulque acum vnà cum vstorio habeas in promptu. [f] Nunc igitur tu, ô præclare Sabine, dicendi vice à me accepta sic mecum agis: Olim quidem, ô amice, hic tuus libellus non immeritò erat in precio, & quemadmodum qui tum audiuerunt, nobis narrárunt, cùm vulgo ceu magnum quiddam ostentabatur, tum præcipuè eruditorum manus occupabat, quotquot eiusmodi rerum studiosi literas tractare operæpretium ducũt. Neque id admodũ est mirũ. quando quidẽ præter-

παρασκευὴ, καὶ μεμπλὴ, καὶ ἱστορία πολλὴ, καὶ ἐμπειρία τῶν πραγμάτων, καὶ ὅτι ἕκαστα ὡς ἐπὶ γε, καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι χρήσιμα πᾶσιν ἐστὶν, καὶ μάλιστα τοῖς πεπαιδευμένοις, ὡς μὴ ἐπ' ἀγνοίας σφᾶς αὐτὸς εἰς δεινὰ ἐμπέσοιεν. ἐπεὶ δὲ οἱ μετέδοξε βελτίω ταῦτ' εἶναι, καὶ τὴν μὲν Ελευθερίαν μακρὰ χαίρειν ἐᾷν, δηλῶσαι δ' τὸ ἀγωνίσατον ἐκεῖνο ἰαμβεῖον, ὅπερ τὸ λίρδος, παρὰ φύσιν δεσπότιον. ὅρα ὅπως μηδὲς ἔτι ἀκέσηται σε ἀναγινώσκοντος αὐτὸ, ἐπὰ μὴδ' ἅπαξ παράσχῃς τὴν παρούσα οἱ βίον ὁρώντων, ἐπελθεῖν τὰ γεγραμμένα. οὐχ δὲ Ερμῆ τῶν χθονίων καὶ τῶν ἀκηκοότων πρότερον πολλὰ λέπεθαι κατασκευάσαι, καὶ δόξεις τῶν τοῦ Κοσμοῦ μύθων ταυτόν τι πεπονθέναι, καθὰ σαυτὸ ὁ Βελλεροφόντης γεγραφὼς τὸ βι-

q̃ quòd ipse dictionis tuæ color culpa caret, & narratio planè est varia, miraq; est rerũ experientia: maximã quoq; habet gratiam, quòd omnia à te nõ scitè solũ, sed & dilucidè recensentur. & super omnia verò est, quòd quæ scripsisti, vtilia sunt cùm omnibũ maximè eruditis, videlicet ne p verũ inscitiã in seruitutẽ post hac sese coniciant. At cũ iam sententia planè in diuersum mutata, aulicã hanc viuendi rationẽ præstare statueris, & libertati longum valere dixeris, tum iambicũ illud seruile nimis, & generoso animo indignũ, sumpseris imitatione exprimendũ (Vbi est lucrum, natura adacta seruies) videndum tibi erit, ne quispiã te id libelli legentem sortè auscultet: imò summa ope curandum, ne cuiquam ex ijs, qui præsentem vitæ tuæ statum norunt, tua scripta legenda exhibeas. Ad hæc feceris operæ pretium, si[h] à Mercurio illo inferorum legato, votis impetres, quò is omnium aures, qui antè de hoc libello quippiam audiuerunt, obliuionis fonte aspergat. Alioqui simile quiddam tibi accidet, quod iuxta[i] fabulã illam Corinthiam Bellerophontii. Vt enim ille litteras in suã perniciem tulit, ita tu li-

βλίον. μὰ γῆ τὴν οὐ δὲ ὀρῶ τὴν ἀφελογίαν ἤ τις ἂν ὑπρόσωπός σοι γένοιτο πρὸς τὸς καταγορεῦντας, καὶ μάλιστα ἢν σὺ γε λωτι αὐτὸ ποιῶσιν, ἐπαινοῦντες μὲν τὰ γεγραμμένα, καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐλευθερίαν, αὐτὸν δὲ τὴν συγγραφὴν δουλοῦντα ὁρῶντες, καὶ ἑκόντα ἐπολιθέντα τὴν αὐχένα τῷ ζυγῷ. οὐκ ἀπακόταγον ἂν λέγοιεν, εἰ λέγοιεν ἤ σοι ἄνωθεν γυναῖκ ἀνδρὸς εἶναι τὸ βιβλίον, καὶ σὲ τὸν μοιχὸν ἀποτείοις πλειοῖς ἀγάπεσθαι. ἢ εἴπερ σόν ἐστιν, ὅμοιά σε τῷ Σαλαάθῳ ποιῶν, ὃς πικρότατον κατὰ μοιχῶν τοῖς Κροτωνιάταις νόμον θεὶς, καὶ θαυμαζόμενος ἐπ' αὐτῷ, μετὰ μικρὸν αὐτὸς ἑάλω μοιχεύων τοῦ ἀδελφοῦ τὴν γυναῖκα. περὶ τόδε τοίνυν καὶ σὲ τὸν Σάλαθον ἐκεῖνον φάκ τις ἂν. μάκρον δὲ πολὺ μετριώτερος ἐκεῖνος, ἔρωτι μὲν ἁλὸς, ὡς ἔφασκεν ἀφελόμενος, ἑκὼν δὲ μάλα εὐψύχως, ἐς τὸ πῦρ ἀναλόμενος,

brũ aduersum te ipse scripsisti. Quod ad me attinet, qua defensionis facie, saltẽ æqua aduersum accusatores vti posis, non video, præsertim si actionem suã nonnihil iocis & ridiculis condiant: nimirũ vt scripta tua, atq; item libertatem, quam præse ferũt, laudent: te verò scriptorem seruientem videant, & sponte tua collũ iugo subdentem. Itaque non iniuria agerent, si libellum ipsum vel alteri, generosiori scilicet asserent, te verò interim velut graculũ alienis exultare plumis: vel si tuus esset, similem quidem tuam esse causam dicerent Salæthi illius iudicio, qui cùm contra adulteros legem durissimam Crotoniatis tulisset, & per hoc multis admirationi esset, paulò pòst cum fratris sui vxore in adulterio fuit deprehẽsus. k Quare non ineptè quispiam te Salæthum illum diceret, nisi quòd illius factum non paulò est tolerabilius, qui quod fecit (vt & ipse dum causam diceret, fatebatur) amore captus fecit: & voluntarius, nihil reluctans, in ignem animo magno insiliit:

ρῶμῶν καίτοι ἐλεοῦντων αὐτῆ ἤδη Κροτωνιατῶν, καὶ ἐνδιδόντων φυγεῖν, ἀ βούλοιτο. τὸ δὲ σὸν ὀ παρὰ μικρὸν ἀτοπώτερον ἀκριβοῦν καὶ μὴ ἐν τοῖς λόγοις τῶν ἢ τοιούτῃ βίῃ δίκαιον πρέπειαν, καὶ κατηγορῶν, ὅ τις ἂς πλουσίου τινὸς ἐμπεσῶν, καὶ καθέρξας ἑαυτῆ, ἀνέχοιτο μυρία τὰ δυσχερῆ πάσχων καὶ ποιῶν, ἐν χέρα δὲ ὑστατῳ σχεδὸν ἤδη ὑπὲρ τὸν ὀδὸν, ὅτως ἀγωνιῶν πατρίαν ἐπανῆκε μεμνῆν, καὶ μονονοῦχι καὶ ἐμπομπεύοντος αὐτῆ. ὅσῳ γὰρ, θασιν, ἐπισημότερον εἰν λυπεῖς, τοσοῦτῳ καταγελαστότερος ἂν δόξειας εἶν ἀντιφωνῶν τῆ νῦν βίῳ ὦν βιβλίῳ, καὶ τι δεῖ κινεῖν ἐπὶ σὲ καταγοείαν ζητῶν, μετὰ τῶν θαυμαστῶν τραγῳδίαν λέγοντα, Μισῶ σοφιστῆν, ὅς τις οὐχ αὐτῷ σοφός; ἐκ ἀρρήσουσι δὴ οἱ κατηγορῶν τῶν καὶ ἄλλων παραδειγμάτων.

insilijt: tametsi Crotoniatæ hominis miserebantur: & si liberet exulandi facultatem permittebant. At tuum negotium multis partibus est absurdius, qui vitæ quidem eiusmodi seruilem conditionem accuratè etiam liberis editis es persecutus, & graauiter incusas si quis in diuitis alicuius famulitium incidat, seq; ipse velut vinculis astringi sustineat, interim nihil non molestum cùm faciens, tum patiens: attamen ipse in extremo senectutis gradu, & certè longè vltra limē illud Homericum progressus, ingenerosum adeò & abiectum seruitutis genus elegisti, atque ob id tantùm non seriò triumphas. Ergo qui tibi malè volunt, quantò magis insignis ac conspicuus appares, tantò te aiunt magis omnium risui obnoxium: vita nimirū tua tantū scriptis ipsis reclamante. Et quid attinet nouam accusandi rationē aduersum te quærere, post celebrem illam & admirandam Tragœdiam, quæ dicit:

[1] Sapientem eum odi, qui sibi ipse non sapit.

Tametsi & alia multa quibus te adoriantur accusatoribus

τῶν ἐπὶ σὲ, ἀπ' οἰ μὴ τοῖς
τραγικοῖς ὑποκριτὰς ἐκάσσο-
ιν, οἱ ἐπὶ μὴ τῆς σκηνῆς, Α-
γαμέμνων ἕκαστος αὐτῶν, ἢ
Κρέων, ἢ αὐτὸς Ηρακλῆς ἐ-
σιν, ἔξω ἢ πῶλος Αἰσόδη-
μος, ἀρθέμηνοι τὰ πρόσω-
πεῖα, γίγνονται ὑπόμισθοι ηρα-
γαδοιῶτοι, ἐκπίπτουσι καὶ
συνεπλόμενοι, ἐνίοτε δὲ μασι-
γόμενοί τινες αὐτῶν, ὡς ἂν
ὦ θεάτρῳ δοκῇ. ἄλλοι δὲ τὸ τ
πιθήκη πεπονθέναι σε φήσου-
σιν, ὃν Κλεοπάτρα τῇ πάνυ
φασὶ γνῶναι. ἐκεῖνον γὰρ δι-
δαχθέντα τέως μὴ ὀρχεῖσθαι
πάνυ κοσμίως καὶ ἐμμελῶς,
καὶ ἐπιπολὺ θαυμάζεσθαι μέ-
νοντα ἐν τῷ σχήματι, καὶ τὸ
πρέπον φυλάττοντα, καὶ τοῖς
ᾄδουσι καὶ αὐλοῦσι συγκέ-
μενον ὑμέναιον, ἐπεὶ δὲ εἶ-
δεν ἰσχάδας, οἷμαι, ἢ ἀμύ-
γδαλον πορρωκεμένον, μα-
κρὰ χαίρειν φράσαντα τοῖς αὐ-
λοῖς καὶ ῥυθμοῖς καὶ ὀρχήμασι
συναρπάσαντα καταπρόωεν,
ἀπορρίψαντα, μᾶλλον δὲ συν-
τείψαντα

tuis suppetunt. [m] Nempe ali ij similem te facient Tragicis actoribus, quorum quisque in scena quidem est vel Agamemnon, vel Creon, vel etiam Hercules ipse: foris autem depositis personis fiũt Polus aut Aristodemus. scilicet ad agẽdas fabulas mercede conducti: qui vt visum fuerit spectatori, iam eijciuntur, iam exibilantur, interim aliqui & flagris cædunturPorrò alij idem tibi contigisse dicent quod simiæ, quam magna illa & celebris Aegypti regina Cleopatra habuisse dicitur. Ea enim saltationum genera probè edocta, cùm aliquandiu cõpositò modulatéq; nõ sine magna spectãtium admiratione saltantis habitum exhibuisset, ac decorum seruasset, iamq; Hymenæum voce ac cytharа canentibus respondisset, postea quàm carycásne an nucem nescio, procul iacentem conspexisset, persona abiecta, imò præfestinatione discerpta, modulis & saltationibus longûm valere iussit, nucem verò correptam arrodere

τείψαντα τὸ πρόσωπον, καὶ σὺ
ζίνιω, φᾶφ ἄρ, ἀχ ὑποκεῖτὶς,
ἀλλὰ ποιητὴς τῶν καλῶν,
καὶ νομοθέτης γνόμῃ, ὑπὸ
ταυτησὶ τ' ἰσχάδ' παραφα
νείσης, κλέχθης πίθηκ' ὢν,
καὶ ἀπ' ἄκρου χάλης φιλοσ-
φῶν, καὶ ἕτερα μὲν ἀνδρῶν ἐ-
νὶ φρεσὶν, ἄλλα δὲ λέγων, ὡς
εἰκότως, ἄν τινα ἐπὶ σὲ ἐπέρ,
ὅτι ἀ λέγεις, καὶ ἐφ' οἷς ἐπαι-
νεῖσθαι ἀξιοῖς, χάλια μὲν σου
ἐδείκνυν, ὑπερῴλω δ' αὐχμῶ-
σαν καταλέλοιπε. τοιγαρὸν
παρὰ πόδας αὐθὶς ἔτι σὲ δέ-
κλω, προπετῶς μὲν θρασυά-
μῃ πρὸς τὰς ἀνθρώπων
χρείας, μετὰ μικρὸν μόνον
καὶ ὑπὸ κήρυξιν ἐξομοσάμῃ
πλὴν ἐλευθερίαν. νῦ ἐῴκει ἡ Ἀ-
δράστεια τότε καθόπιν ἐφεσῶ-
σά σοι ὀνδοκιμῶντι ἐφ' οἷς κα
τηγόρεις τῶν ἄλλων, καταγε-
λᾶν, ὡς ἄρ θεὸς ἀδήλα τὴν μέλ
λουσάν σοι ἐς τὰ ὅμοια μεταβο
λὴν

dere cæpit. Non aliter & tu non histrio quispiam, sed ipse pulcherrimarum rerum autor, & velut legumlator, ostenso alterius vitæ splendore quasi nuce quadam, te ipse simiam esse prodidisti, vt qui [n] summis tantùm labijs sis philosophus. quique nihil quidem veritus inferorũ portas, alia quidem mente occultes, alia verò lingua depromas: vt non immeritò quis de te diceret, quæ scribas, quibusque te vendites, ea labra quidem tua rigosse, palatum autem interius aridũ reliquisse. Quamobrem statim [o] ante pedes quoque vltricem pœnam sensisti, qui cùm antè audacia procaci humanarum rerum necessitatibus insultaris, ipse tamen haud ita multò pòst libertatem velut sub præconibus abiuraris. [p] Atqui apparet Adrasteam iam tum tibi à tergo assistentem, ea quibus tu partim te ipse venditabas, partim alios incusabas, egregiè risisse: quippe quæ, dea cùm sit, non ignorârit futurum vt & ipse mutata sententia in simile vitæ genus transires, [q] tum quod non prius in tuũ ipsius sinum insueris, quàm

λιν, καὶ ὅτι οὐκ εἰς τὸν κόλπον πίπτουσι πρότερον, ἀξίους κατηγορεῖν τῶν δι' ποικίλας τινὰς τύχας τοιαῦτα πράττειν ἐπιμιμνόντων. εἰ γοῦν ἐπιθοιτό τις τῷ λόγῳ τῶν Αἰσχίνου, μετὰ πολὺ κατὰ τοῦ Τιμάρχου κατηγορεῖν, αὐτὸν ἀνῶνα, καὶ φωραθεῖσα τὰ ὅμοια πάσχοντα, πόσον ἂν οἴει παρὰ τῶν ὁρώντων γενέσθαι τὸν γέλωτα, εἰ Τίμαρχον μὲν ὀνθάνοντα ἐπὶ τοῖς καθ' ἥραν ἡμαρτημένοις, αὐτὸς δ' γέρων ἤδη, τοιαῦτα εἰς ἑαυτὸν παρανόμει: τὸ δ' ὅλον ἐκείνῳ τῷ φαρμακοπώλῃ ἔοικας, ὃς ἀρκηρύττειν βυκὸς φάρμακον, καὶ αὐτίκα παύσειν τοὺς πάσχοντας ὑπισχνούμενος, αὐτὸς μετὰ ξυσπάνου ὑπὸ βυκὸς ἐφάνη. ταῦτα μὲν καὶ τοιαῦτα πολλὰ ἕτερα ἔποιεν ἂν, οἷος σὺ κατηγορῶν ἐν ὅτῳ ἀμφιλαφεῖ τῇ ἐπιθέσει, καὶ μυείας τὰς ἀφορμὰς παρεχομένῃ, ἐγὼ ἤδη σκοπῶ τίνα, καὶ πράττω-

eos accusares, qui ob varias fortunæ vicissitudines eiusmodi facere sustinent. Iam si quis verbi gratia Aeschinem post grauem illam orationem, qua Timarchum accusauit, fingat ipsum in idem incidisse scelus, ac per hoc in simile crimen vocatum: quantus quæso hinc spectantium risus fuerat futurus, quod Timarchum quidem eius peccati gratia, ad quod hominem ætas tulit, graviter incessuit, ipse verò iam senex eadem in sese commisit? Denique similis videris illi pharmacopolæ, qui cùm remedium contra tussim venditaret, & qui eo vterentur, eos statim eo malo liberari polliceretur: miser tamen ipse eius morbi vehementia interim concuti cernebatur. Hæc atque id genus alia quispiam accusando tibi obiceret, præsertim in hac materia adeò copiosa, quæque mille ansas aduersario præbeat. Cæterùm nunc apud me ipse cogito, quam viam

φάπωμαι πρὸς τὴν ἀφροσύνην, ἆρά μοι κράτιστον ἐθελοκακήσαντα, καὶ τὰ νῶτα ἐπιστρέψαντα, καὶ ἀδικεῖν ὁμολογοῦντα, ἐπὶ τὴν κοινὴν ἐκείνην ἀφροσύνην καταφυγεῖν; λέγω δὲ τὴν τύχην καὶ μοῖραν καὶ ἀναγκαίαν, καὶ παραιτήσασθαι συγγνώμην ἔχειν μοι τοὺς ἐπιτιμῶντας, εἰδότας ὡς οὐδενὸς ἡμεῖς κύριοι, ἀλλ' ὑπό τινος κρείττονος, μᾶλλον δὲ μιᾶς προαιρουμένων ἀγόμεθα, οὐχ ἑκόντες, ἀλλ' ἀναίτιοι πανταπασιν ὄντες, ἃ ἂν λέγωμεν, ἢ ποιῶμεν, ἢ τοῦτο μὴ κομιδῇ ἰδιωτικόν, καὶ οὐδ' ἂν σύ με, ὦ Φιλότης, ἀνάσχοιο τοιαύτην ἀφροσύνην προϊσχόμενον, καὶ συκοφαντοῦντα Ὅμηρον παραλαμβάνοντα. καὶ τὰ ἐκείνου ἔπη ῥαψῳδοῦντα, Μοῖραν δέ τινά φημι πεφυγμένον ἀνθρώπων εἶναι, καὶ τὸ, Γανυμήδεα. ἐπιγνοῦν λέγω, ὅτι μὴ τέκε μήτηρ. εἰ δὲ

viam expurgandi mei apud te inuenire queam. Num ergo optimum fuerit, vt me ad malũ hoc mea voluntate coactum confitear, dorsum verberaturo aduertã, improbitatem non negem, sed ad communem illam excusandi rationem confugiam, nimirum fortunæ fatiq; ineuitabilem necessitatem meo facto prætexens? Atque interim ab obiurgantibus veniã deprecer, ob id spero nostræ causæ æquioribus, quòd non ignorẽt quàm nihil sit in nostra ipsorum manu, quodúe potẽtioris alicuius numinis, Fortunæ scilicet aut Fati arbitrio, vel contra nostrã voluntatem impellimur, adeò vt crimen nullum in nos hæreat, quantumuis aliquid vel dicamus vel faciamus. Aut hæc via nimis est vulgaris, vt ne tu quidem (quanquã amicissimus) huiusmodi excusationis obtentu me sinas elabi, etiã si patronum habeam Homerum, eiusq; carmina hæc decantẽs:

Fatorum nexus fugisse, haud dixero quenquam.

Tum illud:

Filum Parca dedit nascenti matris ab aluo.

τηρ, ἃ δὲ τοῦτον ἀφεὶς τὸν λόγον, ὡς ὀπάνυ ἀξιόπιστον. ἐκεῖνο λέγοιμι, μήτε ἐπὶ χρημάτων, μήτε ὑπ' ἄκρης τινὸς ἐλπίδος τοιαύτης διηλαθεὶς, ἀποτιθῶμαι τὴν παροῦσαν συνουσίαν, ἀπὰ τὴν σώτσιν, καὶ ἀνδρίαν καὶ μεγαλόνοιαν τοῦ ἀνδρὸς θαυμάσας, ἐπιθυμῆσα κοινωνῆσα πράξεων τοιούτων, δεδοικὰ μὴ πρὸς τῇ ἐπιφερομένῃ κατηγορίᾳ κολακείας αἰτίαν προσλαβὼν, κἀταφανέσκωμαι κλῶ, φασὶν, ἐκκρούων τὸν κλόν. καὶ μείζονί γε τὸν σμικρότερον ὅσῳ κολακεία τῶν ἄκρων ἁπάντων κακῶν τὸ δουλοπρεπέστατον ἐστὶν, καὶ ταύτῃ χείριστον νενόμισται. τί οὖν ἄκρο, εἰ μήτε ταῦτα, μήτε ἐκεῖνα λέγειν δοκεῖ, ἀπολοιπὸν ἐστιν, ἢ ὁμολογεῖν μηδὲν ὑγιὲς εἰπεῖν ἔχειν; μία μοι ὥσπερ ἐκείνη ἄγκυρα ἔτι ἄδροχος, ὃ δὲ ὑφεῖ τὸ γῆρας, καὶ τὴν νόσον ἐς μεγάλων πλοῦν νίαν, πάντα ποιεῖν

Itaque si hac ratione tanquam parum proba neq; fide digna posthabita, illud dicerem, neque pecuniæ causa, neque spe aliqua alia inescatum me, præsentem seruitutem ferre, [s] sed ipsius principis prudentiam, fortitudinem & magnanimitatem admiratum, rebus eius interesse voluisse: hic vereor ne ad prioris criminis inuidiam, adulationis quoque nota accedat, videárque, quod aiunt, clauum clauo pellere, & crimen minus maiori velle obscurare, quatenus adulatio malorum omnium [t] maximè est seruile, & ob hoc pessimum censetur. Quid ergo, si neq; hæc neque illa videntur dicenda, nobis restat, nisi vt ingenuè fateamur, nihil nobis esse sincerum ac sanum, quo deinceps vitium nostrum palliemus? [u] Vna forsan anchora ad hoc nobis superest, quam

im aquam nondum demisimus, videlicet senectutem nostram ac morbum in miserationem vocare, paritérque paupertatem causari, quæ vt euitari queat, hominem nihil non

τὰ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἀναπείθουσαν, ὡς ἐκφύγοι τις αὐτλίν. καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ οὐκ ἄκαιρον ἴσως καὶ τὴν τοῦ Εὐριπίδου Μήδειαν παρακαλέσαι, παρελθοῦσαν εἰπεῖν ὑπὲρ ἐμοῦ ἐκεῖνα τὰ ἰαμβεῖα, μικρὸν αὐτὰ παρῳδήσασαν· Καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακά, Πρᾶξις δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων. τὸ μὲν γὰρ τοῦ Θεόγνιδος· κἂν ἐγὼ μὴ λέγω, τίς οὐκ οἶδεν, οὐκ ἀπαξιοῦντας καὶ ἐς βαθυκύτεα πόντον σφᾶς αὐτοὺς ῥίπτειν, καὶ κατὰ κρημνῶν γε κυλιβάτων, εἰ μέλλοι τὶς οὕτως ἀφροδίσιος τὴν πενίαν; ταῦτα μὲν εἶεν δοκεῖ, ἅ τις ἂν ὡς ἐν τοιούτῳ ἀπολογήσασθαι ἔχοι, οὐ πάνυ εὐπρόσωπον ἕκαστον αὐτῶν. σὺ δέ μοι θάρρει, ὦ ἑταῖρε, ὡς οὐδενὶ τούτων ἐμοῦ χρησόμενον. μὴ γὰρ τοσοῦτός πολεμὸς καταναγκάσοι τὸ Ἄργος, ὡς τὴν κοίλην Ἀραβίαν σπαρεῖν ἐπιχειρεῖν. οὐδ' ἡμεῖς οὕτω πένητες ἐνδόξου ἀπολογίας, ὡς ὑπ'

non tum facere tum pati persuadet. Quod loco non intempestiuum fuerit, Medeā illam quæ est apud Euripidem, in auxilium aduocare, quæ huc progressa, Iambica illa non nihil huc detorta, pro me tibi occinat: Haud nescio quàm sint mala hæc quæ nunc paro, Sed mētis imperio reclamat pauperies. Nam illud [x] Theognidis quis ignorat, tametsi nullus citem: Non vitio dari, si quis se ipse vel in profundū mare demergat, vel è rupe præcipitet, modò [Y] paupertatis onus hoc pacto excutiat? Hæc ferè sunt quæ quis in eiusmodi causa pro se dicere posset, etiamsi nihil eorum admodum decoram gerat personam. [z] Tu rò, ô amice, quantum ad me attinet, bono animo es, quandoquidem in mea defensione id genus auxilijs nullis sum vsurus. Neque enim spero, tanta fames vnquam vrgere poterit Argiuos, vt de caua Arabia serenda cogitent: neque ipsi nos iusta adeò excusatione destituemur vnquam, vt si quando

ὑπ' ἀρείας τὰ τοιαῦτα κρυσφύγετα πρὸς τὴν κατηγορίαν ῥητέον. ἀλλά μοι ἐκεῖνο ἐνθύμησον, ὡς πάμπολυ τὰ τοιαῦτα διαφέρει, εἰς οἰκίαν τινὸς πλουσίου ὑπόμισθον παρελθόντα, δουλεύειν καὶ ἀνέχεσθαι, ὅσα μοι φησὶ τὸ βιβλίον, ἢ δημοσίᾳ πράττοντά τι τῶν κοινῶν, καὶ εἰς δυνάμιν πολιτευόμενον, ἐπὶ τούτῳ παρὰ βασιλέως μισθοφορεῖν. διελθὼν δὴ καὶ ἰδίᾳ καταθὲς ἑκάτερον, σκόπει· εὑρήσεις γὰρ τὸ τῶν Μουσικῶν δὴ τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν τὸ γράμμα, καὶ τοσοῦτον ἐοικότας ἀλλήλοις τοὺς βίους, ὅσον μόλιβδος καὶ ἀργύρῳ, χαλκὸς χρυσῷ, καὶ ἀνεμώνη ῥόδον, καὶ ἀνθρώπῳ πίθηκος μισθὸς μὲν γὰρ δὴ κἀκεῖ κἀνταῦθα, καὶ τὸ ὑπ' ἄλλῳ τάττεσθαι, τὸ δ' πρᾶγμα παμπόλλων ἔχει τὴν διαφωνίαν, ἐκεῖ μὲν γὰρ δουλεία σαφὴς, καὶ ὁ πολὺ τ' ἀργυρωνύζων καὶ οἰκοτρίβων διαφέρουσιν οἱ ἐπὶ

si quando accusemur, eiusmodi latebras quærere cogamur. A Quin illud mihi considera, quàm magno hæc inter sese discrimine distent, videlicet in prædiuitis alicuius familiam adscriptum, seruire seruitutem, eáque omnia perferre, quæ libellus ille meus recenset: & publicè rem populi tractantem, ac pro virili remp. administrantem, hoc nomine ab Imperatore salarium accipere. Age contemplare hæc, & vtrunque per se ac seorsim perpende: reperies certè res ipsas, iuxta illud Musicorum prouerbium, B δὶς διὰ πασῶν, hoc est, lõgissimo interuallo inter se dissidere: tum duas has vitæ rationes tantum inter se conuenire, quantum est affinitatis plumbo cum argẽto, æri cum auro, anemonæ cum rosa homini cum simia. Siquidem vt illic, ita & hic merces accipitur: & accidit vtrobique, vt alteri sit parendum. Cæterùm in ipsa negocij ratione ingens est dissonantia: quandoquidem illic seruitus est manifesta, & qui illorum conditionem accipiunt

emptitijs

οἱ ἐπὶ τῷ τοιούτῳ πρεσβεύοντες. οἱ τὰ κοινὰ δι' χρόνου ἔχοντες, καὶ πόλεσι, καὶ ἔθνεσιν ὅλοις σφᾶς αὐτοὺς χρησίμους παρέχοντες, οὐκ ἄν ἐκότως ἐκ μόνου τοῦ μισθοῦ δαβάλοιτο, καὶ ἐς ὁμοιότητα καὶ κοινωνίαν τῆς κατηγορίας καθέλκοιτο, ἐπεὶ ἐκ ἄν φθάνοι τις ἁπάσας ἀναρῶν τὰς τοιαύτας πρεσβείας· καὶ οὔτε οἱ τοιαῦτα ἔθνη ἐπιτροπεύοντες, οὔθ' οἱ τὰς πόλεις ἁρμόττοντες, οὔθ' οἱ τὰς φάλαγγας καὶ στρατόπεδα ὅλα ἐγχειρίζόμενοι, ὀρθῶς ποιήσουσιν, ἐπὶ καὶ μισθὸς αὐτῶν τῷ ἔργῳ προσείη. ἀλλ' οὐκ ἀφ' ἑνὸς, οἶμαι, χρὴ ἀναπρίπειν τὰ πάντα, οὐδ' ἰσοτιμίαν τῶν μισθοφορούντων καθιστάναι. τὸ δ' ὅλον, ἀτοὺς μισθαρνοῦντας ἅπαντας ἐγὼ φαύλῳ βίῳ σωθῆναι ἔφασκον, ἀλλὰ τὸς ἐπὶ τᾶς οἰκίας ἐπὶ πρεφάσει παιδεύσεως δουλεύοντας ὤκτειρον. τουτί δὲ, ὦ ἑταῖρε,

emptitijs illis & manuarijs seruis non admodum præstant. At qui rempublicam tractant, & in vsum ciuitatis nationumq; totarum strenuam operam collocant, nullo iure, ob solam mercedem in calumniam vocari poterunt, inque crimen cum illis commune trahi, C Alioqui fieri non poterit, quin hac ratione & præfecturæ omnes exauctorentur, vt neque tot ac tantarum gentium præsides, neque ciuitatum rectores, neque ordinum militarium ductores, imò nec ipsi totius exercitus imperatores rectè facere videantur, quando horum omnium laboribus proposita sunt præmia. D Cæterùm vnius mercedis nomine non oportet opinor vel bona omnia euertere, vel mercedem accipientibus, æqualem conditionis gradum tribuere. Denique mercenarios miseræ vitæ obnoxios illic dicebam, non omnes, sed qui doctrinæ prætextu in diuitum famulitio seruiunt, eos tanquam ærumnosat

ὦ ἑταῖρε, τὸ ἡμέτερον πρᾶγμα παντάπασιν ἑτεροῖόν ἐστιν. εἴγε τὰ μὲν οἰκοι ἰσότιμα ἡμῖν, δημοσίᾳ δὲ τῆς μεγίστης ἀρχῆς κοινωνοῦμεν, καὶ τὸ μέρος σωδιαπράττομεν. ἔγωγ' οὖν, εἰ σκέψαιο, δόξαιμ' ἂν σοι οὐ τὸ σμικρότατον τῆς Αἰγυπτίας, τούτης ἀρχῆς ἐγκεχειρίσθαι, τὰς δίκας εἰσάγειν, καὶ τάξιν αὐταῖς πλὴν προσήκουσαν ἐπιτιθέναι, καὶ τῶν πραττομένων καὶ λεγομένων ἁπαξαπάντων ὑπομνήματα γράφεσθαι, καὶ τάς τε ῥητορείας τῶν δικαολογούντων ῥυθμίζειν. καὶ τὰς τοῦ ἄρχοντος γνώσεις, πρὸς τὸ σαφέστατον ἅμα καὶ ἀκριβέστατον, σὺν πίστει τῇ μεγίστῃ δεφυλάττειν, καὶ παραδιδόναι δημοσίᾳ πρὸς τὸν ἀεὶ χρόνον ἀρκεσαμένας. καὶ ὁ μισθὸς οὐκ ἰδιωτικὸς, ἀλλὰ παρὰ τοῦ βασιλέως, οὐ σμικρὸς ὄντι οὕτω, ἀλλὰ πολυτάλαντος, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα ὑ φαῦλα ἐλπίδων,

sos miserabor. At nostrum negotium, ô amice, modis omnibus est diuersum. Quanquam enim quæ ad domesticam vitam pertinent, nobis cum illis sunt communia, publicè tamen summi imperij participes sumus, eiusq; administrandi prouinciam cum rege partimur. Ipse ego, si diligenter expendas, Aegyptiaci regni portionem non mimmam sub manibus habeo, dum nunc pœnas statuo, nunc iusta tributa impero, nunc dictorum factorumq; omnium rationaria conscribo, nunc litigantium acta certa lege perpendo. Ad hæc principis ipsius decreta ad certissima simul & rectissima quæque summa fide perduco, eadémque diligenter adseruata subditis trado, reipublicæ cura in omne æuum conseruanda. Deinde proponitur merces non vulgaris, sed à principe: nec ea exigua, sed talentis numerata. Post hæc, modò recta via res procedat, superest spes, neque hæc contem-

δοῦ, εἰ τὰ ἐκότα γίγνοιτο, ἀπ' ἐξουσίας ἐπιτραπῆναι, ἢ τινας ἄπτας πράξεις βασιλικάς. ἐθέλω γοῦν ἐκ σπουδῆς χρησάμενος τῇ παρρησίᾳ, καὶ ὁμόσε χωρήσας ὧν ἐπιφερομένων ἐγκλήματι, καθ' ὑπερβολὴν ἀπολογήσασθαι. καὶ δὴ φημί σοι μηδένα μηδὲν ἀμισθὶ ποιεῖν, οὐδ' ἂν τοὺς τὰ μέγιστα πράττοντας ἔπης, ὅπου μηδὲ βασιλεὺς αὐτὸς ἄμισθός ἐστιν. ὃ φόρους λέγω, οὐδὲ δασμοὺς, ὁπόσοι παρὰ τῶν ἀρχομένων ἐπιτεῖοι φοιτῶσιν. ἀπ' ἔστι βασιλεῖ μισθὸς μέγιστος, ἔπαινοι, καὶ παρὰ πᾶσιν ὀνήσεα, καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς εὐδαιμονίαις προσκυνεῖσθαι. ἐκόνδε δὲ καὶ νικὰ καὶ τιμὴν, ὁπόσα παρὰ τῶν ἀρχομένων ἔχουσι, μισθοὶ καὶ ταῦτά εἰσιν ὑπὲρ τῶν φροντίδων καὶ πόνοιας, οἷς ἐκφέρουσα, προσκυνοῦντες ἀεὶ τὰ κοινὰ, καὶ βελτίω ποιοῦντες. ὡς δὲ μικρὰ μεγάλοις ἐκάζειν οἷς ἐθέλῃς, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς τοῦ σορῦ

contenenda videlicet, vt prouinciæ alicui quasi iam emeritus præficiaris, aut regium aliquod negociũ tibi demandetur. E Iam verò gestit animus in hac loquendi libertate paulò magis progredi: & crimen ab accusatoribus supra modum exaggeratum, itidem copiosiùs refellere. Equidem apertè pronuncio, ne minem quicquam facere gratis, ne si vel maximarum rerum administratores obiecerris: quando nec ipse princeps mercedis est expers. Non hîc dico tributa, nec vectigalia, quæ per singulos annos à subditis penduntur: verùm principi maxima fuerit merces, si à laudatis laudetur, si nomen eius ab omnibus celebretur, si beneficiorum nomine numinis vice adoretur. Porrò imagines, templa & aræ, & quæcunque eius generis à subditis suis habent, mercedis loco sunt & ipsa, nimirũ procuris, proq; solicitudine qua cõmune ciuium bonũ procurant, cunctaq; in melius prouehunt. Et, vt magnis parua componam, si initiò iam inde ab ipsius

ρὸ κορυφῆς, ἐφ' ἕκαστον τούτων, ἀφ' ὧν σύγκειται καταβάνειν, ὄψει ὅτι μικρότητι διαφέρομεν τῶν ἀκρότατον· τάδ' ἄμα, μισθοφόροι ὁμοίως ἅπαντες. ἐμοὶ μὲν δὴ τοῦτον ἐτεθείκειν νόμον, μηδένα μηδὲν πράττειν, ἐνοχὸν ἂν ἀκόντως ἐδόκουν τῇ παρανομίᾳ· εἰ δὲ τοῦ δεδαρδεῖν βιβλίου λελεκτάμοι, καὶ δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα ἐνεργὸν εἶναι, τί ἂν ἄλλο εἰς δέον αὐτῷ χρῶτο; ἢ φίλοις συμπονῶν πρὸς τὰ βέλτιστα, καὶ ὡς μέσος ὑπάθειν πεῖραν αὐτοῦ δεδὸς, ὅπως ἔχει πίστεως καὶ σπουδῆς καὶ εὐνοίας πρὸς τὰ ἐγκεχειρισμένα; ὡς μὴ τὸ Ὁμηρικὸν ἐκεῖνο, Ἐτώσιον ἀρούρης ἄχθος ἔῃς; πρὸς δὲ τῶν ὅλων μεμνῆσθαι καὶ τοὺς ἐπιτιμῶντας, ὅτι ὁ σοφῷ ὄντι μοι, εἰ δή τις καὶ ἄλλος ἐστί που σοφὸς, ἐπιτιμήσουσιν, ἀλλὰ τῶν ἐκ τοῦ πολλοῦ δήμου λόγους μὲν ἀσκήσαντι, καὶ τὰ μέτρια ἐπανουμένῳ ἐπ' αὐτοῖς, πρὸς

ab ipsius velut acerui cacumine sumpto, per singula quibus compositus assurgit descendas, videbis sanè nos non nisi magnitudine & paruitate à summis differre: cæterà mercenarij simul omnes sumus. Itaq; si hanc tulissem legem, neminem quicquam facere debere; non iniuriâ iniquitatis reus essem. Sin hoc in nullo libelli nostri angulo à me est dictum; & bonum virum operi alicui intentum esse decet: qui posset operam suam collocare quis rectius, quàm vt ad optima quæque promoueat amicos, ac in medio omnium luce q̃ de se det periculum, quanta fide, quâve diligentia, qua postremò animi beneuolentia negocia commissa queat expedire? ne videlicet locum habeat illud Homericum: Telluris inutile pondus. Atqui meos obiurgatores meminisse oportet, quòd cùm me reprehendunt, haudquaquā sibi res est cum sapiente quopiam (si modò est aliquis hoc dignus nomine) sed eo qui sit vnus è media plebe; ex literarum exercitatione mediocrem

πρὸς δὲ τὴν ἄκραν ἐκείνην τῆς κορυφαίας ἀρετῆς οὐ πάνυ γεγυμνασμένῳ. καὶ μὰ Δί' ὅδ' ἐπὶ τούτῳ ἀνιᾶσθαί μοι ἄξιον, ὅτι μηδὲ ἅπαξ ἔγωγ' ὧν ἐντέτυχηκα, τῆς τῶν σοφῶν ὑποσχέσεως ἀφεπληροῦντι. σὺ μέν τοι καὶ θαυμάσαιμ' ἂν ἐπιτιμῶντός μου τῷ νῦν βίῳ, ἔγε ἐπιτιμώης, ὃν πρὸ πολλοῦ ἤδεις ἐπὶ ῥήτορικῇ δημοσίᾳ μεγίστας μισθοφορὰς ἐνεγκάμενον, ὁπότε καὶ τὰ θέατρα τῆς ἐσπερίου Ῥωμαίων, ἐν τῇ κεκλειμένῃ ἅμα ἐπιῶν, ἐνέτυχον ἡμῖν, τοῖς μεγαλομισθοῖς τῶν σοφιστῶν ἐναριθμουμένοις. ταῦτά σοι, ὦ ἑταῖρε, καί τοι ἐν μυείαις ταῖς ἀσχολίαις ὤν, ὅμως ἀπολογησάμην, ὅτι ἐν παρέργῳ θέμενος τὴν λευκὴν παρὰ σοῦ καὶ πλήρη μοι ἐνεχθεῖσαν. ἐπεὶ πρός γε τὸν ἄνδρα, καὶ σωάμα πάντων κατηγορῶσιν, ἱκανὸν ἂν εἴη μοι τὸ φρονεῖν Ἱπποκλείδῃ.

mediocrē nominis celebritatem nactus: attamen qui ad supremam illā virtutem, quò non nisi summatibus datur aditus, non admodū sit institutus. Quanquā ne hoc quidem nomine grauius dolere debeo per Iouem cùm in nullum vnquam inciderim, qui omnes sapientiæ quam profitebatur; numeros expleret. Te verò, quòd hanc viuendi rationem nobis vitio vertis, non possum non mirari, qui iam olim eidem crimini obnoxium non obiurgaris, cùm non sine ingenti mercede dicendi facultatem publicè agendis causis locarem. Quo tempore tu peragrata simul Gallia, ad occidentalis Oceani spectaculū profectus, forte fortuna in nos incidisti, cùm inter quæstuosos Rhetores & nobis erat locus. Hæc sunt, mi amice, quæ obijcient tibi, quanquam mille negocijs districtus, vtcunque respondi: Fi nimirum vt videas quàm non in postremis habeam, si tuo suffragio candido plenoq; nostra causa probetur. Nam quod ad alios pertinet, etiamsi simul omnes accusent, mihi tamen sufficerit illud: G Haud curat Hippoclides.

GILBERTI COGNATI
ANNOTATIONES.

a IAMDVDVM] Exordium à præoccupatione & simulatione admirationis b Quod aiunt] Ab ostraci mi. quo floventes hominũ fortunæ subitò vertuntur, ratione, manasse videtur adagium: ὀστρακὸν ὥσπερ ὀστρέου pro testulæ conversio quo etiã vsus est Eunapius Sardianus, in Chronographia in hæc verba scribẽs: ὥσπερ ὀστρακὸν μεταπεσόντος ἐπὶ τὸ βελτίον ἐχόντι ῥαμαίου: hoc est, Romanis fœlicius præter spem res cecidit, tanquã in diuersum prolapsa testula. de Ostracismo plura in Aristide & in Themistocle. Aristot. 3. Polit. Alexander Neapolitanus in Genialib. Bud. in comment. Græcæ linguæ. c Pedem in Charontis.] Amplificatio ab ætate: extremæ enim decrepitæq; senectæ, non procul abesse ab Æaco, & alterum pedem in Charontis cymba habere, dicuntur hic. In Votis verò, in nauitum Sectu, in tumulo: quoniam breui mittendi sunt ad inferos. d Quod prouerbio.] A fine. e Eloquentiæ præsidis.] Mercurius eloquentiæ disciplinarumq; parens est. Hinc Mercurij typus & cæcena, adagiales species, pro insigniter eloquentibus, & omnibus doctrinæ numeris absolutis in Pseudologista dicitur, Legitur à disciplinis & facultate dicendi: fuit enim eloquentissimus. Hinc Horat. 1. Carm. Od. 10. Mercuri facunde nepos Athlantis. f Nuncigiturtu.] Accusatio sub persona Sabini. g Super omnia.] A collatione superioris rationis & præsentis vitæ. h A Mercurio illo.] Mercurius superis & inferis ex æquo communis: denique Deorum interpres & legatus. i. Fabulam.] De Bellerophonteis literis, quam cõmemorant Græci fabulam, reperies apud Erasmum nostrum Chiliadu secunda centuria sexta, adagio 82. Lucianus huius mentionem facit aduersus indectũ, qui eruptione librorũ doctrinæ famam aucupabatur. Et, De non temerè credenda calumnia. k Quare non ineptè] Amplificatio à persona Salethi. l Sapiente enim odi.] Vsurpat Cicero in epistola quadã ad Treboniũ, ostendens ex Tragediæ Medeæ eum verum sumptum: Qui sibi ipse sapiens prodesse nequit, nequaquam sapit. Ennius ea respexit his verbis:

Qui sibi ipsi non sapiunt, alteri non stant viam:
Quib. diuitias pollicẽtur, ab his dragmas ipsi petunt.

Extat

Extat apud Ciceronem, libr. 1. de Diuinat. m Nempe.] *A' collatione tragicorum histrionum.* n Summis labiis Philosophus.] *i. non verè qui verbis duntaxat simulat quippiam, non autem ex animo facit. Idem in Dialogis amatorijs: ἐπ' ἄκρῳ τῷ χείλεσι τῶν ὀρκῶν ἔχουσι, summis in labiis iusiurandum habentibus. Idem in Rhetorum præceptore: ὑφ' ἕνα ἐπ' ἄκροις ἀεὶ τοῖς χείλεσι i. semper in labijs summis periurium.* o Ante pedes] *A' consilio & euentu.* p Atqui apparet.] *Nemesim deam finxerunt veteres, quæ animaduerteret in eos, qui superbè, insolenter, arrogãter, tyrannicè, scelerate, perfidè, aut proteruè in vita versarentur. De ea multa Ælius Rhod. libr. 11. cap. 19. Plin. libr. 11. cap. 45 & alijs in locis Erasmus in Prouerbio Adrastia Nemesis, siue Rhamnusia Nemesis. Sed optimè Budæus libr. 1. De contemptu rerum fortuitarum.* q Tum quod non.] *Ab exemplo καθ' ὑπόθεσιν.* r Num ergo.] *Responsio per occupationem.* s Sed ipsius principis. *A' persona & qualitate principis.* t Maximè est seruile.] *Ab ætate & inopia rerum.* u Vna fortassis ancora.] *i. illud mihi adhuc superest quò possim confugere. Metaphora est, qua vtimur quoties ad extrema præsidia confugitur. Ea Lucianus rursus vsus est in Drapetis. i. fugitiuis, & in Ioue Tragœdo. Euripides in Helena: ἄγκυρα δὴ μοι τὴν τύχας ὀχεῖ μόνη. i. Mihi ab vnica fortuna pendet ancora: hoc est, Vna duntaxat spes mihi superest.* x Theognidis quis ignorat.] *Theognidis poëta Græci sæpè meminit in Legibus Plato. Ex hoc opinor Theognidis versu sua manauit etiam illa Plauti in Trinummo, nimis quàm detestanda sententia: De mendico malè meretur, qui ei dat quod edat aut bibat. nam & illud quod dat, perdit, & illi producit vitam ad miseriam.* y Paupertatis onus.] *Terentianus Phor. Nunquam æquè, inquit, ac modò paupertas mihi onus visum & miserum & graue.* z Tu verò, ô amice.] *Reiectio, qua ad veram & propriam defensionem facti transit.* A Quin illud mihi] *Argumentum à diuisione & diuersitate conditionum.* B Δὶς λέγ' πασῶν.] *Vsus est contra eum qui dixerat, Prometheus es in verbis. Rursus De Conscrib. hist. Vide Erasmi Chiliad. C* Alioqui fieri.] *Amplificatio à consequentibus.* D Cæterùm vnius.] *Interpretatio dicti, & quomodo mercedem accipiat.*

E Iam verò gestit.] *Locus communis: Neminem quicquam gratis facere, & tamen bonum virum operi alicui intentum esse debere. F* Nimirum vt videas.] *Non paruo æstimabo, si tuo candido plenoq; suffragio nostra causa probetur. Alludit ad calculorum morem, cuius meminit Ouidius 15. Metam. Antiquitùs enim mißis in vrnam calculis, ita ferebantur à iudicibus sententiæ, vt albis absoluerent, nigris damnarent. Vide Arist. in Problematis. G* Haud curat Hippoclides.] *Adagium est, quo significat se non magnopere laborare, aliorumq; negligere sententiam. Natum est ex Hippoclidis Tisandri filij historia, qui propter turpem saltationem sponsa Agarista excidit, sed respondit socero Clistheni: Hippoclides non curat. Quam Herodotus in Eratone lib. 6. & Erasmus noster in Adagiorum volumine perelegantèr & doctè referunt. Idē eo iterū vsus est in Hercule.*

TYPANNOKTONOΣ *TYRANNICIDA.*

Erasmo Roterodamo interprete.

ARGVMENTVM.

QVod ad Argūmentum declamationis attinet, infrà ab ipso auctore ponitur. Cæterùm genus orationis iudiciale est, status qualitatis. De eo enim potissimùm quæritur, dignúsne sit præmio Tyrannicidæ, qui filium tyrāni occidit, an non. Incidit tamē legalis quoq;. nam & de eo qui tyrānicida vocandus sit, & de legis sententia disputatur. Exordiū attentione & docilitate comparanda fermè consumitur dum & summam petitionis & rei magnitudinem pariter ac nouitatem exponit, nisi quòd interim & beneuolentiam sibi ex merito facti, & aduersario ex suspicione inuidiam parat. Narratione grauitatē atq; sæuitiā tyrānidis primùm persequitur, eiusque omnē causam in filiū tyrāni trāsfert, vt videatur videlicet certo cōsilio filium ante patrē aggressus esse: deinde & modum peractæ cædis & consiliū suum exponit. Hinc propositio siue petitio sequitur: post quā confirmatio, in qua principiò petitionem suam cōmendat amplificatione euentus, & bonorū quæ ex hoc facto secuta sint, cum

cum aduersarij obiectione comparata. Deinde verbis legis opponit definitionem tyrannicidæ, à genere comprobatã, puta quòd non solùm is qui sua manu & gladio tyrannũ occidit, hoc nomine dicendus sit: sed etiã qui per alium, & quocunq; modo illũ tollit. Postea etiam à fine legis argumentatur contra scriptum. Vltimò locum quem Rhetores à summo ad imum vocant, siue etiam communem, tractat: in quo cõsilium siue voluntas, conatus, actio, eaq; per comparationem aut effictionem amplificata. Postremò & euentus considerantur. Peroratio autem locis patheticis constat. nam ipse quidem pro se affectus mouet, à modo & instrumento actionis: à tyranni autem persona hypotyposi quadam seu descriptione dictorum & factorũ illius. Ad finem propositionem repetit, & sui beneficij veluti memoriam quandam in auribus auditorum relinquit.

Ἀνῆλθέ τις ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ὡς ἀποκτενῶν τὸν τύραννον· καὶ αὐτὸν μὲν οὐχ εὗρε, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ ἀποκτείνας, κατέλιπε τὸν ξίφος ἐν τῷ σώματι· ἐλθὼν, ὁ τύραννος, καὶ τὸν υἱὸν ἰδὼν ἤδη νεκρὸν, τῷ αὐτῷ ξίφει ἑαυτὸν ἀπέκτεινεν. αὐτὸς ὁ ἀνελθὼν, καὶ τὸν τοῦ τυράννου υἱὸν ἀνελὼν, γέγραφε, ὡς τυραννοκτόνος.

Δύο τυράννους ἀπεκτόνας, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μιᾶς ἡμέρας, τὸν μὲν ἤδη παρηκμακότα, τὸν δὲ ἀκμάζοντα, καὶ πρὸς δόξαν τῶν ἀδικημάτων ἑτοιμότερον, ἥκω μίαν ὅμως ἐπ' ἀμφοτέροις ἀτύχων δωρεάν. μόνος τῶν πόλει τυραννοκτόνων πλειόνων μιᾷ λύσας πονηρούς, ἀπεκτειναμένους, καὶ

QVum duos eodẽ die tyrannos occiderim Iudices, alterũ quidem ætate iam affecta, alterũ æuo florentem, & ad scelerũ successionẽ capessendã paratum: vnicum tamen pro ambobus præmiũ petitũ venio, qui quidem vnus omniũ quotquot vnquã tyrãnicidæ fuerunt, vnico vulnere duos maleficos fuerim amolitus,

καὶ φονεύσας, καὶ μὴν παῖδα τῶν ξίφει, καὶ πατέρα δὲ πρὸς τὸν ἰδίαν φιλοστοργίαν. ὁ μὲν οὖν τύραννος, ἀνθ' ὧν ἐποίησεν, ἱκανὰ ὑμῖν δεδώκει τιμωρίαν, ζῶν μὲν τὸν ἰδίαν ἐπιδὼν προνικημένον παρὰ τοῦ τελευταίου τελευτᾶντος καὶ λωαγκασμένος τὸ παραδοξότατον αὐτὸς αὐτὸν τυραννοκτονεῖν. ὁ παῖς δὲ ὁ ἐκείνου τεθνηκὼς μὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὑπηρέτησε δέ μοι καὶ ἀφθάνων πρὸς ἄκρον φόνον ζῶντι μὲν συναδικῶν τῷ πατρί, μετὰ θάνατον δὲ πατροκτονήσας, ὡς ἐδύνατο. τοῦ μὲν οὖν τυραννίδα ὁ παῖσας ἀμείνων. καὶ τὸ ξίφος, ὃ πάντα ἔργασται, ἐμόν τοῦ δὲ τάξιν ἐνέπλησα τῶν φόνων, καὶ τὸ πρόπορον ἐκανοτόμησα τῶν πονηρῶν τελευτῶν τὸ μὲν ἰσχυρότερον, καὶ ἀμώσας δεινάμενον αὐτὸς ἀνελὼν, τὸν γέροντα δὲ μόνον παραχωρήσας τῷ ξίφει, ἐγὼ μὲν οὖν οὐ πιστεύσαιμί τι ἐπὶ τούτοις ὧν μοι γενήσεσθαί μοι παρ' ὑμῶν, καὶ

necique dederim, filium videlicet ense, patrem indulgentiã charitate, qua filiũ adamabat. Itaque tyrãnus pro his quæ cõmisit, abundè magnas pœnas nobis dependit: quippe qui & viuus aspexerit filium prius morte sublatũ, & quod est omniũ maximè nouum, cõpulsus sit denique ipse sui tyrãnicida fieri. At filius illius mea quidẽ manu peremptus est, cæterùm occisus alteram ad cædem operã mihi suam commodauit, dum qui viuo patri scelerum socius fuerat, eiusdem post mortem (quatenus licuit) extitit parricida. Ego itaque sum is qui tyrannidem sustuli: pariterque mecum gladius, quo cuncta confecta sunt, meus: tametsi cædis ordinem commutarim, ac morem modumque nouarim conficiendi sceleratos: nempe hunc qui valentior erat, ac sese defendere poterat, ipse perimens, porrò senem soli gladio reseruans. His igitur de causis & amplius quiddam à vobis me consequuturum arbitrabar, præmia

καὶ ἀφορίας λήψεσθαι σαείβεμας τοῖς ἀνηρημένοις, ὡς ἂν ὁ τὴν παρόντων ἀπαλλάξας ὑμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν μελλόντων κακῶν ἐλπίδος. καὶ τοῦ ἐλευθερίαν βέβαιον παρασκευῶν, ὁλοσχερὸς παραλελειμμένος κληρονόμος τῶν ἀδικημάτων. μεταξὺ δὲ κινδυνεύω, τοσαῦτα κατορθούντες, ἀγέρατος ἀπελθεῖν παρ' ὑμῶν, καὶ μόνος στέρεσθαι τὴν παρὰ τοῦ νόμου ἀμοιβῆς, ἣς διεφύλαξα. ὁ μὲν δὴ ἀτιμίαν ἔτεσι, δοκεῖ μοι ἀκηδόμενος, ὥς φησι, τὴν κοινῶν τῶν ποιεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς τεθνεωτόσι κεκυπημένον, καὶ ἀμυνόμενος τὴν ἱκάνοις τὸν θανάτῳ αἴτιον γεγενημένον. ὑμᾶς δὲ ἀνάσχεσθαί με, ὦ ἄνδρες δικασταί, πρὸς ὀλίγον, τὰ ἐν τῇ τυραννίδι, καὶ πρὸς ἀλόγιστον ὑμῖν ἀκειβῶς διηγουμένου· καὶ γὰρ τὸ μέγεθος οὕτω μάθοιτ' ἂν τὴν ἐνεργείας τῆς ἐμῆς, καὶ αὐτοὶ μᾶλλον ἐνφρανεῖσθαι, λογιζόμενοι τὴν ἀπεκδοχήν. ὁ γὰρ, ὥσπερ ἄλλοις τισὶν ἤδη σωτῆρι πολλάκις,

premio laturũ, quæ numero æquarent eos qui essent interempti: vtpote qui non præsentibus modò malis vos leuârim, verùm etiam futurorum formidine: quique stabilem pepererim libertatem, nullo relicto qui scelerũ capessat successionem. Verùm interim tantis rebus strenuè peractis, in discrimen adducor, ne præmio fraudatus à vobis discedam, ac ne solus non feram mercedem, quam leges à me seruatæ ꝓstituunt. At qui contrà dicit, is mihi videtur non Reipublicæ studio (quemadmodũ ait) hoc facere, sed quòd extinctos esse illos grauiter ferat, atque eum qui illis mortis auctor extitit, vlcisci conetur. Vos igitur, Iudices, mihi paulisp attendite, dum tyrannidis mala, tametsi ipsi optimè nostis, commemoro. Siquidem hoc pacto futurum est vt & beneficij mei magnitudinem intelligatis, & ipsi plus capiatis voluptatis, reputantes mirũ quibus suis leuati malis. Neq; enim, quemadmodũ alijs quibusdã sæpenumerò accidit,

ἁπλῆν καὶ ἡμεῖς τυραννίδα, καὶ μίαν δουλείαν ὑπεμένομεν, οὐδ' ἑνὸς ὑπλοῦν καμεν ἐπιθυμίαν δεσπότου, ἀπὸ μόνοι τῶ πάσχειν τὰ ὅμοια δυσυχοῦντων, δύο ἀνθ' ἑνὸς τυράννους εἴχομεν, καὶ πρὸς διπλᾶ οἱ δυσυχεῖς ἀδικήματα διηρούμεθα. μετριώτερος δὲ ὁ πρεσβύτης ἦν παραπολύ, καὶ πρὸς τὰς ὀργὰς ἠπιώτερος, καὶ πρὸς τὰς καλάσεις ἀμβλύτερος, καὶ πρὸς τὰς ἐπιθυμίας βραδύτερος, ὡς ἄν ἤδη τῆς ἡλικίας τὸ μὴ σφοδρότερον τῆς ὁρμῆς ἐπεχούσης, τὰς δὲ τῶν ἡδονῶν ὀρέξεις χαλιναγωγούσης. καὶ πρός γε τὴν ἀρχὴν τῶν ἀδικημάτων ὑπὸ τοῦ παιδὸς ἄκων προσήχθη αἱρεῖσθαι, οὐ πάνυ τυραννικὸς αὐτὸς ὤν, ἀπ' ἔκων ἐκείνῳ· φιλότιμος γὰρ ἐς ὑπερβολὴν ἐγένετο, ὡς ἔδειξε. καὶ πάντα ὁ παῖς ἦν αὐτῶν, καὶ ἐκείνῳ ἐπείθετο, καὶ ἠδικεῖ ὅσα κελεύοι, καὶ ἐκόλαζεν ὅς προσέτοι, καὶ πάντα ὑπηρέτει. καὶ ὅλως, ἐτυραννεῖτο ὑπ' αὐτοῦ, καὶ

itidem & nos simplicem tyrannidem atque vnicam seruitutem sustinebamus, nec vnius domini violentiam tolerabamus: verùm soli omnium quos similis habuit calamitas, duos pro vno tyrannos habebamus, & in geminas contumelias distrahebamur infelices. Porrò senex multò erat moderatior, quippe ad iras lentior, ad supplicia segnior, & ad cupiditates tardior: vt pote cui iam ætas vehementiam impetus cohiberet, voluptatumq; cupiditates refrenaret. Quin ad suscipienda maleficia filij instinctu nolens impelli ferebatur, ipse alioqui non admodum tyrãnicus, nisi quòd illi morem gerebat. Siquidem indulgens in filium suprà quàm credi queat, erat: id quod re declarauit, ita vt filius illi esset omnia. Illi parebat: per vim faciebat quicquid ille iusserat: supplicio afficiebat quoscunque

praeceperat, ac prorsus in omnibus illi obsequundabat. In summa, filius in patrem tyrannum quendam agebat:

pater

καὶ δορυφόρος τῶν τοῦ παιδὸς ἐπιθυμιῶν τῷ ὁ νεανίας δέ, τῆς μὲν τιμῆς παρεχώρει καθ' ἡλικίαν ἐκείνῳ, καὶ μόνον ἐξίπτο τοῦ τῆς ἀρχῆς ὀνόματος. τὸ δ' ἔργον τῆς τυραννίδος, καὶ τὸ κεφάλαιον αὐτὸς ἦν. καὶ τὸ μὲν πίστον καὶ ἀσφαλὲς ἀπ' αὐτοῦ παρεῖχε τῇ δωρεᾷ, τὸν δ' ἀπόλαυσιν μόνος ἐκαρπῶτο τῶν ἀδικημάτων. ἐκεῖνος ἦν, ὁ τὸς δορυφόρους σωέχων, ὁ τὸν φρουρὰν κρατύνων, ὁ τὸς τυραννεμένος ἐκκόπων, ὁ τὸς ἐπιβουλεύοντας φοβῶν. ἐκεῖνος ὁ τὸς ἐφήβος ἀνασπῶν, ὁ ἐνυβρίζων τοῖς γάμοις. ἐκείνῳ αἱ παρθένοι ἀνήγοντο. καὶ εἴ τινων σφαγαὶ, καὶ εἴ τινων φυγαὶ, καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεις, καὶ βάσανοι, καὶ ὕβρεις, πάντα ταῦτα τολμήματα τῷ νεανικά. ὁ γέρων δ' ἐκεῖνος ἠκολούθει, καὶ συνηδίκει, ὃ ἐπήνει μόνον τὰ τοῦ παιδὸς ἀδικήματα, καὶ τὸ πρᾶγμα ἡμῖν ἀφόρητον καθεστήκει. Οταν γὰρ αἱ τοῦ γνώμης ἐπιθυμίαι τῷ ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξουσίαν

pater filij cupiditatum satellites erat. Tametsi huic propter ætatem honorem cedebat adolescens, solóque imperij nomine temperabat, tamen res & caput tyrannidis erat ipse. Et quanquam tutamentum præsidiúmque principatui ab illo mutuaretur, scelerum tamen emolumentis solus fruebatur. Ille erat, qui satellites continebat, qui custodias obtinebat, qui tyrannidem affectantes è medio tollebat, qui insidias formidabat. Ille qui castrabat ephebos, quē coniugia violabat. illi virgines producebantur. Tum si quæ cædes, si qua exilia, si quæ pecuniarum expilationes, delationes, contumeliæ, ea omnia iuuenis temeritate gerebantur: porrò senex illi obsequebatur, comitémque scelerum sese præbebat, ac comprobabat duntaxat filij sui flagitia. Itaque quum ea res nobis erat intoleranda, propterea quòd quum animi cupiditatibus ex imperio po-

σίαν προσπάθωσιν, οὐδεμίαν ἄρον ποιοῦνται τῶν ἀδικημάτων· μάλιστα δὲ ἐκεῖνο ἐλύπει, τὸ ἀδεμίαν μακρὰν, μᾶλλον δὲ ἀΐδιον τὴν δουλείαν ἐσομένην, καὶ ἐκ διαδοχῆς παραδοθησομένην τῷ πόσιν, ἄλλοτε ἄλλῳ δεσπότῃ, καὶ πονηρῷ, ἐπιπρουόμενα γενησόμενον τὸν δῆμον. ὡς τοῖς γε ἄλλοις οὐ μικρά τις ἐλπὶς ἔστιν, τὸ λογίζεσθαι, καὶ πρὸς αὐτοὺς λέγειν, ἀλλ' ἤδη παύσεται, ἀλλ' ἤδη τελευτήσεται, καὶ μετ' ὀλίγον ἐλεύθεροι γενησόμεθα. ἐπ' ἐκείνων δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἐλπίζεται ἀλλ' ἐφεῶν ἤδη ἕτοιμον τὸν τῆς ἀρχῆς διάδοχον. τοιγαροῦν οὐδὲ ἐπιχειρεῖν τις ἐτόλμα τῶν γενναίων, καὶ τὰ αὐτὰ ἐμοὶ προαιρουμένων, ἀλλ' ἀπεινωτο παντάπασιν ἡ ἐλευθερία, καὶ ἔμαχθ' ὁ τυραννὶς ἐδόκει, πρὸς τοσούτους ἐσομένους τῆς ἐπιχειρήσεως. ἀλλ' οὐκ ἐμὲ ταῦτ' ἐφόβησεν, οὐδὲ τὸ δυσχερὲς τῆς πράξεως λογισάμενος

testas accedit, nullum flagitijs modum imponũt: tum illud in primis discruciabat, quòd prospiceremus diuturnam, vel æternam potius seruitutem eam futuram, & per successionem alij post alium domino tradendam Rempublicam, populũmque homini scelesto hæreditatis instar obuenturum. Nam id alijs spem non exiguam facit, quod apud sese reputant, quod inter sese dicunt: At mox coërcebitur, at mox demorietur, paullò pòst liberi sumus futuri. Verùm de his nihil eiusmodi sperabatur, quin potius iam intuemur paratum tyrannidis hæredem. Vnde factum est, vt ne aggredi quidem quisquam fortium ciuium, & qui eadem quæ ego, animo statuisset, auderet: sed desperabatur ab vniuersis libertas, atque inexpugnabilis tyrannis videbatur: quippe quum esset cùm tam multis confligendum ac dimicandum. At me nihil ista deterruerunt, neq; perpensa negotij difficultate

μεν ἀπέκτειν, οὐδὲ πρὸς τὸν κίνδυνον ἀπελπίζω· μόνος δὲ, μόνος πρὸς οὗτος ἰσχυρὰν καὶ πολλὴν τὴν τυραννίδα, μᾶλλον δὲ οὐδὲ μόνος, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ξίφους ἀνήρ τοῦ συμμεμαχημένου, καὶ τὸ μὲν σωτὴρ τυραννοκτόνος, πρὸ ὀφθαλμῶν μὲν τὴν τοιαύτην ἔχων, ἀπαξόμενος ὑπόμνημα τὴν κοινὴν ἐλευθερίαν τῆς φαγῆς τῆς ἐμῆς. ἐντυχὼν δὲ τῇ πράξει φρουρᾷ, καὶ πρεσβάμενος ὁ ῥᾳδίως τοὺς δορυφόρους, καὶ τὸν ἐνυγχάνοντα κτείνων, καὶ τὸ ἀνθιστάμενον πᾶν διαφθείρων, ἐπὶ τὸ κεφαλαιῶδες αὐτὸ τῶν ἔργων ἔρχομαι, ἐπὶ τὴν μόνην τῆς τυραννίδος ἰσχύν, ἐπὶ τὴν ἐπόθεσιν τῶν ἡμετέρων συμφορῶν· καὶ ἐπιστὰς ὡς τῆς ἀκροπόλεως φρουείω, καὶ ἰδὼν γενναῖος ἀμυνόμενον καὶ ἀνθιστάμενον πολλοῖς κινδύνοις, ὅμως ἀπέκτεινα. καὶ ἡ μὲν τυραννὶς ἤδη καθήρητο, καὶ ἄρτι εἰκέ μοι τὸ τόλμημα· καὶ

ficultate refugi, neque ad suscipiendum discrimen trepidaui: verùm solus, solus inquam, aduersus adeò validam variámque tyrannidem: vel non solus potius, sed gladio comite conscendi: quippe qui mihi sit auxiliatus, mecúmque ex parte tyrannum interemerit, quũ mors mihi interim ob oculos obuersabatur: at ediuersò perpendenti, quòd publicam libertatem mea cede redempturus essem. Ergo vbi in primam irruissem custodiam, neque mediocri negotio satellites submouissem: occidens interim in quem incurrissem, & quicquid obsisteret amoliẽs, ad ipsum negotij caput ferebar, ad vnicum tyrannidis robur, ad nostrarum calamitatum fontem: atque irrupto arcis propugnaculo, quum viderem illum fortiter tuentem sese, multisque vulneribus resistentem, tamen occidi. Et iam tum erat sublata tyrannis, iam tum mihi confectum facinus.

καὶ τὸ ἀπ' ἐκείνου, πάντων μὴ ἐλεύθεροι. ἐλείπετο δ' ὁ γέρων ἔτι, μόνος ἄνοπλος, ἀφῃρημένος τοὺς φύλακας, ἀφῃρημένος τὸν μέγαν ἐκεῖνον αὐτοῦ δορυφόρον, ἔρημος, οὐδὲ γυναῖκας ἔτι χερὸς ἄξιος. ἐνταῦθα τοίνυν πρὸς ἐμαυτὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τοιαῦτα ἐλογισάμην, πάντ' ἔχειν μοι καλῶς, πάντα πεπρᾶχθαι, πάντα κατόρθωται. τίνα ἄρ' ὁ περιλοιπος κολασθείη τρόπον; ἐμοῦ μὴ γὰρ ἀνάξιός ὄντι, καὶ τῆς ἐμῆς δεξιᾶς, καὶ μάλιστα ἐπ' ἔργῳ λαμπρῷ καὶ νεανικῷ καὶ γυναῖκα ἀνῃρημένος, καλλιστεύσαντα κἀκείνου τοῦ σφαγεῖ. ἄξιον δέ τινα δεῖξαι τιμωρὸν· ἀπὸ μετὰ τοῦ συμφορᾶς, μηδὲ τοῦ αὐτοῦ κερδαίνειν, ἰδέτω, κολασθήτω παρακέλευστον ἐχέτω τὸ ξίφος· τούτῳ τὰ λοιπὰ ἐντέτομαι. ταῦτα βουλευσάμενος, αὐτὸς μὲν ἐκ τοῦ πόλεως ἀπηλλάττομαι· ὁ δ', ὅπερ ἐγὼ προὐμαρτυρησάμην, διεπρά-

Ex eo tempore liberi omnes, nisi quòd reliquus adhuc erat senex solus, inermis, nudatus custodijs, iámque amisso magno illo suo satellite desertus, neque deinde dignus forti dextra. Ibi nimirum mecum ipse, Iudices, hæc animo reputabam: Cuncta mihi pulchrè habent, cuncta confecta sunt, cuncta eò quò destinâram perducta: at eum qui reliquus est, quo tandem modo pœnas dare conuenit? Me quidem meáque dextera nequaquam est dignus, præsertim si post splendidum facinus iuuenile atque magnificum interimatur, priorem illam cædem dedecoraturus. Carnifex aliquis quærendus est illo dignus: verùm post calamitatem, ne vel hanc ipsam lucrifaciat. Videat, discrucietur, appositum habeat ensem: huic reliqua mando. Hæc vbi mecum statuissem, ipse quidem illinc discedo: at ille peregit id, quod ego prædiuinaueq-

διεπράξατο, καὶ τυραννοκτόνησε, καὶ τέλος ἐπέθηκε τῷ ἐμῷ δράματι· πάρειμι οὖν κομίζων ὑμῖν τὴν δημοκρατίαν, καὶ παρρησίαν ἤδη προκηρύττων ἅπασι, καὶ τὴν ἐλευθερίαν εὐαγγελιζόμενος. ἤδη οὖν ἀπολαύετε τῶν ἔργων τῶν ἐμῶν. καινὴ μὲν, ὡς ὁρᾶτε, πονηρῶν ἡ ἀκρόπολις· ἐπιτάττει δὲ οὐδεὶς, ἀπὸ καὶ τιμᾶν ἔξεστι, καὶ δικάζειν, καὶ ἀντιλέγειν κατὰ τοὺς νόμους. καὶ πάντα ταῦτα γεγένηται δι' ἐμὲ ὑμῖν, καὶ δι' τὴν τόλμαν τὴν ἐμὴν, κἀκεῖνος ἐκείνου φόνου, μεθ' ὃν οὐκ ἔτι ζῶν πατὴρ ἐδύνατο. ἀξιῶ δ' οὖν ἐπὶ τούτοις, τὴν ὀφειλομένην δοθῆναί μοι παρ' ὑμῶν δωρεὰν, οὐ φιλοκερδὴς, οὐδὲ μικρολόγος τὶς ὤν, οὐδ' ἐπὶ μισθῷ τὴν πατρίδα εὐεργετεῖν προκρίνας, ἀπὸ βεβαιωθεῖσά μοι βουλόμενος τὰ κατορθώματα τῇ δωρεᾷ, καὶ μὴ δεδοκιμασθῆναι, μηδ' ἄδοξον γενέσθαι τὴν ἐπιχείρησιν τὴν ἐμὴν, ὡς ἀτελῆ, καὶ γε-

uinaueram: tyrannum occidit, summámque meæ impositit fabulæ. Adsum igitur, popularem administrationem vobis apportans, cunctisque bono iam vt animo sint edicens, ac libertatem annuncians. Iam meis fruimini factis. Vacua, sicut videtis, sceleratis hominibus arx. imperat nemo. quin & magistratus creare liberum est, & causas agere, & ex legibus contradicere. Atque hæc omnia vobis mea contigerunt opera, meaque fortitudine, videlicet ex vna illa cæde, post quam pater iam viuere non quibat. Aequum itaque censeo, vt is pro meritis debitum mihi à vobis præmium donetur: non quòd lucri auidus, aut sordidus quispiam sim, nec is qui mercedis gratia de patria bene mereri statuerim: verùm quòd præmio cuipiam officia mea comprobari, neque repudiari aut inglorios fieri conatus meos, si velut irriti,

καὶ γὰρ ὡς ἀναξίαν κινεῖ-
σθαί με. ὅτοσὶ δὲ ἀντιλέγει,
καὶ φησὶν, οὐκ εὔλογον ποιεῖν
με, τιμᾶσθαι θέλοντα, καὶ
δωρεὰν λαμβάνειν· οὐ γὰρ
εἶναι τυραννοκτόνον, ὅδε πε-
πράχθαι μοὶ τι κατὰ τὸν νόμον, ἀλλ' ἐνδείᾳ τι τῶν ἔρ-
γων τῶν ἐμῶν, πρὸς ἀπάτησιν
τῆς δωρεᾶς· πυνθάνομαι δέ-
ομαι οὖν τί λοιπὸν ἀπαιτεῖς
παρ' ἐμοῦ; οὐκ ἐβουλήθην; οὐκ ἀνῆλθον; οὐκ ἐφόνευσα; οὐκ ἠλευθέρωσα; μή τις ἐπι-
τάττει; μή τις κελεύει; μή τις
ἀπειλεῖ δεσπότης; μή τις μι-
τῶν κακούργων διέφυγεν; οὐκ ἂν εἴποις, ἀλλὰ πάντα
ἐρρώνης μετά. καὶ πάντων οἱ
νόμοι καὶ ἐλευθερία σαφὴς,
καὶ δημοκρατία βέβαιος, καὶ γάμοι ἀνύβριστοι, καὶ παῖδες
ἀδικεῖς, καὶ παρθένοι ἀσφα-
λεῖς, καὶ ἑορτάζουσα πᾶσα κοι-
νῶν εὐτυχίαν ἡ πόλις. τίς δὴ
ὁ τούτων ἁπάντων αἴτιος; τίς ὁ τεκὼν μὴ φαύλως, τὰ δὲ παρεσχημένος; ἐ γάρ τις
ἄξιος τῶν πρὸ ἐμοῦ τιμᾶσθαι δίκαιος,

præmióque indigna iudicentur. At hic contradicit, negátque æquum facere me, qui decorari munere, præmium ferre cupiam. Neque enim tyrannicidam esse me, neque quicquam à me pro legis sententia confectum esse, verùm facinori meo desse quiddam ad hoc vt præmium postulem. Percontor igitur illum, quid præterea requiris à me? nónne volui? nónne ascendi? nónne occidi? nónne libertatem peperi? num quis imperat? num quis iubet? num quis minitatur Dominus? num quis nocentium manus effugit meas? Haudquaquam dixeris, sed omnia plena pacis, omnes restitutæ leges, libertas manifesta, democratia stabilis, inuiolata connubia, pueri tuti, virgines absque periculo: publicamq; felicitatem solemnibus ferijs celebrat ciuitas. Quis igitur horum omnium auctor? quis est qui illa suaſtulit, hæc peperit? Etenim si quisquam præ me dignus honore

δίκαιος, παραχωρῶ τοῦ γέρους, ἐξίσταμαι τῆς δωρεᾶς. εἰ δὲ μόνος ἐγὼ πάντα διεπραξάμην, τολμῶν, κινδυνεύων, ἀνιῶν, ἀναρῶν, κολαζόμενος, δι' ἀπόλωλε τὶς μαρτυρούμενος, τί μου διαβάλλεις τὰ κατορθώματα; τί δὲ ἀχάριστον πρός με τὸν δῆμον ποιεῖς εἶναι; οὐ γὰρ αὐτὸν ἐφόνευσας τὸν τύραννον, ὁ δὲ νόμος τυραννοκτόνοις δίδωσι τὴν δωρεάν. διαφέρει δέ, ἄπε, μοι, τί, ἢ αὐτὸν ἀνελεῖν, ἢ τοῦ θανάτου παρασχεῖν τὴν αἰτίαν; ἐγὼ μὲν οὐδὲν οἶμαι· ἀπὰ τοῦτο μόνον ὁ νομοθέτης ἔδωκε, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δημοκρατίαν, τὴν τῶν κακῶν ἀπαλλαγήν. τοῦτ' ἐτίμησε, τοῦτ' ἄξιον ἀμοιβῆς ἐπέλαβεν, ὅπερ οὐκ ἂν ἄποις μὴ δι' ἐμὲ γενέσθαι· ἃ γὰρ ἐφόνευσα, δι' ὧν ἱκανὸς ἐγὼ οὐκ ἐδύνατο, αὐτὸς ἔργασμαι τὴν σφαγήν. ἐμὸς ὁ φόνος, κἀκεῖνος. μὴ τοίνυν ἀκαιρολογοῦ ἔτι περὶ

nore sit, cedam præmium, desistam à petendo munere. Quòd si solus omnia peregi, audens, periclitans, ascendens, interimens, excrucians, alterum vltus in altero, quid mea calumniaris officia? quin facis vt populus parum erga me gratus existat? Etenim non occidisti tyrannum? Porrò lex, tyrannicidæ præmium decernit. Verùm dic mihi, nunquid interest vtrum ipse interimas, an mortis causam ministres? Meà profectò sententia, nihil: verùm hoc solum spectauit legis conditor, libertatem, democratiam, sceleratorum sublationem Huic honorem decreuit, hoc præmio dignum iudicauit: quod quidem inficiari non potes, quin mea contigerit opera. Etenim si occidi eum, quo occiso ille non poterat viuere: nimirum ipse cædem peregi, ego occidi, sed illius manu. Itaque ne disceptà de cædis modo:

περὶ τοῦ τρόπον τῆς τελευτῆς, μᾶλλ' ἐξετάζει ὅπως ἀπέθανεν, ἀλλ' εἰ μὴ κεῖται ὅδε, εἰ δὲ ἐμὲ τὸ μηκέτ' εἶναι ἔχει. ἐπεὶ καὶ κάλλιστα προσεξετάσειν μοι δοκεῖς, καὶ συκοφαντήσειν τοὺς εὐεργέτας, εἴ τις μὴ ξίφει, ἀλλὰ λίθῳ ἢ ξύλῳ, ἢ ἄλλῳ ὦν τρόπῳ ἀπέκτεινε. τί δὲ, εἰ λιμῷ ἐξεπολιόρκησε τὸν τύραννον, τλῶ ἀνάγκλω τῆς τελευτῆς παρέχων, ἀπήτεις ἄν καὶ τότε παρ' ἐμοῦ αὐτόχειρα τλῶ σφαγλῶ, ἢ ἐνδεῖν ἔλεγες μοι τὶ πρὸς τὸν νόμον, καὶ ταῦτα, χαλεπώτερον τοῦ κακούργου πεφονευμένου; ἓν μόνον ἐξέταζε, ζῦτο ἀπάτη, τοῦτο πολυπραγμόνει. τίς τῶν πονηρῶν λέπεται; ἢ τίς ἐλπὶς ζῦ φόβου; ἢ τί ὑπόμνημα τῶν συμφορῶν; εἰ δὲ καθαρὰ πάντα, καὶ ἐρεμνὰ, συκοφαντῶν ὅτι, ὦ

modo: neque illud expende, quemadmodum interierit, verùm an iam perierit: & an quod periit, id à me sit profectum: quandoquidem & illud excussurus mihi videris, atque his aduersus benè de Republica meritos calumnijs vsurus: Si quis non gladio, verùm lapide, lignóve, aut alio quouis paclo peremerit. Quid porrò si fame tyrannum obsedissem, ad mortis necessitatem compellens: num ibi quoque requisiturus eras à me cædem meam ipsius manu peractam? aut desiderari adhuc quiddam diceres ad id, vt legi factum à me satis videatur: atque id, quum scelestum acerbius etiam atque atrociore mortis genere trucidassem? Vnum hoc duntaxat specta, hoc require, hoc excute: Quis nocentium reliquus? aut quæ metus expectatio? aut quod calamitatum vestigium? Quod si purgata omnia, si pacata, profectò sycophanticum est, modum

τῷ τρόπῳ τὸ πεπραγμένον
κρωμένῳ, ἀφαιρεῖν ἐθέλειν
τοῦ ἐπὶ τοῖς πεπονημένοις δω-
ρεᾶν. ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο μέμνη-
μαι διειρημένον ἐν τοῖς
νόμοις ἐκτὸς, εἰ μὴ διὰ τὴν
τοῦ πολεμίου δουλείαν ἐπιλέλησο-
μαι τῶν ἐν αὐτοῖς εἰρημέ-
νων, αἰτίας θανάτου εἶναι
δίκας, εἴ τις αὐτὸς ἀπέκτα-
νεν· εἴ τις μὲν αὐτὸς μὴ ἀ-
πέκτανε, μηδὲ τῇ χειρὶ ἔδρα-
σε τὸ ἔργον, ἠνάγκασε δὲ,
καὶ παρέσχεν ἀφορμὴν τοῦ
φόνου, τὰ ἴσα καὶ τούτῳ ἀξιοῖ
ὁ νομοθέτης αὐτὸν ἀντικολά-
ζεσθαι· μάλα δικαίως, οὐ γὰρ
ἐβούλετο τὸ πεπραγμένον ἴσον
γίγνεσθαι τοῦ τῆς ἀδείας, καὶ
πρεσβῦν λοιπὸν ἡ ἐξέτασις
τοῦ τρόπου τοῦ σφαγῆς. εἶτα
τὸν μὴ ὅτως ἀποκτείνοντα
κολάζειν ὡς ἀνδροφόνον, δι-
καιοῖς, καὶ ἐναμῶς ἀφεῖσθαι
θέλεις. τὸν δὲ κατὰ τὸν αὐ-
τὸν τούτῳ τρόπον εἰ πεποιη-
κότα τῇ πόλει, οὐ τῶν ὁ-
μοίων ἀξιώσας τοῖς ἐνεργέ-
τας; οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο ἂν ἔχοις
λέγειν,

modum rei gestæ calum-
niantem, præmio frustrari
velle, quod ijs quæ virtute
confecta sunt debeatur. E-
quidem & illud memini dis-
sertum in legibus (nisi for-
tè propter diutinam seruitu-
tem oblitus sum eorum quæ
ab illis dicuntur) causam
mortis esse duplicem: puta
si quis ipse occidat: aut si
non ipse quidem occidit, ne-
que manu facinus peregit,
verùm compulit, præbuitq;
mortis occasionem: ex æquo
& hunc quoque lex censet
supplicio affici oportere,
idq; iure optimo. Neq; enim
statuit minus valere opor-
tere audaciam, quàm faci-
nus: ac postea superuacu-
neum est cædis rationem
viamq; spectare. Deinde hunc
qui sic occiderit, tanquam
homicidam pœnas oporte-
re dare censebis, ac nequa-
quam absoluendum esse. At
me qui per omnia consimi-
li modo Reipubl. iuu, non
censes ea capere oportere,
quæ ijs debentur qui beneficio iuuerunt. Neque enim illud

νίσαν, ὡς ἐγὼ μὲν ἁπλῶς αὐτὸ ἔπραξα, ἠκολούθησε δέ τι τῷ θεῷ ἄλλως χρηστὸν, ἐμοῦ μὴ θελήσαντος. τί γὰρ ἔτι ἐδεδιέμην, τοῦ ἰσχυροτέρου προφανεισῶν; εἰ δὲ λελείποιμι τὸ ξίφος ἐν τῇ σφαγῇ, ἢ μὴ πάντως τὸ ἐνόμφον αὐτὸ προσαναβιβάσαιμι; ἐκτὸς εἰ μὴ τοῦ φοβοῦ, ὡς ἂν τύραννος ὁ τιθηνεῖν δοκῶν, δεῖ ταύτῃ ἄχρι τῆς προσηγορίας, δεῖ δωρεὰς ἐπ' αὐτῶν ποιεῖσθαι, εἰ ἀφθάνοι, κἀκείνου ἂν ὑμεῖς ἐδώκατε. ἀπ' ἐκείνου ἂν ἔποιεν. ἆρα τοῦ τυράννου προφανεῖν, ὃν τῆς αἰτίας παρασχοῦσι τῷ σφαγεῖ ἐκ ἀφελόσθαι τῆς δωρεᾶς; ἢ τῆς πολυπραγμοσύνης μέλει δὲ οἱ τῶν ἀπεθανόν, ἀφελόμενοι δὲ ἐλευθερίας; ἢ τὸν τῆς δημοκρατίας ἀφελόμενον τὸν, πονηρότερόν τι πεφυκατεῖς; καί τοι ὀρθῶς νομοῦ, ὡς φῆς, τὸ λιφάλαιον ἐξετάζει τὰ πεπραγμένων, τὰ δὲ μέσα δὲ πάντα ἐᾷ, καὶ ἐκ ἔτι πολυπραγμονεῖ. τί γὰρ; καὶ ἐχὶ ἐξελάσας τὸν τύραν-

dicere possis, me quidem imprudentem fecisse, sed exitū quendam commodū fortuitō fuisse cōsequutum præter animi sententiam. Nam quid præterea iam formidassem, eo qui validior erat, interempto? Cur autem gladium in vulnere reliquissem, nisi planè quod erat euenturum, id ipsum prædiumassem? Nisi forsan illud dices, hunc qui extinctus est, tyrannum non esse, neq; hāc appellationē in illum competere: neque vos multum præmij hoc nomine, si ille fuisset occisus, decreturos fuisse. Atqui istud dicere non queas. An tyranno interempto, ei qui cædis causam ministrauit, præmium negabis? O curiositatem: de illo laboras quo pacto interierit, quum interim libertate fruaris? Aut ab eo qui democratiam restituit, nescio quid superuacaneum præterea requiris? Atqui lex (vti fateris) caput rei geste spectat: quæ verò ad id conducunt, ea omnia missa facit, neq; iam vltrà curiosius excutit. Qui enim? an si tyran-

τύραννον, ἆρα τιμὴν ἔλαβε τυραννοκτόνος; καὶ μάλα δικαίως, εὐνοθείαν γὰρ μὴ κακῶν ἀντὶ ἀδελφείας παρέσχηται· τὸ δ' ὑπ' ἐμοῦ γεγενημένον, ὀφυγὴ, ἐδ' δωτίρας ἐπανασάσεως ἐλπὶς, ἀπὸ παντελοῦς καταστάσεως, καὶ πανωλεθεία πανδὸς τ γένος, καὶ ῥιζόθεν τὸ δεινὸν ἅπαν ἐκκεκομμένον. καί μοι, θεοὶ θεῶν, ἤδη ἀπ' ἀρχῆς ἐς τέλος, ἐ δοκῶ, πάντα ἐξετάσατε, εἴ τι τῶν πρὸς τὸν νόμον παραλέλειπται, καὶ ἐ ἐνδεῖ τῶν πρὸς ἅπαν ὀφειλόντων τυραννοκτόνῳ. πρῶτα μὲν δὴ γνώμην προὐπάρχειν χρὴ γενναίαν καὶ φιλόπολιν, καὶ πρὸς τῶν κοινῶν κινδυνεύειν ἐθελήσαν, καὶ τοῦ οἰκείου θανάτου τοῦ τ πολιτῶν σωτηρίαν ἀνηλωμένου. ἆρ' ὅν πρὸς τοῦτο ἐνδεήσα, ἐμαλακίσθην, ἢ πρεσβύτερός τινα τῶν δι' μέσου κινδυνεύων ἀπόκνησα; ἐκ ἀν ἔποις· μεῖν

tyrannum exegerit quispiam, non is iam tyrannicidæ præmium cepisset? cepisset opinor, idque iure optimo: siquidem & hic pro seruitute libertatem peperisset. At id quod à me patratum est, non exilium habet, non in posterum instaurandæ tyrannidis metum: verùm absolutam sublationem, totiusque generis internicionem, omneque malũ radicitùs excisum. Et mihi per deos iam ab initio ad finem vsque (si videtur) rem totam perpendite, num quid eorum quæ ad leges pertinent, sit prætermissum, & num quid in me desideretur ex his quæ tyrannicidæ oportebat adesse. Principiò mentem prius oportet subpetere fortem, & amantem Reipub. quæque pro communibus commodis periculum adire non recuset, quæque priuato suo interitu multitudinis incolumitatem ausit redimere. Num hac parte quicquam mihi defuit? Num frangebar animo? Num quum præscirem per quæ pericula mihi perrumpendum esset, per ignauiam refugi? Profectò non potes dicere.

μένι δίκαιον ἐπὶ τοῦτο ἔτι μόνον, καὶ νόμιζε τὸ θελῆσαι μόνον, καὶ τὸ βουλεύσασθαι ταῦτα, ἃ καὶ μὴ χρηστὸν ἀποδεδόκει, ἔκ τινος γνώμης αὐτῆς κατασκεύασάμενος, γέρας ἀξιῶν, ὡς ἀνεψιὸν λαμβάνειν. ἐμοῦ μὲν οὐ δικαιοῦντος, ἄλλος δέ μοι τὸν ἐμὲ τὸν τυραννοκτόνον κότον, ἄδικον, εἰπέ μοι, καὶ ἄνομον δοῦναι παρασχεῖν; καὶ μάλιστα, ἐλέγχου, ἄνδρες, ἐβουλόμην, ἀδίκου, ἐπιχαίρειν, ἐπαράσθαι τῆς γνώμης, μόνος ἄξιος εἶμι τιμᾶσθαι, τί ἂν ἀπεκρίνω τότε; νῦν δὲ τοῦτό φημι, ἀλλὰ καὶ ἀνῆλθον. καὶ ἐκινδύνευσα, καὶ πεῖραν τῆς τοῦ νεανίσκου σφαγῆς ἐποιήσω. μὴ γὰρ ὅτῳ ῥᾷστον, μικρὰ εὐχερῶς ἐπιβαίνειν τὸ πρᾶγμα, φρουρὰν ὑπερβῶσα, καὶ δορυφόρων κρατήσασα, καὶ πτύσασα δακτύλους μόνον, ἀλλὰ σκληρὸν τὸ μέγιστον ἐν τῇ τυραννοκτονίᾳ καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἔργων, τοῦτό σου

In hac interim parte tantum commorare, atque æstima, an non vel voluisse tantùm ista, ac statuisse præclarum facinus futurum fuisse videatur. Ac putato me solius animi voluntatisq; argumento præmium postulare, tanquam qui beneficio iuuerit. Tum si voluntati meæ facultas defuisset, verùm alius post me tyrannum occidisset: dic mihi, num absurdum aut præter æquum fuerat dare præmium? Minimé. Si dicerem, ciues, volui, statui, aggressus sum, voluntatis experimentum dedi, solus dignus sum qui præmium feram: quid tum responsurus fueras? Nunc porrò non hoc dico, sed insuper, ascendi, periclitatus sum, atque in num rabilia priusquam iuuenem occiderem, patrauì. Neque enim vsqueadeò facilem, factuque proclivem esse rem existimetis, custodias perrumpere, satellites opprimere, vnumq; hominem tam multos amoliri. Quin istuc penè maximum est omnium quæ sunt in tyrannicidio, totiusq; negotij caput.

Nam

ἔστι δὴ αὐτός γε ὁ τύραν-
νος, μέγα καὶ δυσάλωτον
καὶ δυσκατέργαστον ὄντα,
ἀλλὰ τὰ φρουρούντα καὶ σώ-
ζοντα τὴν τυραννίδα: ἅ
τις ἂν νικήσῃ, πάντα οὕτω
κατώρθωσε, καὶ τὸ λοιπὸν
ὀλίγον. τὸ δὲ δὴ ἄχρι τῶν τυ-
ράννων προελθεῖν, οὐκ ἂν
ἐνδεῖξαι μοι, μὴ οὐχὶ τῶν περὶ
αὐτὸν φυλάκων καὶ δορυ-
φόρων ἁπάντων κεκρατηκό-
τι, κἀκείνους ἁπαντας προνενι-
κηκότι. ὅθεν ἔτι πρόσθημι,
ἀλλ' ἐπὶ τούτων αὖθις μενῶ.
φυλακῆς κρατήσας, δορυφό-
ρους νικήσας τὸν τύραννον,
ἀφύλακτον, ἄνοπλον, γυμνὸν
ἀπέδειξα. τιμῆς ἄξιος ἐπὶ
τούτοις εἶναί σε δοκῶ, κἔτι ἀ-
παιτεῖς παρ' ἐμοῦ τὸν φόνον;
ἀλλ' εἰ μὴ φόνον ζητεῖς, οὐδ' τοῦ
ἐνδεῖ, οὐδ' ἀναμακτός εἰμι,
ἀλλ' ἔργασμαι μεγάλῳ καὶ
γενναίᾳ σφαγῇ νεανίσκε
ἀκμάζοντα, καὶ πᾶσι φοβερῷ,
δι' ὃν ἀνεπιβούλευτα κἀκεῖ-
νος ὢν, ὦ μόνῳ ἐθαρρεῖτο ὃς ἀν-
τὶ πολλῶν ἤρκει δορυφόρων.
ἆρ' οὖν

Nam ipse iam tyrannus non magna res est, neq; expugnatu neq; cōfectu difficilis: verùm ea quæ tuentur continenq; tyrannidem: quæ quidem si quis superârit, il nimirum cuncta quæ destinauit, peregerit, & perpusillum est id quod superest. sed ad tyrānos peruenire nunquam mihi contigisset, ni prius qui illum cingūt custodes oppressissem, omneq; satellites antè debellassem. Nihil adhuc addo: verùm in his rursum immoror. Custodiam oppressi, satellites superaui, tyrannum incustodium, inermem, nudum reddidi. Virum his rebus confectis non tibi videor honore dignus? an adhuc cædem ipsam à me requires? Quin etiam si cædem quæris, ne ea quidem desiderabitur. Non sum incruentus, verùm cædem peregi, magnam ac strenuam, nempe iuuenis ætate ac viribus florentis, atq; omnibus formidandi, per quē ille ab insidijs

eras tutus, cui vni fidebat, qui cōplurium satellitū instar erat.

ἆρ' οὖν οὐκ ἄξιος, ὦ οὗτος, λωβᾶς, ἀλλ' ἄτιμος ἐπὶ τυραννικοῦσι γένωμαι; τί δὲ, ἀδορυφόρον ἕνα; τί δ', ἀ ὑπηρέτην τινὰ τοῦ τυράννου ἀπεκτείνα; τί δ' ἀ οἰκέτην τίμιον; ὃ μέγα ἂν ἔδοξε καὶ τοῦτο, ἀνελθόντα ἐν μέσῃ τῇ ἀκροπόλει, ἐν μέσοις τοῖς ὅπλοις, φόνον τινὸς ἐργάσασθαι τῶν τοῦ τυράννου φίλων; καὶ δὴ καὶ τὸν πεφονευμένον αὐτὸν ἴδε, ὅστις ἦν τυράννου, μᾶλλον δὲ τύραννος χαλεπώτερος, καὶ δυσπότης ἀπαράτητος, καὶ κολακὴς ὠμότερος, καὶ ὑβριστὴς βιαιότερος. τὸ δὲ μέγιστον, κληρονόμος τῶν ὅλων, καὶ διάδοχος, καὶ ἐπὶ πολὺ παραθεῖναι τὰς ἡμετέρας συμφορὰς δυνάμενος. βούλει τοῦτο μόνον πεπρᾶχθαί μοι, ἵνα δὲ ἔτι τὸν τύραννον διαπεφευγότα; γέρας δὴ ἐπὶ τούτοις αἰτῶ. τί φατε, οὐ δώσετε; οὐχὶ διὰπαντὸς ὑφεωράσθε; οὐ δυσπότης, οὐ βαρὺς, οὐκ ἀφόρητος ἦν; οὐκοῦν

Annón igitur, quæso te, præmio dignus videor, sed tantis rebus gestis honore fraudabor? Quid enim si satellitem vnum, atq; adeò quid si tyranni ministrum quempiam interemissem? quid si seruum aliquem charum? annón hoc quoq; magnum visum fuisset, conscendisse, mediaq; in arce, medijs in armis, aliquē è tyranni familiaribus iugulare? Nunc & hunc ipsum qui occisus est, cuiusmodi sit, considera. Filius erat tyranni, vel tyrannus potius crudelior, dominus intolerabilior, ad supplicia dirior, ad contumelias violētior: quódque est maximum, hæres ac successor omnium, quique in longum nostras calamitates posset prorogare. Vin' hoc solum mihi confectum esse, ipsum verò tyrannum viuere adhuc, fuga ereptum? Iam horum nomine præmium postulo. Quid dicitis? Non dabitis? An' non & illum verebamini? Annón dominus, annón grauis, annón intolerandus erat?

Porrò

νεῦ δὲ καὶ τὸ κεφάλαιον αὐτὸ
ἐννοήσεις· ὃ γὰρ οὕτω ἀπαιτεῖ
παρ' ἐμοῦ, τοῦτο, ὡς ἐνεῦ, ἄριστα
δεδιπραξάμην, καὶ τὸν τύραν-
νον ἀπεκτεῖνα ἑτέρῳ φόνῳ, οὐχ
ἁπλῶς, οὐδὲ πληγῇ μιᾷ ὅπερ
ἀνταποτάτον λῷ αὐτῷ, ἐπὶ
τηλικούτοις ἀδικήμασιν, ἀπὸ
πύπτι προβασανίσας πολλῇ, καὶ
ἐν ὀφθαλμοῖς θέμενος τὰ φίλ-
τατα οἰκείοις προκείμενα,
ἃ ἐν ἡλικίᾳ, ἃ καὶ πονηρὸν
ἀπ' ἔρ καὶ ἀκμάζοντα, καὶ
ὅμοιον τῷ πατρὶ, αἵματι καὶ
πύθρᾳ ἐμπεπλησμένον. ταῦτ'
ἔστι πατέρων τὰ τραύματα,
ταῦτα ξίφη δικαίων τυραν-
νοκτόνων. οὕτω θάνατοι
ἄξιοι ὠμῶν τυράννων. αὕτη
τιμωρία πρέπουσα τοιούτοις ἀ-
δικήμασι. τὸ δ' εὐθὺς ἀφ-
ανεῖν, τὸ δ' εὐθὺς ἀγνοῆ-
σαι, τὸ δὲ μηδὲν τοιοῦτο θεάμα
ἰδεῖν, οὐδὲν ἔχει τυραννι-
κῆς λοιδόρησις ἄξιον. ὁ γὰρ
ἐγνόων, ὃ οὕτω, οὐκ ἠγνόων,
οὐδὲ τῶν ἄπωθεν ἐθέων, ὅσοι
κἀν ὁτοῦν εὔνοιαν πρὸς τὸν
υἱὸν

Porrò nunc negocij caput
deniq; ipsum perpēdite. Ete-
nim quod hic à me requirit,
hoc quàm fieri potuit, pul-
cherrimè cōfeci, tyrannum q;
aliena cæde occidi, non sim-
pliciter, nec vulnere vno, id
quod fuerat optatissimũ illi,
videlicet tantorũ facinorum
sibi conscio: sed posteaquam
illum prius multo dolore ex
carnificassem, tum quo nihil
habebat charius, miserabili-
ter prostratum coram oculis
ostendens, puta filium in ipso
æui flore, tametsi scelestum
quidē illum, attamē ætate
vigentem, & patri similem,
sanguine taboq; oppletum.
Hæc nimirum sunt parentũ
vulnera, ij gladij verorum
tyrannicidarum, hæc mors
digna crudelibus tyrannis,
hæc vltio tantis sceleribus
congruit. Cæterùm protinus
interire, protinus excidere
sibi, neque huiusmodi vllum
spectare spectaculum, profe-
ctò nihil habet tyrannico
supplicio dignum. Neq; enim ignorabam, vir egregie, nō igno-
rabam in quã, neq; quenquam aliũ latuit, quanta illa charitate

υὸς εἶχε. καὶ ὡς οὐκ ἀξίως σχῆ ἐπιδιῶναι δι' ὀλίγον αὐτῷ χρόνον. πάντες μὲν γὰρ πατέρες ἴσως πρὸς τοὺς παῖδας τοιοῦτοι· ὁ δὲ καὶ πειραθέντι πρόσω τι τῶν ἄλλων ἔλεγεν, ἐκόντας, ὁρῶν μόνον ἐκεῖνον λελυπημένον, καὶ φύλακα τῆς τυραννίδος. καὶ μόνον προκινδυνεύοντα τοῦ πατρὸς, καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῇ ἀρχῇ παρεχόμενον, ὥστε εἰ καὶ μὴ δι' εὔνοιαν, ἀλλὰ δι' ἀπόγνωσιν, εὐθὺς ἐπιτάμιον τιθυμένον αὐτῷ, καὶ λογιζόμενον, ὡς οὐδὲν ἔτι τοῦ βίου ὄφελος, τοῦτο τὸν παῖδος ἀσφαλέας καθηρημένης. ἅπαντα τοίνυν αὐτῷ ἀθρόα περίεστο, τὴν φύσιν, τὴν λύπην, τὴν ἀπόγνωσιν, τὸν φόβον, τὰς ἐπὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδας χρόνων, ἐπ' αὐτὸν ἐρευσάμενα τοῖς συμμάχοις, καὶ παρὰ τὴν τελευταῖαν ἐκείνην σκέψιν κατεκάλυκας. ἀπέθανεν ὑμῖν ἄτεκνος, λελυπημένος, ὀδυρόμενος, δακρύων,

filium sit prosequutus, adeò vt illo extincto ne paululum quidem temporis sibi in vita morandum esse fuerit ducturus. Atqui haud scio, an omnes patres hunc admodum affecti sint erga liberos: verùm hic etiam vltra reliquos habebat quidam, id que meritò, quippe qui conf, iceret illum vnicum esse qui curaret seruareiq; tyrannidem, quiq; solus pro patre pericula susciperet, & tutamen imperio adderet. Itaque si non ob charitatem, certè ob rerum disperationem sciebam illum protinus exiturum è vita: perpensurum enim iam nihil esse quur velit viuere, adempto tutamine quod illi filius ministrauerat. Nimirum effecit hæc omnia illum agminum circumsisterent, forma, dolor, desperatio, formido, quiq; in posterum imminebant metus. his aduersus illum auxilijs sum vsus, atque od id extremum illum consilium adegi. Interijt itaq; vobis orbus, excruciatus, ploran lachry

δακρύων, πεπτωκὼς πρὸς θεὸς, ὀλιγοχρόνιον μὲν, ἀπ' ἐκείνου πατρὶ καὶ τὸ δεινότατον, αὐτὸς ὑφ' αὑτῷ, ὅσπερ θανάτων οἴκτιστος, καὶ πολλῷ χαλεπώτερος, εἰ ἀπ' ἄλλου γίγνοιτο. ποῦ μοι τὸ ξίφος, μή τις ἄλλος τοῦτο γνοείη; μή τινος ἄλλου ὅπλον τοῦτο λῇ; τίς αὐτὸ εἰς τὼ ἀκρόπολιν ἀνεκόμισε, πρὸς τοῦ τυράννου τίς ἐχρήσατο, τίς αὐτὸ ἐπ' ἐκείνου ἀπέστειλεν; ὦ ξίφος κοινωνὸν καὶ διδάσκολον τῶν ἐμῶν καλορθωμάτων, μετὰ τοσούτους κινδύνους, μετὰ τοσούτους φόνους ἀμελούμεθα, καὶ ἀναξίοι δοκοῦμεν δωρεᾶς; ἃ γὰρ ὑπὲρ μόνου τοῦ τὼ τιμῶν ἔθεμεν πολλῶν παρ' ὑμῶν. ἃ γὰρ ἔδειμεν, ἄνδρες, ἀρθανεῖν ἐθελήσαντι τὸν τυράννου, καὶ ἀνόπλῳ ἐπὶ τοῦ καιροῦ καταλημμένῳ, ξίφος τοῦτο ἐμὸν ὑπηρέτησε, καὶ πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐλευθερίας συνέργησε παντί, τοῦτο τιμῆς τε καὶ δωρεᾶς ἄξιον νομίσαντι, δεσπότῃ

lachrymans. Luxit luctum, non illum quidem diuturnũ verùm qui satis magnus esset patri. Postremò, quod est omnium acerbissimum, ipse sibi necem consciuit: quod quidẽ mortis genus, præ cæteris miserrimum, multóque atrocius est, quàm si per alium inferatur. Vbi mihi gladius? Num quis alius eũ agnoscit? Num cui? alterius hoc gestamen erat? Quis eum in arcem adduxit? Ante tyrãnum quis eo est vsus? Quis eũ ad illũ misit? O ensis particeps successorq; meorum egregiè factorũ: post tanta pericula, post tantas cædes contemnimur, & indigni præmio iudicamur? Nam si huius tantùm nomine præmium à vobis postularem: si sic dicerem Iudices: tyrãnum, quum mori vellet, quum id temporis inermem se deprehendisset, meus hic illi gladius inseruiuit, & ad consequendam libertatem auxilio fuit vniuersis: hunc quoque laude præmióque dignum iudicassetis. Porrò

δεσπότου οὕτω δημοτικοῦ
εἴδματος οὐκ ἂν ἀμείψασθε,
οὐκ ἄρ' ἐν τοῖς εὐεργέταις ἀ-
νεγράψατε; οὐκ ἄρ' τὸ ξίφος ἐν
τοῖς ἱεροῖς ἀνεθήκατε, οὐκ ἄρ'
μετὰ τῶν θεῶν ἐκεῖνο σεβι-
σθήσετε; νῦν μοι ἐννοήσετε,
εἰ ἀποιηκεύσα ἐκεῖνος τὸν τύ-
ραννον, εἰ ἀρηκέναι πρὸ
τῆς τελευτῆς. ἐπεὶ γὰρ ὑπ'
ἐμοῦ φονευόμενος, καὶ τιτρω-
σκόμενος πολλοῖς τραύμα-
σιν εἰς τὰ φανερὰ τοῦ σώμα-
τος, ὡς ἂν μάλιστα λυπήσαι
ἔμπροσθεν τὸν γεγενημένα, ὡς
ἂν ἐκ τῆς πληγῆς θέας ἐκ-
πλήξαιμι, ὁ μὲν ἀνεβόησεν οἰ-
κτρόν, ἐπιβοώμενος τὸν γεγε-
νηκότα, οὐ βοηθόν, οὐδὲ συμ-
μαχον. ἤδη δὲ προσβυτέρου
ὄντα, καὶ ἀσθενῆ, ἀπὸ θεα-
τοῦ τῶν οἰκείων κακῶν. ἐγὼ
δὲ ἀπηλλαττόμην, ποιητὴς
μὲν τῆς ὅλης τραγῳδίας γεγε-
νημένος, καταλιπὼν δὲ ὑπο-
κριτὴ τὸν νεκρόν, καὶ τοῦ σκηνοῦ, καὶ τὸ ξίφος, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ δράματος. ἐπεισὰς

domino tam popularis rei nõ gratiam retulisſetis? Nonne inter eos qui de Republica benemeriti ſunt, ſcripſiſſetis? Non'ne gladium inter ſacra monumenta conſecraſſetis? Non illum ſecundum Deos veneraremini? Nunc mihi conſiderate, quæ veriſimile eſt feciſſe tyrannum, quæ dixiſſe priuſquam ſibi mortem conſciſceret. Quum iuuenis à me trucidaretur, ac multis etiam vulneribus confoderetur, idq; in ijs corporis partibus, quæ conſpicuæ magis, magisq; ſint oculis obuiæ, videlicet vt quammaximè diſcruciaret eum qui genuerat, quoq; primo ſtatim conſpectu perturbaret. miſerabiliter inclamabat, parentem implorans non adiutorem, nec opitulatorem: quippe qui ſenex iam eſſet, atque inualidus: verùm domeſticarum eladium ſpectatorem. Nam ego interim diſceſſeram, auctor qui fueram totius tragœdiæ, relinquens actori cadauer, ſcenam, gladium, reliqua quæ ad actum fabulæ pertinebant.

At ille:

ἐπιφὰς, δ' ἐκεῖνος, καὶ ἰδὼν υἱὸς, ὃν εἶχε μόνον, ὀλίγον ἐλπίζοντα, ἐμαγμένον, ἐμπεπλησμένον τοῦ φόνου, καὶ τὰ τραύματα σωτηρίας, καὶ ποικίλα καὶ λοίσθια, ἀνεβόησε τοῦτο· τέκνον, ἀνῃρήμεθα, πεφονεύμεθα, τετυραννοκτονήμεθα· ποῦ ὁ σφαγεὺς, τίνι με τυρεῖ, τίνι με φυλάττει, δεῦρο τοῦ, τέκνον, πεπανῃρημένον; ἢ μή τι ὡς γέροντος ὑπερφρονεῖ; καὶ τῇ βραδύτητι κολάζει με δίκην, καὶ παρατείνει μοι τὸν φόνον, καὶ μακροτέραν μοι τῶν σφαγῶν ποιεῖ; καὶ ταῦτα λέγων, ἐζήτει τὸ ξίφος· αὐτὸς γὰρ ἄνοπλος ἦν, δεῦρο τὸ πάντα τῷ παιδὶ βαρρεῖν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐνεδίδου. πάλαι δὲ ἦν ὑπὲρ μὲν καὶ τοῦτο πεπρασκευαμένον καὶ πρὸς τὸ μέλλον τόλμημα κατεπλεμμένον. ἀφεσπάσας δὲ τῆς σφαγῆς, καὶ τοῦ τραύματος ἐξελὼν τὸ ξίφος, φησὶ πρὸς μικρὸν μὲν με ἀπέκτεινας, νῦν δὲ ἀνάπαυσον ξίφος· παρὲ

At ille adstans vbi filium conspexit, quem habebat vnicum, semiuiuum, sanguinolentum, cæde conspersum, tum vulnera perpetua ac plurima lethalia, hunc ad modum exclamauit: O natè, extincti sumus, interempti sumus, tanquam tyranni iugulati sumus. Vbi mactator? Cui me seruat? cui me relinquit? qui quidem iamdudum propter occisum te, fili, sum extinctus: nisi fortè me tanquam senem contemnit, ac lento supplicio me conficit, producitque mihi mortem reddítque mihi cædem longiorem. Atque hæc locutus, ensem quærebat. Nam ipse inermis erat, propterea quòd per omnia filio fideret. Verùm ne is quidem deerat, vt qui iamdudum fuerit à me paratus, atque ad facinus futurum relictus. Euulso igitur è cæde gladio, atque è vulnere exempto, ait: Dudum me occidisti: nunc finem malis impone gladio.

πατρὶ πενθοῦντι παραμύθιον
ἦλθε καὶ πρόθυτικῆ χαρᾶ λυ-
υχόσι τὼ χώνισα, ἀτόφ-
αξον, τυραννοκτόνον, ὦ
τὸ πρῶτον ἀπαλλαξον. εἴθε
πρότερος σοι ἐνέτυχον, εἴθε τῶν
πάλαι τοῦ ἀθλίου φόνου,
ἀπέθανον ἄν, ἀλλ' ὡς τυ-
ραννος μόνον, ἀλλ' ἔτι νομί-
ζων ἔξειν ἔκδικον· νῦν δ' ὡς
ἄτιμος, νῦν δ' ὡς δὴ φονεύ-
ω ἀπορῶν. ὦ ταῦτ' ἄμα λέ-
γων, ἐπῆρε τὸν σφαγῶν, τρέ-
μων, ὁ λωφάμενος, ἐπιθυμῶν
μὲν, ἀσθενῶν δὲ τοῦ τὸν ὑ-
περεσίαν ἢ δολόμματος. πόσ-
σοι κολάσεις ταῦτα; πόσα πρά-
ματα; πόσοι θάνατοι; πόσαι
τυραννοκτονίαι; πόσαι δω-
ρεαὶ ὦ τέλος, ἑωράκατε πάν-
τες τὸν νεανίαν τοκείμενα-
νον, οὐδὲ μικρὸν, οὐδ' ἀνάταν-
γωνιστὸν ἔργον· τὸν πρεσβυ-
τὸν δὲ αὖθις περιχυμένον,
ὦ τὸ αἷμα ἀμφοῖν ἀνακε-
κραμένον, τὸν ἐλευθέριον ἐ-
λάνθω ὦ ἐπινίκιον σπουδὸν,
ὦ τὰ ἔργα τοῦ ξίφους τοῦ ἐμοῦ.
αὐτὸ

Adest patri luctenti solamen, simulque manum & insultem adiuua, inquit, tyrannum occide, luctu libera. Vtinam prior in te incidissem, vtinam in cade priorem occupassem locum. Occidissem quidem, sed tanquam tyrannus duntaxat, sed qui crederem mihi superesse vltorem: nunc autem tanquam orbus occumbo, nunc tanquam cui desit etiam mactator. Atque hæc vbi diceret, gladium adegit, tremens, neque sat potens. Cupiebat quidem, verùm non suppetebant vires ad facinus exigendum. Quot hîc supplicia? Quod vulnera? Quot mortes? Quot tyrannicidia? Quot præmia? Postremò spectastis omnes iuuenem dudum prostratum, nec exiguum profectò, neque mediocrium virium opus. senem huic circumfusum, atque amborum sanguinem commixtum, libertatis illam & victorialem victimam meique gladij facinora.

At

αὐτὸς τὸ ξίφος ἐν μέσῳ ἀμφοτέρων ἐπιδεικνύμενον, ὡς οὐκ ἀναξίου γεγένηται τοῦ δεσπότου, καὶ μαρτυρόμενον ὅτι μοι πιστῶς διηκονήσατο. τοῦτο ὑπ' ἐμοῦ γενόμενον, μικρότερον μὲν, νῦν δὲ καμπρότερόν ἐστι τῇ καινότητι. καὶ ὁ μὲν καθεστὼς τῶν τυραννίδα πάσῃν, ἀμφὶ ἐγὼ μιμήσεσα δ' ἐς πολλὸς τὸ ἔργον, ὥσπερ ἐν δράματι. καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐγὼ ὑπεκειμάμην, τὰ δεύτερα δὲ ὁ παῖς, τὰ τρίτα δὲ ὁ τύραννος αὐτός. τὸ ξίφος δὲ πᾶσιν ὑπηρέτησε.

At gladius ipse in medio amborum, declarans quàm non indignũ se domino præstitit, testansq; quòd mihi fidam nauãsset operam. Id si à me ipso fuisset paratum, minus fuerat futurum: nunc autem illustrius est ipsa nouitate. Atq; ego quidem sum is, qui tyrannidẽ sustuli: cæterùm actio in multos est distributa, quemadmodum in fabulis fieri consueuit. Ac primas quidem partes egi ipse, secundas autem filius, porrò tertias tyrannus ipse. Nam gladius omnibus inseruiuit.

GILBERTI COGNATI ARGVMENTVM.

QVidam in arcem ascendit vti tyrannum occideret, atque ipsum quidem non reperit: verùm filium eius interemit, gladiumque in vulnere reliquit. AduenienS tyrannus, vbi filium extinctum conspexit, eodem ense necem sibi conscit. Is qui ascenderat, tyrannique filium peremerat, præmium sanquam tyrannicida petit.

DECLA-

DECLAMATIO D. ERASMI ROTERODAMI, NON ILLA QVIDEM VERSA, SED quæ superiori Declamationi è Luciano versæ respondeat.

ARGVMENTVM.

EIusdem generis hæc cum superiore, eiusdemque status est, sed aduersaria. Vt enim illic contenditur, premium esse dandum tanquam tyrannicidæ, ei qui filium tyranni interfecerat: ita hic negatur eum satisfecisse legi, aut tyrannicidã esse, qui non ipsum tyrannum, sed filium tyrãni occidisset. Exordio beneuolentiam captat à persona Iudicũ: deinde calumniæ aduersarij, qua in suspicionem adductus fuerat, quasi ipse quoq; tyrannidi faueret, quia illi præmium dandũ negabat, respondet per absolutionem primùm, deinde & per inficiationem ex locis coniecturalibus, eleuata interim illius persona, atque ipso vicissim in suspicionem ex modo actionis vocato. Post exordiũ propositio sequitur cum attentione & admonitione Iudicis, quorsum in hac causa maximè spectare debeat: atque inde ad cõfutationem venitur. In qua primùm refelluntur ordine capita illa quæ alter in argumento ab imo ad summum tractárat, putà Voluntas, Conatus & Effectus. Ac voluntati quidem opponit voluntatem legis, vt quę non quid quisq; voluerit, sed quid effecerit, spectet: neq; cogitationes, sed facta præmijs compenset. Conatũ verò eleuat varijs ac multis similibus & exemplis, ostendens in nullo pacto, aut contractu, aut certamine, aut alijs denique, id genus rebus satis esse conari aliquid & cœpisse, sed præstari oportere. Effectum conditiones sequi, non conatum. Et quòd alter etiam conatum in legibus spectari dixerat, id distinguit, ostendens diuersam esse rationem præmiorũ & pœnarũ. In maleficijs interim & voluntatem puniri: in beneficijs autem nunquam præmiũ dari, nisi ei qui quod lex proponit, reipsa effecerit.

Postremò

Postremò & patriæ gratis inseruire ac officium præstare ciues debere: & illum satis mercedis pro conatu suo retulisse, laudem & gloriam. Effectum autem refellit, quia non simpliciter id effecerit quod lex iubet, sed fortuna seu numine ita ferente, cædem filij mortem patris consecutam esse. Non enim quia ipsius gladio tyrannus postea seipsum consecerit, ob id ipsius hoc factum esse. Deinde etiam incertum fuisse exitum, & quidnam pater occiso filio factuus fuerit: & hic consilium quoque petituris subuertit, primò vt incertum & periculosum, neque certis rationibus firmatum: deinde etiam vt fictum, & post euentum rei demum simulatum. Denique non idem esse occidere, id quod lex iubet, & mortis causam qualemcunque præbere. Idque iterum multis similibus probat. Atque hoc loco disputationem suprà cœptam renouat, de eo quatenus voluntas in legibus spectatur, & in quibus per se sufficiat, nempe in maleficijs, & non in beneficijs, & ob id neque hic præmium illi deberi, vt qui cœperit, non absoluerit beneficium. Confutatis igitur hoc pacto voluntate, conatu & effectu, quarto loco id aggreditur, quod petitor in narratione potissimùm amplificat: puta filium fuisse caput & causam tyrannidis, eoque sublato etiam tyrannidem sublatam fuisse. Ac primò quidem filium ostendit non fuisse tyrannum, neque tyrannidis caput, confutatis signis & cæteris rationibus quæ alter ad eam rem probandam adduxerat. Deinde, vt maximè fuerit, legem iubere ipsum tyrannum, non vt quisque tyranno similis, aut nocentior etiam est, occidere. Et hic multis verbis de auctoritate legum disputat, & quòd non temerè verba legũ huc aut illuc deflectenda sint: alioqui multa pericula & incommoda ex eo secutura esse. Postremò etiam ipse locum ab imo ad summum tractat, & vt alter voluisse, egisse, effecisse se dixerat, ita hic contrà neq; animum ad rem gerendam habuisse illum, neque recta via aggressum esse, neque denique id quod lex

iubet,

iubet, perfecisse ostendit. Et sub hac orationem concludit breui ἀνακεφαλαιώσει, & conformatione seu prosopopœia legum, Reipublicæ & deorum quoque expostulantium cum petitore, vt iniquè & præter meritum præmium petente.

Si mihi causa hæc, Iudices, apud concionem popularem, quæ studijs potius quàm exacto rerum iudicio duci consueuit, esset agenda, ac non magis apud Iudices ex honestissimis ordinibus delectos, nimirum grauissimos, sapientissimosq: nonnihil profectò vererer, ne omnium animis noua hac & insperata lætitia gestientibus, atq (vt ita dixerim) exultantibus, nec satis attentos, nec dociles essem auditores habiturus: porrò fauentes, beneuolosq multò minus: quippe qui frontem modò, quasiq personam huius negocij intuentibus, non faciem ipsam propiùs contemplantibus, videri fortasse possim in communi totius ciuitatis gaudio, tum autem in causa tam populari, velut importunius obstrepere atque obturbare. Enimuerò quum omnis affectus inutilis est ad rectè iudicandum: tum ingens, intemperans, atque exundans lætitia, non solùm iudicium omne funditùs tollere solet, verùm etiam nostri sensus non raro nobis eripere: præsertim si (quemadmodum hæc nostra) post graues diuturnasq calamitates, ac veluti tempestatem sæuissimam, repentè prætérque spem quasi portus quidam fuerit obiecta. Quid autem tam acerbum liberæ multitudini, quàm seruitus? Quid tam dulce, quid tam exoptatum, quàm libertas? Itaque non rebus modò ipsis, sed vel nominibus harum rerum vocabulis, plebis animus queat ad quidlibet impelli: maximè primis his aliquot diebus, dum gaudiorum adhuc velut æstus quidam impotens, omnia sursum ac deorsum miscet, dum lætitiæ

titiæ temulentia, dum gratulãdi dulcis quædam ebrietas pectus occupans, animum ad cogitandum instituere non sinit. Verùm vestra, Iudices, singularis sapientia perspicacitãsque, non hoc tantùm scrupulo me leuat, verùm & hanc mihi fiduciam suppeditat, vti sperem futurum, vt hoc contradicendi munus, quod equidem nec inuidentia nec fauore in Tyrannidem (sicut iste calamniabatur) sed solita mea, & (vt opinor) nota Reipub. charitate suscepi, vobis non modò non inuidiosum, sed fauorabile plausibileq; videatur. Etenim postquam viderem manifesta quadam Deorum beneuolentia, post diuturnam ac miserrimam illam seruitutem, toties Reipub. votis expetitam libertatem aliquando contigisse: nihil prius curandum nobis esse iudicaui, quàm vt gratos nos exhiberemus in eos, à quibus nobis tam egregia felicitas esset profecta, quò videlicet munus suum huic vrbi proprium perpetuumq; facere vellent, & constabilire tuerique quod largiri non essent grauati, meminissemusq; ijsdem in manu esse vt eriperent ingratis, quod optantibus dedissent. Sunt autem vel primæ gratitudinis partes, intelligere videlicet cui beneficium acceptum ferre debeas. Et hac vna ratione mortales diuinæ beneficentiæ gratiam referre possumus, si beneficium acceptum agnoscamus, si celebremus, si ad illos auctores referamus. Neque mihi committendum putaui, vt dum nimiùm candidi in ciuem esse volumus, in deos ingrati impijq; reperiamur. Neque enim isthoc nomine nunc perinde laboratur, ne hoc præmij pereat ærario, & huius lucris accrescat (quanquam id quoq; longa iam tyrannide exhaustius est, quàm vt inde temerè dari præmia conueniat immerentibus:) illud agitur, ne dij immortales, qui huius malè consulta nobis verterunt bene, hoc tantum munus à nobis tanquam ingratis reposcant, si quod ipsis solis debe-

tur honoris, laudis, gratiæ, id illis fraudatis, in hominem contulerimus. At quem hominem, obsecro? Nempe qui quum priuatus contra leges iuuenem occiderit, atque hac temeritate sua, restitutæ libertatis periculosam occasionem modò præbuerit, idq; adeò imprudens (vti mox docebimus) non veretur pulcherrimum tyrannicidæ titulum dijs eripere, sibi arrogare: Reipub. diem dicere, ac leges ipsas in ius vocare: ciuitatem ingratitudinis ream agere, nisi sibi totam hanc felicitatem ferat acceptam. Nullum quidem, Iudices, facinus speciosius tyrannicidio, nullum dijs dignius; verùm hoc impudentior, qui sibi laudem tam eximiam vsurpat immeritus. Nullum præmium honestius illustriusq; quàm quod tyrannicidæ debetur: sed hoc impensius accuratiusq; spectandum, ne temerè decernatur indigno. Permulta siquidem, permulta ad id requiruntur, vt hoc tam egregio titulo, vt hoc tam diuino præmio dignus quis esse videatur: quorum nihil in hunc competere, paulò pòst euincemus. Proinde quum non tolerandæ improbitatis mihi videatur, qui legibus tum homicidij, tum temeritatis pœnas debeat, eum à legibus præmium omnium maximum petere: petere dixi? imò flagitare: & ita flagitare, vt etiam si vnum ex huius arbitrio dependerint, tamen multa insuper isti creditori sint debituræ. Quæ cuncta quum postulare iure potuisset, maluit tamen homo verecundus, vnico persoluto, reliqua sibi deberi: vt haberet nimirum quod obnoxiæ Reipublicæ quoties libido sit, possit improperare. Tum illud verum risu potius, an odio dignum existimem, quòd in tribunalibus, quòd apud ornatissimum seuerissimorum Iudicum consessum, Thrasonem quendam nobis è comœdia retulit? Sensistis, Iudices, vt è corona pleriq; risum tenere nequierint, dum personatus iste Hercules tragœdiam illam

suam

suam nobis recitabat de sese terq; quaterq; tyrannicida, de sapiente illo gladio commilitone suo, qui per se prudens senem interemit: digno videlicet, qui inter sidera collocetur, domino in deorum numerum relato. Diij boni, quibus phaleris, quibus fucis, quibus ampullis facinus illud nobis suum ornauit, iactauit, exaggerauit? quàm militari iactantia, quàm Stentorea voce, quàm fastuoso vultu, quàm arrogantibus superciliis, quàm stupidis oculis, suum ipse vobis encomũ detonabat? Quæso, Iudices, vt etiam nunc hominis vultum diligenter attendatis: nónne vobis minitari videtur? nónne dicere, ni mihi præmium decreueritis, haud feretis impunè, in columi diuino illo meo ac fortissimo gladio, qui vel sine me meas vices, vbi lubebit, acturus est? Quis tandem istam ferat iactantiam, vel in eo qui verè tyrannum occidisset? Hæc quoq; me causa, Iudices (neque enim inficiandum est) commouit, vt huius obsisterem petitioni: vel magis vt immoderatam arrogantiam, vt odiosam huius imputationem retunderem. Videbam iam inde ab initio, quum certatim vniuersa ciuitas diis libertatis auctoribus grataretur, vt hic sese ira tumens in medium ingesserit, quàm indignè tulerit victimas diis seruatoribus immolatas. Sibi hunc honorem eripi, sese vnicum esse restitutæ libertatis auctorem proclamabat: leges, aras, focos, omnia publica priuataq; suæ dextræ, suo magnifico gladio deberi. Agite quid futurum denique, Iudices, auguramini, si ad huius intolerabilem iactantiam, vestra auctoritas, vestra comprobatio, si præmium quasi pignus accesserit? Quid, nisi vt tyranno submoto alter quidam huic ciuitati paretur, qui ventosæ linguæ, gloriæq; quasi tyrannidem quandam exerceat? Qui quotidie nobis odiosam istam suam tragœdiam ingerat, quotidie dextram istam Herculanam, & gladium prodigiosum minite-

tur? Vtrum est hoc, Iudices, tyrannide liberari, an mutare tyrannum? Videtis ipsi quàm minaci fronte me iam obtueatur. Quid mihi succenses? Quid minitaris oculis? Quid terres supercilio? An mihi non licebit libertate in contradicendo (tuo scilicet munere) vti, quum tu sic abutare? qui liberum tibi putaris (id quod etiã in proscenio leges fieri vetant) crimẽ tã atrox, tã capitale in ciuẽ impingere, tantùm quia libuit, idq; apud Iudices iratos, in tã frequenti ciuiũ corona, quod nequeas vel leuissimo confirmare argumento. Siquidẽ quàm reliqua gloriosè, tam illud impudenter dicebas, mihi nullã fuisse causam quare tibi contradicendi partes susciperem: nisi quò tyranni necem, quæ me discruciaret scilicet, vlciscerer. Quo quidem tuo exemplo si vicissim in te liberet vti, mox intelligeres quàm atrocia, quanto probabilius in te possint retorqueri. Nam tuum istud tam inuidiosum (quemadmodum tu quidem existimabas) conuicium, me longè minus etiam territabat, quàm (quod vulgò dicunt) ex pelui redditum fulgur. Etenim præterquam quòd neque affinitas, neque cognatio, neque necessitudo, neque emolumentum, neque prorsus alia res vlla mihi cum tyranno intercessit, quur mea referret illum viuere, sine quibus rebus nullam in quenquam criminis hærere suspicionem tu quoque scires, nisi nunquam tribunalia vidisses, ac nisi hodie deuium te lucelli spes fecisset iureconsultum: equidem arbitror meam fidem, integritatem, pietatem, totamq; meam vitam sic huic Reipub. spectatam esse, vt isto crimine tibi potius improbitatis odium, quàm mihi suspicionem vllam conciliaris. Vides quàm multis adductus sim causis, vt tibi obsisterem? Denique (si scire vis) bona ciuium pars id à me enixissimè flagitauit, vt sui patrocinium aduersum te capesserem, negantes sibi videri tyrannide liberos sese, nisi te à tyrannicidæ præmio deijcerem.

Non

Non quòd pudeat homini debere hanc felicitatem: tametsi id quoq; durum, ei debere qui sic imputet. Sed debere arroganti, sanè quàm molestum est: at debere cui non debeas, isthuc verò non grauissimum modò, verùm etiam stultissimum. Equidem ne lenoni quidem vel verbo refrager, si modò is promereatur: sed obnoxium esse tam importuno imputatori, tum qui nihil iuuerit, id verò bis miserum est, bis stultum est. Nullus enim insolentius exprobrat beneficium, quàm qui quod non dedit, id vult dedisse videri. Sed finge mihi nullam esse causam quur tibi me opponerem, nisi quia sic animo lubitũ sit meo: profectò nihil habes quod mihi iure succenseas. Etenim quum apud Iudices tam sanctos agatur, si verè præmium meruisti, non tibi honorem eripio: verùmetiam vehementer illustro, quando non paulò magnificentius est tyrannicidæ præmium euicisse, quàm tulisse. Sin minus, æquus veniam dabis, si boni ciuis fungor officio, si nullo meo emolumento Rempub. debiti præmij ream defendo, si stultitiæ crimen, si imprudentiæ infamiam à ciuitate depello, si non sino vt nostro omnium periculo hæc vrbs in deos existat ingrata. Postremò, si deorum immortalium causam ago, quibus honorem debitũ tu conaris interuertere: vt vel hinc sat liqueat quanta religione reliquam causam egeris, qui statim ingrediens tam impudenter sis calumniatus. Contradicit igitur, contra Rempublicam fauet tyranno. Quanquam ego illud quoque liberæ ciuitatis esse iudico, hoc loco vel tyrannorum causas citra fraudem agere licere. Neq; tamen à vobis postulo, Iudices, vt vel mihi prosit in causa hoc meum erga Rempub. studium, vel huic obsit tam insolens arrogantia: imò non deprecor inuidentiæ suspicionem, non refugio vel atrocissimam illam quam iste mihi conabatur impingere, inuidiam, vt tyranno fauisse videar,

dear, nisi certiorib. quàm vt à quoquam refelli posimt, argumentis eximco, nisi demum & aduersario persuadeo, modò ne tergiuersetur, vt quammaximè ciuiliter quis agat, nullum ei deberi præmium: sin exactius, feueriusq; , pœnam etiam ab ipso deberi. Quæ quidem dum quàm potest breuissimè facio, quæso, Iudices, vt me attentis animis atque auribus audiatis. Meministis, Iudices, vt iste inter dicendum subinde nobis conatus sit ob oculos ponere, id vnum spectare iusserit, quantis malis tyrannide simus leuati. Hoc passim inculcabat, hac re bonam orationis partem occupabat: nihil nos aliud perpendere voluit, nisi quòd grauem seruitutem tolerassemus, nunc optata libertate fruiremur. Nimirum id tantum vos spectare voluit, quod ad hoc iudicium nihil attinebat. Neque enim hoc in quæstionem venit, quam misera sit tyrannis, quàm optanda libertas: sed de illo cognoscitis, Iudices, quum libertas huic vrbi sit restituta, quanta hinc laudis portio huius virtuti debeatur: & an id quod euentu cum huius facto coniunctum est, idem cum eius merito coniunctum videri oporteat. Relegam autem eadem vestigia, quibus ipse in causam ingressus est: quod equidem refellendi genus simplicissimum esse puto: sequarq; partes illas quibus iste rem secuit, id nimirum agens, vt quemadmodum ingeniosi conuiuatores ijsdem carnibus alio atq; alio modo coquendis condiendisq; efficiunt vt multa opsoniorum genera videantur, itidem iste nobis ex vnico homicidio multa faciat tyrannicidia. Repetam igitur ordine gradus illos, quibus iste facinus suum sibi visus est mirificè attollere, & in quibus identidem restitabat. Quòd si me deturbante, vel in vno quolibet consistere poterit: tum ipse sese victorem pronunciet licebit. Quot tyrannicidia, inquit, quot præmia? Primùm quòd volui, deinde quòd conatus

sum: tum autem quòd filium occidi, plus quàm tyrannum: postremò, quòd pater ob mortem huius sibi necem conscituit. Principiò quòd voluit, Iudices, quis non leuius esse videat, quàm vt sit refellendum? nisi quòd iste tanta voce intonabat, toties inculcabat quòd tyrannum voluisset occidere, atque id (vt nihil iam accideret) tamen præmio dignum asseuerabat. Quid autem tam ridiculum, quam nudæ voluntatis præmium à lege flagitare? quæ adeò nihil ad se pertinere putat quid velint aut in animo statuant homines, vt neque pœnam irrogent si quid velis, modò perperam: neq; præmium ostendant, si quid officiosè velis: verùm id vnumquenq; voluisse interpretantur, quod nulla vi coactus effecerit. Ergò ne, inquies, non magna facti pars est voluisse, quod quidem arduis in rebus vel solùm sufficere solet? Rectè fanè: sed apud deos modò: quippe quibus solis perspicuum est quid nolis aut velis. ab his præmium expectandum, si quid præclarum animo conceperis. Lex hominum vices agit, & quid in obscuris illis sinuosi cordis specubus mortales agitent, adeò sua referre nihil putat, vt non dicam abdita aut suspiciosa, sed ne ea quidem admittat quæ populari sunt opinione famáq; iactata. Postremò vt non nisi comperta recipiat, non audiat nisi quæ sunt certissimis argumentis deprehensa, probata, euicta. Cedo, quod est facinus tam nefarium, cuius simplex voluntas in crimen vnquam est vocata? Ista iudicia, Aeaci Rhadamanthique tribunalibus seruantur. Hic mihi non quid volueris, sed quid feceris adferto. Quòd si nulla lex vlli flagitio supplicium minatur, quod in animo statueris: quæ tandem est impudentia, pro merito quod præstare volueris duntaxat, perinde quasi præstiteris, à lege quasi præmium postulare? Quæ quidem quum ad id vnum sit comparata, vt maleficia vel deterreat, vel coërceat, multó-

quæ magis ad eius partes pertineat nocentibus irrogare pœnam, quàm bene merentibus largiri præmia (id quod mox copiosiùs demonstrabimus) posteaquam in criminibus non accipit insimulationem meræ voluntatis: quæso te, in petendis præmijs ostentationem voluntatis admittet? Quis autem est ciuium vel quantumlibet ignauus, qui non velit tyrannum occidere, si tutò liceat? Quis non vel leno, saltem emolumenti causa velit? Denique quis non facilè simulare possit, voluisse se, videlicet quò præmium gratis auferat? Vis itaque dicam quantum hoc totum habeat momenti, voluisse occidere? Nempe perinde est, quasi te somniaris occidisse. Par pari pensari conuenit. Qui præstitit beneficium, ei lex beneficium rependit: at qui bene voluit tantùm, ei quid debetur, nisi vt vicissim bene velit Respublica? I nunc, & hoc in gradu nos iube consistere. Rem tam eximiam, inquis, animo versaui, statui, decreui: an præmium negabitis? Non fraudaberis præmio, si isthoc nomine postules. verùm illud interim præmij feres: velut homo nimium perfrictæ frontis, irrisus, explosus, exibilatus discedes, quem non puduerit id à lege postulare, quod ne leno quidem ausit à quoquam petere vt rem pro voluntate auferat. Nemo tam decors, qui concedat, vt voluntatem nescio quam, hoc est, minus quàm verba precio redimat. At non volui tantum, inquis: verùm & periclitatus sum: ascendi, submoui satellites. Primùm isthuc tu quidem consultè facis, quòd de gradu illo desilisti, in quo nimis profectò incommodè stabas: quanquam ne in hoc quidem multò commodius constiteris. Nam etiamsi paulò minus absurdum videatur, haud ita multò minus impudens tamen est, quum lex palàm præmium decernat ei qui factum præstiterit: te, quòd conatus modò sis, præmium poscere. Ergo ne

hoc

hoc quidem iuris erit apud te legibus, quod per illas est ci-
ui priuato cum ciue priuato? Age, quid si quis ciuium tecum
inijsset contractum, ita vt ille pecuniam stipulatus, tu condi-
tionem pactus esses: mirum ni suo vterque periculo, atque is
nondum præstita conditione nummos his verbis abs te pe-
tat: Cedo mercedem, conatus sum, tentaui, adnisus sum: án-
non protinus impudenti homini respondebis, Cedo condi-
tionem? Nam de tuo conatu quid mea refert? quandoquidem
effectum abs te pactus sum, non conatum. Puta totidem ver-
bis tibi nunc respondere legem: Agnosco contractum, non
muto pacta, debeo præmium: sed si tu conditionem præsti-
tisti, si tyrannum occidisti. Verbis aut obligantur aut absol-
uuntur homines. Si conato pollicita sum præmium, non gra-
uabor dare: sint ei qui facinus peregisset, quod tandem ius
est te ferre quod es stipulatus, me non ferre quod sum pa-
cta? In priuatis ac minutis contractibus nemo tam impro-
bus inuenitur, vt lucrum conditione promissum postulet, non
præstita conditione: nemo tam stultus vt det, si quis postu-
let: & tu à Republica maximum omnium præmium postu-
las, quòd conatus modò sis? Nihil mihi nisi nugas adfers, do-
nec illuc vnũ audiam, quod te præstare oportebat. Volui, in-
quis, ascẽdi, perrupi custodias, submoui satellites: quantulum
iam est illud quod superest? Quid adhuc desideras? Nem-
pe nihil in te desidero præter illud, cui soli debebatur præ-
mium. Annón intellexisti, in istiusmodi contractibus duplex
esse periculum: quorum alterum ad hunc tantùm, alterum ad
illum propriè pertineat: videlicet persoluendæ mercedis, &
præstandæ cõditionis? Ego meo periculo præmij dependen-
di onus recipio: neq; tua referre putes, neque refert, quàm
angusta mihi res vnde corradendum quod debeam precium.
Tu itidem conditionem tuo suscipis periculo: neq; mea quic-

quam interest quo sudore, quo periculo sit ea tibi præstanda. Totam istam curam, totum hoc negocium tibi relinquo. Quòd si ego iam præstita abs te conditione commemorem tibi, in agris meis malè prouenisse segetes, merces naufragio perijsse, nihil auelli à malis debitoribus, non sine graui dispendio conflari posse pecuniam quam tibi debeam: dic obsecro, nónne nugas agere me dices, negans horum quicquam ad te pertinere? Hoc vno modo posse satisfieri tibi, si pecunia numeretur. Neque quisquam est iudex tam iniquus, quin te tuo vti iure fateatur. Et mihi pulchrè satisfactum existimas, si tu mihi tragœdiam adferas, quantum adieris periculi, quantum sudorum, quantum vigiliarum exhauseris, dum studes præstare conditionem? Res est (mihi crede) calumniosior scrupulosiorq́, quàm vt legibus tam occupatis conueniat alienam expendere voluntatem, alienos pensiculari conatus: quorum suos quisq́ nimio solet æstimare, non suos difficile est adamussim perpendere. At facti facilis est æstimatio. Proinde ea in legis cognitionem cadit: hinc reliqua omnia consueuit metiri. Tametsi non piget interdum æqui bonique rationem habere. Verùm in his litibus quæ de vetere illa formula pendent, inter bonos bene agier oportet: in contractibus, quæ neque vi, neq́ dolo coierunt, quid est quod à præscripto recedatur, nisi quis velit omnino à pactis discedere? Quid uis circumspice: & si potes vsquam inuenire exemplum, non nego præmium. Sæpe numerò in pugilum Olympicis, sæpe in certamine spectator (opinor) sedisti: cedo, num quando vidisti quenquam tam impudentem, qui palmam sibi hoc nomine vendicaret, quòd strenuè certasset? Non arbitror, atq́ id in re penè ludicra, certè ad voluptatem comparata. Et tu in tam serio omniumq́ splendidissimo negocio id tibi postulas, quod in

scenicis

scenicis illis pudeat vel impudentissimum tentare? Age quoties & illud vidisti euenire, vt qui sese fortissimè doctissimeq; gessisset in cursu, is à præmio longissimè abesset, & ignauissimo faueret euentus? Habeat ille sanè quod causetur: excidisse habenas, consternatum equum, fractam rotam, iactet se vel arte vel viribus tantò præcellentiorem, quantò Thersitæ præstitit Achilles: nisi metam prior attigerit, profectò postulandi præmij ius nullum habebit: fortunam suam incusare licebit. Cæterùm agonothetæ non indignabitur, propterea quòd hoc animo in certamen descenderit, vt eius vteretur conditione: id est, ita demum præmium ferret, si virtuti fortuna fauente vicisset. Alioqui si conatui, non tantùm effectui præmium deberetur, tot palmis esset opus, quot in Olympicum certamen venissent. Quanquam in huiusmodi ludis qui solennitatis voluptatisq; gratia proponuntur, fit interdum, vt victis quoq; præmia statuantur, non honoris, sed solatij gratia: verùm serijs in rebus, atq; adeò periculosis, quæ nam obsecro lex vnquam mercedem statuit, nisi si quis facinus peregisset, & ita peregisset, vt omnes numeros impleverit? A quo tu quantum absis, mox audies: nam nunc de conatu tantùm agimus. Lex igitur ciuicam promittit coronam ei qui ciuem in bello seruarit. Quis vnquam ad hunc honorem vel aspirauit, quòd se telis obiecerit, quòd non sine multis vulneribus discesserit? Profectò nisi ciue seruato, nemo ciuicam petit. Quis vnquam his verbis muralem petijt: Acriter contendi, Iudices, vt mœnia superarem, omnia feci, sed depulsus sum? Quantumlibet enisus sit, nisi cõscenso muro, nemo tam inuerecundus est vt muralem coronam sibi deberi dicat. Obsidionalem nemo flagitat, nisi depulsa obsidione. Postremò nullus honos petitur, nisi ab eo qui id effecerit, ad quod honor inuitat. Qui nauim in tempestate desertam

ad littus

ad littus perduxerit, huic ex lege vendicatio est earum rerum quæ naui vehebantur. Quorsum attinet hic tuam iactare peririam, sudores, pericula, conatus? Nihil nõ feceris quo nauẽ in tutum reduceres, sed victus tempestate deseruisti: audebis quicquã ex his quæ sunt in naui, tibi vendicare? Aut si ausis, futurum speras vt quisquam te vel pilum sinat attingere? Non opinor. Si quis vnquam ouationẽ, supplicationẽ, triumphum obtinuit, quòd ad victoriam omnibus neruis esset enisus, quòd grauiter se gesserit in bello: nisi superior discesserit, nisi præscriptum à lege numerum hostium fuderit: aude & tu tibi præmium promittere, quòd tyrannicidium sis aggressus. Quod si nemini hominum memoria contigit, desine tibi noua spe blandiri, desine inaudito exemplo postulare, quod sperare sit improbissimum, dare postulanti stultissimum. Noli nobis commemorare quanto capitis periculo murum arcis conscenderis, qua virtute satellitium tyrannicum perruperis, alios depuleris, alios occideris: quorum maximam partem tibi liberum est fingere. Ad obtinendum tyrannicidæ præmium, duobus duntaxat verbis est opus. Tyrannũ occidi. Quantumuis conatum exaggeres, alleues, attollas: non nisi tyrannicidæ debetur præmium. Alioqui quid dices si eodem illo die quo tu arcem conscendisti, permulti pariter aggressi, sua quisq; virtute freti, quorum nemo tamen tyrannum interemisset: vtrum omnes tyrannicidæ præmio potientur ex æquo, nempe quia conati? Age quid si multis strenuè rem aggressis, vni cuipiam, qui sit omnium ignauissimus (vt non semper virtuti respondet fortuna) eum contingat interficere, annòn præteritis reliquis, hic vnus honorem auferet? Quamobrem tandem? Non quia plus adierit periculi, sed quoniam id confecit, cui lex honorem decreuit. Hic tu fortasse rursus incipies deplorare, frustra sumptam operam:

negabis

negabis æquum esse, virtutis egregios conatus merito fraudari præmio, nisi fortunæ suffragio adiuuentur. Sed quæ tandem potest esse iniqua conditio, quam nemo compellitur accipere, nisi cui cordi sit? Quantumlibet iniqua conditio proponitur, eam nimirum facit æquissimam, quisquis suapte sponte recipit. In aleæ ludo (si fas est hoc exemplum conferre) quid iniquius, quàm vel summum artificem ab imperitissimo superari: si modò iactus commodè cadat? Atque id adeò nemo tanquam iniquum causatur: propterea quòd cui lusus huius lex non probatur, ei liberum erat non suscipere. Itaque lex quid præstari velit, id palàm atque in medio proponit: quid abs te præstari possit, id tibi relinquit expendendum. Illa nihil mauult, quàm vt res quamoptimè cadat: quòd si posteaquam nihil iam intentatum reliqueris, quò minus effeceris, per fortunam stetit, intelligis (opinor) nihil habere te quod legi succenseas. Fortunam, si ita lubet, in ius voca. cum lege nihil tibi rei: quæ vt nihil promittit, ita nihil debet, nisi præstanti. Neque verò existimemus, Iudices, istud à maioribus qui hanc legem tulerunt, sine summa ratione fuisse factum, vt conato præmium non esse statuendum putârint, videlicet illud cauerunt, non tantùm ne ancipites istas & inexplicabiles huiusmodi de conatu lites inuitarent, verùm etiam quòd intelligerent tyrannicidij conatum non posse nisi summo ciuitatis periculo suscipi. Vnde futurum prospiciebant, vt si conatui præmium statuissent, temeritate conantium Respon. subuerteretur potius quàm restitueretur. Etenim tyrannis quid aliud est quàm graue capitale q; ciuitatis vlcus? huic si quis medeatur, ei merces digna proposita est: quam ita demum ferat, si remedium præsentaneum attulerit. Verùm huic malo neminem oportet admoliri manum, nisi certum artifi-

cem,

rem, qui sua diligentia peritiaq; fretus, non sinat hoc licere fortunæ, vt dum ipse salutem dare conatur, illa vitam penitùs eripiat. Quid? virum tu igitur in eiusmodi discrimine conatum præmio iudicas inuitandum esse: an potius pœna deterrendum, nisi quod conatus est quispiam, idem præstiterit? Nec illud te subleuat, quòd mihi videbare ratiocinando colligere, quum lex in maleficijs pœnam irroget simplici sceleris molitioni, par esse vt multò magis in benefactis conatus habeat rationem. nam oportere legem multò propensiorem videri ad compensandam virtutem, quàm ad retaliandam culpam. Atq; vide, quàm hic tota erras via. Principiò non animaduertis hoc tyrannicidij facinus toto genere à reliquis discedere, propterea quòd aliorum molitio cum priuato molientis periculo modò coniuncta est, huius cum publico Reipub. discrimine copulata: vt temerè moliri tyrannicidium nihil aliud sit, quàm temeritate priuata rem omnium prodere. Deinde lex nec in quouis crimine, nec qualemcunque conatum in quæstionem venire sinit: verùm in paucis duntaxat, quæ vel propter insignem atrocitatem hoc odij merentur: vel eiusmodi sunt, vt prius exitium adferant, quàm conatus dent significationem: quod genus parricidium, veneficium, proditio. Postremò nõ vides nihil esse simile, totaq; natura rationeq; diserepare, pœnæ legitimam irrogationem, & honoris largitionem. Nam alterum quidem propriè legum munus, alterum quasi quædam de iure concessio, legisq; candor (vt ita dixerim) quidam est. Hoc ita habere, sic demum intelliges, si reputes quàm multa sint quæ lex iubeat, addita pœna nì pareas: quàm multa item vetet, nisi obtemperâris, supplicium minitans: contrà vix vnum atque alterum esse, ad quæ præmio solicitet. Quædam enim eiusmodi sunt, vt durum ac seruile videatur ad ea metu mali adigi: quo de

genere

genere sunt, vxorem ducere, peram dare liberis. Hic lex nimirũ vrbanius ac verecũdius tecũ agit: patris, nõ magistratus sumit habitum: precio ad id inuitat, quod alioqui gratuitò te præstare decebat. Rursus alia tametsi id genus sunt, vt à quouis non improbo ciue præstari velle oporteat, tamen & fortiora videntur, quàm à multis præstari queant: & periculosiora, quàm vt multi velint suscipere: nam inhumanum videtur, cuiquam vitæ suæ contemptum imperare. Ad hæc igitur præmio animat, quasi & calcar addit virtuti. Proinde non oportet hanc legum indulgentiam longiùs trahere, quàm ad quæ semel ipsa adstringit. Nec mirandũ est si attẽtior, si vigilantior, si exactior est in proprio naturali & munere suo, quàm in eo in quo pro temporis ratione in alienas partes descendit. Huic adstipulatur illud, quòd nouis etiam criminibus exemplum aut nouum noua lege solet institui, aut à simili lege mutuò sumi. Nec tamen idẽ fieri consueuit, si quis quid noui fecinoris cum laude patrauit, vt præmium à simili constitutione decernatur. Nisi lex extet, quæ nomin atim honorem statuat eius facto: quod roget, vix habebit: quod postulet, haud quaquam. Cur enim legi necesse sit, passim ciuium suorum officium mercede redimere? quandoquidem ne sit impunita improbitas, id publicitùs omnium refert: at probus esse nemo gratis potest. Quid autem est quod non vel gratus patriæ debeat ciuis? cui si vel animam impenderis, quid mirandum, si quod acceperas, id restituis? Vt supplicio dignus sis, nisi parenti pietatis officium persoluas: non præmium illicò tibi debeatur, si persoluas: itidem si quid in leges committas, nõ potes effugere supplicium: at non statim illæ tibi præmium debitum æ lint, si quid cũ officio feceris. Nam si ciues omnes sese in officio continerent, ne opus quidem esset vllis legibus quippe quæ non ad bonos mores comparatæ, sed malis è

moribus

moribus natæ sunt (id quod verè vulgò dictitant) ac pharmaci vice fungantur. Finge itaq; nullas esse leges, quemadmodũ de aureo Saturni seculo fabulantur poëtæ, suo quenq; sponte fungi officio: an tu hic clamabis perire benefacta, quòd nulla lex præmiũ decernat? Vti lex non minatur nisi improbis, ita nõ pollicetur, optimis ciuibus. Quorsum enim opus promisso, quũ virtus absoluta abundè seipsa cõtenta sit? Proinde petere quod illa nõ sit pollicita, profectò plus quàm impudentissimũ est: improbè flagitare quod ea candidè ciuiliterq; promiserit, ciuis est probitatis non satis spectatæ. Tu quid merueris, paulò pòst excutietur. Interim finge sanè præcipuam quandã vtilitatem attulisse, cui tamen ex lege præmium non debeatur: vtrum protinus clamitabis infrugiferum fuisse officium, ciuitatem in ius vocabis, plebem ingratam vociferabere, minitabere iudicibus nisi tibi mercedem ex animi tui sententia decernant: an potius ipsam virtutem abundè magnum sui præmium iudicabis: oblectabis te conscientia recti: hunc esse maximum fructum officij duces, quòd de alijs citra tuum emolumentum benemerendo, ad deorum benignitatem videaris accedere? Nimirum hæc tibi futura sunt satis, si modò ciuis sis optimus. Quòd si non contentus istis, aliud adhuc nescio quod præmium desideres, certè maximo proximum est gloria: hoc tu iam propemodum tulisti. Quando metiris precio, volitare pro ora mortalium, celebrari, laudari, digitis notari mille, oculos omnium in te coniectos circumferre? Ista inquam vel maxima præmij pars: nam pecunia sanè quàm exiguum momentum adfert. Tu conatus dunt axat es: permagna portio, vel caput potius ipsum tuo deest facinori. At cùm interim his rebus frueris, dum non occiso tyranno, tamen velut tyrannicida celebraris, quæso te, quantula pars abest à tuo præmio, quod laturus eras etiamsi tyrannum

occidisses?

occidisses? Postremò isthuc ipsum præmium, penè dixerim, inuidendum mihi videtur, quòd iam tibi licuit toties Reipublicæ tyrannicidium imputare, quòd in celebri iudicio, tibi contigit honestissimum præmium flagitare, & in tam frequenti theatro, spectante Republica, magnificam istam tuam tragœdiam peragere. Mihi videtur, Iudices, beneficij tulisse gratiam, quisquis exprobrare beneficium potuit. Tu fortunæ, tu deorum munus imputas ciuitati, & sunt fortassis, qui tibi libertatem acceptam ferant: an hæc tanta præmia contemnis, quæ vel vero tyrannicidæ sufficere debuerant, nisi lex maluisset præmio conatum ab effectu distinguere? Quanquam nullum mehercle præmium magis congruit ei, qui tyrannum conatus sit occidere, nec occiderit, quàm vt illi contingat tyrannicidæ præmium sperare, nec ferre tamen. Hiccine erat ille gradus, in quo nos tecum commorari iubebas? Quanquam hoc nomine tuus conatus minus promeretur præmium, quòd aliorum proposito fortuna modò defuit, tibi voluntas, vt ais. Effecisti quod voluisti: id quod erat necesse, nec fecisti, nec voluisti. Sed iamdudum alium gradum (vt video) circumspectas, in quem te recipiat. nam in hoc quàm citra omnem præmij spem consistas, intelligis. Age sequemur te per omnia, & aliundè aliò fugitantem persequemur, nec vsquam sinemus consistere. Atqui non tantùm aggressus sum, inquis, verùm etiam occidi. nempe filium: atque id facinus in duo secas tyrannicidia, & quòd filium sustuleris plus quàm tyrannum; tum tyrannidis successorem: & quòd parenti, necato filio, mortis causam ministraris. De illo mox: nunc hoc, cuiusmodi sit, inspiciamus. Parentem ais abs te, iugulato filio, eadem occisum opera. negas enim referre qua via peremeris, modò sustuleris: imò splendidiùs isthuc videri vis, quòd tuo quidem ense, verùm

ipsius dextera sit interemptus. Hæc tam honesta, Iudices, oratio possit parum attentum fallere, præsertim hoc rem fucis illis suis & phaleris venditante, dum nobis ob oculos ponit validum illum florentémque iuuenem, sic patri adamatum, crebris vulneribus confossum: parentem senem miserum illi circumfusum, eodem exanimatum ense, sanguinem vtriusque inter se confusum. Ista quidem dictu splendida, sed quid ad tuam causam attinent? Nemo tam cæcus qui non videat, nemo tam effrons qui neget, spectaculum illud multò omnium iucundissimum extitisse ciuitati, quum senem tyrannum iuueni videret incumbentem, exanimem exanimi: & in altero gauderet sese leuatum malis præteritis, in altero futurorum metu. Hæc quum per se maxima, quum Reipublicæ sint gratissima, quid attinet verbis exaggerare? Illud vnum in hoc iudicio vertitur, vtrum tibi acceptum ferri oporteat, quòd pater sine controuersia tyrannus occisus est, an fortunæ, superûmq; dexteritati? Quòd enim tuo gladio peremptus est, id verò quàm est futile, nihilq;? Quid si tuo gladio ab eo qui eum vtendum abs te rogasset, tyrannus esset necatus, num tu protinus tyrannicidæ præmium petitum venires? Lex occisori pollicetur honorem: tu eum iugulâsti, de quo certè controuersum esse poterat, tyranni nomine censensus esset, nécne: eum de quo nihil erat dubitationis, reliquisti. Si prudens, prudens excidisti à præmio: sin metu, multò minus etiam causæ est postulandi muneris. Verûm illud tute vehementer vrgebas, vti prudens volénsque reliquisse viderêre. Sed quod tandem erat istud tuum consilium, quû tibi sic in manu esset, non toto metu liberare Rempublicam, sed vltorem tui facinoris, & verum certumq; tyrannum relinquere? Intelligebas (vt ais) omne negotium confectum extincto iuuene, propterea quòd modis omnibus

futurum

futurum præscires, vt senex illicò sibimet eodem gladio necem consciscaret. Videte, Iudices, in manifestissimo mendacio qua rima conatur elabi: nisi diuinandi scientiam commentus fuisset, non poterat hinc explicare sese. siquidem hæc vel augur, vel haruspex, vel vates diceres, fortasse nonnullos inuenires qui ista prædicanti fidem essent habituri. Nunc quid impudentius, quid vanius, quid veri dissimilius, quàm asseuerare id certum præscisse te, quod tale sit, vt quiuis alius exitus potius fuerit expectandus? An coniecturis es assequutus id euenturum quod euenit? At quid aliud effici coniecturis poterat, nisi vt vel sperares, vel suspicarere? Porrò in re tam ancipiti, quæ dementia erat spem incertam sequi, discrimen certum negligere? Sed audiamus obsecro certas illas coniecturas, quibus hic noster vates præsensit inopinatum omnibus exitum. Iam ætate fessus erat, inquis, iam viribus defectus, nec obtineri iam autumabat posse tyrannidem adempto filio. Tum indulgentiùs amabat, quàm vt filio vellet esse superstes. Nonne sentis hæc adeò non esse naturæ rerum consentanea, vt iam omnibus videantur esse confutata; vel priùs quàm refellantur? Vtrum seni mentem vllam fuisse putas, an non putas? Si non putas, fieri potuit vt illi tutum videretur, quod neutiquam erat tutum: atque ita protinus toto falleris augurio. sin putas sapuisse, quur erat quòd vsque adeò diffideret? Quasi verò tyrannis viribus duntaxat vnius hominis, ac non multò magis ingenio, versutia, callidi-tate, largitione, crudelitatéque contineatur: quæ omnia si magis in senem, quàm in adolescentem competunt, quur tu in diuersum torques augurium? An non illa ætas vsu rerum calentior est? an non altiùs dissimulat? an non cauet diligentiùs? an non prospicit oculatiùs? irascitur implacabiliùs? tenaciùs iniuriæ meminit? meliùsq; in longinquum consulit?

His solis rebus imperium tyrannicum administratur. In militiæ duce quantulum est illud momentum, quod corporis vires afferunt? at in tyrannide profectò multò minus. Cur magis illum terreret, ademptus filius, quàm extinctus satellites qui piam audacior, quum arx superesset approbè munita, superessent opes, arma, satellitum ingens agmen, tot municipiis factiosi potentesque, qui non solùm tyranni partes adiuuabant, verùm etiam tyrannos agebant? quos equidem spero nunc nobis non esse metuendos (nolim enim infausta ominari) at ita tamen, ne nimùm securè negligantur. Vsqueadeóne senem cruda viridiq; (quod omnes norunt) senecta, callidum, animosum, ambitiosum, non stultum, vna filij mors consternauit, vt rebus desperatis protinus è vita sibi mgrandum duxerit, præsertim quum ille patris dominatum nihilò reddiderit tutiorem, sed multò inuidiosiorem, idq; ob libidinem, atque ætatis insolentiam temeritatémque, adeò vt expedierit propemodùm illi ad stabiliendam tyrannidem filium è medio tolli? Etenim quò propius ad iusti regni speciem accesserit tyrannis, hoc minus est inuidiæ obnoxia, magisq; tuta. Iuuenis ille solùm hoc augebat, quod maximè tyrannos solet euertere: verò illa tyrannidis munimenta in callidi senis pectore erant collocata. Sed teneriùs adamabat filium, quàm vt defuncto posset superesse. De matercula quapiam priuata loqueris, an de viro sene, callido, crudeli, denique tyranno? Quid ego, Iuuenes, in eo sermone argumentis coarguendo sumam operam, quem ipsa natura, quem mos, quem communis omnium sensus repudiat? Quis vnquam istud audiuit, tyrannum vsque adeò pio in liberos fuisse animo, vt non dicam commori voluerit, sed conuiuere commodè quiuerit? Credite mihi, priuatorum isti sunt affectus: tyrannus neque quid natura, neque

que quid pietas, neque omninò quid sit officium, nouit. Exuit hæc omnia, simulatque tyrannum induit. Omnia commodis omnia metu, omnia necessitate metitur. Solos hos amat (si quos tamen ille amat, qui vel deos ipsos odit) quos aut metuit, & tollere nondum expedit, aut quorum operæ ministerio & ad fulciendum imperium indiget. Quòd si vllos ille posset amare, similes certè sui diligeret, impios, violentos, rapaces, scelestos: quando nihil ad conciliandam charitatem efficacius morũ similitudine. Atqui ne improbi quidem illi chari sunt, nisi quatenus adiuuant: adeò vt præposterum vel peruersum potius quendam Stoicum tyrannus exprimat. Neque enim quisquam tam Stoicus fuit, vt æquè vacârit omnibus affectibus, atq; tyrannus: hoc modo illos discernit, quòd Philosophus honesto metitur sua consilia, hic commodo. An ille vllum pietatis igniculum in quenquam mortalium sentire potuit, qui in patriam, vitæ parentem altricémque, qui in cœlites omnium bonorum auctores tam sit impius, vt illam crudelissima opprimat seruitute, horum phana despoliet, iura contemnat? Verùm vt largiamur tibi nonnihil, sinamúsque te priuatos affectus in tyrannicum pectus, hoc est, ignem in flumen transferre: an tandem persuadebis illud, vsqueadeò indulgenter illum adamasse filium, vsqueadeò in eum omnes vitæ suæ spes, voluptates, opésque semel contulisse, vt illo sublato ne minimam quidem vitæ cautam sibi reliquam esse putaret? Repete, non dicam ex hac ciuitate, verùm ex vniuerso mortalium genere: non ex hoc seculo, sed ab orbe condito, & ab ipso (si vis) Prometheï simulachro: quotusquisque fuit pater, quotaquæque matercula, quæ ob liberorum necem sibi fatum accersiuerit? Naturalis hic dolor, & quem nemo ferè non modestè ferat. Priuatis parentibus vel indulgentissimis, muliercularum intem-

perantissimis affectibus mediocris luctus sufficit: tyranni in filium charitati non nisi solam mortem satisfacturam esse, tu Lynceus præuidebas? Age, hoc quoque tibi donamus, vicerit homo tyrannus priuatorum in liberos pietatem, vicerit indulgentia matercularum omneis: quî tibi compertum esse potuit, vltrò se dolor paternus inclinaret, in rabiem, an in disperationem? Quò diligebat impotentius, hoc erat probabilius, vt senex naturâ ferus, ciuibus infensus, vel maximè vellet esse superstes: vel ob id denique, quò veterem illam iram, nunc filij nece acerrimè exasperatam irritatamq; Reipublicæ supplicijs saturaret. Quòd si aliàs vitæ pertæsum fuisset, hæc nimirum vna causa poterat illum in vita retinere. Quid autem senili animo vindictæ cupidius? An nescis quàm impotentes ætas illa concipiat impetus, quo rapiatur æstu, quo flagrare soleat incendio, si quando atroci insignique contumelia lacessatur? Quæ verò potuit esse atrocior, quàm filij cædes sic amati, vt tu quidem ais? Hæc nimirum, quicquid in illo fuerit vnquam crudelitatis, quicquid sæuitiæ, quicquid immanitatis: si qua sanguinis sitis, si qua supplicio rum fames, denique si quid tyrannicum: id omne semel de integro poterat excitare, quasiq; renouare. Mitiora etiam animalia, datæ orbitatis iniuria in rabiem solet agere: & tu in tyranno (quo nullum animal immitius) nihil tale metuendum esse certissimus augur existimâsti, quod in tigribus videmus euenire? Quòd si tibi vni compertum erat, tyranno sic in delicijs esse filium: quid igitur aliud tua fiebat opera, nisi vt sæuissima illa tigris rapto catulo in rabiem versa, in miseram in hanc ciuitatem dilaniandam discerpendâmque insiliret? Id si non euênit, magna dijs gratia, tibi magnum debetur malum: qui quantum ad te pertinet, tam diram beluam in nostra capita fortunâsque immiseris. Elige

nunc

nunc vtrum malis, an verum fateri, nihil fuisse tyranno cum nostris affectibus commune, an confingere sic adamasse, vt matercularum quoque vicerit delicias. Certè neutro modo tua constabit diuinatio: quæ nisi constiterit, non est quòd ad eius rei laudem aspires, quæ fortunæ commoditate te imprudente euenerit. Postremò donemus & hoc tibi, vt præsciueris, & certum præsciueris: Deo videlicet quopiam te certiorem faciente (nam alioqui fieri nequaquam potuit) perinde est ac si non præscieris, quum præscientiæ tuæ fidem legi facere non possis. Profer quibus prædixeris id euenturum quod euênit: doce quis deorum quando isthuc tibi prænunciârit. Nihil habes quod dicas. Verùm posteaquam rem feliciter euenisse videres, tum demum post factum vates esse cœpisti, quemadmodum vulgò tum fieri, tum dici consueuit, post euentum stultos etiam sapere: & quò fortunæ beneficium verbis in te transmoueres, tragœdiam istam nobis comminisci cœpisti, causas reperisti, quibus præscisse videâre. Sed dij boni, quàm non bonum Poëtam te præstitisti, qui tam inconsistentia, tam cum natura pugnantia finxeris, sæuissimum tyrannum ob pietatem erga filium, vltrò vitam fugisse: ob vnius capitis necem tutum sibi non putasse in vita commorari, quum omnia superessent, quibus tyrannis & paratur, & obtinetur, sublato eo in quo omne tyrannidis præsidium collocârat, repentè rebus suis diffisum ad inferos abijsse. Age, mitto nunc argumenta. hæc omnia vera, non ficta credemus esse, tametsi ne fucum quidem vllum habent veri: si mihi ex omni hominum memoria, vel vnum tyrannum potes nominare, qui liberos suos sic adamârit, vt non spadones ac pallacas longè prætulerit: qui sic illis indulserit, vt non suspectos haberet obseruaretq: qui sic illi sit fidus, vt non in barbaris quibusdam latronibus ac ser-

uis stigmaticis plus quàm in illis fiduciæ posuerit. Ego tibi permultos referre possim, qui filios sic oderint, vt viuos esse pati non possent: adeò metuerint, vt ne cibum quidem vnà capere velient: adeò diffiderent, vt tum demum se tutos esse putarent, si quis illos è medio submouisset. Nullus inutilior tyranni satelles, quàm filius. Ex extrema barbarie conductitios mauult ille sicarios, fugitiuos, homicidas, sacrilegos: his vitam suam mauult committere, qui sua patria fruì non possint, & alienam euertere gaudeant, qui barbaricis ferinisq; viribus antecellant, & Gigantes illos impios referant: qui propter animi cupiditatem non difficilè ad quiduis periculi suscipiendum perducuntur, & propter ingenij feritatem à nullo facinore abhorrent. Hi sunt idonei tyrannorum ministri, hi fiducia, munimentum præsidiumquè tyrannidis multò tutissimum: hos si quis ademerit, causam videatur dedisse, cur rebus tyrannus diffidat. Nam filius qua tandem ratione dominatum sustinebat? Aetate? at vtilior ætas grandior. Robore? vnus erat. Prudentia? magis sapit senecta. Custodijs, quas obtinebat? at si aduersus patrem obtinebat, mors illius seni etiam optanda. Si patris nomine, quid nisi vnus satelles ademptus erat? Nam custodiæ quo deficerent, nisi ad eum cui alebantur? Tutior igitur erat futurus tyrannus amoto filio. Res enim tyranno suspecta, filius violentus & insolens, propterea quòd reliqui illi Barbari solo lucro contenti sunt: filius illud præmium spectat, tyranni dis successionem. Nec vllus pietati locus, vbi mentem possidet dira regnandi libido. Ibi contemptis naturæ legibus & filium horret pater, & patris interitum optat filius. Sed dicturis iamdudum nescio quid: mane, præsensi. nihil inexpugnatum omittam. vrges, Nisi præter modum adamauit filiũ, nisi diffisus est, cur sibi mortem consciuit? Isthuc verò meritò,

ritò demirandum: quippe quod præter omnium, ac tuam etiam spem euênit. Verùm ego nihil ad me pertinere puto, vt tibi rationem reddam, quid illi dij in mentem immiserint vt sibi vim afferret: hoc tantùm euincere sat est, te nullis coniecturis hunc exitum certò præscire potuisse, quantumlibet amârit filium: tametsi causa non admodum obscura. Iam deorum si qui fuerunt huic infensi Reipub. iras diuturna nostra calamitas satiauerat. Iam propitios nostra vota, nostra sacra commouerant: aderat illud fatale tempus, quum impius ille senex dijs atque hominibus dignas admissorum pœnas daturus erat. Iam aderant vltrices Erinnyes, aderant Furiæ facibus & hydris omnibus armatæ: hæ illi mentem ademerunt, hæ vanam formidinem incusserunt, hæ attonitum ad spontaneam sui cædem impulerunt. Nihil minus arbitrabatur quàm fugisse qui filium peremerat, quàm vna cæde contentum fore. qua quidem vna in re iure potes gloriari, quòd tyrannum vehementer fefelleris. Virum esse putabat, qui hoc facinus peregisset. Credebat esse talem, quales audierat esse solere tyrannus, qui magno suæ vitæ contemptu tyranni caput impeterent: qui non adorirentur facinus, nisi ratione probè perspecta, qua possent perficere. Hanc suspicionem [a] Pan ille, aut si quis alius est Deus, nouis terriculis exagitabat. Arbitrabatur instare sibi carnificem, sensit adesse necessitatem illam fatalem, quam nemini nocentium vitare licuit. Itaque quod huius vrbis pietati, quod deorum bonitati debetur, cur tu id phaleratis dictis in te transferre conaris? Vbi discrimen erat subeundum, tibi fugitabat: nunc vbi res præter spem pulchrè cecidit, tutumq; putas, fortunæ laudem in te deriuas. Sed finge diuersum exitum fuisse consequutum, pone tyrannum ira percitum, passim ciues ad exquisita supplicia rapere, proscribere, iugulare, in exilium

agere, possessionibus exuere: quid hic dices? Non sines, opinor, eorum malorum causam in te tanquam in auctorem referri, & fortunæ argumento culpam deprecaberis. Negabis tibi imputandum esse, si quid fortuitò præter propositum euenerit. At nunc nonne iniurium est, quod boni, fortunæ commoditate præter spem euênit, id totum in te velut auctorem velle traducere? Etenim te nihil expectasse minus, quàm id quod euênit, vel ipsa res clamitat. Si hoc animo conscendisses arcem, vt filium non patrem occideres, credi poterat te talem quandam spem animo concepisse: nunc casa nescio an metu potius, in iuuenem incidisti: & tum denique diuina ista mens & futurorum præsaga, sed quæ non nisi post euentum sua prodat oracula, te corripuit. Quum esset fugiendum, ibi demum Iudices, in re tam tumultuosa, secum velut ocio sus consultare cœpit, vtrum senem sua dextra dignum existimaret: ibi demum præuidere cœpit, fore vt pater ipse sibi manus afferret. Et quò commentum tam impudens, Iudices, efficiat paulò probabilius: quæ nec vidit, nec videre potuit, ea perinde descripsit, nimirũ vt iactat poëta, quasi spectator adstiterit, quid in mentem venerit tyranno, quid dixerit, quid fecerit, quomodo ferrum strinxerit. Eiusdem profectò impudentiæ, fingere præsciisse se quod esset euentu consequuturum: & quod non videris, id ita narrare quasi videris. Quantò melius tuo commento, id est, fabulæ sua fides constitisset, si ita finxisses: te quum perempto iuuene, stricto gladio ad senem ire destinasses, repentè à tergo affuisse. Palladem illam Homericam, & iam euntem capillis reuocasse te: vetuisse, ne tam luculentum facinus senili cæde obscurares: sese citra tuam operam curaturam, vt ille suapte manu, sed suo gladio peremptus, gloriæ tuæ nihil tenebrarum offunderet, sed multum etiam adderet lucis: dehinc abditum te pe-

rimam

rimam contemplatum, vel (quod est te dignius) repentè deam sepsisse te nebula, vt tyrannicæ necis tutus & ociosus spectatur asistereres: nec prius illinc discessisse, quàm negocium omne confectum vidisses. Hæc si confinxisses, paulò minus malum poëtam te præstitisses. Sed ocium, opinor, non suppetebat ad omnes fabulæ parteis commodè tractandas, videlicet lucri cupiditate te protinus ad præmium postulandum rapiente. Nunc vel ipsa te prodit inconstantia, figmentiq; coarguit. In arcem ascendisti, quò tyrannum occideres: neque tum præuidebas, quod sole ipso clarius videri vis. In medio negocio subitò nescio quis Deus oculos tibi restituit, vt videres futurum id quod accidit. Porrò si veris fidem facere voluisses, narrare debueras quemadmodum nocturnus explorator furtim arcem conscenderis, in ædes clanculum irrepseris, fortè fortuna obuio nemine, non dicam vt tolleres aliquid, sed vt experireris si quod tuò facinus posses designare: hæc molienti, commodùm fauisse fortunam. itaque quum adolescentem solum atque incustoditum offendisses (vt est ea nimirum ætas securior periculiq; minus cogitans: præterea diuturna tyrannis iam magnam metus partem exuerat:) tum haud scio (vt mores illius erant) multo vino sepultum, atque immodica libidine defessum, fortiter iugulasse scilicet, & a somnum illi cum morte, id est, germanum (vt ait Homerus) cum germano coniunxisse: deinde vbi iam cardines procul stridere cœpissent, exaudito videlicet morientis gemitu, ibi te metu exanimatum ita fugisse, vt non vacârit gladium è vulnere tollere, quem nec parricidæ, nec sicarij solent relinquere, ne deprehendantur. Interea domi latitasse te, iamdudum de fuga cogitantem, & longinquas aliquas semotaq; mundi latebras animo circumspectantem, in quibus abditus posses irritati patris sæuitiam fallere.

Iamq;

Iamq; te ad spontaneum exilium accincto, repentè in vulgus exijsse famam, liberam esse ciuitatem, tyrannum vnà cum filio iugulatum, reliquos metu fugisse, auctorem ignorari facinoris ibi repentè ad nouam tuæ fabulæ catastrophen immutasse te animum: & qui priùs de salute fueras solicitus, protinus ad præmij spem arrectum fuisse, lucriq; auiditate, priusquam tibi satis esset excogitata ratio, qua totam huius inopinati euentus laudem in te traduceres, prosilisse in medium, id quod vidimus, clamitasse tuum illum esse ensem, tuum facinus, non vnum præmium tuæ virtuti fore satis. Hæc nemo non credidisset: sunt enim rerum naturæ consentanea, vsu comprobata, omnium opinione recepta. At tu dum sedulò quidem, sed tamen parum ex arte, tuam nobis præscientiam niteris persuadere, quàm multa commmisceris, non dicam tota facie à vero distantia, verùm etiam cum sensu communi, cum more, cum natura penitùs pugnantia? primùm tyrannum tam maternè filium adamasse, vt sine eo viuere noluerit: sic ob vnius mortem metu fuisse consternatum, vt in vita manere non sit ausus: sic illi toto pectore fisum, vt ipse nullas circum se custodias haberet: adeò fracti animi fuisse, vt tam chari pignoris truculenta cæde non potuerit ad vltionem inflammari: tam inualidum, vt tua dextra fuerit indignus: tam inermem, vt ni tu illi gladium reliquisses tuum, defuturum fuisset quo se iugalet. Non vides quàm non competat tam insignis in tyrannum pietas, tam secura in eam ætatem fiducia, tantus metus in hominem, excepto filio, reliquis omnibus præsidijs munitum, tanta consternatio in hominem tot periculis exercitatissimum, tanta imbecillitas in iratum? Quid igitur erat cur tu senem illum tantopere contempseris, vt indignum habueris qui tua ista magnifica dextra iugularetur? Tùne indignum iudicabas

bat quem occideres, quum eum Respublica non putârit indignum quem formidaret, quem maximo suo cum dolore ferret? Non talem illum, Iudices, non talem sensimus, vt cuiquam contemnendus videri debuerit. Neque tu eum vnquam contempsisti: nisi fortè contemnere est, miserè formidare. Sciebas arcem armis refertam, sciebas superesse satellites, quorum vel vnus (si seni vires deerant) sufficiebat iugulando tibi. Non ignorabas (id quod nemo nostrûm nescit) quantum virium illi partim exercitatio, partim ingenij feritas etiam in illa senectâ reliquerat. Tum non te fugiebat, frigidum illud senium sic interdum aeri dolore inflammari, vt iuuenibus etiam validissimis sæpenumerò fuerit intolerandum, si quando solitum illud robur quod ætatis gelu velut obtorpuerat, magno aliquo animi motu recanduit. Quis autem tam inualidus est, vt non illi pudor, ira, dolor ingens vires suppeditet? Hoc erat videlicet cur tu filium quàm patrem malueris occidere, quòd illum inopinantem, inermem, dormientem fortuna obiecit. Cum hoc pugnandum erat, armato, vallato, irato denique. Hoc erat cur gladium relinqueres, ratus ne tantisper quidem morari tutum, dum reciperes, metuens videlicet ne tantillum sarcinæ te redderet in fuga tardiorem. Reliquisti inuitus, quò tyranno prodi posses: sed prodi maluisti, quàm deprehendi. Neque ego nunc formidinem tuam accuso, imò miror magis quòd pedibus consistere, quòd fugere potueris, quum audires moueri tyrannicam familiam, stridere arma: intelligeres tibi non cum puero, sed cum vigilantibus viris, accinctis, armatis, sobrijs, irritatis, denique cum rabioso patre dimicandum esse: non quòd illum vsqueadeò filij mors commoueret, sed quòd arbitraretur, & haud scio an verè, se petitum fuisse, dexteram tuam errasse tantùm in filio. Inunc & spera, non dicam hoc

Iudices,

Iudices, viros omnium perspicientissimos, sed velè media plebe quenquam esse tam mucosis naribus, cui non suboleat, imò qui non planè odoretur, præsentiat q; totam hanc fabulam abs te confictam. Et quod poëtæ solent, quum hærent in explicando tragœdiæ argumento, hanc veluti deam diuinationem arte quadam induxisti, quò præsensionem tuam Iudicibus probares, sine qua videbas præmium obtineri non posse. Sed occasionem, inquit, ministraui paternæ mortis, qui gladium, quo se feriret, reliquerim: atque id solùm non modò satis esse putat ad petendum præmium, verùm etiam meritum esse vt ipse ensis inter arma deorum consecretur, dominus pro Deo præsenti colatur. O hominem suauem, si has spes verè concepit: impudentem, si quum non speret, postulat. Itáne tyranno gladius erat defuturus, nisi tuum illum reliquisses? Tu in arcem arma, hoc est, in syluam ligna portanda putâsti? Nisi fortè tuum illud ferrum magicis precaminibus erat imbutum, vt vltrò ad mortis adegerit necessitatem. An verò nihil referre putas, quam præbeas occasionem, quomodo, quo animo? Primùm, gladium reliquisti, quo nihil minus deest tyranno: nunquam ferrum abest, non in cubili, non in triclinio, non in sacris. Reliquisti metu trepidus. Tua quidem in re illud interim demiror, qua fronte eũ gladiũ tuum ausis appellare, quem habueris pro derelicto. Metu, inquã, exanimatus reliquisti, quem postea receptũ optabas. Reliquisti rem anceps. Quid si tyrannus illum eundem ensem in ciuium iugulos destrinxisset? quid si eodem lectos aliquot ex huius vrbis iuuentute adolescentes filio suo inferias maclasset? Si tyrannum occidisti, quia tuo occisus est gladio, & horum omnium indigna cædes ad te pertinebit: quippe cuius ense peracta est. Id si non euênit, nihil ad te pertinet. nam anceps occasio quam in partem cadat, id dijs in manu est. si bene verterit, nihil grã-

tiæ

tiæ debetur ei qui dedit imprudens: sin malè, temeritas imputatur. Neque enim culpa vacat, qui periculosam ministrat occasionem: quæ si feliciter, mirentur omnes: sin infeliciter, meritò accidisse dicant. At quantò probabilius erat, futurum vt tyrãnus tuo ense alios in vsus abuteretur? Scio me, Iudices, hæc pluribus refellere verbis, quàm necesse videatur, quippe tam friuola: verùm id mihi propositum est, nullum illius argumentum non excussum, non exagitatum, non reuictum prætermittere. Quare quæso ne pigeat, ita vt antehac fecistis, patienter atq; attentè cognoscere, dum hunc ab gradu firmissimo deijcio. Hic sibi vehementer fidebat, hunc acriter vrgebat locum. Negebat vitari posse, quin præmium deberetur, quòd patri necis causam ministrasset, si non relicto gladio (nam hoc opinor argumentum iam habet pro derelicto) certè necato filio. Nam ita in legibus dissertum aiebat, nihil interesse vtrum manu sua quis occidat, an mortis causam præbeat. Addebat, æquum esse, vt quum in maleficijs causam datam imputarent leges ad supplicium, multò magis idem obseruarent in benefactis ad præmium. Hæc aiebat memminisse sese, in legibus esse disputata: illud addens Thrasonicum, nisi sibi diuturna seruitus, legum memoriam obliterasset. Non tu legum oblitus propter diutinam desuetudinem, sed nunquam quid sibi velint leges, inquisisse videris. Bis enim hic erras, qui neque causæ datæ rationem, neque dantis animum discernas, id quod legibus traditum est: nec animaduertis longè diuersam esse rationem maleficij & beneficij imputandi. Quid ais noue iuris interpres? Itáne satis esse iudicas vel ad pœnam vel ad præmium, qualemcunque quomodocunque causam dedisse? Nihil igitur refert, Hector an Aiacem occiderit manu, an gladium illum dederit quo se postea confodit? Atqui hanc

laudem

laudem nunquam ille sibi vendicasset: tametsi probabile videri poterat, in eum vsum hosti ab hoste datum fuisse ferrum. Quin ergo fabros ærarios omnes vel ad pœnam vocamus, vel ad præmium, quoties armis in eorum officina perfectis aut iugulantur ciues, aut seruantur? Postremò quur hoc quod tu petis præmium, non ensis istius tui opifex petiè potius? Tyrannus gladium erat habiturus; te non porrigente tu porrigere non poteras, nisi huius industria tibi ministrasset. Age, si telo inter venandum temerè misso fortè tyrannum vicinum interfecisses, clamares tibi tyrannicidæ deberi præmium: an potius nihil tibi deberetur laudis, quòd imprudens & inscius iaculum torsisses? Imò in ius potius vocandus esses, qui missi teli temeritate ciuem (quod in te fuit) occideris. Nam quòd in tyrannum incidit; id nihil ad te. Quid si caupo vinum lene ac suaue, quale Polyphemo dedit Vlysses, tyranno vendidisses, atque ille eius dulcedine captus, auidiùs sese ingurgitasset, eaq; re concepta febri decessisset, auderésne caupo vini, titulo tyrannicidæ præmium flagitare? At quis non te cum tua flagitatione vt temulentum vinoq; madidum exploderet? Cæterùm quanto frigidiore titulo nunc idem postulas? Vtcunque coniecturis præcipi poterat: vt ætas vinosa tam illicibili vino auidiùs intemperantiusq; frueretur, crapulam consequeretur morbus, præsertim in sene: morbum mors: vulgò hæc euenunt. Tu eam tyranno mortis causam dedisti, cuius nullum extat in hominum memoria exemplum. Quis enim antehac ob filij necem sibi manus intulit? Accedam propiùs. Finge te tyranni coquum esse, probè callere palatum domini: medicos interdicere cibum, quo tamen ille oppidò quàm lubens vescatur: interminari morbum capitalem, ni temperet: id te non fugere. eum cibum tu arte tua, cupedijsq; & condimentis magis ac

magis

magis illecebrosum reddis, consequitur edentem morbus quem prædixerant medici, emoritur tyrannus, liberatur ciuitas. Hiccine coquus è culina in forum prosiliens, & adhuc iure madens, fuligine niger, tyrannicidæ præmium postulabis? mortarium, tonsillum, & ollas ostentabis, arma scilicet quibus tyrannidem expugnâris? Non eris (opinor) tam impudens in ea causa, qua tamen ista tua multò est absurdior. Nam illi voluntas occidendi non defuit, probabilem præbuit causam. Tu nec in hoc iugulâsti filium, quò pater vlerò vitam relinqueret: & causam dedisti ad quiduis potius quàm ad istud idoneam. Accipe exemplum tuo similius, quàm ouum sit ouo (quod aiunt) simile. Quid si tyranni amicam, quam ille miserè ac perditè deperisset, occidisses: eaq; cognita re tyrannus sibi vitam abrumperet, auderes ad præmium aspirare? auderes dicere, te certum præscisse, fore vt tyrannus spontè fugeret è vita? Certè quanquam plures amicas extinctas sequuti sunt quàm filios: nemo tamen tibi crederet, nemo tibi præmium decerneret: tuum factum periculosum & anceps dicerent: omnes fortunæ gratias haberent, cuius commoditate res ea feliciter cesisset. Tibi abundè magnum præmium existimarent, si commissi venia donatus discederes. Primùm igitur diuersam imputandi maleficij, & ascribendi beneficij rationem conueniet distinguere, deinde causæ æqualitatem, postremò animum: atque ita demum liquebit quid tibi lex debeat. Nam quòd aiebas legem prolixiorem esse oportere ad reddendum præmium, quàm ad infligendam pœnam: id in priuilegijs, quæ in exemplum non vocantur, fortasse locum habet: in iure communi longè secus est. Siquidem (vti superiùs demonstrauimus) nulli nocenti lex non minatur pœnam: paucis benefactis præmium ostendit. Tum in maleficijs etiam conatum simplicem

supplicio prosequitur, in benefactis semper exitum requirit. Nec mirum, nec iniquum, si lex est diligentior in eo negocio ad quod vnum est nata atque instituta, quàm in eo in quo temporis ratione tanquam alienas sibi sumit partes. Ergo in utroque communiter spectat, vt causa sit idonea: deinde vt animus adsit, non tantùm casus. Hoc rursum interest, quòd in benefactis nec causa idonea, nec animus idoneus satisfacit legi, nisi his accesserit eventus item idoneus. In malefactis si quid nocendi animo tentes, non expenditur nec euentus, nec causa: sed ex animo factum tuum lex metitur. Sic enim iudicat, tibi nihil ad scelus defuisse præter fortunam: qua te subleuari, quod tandem ius sit? In euentu simul & causam datam, & animum expendit. Si animum vitiosum comperit, nihil moratur causam, quàm sit idonea: putat animum & euentum ad pœnam commerendam sufficere. Sin animo simplici data est causa mali idonea, & non consequitur euentus: lex quasi conniuet ad id, & non putat ad suam cognitionem magnopere pertinere. Sin euentus est consequutus, etiamsi de animi vitio doceri non potest, tamen temeritatis & negligentiæ nomine pœnam irrogat, partim propter suspectam dantis voluntatem, partim vt hæc latebra peccantibus eripiatur, Imprudens feci: discantq; homines vel suo periculo cauere, quod alieno faciant periculo. Ergo qui prudens & sciens, certam atque euidentem noxæ causam dederit: eum perinde lex censet, quasi facinus manu peregerit: veluti si quis hostem opibus copijsque iuuerit, perinde est ac si ipsius arma contrà ferat. Siquidem id suppeditauit, sine quo bellum geri non poterat. Aut si quis inimicum suum per dolum nauigio solutili imponendum curet, vt naufragio intereat: aut in conclaue pensili testudine inducat, vt ruina opprimatur: aut iuxta lectulum ægroti, loco

pharmaci

pharmaci venenum ponat, futurum sperans vt eo hausto pereat, tametsi non bibit ægrotus: tamen veneficij postulari potest qui posuit, propter vitiosam animi voluntatem. Nam vehementer erat probabile id euenturum, quod ille moliebatur. Huic si detrahas nocendi voluntatem, nihil illi cum lege rei futurum est. Si detracta nocendi voluntate, apponas euentum: non effugiet temeritatis crimen, nisi illum inculpata ignorantia absoluerit. Porrò si in loco non ad id destinato, puta in via publica, aut in fundo alieno, arcu tremet exerceas: lex tecum non agit, nisi si quem occideris, aut vulneraris, aut si cui damnum dederis. Cæterùm quod facis, tuo facis periculo. Quòd si quid horum consequutum est, cum lege tibi res est. Neque tibi tua patrocinabitur imprudentia: quippe quæ culpa temeritatis non vacet. Siquidem in te fuerat præcauere, quod probabiliter poterat prætimeri. Vides quanto discrimine disita sint, inter quæ tu nihil interesse dicebas? Primùm non statim imputatur ad præmium, quod ad pœnam: idq; non à malignitate legum latoris, sed partim ex ipsa rei natura proficiscitur, partim à legum officio. Deinde discernitur animus: causa data diijudicatur: spectatur euentus. Age nunc, si libet, tuam causam, qua tuum facinus æstimari vis, expendamus. Finge te certam ineuitabilem mortis causam tyranno dedisse, sed imprudentem: nulla tibi sit præmij petitio. Quis enim insciens benemereri dicitur? Fortibus viris præmia dantur, non fortunatis tantùm. Nam euicimus iamdudum, opinor, ne posthac affirmes te in hoc iugulasse filium, vt pater sibi necem conscisceret, quod euenturum ne vates quidem quisquam præscire poterat, tu nec suspicari: imò posteaquam rem plenam discriminis, fortunæ arbitrio commisisti, quia bene successit, hoc nomine lex te non postulat: at idem si

malè euenisset, temeritatis pœnas eras debiturus. Neque enim tibi succurreret inculpata ignorantia. Quid enim æquè formidandum erat, quàm ne tyrannus simulatque occiso filio se peti insidijs persensisset, omnia tyrannidis mala in nos conduplicaret? Iam vt de animo res tibi constet, causam dedisti non solùm non idoneam, verumetiam periculosissimam Reipub. Vin' hoc tibi argumento euidentissimo demonstrari? Finge te quempiam è ciuibus vitio occidisse: tum extincti patrem id facere, quod modò fecit tyrannus: vtrum tu duplici cædis crimine teneberis, an simplici? Simplici opinor. At vxor & mariti mortem imputabit, qui necato filio, seni causam mortis dederis atque his fermè tuis argumentis vtetur: Indulgentissimè filium adamabat, in illum omnem familiæ curam reclinauerat, illo se oblectabat. Atque hæc de priuato sene cum fide dicet, quæ tu de tyranno nimis durè (ne dicam ridiculè) dicebas. Addet ea te scisse, præuidisse futurum vt ille vitam fugeret orbatus filio, in quo vno omnia vitæ oblectamenta collocârat. non tibi defuisse iugulandi senis voluntatem, sed hoc tantum egisse, vt miserabilius sua dextra perimeretur, vt odium tuum plenius miseri patris malis exaturares. Ideo iuuenem necasse, in hunc vsum gladium in vulnere reliquisse. Vides quantò sunt hæc probabiliora in hoc, quàm in tuo negocio: & tamen negabis paternam necem ad te pertinere, atque animi suspicionem causæ qualitate purgabis. Negabis causam idoneam fuisse cur ille sibimet manus adferret. Te nec præscire nec timere potuisse id quod sit consequutum: quòd rarum extet exemplum patris ob filij necem sponte fugientis è vita. Alioqui futurũ fuisse, vt & mater sibi fatum accerseret: quippe quam impotentius amare sit consentaneum, ac minus aduersum dolorem animi viribus valere. Hæc non dubitares tibi profutura

futura ad alterum crimen depellendum, & prodessent dubio procul. Atqui quod in maleficijs valet, ne quid imputetur: id multò magis in hac causa valet, ne quid accepium feratur. Ibi te liberaret à voluntatis suspicione, quòd causas parum idoneas dederis: hic ex causis multò minus idoneis propter personam tyranni, videri vis non modò quod euênit, fuisse suspicatus, verumetiam certum præscisse, Ibi temeritatis postulari non poteras, propterea quòd tametsi vitio abs te data est causa, tamen idonea non sit ad id quod euênit: vmò ipsi tota res imputabitur, & legibus pœnas dabit, sepultura prohibitus, quòd ciuitati citra causam idoneam ciuem vnum ademerit. Tibi non nisi vnius filij mors imputabitur, etiamsi mater quoque, & filiæ, & sorores, & tota tribus huius necem fuerit imitata. Hic poterat, nisi feliciter euenisset: quippe vbi summum Reip. periculum & verteretur, & prætimeri probabiliter posset. Venio nunc ad quartum illud præsidium, Iudices, quod iste tutissimum, ac penè inexpugnabile iudicabat: vnde ego illum ita deturbabo, vt non solùm sit non habiturus quo tyrannicidij & huius laudis arcem obtineat: verùm vix etiam latebram inuenturus, vbi temeritatis ac maleficij pœnam effugiat: quò nimirum intelligat, quàm non inimicè, non curiosè (vt aiebat) secum agam: vt quum possim in crimen ac pœnam vocare, sat habeam ab honore non promerito secludere. Ait sibi deberi præmium vel hoc vno nomine, quòd iuuenem occiderit iam plus quàm tyrannum, tum tyrannidis paratum hæredem, etiam si hunc euentum dij non dedissent, vt senex ipse vitam abrumperet. O deploratam impudentiam. Tu tibi præmium peteres, si tyrannum suæ furiæ non essent vltæ? Dij quiduis potius dederint, quàm isthuc quod tu fingis. Sed tamen fingamus interim orationem, quandoquidem id tutò licet: tametsi ad

solam mentionem inhorrescit animus. Tũne inquam, occiso filio, relicto sene viuo, tyrannicidæ præmium peteres? An potius nec ipse superesses, qui posis petere: nec esset Resp. quæ dare posset? Nam tu aut exquisitis supplicijs exanimarêris, aut in extremis Orcadis exul delitescereres: nos pro tyranno iam immanissimum carnificem pateremur: & tuum caput, vbicunque terrarum latitares, diris imprecationibus deuoueremus, qui nos tua incogitantia, vel præcipiti magis lucri cupiditate in tantam malorum tempestatem coniecisses. Sed re filius erat tyrannus, inquis: patrũ præter inane nomen nihil erat reliquum. Quid ego audio? duos igitur hæc ciuitas tyrannos alebat? Nam de patre nemo vnquam dubitauit, qui tyranni vocabulum mereretur. Quando autem antehac vnquam fando auditum est, duos vna in ciuitate sedisse tyrannos? id quod magis etiam naturæ repudiat, quàm eodem in corpore gemina capita. In ijsdem aluearibus duo se reges pariter non ferunt. In armentis taurus tauro cedere cogitur. In ijsdem lustris non conuenit duobus inter se leonibus: & tyrannus (quo nullum animal efferatius) parem in eadem vrbe patitur? Non vides necessariò fieri, vt è duobus aut alter alterum oppugnet, aut alter alteri cedat? Vtrum tu fuisse mauis, in patre, an in filio? Si iuuenis aduersus senem obtinebat tyrannidem, quid à Rep. præmium postulas? Tyranni partes adiuuisti, non Reip. Sin patri cessit: quid tandem illum vocare potes, nisi tyrannum? nel præfectum, aut satellitem? Quandoquidem seniori tyrannicã appellationem ne tu quidem audes detrahere. Verùm vt quoquomodo tyrannidem omnem in adolescentem oratione deriuares, quàm multa tu quidem non ex re, sed pro causæ tuæ commoditate comminiscebaris? Cæterùm quàm in his confingendis decori quod in personis situm est, nullam habuisti rationem

nem? Si enim (vt memini) inducebas in fabulam senem iam ætate mitem, & qui omnem tyrannidis accerbitatem ob senectam exuisset: non secus atque mala, quæ natura acerba, tempore mitescunt, & in alium abeunt succum. porrò iuuenem ferocem illo incolumi gerentem tyrannidem, iamque patri viuo succedentem. Priuatus paterfamiliâs non fert filium se viuo successorem: & tu vis isthuc credi in tyranno? Illi non sinit vllum è liberis rem domesticam ex animi sui libidine moderari: & tyrannus sese veluti abdicans imperio, negocium omne in adolescentem reiecerat? Non dubito quin & ipse videris quàm dura sint ista, & quàm à communi sensu abhorrentia. Verùm quid faceres? nisi tales personas induxisses, exitum inuenere tragœdia tua non poterat? Quæso te, an vnquam auditum est tyrannum ætate mitescere? Quando tu desines, ea quæ sunt priuatorum, quæ bonorum principum, tyrannis tribuere? Vt eodem igni cera molescit, limus durescit: ita ætate plerique redduntur mitiores ac temperationes, tyrannus magis exasperatur. Vt tempus nonnullis pomis amaritudinem adimit, vt vinis nonnullis acorem conciliat: itidem tyrannis non adimit sæuitiam ætas. sed exaggerat. Ves ipsissimam tyrannici ingenij tibi demonstrem imaginem? Spinam cogita, quæ quò magis senescit, eò pungit acrius. Echinos cogita, qui quò plus habent ætatis, hoc testa sunt asperiore. Vulgaribus ingenijs fortasse nonnulla vitia senecta vel detrahit, vel certè mitigat, etiam si plura irritat, nonnulla parit: at tyrannorum mentibus ad scelus, ad crudelitatem natis, scelere & immanitate imbutis atque educatis, præter vitiorum omnium incrementum adferre senecta quid potest? Nisi fortè libidinem adimit. Quanquam ista tyrannidis quantula tandem est portio? Sed esto fuerit sanè propter ætatem ad voluptates

segnior, verùm erat fastidiosior: vnde fit, vt imbecillior sit ad coitum, ad raptum auidior. Fortasse pauciores huic execabantur ephebi, sed insigniores. Pauciores producebantur virgines, sed exquisitiores. Quur non autem & plures, videlicet quò senile fastidium optione & varietate vinceret? Hoc ita esse, quot ego tibi testes citare possem, qui quò nobiliores sunt, quò fortuna præstantiores habent liberos, hoc magis eis à flagitiosissimi senis cupiditate metuebant. An tu putas vnà cum viribus senescere libidinem? Multò secus habet: imò quantum ætas improborum hominum facultati detrahit, tantum adijcit cupiditati. Quanquam tyrannicum animum his in rebus non tam voluptatis vsus capit, quàm nostra delectat contumelia. Vt frigeat in sene tyranno Venus, certè feruet vigetq; malitia, sæuitia, necendi libido. Postremò totum illud vitiorum agmen, quæ propria tyrannorum sunt, cupiditas, rapacitas, improbitas, impudentia, impietas, iracundia, violentia, impotentia, suspicio, fraus, perfidia, crudelitas, implacabilitas, immanitas, periurium (quid autè oportet omnia commemorare, nobis omnibus heu nimium nota?) horum inquam nullum non ætate fit acerbius, propterea quòd iuuenta nonnunquam naturæ bonitate vincitur, præterea quædam mala nondum didicit: at senecta, si quid pudoris, si quid humanitatis, si quid melioris ingenij à natura insitum est, id omne multo ac diuturno flagitiorum vsu penitus exuit, & prorsum in immanissimam quandam feram abijt. Id ita euenisse, Iudices in execratissimo illo sene, quid ego coner argumentis docere, quum sua cuique memoria abundè satis exemplum suppediteet? Quòd si iuuenis sese gerebat insolentiùs, videlicet patris abutens imperio: num tu hunc continuò tyranni nomine donabis? Ergo ex eadem tyrannide sexcentos tyrannos facilè reddideris. Nam quis est

omninò

omninò in tyranni familia, vel extremum mancipium, qui nō ipse penè tyranno sit ferocior, violentior, sceleratior? Filius, inquit, emolumentis imperij potiebatur: patri præter nomen nihil cessit. Quasi verò non sit isthuc omni tyrannidi commune. Longè minima fructuum pars, qui solent ex tyrannide capi, ad ipsum redire tyrannum, quemadmodum in latrocinio fieri consueuit: prædæ communiter in omnes distribuuntur, vel in eos potiùs, quorum opera capiuntur. Alioqui non cohærebit cohors illa scelerata: nisi dux ille, quisquis fuerit, plus etiam permittat suis, quàm sibijpsi. Solum nomen sibi propriè vendicat. Et in nullos est tyrānus indulgentior, quàm in scelerum ministros: quippe quorum opera sentiat suum imperium contineri. Proinde sub vnius vmbra satelles omnis, omnis minister, familiaris, leno, tyrannidem quandam in ciues exercet. Ridiculè fecero, si hoc quoq; eo ner argumentatione probare, Iudices. Vidimus, sensimus, experti sumus, nisi fortè tam diutinæ calamitatis memoriam tā pauculi dies obliterauerunt. Neque enim esset res vsqueadeò misera tyrannis, si vnius modò foret toleranda violentia. Quot ferendi latrones, quot sacrilegi, quot ex extrema barbarie aduenæ, feris quàm hominibus similiores? Neque desunt, qui se simulent apud tyrannum sceleribus suis gratiam promeritos esse: quo nimirum hoc nomine metuantur à ciuibus. Horum igitur vnum quemlibet tyrannum appellabis, & pro quolibet occiso tyrannicidæ præmium petes? Non in tantum omnem exues pudorem opinor. Sed pater ætate fessus, omnem dominatum in filium transtulerat: quicquid tyrannicum in vrbe gerebatur, id iuuenis violentia committebatur. Sed isthuc quantum absit ab imagine veri, quis tam cæcus, vt non videat? quis tam obliuiosus, vt non possit experimento refellere? Ego tibi complures nominare satellites pos-

sum, filio insolentiores. At hæc verisimillimum est, nullius insolentiam minùs approbasse senem, quàm filij, vel quòd odit omnem tyrannidis affectatorem omnis tyrannus, vel quòd intelligit ex illius facinoribus longè plus inuidiæ odijq; sibi conflari (callidissimi autem tyranni est, eatenus legitimum imitari regnum, quatenus obtineri tyrannus possit:) vel quòd pater etiam pessimus, tamen liberorum nonnihil offenditur vitijs, & ad erudelitatis ministeria alienis quàm suis vti maiult. Quòd si clàm patre rapinas, raptus, atque id genus facinora designabat filius: profectò non tyrannum agebat, sed insolentem satellitem. Sin approbante patre, quasiq; per illum exercente tyrannidem, viri tandè par erat imputari commissa? huic per quem gerebantur, an ei cuius auctoritate arbitrióque fiebant? Non arbitror obscurum, quin huic, cui in manu erat, nutu, ne fierent, vetare. Quid autem non agunt per alios tyranni? Nam ipsi quidem neque pueros emasculant, neque virgines abripiunt, neque proscribunt, neque bona diripiunt, neque phana dispoliant, neque hæreditatibus manum inijciunt, neque compilant ærarium, neque tormentis excruciant, neque quenquam iugulant, neque armis vicos expugnant, neque incendunt villas. Totum hunc tyrannicum ludum per ministros exercent. In vnum tamen tyrannici nominis inuidia competit, in vnum occidendum lex præmium instituit, in vnum stringendi ferri ius facit, illos suæ cognitione reseruat. Quorum vt quisque sua opera tyranno profuit, ita aliud atque aliud vocabulum imponi potest; certè tyranni vocabulum nemini congruit, nisi vni illi, sub cuius veluti clypeo tota illa perniciosissimorum hominum colluuies latitat. Arbitror vobis, Iudices, sæpenumerò auditum esse, id quod eleganter à doctissimis viris est scriptum, tyrannis e non longas modò, verùm etiam plurimas es-

se ma-

& manus: plurimos oculos, eosq; acerrimos: plurimas aures easq; longissimas. Omninò prodigiosum quoddam est animal tyrannus, multoq; Titanibus illis Briareo & Encelado portentosius, centenis capitibus, centenis linguis, centenis manibus pedibusq;. Quot enim habet scelerum ministros totidem habere membra videtur. Atque vt ex membris corpus, ita tyrannis ex huiusmodi constat ministris. Verùm vt illud quod corpus appellatur, nihil est aliud quàm quiddam omnibus ex membris aggregatum: ita in tyrannide, vnum quippiam est, quod neque pes sit, neq; manus, neq; vllum aliud membrum, contineat autem vniuersa: at ita contineat, vt ab ijs posit separari, idq; tyrannus vocatur. Proinde exaggera quantumlibet iuuenis insolentiam, violentiamque, præfectum arcis voces licebit, oculum nomines licebit, aut si mauis dexaram: aut si ne id quidem satis, præcipuum tyranni caput dicas licebit: tyrannum certè vocare nequaquam potes. Vnum enim illud portentum tyranni nomine censet, cuius auctoritate titulo q; cuncta hæc membra velut animantur: idq; vnum forti ciui permittit occidere. Non vult te in oculum aliquem inuolare: non sinit vt caput aliquod amputes, ne tale quiddam eueniat, quod de Lernæa hydra fabulantur Poëtæ, vt pro vno capite resecto, duo pestilentiora subnascantur: pro vno excusso oculo, plures acriores succedant: pro vna rescissa dextera, multæ robustiores subpullulent. Vnius vitæ te dominum arbitrúmque constituit, qui sibi sit ausus tyranni vindicare nomen: quo sublato, futurum sit vt membra reliqua quasi destituta spiritu, emoriantur, aut certè sanentur. At quid ego tecum iam accuratis argumentationibus ago? Possum illicò tuis te verbis reuincere, ac veluti tuo te laqueo capere. Iuuenem paulò antè magnũ patris satellitẽ nominabas: non inficiabere. rursum alio loco dicebas,

omnem

omnem tyrannidem occupasse filium: solius appellationis honorem cessisse. Quî conuenit eundem & satellitem & tyrannum appellari? Tum si cessit, non igitur vsurpauit tyranni nomen. Contractus autem verbis aut rati sunt, aut rescindunturLex hac tecum formula contraxit: Si quis tyrannum occiderit, præmium ferat. Quid tu mihi iuuenis flagitia commemoras? Id te lex voluit occidere, quodcunque illud esset animal, quod tyrannus diceretur. Magnum (vt ipse fateris) satellitem occidisti, non tyrannum: quid tibi cum lege rei est? At rem inquit, legis sequutus sum, non syllabas: eum interfeci, qui caput erat tyrannidis, paratus hæres paterni dominatus libertatem peperi, seruitutem sustuli: hoc lex sensit: huius rei auctori præmium præstituit. Satellitem, inquam, occidisti, nihil moror quantum, quàm grauem, quàm ferocem, quàm scelestum: satellitem tamen occidisti tyrannidis, non caput: aut si caput, vnum è pluribus. Sed hæc omnia tibi ex animi sententia largiamur; fuerit sanè res tota tyrannus filius: pater nihil nisi vocabulum quoddam inane tyranni: quemadmodum in fabulis habetur, & Echo nympham nihil aliud quam meram quandam fuisse vocem sine corpore. Quî tibi licuit in re tanta à verbis legis discedere? præsertim ita dilucidis, vt perspicuum magis nihil esse possit, & commentitiam interpretationem domi tuæ natam in iudicium adferre? Ego, Iudices, nullum in Rempublicam exemplum perniciosius induci posse iudico, quàm si consuescant homines calumniosi à præscripto legum recedere: & interpretamento, quod ad prætexendum facinus quisque sum maximè idoneum commisci queat, id iudicibus obijcere. Quis autem vnquam meminit de legis sententia quæri solere, nisi quum in scripto quiddam apparet ambiguè obscuréve dictum: aut quum ex verbis & euentu absurditas quæpiam extitit, eáque

manifes-

manifesta? In priore non cuiusuis commentum, sed Iurisprudentium responsa, sed iudicum sententia recipi solet. In hoc posteriore necessitas ipsa compellit aliquantisper à legis vocibus deflectere, & æquitatem iuris potius quàm verba spectare. Duplex itaque periculum videtis, Iudices: alterum, ne superstitiosa cauillatione literarum legis, ab eo quod lex spectauit, abducamur: alterum, ne passim à præscripto discedendo, leges omneis & iudiciorũ religionem subuertamus. Quorum illud quidem multò leuius est, propterea quòd vix vnquam accidat vt legislator obscurè, quid voluerit, explicuerit: aut absurdum quiddam exoriatur. Hoc multò periculosissimum, perniciosissimumq; Etenim quæ tandem lex futura est, quam versutus calumniator, quò pœnam effugiat, non facilè possit aliquo commento subuertere? Neq; quisquam nõ elabetur è iudicio vestro nocens, nisi qui sit vsqueadeò nullius ingenij, vt ne friuolam quidem aliquam commentatiunculam queat inuenire. Atque vt cuique commodum erit, aut animi libido feret: ita pro sene iuuenem, pro tyranno satellitem, pro homicidio tyrannicidium, & passim aliud pro alio interpretabitur. Vestra interim, Iudices, religio, vestrum iusiurandum, qua tandem ratione seruabitur? quibus nihil futurum est certi, quod in cognoscendo sequamini: verũm ambiguas diuersasq; litigatorum coniecturas spectare necessum erit? Ergo quum in omni causa maximoperè cauendum est, ne sine grauissima ratione à legis præscripto discedatur: tum in hac non periculosum modò, verũm etiam absurdissimum, quum legis verbis nihil possit esse dilucidius, sententia nihil æquius: interpretamento, quod præter legis mentem inducitur, nihil pestilentius. An credimus legis huius auctorem vsqueadeò infantem, & verborum inopem fuisse, vt dicere non potuerit: Qui quouis modo tyrannidem sustulerit, huic

præmium esto, si modò isthuc sensisset? Neque verò fugit illum, totam tyrannidem per satellites & præfectos exercerì solere, permultosq; in his esse vel tyrannis ipsis sceleratiores, atque vt ita dixerim, tyrannicos magis, & omninò supplicio digniores: nisi & omnium omnia ministrorum scelera tyranno imputarentur. In vnum tamen illum, qui hoc nomine censetur, tibi ferro grassandi facultas data est. In reliquos non tibi permittitur idem: non quòd illos vita dignos iudicet lex, sed quòd vnius cæde totam tyrannidem tolli velit, non multorum cæde reddi duriorem. Tum erat legi simpliciter parêre: neque eius verba quasi plumbeam quandam regulam ad tuum facinus accommodare: verùm ad illius præscriptum, factorum tuorum rationem instituere: præsertim in hoc exemplo, quo non aliud potest admitti pestilentius, vt ex legis arbitraria interpretatione, quem velis, interficiendi tibi pro tua libidine licentiam sumas. Non illud hîc spectandum, Iudices, quàm inuisus Reipublicæ sit qui occisus est, quàm maiore etiam supplicio dignus: verùm id etiam atque etiam perpendere oportet, exemplum præter leges iugulandi homines semel in ciuitatem receptum, semel vestris sententijs approbatum, denique præmio compensatum, quò tandem licentiæ sit processurum. Quod iste sibi in tyrannì filium licere voluit, hoc alius sibi volet in ditissimum quenque ciuium licere. Quisquis pauper à locuplete contumelia afficietur, protinùs tyrannum eum appellabit, & veneno aut ferro adorietur. Postremò, si cui magistratus non placebit, si cui iudex erit inuisus, non dubitabit è medio tollere. Porrò ad facinoris defensionem, sophistam quempiam aut sycophantam consulet (si ipse ingenio stupidiore fuerit) & nouam legis interpretationem vobis adducet. dicet, nihil aliud sensisse legislatorem, quàm vt huiusmodi ci-

di ciuium genus non nomine, sed re tyrannidem agentium, ferro, igni, veneno tollatur e medio. Atque ita breui futurum est, vt quod in vno factum semel & probauimus, & gauisi sumus: id in multis sæpiùs & doleamus, & improbemus. Credite mihi, non mediocre discrimen neque conuenienter accipiendum, vt titulo reperto priuatus hominem indemnatum interficiat. Id ita esse facilè liquebit: siquidem animaduertimus, nihil omnium esse quod lex parcius circumspectiúsque permiserit. Etenim (si memini) tribus duntaxat temporibus lex indulsit, vt quis [h] citra iudicium hominem occidat. [i] Primùm adulterum, sed in vxore deprehensum: id quod intemperanti & insuperabili mariti dolori donatum est: at ita, si corpus vtrumque pariter interimat, si argumentis idoneis deprehensum fuisse doceat. Deinde in vi depellenda: at ita, si demonstres te mortem effugere nequiisse, nisi mortem intulisses. id lex ita interpretatur, quasi sese tueri potiùs sit isthuc, quàm alium occidere. Vterque tamen, facti sui rationem reddere compellitur, statim sese prodere, nec expectare donec in ius trahatur: atque (vt ita dicam) vltro semet reum facere cogitur. Quod si omnia constabunt argumenta: ita demum à lege dimittitur, vt venia non laude dignus esse videatur. Postremò in tyrannicidio, vbi propter periculi suscepti magnitudinem lex præmium quoque proponi: at ita, si eum quem tibi lex isto velut insigni tyrannici nominis denotauit, fortiter occideris: non si scelestum alio scelere sustuleris: neque patietur te ius occidendi permissum, latiùs quàm ad unicum tyranni caput trahere, nisi si quis obsistat, vt per illius necem tibi necesse sit ad illum penetrare. Iámque hoc factum tuum secunda illa ratione defenditur. Huic tertio generi fortasse proxima videbatur hostem in bello feriendi

facultas:

facultas : quam tuæ tamen libidini lex non permisit. Nisi palàm hostis sit declaratus, nisi in Imperatoris verba iurâris, nisi ille aciem eduxerit, nisi signa canere iusserit, tibi fraudi futurum est hostem interfecisse. Tu dicturus es: Hostem occidi, nam plus quàm hostilia faciebat: nomen hostis tantùm aberat, re hostem agebat. Lex respondebit, suarum partium fuisse, hostem declarare: ac tuo fortasse scelere fruetur: verùm ne serpat exemplum, pœnas de te sumet. Quid autem aliud abs te factum est? Vnum tibi lex nominatim designauerat: tu illius vocabulum tuapte auctoritate in alium transfers, quod nisi in vnum non potest competere: neque traduci debet ab eo cui lex attribuerit, ne tibi fas sit aliquando quem voles magistratum, quem voles iudicem, quem voles ciuem, tyrannum appellare. Neque verò sine grauissimis causis lex tot vinculis astrinxit hanc in vitam alterius licentiam. Perpendit nihil maius eripi cuiquam posse, quàm vitam: vidit in extinctum facilè varias causas confingi etiam impunè posse, quandoquidem ille non sit refutaturus, qui iacet. Vidit quàm multis titulis suum quisque dolorem posit prætexere, si post occisum hominem vlla causa recipiatur, præter eas quæ legibus sint expressæ. Quid quòd grauatim sibi quoque lex permisisse videtur, vt homini vitam eripiat? quàm comperta, quàm multa requirit argumenta? quàm multa concedit reo? quàm malignè agit cum actore, quem non nisi suo periculo vult accusare? quantum spacij largitur ei, qui defertur? quàm liberam Iudicum reiectionem? Quantũ igitur à mente legis abesse putes, vt cuilibet permittat, vel pro suo priuato dolore, vel domestica iuris interpretatione, hoc est, subuersione, in cuiusquam vitam grassari? Neque ad rem pertinet, quantum criminum aceruum exaggeres. quantumuis

uis etiam verorum, addo notorum: dicas, parricidam, sacrilegum, incestum, proditorem, peculatorem, veneficum interfeci: Tyrannum lex iubet occidi. Atqui hic vnus multis tyrannis erat sceleratior, pestilentiórque ciuitati. Ad ista tam multa crimina lex tibi verbo respondebit: Nihil moror quàm fuerit scelerosus, qui perijt: in vnum tyrannum tibi ius feceram occidendi, in reliquos in ius trahendi. Si detulisses: auditus, reuictus, damnatus à me palàm pœnas dedisset, omnique Reipublicæ salubri exemplo fuisses. Nunc tu priuata libidine interficiens, pro saluberrimo exemplo perniciosissimum in ciuitatem induxisti, & legum instaurationem à legis violatione auspicaris: hoc est, malis malo mederi studes. An me clam esse putas, quàm militi sint in hac turba vita indigni, morte dignissimi? At eos meæ cognitioni, non tuis manibus seruo: sunt fora, sunt tribunalia, sunt iudices, sunt carceres, secures, carnifices. Quur tu mihi præire conaris? cur nullo mandante magistratum occupas? & dum tyrannicida videri vis, tyrannum imitaris? Nam quo alio nomine tantopere mihi est inuisus ille, nisi quòd mihi parêre recusat, & præire conatur? Ei demum ferrum tractare licebit, cuius manibus ego permisero. Si iuuenem occidisses, quòd non alia patuisset ad tyrannum via, darem veniam necessitati: nunc occidisti non obsistentem, non auxilium ferentem patri, sed patris opem implorantem. Huius vnius cæde cõtentus discessisti, tyrannum nec impetisti, in quem vnum tibi ius feceram. Meum erat expendere, vtrum ex vsu Reip. fuerit, an iuuenis occideretur: malueram illum exquisitioribus excruciatum supplicijs, exemplum omnibus edere. Neq; hæc dico, Iudices, quasi parum gaudeam pariter cũ patre sublatum filium: vtinã eadem opera simul omnes sint oppressi, quibuscunq; tyrannus placet. Sed quis prohibet simul & gaudere quòd deorum bo-

nitas nobis hanc rem bene verterit: & tamem non committere vt huius meritas, si iudicio comprobetur, in legem atq; in exemplum trahatur? Nec de iuuenis iniuria vindicanda nunc agitur, sed de legis violatæ maiestate. Non enim par est, vt cuiquam personæ præter ius extincti odium in scelere suffragetur. Neq; tam spectandum in quem commissum sit facinus, quàm quo exemplo commissum. Alioqui quur non eadē opera fas sit in tyranni nepotes, pallacas, pueros, vxores, liberos, lenones grassari? Bonam tyrannidis partem vxor sæpenumerò suggerit. Ad summam immanitatem nonnunquam libertus aliquis, aut vernula instigat: quur non & hos iugulas, si tibi ius est æstimatione priuata meritorum ciuem iugulare? Quid quòd est aliquid tyranno nocentius, in quod tamen haudquaquam tibi ius sit occidendi? Finge esse qui totam hanc vrbem, templa, domos, curiam conatus sit incendere, imò qui iam compluribus locis ignem subiecerit, sed incendium subitò exorto imbri restinctum: auctorem non obscurum, verùm abditum latitare. Eum fortè fortuna repertum manu tua trucidas. nam lex tuum fatum approbabit? Non opinor. Atqui tyranno ille quantò erat nocentior? Tantò minorum, quanto est atrocius ciuitatem semel funditùs euertere, quàm expilare: ciues vniuersos vno igni finire, quam in pauca quædam sæuire capita. Et tamen in unum tyrannum stringendi ferri potestas priuatim permittitur: illum deferendi modò ius habes. Hic in re tam aperta legis mentem calumniari, & nouo interpretamento tuum facinus palliare, quid tandem aliud est quàm legum auctoritatem euertere, atque id per cuniculos quosdam agere, quod tyrannus palàm ac vi facere consuetuit? In recipienda lege fas est populo, causam æqitatemq; legi excutere: cæterùm receptæ, & longo iam vsu comprobatæ, simpliciter oportet obtemperare. Neq; enim

tuùm existimandum est maiores illos nostros, viros sine controuersia sapientissimos, ita sine grauissimis rationibus instituisse, vt priuatim interficiendi tyranni facultas vnico capite finiretur. Primùm ad iugulandi licentiam, fenestram aperiendam ciuibus non putauerunt: deinde perspiciebant tyrannidem fatale quoddam esse Reipublicæ malum quod minore noxa toleraretur, quàm malè exagitaretur: neque posse semel tolli, nisi tyranni ipsius cæde. Quo submodo, videlicet qui legibus imperabat, non parebat, iam nihil opus esse priuata audacia, nimirum illis in Reipub. administrationem vindicatis. Quòd si tyrannus in ius vocari potuisset, ne hunc quidem tuæ dextræ arbitrio permisissent. Videbant & illud: tyrannidem, nonnullam habere[k] monarchiæ legitimæ speciem: hoc tantùm interesse, quòd in monarchia populus regi paret, rex legibus: in tyrannide omnia vnius libidini subiecta sunt. Rex publicam spectat vtilitatem, tyrannus priuatim suam: vnde publicitùs expedit, vt tyranno veluti principi legitimo ciuitas pareat, donec idoneus aliquis vindex extiterit, qui legum auctoritatem in pristinùm statum restituat, atq; id vnius si fieri potest capitis iactura. Nam hac moderatione in fatalibus illis pestibus, quæ totum reip. quasi corpus corripiunt, legum prudentia consueuit vti, vt exemplo magis quàm admissi talione, morbo medeatur: ne dum ciuitatem sanare studet, magnã ciuitatis partem interimat. Hinc est quòd in seditionibus publicis non nisi in ipsos auctores consueuit animaduerti, reliquis quos tempestas illa commouerat, dari venia, aut vix etiam dari venia, qui in publico Reipublicæ tumultu quietem egissent. Quæ potest autem pestis esse fatalior, quàm tyrannis? Quæ sese latiùs in ciuitatis membra diffundit? Quota quæq; vrbis pars ab hoc vitio sincera potest esse? Omitto iam quicquid est ambitiosorum, ære alieno

obstrictorum scelere contaminatorum, barbarorũ (nam hæc tota sentina hominum tyrannide gaudet, vt in qua nullis maiora quàm sceleratis sint præmia) bonos etiam ciues hoc malum inuoluit, dum vel timent fortunis suis, vel rectum iudicant seruire tempori. In hoc itaque rerum statu leges non extinctæ, sed oppressæ modò, cautim & circumspicienter agunt: intelligunt hoc hulcus citra summam ciuitatis perniciem exasperari non posse, vnius capitis dispendio commodè sanari posse. Quare docto cuipiam medico præmium ostendunt, digito demonstrant quod membrum secari velint, quibus abstineri. Caput indicarunt illæ, tu dextram secuisti. illæ tyrannum, tu tyranni satellitem occidisti. Quo præmio dignus? Nempe eo, quo qui morbo inscitè exagitato, totum hominem in extremum vitæ discrimen adducat, quo qui hominem legibus vetantibus occidat. Neq; ego nunc te cædis reum ago: aget alius fortasis, cuicumque lubitum erit: verùm illud modò consilium fuit, ostendere tibi quàm insignitæ sit impudentiæ, in ea causa tam eximiam tibi vendicare laudem, tam egregia poscere præmia, in qua nequeas obtimere: si modò tecum exactiùs ac seueriùs agatur, vt graueis pœnas effugias. I nunc, & curiosum me voca, qui tam candidè, tamq; ciuiliter tecum agam, vt quũ te possim in graue discrimen vocare, satis habeam legis & Reipub. causam defendere, ne circumuenta præmium dare cogatur ei, qui nihil boni sit promeritus. Id quod non iudicibus modò (quibus isthuc iamdudum liquere puto) verùm tibi etiam ipsi cupio persuadere: & facturum me confido, si modò tantisper animum posis attendere. Vin' igitur, vt quemadmodum tu faciebas, itidem & nos summatim totam causam ob oculos reuocemus? dispiciamusq; quàm multa tuo in facto desiderentur ad id, vt legi satisfeceris: & quantum tu sis hallucinatus,

natus, quum multa diceres etiam superesse? Tria quædam requirit lex, & ita requirit, vt si quodlibet horum desit, aut pœnam te, aut certè nihil gratiæ debere se credat. Quorũ ego nõ vnum aliquod, sed vnumquodq; deesse docebo. Quod si facio, vtrum æquo animo cedes præmio, an impudenter petere persistes? Ergo rem accipe. Nisi tria hæc tibi consliterint, non est quòd tyrannicidæ præmium petas: Animus, via, & effectus. Animus duo quædam complectitur, vel quid speraris, vel quid proposueris. Nam si tyrannum per imprudentiam occidisses, si præter propositũ, non magis profectò præmium tibi debeatur, quàm si quis tyranno amicissimus idem fecisset. nam idem potuit accidere. Tu porrò quid propositi in arcem attuleris, ipse videris: ita demum legi persuasum erit, te voluisse occidere tyrannum, si occideris. Non occidisti, atq; id etiam quum tibi in manu fuerit (vt ais) si libuisset, interficere. Lex negat sua referre, vtrum tyrannicidij propositum in arcem non attuleris, an allatum repentè mutaris. Iam quid speraris, excutiamus. Quanquam istiuc leges non ita valde curiosè pensiculantur: sed tamen in tam absoluto facinore partes omneis constare oportet. Quid enim si tyrannum interfecisses, quò tyrannidem ipse occupares, vtrum præmium sperares, an supplicium metueres? Quid si quò priuatum animi tui dolorem vlciscerêris, tyrannum occidisses, atq; id esset palàm, num præmium auderes poscere? Quid si latrones tyrannum fortè fortuna obuium obtruncassent, num ad hunc honorem aspirarent? Quid si quis tyranno priuatim infensus, magna te pecunia conduxisset quò ei tyranno venenum dares, dedisses q; num quæso tyrannicidæ præmium postulares? Ego hîc tecum non ago coniecturis: nihil dico inuitam tuam, quæ quidem obscurior est, quàm vt tu, alioqui tam gloriosus, quicquam de ea ausus fueris dicere; illud vnum

affirmare non dubitem, qui tyrannum quum tutò licuerit, non occidit, planè noluit occidere. Qui eum occiderit, cuius mors extremũ exitium Reip. videretur allatura, potius quàm vllam commoditatẽ: is aut priuatũ dolorem vlcisci voluit, nõ libertatem publicã vindicare: aut emolumentum suum sequutus est Reip periculo, non suo periculo Reip. studuit prodesse. Postremò non potest nisi gloriæ ieiunio adductus videri, qui tam insolenter se iactat. Non potest nõ videri lucrũ sequutus, qui tam improbè præmium flagitat. Annon vides igitur quantopere hac parte à tota legis mente dissentias? quem illa tuæ vitæ periculo sua causa voluit occidere, eum tu nõ solùm volens præteristi, verumetiam periculosè in Remp. irruãsti. quẽ sua causa noluit occidi, eum tu maximo nostro periculo, tui compendij aut animi fortasse gratia iugulãsti. Sed finge te animum tyrannicida dignum ad facinus attulisse, lucrã perinde vt vitæ contemptorem: magni tamen refert, quaratione tyrannidem tollere aggrediaris. Iam enim omnia tibi ex animi tui libidine largior: quæ tamen nemo alius tibi concessurus est. Te in filio iugulasse patrẽ, in non tyranno tyrannum. Largior istiuc, Delium aliquẽ tibi prædixisse, vt certũ præscire potueris, quod ipse etiam vix diuinare Delius potuerit. Licuisse tibi patrem occidere, si libuisset: verùm hoc pœnæ genus tibi magis placuisse. Sustuleris sanè tyrannidem: idq; noua quadam & inusitata ratione. Vides quàm multa tibi dono. Tamen obsistam tibi, nec sinã ferre præmium, propterea quòd ea via sustuleris quæ legi non probatur, quæ non expediat moribus ciuitatis, quæ non sit forti viro digna. Age quid si tyranni filium infantem in cunis iugulasses: & rursum adfuisset Delius ille, per quem certum præscire posses, fore vt necato puero pater sibi mortem accerseret, atque id euenisset, vtrum te tanquam tyrannicidam suspiceret Respubli-

ea, an potius tanquam immanem & ferum hominem execraretur, qui in eam sæuieris ætatem, cui etiam ab hoste armato parcitur, quæ leonibus etiam miseranda videatur? Quin ergo vterur tuo maleficio Respub. cæterùm exemplum haudquaquam probabit. Quid si tyranni vxorem, quam ille misèrè deamaret, per vim constuprasses, atq; ille eius impatiens contumeliæ, fugerit è vita: vtrum tyrannicidij laudem flagitabis, an raptus & adulterij supplicium potius formidabis? Res obscura non est. Conferam tuo facto propiora. Quid si tyranni medicus quum esses, veneno ægrotanti dato, illum sustulisses, vtrum vt veneficum oderit te Respub. an vt virum fortem admirabitur? Tyrannum sublatum gaudebit, facti rationem modumq; detestabitur. Quid si quum te tyrannus familiaris vteretur, tu in conuiuio, prætextu necessitudinis venenum porrigeres? Denique, si per magicas imagines ac maleficas quasdam deuotiones tyranno vitam ademisses, vtrum à lege præmium an pœnam expectares? Atqui tyrannidem vicunque sustulisti. Euentu gaudet lex: verùm exemplum tam perniciosum in Rempublicam non recipit, vt consuescant ciues scelus vlcisci scelere, patrem in filio iugulare. Vides quantum momenti sit in modo viâque, vt factum tuum approbetur? Quod lex permittit vt fiat, non statim permittit vt id via qualibet efficias. Adulterum ferro occidere licet, veneno aut incantamentis non licet. Cur ita? Quia pestilens exemplum est omnino, tractare venena: nec id vlla causa quantumuis honesta sinit in ciuitatem irrepere. Quid quòd ne hostem quidem veneno aut malis artibus interficere fas est? Nam nusquam non improbat maleficia lex: & veneno tincta tela etiam in bellis interdicta sunt. Quòd si modus facti spectatur in his, in quibus nullum petitur præmium: quantò magis id fiet in his,

in quibus summum petitur? Lex triumphum statuit ei, quō certum hostium numerum fuderit. Fuderit aliquis non acie, sed aquis & pabulo veneno tinctis: vtrum ciues hunc æquis oculis spectare poterunt triumphantem, an potius sicuti veneficum oderint, auersabuntur, execrabūtur? Quid quòd priuatis etiam in rebus via modusq; perpenditur? quo magis idem oportebit tum in publico, tum in splendidissimo facinore vt à quo conueniat omnem sceleris suspicionem abesse? Age illud tecum reputa, si medico mercedem pactus esses, quò te morbo leuaret: atq; ille non pharmacis, sed maleficijs & incantamentis morbum exemisset: vtrum præmium dabit, an magis hominem in ius trahes? iniuriæ malis artibus datæ reum ages? Clamabit ille. Morbo te leuaui: quia via, quid isthuc tua refert? Hoc tantùm spectabas, vt morbo liber esses. ei rei merces est promissa. Ingratum te vocabit, qui nisi sua opera, ne esses quidem qui præmium negare posses. Tu protinus respōdebis opinor: Medico te præmium esse pollicitum, non magno: neq; debere quicquam, nisi rem malam ei qui beneficium malè dederit. Quanquam ne dedisse quidem videtur, qui malum malo tollit. Id enim mutare est incommodum, non amouere. Dices enim animo nocitum, dum corpori subuenitur. Atque istam litem vinces etiam iniquo iudice. Atqui eadem, aut melior etiam & vincibilior est tecū causa legi, quàm quæ tibi futura fuerat cum medico. Nam ibi de priuata mercedula disceptaretur, hîc de publico honore. Ibi falsus est vnus, hîc legi fraus facta, per quam cautum oportuit ne quisquam ciuium circumueniatur. Ibi salus data, certa quidem & efficaci, sed suspecta & improbata via: hîc nefario scelere (quur enim non sic appelletur homicidium, quod in ciuem contra legem admissum sit?) non libertas restituta, sed in extremum discrimen adducta

Resp.

Resp. quandoquidem tuum factum perinde habet, ac si medicus quispiam ad curam mercede conductus, venenum pro remedio ministret: quod tamen ægrotanti (ita vt non rarò consueuit accidere) per occasionem morbum adimat. Qui reualuit, suis fatis acceptum feret quòd viuat: tibi mortem, tametsi vitârit, imputabit. Neque sua referre putabit, vtrum imperitia, an perperam ac studiosè pro pharmaco venenum porrexeris: propterea quòd tui fuerat officij, aut non suscipere negocium, aut fidem simul, & artem, & industriam, ac diligentiam, & quicquid à probato artifice solet requiri, ad curam adferre. Sed age, sinimus adhuc possidere te, quod dudum sumus largiti: vt planè ista via tyrannum occideris, citra vllum Reipub. discrimen. Lex non approbabit facinus tuum, nisi non tantùm à crimine, verùmetiam ab omni criminis specie procul abfuerit: ne videlicet ea quæ in hoc potissimùm adhibita est in ciuitatē, vt maleficiū omne secludat, incolumitatē suā, quam conueniebat aut Deo cuipiā, aut certè Dijs simillimo homini acceptā referri, sceleri debere dicatur. Non approbabit inquam, nisi tyrannum ipsum quem nominatim indicauit ipsa, quaq; permittit via sustuleris: ne per rimam istā periculosum exemplum in Remp. irrepat. Postremò, non nisi ferro, non clancularijs ac maleficis artibus, nisi virtute, nisi manu, nisi vitæ tuæ manifesto contemptu tyrannum trucidaris. Neque enim hoc tantùm spectat lex, vt tyrannus in præsens submoueatur: verùm illud multò magis respicit, vt omnes mortales intelligant, in ea ciuitate viros esse fortes, qui non fereantur vitæ suæ dispendio patriæ commodis consulere: ac præclari exemplo facinoris, omnes etiam in posterum ab affectatione tyrannidis detereantur: cùm videant in ea ciuitate nullum esse tyrannis satis tutum præsidium. quandoquidem illud nemo nescit, quī

vitæ suæ sit contemptor, eum esse alienæ vitæ dominum. Nam quod omnino satellitium, quæ excubiæ, qui parietes, quæ arx, quæ arma aduersus huiusmodi animum tyranni caput defendant, qui patriæ libertatem sua vita bene credat emi? Postremò autem, vt maximè tibi constet animus, vt constet via: id quod est totius negocij caput non effecisti. Tantum enim abes vt tyrannum occideris: vt quantum in te fuit, tyrannidem maiorem in modum auxeris, interfecto tyranni filio. Quid autem refert, malitia an stultitia Rempub. in discrimen adduxeris? Nam illo quod vulgò dicunt, nihil verius, intempestiuam beneuolentiam nihil à simultate differre. Tantum abest vt occideris tyrannum, vt ne suspicari quidem potueris id euenturum, vt ipse semet occideret. Sed iuuenem occidisti patre insolentiorem: quid tum postea, si patri & huius scelera lex imputat? Magnum proinde tyranni satellitem, non tyrannum occidisti. Sed paratum tyrannidis hæredem occidisti: in tyrannidem succedit, qui prior, qui potior est in occupando. Verùm esto sanè, certum hæredem sustuleris: igitur qui tyrannus erat futurus interimisti. Atqui quod futurum est, id nondum est. Porrò lex eum qui iam tyrannus sit, tolli iubet: non quem aliquando futurum diuines. An qui statuam ex pacto deboat, & rudem truncum præstiterit, fidem persoluisse videatur? Non arbitrabor. Vbi nunc igitur sunt illa tam multa, quæ tibi ad præmium postulandum supererant? Vides quàm ne vnum quidem omnium tibi constet, quorum nihil oportebat deesse. Volui, inquis. Id demum voluisse te lex credit, quod effeceris. Postea è re nata propositum est commutatum. Hoc igitur præmij tibi debetur, quod ei qui in Olympijs medio è cursu, relicta meta, ad carceres reflectit habenas. At periclitatus es. Proinde id laudis auferes, quòd is qui fudauit in Olympijs,

lympijs, nec vicit. Sed occidisti denique: verùm eum, quem nec lex permittebat arbitrio tuo, neque ex vsu publico fuerat occidi. At bene vertit ciuitati, quod fecisti. Numini igitur gratia debetur tali, qualem Palladem Atticis fuisse ferunt, de qua prouerbium extàt, quòd Athenensium malè cõsulta in bonum exitum vertere consuenit. Non tu leges seruâsti, sed sustulisti: non libertatem restituisti, sed numen aliquod huic vrbi propitium, quod euentum tuæ temeritatis debitum, sua commoditate à nobis auertit, quod tuam stultitiam nobis vertit in occasionem restituendæ libertatis. Non ego ingratum erga te populum constituo, imò tu populum ingratum in Deos reddere laboras: quem quum semel in periculum vocaris, ne pro simplici tyrannide duplicatam pateretur: nunc rursum in discrimen trahere conaris, ne ab iratis superis in pristinam seruitutem aut grauius aliquod infortunium retrudatur. Quid tu te fucis & phaleratis dictis in alienũ meritum insinuas? Quid tibi in eo negocio laudem vniuersam vendicas, ex quo præter pœnam temeritatis nihil ad te redire meritò posit? Si Reipublicæ, si Iudicibus probare potes animum tuum tyrannicida dignum, qui nullum periculum vitæ Reipublicæ causa recusârit: si facinus non scelere, non pernicioso exemplo, sed legitima via peregisti: si fortuna tuis egregijs conatibus bene expeditum dedit euentum: aut tyrannicidam te vocare, aude pulcherrimum ac penè diuinum munus à Republica poscere, aude nobis seruatas leges, restitutam ciuitatem: aude templa, aras, foros, fortunas omneis, tutos pueros, inuiolatas virgines, impollutata matrimonia, denique hoc ipsum quod hîc lege & apud Iudices agimus, exprobrare: aude mihi minari, quòd obstiterim: aude ciuitatem ingratitudinis insimulare, nisi laudem promeritam persoluerit; aude Iudices vel iniquos vel corrupt os cla-

ptos clamitare, nisi suis sententijs præmium tibi decreuerint. Contrà si suspectum quid volueris, si periculosum, si cõtra leges, si cum scelere coniunctum quid feceris: sit pudor, ac desine tandem improbè præmium flagitare, quod nulla ratione promeruerit: pœnam, si sapis, meipe deprecari. Isthuc fortassis ab æquitate Iudicum, à ciuitate deorũ munere læta, queas impetrare. Neque enim putes vnum me te à præmio deterrere. Imaginare isthac in causa pariter & leges & Remp. & deos tibi aduersari. Puta leges his tecum verbis agere: Si nos verè restitutas videri vis, sine nostram auctoritatem primùm in hac tua causa valere. Longè plus laudis ex hoc iudicio referes, si nobis cesseris, si paruerit, si tuam cupiditatem nostro submiseris arbitrio: si primum exemplum in te ciuibus edideris, reuixisse nos: si monstrâris ciuitati iam non ex sceleratorum libidine, sed ex nostro præscripto cuiq; viuendũ esse. Atq; altera ex parte Rempublicam, hac tecum oratione vti puta: Si ciuem bonum mihi præstare studes, noli hanc stultitiæ notam mihi inurere, vt in posterum recognita, dicar ebrietate quandam gaudiorum ei præmium decreuisse, cui pœna magis deberetur. Noli mihi deos, quos vix deniq; tam diutinis votis, tot sacris, tot precibus, tot meis malis placaui, conmoui, propitios reddidi, denuò per ingratitudinem iratos atque infensos reddere. Sine, vt mihi per te liceat saltem illorum beneficio frui. Quòd si te neq; leges neq; Respublica commouet: certè deorum orationem vereri debes, quos ita tecum agere putato: Quid tu te in nostræ laudis possessionem ingeris? Quid honori nostro inuides? Quur non sinis nos in hanc ciuitatem perpetuò benignos esse? Quur tu ipse tam ingratus ex istis? Ciuitas hæc semel mihi restitutam libertatem debet, tu bis debes commoditati nostræ, & quòd Remp. seruauimus, cuius tu pars es: & quòd commoditate nostra tuam

pericu-

periculosam stultitiam, vel scelus potius, in maximam felicitatem verterimus. Etenim nisi nos dextri propitijq; adfuissemus, quid aliud tu quàm perieras, & per te Respublica? Quod si planè contendis, vt præmium aliquod feras: abundè magnum præmium à nobis persolutum est, quòd per nos res à te malè instituta, beneuerterit. A legibus meritò maior relata est gratia, si nostræ prosperitatis respectu, temeritatis simul & sceleris veniam condonarint. A ciuitate satis amplam laudem feres, si ea patiatur, vt in restitutæ libertatis historia tuũ quoque nomen admisceatur. Hac laudis parte contentus, desine nobis debitum velle præripere, ciuitati munus nostrum eripere, legibus auctoritatem adimere. Sed finem facio, nimirum extillata iam aqua. Quod superest, nunc vestræ partes sunt, Iudices, statuere, vtrum secundum leges, secundum Deos, secundum Rempub. sententiam dicere, an secundum hunc gloriosum ostentatorem pronunciare velitis. Vtrum hanc vrbis felicitatem huius temeritati, huius sceleri acceptam ferre malitis, sæpius exprobrandam, & breui fortasis à superis iratis (id quod abominor) auferendam: an in Deos, quibus sine controuersia tota debetur, referre, eorundem pietate seruandam, augendam, beneq; fortunandam: vtrum magis ex vsu sit, vt primo hoc iudicio statim leges circumuentæ dicantur, an vt appareat legum restitutarum seueritatem, & Iudicum sapientiam aduersus vnius iniquam postulationem valuisse.

GILBER.

a PAN ille.] *De Pane capripede humana reliquum effigie nonnihil dictum est in Luciani epigrammate de Echo.* b Somnum.] *Mors enim somnus est, sed perpetuus, & mortis imago est. Quare apud Homerum & Hesiodum in Theogonia fratres iudicantur & noctis filij. Virg.*

Tum consanguineus leti sopor, *& alibi:*
Dulcis & alta quies, placideq; simillima morti.

Nam hi duo quia simul sunt, necesse est vt somnus qui omnia cum fratre Thanato natu maiore habet communia, eius aliquando opera exerceat: hæc nempe, vt ex dolore in se homines incidant, ac statim quiescentes molestijs releuentur, quod vtrunq; præstat mors. c Impotentiùs.] *Matres filios impotentiùs amant.* d Aluearib.] *Apes aliæ ἡγεμόνες seu βασιλεῖς, qui à Virg. li. 4. Geor. ductores, duces & reges vocantur, quib. grex apum parere solet. sunt enim tanquam ἡγεμόνες λαῶν. Sed apud Græcos propriè rex apum est ἐος λὼ, qui & hominum fuit apud Callimachum in Hymno Iouis. Rectè igitur apud Xenophontem Cyrus audit: Tu es naturà rex, sicut apum rex est.* e Non longas modó.] *Videtur ad illud Ouidij in Helenæ epistola alludere:*

An nescis longas regibus esse manus?

Etiam vulgo in ore est: A regibus cauendum, quòd eis prælonga sint brachia. Nimirum quòd per suos, quibus brachium vice vtuntur, possint etiam procul disitos affligere. Potest & ad tempus referri, quòd reges etiam si diutiùs dissimulant, soleant tamen aliquando pœnam sumere de ijs, quibus infensi fuerint, vel Homero teste Iliad. α. Non enim desunt regibus manus & pedes quamplurimi. fortassis ne ventres quidem. Vide cuiusmodi portentum sit tyrannus, & quàm formidandum, tot oculis, ijsq; emissitijs, tot auribus, ijsq; tam asininis ac longis, tot manibus, tot pedibus, tot ventribus, ne reliqua parum honesta commemorem instructum. Plura annotauimus in Luc. de Mercede cond. & aduersus indoctum. f Titanibus illis Briareo.] *De Briareo illud apud Hesiod. legitur, qui Cœli & Terræ filios fecit Cottum, Briareum & Gygen. centenis singulos manibus,*

quin-

quinquagenis capitibus metuendos: de quibus Apollodorus in Bibliotheca hæc, Benedicto Aegio Spoletino interprete, Cœlus primus orbis vniuersi imperio præfuit, qui ducta vxore Tellure priores ex ea filios sustulit, quos Centimanos appellarunt, Briareum, Gyan ac Cœum Homerus fabulæ addit ab immortalibus Briareum appellatum, à mortalibus verò Aegæonem, Iliad. α. Cœus apud Hesiod. κοῖος *dicitur. Hi multa bella contra Saturni filios gesserunt: tandem deiecti, ad inferos præcipites dati sunt.* g Echo nympham.] *Ea cùm antea esset garrula, à Iunone hac pœna affecta dicitur, vt iam muta sit, neque vllam vocem prior edere possit: verùm hoc ipsi relictum est, vt vltimas voces auditas iterare vel repetere possit. Vide annotationem nostram ad Luciani epigramma de Echo & Pane.* h Citra iudicium.] *Augustus post Solonem & Platonem 9. de legib. tulit legem Iuliam, gladioque iussit in adulteros animaduerti. Valerius Publicola etiam tulit, qua neminem licebat indicta causa necare.* i Primùm adulterum.] *Licuit olim iure ciuili, deprehensum & deprehensam in adulterio impunè interficere, quod hodie non licet, vt docuit Iulianus Aurelius, in 2. Sermonum Horatij.* k Monarchia.] *Tres formæ sunt Reipublicarum:* μοναρχία, ὀλιγαρχία, δημοκρατία. *Hic verò Erasmus ponit discrimen inter Monarchiam tyrannorum & regum. Monarchia quippe dicitur vnius principatus, Oligarchia paucorum, Democratia populis, non equidem plebis: quum populus & plebs differant, vt genus à specie, vt docet Iustinianus Institut. de iur. natur. gent. & ciuili.*

ΑΠΟΚΗ-

ΑΠΟΚΗΡΥΤΤΟΜΕΝΟΣ. *ABDICATVS*, Erasmo Roterodamo interprete.

ARGVMENTVM.

QVidam abdicatus artem medicinæ didicit. Patrem insania laborantem, reliquis medicis desperantibus, dato pharmaco cùm sanasset, denuò receptus est in familiam, post hæc nouercam insania correptam sanare iussus, abdicatur. Porrò genus orationis Iudiciale est: Status qualitatis. Sub hac enim & abdicationis causas Quintilianus ponit, quarum duas species facit: alteram criminis perfecti, & alteram imperfecti, ad quam & præsens causa hęc pertinet. Exordium maxima ex parte querela constat. Nam & de iniquitate patris conqueritur, qui se non secundum artem, sed ad prescriptum curare iubeat: & de ingratitudine, vt qui pro beneficio restitutæ sanitatis, eam sibi nunc gratiam referat, vt iterum abdicare cogitet. Hanc querelam personarum, suæ & nouercæ videlicet, conditionibus amplificat, inuidiæ paternæ accusationis etiam occurrens, à consueto & more patris: id quod statim ab initio facit. Exordium Propositio sequitur, cui Narrationem submittit: non tam exponendæ actionis gratia, quàm vt anteactam vitam suam, & beneficium in patrem collatum, iudicibus cōmendet. Confirmatio tribus locis consumitur: primo, quo ostendit non licere patri, vt in familiam receptum, denuò abdicet, à causa legis, & voluntate legislatoris: quod argumentum similitudine & fictionibus, seu ἠθοποιΐαις amplificat. Secundo, quo iniquum esse docet, se tam bene meritum de patre, iterum abdicari, & pro præmio pœna affici. Hic locus variè amplificatur, ex qualitate beneficij, à conditione personæ, à difficultate & accidentibus artis, à natura & lege, &c. Postremo, neque causas abdicationis satis idoneas aut efficaces esse probat. Neque enim se quicquam peccasse, neque nunc eogi debere vt arte sua vbiuis vtatur: idq; exemplo reliquarum artium, & ob artis buius

ius conditionem & præstantiam. deinde ex sua persona, qui illam non impēsis patris, sed tum cùm à familia alienus esset, didicerit: alioqui etiam necessitatē quandā rei absurdam consecuturam esse. Deniq; non posse curari hunc morbum, quo loco multa de qualitate corporum, morborum & medicinæ in genere disputat: ostenditq;, etiamsi aliàs sanabilis hic morbus esset, in nouerca tamen suspicionis periculum sibi metuendum esse, si quid ipsum fallat, aut ars destituat. atq; ita orationem concludit, admonens patrem periculi superioris: in quod ne iterum periram & indignationem recidat, cauere ipsum iubet.

Ἀποκηρυχθείς τις ἰατρικὴν ἐξεμαθε· μανείσα τὸν πατέρα, καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἰατρῶν ἀπεγνωσμένον, ἰασάμενος φαρμάκοις δοσί, ὡς ἐλήφθη αὖθις εἰς τὸν οἶκον. καὶ τοῦτο, μεμνῆσθαι τοῦ μυστικοῦ ἰασαμένου κελεύομεν, ἀποκηρύττειν.

OVδὲ καινὰ μὴ ταῦτα, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐδὲ παράδοξα, ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐν τῷ πρόσθεν γιγνόμενα, οὐδὲ νῦν πρῶτον τὰ τοιαῦτα ὀργίζεται· ἀλλὰ πρόχειρος οὗτος ὁ νόμος αὐτῷ, καὶ συνήθως ἐπὶ τοῦτ' ἀφικνεῖται τὸ δικαστήριον. ἐκεῖνο δὲ καινότερον νῦν συνέβη, ὅτι ἔγκλημα μὴ ἴδιον ἐν ἔχω, κινδυνεύω δὲ τιμωρίαν ὑποσχεῖν ὑπὲρ τῆς τέχνης, ἃ μὲν πάντα δυνάται πείθειν τὸν τῷ κινδύνῳ· οὐ τὶ γὰρ οἷ' ἂν ἀποπτύειν, θεραπεύειν ἐκ πολλάγματος, ἐκεῖθ' ὡς ἡ τέχνη δυνάμενα

HAudquaquam noua sunt hæc, Iudices, neq; miranda, quæ in præsentia facit pater, neque nunc primùm ad hunc irascitur modū: verùm hæc lex illi facilis est, & assueto ad hāc causā accedit. Verùm illud mihi nouo calamitatis genere accidit, & cū nullū proprium sit crimē, quod mihi possit imponi, tamen in periculū vocor ne pœnas dē artis nomine, nisi huic iubenti, p omnia parēre possit. Quā q dēre quid fieri possit absurdius? vti curē ex præscripto, nō iam quate-

νη δωάτοα, ἀλλ' ὡς πατὴρ βουλεται; βουλόμην μὲν ἂν τὴν ἰατρικὴν, καὶ τοιοῦτόν τι ἔχειν φάρμακον, ὃ μὴ μόνον τοὺς μαινομένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀδίκως ὀργιζομένους παύειν ἐδυνάτο, ἵνα καὶ τὸ τοῦ πατρὸς νόσημα ἰασάμην. νυνὶ δὲ τὰ μὲν τῆς μανίας αὐτῷ τέλειον πέπαυται, τὰ δὲ τῆς ὀργῆς μᾶλλον ἐπιτείνεται. καὶ τὸ δεινότατον, τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασι σωφρονεῖ, κατ' ἐμοῦ δὲ τοῦ θεραπεύοντος μόνου μαίνεται. τὸν μὲν οὖν μισθὸν τῆς θεραπείας ὁρᾶτε οἷον ἀπολαμβάνω, ἀπεκηρυττόμενος ὑπ' αὐτοῦ πάλιν· καὶ τοῦ γήνους ἀλλοτριούμενος δεύτερον, ὥσπερ δεῦρο τοῦ ἀναλαφθεὶς πρὸς ὀλίγον, ἵν' ἀτιμότερος γένωμαι, πολλάκις ἐκπεσὼν τῆς οἰκίας. ἐγὼ δὲ, ἐν μὲν οἷς δεῖ πειθαρχεῖν, οὐδὲν ἐνοθλῶν περιμένει, πρώην γοῦν ἄκλητος ἧκον ἐπὶ τὴν βοήθειαν. ὅταν δὲ τὴν τελέως

quatenus ars valeat, sed patris arbitratu. Quare optarim equidem vt medicorum ars eiusmodi quoque remedium aliquod haberet, quòd non modò laborantes insania, verumetiam præter æquum irascentes liberare posit, nimirum quò liceat & patris iracundiæ mederi. Nunc autem ipsa quidem insania leuatus est, cæterùm iracundia magis etiam exasperatur. Quodque est omnium grauissimum, erga cæteros omneis sanus est, in me vnum insanit: à quo, morbo fuit liberatus. Videtis igitur cuiusmodi mercedem curationis feram, cùm rursum ab illo abdicor, iterum alienor à familia, ceu ob id ipsum ad breue tempus receptus, vt maiore infamia sæpiùs eijcerer domo. At ego quidem in his quæ præstare queam, ne expectio quidem patris iussum, vt qui pridem non accersitus ad opitulandum accesserim. Verùm vbi

πολέως ἀπιγνωσμένον, οὐδ' ἐπιχειρεῖν βουλομαι· ἐπὶ δὲ τῆς γυναικὸς ταύτης ἐκόντως καὶ ἀβολμότερός εἰμι· λογίζομαι γὰρ, οἷα πεῖθοιμ' ἂν ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἀφτυχὼν, ὃς οὐδ' ἀρξάμενος τῆς θεραπείας, ἀφκηρύττομαι. ἄχθομαι μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐπὶ τῇ μητρυιᾷ, χαλεπῶς ἔχουσα, χρηστὴ γὰρ ὤν· καὶ ἐπὶ τῷ πατρὶ δὲ ἐκείνῳ ἀντιμαχῶ· τὸ δὲ μέγιστον, ἐπ' ἐμαυτῷ ἀπειθεῖν δοκοῦντι, καὶ ἃ πεπείσθαι, ὑπουργεῖν οὐ δυναμένῳ, καὶ δι' ὑπερβολὴν τῆς νόσου, καὶ ἀσθένειαν τῆς τέχνης. πολὺ οὐ δίκαιον οἶμαι, ἀφκηρύττεσθαι τὸν, ἃ μὴ δυνάτα ποιεῖν, μηδὲ πολὺ ἀρχὴν ὑπισχνούμενον. δι' ἃς δὴ οὖν αἰτίας καὶ πρότερον ἀπεκήρυξέ με, ῥᾴδιον συνιδεῖν ἐκ τῶν πρόντων· ἐγὼ δὲ καὶ πρὸς ἐκείνας μὲν, ὡς οἴομαι, ἱκανῶς τῷ μετὰ ταῦτα βίῳ ἀπολογήσομαι καὶ ταυτὶ δὲ, ἃ νῦν ἐγκαλεῖ, ὡς

vbi res est eiusmodi, vt nulla omnino spes sit, tum nec aggredi velim. Porrò in hac muliere multò etiam minus ausim, neque id temerè. Siquidem reputo quæ in me facturus sit pater, si res non successerit, cùm iam abdicet nondum aggressum curationem. Quare doleo, Iudices, nouercæ vicem, grauiter laborantis. erat enim proba. Deinde patris nomine, quem huius morbus excruciat. Maximè tamen mei ipsius causa, qui videar immorigerus patri, cùm non possim quæ iubeor præstare, partim ob morbi magnitudinem, partim ob artis imbecillitatem. At sanè non arbitror æquum esse vt abdicer, si quod efficere non queam, id ne recipiam quidem. Itaque quibus de causis prius abdicârit me, facilè fuerit ex hoc negocio conijcere. Quanquam ad illas, opinor, satis respondi ipsa pòst acta vita. Ad hæc autem quæ nunc obijcit,

ὡς ἂν οἷός τε ὦ, ἀπολογήσομαι, μικρὰ ὑμῖν διηγησάμενος τῶν ἐμῶν. ὁ γὰρ δυσάλλακτος καὶ δυσπειθὴς ἐγὼ, ὁ καταισχύνων τὸν πατέρα, καὶ ἀναξία πραττων τοῦ γένους, τότε μὲν οὐδὲν, τὰ πολλὰ ἐκεῖνα βοῶντι, καὶ δεινομένῳ, ὀλίγα χρῆν ἀντιλέγειν ὤμην. ἀπιὼν δὲ τῆς οἰκίας, ἐνόμιζόν μοι δικαστήριον ἵστασθαι μέγα, καὶ ψῆφον ἀληθῆ, τὸν μετὰ ταῦτα βίον, καὶ τὸ φαίνεσθαι πάμπολυ τῶν τοῦ πατρὸς ἐγκλημάτων ἐκείνων ἀφεστηκότα, καὶ περὶ τὰ καλλίστα τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐσπουδακότα, καὶ τοῖς ἀείποτε σωνόντα. πεφωράμην δὲ καὶ τοιοῦτόν τι, καὶ ὑπόπτευον, μὴ δὴ, ὡς οὐ σφόδρα καθεστηκότος πατρὸς, ἀδίκως ὀργίζεσθαι, καὶ ἐγκλήματα ψευδῆ κατ' ἐμοῦ συντιθέναι. καὶ ἔσάν τινες, οἱ μανίας ἀρχὴν ταῦτ' εἶναι νομίζοντες, καὶ ἀπειλὴ καὶ ἀκροβολισμὸν, οὐκ ἐς μακρὰν ἐπιτελουμένου τοῦ κα-

pro virili sum responsurus, si prius de statu meo pauca vobis exposuero. Ego intractabilis ille, & immorigerus, patrem dedecorans, & indigna genere meo patrans, id quidem temporis multa id genus vociferanti, ac sine fine occlamanti, paucis contrà dicendum esse duxi: Verùm domo cedens, existimaui mihi grauissimi iudicij instar fore, verumque calculum, ita actam deinde vitam vt appareret me à paternis illis criminibus quàm longissimè abesse, sed potius honestissimis studijs dedisse operam, cùmque optimis viris habuisse consuetudinem. Iam verò & eiusmodi quiddam prospiciebam, ac suspicabar fore, vt aliquando pater, qui non admodum animo constaret, mihi sine causa succenseret, falsâque in filium crimina struerent. Neque deerant qui ista morbi initium interpretarentur, minâsque ac tela paulò pòst irruituri mali, nempe

κακοῦ, μῖσος ἄλογον, καὶ νόμων ἀπιστίαν, καὶ βλασφημίας προχέεσθαι; καὶ δικαστήριον σκυθρωπὸν, καὶ βοὴν καὶ ὀργὴν καὶ ὅλως χολὴν μετὰ πάντα· διὸ δὴ τάχα μοι καὶ ἰατρικῆς δεήσειν ποτὲ τοσοῦδε πόνων. ἀποδημήσας ὅν, καὶ τοῖς εὐδοκιμωτάτοις τῶν ἐπὶ τῆς ἀποδημίας ἰατρῶν συγγενόμενος, καὶ πόνῳ πολλῷ καὶ πεθυμίᾳ λιπαρεῖ κεκαμνόμενος, ἐξεμαθον τὴν τέχνην. ἐπανελθὼν ὅν, καταλαμβάνω τὸν πατέρα σφῶς ἤδη μὲν μανόντα, καὶ τὸν τῶν ἐπιχωρίων ἰατρῶν ἀπεγνωσμένον, ἐκ τε βάθους ὁρώντων, ἤδη ἀκεραίως φιλοκερδούντων τὰς νόσους. πλὴν ὅμως γε ἀκὸς λῶ ποιεῖν κεκτὸν ἐμὲ, ὅτι ἐμνησικάκησε τῆς ἀπεκηρύξεως, οὔτε μετάπεμπτος ἠνέσθαι τοιούτου· οὐδὲ γὰρ ἔχόν τι αὐτῷ ἴδιον ἐγκαλεῖν, ἀλλὰ πάντα ἐκεῖνα λῶ ἀλλότρια τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ὥσπερ ἔφλυν ἥλω, τῆς νόσου. προσελθὼν οὖν ἄκλητος,

nempe odium absque causa, mores asperos, conuicia parata, censuram seueram, clamorem, iracundiam, in summa, omnia plena bilis: vnde vsu venturum credebam, vt mihi aliquando arte medicinæ foret opus. Proinde foràs profectus, ac probatissimorum, quos in peregrinis regionibus nancisci potui, medicorum vsus doctrina, plurimo labore, vehementiq; animi studio artem perdidi. Porrò domum reuersus, offendo patrem manifesta iam insania laborantem, & ab huius loci medicis desperantibus destitutum, qui non altiùs introspiciunt, nec admodum exactè morbos dijudicant. At ego sanè, sicuti par erat facere frugi filium, neque superioris abdicationis iniuriam recordabar, neque vt accerserer operiebar. Neque enim erat quicquam quod illi propriè imputare possem, verùm peccata illa omnia fuerant aliena: nempe quemadmodum modò dicebam, ipsius morbi. Ergo cùm inuocatus accessissem, non sum

ἄκνητος, οὐκ εὐθύς, ἰασαμένων· οὐ γὰρ οὕτω ποιεῖν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν, οὐδὲ ταῦτά τι, χρὴ παρανεῖ, ἀπὸ πάντων πρῶτον διδασκόμεθα σωφρεῖν, εἴ τε ἰάσιμόν ἐστι τὸ νόσημα, εἴτ' ἀνήκεστον, καὶ ὑπερβαίνοντας τοὺς ὅρους τῆς τέχνης. καὶ τί ὠφελεῖται, ἢν μὲν εὐμεταχείριστον ᾖ, ἐπιχειροῦμεν, καὶ πᾶσαν σπουδὴν ἐσφερόμεθα σῶσαι τὸν νοσοῦντα· ἢν δὲ δυσκρατηκὸς ᾖ, καὶ νοσηκὸς τὸ πάθος ἴδωμεν, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν πειρώμεθα, νόμον τινὰ παλαιὸν τῶν πρωτόρων τῆς τέχνης ἰατρῶν φυλαττόντων, οἵ φασι μὴ δεῖν ἐπιχειρεῖν τοῖς δυσκρατημένοις. ἐδὼ οὖν ἤ πατέρα ἔτι ἐντὸς τῆς ἐλπίδος, καὶ τὸ πάθος οὐχ ὑπὲρ τὴν τέχνην, ἐπιπολὺ τηρήσας καὶ ἀπειβῶς ἐξετάσας ἕκαστον, ἐπεχείρουν ἤδη, καὶ τὸ φάρμακον θαρρηκότως ἐνέχεον. καί τοι πολλοὶ τῶν πρότερον ὑπόπτον τὴν δόσιν, καὶ τὴν

equidem protinus medicatus. neque enim hic nobis mos est, neque id præcipit ars, verùm illud omnium primum iubemur obseruare, sanabilisne sit morbus, an insanabilis, atque artis terminos prætergressus. Ac tum si eiusmodi fuerit malum vt commodè possimus aggredi, aggredimur, totoque admnimur studio vt ægrotum seruemus. Quòd si viderimus iam inualuisse, superasséque, nec manum admolimur omnino, idque vetustam quandam legem eorum qui primi medicinæ prodiderunt artem, secuti: qui negant tentandos esse morbos qui iam inualuerunt. Itaque cùm patrem adhuc intra spem esse perspicerem, neque malum supra artis vires esse, diu obseruatis ac persitatis singulis: ita demum aggrediebar, ac pharmacum fidenti animo porrexi. Multi sanè eorum qui tum adeant, suspectam habebant administrationem pharma-

πλὴν ἴασιν διέβαλλον, καὶ πρὸς κατηγορίας προσκαλοῦντο. πρὸς δὲ καὶ ἡ μητρυιὰ, φοβουμένη καὶ ἀπιστοῦσα, οὐ τῶν μισεῖν ἐμὲ, ἀλλὰ τῶν δεδιδιγμένα, καὶ ἀκριβῶς εἰδυῖα πονηρὸς ἐκεῖνον ἐξακέμενον· ἐπίστατο γὰρ μόνη τὰ πάντα σιωοῦσα, καὶ ὁμοδίαιτος τῇ νόσῳ. πλὴν ἀλλ' ἔγωγε οὐδὲν ἀφεδειάσας (ἐπισταμένου γὰρ οὐ ψευσόμενά μοι τὰ σημεῖα, οὐδὲ πεδιόσουσαν τὴν τέχνην) ἐπῆγον τὴν ἴασιν ἐν καιρῷ δ' ἐπιχειρήσεως. καί τοι καὶμοί τινες τῶν φίλων συνεβούλευον, μὴ θρασυνεῖσθαι, μὴ καὶ διαβολήν τινα μείζω ἐνέγκῃ μοι τὸ ἀτυχεῖν, ὡς ἀμυνομένῳ τὸν πατέρα φαρμάκῳ, καὶ μνησικακήσαντι εἴ τι ἐπιπόνθειν ὑπ' αὐτοῦ. καὶ τὸ μὲν φάλαινον, σῶς μὴ οὕτως εὐθὺς λῶ, καὶ ἐσωφρόνει πάλιν, καὶ πάντα διεγίγνωσκεν. οἱ παρόντες δὲ ἐθαύμαζον· ἐπῄνει δὲ καὶ ἡ μητρυιὰ, καὶ φανερὰ πᾶσιν ἦν χαίρουσα, καὶμοὶ

ci, calumniantes curationem meam: iámque parabant in ius vocare me. Aderat autem & nouerca pauida atque diffidens, non id quidem odio mei, sed quòd metueret, vtpote probè sciens illum grauiter laborare. Nam sola nouerat omnia quippe familiaris & asiduè conuiuens ægrotanti. Attamen ego nihil his rebus deterritus (sciebam enim futurum vt mihi signa non mentirentur, neque falleret ars) adhibui curam, obseruato tempore idoneo. Quanquam erant amici non nulli, qui mihi consilium darent ne fiderem, ne fortè si res malè successisset, maiorem aliquam calumniam mihi accerserem, quasi patrem veneno vltus essem, memor iniuriarum quibus me affecerat. In summa, ille protinus conualuit, pristinæ redditus sanitati: cognouitque omnia. Familiares admirabatur: denique laudabat & nouerca, ac palàm omnibus vtriusq; nomine gaudebat, tum mihi laudem assecuto,

καμοὶ ἀδοκιμοῦντι, καὶ κάνω σωφρονοῦντι. οὔτε δ' οὖν (μαρτυρεῖν γὰρ αὐτῷ ἔχω) μήτε μετὰ τῶν, μήτε συμβούλου τινὰ περὶ τούτων προσλαβὼν, ἐπειδὴ τὸ πᾶν ἤκουσε τῶν πρόσθεν, ἔλυσε μὲν τὴν ἀπόκρυξιν, ἐμὸν δὲ ἐξ ὑπαρχῆς ἐποιήσατό με, σωτῆρα καὶ εὐδαίμονα ἀπεκαλῶν, ἀκριβῆ πεῖραν ἐλυφεῖν ὁμολογῶν, καὶ περὶ τῶν ἔμπροσθεν ἐκείνων ἀπολογούμενος. τοῦτο γὰρ ἔφρον οὐφαίνει μὲν πολλοὺς, ὅσοι παρεῖχε χρηστοὶ· ἐλυπεῖ δ' ἐκείνους, οἷς ἀπόκρυξις ἐμοῦ υἱοῦ ἀναπαύσεως. ἔδει γοῦν τότε οὐ πάντας ὁμοίως ἀδομένους τῷ πράγματι, ἀλλ' ἔνιους μὲν καὶ χαίρειν τρεπομένους, καὶ βλέμματι τεταραγμένον, καὶ πρόσωπον ὀργιομένον, οἷον ἐκ φθόνου καὶ μίσους γίνεται. ἡμεῖς μὲν οὖν, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐν εὐφροσύναις καὶ θυμηδίαις ἦμεν, ἀλλήλους ἀπαλλοτρίους. ἢ μὴ-

tum illi ad sanam mentem reuerso. Atque hic quidem (nam illud de eo testari possum) neque contatus, neque quopiam his de rebus in consilium adhibito, simulatq; rem omnem è familiaribus cognouit: irritam fecit abdicationem, ac denuò me filium fecit, seruatorem ac beneficum appellans, confitens sese certum experimentum mei cepisse, deq; illis antè factis semet excusans. Id factum compluribus attulit voluptatem, nimirum quotquot aderant probi. Cæterùm vrebat eos, quibus abdicatio filij iucundior fuerat reuocatione. Proinde videbamtum non eodem modo ea re gaudentes omnes, sed erat cuius & colorem illicò verti sensi, & oculos turbari, & vultum iracundum, quemadmodum ex inuidia odióque solet accidere. Nos igitur, vt est consentaneum, in complexibus & animi gaudijs versabamus, vtpote vtroque alteri reddito.

Cæterùm

ἡ μητηρ δὲ μετὰ μικρὸν εὐθὺς νοσεῖν ἤρξατο, νόθον, ὦ, ἄνδρες δικασταί, χαλεπὸν καὶ παράλογον. ἀρχόμενον γὰρ εὐθὺς τὸ δεινὸν παρεφύλαξα. οὐ γὰρ ἁπλοῦν, οὐδ' ἐπιπόλαιον τῆς μανίας τὸ εἶδος, ἀλλά τι παλαιὸν ἐποικουροῦν ἐν τῇ ψυχῇ κακὸν ἀπέρρηξε, καὶ ἐς δεύμφανὲς ἐξφύησε. πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἄλλα ἡμῖν δεῖ σημεῖα τῶν ἀνιάτως μεμηνότων. ἐν δὲ ἐκεῖνο κοινὸν ἐπὶ τῆς γυναικὸς ταύτης παρεφύλαξα. πῶς μὲν γὰρ δεῖ τοὺς ἄλλους ἡμερωτέρα, καὶ πραεῖά δεῖ, καὶ παρόντων, ἐρεμοῦν ἄχει ἡ νόσος. ἂν δέ τινα ἰατρὸν ἴδῃ, καὶ δεῦτ' ἀκούσῃ μόνον, κατ' ἐκείνου μάλιστα παροξύνεται, ὅπερ καὶ αὐτὸ, δεῦρο, δεῦ πονήρως καὶ ἀνηκέστως ἔχειν δεῖ τεκμήριον. ταῦθ' ὁρῶν, ἐγὼ Μηνιόμιον, καὶ τὴν γυναῖκα ὤκτειρα, ἀξίαν οὖσαν, καὶ παρὰ τὸ πρόσηκον δυστυχοῦσαν· ὁ πατὴρ δὲ ἀπὸ ἰδιωτείας

Cæterùm nouerca paulò post ægrotare protinus cœpit, morbo, Iudices, graui & impotenti. Nam statim obseruabam vt nascebatur malum. Neque enim simplex erat, aut leuis insaniæ species: quin potius vetus quidam morbus, quī iam pridem delituerat in animi domicilio, erupit, vi-ctorq; in apertum prodijt. Sunt autem nobis cùm alia multa signa insanabili laborantis insania, tum illud commune in hac obseruauī muliere. In cæteros placatior est ac mitis, atque illis præsentibus conquiescit morbus: quòd si quem conspexerit medicum, imò si vel audierit tantùm de medico, in hunc supra modum incenditur. Quod & ipsum argumento est, illam graui & insanibili tenerimalo. Hæc cùm perspicerem, equidem acerbè ferebam, miserabarq; mulieris, vt debui, præter meritum tanto laborantis infortunio. Pater verò ob imperi-

τείας (οὐ γὰρ οἶδεν οὔτε ἀρχὴν τοῦ κατέχοντος κακοῦ, οὔτε τὴν αἰτίαν, οὔτε τὸ μέγεθος τοῦ πάθους) ἐκέλευεν ἰᾶσθαι, καὶ τὸ ὅμοιον ἐγχεῖν φάρμακον. ὥστε γὰρ ἓν εἶναι μανίας εἶδος, καὶ μίαν τὴν νόσον, καὶ ταὐτὸν, καὶ παραπλησίαν τὴν θεραπείαν διεχόμενον. ἐπεὶ δὲ, ὅπερ ἀληθέστατον, ἀδυνάτου εἶναί φημι σώζεσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ ἀπαθῆ ὑπὸ τῆς νόσου ὁμολογῶ, ἀγανακτεῖ, καὶ ὀργίζεται, καὶ φησὶν ἐκόντα κακῶς ποιεῖσθαι, καὶ πολυδιδόναι τὴν ἄνθρωπον, ἐγκαλῶν ἐμοὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς τέχνης. καὶ πάσχει μὴν συνεστὸς τοῖς λυπουμένοις, ὀργίζονται γοῦν ἅπαντες τοῖς μετὰ παῤῥησίας ἀληθῆ λέγουσι· πλὴν ἔγωγε, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, διαλογοῦμαι πρὸς αὐτὸν, καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ καὶ τῆς τέχνης. καὶ πρῶτόν γε ἀπὸ τοῦ νόμου ἄρξομαι, καθ' ὃν οὗτός με ἀφ-

tiam, (neque enim nouit vel originem mali quo tenetur, vel causam, vel morbi magnitudinem) iussit vti medicarer, ac simile pharmacum exhiberem: arbitratus idem esse insaniæ genus, eundem morbum, eandem ægrotationem, quæ similem curandi rationem admitteret. Verùm vbi, id quod erat verissimum, dico fieri nullo pacto posse vt mulier seruetur, fateórque me morbo imparem esse: indignatur ac succenset, aítque me studio detrectare, ac mulierem destituere, mihi crimini vertens artis imbecillitatem. Atque huic quidem accidit, quod solet ijs qui dolent. & Succensent enim omnes ijs, qui liberè verum loquuntur. Tamen ego sanè pro viribus illi respondebo, tum meo ipsius nomine, tum artis. At primùm quidem à lege sumam initium, per quam hic me parat abdi-

ἀπκηρύξαι βούλεται, ἵν' ἀλλῷ, οὐκ ἔθ' ὁμοίαν οὖσαν αὐτῷ, νῦν τε καὶ πρότερον, τὴν ἐξουσίαν. οὐ γὰρ ἅπασιν, ὦ πάτερ, ὁ νομοθέτης, οὐδὲ πάντας ἡίας, οὐδ' ὁσάκις ἂν ἐθέλωσιν, ἀπκηρύττειν συγκεχώρηκεν, οὐδ' ἐπὶ πάσαις αἰτίαις· ἀλλ' ὥσπερ τοῖς πατράσι τὰ τηλικαῦτα ἐργάζεσθαι ἐφῆκεν, οὕτω καὶ τῶν παίδων πεφύκασιν, ὡς μὴ ἀδίκως αὐτὸ πάσχωσι. καὶ διὰ τοῦτο ἐκ ἐλευθέραν ἔφη γίγνεσθαι, οὐδ' ἄκειτον τὴν τιμωρίαν, ἀπεὶς δικαστήριον ἐκάλεσε, καὶ δοκιμασὰς ἐκάθισε τοὺς μήτε πρὸς ὀργὴν, μήτε διαβολὴν τὸ δίκαιον λεανοῦντας. ἤδει γὰρ πολλοῖς πολλάκις ἀλόγους αἰτίας ὀργῆς παρασκευάσας, καὶ τὸν μὲν ψευδεῖ τινι διαβολῇ πειθόμενον, τὸν δ' οἰκέτην πιστεύοντα ἠγανακώς ἐχθρῷ. οὐκ οὖν ἠξιοῦτο ἀδίκαιον γίγνεσθαι τὸ πρᾶγμα, οὐδ' ἐξιρήμης τὸς

abdicare: vt intelligat, sibi non esse posthac eandem abdicandi facultatem, quæ priùs fuit. Neque enim legislator omnibus, ô pater, istam potestatem permittit: neque uti quoslibet filios, neque quoties libuerit, abdicent: neque quibuslibet de causis. Verùm quemadmodum patribus concessit certis de causis irasci: ita prospexit & liberis, ne id immerentibus accidat. Eáque gratia iussit, ne libera esset, ac citra iudicium, vindicta: sed ad iudices vocat, æstimatores constituit, qui neque per iracundiam, neque per calumniam, quod iustum sit iudicent. Nouerat enim frequenter accidere multis, vt ob causas iniquas ad iram commouerentur: hic quidem alicui falsæ calumniæ credens, ille famulo fidem habens, aut vxori cuipiam inimicæ. Quare noluit rem iniudicatam agi, neque indefensa

caus-

τὸς παῖδας εὐθὺς ἁλίσκε-
σθαι, ἀπὰ καὶ ὕδωρ ἐγχέωσι, καὶ λόγος ἀφίδοται, καὶ ἀνεξέτασον οὐδὲν καταλέπεται· ἐπὰ ζῶντα ἐξῆσι, καὶ ζῶν μὴ ἐγκαλᾶν μόνον ὁ πατὴρ κύριος, ζῶν κρῖνα δὲ, ἐὐλογα ἀτιᾶται, ὑμεῖς οἱ δικάζοντες. αὐτὸ μὴ, ὅ μοι ἐπιφέρω, καὶ ἐφ' ὧ νῦν ἀγανακτῶ, μηδέπω σκοπεῖτε. πρότερον δ' ἐκεῖνο ἐξετάσατε, εἴτε δοτέον ἀφκηρύσεαν αὐτῷ, ἅπαξ ἀφκηρύξαντι, χρῆσμον τῇ παρὰ ζῶν νόμου ἐξουσίᾳ, καὶ ἀποπληρώσαντι τὼ πατρικὼ ταύτω δωρεάν, εἶτ' αὖθις ἀναλαβόντι, καὶ λύσαντι τὼ ἀφκήρυξιν. ἐγὼ μὴ γὰρ ἀδικώτατον ἔναί φημι τὸ ζιῦν ἀπράντους γενέσθαι τῶν παίδων τὰς τιμωρίας, καὶ πολλὰς τὰς καταδίκας, καὶ τὸν φόβον ἀΐδιον, καὶ τὸν νόμον ἄρτι μὴ συνοργίζεσθαι, μετὰ μικρὸν δὲ λύεσθαι, καὶ πάλιν ὁμοίως ἰσχυρὸν εἶν, καὶ ὅλως, ἄνω καὶ κάτω στρέφεσθαι τὰ δίκαια.

causa liberos statim capi, vinciquè: verùm & aquam infundit, & ratio redditur, & nihil inexcussum relinquitur: quandoquidem solùm hoc auctoritatis datur patri, vt ad iudices vocet: verùm iudicandi auctoritas, an meritò accuset, id penes vos, qui iudicio præsidetis. Ac nondum spectate crimen quod mihi imponit, cuiusq; gratia nunc indignatur: verùm illud prius expendite, num posthac illi ius sit abdicandi, qui semel abdicauerit, iamq; sit vsus facultate, quam lex concedit, atque hanc [b] paternam potestatem expleuerit, deinde rursum in familiam receperit, ac superiorem abdicationem irritam fecerit. Nam ego certè iniquissimum istud esse dico, vt liberorum quoque sint infinitæ pœnæ, vt multæ condemnationes, ac metus perpetuus: vtque lex nunc irato inseruiat, mox deinde faciat irritum quod actum est: rursum

ἢς τὸ ἐπὶ καιροῦ δοκεῖν
ζῆς πατράσιν. ἀλλὰ τὸ μὴ
πρῶτον, ἄξιον ἐφίνα, καὶ
ἀγανακτοῦντι συναγανακ=
τεῖν, καὶ λύειν τῆς τιμω=
ρίας ποιεῖν τὸν γεγενηκό=
τα. εἰ δ' ἅπαξ ἀναλώσει
τὴν ἐξουσίαν, καὶ καταχρή=
σηται τῷ νόμῳ, καὶ ἐμπεσοῦ
τῆς ὀργῆς, εἶτα μετὰ ταῦτα
ἀναλάβῃ, χρηστὸν ἐν μετα=
πεσεῖν. ἐπὶ τούτων ἀνάγκη
μένειν, καὶ μηκέτι μετα=
κιδᾶν, μηδὲ μεταβουλεύε=
σθαι, μηδὲ μεταποιεῖν τὴν
κρίσιν. ζῦ μὴ γὰρ τὸν γεγε=
νηκότα, πονηρὸν ἢ χρηστὸν
ἀφρόσεσθαι οὐδὲν, οἶμαι,
γνώσεσμα λῶ. καὶ δὴ ζῦζ
τοὺς ἀναξίους τοῦ γένους πα=
ρατεῖσθαι συγκεχώρηκα, τοῖς
ὅτι ἀγνόοιν ἀναπεψαμέ=
νοις. ὅταν δὲ μὴ κατ' ἀ=
νάγκην, ἀλλ' ὑπ' ἐξου=
σίας, αὐτός τις ὑφ' ἑαυτῦ,
καὶ δοκιμάσας ἀναλάβῃ,
τίς ἔτι μηχανὴ μεταβάλλε=
σθαι,

sum vt eodem modo valeat. In summa, vt ius sursum ac deorsum torqueatur, vtcunque patribus pro tempore visum fuerit. Verùm initiò quidem æquum erat vti concederet, cumq; indignante pariter indignaretur, ac puniendi ius faceret ei qui genuisset. Porrò vbi semel potestatem absumpserit, ac lege sit abusus, iracundiam expleuerit, post hæc rursum in familiam receperit, & in hanc opinionem discesserit, vt frugi putet: in his perseueret necessum est, neque postea resiliendum, aut retractanda sententia, neque rescindendum iudicium. Neque enim scire poterat, opinor, is qui natus fuerat, frugine, an contrà esset euasurus. Atque hanc ob causam permissum est vt genere indignos abdicent, quos cùm educabant, cuiusmodi essent futuri, nesciebant. Cæterùm vbi non coactus, sed suapte sponte atque auctoritate ex sese comprobatum recipit, qua deinde ratione possit

mutare

ωθα, ἢ τίς ἔτι χρῆσις ὑπόλοιπος τοῦ νόμου; φάη γὰρ ἂν πρὸς σὲ ὁ νομοθέτης, ἐὰν πονηρὸς οὗτος ὦ, καὶ τοῦ ἀπκηρυχθῆναι ἄξιος, τί παθὼν ἀνακαλεῖς, τί δ' αὖθις ἐπανάγεις εἰς τὴν οἰκίαν; τί δ' ἔλυσας τὸν νόμον; ἐπλάσθης γὰρ ἔσθα, καὶ τοῦ μὴ ποιεῖν ταῦτα κύριος. Οὐ γὰρ δὴ ἐνεπρεφᾶν σοι δοτέον τοῖς νόμοις, οὐδὲ πρὸς τὰς σὰς μεταβολὰς ἀνάγεσθαι τὰ δικαστήρια, οὐδ' ἄρτι μὲν λύεσθαι, ἄρτι δὲ κυάους εἶναι τοὺς νόμους, καὶ τοὺς δικαστὰς καθῆσθαι μάρτυρας, μᾶλλον δὲ ὑπηρέτας τῶν σοι δοκούντων, ὅτε μὲν κολάζοντας, ὅτε δὲ ἀπολύοντας, ὁπόταν σοι δοκῇ. ἅπαξ γεγένησας, ἅπαξ ἀνατέτροφας, ἅπαξ καὶ τὸ ἀπκηρύττειν ἀντὶ τούτων ἔχεις. καὶ τότε, τότε μὲν, ἢν δικαίως αὐτὸ ποιεῖν δοκῇς· τὸ δ' ἄπαυστον τοῦτο, καὶ

mutare factum, aut quis legis vsus superest? Etenim ipse legislator hunc ad modum tecum egerit: Hic si improbus erat, dignusq; quem abdicares, quid accidit vti reuocares? Cur denuò in familiam reduxisti? Cur legem irritam fecisti? Nam liber eras, tibiq; in manu erat ista non facere. Neque enim tibi concedendum est, vt legibus tuo arbitratu abutaris, vt'que iudicia, vtcunque mutatus sit animus tuus eò trahantur. Neque vti nunc irritentur leges, nunc rursum valeant, iudices, interim testes sedeant, vel vt rectiùs dicam ministri tuæ voluntatis, modò punientes, modò absoluentes, quandocunque tibi visum fuerit. Semel genuisti, semel educâsti: pro his semel item abdicare potes: atque ita potes, si istud meritò facere videaris: verùm vt hoc fiat sine fine, vt perpetuò, vt frequen-

καὶ ἀίδιον καὶ πολὺ καὶ ῥᾴ-
διον, μεῖζον ἤδη τῆς πατρι-
κῆς δοῦν ἐξουσίας. μὰ δὶ
τὸν Διὸς, ὦ ἄνδρες δικα-
σταὶ, συγχωρήσητε αὐτῷ
ἑκούσιον τὴν ἀνάλυσιν ποι-
ουμένῳ, καὶ λύσαντι τὴν
γνῶσιν τοῦ πάλαι δικα-
στηρίου, καὶ ἀκυρώσαντι
τὴν ὀργὴν, αὖθις ἐπὶ
τὴν αὐτὴν τιμωρίαν ἀνα-
καλεῖν, καὶ ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν
τὴν πατρικὴν ἀναρίχειν,
ἧς ἔξωρος ἦδη, καὶ ἐω-
νος ἡ πεθεσμία καὶ μόνῳ
τούτῳ ἄκυρος, καὶ πεδι-
δαπανημένη. ὁρᾶτε γὰρ
που καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις δικα-
στηρίοις, ὡς ἂν μὴ τῶν
ἐπίπαν λαχόντων δικασῶν,
εἴ τις ἄδικον οἴηται γε-
γενῆσθαι τὴν κρίσιν, δίδω-
σιν ὁ νόμος εἰς ἕτερον ἐφεῖ-
ναι δικαστήριον. ἢν δὲ τινὸς
ἑκόντες αὐτοὶ σιωθῶνται
δικασὰς, καὶ πεισόμενοι
ἐπιτρέψωσι διαιτᾶν, οὐκ ἔτι.
οἷς γὰρ ἐξῆν μὴ δὶ τὴν ἀρ-
χὴν ἐμμένειν, ἢ τούτους τις
αὐθαίρετος εἵλετο, εἰργάσθη δὴ
δίκαιος τοῖς ἐγνωσμένοις,

frequenter, vt facilè, id
verò supra patris ius est.
Quare per Iouem, iudices,
ne permittatis huic, vt qui
sua sponte receperit, supe-
rioris iudicij sententiam
irritârit, iram damnârit,
rursum ad eandem prou-
uocet pœnam, & ad pa-
triam recurrat potestatem,
cuius tempus iam exces-
sit, euanuîtque priuilè-
gium, nec huic vni quic-
quam valens, quippe ante-
hac consumpta. Etenim
illud considerate, quem-
admodum in reliquis iudi-
cijs, vbi iudices sortibus
ferunt sententiam: si quis
perperam pronunciatum exi-
stimat, permittitur alios
adire iudices. Porrò si
qui ipsi suapte sponte iu-
dices constituerint, dele-
ctisq; arbitris causam com-
miserint, posthac non idem
licet. Etenim si quis, quo-
rum sententijs initiò stare nõ
cogebatur, hos sponte de-
legerit, iam æquum est bo-
ni consulere, quæ statuerint.

Itidem

ἔτω δὴ καὶ σύ, ὃν ἐξῶν μη-
δὲ ἀναλαμβάνειν, εἰ μὴ ἄν-
αξιος ἐδόκει τοῖς γονεῦσι. Τοῦ-
τον, εἰ χρηστὸν ἠγησάμενος
εἶναι, πάλιν ἀνείλεσθαι, οὐκ
ἔτ' ἀποκηρύττειν ἔξεστι. ὅτι
γὰρ οὐκ ἄξιος αὖθις παθεῖν
ταῦτα, ὑπ' αὐτοῦ σοῦ με-
μαρτύρηται, καὶ χρηστὸς ἤδη
ἀνωμολόγηται. ἀμετα-
νόητον οὖν τῶν ἀναλήψιν,
καὶ τῶν δεύτερον βέβαιον
εἶναι τὴν θέσιν μετὰ κείσεται ὅ-
τι τὸν πολῶν, καὶ δύο δικαστή-
ρια, ἐν μὲν τὸ πρῶτον, ἐφ' οὗ
παρεκτήσω· δεύτερον δὲ τὸ
σὸν ὅτι μετεβουλεύσω, καὶ
ἀνάλασον ἐποίησας, τὰ πρό-
τερον ἐγνωμένα λύσας,
βεβαίοις τὰ μετ' ἐκεῖνα βε-
βουλευμένα. μένε τοίνυν
ἐπὶ τῶν πεπραγμένων, καὶ φύ-
λαττε τῶν σαυτοῦ κείσεν. πα-
τέρα σε εἶναι δεῖ, τοῦτο γὰρ ἔ-
δοξε σοι· τοῦτ' ἐδοκίμασας,
τοῦτ' ἐκύρωσας. ἐγὼ μὲν
οὐδ' εἰ μὴ φύσει παῖς εἰμι, βε-
βαίως δὲ, ἀποκηρύττειν ἠθε-
λήσω, ἐξεῖναι ἄν σοι φράσω.
δεῖ γὰρ

Itidem sanè tu quoque, quem antea liberum erat non recipere, nisi dignus maioribus videretur, hunc si probum arbitratus esse, denuò recepisti, iam deinde non erit abdicandi ius. Siquidem indignum esse in quem ista denuò fiant, ipse testatus es, iam de integro frugi filium esse confessus. Itaque non conuenit pœnitere receptionis, sed firma reconciliatio sit oportet, nimirum post toties pronunciatam sententiam, ac rem bis iudicatam: primùm cùm abdicares: iterum, cùm ipse mutâsti consilium, meq; in familiam reuocâsti, rescissis decretis superioribus confirmant illa quæ postea sunt placita. Proinde perseuera in his quæ proximè statuisti, tuumq; ipsius iudicium serua. Pater sis oportet, quãdoquidem id abs te decretum, id probâsti, id ratum fecisti. Ego quidem si natura non essem filius, sed adoptatum abdicare velles, ne tum quidẽ existimârim tibi licere.

Quod

ὃ γὰρ πρὶν ἀρχὴν ποιεῖν δυνατὸν ὢν, τοῦτ' ἄδικον λύειν ἅπαξ γνόμενον. τὸν δ' κατὰ φύσιν, καὶ αὖθις προαιρέσει καὶ γνώμῃ ἐσποιούμενον, πῶς εὔλογον ἂν ἀπωθεῖσθαι, καὶ πολλάκις τῆς μιᾶς οἰκειότητος ἀφιστᾶν; ἀ δ' οἰκέτης ἂν ἐτύγχανον, καὶ τὸ μὲν πρῶτον πονηρὸν οἰόμενος ἐπέδησας, μεταπεσεῖς δὲ, ὡς οὐδὲν ἠδίκει ἐλεύθερον ἀφῆκας ἐν. ἆρ' ἄν σοι, πρὸς ἰατρὸν ὀργισθέντι, αὖθις ἐξῶς τὴν ὁμοίαν δουλείαν ἐπανάγειν; οὐδαμῶς· τὰ γὰρ τοιαῦτα, βέβαια, καὶ διὰ παντὸς κύρια ὑπάρχειν οἱ νόμοι ἀξιοῦσιν. ὑπὲρ μὲν οὖν τοῦ μηκέτ' ἐξεῖναι τούτῳ ἀφανιζεῖν, ὃν ἅπαξ ἀφανίσας, ἐκὼν ἀνέλαβον, ἔτι πολλὰ ἐπεῖν ἔχων, ὅμως παύσομαι. σκέψασθε δὲ ἄδε, οἷον ὄντα καὶ ἀφανίσαι με, καὶ οὐδέπω τοῦτό φημι, ὡς τότε μὲν ἰδιώτην, νῦν δ' ἰατρὸν· οὐδὲν γὰρ ἂν τοῦτο ἡ τέχνη συναγωνίσαιτο, οὐδ'

Quod enim initiò liberum erat non facere, id semel factum, iniquum est rescindere. Porrò eum qui primùm naturâ sit filius, postea iudicio sententiáque accersitus, quæso num par est rursum expellere, & eadem familiaritate priuare sæpiùs? Age, quid si fortè seruus essem, ac tu quidem primùm improbum esse ratus, in vincula coniecisses, deinde vbi cognitum esset me nihil peccasse, manumisisses: num tibi liceret, vtcunque contigerit, irasci, rursus in eandem reuocare seruitutem? Minimè liceret. Istiusmodi igitur acta, leges firma volunt esse, ac perpetuò valere. Ego cum pluribus etiam argumentis docere possim, nõ esse ius huic abdicare denuò, quem semel abdicatum, sponte sua receperit: tamen finem faciam. Nunc spectate, cuiusmodi filium parat abdicare. Atque illud non dum dicam, me tum imperitum abdicatum fuisse, nunc abdicari Medicum (nihil enim mihi in hac causa suffragetur ars)

ἀλλ' ὅτι τότε μὲν νέον, νῦν δὲ ἤδη καὶ προβεβηκότα, καὶ τὸ σῶμα, ζῶν μηδὲν ἀδικοῦσα ἂν παρὰ τῆς ἡλικίας ἔχοντα, μικρὸν γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο. ἀλλὰ τότε μέν, εἰ καὶ μηδὲν ἠδικημένος ὡς ἂν ἔγωγε φαίην, ἀλλ' οὐδ' οὗ προνοῶς, παρητάθο τῆς οἰκίας. νῦν δὲ σωτῆρα ἔναγχος, καὶ τηλικοῦτον κίνδυνον διαπεφευγότα, τοῖς τοιούτοις οὐδὲ ἀμείβεσθαι τὴν θεραπείας ἐκείνης, οὐδ' ἕνα λόγον ἔχοντα, ἀλλ' ὅτω ῥᾳδίως ἐπιλελῆσθαι, καὶ ἐπὶ τὴν ἐρημίαν ἐλαύνειν, τὸν ἐφεσθέντ' ἂν δικαίως, ἐφ' οἷς ἀδίκως ἐξεβέβλητο, μὴ μόνον δὲ ὃ μνησικακήσαντα, ἀλλὰ καὶ σώσαντα, καὶ σωφρονεῖν παρασκευάσαντα; ὃ γὲ μικρὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἀλλὰ τὸ τυχὸν, οὐ ποιήσας αὐτὸ, ὅμως τοιούτων νῦν ἀξιοῦμαι. ἀλλ' εἰ καὶ οὕτω ἀγνοεῖ τὰ τότε, πάσχω

tum iuuenem, nunc ætate proiectum, vt ætas etiam ipsa fidem faciat, me nihil peccasse. Nam leue fortasis hoc quoque, verùm tum quidem, etiamsi nullo commisso peccato, vt ego quidem dixerim, sed nec benemeritus alienabar à familia. Nunc porrò cùm nuper salutem dederim, ac beneficus extiterim, exigor. Quare quid fieri potest ingratius? vt mea seruatus opera, tantóque elapsus à discrimine, protinus sanationem illam huiusmodi factis penset, nulla meritorum habita ratione, sed vsque adeò facilè mandarit obliuioni, atque in solitudinem abigat, eum, qui iure sit obsecutus, cùm prater ius eijceretur, neque solùm non meminerit iniuriæ, verumetiam & salutem attulerit, & sanæ menti restituerit? Neque enim exiguo, Iudices, neque vulgari in hunc collato beneficio, tamen huiusmodi malis nunc videor dignus. Porrò quanquam hic ignorat; quo in statu tunc fuerit, vos

πάντων ὑμεῖς ἴστε, οἷα ποιοῦντα αὐτὸν, καὶ πάσχοντα, καὶ ὅπως διακείμενον ἐγὼ παραλαβὼν, τῶν μὲν ἄλλων ἰατρῶν ἀπιγνωκότων, τῶν δὲ οἰκείων φεύγοντων, καὶ μηδὲ πλησίον προσιόντα τολμώντων, τοιοῦτον ἀπέφηνα, ὡς καὶ κατηγορεῖν δυνάσθαι, καὶ περὶ τῶν νόμων διαλέγεσθαι· μᾶλλον δὲ ὁρᾷς, ὦ πάτερ, τὸ παράδειγμα, τοιοῦτον ὄντα σε παρὸ ὀλίγον, οἷα νῦν γυνή σου, πρὸς τὴν ἀρχαίαν φρόνησιν ἐπανήγαγον. ὁ δίκαιον, τοιαύτην μοι γενέσθαι ἀντ' ἐκείνων τῶν ἀμοιβῶν, οὐδὲ κατ' ἐμοῦ σε μόνον σωφρονεῖν. ὅτι γὲ μὴ μικρὰ ὑπ' ἐμοῦ εὐηργέτησαι, καὶ ἀπ' αὐτῶν, ὧν ἐγκαλεῖς, δῆλόν σοι. ὃν γὰρ, ὡς ἐν ἐσχάτοις οὖσαν τὴν γυναῖκα, καὶ παμπόνηρος ἔχουσαν, ὅτι ἐμέμφον μισεῖς, πῶς ὁ πολὺ μᾶλλον, ὅτι σε τῶν ὁμοίων ἀπήλλαξα πειρατῶν, καὶ χάριν ὁμολογεῖς,

vos tamen omnes nostis, quid facientem hunc, simul & patientem, & quibus affectum modis, ego curandum susceperim, ac Medicis reliquis desperantibus, fugientibus familiaribus, nec propiùs accedere audentibus, talem reddidi, vt etiam accusare possit, vt de legibus disserere. Quin magis si exemplum quæris pater, cùm propemodum talis esses, qualis nunc est vxor, ad pristinam sanitatem reuocaui. Quare non est æquum, vt pro his officijs, huiusmodi mihi gratia reponatur, vtq; in me vnum tantummodò sanus sis. Etenim te non mediocribus à me beneficijs affectum esse, vel ex his ipsis liquet, quibus me criminaris. Nam quem ob hoc odio persequeris, quòd vxorem extremo laborantem periculo, grauissimèque affectam non sanem, quî fit vt eundem non multò potius charissimum habeas, quum simili morbo liberârim? non gratias agas,

τῶν

τῶν οὕτω δεινῶν ἀπηλλαγμένος; σὺ δὲ, ὅπερ ἀγνωμονέστατον, σωφρονήσας, εὐθὺς εἰς δικαστήριον ἄγεις, καὶ σεσωσμένος κολάζεις, καὶ ἐπὶ τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο μῖσος ἀναπτύεις, καὶ τὸν αὐτὸν ἀναγιγνώσκεις νόμον· καλὸν γοῦν τὸν μισθὸν ἀποδίδωσι τῇ τέχνῃ, καὶ ἀξίως ἀμοιβὰς τῶν φαρμάκων ἐπὶ τὸν ἰατρὸν, ὑγιαίνων μόνος. ὑμεῖς δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τὸν ἀνεγκλήτῳ τούτῳ κολάζειν ἐπιτρέψετε, καὶ τὸν σώσαντα ἐξελαύνειν, καὶ τὸν σωφρονήσαντα μισεῖν, καὶ τὸν ἀνασώσαντα τιμωρεῖσθαι; οὐκ, εἰ γε τὰ δίκαια ποιεῖτε. καὶ γὰρ εἰ τὰ μέγιστα νῦν ἐμαρτάνων ἐτύγχανον, εἰ μοί τις οὐ μικρὰ προσωφελημένῃ χάριν, εἰς εἰ ἀποδιδοῦτα τοῦτον, καὶ εἰς μεμνημένον, καλῶς εἶχε, τῶν μὲν παρόντων καταφρονεῖν, δι' ἐκεῖνα δὲ πρόχειρον τῷ συγγνώμῃ ἔχειν· καὶ μάλιστα, εἰ τηλικαύτη τις εὐεργεσία τυγχάνοι,

tam acerbis ereptus malis? At tu, quod quidem est ingratissimum, simulatque ad te redisti, protinus in ius trahis, salute donatus: punis, & ad vetus recurris odium, eandem recitas legem. Egregiam igitur mercedem persoluis arti, dignámque pro remedijs refers gratiam, qui quidem aduersus Medicum tantùm sanus es. Vos autem Iudices, huic concedetis, vt de benemerito pœnas sumat? at salutis auctorem expellat? vt eum qui sanitati restituerit, oderit? vt per quem reuixit, vlciscatur? Haud profectò concedetis: siquidem quod æquum est, facietis. Etenim si maximum aliquod flagitium in præsentia commisissem, tamen superioris beneficij nomine non mediocriter mihi debebat, cuius respectu memoriáque conueniebat hunc præsentem iniuriam negligere, & ob illa priora facilè ignoscere: maximè si tam ingens sit beneficium, vt omnia

γα, ὡς πάντα ὑπερπαίειν τὰ μετὰ ταῦτα. ὅπερ οἶμαι μάλιστα πρὸς τοῦτον ὑπάρχειν, ὃν ἔσωσα, καὶ ὃς τοῦ βίου παντὸς χρεώστης ἐστί μοι, καὶ ὦ τὸ εἶναι καὶ τὸ σωφρονεῖν καὶ συνιέναι παρέσχημαι. καὶ μάλιστα, ὅτι εἰ ἄλλοι πάντων ἤδη ἀπηγνώκεσαν, καὶ ἄπορους εἶναι ὡμολόγουν τῆς νόσου. τοῦτο γὰρ μᾶλλον οἶμαι ποιεῖν πρὸς ἐμὲ τὴν εὐεργεσίαν, ὡς οὔτε ἐγὼ ὢν τότε, οὔτε ἀναγκαίαν τῆς θεραπείας ἔχων αἰτίαν, ἀλλ' ἐπιθέρων καθεστῶς, καὶ ἀπότεμον, τῆς φυσικῆς αἰτίας ἀφεμένου, ὅμως οὐ παρεῖδον, ἀλλ' ἐθελοντὴς, ἄκλητος, αὐτεπάγγελτος ἥκων ἐβοήθησα, προσεκλιπάρησα, ἰασάμην, ἀνέσησα, καὶ τὸν πατέρα ἐμαυτοῦ διεφύλαξα, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀπκηρύξεως ἀπολογησάμην, τῇ εὐνοίᾳ πρὸς ὀργὴν ἔπαυσα, καὶ τὸν νόμον ἔλυσα τῇ φιλοσοργίᾳ, καὶ μεγάλῃ εὐεργεσίας πρὸς ἐς τὸ γῆρας ἐπάνοδον ἐπεύμην, καὶ ἐν ὅτῳ ἐπισφαλεῖ καιρῷ, πρὸς

nia superet, quæ postea possint accidere. Quod equidem mihi in hunc competere puto, quem seruaui, qui mihi totius vitæ debitor est: cui præstiti vt sit, vt sapiat, vt intelligat: præsertim cùm cæteri omnes iam desperarent, seque morbo impares esse faterentur. Nam & illud opinor ad meriti mei cumulum accedit, quòd cùm id temporis filius non essem, cùm nihil esset causæ, quæ me cogeret curationem suscipere, verùm cùm liber essem, atque alienus, à naturali causa solutus, tamen haud dissimulaui, sed voluntarius, inuocatus, iniussus adij, succurri, adnisus sum, sanaui, restitui, meum ipsius patrem seruaui, de abdicatione me purgaui, iram beneuolentiâ sedaui, legem pietate sustuli, magnóque beneficio reditum in familiam emi, atque in tempore adeò periculoso fi-

τῷ πρὸς τὸν πατέρα πίστιν ἐπιδεξάμενος, καὶ μετὰ τῆς τέχνης ἐμαυτὸν εὐσταθοῦντα, καὶ γνήσιον υἱὸν ἐν τοῖς δεινοῖς ἀνεφάνην. πόσα γὰρ οἴεσθε παθεῖν με, πόσα μεμεῖν παρόντα, ὑπερτιθέντα, καιροφυλακτοῦντα, νῦν μὲν ἀκούοντα τῆς τοῦ πατρὸς ἀκμῆς, νῦν δὲ τὴν τέχνην ἐπάγοντα, πρὸς ὀλίγον ἐνδιδόντος τοῦ κακοῦ; ἔστι δὲ τῶν ὄντων ἁπάντων τούτων ἐν τῇ ἰατικῇ τὸ ἐπισφαλέστατον, τοὺς τοιούτους ἰᾶσθαι, καὶ πλησιάζειν, οὕτω διακειμένοις. εἰς γὰρ τὸν πλησίον πολλάκις ἀφικνοῦσι τὴν νόσον, ἐπιζέσαντος τοῦ πάθους. καὶ ὅμως πρὸς οὐδὲν τούτων ἀπώκνησα, οὐδ' ἀπιδειλίασα· συνὼν δὲ, καὶ πάντα τρόπον ἀντιξιταζόμενος τῇ νόσῳ, τὸ τελωτάτον ἐκράτησα τῷ φαρμάκῳ· μὴ χάρ, τοῦτ' ἀκούσας, εὐθέως τολάβῃ τις, ποῖος δ', ἢ πόσος ὁ κάματος ἐγχέας φάρμακον, πολλὰ

dem erga patrem demonstrauí, méque ipsum artis auxilio insinuaui, ac tristibus in rebus legitimus filius apparui. Quàm multa enim me fuisse passum arbitramini, quantum & exhauisse laborum, dum assideo, dum obseruio, dum opportunitates capto, nunc cedens patris vehementiæ, nunc artem admouens, ad breue tempus concedente morbo? Est autem hoc omnium quæ sunt in arte medicorum, periculosissimum, huiusmodi medicari, ac propiùs accedere ad hos, qui ad eum sunt affecti modum. Fit enim non raro, vt exæstuante malo, rabiem in proximos exerceant. Me tamen nihil horum piguit, neque grauatus sum, verùm aderam modis omnibus cum morbo luctans, postremò superaui pharmaco. Ne verò quisquam hoc audito protinus apud se cogitet: Quis aut quantus labor miscere pharmacum? Etenim

καὶ γὰρ πρὸς τούτον γίνεσθαι δεῖ, καὶ προοδοποιήσαι τῇ δόσει, καὶ προπαρασκευάσαι ῥᾴδιον εἰς ἴασιν τὸ σῶμα, καὶ τῆς ἁπάσης ἕξεως φροντίσαι, λιχνοῦντα καὶ ἰσχαίνοντα, καὶ οἷς χρὴ πρέφοντα, καὶ κινοῦντα εἰς ὅ, τι χρήσιμον, καὶ ὕπνους ἐπινοοῦντα, καὶ ἀρμίας μηχανώμενον. ἅπερ οἱ μὲν ἄλογοι τινοῦντες, ῥᾳδίως πεισθεῖεν ἄν οἱ μαινόμενοι δὲ, διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ νοῦ δυσάγωγοι, καὶ δυσλυόμενοι, καὶ τῷ ἰατρῷ ἐπισφαλεῖς, καὶ τῇ θεραπείᾳ δυσκαταγώνιστοι, ὅταν γοῦν πολλάκις ποιήσωμεν ἤδη πλησίον γενέσθαι τοῦ τέλους, καὶ ἐλπίσωμεν, ἐμπεσόν τι μικρὸν ἁμάρτημα, ἐπακμάζοντος τοῦ πάθους, ἅπαντα ῥᾳδίως ἐκεῖνα ἀνέτρεψε, καὶ ἀνιπόδισε τὴν θεραπείαν, καὶ τὴν τέχνην διέσφηλε. τὸν οὖν ταῦτα πάντ' ἐπομένη νήστα, καὶ οὕτω χαλεπῷ νοσήματι προσπαλαίσαντα, καὶ

nim multa priùs sunt facienda, præstruenda via, dando pharmaco: præparandum corpus, quò faciliùs recipiat medicationem: déque omni corporis habitu solicitus sit Medicus oportet, inaniens, extenuans, cibis idoneis alens, mouens ad omne quod conducit, somnos accersendi rationes excogitans, solitudines arte reperiens. Quibus in rebus ægroti cæteri facilè pareant: at qui laborant insania, ob animi libertatem intractabiles sunt, ac gubernatu difficiles, ipsi que Medico periculosi, neque qui facilè cura expugnentur. Proinde sæpenumerò cùm effecerimus, vt iam speremus proximè adesse morbi finem, leue aliquod erratum incidens, renouato malo cuncta illa superiora facilè subuertit, curationem impedit, artem fallit. Eum igitur qui hæc omnia sustinuerit, qui cum morbo tam graui sit luctatus,

καὶ πάθος ἁπάντων πάθῶν τὸ δυσκατωτάτων νικη-
κότα, ἔτι τοῦτο ἀφικνη-
ρύσεται ἐπιτρέψετε, καὶ τοὺς
νόμους, ὡς βούλεται ἑρ-
μηνεύειν κατ' εὐεργέτου συν-
χωρήσετε, καὶ τῇ φύσει πο-
λεμεῖν αὐτὸν ἐάσετε; ἐγὼ
τῇ φύσει πειθόμενος, σώζω,
καὶ διαφυλάττω, ὦ ἄνδρες
δικασταί, τὸν πατέρα ἐμαυτῷ, κἂν ἀδικῇ οὗτος.
εἰ δὲ τὸν εὐεργετικότατον παῖδα τοῖς νόμοις, ὡς φη-
σιν, ἀκολουθῶν διαφθείρει, καὶ τοῦ γένους ἀστεῖρεῖ, μι-
σόπαις οὗτος. ἐγὼ φιλοπάτωρ γίγνομαι. ἐγὼ τῇ φύσει
ἀσπάζομαι, οὗτος τὰ τῆς φύσεως παραρᾷ, καὶ καθυβρίζει δίκαια. ὦ πατὸς μι-
σοῦντος ἀδικῶς· ὦ παιδὸς φιλοῦντος ἀδικώτερον. ἐγ-
καλῶ γὰρ ἐμαυτῷ, τοῦ πα-
τρὸς ἀναγκάζοντος, ὅτι μι-
σοῦμαι, δίκαιον φιλῶ, καὶ
φιλῶ πλέον ἢ προσῆκε, καί
τοι γε ἡ φύσις τοῖς πατράσι τοὺς παῖδας μᾶλλον, ἢ τοῖς

qui malum malorum omnium expugnatu difficillimum vicerit, huic vt iterum abdicet, permittetis, vtque leges in benemeritum interpretetur suo arbitratu, concedetis, atque eum cum ipsa natura bellum gerere sinetis? Ego naturæ parens, Iudices, patrem mihi ipsi seruo, custodióque, etiamsi hic quidem iniuria me afficiat. Quòd si filium benemeritum, leges, vt ait, secutus, perdit, & à familia alienat: hic nimirum liberorum osor erit, ego pius in patrem. Ego naturam amplector, iste naturam contemnit, fasque & ius violat. O patrem iniustè prosequentem odio. O filium iniustè amantem. Nam mihi ipsi vitio verto, patre compellente, quòd odio habitus, eum præter causam amo, & magis amo, quàm oporteat. Atqui naturâ comparatum est, vt patres liberos ament magis, quàm liberi

τοῖς παισὶ τοὺς πατέρας ἐπιτάττει φιλεῖν. ἀλλ' οὕτως ἐκῶν καὶ τοὺς νόμους παροράς, οἳ τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦντας παῖδας τῷ γένει φυλάττουσι, καὶ τῇ φύσει, ἣ τοὺς γεννήσαντας ἕλκει πρὸς πόθον τῶν γεγεννημένων πολλῷ, οὐχ ὅπως μείζους ἀρχὰς εὐνοίας ἔχων πρὸς ἐμὲ, μείζονα τὰ δίκαιά μοι τῆς εὐνοίας ἐσφίγγει, καὶ ἐπιδίδωσιν, ἢ τὸ γε ἔλαττον ἐμὲ μιμεῖται, καὶ ζῆλοι τοῦ φίλτρου. ἀλλ' οἴμοι τῆς συμφορᾶς, προσίτι καὶ μισεῖ φιλοῦντα, καὶ ἀγαπῶντα ἐλαύνει, καὶ ἐνεργεῖ τὰ ἀδικεῖ, καὶ ἀσπαζόμενον ἀποκηρύττει, καὶ τοὺς φιλόπαιδας νόμους, ὡς μισόπαιδας κατ' ἐμοῦ μεταχειρίζεται. ὦ μάχης, οἷὃ ἐσάγεις πάτερ τοῖς νόμοις, κατὰ τῆς φύσεως. οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν ὡς θέλεις κακῶς ἑρμηνεύεις, ὦ πάτερ, κακῶς κεμένους τοὺς νόμους. ὁ πολεμεῖ φύσις καὶ νόμος ἐν τῇς εὐνοίας, ἀκολουθοῦσιν ἀλλήλοις ἐνταῦθα, καὶ συνα-

liberi parentes. Verùm hic studio tum leges contemnit, quæ filios nihil commeritos familiæ seruant: tum naturam, quæ parentes ad vehemens natorũ desiderium incitat. Non solùm enim cùm plures habeat in me beneuolentiæ causas, maiorem, vti debeb-; beneuolentiam non adiungit atque addit: aut quod est minus, me saltem imitatur, meum ęmulatur amorem. sed ô calamitatem, quin insuper odit amantem, charitate prosequentem expellit, benemerentem lædit, complectentem abdicat, legesq; liberis fauentes, ceu liberis infensas, in me torquere conatur. O bellum, quod contra naturam legibus moues pater. Non sunt ista, non sunt inquam, quemadmodum tu vis. Leges bene conditas, malè interpretaris pater. Non pugnat natura cum lege, in his quæ ad beneuolentiam pertinent. Hîc inter sese consentiunt, & altera vtrique,

συναγωνίζονται τῇ πόσει τῶν ἀδικημάτων. ὑβρίζεις τὸν εὐεργέτην, ἀδικεῖς τὴν φύσιν· τί καὶ τοὺς νόμους συναδικεῖς τῇ φύσει; οὓς καλοὺς καὶ δικαίους καὶ φιλόπαιδας εἶναι θέλοντας οὐ συγχωρεῖς, καθ' ἑνὸς παιδὸς, ὡς κατὰ πολλῶν κινῶν πολάκις, καὶ ἡσυχάζειν οὐκ ἐῶν ἐν τοῖς τιμωρίαις, τοὺς ἐν τοῖς τῶν παίδων πρὸς τοὺς πατέρας εὐνοίας ἡσυχάζειν ἐθέλοντας, καί τοι γε ἐπὶ τοῖς μηδὲν ἡμαρτηκόσι μηδὲ πεμένους. καὶ μὴν οἱ γε νόμοι καὶ ἀχαριστίας δικάζεσθαι διδόασι, κατὰ τῶν τοὺς εὐεργέτας μὴ ἀντευποιούντων. ὁ δὲ πρὸς τοὺς μὴ ἀμείβεσθαι, καὶ ἐπ' αὐτοῖς, οἷς εὖ πέπονθε, κολάζειν ἀξιῶν, σκέψασθε εἴ τινα ὑπερβολὴν ἀδικίας ἀπέλειπεν. ὡς μὴν οὔτε ἀπεκηρύττειν ἔτι τούτῳ ἔξεστιν, ἅπαξ ἤδη τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἀπεκηρύξαντι, καὶ χρησαμένῳ τοῖς νόμοις,

auxilio est ad delendas iniurias. Contumelia afficis benemeritum, offendis naturam. Cur legibus quoque simul cum natura facis iniuriam? Quæ cùm honestæ, iustæ, liberorum amantes esse cupiant, non pateris esse: quippe quas aduersus unum filium tanquam aduersus multos sæpiùs tentes. Nec finis in supplicijs quietem inuenire, quæ velint in beneuolentia liberorum erga parentes conquiescere: quanquam alioqui ne positas quidem aduersus eos qui nihil peccârint. At sanè leges ingratitudinis actionem concedunt in eos qui benemeritis non retulerint gratiam. At qui non solùm non refert gratiam, verumetiam punire conatur ob ea ipsa quibus adiutus est beneficio: considerate num quicquam facere posit iniquius? Itaque non posse hunc iam abdicare denuò, qui paternam potestatem semel exploserit, ac lege sit vsus: præterea

μοις, οὔτε ἄλλως δίκαιον, ἵνα ἐργέτην ἐς τὰ τηλικαῦτα γεγενημένον ἀπωθεῖσθαι, καὶ τῆς οἰκίας παραπεῖσθαι, ἱκανῶς (οἶμαι) δέδεικται. ἤδη δὲ καὶ ἐπ' αὐτὸν τὸν αἰτίαν ἐλθωμεν τῆς ἀποκηρύξεως, καὶ τὸ ἔγκλημα ἐξετάσωμεν. ὁποῖόν ἐστιν. ἀναγκη δὲ, αὖθις ἐπὶ τὸν νομοθέτου. ἵνα γὰρ σοι τοῦτο πρὸς ὀλίγον δῶμεν, τὸ ἐξεῖναι, ὁσάκις ἂν ἐθέλῃς, ἀποκηρύττειν, καὶ κατά γε τοῦ εὐεργέτου προσέτι τὴν ἐξουσίαν ταύτην συγχωρήσωμεν, οὐχ ἁπλῶς, οἶμαι, οὐδ' ἐπὶ πάσας αἰτίας ἀποκηρύξας, οὐδ' τοῦθ' ὁ νομοθέτης φησὶν, ὅτι ἂν τύχῃ ὁ πατὴρ αἰτιασάμενος, ἀποκηρυττέτω, καὶ ἀπόχρη θεῖναι μόνον, καὶ μέμψασθαι τί γὰρ ἂν ἔτι δικαστηρίου; ἀλλ' ὑμᾶς ποιεῖ τοῦτο, ὦ ἄνδρες δικαταὶ. σκοπεῖν, εἴτ' ἐπὶ μεγάλοις καὶ δικαίοις ὁ πατὴρ ὀργίζεται, εἴτε καὶ μὴ. οὐκοῦν τοῦτο ἤδη ἐξετάσατε.

ἄρξομαι

tereà non esse æquum, eum qui tanta præstiterit beneficia, expellere, familiáque exigere, satis opinor demonstratum. Nunc autem ad ipsam abdicationis causam veniamus, & crimen cuiusmodi sit, expendamus. Ac rursum ad mentem eius qui legem condidit, recurramus necesse est. Etenim vt istud tibi donemus ad breue tempus, licere quotiescunque velis abdicare, vtque præterea potestatem istam tibi largiamur etiam aduersus benemeritum, haud tamen simpliciter opinor, neque quibuslibet de causis abdicabis. Neque hoc dicit legis conditor: Quicquid vtcunque criminatus fuerit pater, abdicato: vt satis sit tantùm voluisse queri. Nam si id esset, quid opus erat iudicio? Verùm vos istud expendere iubet, Iudices, num grauibus ac iustis de causis irascatur pater, ἔνε. Hoc igitur in præsentia considerate.

Exor-

ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν μετὰ τὴν μανίαν εὐθύς. τὰ μὲν δὴ πρῶτα τῆς σωφροσύνης τοῦ πατρὸς, λύσις μὲν τῆς ἀποκηρύξεως, καὶ σωτὴρ, καὶ εὐεργέτης, καὶ πάντα μὲν ἐγὼ· καὶ ὕδωρ, εἶμαι, τούτοις ἔγκλημα, προσᾶνα ἐδωάλο. τὰ μετὰ ταῦτα δὲ, τί τῶν πάντων ἀτιᾶτε; τίνα θεραπείαν, τίνα ἐπιμέλειαν ἐμοῦ παρῆκα; πότε ἀπόκοιτος ἐγενόμην; τίνας πότους ἀκάρους, τίνας κώμους ἐγκαλεῖς; τίς ἀπωλεία; τίς πορνοβοσκὸς ὕβρεισα; τίς ἠτιάσατο; οὐδεὶς ἔς. καὶ μὴν ταῦτά ὅστιν, ἐφ' οἷς μάλιστα ὁ νόμος ἀποκηρύττειν ἐφίησιν ἀπὸ νοσεῖν κρέξαι ἡ μικρυά. τί δὴ ἐμοὶ τοῦτ' ἐγκαλεῖς, καὶ νόσου δίκην ἀπαιτεῖς; οὔ, φησὶν. ἀπὸ τί; ὅτι θεραπεύειν προσπόμενος οὐ θέλεις, καὶ διὰ τοῦτ' ἄξιος ἄκης ἀποκηρύξεως, ἀπειθῶν ὢν πατεί. ἐγὼ δὲ, τὸ μὲν, οἷα προσάπτοντι αὐτῶν ἀκούειν οὐ δυνάμενος, ἀπειθῶν

Exordiar autem ab ijs quæ protinus huius insaniam sunt consecuta. Iam primùm omnium quod fecit sanæ menti redditus, illud erat: Rescidit abdicationem. Ego seruator, beneficus, breuiter omnia eram. In his (nisi fallor) nihil adhuc esse poterat quod cum crimine videretur esse coniunctum. Deinde quid est omnium quod accusat? Quod obsequium, quam curam filio dignam prætermisi. d Quando foris cubui? Quas intempestiuas potationes, quas comessationes obijcis? Quis luxus? Quis leno pulsatus est? Quis accusauit? Nemo profectò. Atqui hæc sunt ob quæ præcipuè lex permittit abdicare. Cæterùm cœpit ægrotare nouerca. Quid istud mihi vertis crimini? morbique pœnam à me reposcis? Non reposco, inquit. Sed quid? Quòd eam curare iussus recusas, ob hoc dignus fueris qui abdicêris, quippe immorigerus patri? Ast ego quidem cuiusmodi sint ista quæ iubet, in quibus quia non possim obsequi,

ἀπειθῆν δοκῶ, πρὸς ὀλίγον ὑπερβήσομαι. πρότερον δ' ἁπλῶς ἐκεῖνό φημι, ὡς οὐ πάντα πρεσάπειν οὔτε τοῦτο δίδωσιν ὁ νόμος, οὔτ' ἐμοὶ τὸ πείθεσθαι πᾶσι πάντως ἀναγκαῖον. ἐν δ' οὖν τοῖς τῶν πρεσαγμάτων τὰ μὲν ἀνοήθωά ὄντι, τάδ' ὀργῆς καὶ τιμωρίας ἄξια. ἐὰν νοσῇς αὐτὸς, ἐγὼ δὲ ἀμελῶ; ἐὰν τῶν κατ' οἶκον ἐπιμελῆσθαι, ἐγὼ δὲ ὀλιγωρῶ. ἐὰν τὰ κατ' ἀγρὸν ἐπισκοπεῖν προσάπῃς, ἐγὼ δὲ ἀκνῶ. πάντα ταῦτα, καὶ τὰ τοιαῦτα ὀνόγους ἔχει τὰς πρφάσεις, καὶ τὰς μίμψεις πατρικάς. τάδ' ἅπα ἐφ' ἡμῖν ὄντι τοῖς πᾶσιν, ὄντα τῶν τεχνῶν, καὶ τῆς βότων χρήσεως, καὶ μάλιστα εἰ μηδὲν αὐτὸς ὁ πατὴρ ἀδικοῖ. ἐπεί τοι ἂν τῷ γράφειν πατὴρ πρεσάπῃ, ταῦτα μὴ τίκτειν γράφε, ταυῖ δὲ μὴ, καὶ ᾧ μουσικῷ, τοῦδε μὲν τοῦ ἁρμονίαν κρούε, τοῦδε δὲ μὴ· καὶ ᾧ χαλκεύοντι, τοιαῦτα μὲν χάλκευε, τοιαῦτα

sequi, videor immorigerus, paulisper disseram. Sed illud prius in totum dico. Neque lex huic concedit vt quiduis imperet, neque mihi necesse est in omnibus omnino parere. Quædam enim mandata sunt huiusmodi, vt si non parueris, non sis obnoxius pœnæ. Quædam id genus, vt nisi obtemperaris, ira suppliciôque sis dignus: veluti si ægrotes ipse, & ego non curem. Si quid rerum domesticarum curandum sit, & ego negligam. Si quid rem rusticam curandam mãdes, atque ego recusem. Hæc omnia, atque id genus alia, probabiles adferunt causas paternæ querelæ. Porrò cætera nostri sunt arbitrij, nempe quæ ad artes, & artium vsum pertinent: maximè si nulla in re fiat iniuria patri. Iam si cui pictori præcipiat pater, Hæc pinge fili, illa nequaquam: rursum musico, Hanc pulsa harmoniam, illam ne pulsa: tum fabro ærario, Ista cu

de-

τοιαῦτα δὲ μὴ, ἆρα ἄν τις ἀνάσχοιτο ἀποκηρύττοντα, ὅτι μὴ κατὰ τὰ ἐκείνῳ δοκοῦντα ὁ πᾶς χρῆται τῇ τέχνῃ; οὐδὲ εἷς, οἶμαι. τὸ δὲ τῆς ἰατρικῆς, ὅσῳ σεμνότερόν ἐστι, καὶ τῷ βίῳ χρησιμώτερον, τοσούτῳ καὶ ἐλευθεριώτερον εἶναι προσήκει τοῖς χρωμένοις, καί τινα προνομίαν ἔχειν τοῦ τέχνου δίκαιον, τῇ ἐξουσίᾳ τῆς χρήσεως, ἀναγκάζεσθαι δὲ μηδένα, μηδὲ προστάττεσθαι, πρᾶγμα ἱερὸν, καὶ θεῶν παίδευμα, καὶ ἀνθρώπων σοφῶν ἐπιτήδευμα, μήδ' ὑπὸ δουλείαν γίνεσθαι νόμου, μήδ' ὑπὸ φόβον, καὶ τιμωρίαν δικαστηρίου, μήδ' ὑπὸ ψήφου, καὶ πατρὸς ἀπειλὴ, καὶ ὀργὴ ἰδιωτικοῦ. ὅστις, καὶ ἃ τοῦτό σοι σαφῶς οὕτωσί, καὶ διαρρήδην ἔλεγον, οὐ βούλομαι, οὐδὲ θεραπεύω δεινάμενος, ἀλλ' ἐμαυτῷ μόνῳ τοῦ τέχνου οἶδα, καὶ τῷ πατρὶ, τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασιν ἰδιώτης εἶναι βούλομαι, τίς τύραννος οὕτω βίαιος, ὡς ἀ-

de, illa ne cude: num quisquam hunc patietur abdicare filium propterea, quòd non ex ipsius arbitrio artem exerceat? Nemo opinor. [e] Atqui medendi ars quantò est honoratior, vitæque conducibilior, tantò conuenit esse liberiores qui hac vtuntur: ac iustum est vt ars aliquo gaudeat priuilegio in exercendi facultate, vt neque cogatur vsquam, neque ferat imperium, res sacra, deorum doctrina, virorum eruditorum cura: neque in seruitutem trahatur legis: neque timori pœnisque tribunalium, neque calculis, ac patris minis, & indocti hominis iræ sit obnoxia. Proinde si tibi palàm ac simpliciter ad hunc modum respondissem, Nolo curare cùm possim, sed artem soli mihi didici, ac patri, cæteris omnibus imperitus esse volo: quis est tyrannus vsqueadeò ferox, vt co-

μεγάλα

ναγκάσαι ἂν καὶ ἄκοντα χρῆσθαι τῇ τέχνῃ; τὰ γὰρ τοιαῦτα ἐκπείθουσιν, οὐ νόμοις καὶ ὀργαῖς καὶ δικαστηρίοις ὑπάγειν, οἶμαι, προσήκει. πείθεσθαι τὸν ἰατρὸν χρή, οὐ κελεύειν· βούλεσθαι, οὐ φοβεῖσθαι· ἐπὶ τῷ θεραπεύειν οὐ ἄγεσθαι. ἑκόντα δὲ ἐρχόμενον ἥδεσθαι. πατρικῆς δ' ἀνάγκης ἄρμοιμι, ἀτελὴς ἡ τέχνη, ὅπου γὲ τοῖς ἰατροῖς καὶ δημοσίᾳ αἱ πόλεις τιμὰς καὶ προεδρίας, καὶ ἀτελείας καὶ προνομίας διδόασι. ταῦτα μὲν οὖν ἁπλῶς ἂν εἶχον ἐπεῖν ὑπὲρ τῆς τέχνης, ἃ καὶ σοῦ διδαξαμένου με, καὶ πολλὰ ἐπιμελήθεντος, καὶ ἀναλώσαντος, ὡς μάθοι με, πρὸς μίαν ὅμως θεραπείαν ταύτην, δυνατὴν οὖσαν, ἀντέλεγον· νυνὶ δὲ κἀκεῖνο ἐννόησον, ὡς παντάπασιν ἄγνωμον ποιεῖς, οὐχ ἐᾶν με χρῆσθαι μετ' ἐλευθερίας ἐμῷ πλήματι· ταύτῃ ἐγὼ τῷ τέχνῳ οὐχ ὑὸς ἂν σὸς ἐξέμαθον, οὐδὲ

vt cogat etiam nolentem vti arte? Siquidem istiusmodi officia blanditijs precibúsque, ni fallor, non legibus, ira, iudicijs conuenit elicere. persuadere medico oportet, non iubere, vt velit, non vt metuat: neque ad sanandum adigendus est, sed vltrò ac lubens accedat oportet. Immunis à compulsione patris, immunis est ars ipsa, quandoquidem ciuitates quoque publicitùs honores, præeminentias, immunitates, priuilegia medicis tribuunt. Hæc igitur in genere poteram artis nomine respondere, etiam si tu me illam docuisses, si multum studij, multum pecuniarum insumpsisses vt discerem, & vnam hanc curationem, etiamsi eiusmodi esset vt præstare possem, recusassem. Nunc illud cogita, quàm rem modis omnibus ingratam & iniquam facias, qui non sinas me à meipso mihi patris liberè vti. Hanc ego artem tum cùm non essem filius tuus, perdidici, neque

οὐδὲ τοῖς σοῖς νόμοις ὑποκείμενος, καὶ ὅμως αὐτοῖς μεμάθηκά σοι. καὶ πρῶτος αὐτὸς ἀφελήσας, ὅδε παρὰ σοῦ πρὸς τὸ μαθεῖν ἔχων. τίνα διδάσκαλον ἐμισθώσω, τίνα φάρμακα παρασκευώ; ὁδ' οὗτος ἄν. ἀπὸ πρόμενος ἐγὼ, καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἀπρόμενος, καὶ παρὰ τῶν διδασκάλων ἐλεούμενος, ἐπαιδευόμην. καί μοι τοιαῦτα παρὰ τοῦ πατρὸς οὗ πρὸς τὸ μαθεῖν ἐφόδια, λύπη καὶ ἐρημία καὶ ἀπορία, μῖσος οἰκείων, καὶ ἀπροφὴ συγγενῶν. ἀντὶ τούτων τοίνυν χρῆσθαί μου τῇ τέχνῃ ἀξιοῖς, καὶ δεσπότης εἶναι θέλεις τῶν, ὅτ' οὐκ ἦσθα δεσπότης, παρεσκευασμένων. ἀγάπα, εἴ τι σε καὶ πρότερον ἐκῶν, οὐ προφέλων, εὖ ἐποίησα, μηδεμίαν μηδὲ τὸ γε χάριν ἀπαιτήσασθαι δεωμένος. ὁ δὲ δὲ τοῦ εὐποιίαν τοῦ ἐμοῦ, ἀνάγκης ἐς τὸ λοιπόν μοι γένοιτο, δὴ τὸ ἐπόρισα εὐδοκιμῆσαι, ἀφορμὴν τῆς ἀκούσα

neque tuis subiectus legibus. Atque hanc tamen tibi didici. Huius fructum primus sensisti, quum nihil adiumenti contuleris ad eius cognitionem. Quem præceptorem mercede conduxisti? Quem pharmacorum apparatum comparásti? Nullum omnino. Verùm inops, ac rerum necessariarum indigens, à præceptoribus mei miseriissum edoctus. Nam abs te patre huiusmodi mihi dabatur ad discendum viaticum, molestia, solitudo, egestas, familiarium odium, cognatorum auersatio. Pro istis itaque factis postulas vti arte mea, visque earum rerum esse dominus, quas mihi paraui tum, cùm mihi non esses dominus. Boni consule, si quid antehac vltrò, nullo prouocatus officio, bene de te sum meritus, cum nullo nomine vllam abs te gratiam possem reposcere. Cæterùm non conueniet sanè, vt meum beneficium mihi in reliquum tempus pariat necessitatem: vt quod volens beneficio iuui, vertatur in

ἄκοντα κελεύειν καταστῶσα, ἐπὶ ἔθος παρέξαι τοῦ, τὸ ἅπαξ τινὰ ἰασάμενον, πάντας εἰς ἀεὶ θεραπεύειν, ὁπόσους ἂν ὁ θεραπευθεὶς θέλῃ· ἐπὶ δεσπότας ἂν οὕτω καθ' ἡμῶν ἔνειμεν τοὺς θεραπευθέντας κεχαριζομένους τοῦ, καὶ μισθὸν, τὸ δεινόν, αὐτοῖς, καὶ τὸ πάντα κελεύσειν ὑπηρετεῖν πεδιδωκότες. οὐ τί γένοιτο· ἆρ' ἀδικώτερον; ἢ διότι σε νοσήσαντα χαλεπῶς οὕτως ἀνέστησα, διὰ τοῦτο νομίζεις ἐξεῖναί σοι, καταχρῆσθαί μοι τῇ τέχνῃ; ταῦτα μὲν δὴ εἶχον ἀντιλέγειν, εἰ καὶ δεινά μοι οὕτω πεσεῖν ἔφη, ἐγὼ δὲ μὴ πάντως ἅπασι, μὴ δὲ πεῖς ἀνάγκῃ ὑπήκουον. νῦν δὲ ἤδη σκέψασθε καὶ οἷά ἐστιν αὐτοῦ τὰ ἐπιτάγματα. ἐπὲ γὰρ ἐμὲ ἰάσω, φησί, μεμνήσομαι, μέμνησο δὲ καὶ ἡ γυνὴ, καὶ τὰ ὅμοια πάσχει (τοῦ γὰρ οἴεται) καὶ τοῦ τἄλλων ὁμοίως ἀπεγνωσμένου, δεήσασθαι οὖν πάντα, ὡς ἔδεισας· ἐμοὶ καὶ τούτῳ,

tur in occasionem, vt postea nolenti præcipias: iamque in consuetudinem trahatur, vt qui semel sanauerit alium, semper deinde curet omnes quoscunque voluerit is qui sanatus est. Etenim ad istum modum fieret, vt quos curaremus, eos dominos nobis creauerimus, nosquemetipsos illis tradiderimus, mercedis loco seruitutem accepturi, & ad omnia quæ iusserint, obtemperaturi. qua re quid esse potest iniquius? Quoniam te grauiter adeò laborantem restitui, ob id existimas tibi ius esse arte vtendi mea? Atque hæc quidem dicere poteram, si mihi hic imperasset ea quæ meæ sint facultatis, atque ego non omnino modis omnibus vel inuitus obtemperassem. At nunc tandem perpendite, cuiusmodi sint huius imperata: Quandoquidem, inquit, me laborantem insania, sanâsti: insanit autem & vxor, eodemq; tenetur morbo (sic enim opinatur) & à cæteris medicis ad eundem modum destituta est: quæ potes omnia, id quod re demonstrâsti: sanato hanc quoque,

καὶ ἀπάλλαξε δὴ τῆς νόσου. τοῦτο δὲ, οὕτως μὲν ἁπλῶς ἀκοῦσαι, πάνυ εὔλογον ἂν δόξειε καὶ μάλιστα ἰδιώτῃ, καὶ ἀπείρῳ ἰατρικῆς. ἃ δὲ μου ἀκούσετε ὑπὲρ τῆς τέχνης διαλεγομένου, μάθοιτ' ἂν ὡς οὔτε πάντα ἡμῖν δυνατά ἐστιν, οὐδ' αὐτῶν νοσημάτων φύσεις παραπλήσιαι, οὐτ' ἴασις ἡ αὐτὴ, οὐτε φάρμακα τὰ αὐτὰ, ἐπὶ πάντων ἰσχυρά. καὶ τότ' ἔσται δῆλον, ὡς πάμπολυ τοῦ μὴ βούλεσθαί τι, τὸ μὴ δεῖσθαι διαφέρει. ἀνάσχεσθε δὲ μου τὰ περὶ τούτων φιλοσοφοῦντος, καὶ μὴ ἀπεροκαλον, μηδ' ἐξαγώνιον, μηδ' ἀπόκτιον, ἢ ἄκαιρον ἡγήσασθε, τὸν περὶ τῶν τοιούτων λόγον. πρῶτα μὲν δὴ σωμάτων φύσεις, καὶ κράσεις οὐχ αὐ αὐτὰ, κἂν ὅτι μάλιστα ἐκ τῶν ὁμοίων συνεστάναι ὁμολογῶνται, ἀλλὰ τὰ μὲν τῶνδε, τὰ δὲ τῶνδε μᾶλλον ἢ ἔλαττον μετέχει. καὶ λέγω τοῦτο ἔτι περὶ τῶν ἀνδρείων, ὡς

ac morbo leuato. Id si quis simpliciter ad hunc audiat modum, vehementer æquum videatur, præsertim illiterato, artisq; medicinæ imperito. Sin autem me ausculteris artis nomine respondentem, intelligetis nimirum, nec omnia esse nostræ facultatis, neque consimiles morborum naturas, nec eandem medendi rationem, nec eadem remedia in omnibus efficacia. Ac tum palàm fiet, quantum intersit nolis quippiam, an non possis. Vos interim patienter auscultate me hisce de rebus philosophantem: existimantes nec inelegantem fore, nec extra causam, nec alienam à re, nec intempestiuam de his disputationem. Iam primùm naturæ corporum ac temperaturæ, haudquaquam eædem sunt: tametsi maximè in confesso est, ijsdem ex elementis constare. Verùm alia de his, alia de illis magis aut minus participant: idq; loquor adhuc de corporibus virorum, quæ

neque

ἢ οὐδὲ ταῦτα πᾶσιν ἴσα καὶ ὅμοια, ὅτι τῇ κράσει, ὅτι τῇ συστάσει, διάφορα δὲ καὶ μεγέθει καὶ εἴδει· ἀνάγκη καὶ τὰ νοσήματα ἐγγίνεσθαι αὐτοῖς, καὶ τὰ μὲν εὐίατα ἐόντα, καὶ πρὸς τὴν θεραπείαν ἀναπεπταμένα, τὰ δὲ τέλεον ἀπεγνωσμένα, καὶ ῥᾳδίως ἁλισκόμενα, καὶ κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν νοσημάτων λαμβανόμενα. τὸ δείνιον οἴεσθαι, πάντα πυρετὸν, ἢ πᾶσαν φθόην, ἢ περιπνευμονίαν, ἢ μανίαν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οὖσαν, ὡς γενεσόμενόν ἐν παντὸς ἐόντος σώματος, οὐσωφρονεστάτων, οὐδὲ λελογισμένων, οὐδὲ τὰ τοιαῦτα ἐξηλακότων δεῖν ἀνθρώπων. ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἐν μὲν τῷδε ῥᾴδιον ἰᾶσθαι, ἐν δὲ τῷδε οὐκ ἔτι. ὥσπερ οἶμαι καὶ πυρὸν, ἢν τὸν αὐτὸν εἰς διαφόρους χώρας ἐμβάλῃς, ἄλλως μὲν ἐν τῇ πεδινῇ, καὶ βαθείᾳ καὶ ποτιζομένῃ, καὶ ἐυκλίνῳ καὶ ἐυλειμῳ καὶ ἐξεργασμένῃ ἀναφύεται, ἐυθαλὴς οἶμαι, καὶ ἔντροφος, καὶ

neque similia sunt omnibus, neque eadem temperatura, neque eadem constitutione. Vnde necessariò consequitur, vt morbi quoque tum magnitudine tum specie differentes, his accidant: vtique alia sanatu sint facilia, atque ad curationem sponte propensa: alia rursum prorsus desperata, vt quæ & facillimè corripiantur, & grauissimè à morbis prehendantur. Proinde si quis existimet, quamlibet febrim, aut quamuis tabem, aut peripneumoniam, aut insaniam, quolibet in corpore vnam atque eandem esse genere: is non videatur ponendus inter sobrios, neque doctos, neque inter eos qui in rebus huiusmodi exquirendis elaborârunt. Quin idem malum in hoc corpore facilè sanabitur, in hoc minimè: quemadmodum videlicet triticum, si idem in diuersos eijcias agros, aliter proueniet, in plano solo, profundo, irriguo, aprico, ventis salubrib. exposito, exculto, nimirum vbere, lato,

καὶ πολύχους καρπὸς, ἄλλως δὲ ἐν ὄρει, καὶ ὑπόλιθῳ γῆδίῳ, ἄλλως δὲ ἐν δωσηλίῳ, ἄλλως δὲ ἐν ὑπωρείᾳ, καὶ ὅλως, διαφόρως καθ' ἑκάστους τόπους. οὕτω δὲ καὶ τὰ νοσήματα, ὡς ἂν τὸς ὑποδεξαμένους τόπους, ἢ ἔυφορα ἢ ἄυφορα, ἢ ἐλάττω γίνεται. τοῦ τοίνυν ὑπερβὰς ὁ πατὴρ, καὶ ὅλον ἀνέξετασον καταλιπὼν, ἀξιοῖ πᾶσαν μανίαν, πλὴν ἐν ἅπαντι σώματι, ὁμοίαν εἶν, καὶ τὴν θεραπείαν ἴσην· πῶς δὲ τούτοις, τοσούτοις οὖσιν, ὅτι τὰ γυναικεῖα σώματα πάμπολυ τῶν ἀνδρείων διαφέρει, πρός τε νόσου διαφορὰν, καὶ πῶς θεραπείας ἐλπίδα ἢ ἀπόγνωσιν, ῥᾴδιον καταμαθεῖν. τὰ μὲν γὰρ τῶν ἀνδρῶν ἐυπαγῆ καὶ ἔυτονα, πόνοις καὶ κινήσεσι, καὶ ὑπαιθείῳ διαίτῃ γεγυμνασμένα· τὰ δὲ, ἔκλυτα καὶ ἀσυμπαγῆ, ἐν σκιᾷ, τετραφημένα, καὶ νικὰ αἵματος ἐνδείᾳ, καὶ θερμοῦ ἀπορίᾳ, καὶ ὑγροῦ περιττοῦ ἐπιῤῥοίᾳ ἐυαλωτότατα.

copiosoque fructu: rursum aliter in montosa petricosaque terra, aliter in opaca, aliter in subiecta montibus: in summa, pro cuiusque loci diuersa natura, variè proueniet. Itidem & morbi, pro ratione corporum in quæ inciderint, aut maiores & vberiores, aut minores eueniunt. Verùm his omissis, pater, nec omnino discussa re, vult quamuis insaniam in quouis corpore consimilem esse, similemque desiderare curationem. Super hæc tam multa, muliebria corpora plurimum differre à virorum corporibus, vel ad morbi corruptionem, vel ad sanandi spem aut desperationem, facile fuerit cognoscere. Siquidem virorum corpora bene compacta sunt, neruosa: laboribus, agitationibus, vita sub dio acta, exercitata: contrà fœminarum, flaccida, malè compacta, in vmbra alita: candida, ob sanguinis inopiam, caloris que penuriam, & humoris superuacanei abundantiam,

τερα. ζήτιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν νόσοις ἐκκείμενα, καὶ τὴν ἴασιν ἀπεκρινόμενα, καὶ μάλιστα πρὸς μανίας εὐχερέστερα. ἄτε γὰρ πολὺ τὸ ὀργίλον, καὶ λῶφον, καὶ ὀξυκίνητον ἔχουσιν. ὀλίγῳ δὲ τῷ τῆς σώματος αὐτῆς δυνάμιν, ῥᾳδίως ἐς τὸ πάθος τοῦτο καταλιθάνουσιν· ἀλίκαον ζήτιν, παρὰ τὴν ἴατρῶν τὴν ὁμοίαν ἐπ' ἀμφοῖν θεραπείαν ἀπαιτεῖν, ἀθότας ὡς πολὺ τὸν μέτρῳ, βίῳ πάντι, καὶ πράξεσιν ὅλαις, καὶ πάσιν ἐπιτηδεύμασιν, ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς κεχωρισμένων. ὅταν ζήτῃς λέγῃς, ὅτι μέμνη, προσέθη, ὅτι καὶ γυνὴ ὅσα μέμνη. καὶ μὴ σύγχυε ταῦτα πάντα, ὡς τῆς μανίας ἑνὶ καὶ ὡς αὐτῶς λοιδοῦντι· ἀλλὰ χωρήσας, ὥσπερ ὄντι, καὶ ὂν τῇ φύσει, τὸ δυνατὸν ἐφ' ἑκάστου σκόπει. καὶ γὰρ ἡμεῖς, ὅσπερ ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων εἰπὼν μέμνημαι, τοῦ πρώτου ἐπισκοπούμενοι, φύσιν σώματος τοῦ νοσοῦντος, καὶ πράσιν, καὶ

dantiam. Quare faciliùs corripiuntur, quã virorum: utpotè morbis exposita, nec ferentia curationem: præcipuè verò ad insaniam procliuiora. Nam cũ multum habeant iracundiæ ac leuitatis, facilè cõmoueantur, porrò corporis exiguæ sint vires, facilè in hoc malum prolabuntur. Proinde non conuenit, in vtrisq; eandem à medicis sanandi orationem requirere: cùm intelligatis hæc ab illis longissimo distare interuallo, iam ab ipso protinus ortu discreta, tum tota vitæ ratione, tum actionibus omnibus, tum studijs atque exercitijs vniuersis. Quare cùm dicis, Insania laborat: adde hoc quoque, laborat mulier. Neque confundas hîc, omnia sub vnam & eandem insaniæ referens appellationem: verùm discretis ijs, quemadmodum & natura discreuit, quid in quoque præstari possit, considera.

Nam nos, quemadmodum initiò dixisse memini, illud in primis spectamus, ægroti corporis naturam ac temperaturam,

καὶ τίνος πλέονος μετέχει καὶ ἡ θερμότερον ἢ ψυχρότερον, ἢ ἀκμάζον ἢ παρηβηκὸς, καὶ μέγα ἢ μικρὸν, καὶ πιμελὲς ἢ ὀλιγόσαρκον, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. καὶ ὅλως, ἤν τις αὐτὰ προσέχῃ τάσῃ, πάνυ ἀξιόπιστος ἂν εἴη, ἀποχρώσκων τι, ἢ ὑπισχνούμενος. ἐπὶ καὶ τῆς μανίας αὐτῆς πολλὰ εἴδη ἐστὶ, καὶ πολυπόλους ἔχει τὰς αἰτίας, καὶ οὐδὲ τὰς προσηγορίας αὐτὰς ὁμοίας. οὐ γὰρ ταυτὸν παραφρονεῖν, καὶ παραπαίειν, καὶ λυττᾶν, καὶ μαίνεσθαι· ἀλλὰ ταῦτα πάντα, τοῦ μᾶλλον ἢ ἧττον ἔχεσθαι τῇ νόσῳ, ὀνόματά ἐστιν, αἰτίαι τε τοῖς μὲν ἀνδράσιν ἄλλαι, τοῖς δὲ γυναιξὶν ἕτεραι, καὶ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν τοῖς μὲν νέοις ἄλλαι, τοῖς δὲ γεγηρακόσι διάφοροι. οἷον νέοις μὲν πλῆθος, ὡς τὸ πολὺ γέρουσι δὲ διαβολὴ ἄκαιρος, καὶ ὀργὴ ἄλογος, πολλάκις καθ' οἰκείων ἐμπιπτοῦσα, τὸ μὲν πρῶτον διεταράξῃ, ἔπειτα κατ' ὀλίγον εἰς μανίαν προελήλυθεν.

& cuius qualitatis magis sit particeps, calidius an frigidius, vigens an ætate deficiens, magnum an pusillum, crassum an macilentum: reliquaque id genus omnia. Quæ si quis penitus expenderit, is demum erit idoneus cui fides habeatur vel desperanti, vel recipienti: quandoquidem & insaniæ innumerabilia sunt genera, & causæ complures: nec vocabula quidem eadem. Neque enim idem desipere ac delirare, rabere & insanire: verùm hæc omnia nomina significant magis aut minus obnoxiũ esse morbo. Porrò causæ aliæ sunt viris, aliæ fœminis. Rursum inter ipsos viros aliæ iuuenibus, aliæ senibus: puta iuuenibus immodica fermè repletio: senibus autem importuna calumnia, ira impotens, quæ sæpenumerò incidit aduersus domesticos. Hæc initiò perturbat animum: deinde paulatim vergit in insaniam.

Porrò

πρὸς γυναικῶν ἡ πολλὰ κα-
θικνεῖται, καὶ ῥᾳδίως ἐς τὴν
νόσον ἐπάγεται, μάλιστα δὲ μῖ-
σος καί τινος πολύ, ἢ φθόν-
νος ἐπ' ἐχθρῷ δυστυχοῦντι,
ἢ λύπη τις, ἢ ὀργὴ κατ' ὀλί-
γον. ταῦτα ἐπιτυφόμενα, καὶ
μακρῷ χρόνῳ ἐπιτεφόμενα,
μανίαν ἀπεργάζεται. διαῦτά σοι,
ὦ πάτερ, καὶ ἐγὼ εἰπόντος,
καὶ ἴσως τι κελεύσαντος αὐ-
τῷ ἔναγχος. ἐδεῖτο γὰρ ἱκέ-
σιος ἐμοῦ, πολὺ ἐξιτάγε, καὶ
οὐκ ἄν ἐκ τῶν παρόντων ἐπ'
ἰατρὸν θεραπευθεῖσα ἐλύετο.
ὡς δ' γε ἄν τις ἐπόσχοιτο,
εἴ τις ἀπαπάξειε, μοῦ τότε
ὡς ἀδικοῦντα ἐμέ. καὶ μὲν
κἀκεῖνο, ὦ πάτερ, οὐκ ἄν ὀκνή-
σαιμι εἰπεῖν, ὅτι εἰ καὶ μὴ τε-
λέως οὕτως ἀπέγνωσται, ἀλλά
τις ἔτι σωτηρίας ἐλπὶς ὑ-
πεφαίνετο, οὐκ ἄν οὐδ' οὕ-
τω ῥᾳδίως προσηψάμην,
οὐδ' ἄν προχείρως φάρμα-
κον ἐνεγκεῖν ἐτόλμησα, οὐδὲ δὴ τὸν

Porrò mulierum corpora & multæ res infestant, & facilè in morbum adducunt: præcipuè verò si quem oderint vehementius, aut si inuideant inimico, secundis rerum successibus vtenti: aut si quid molestum sit, aut si cui succenseant. Hæc paulatim subgliscentia, multóque alita tempore, tandem in insaniam euadunt. Eiusmodi rerum aliquid vxori quoque vsuenit, pater: & haud scio an nuper aliquid illi ægritudinem aliquam attulerit. Nihil enim illa oderat, quanquam morbo sanè tenetur, neque his malis vllius medici cura poterit eripi. Quòd si quis alius se facturum receperit, aut si quis eam liberârit: tum me oderis licet, velut iniurium. Tametsi ne illud quidem verebor dicere pater: Etiam si non prorsus esset, vt est, desperandum, sed adhuc aliqua salutis spes leuis ostenderetur, nec sic quidem facilè manum admouerem, neque statim auderem ministrare potionem: videlicet veritus

τῶν τύχῃ, καὶ τῶν παρὰ τῶν πολλῶν δυσφημίαν. ὁρᾷς ὡς οἴονται πάντες, εἴναί τι μῖσος πρὸς τοὺς προγόνους πάσας μιαρίας, κἂν ὦσι χρηστοί, καὶ τινα κοινὴν μανίαν τοῦτον γυναικείαν αὐτὰς μεμηνέναι. τάχα οὖν τις ὑπόπτευον, ἁπλῶς χωρήσαντος τοῦ κακοῦ, καὶ τῶν φαρμάκων οὐ διωφέλησαν, κακόηθη καὶ δι' ἀνάγκην τὴν θεραπείαν γεγονέναι. καὶ τὰ μὲν τῆς γυναικός, ὦ πάτερ, οὕτως ἔχει· καὶ πάνυ σοι τετηρικὼς λέγω, οὐ ποτε ῥᾷον ἔξει, κἂν μυριάκις πίῃ τὸ φαρμάκον. διὰ τοῦτ' ἐπιχειρεῖν οὐκ ἄξιον, εἰ μὴ πρὸς μόνον τὸ ἀποτυχεῖν με κατεπείγεις, καὶ κακοδοξίαν περιβαλεῖν θέλεις. ἐάσον τὸν τῶν ὁμοτέχνων φθονεῖσθαι. ἐὰν δὲ με ἀφκηρύξῃς πάλιν, ἐγὼ μὲν, καί τοι πάντων ἔρημος γενόμενος, ὅλην κατὰ σοῦ δεινὴν εὐξόμαι. ἢν δ' ἄρ, ὅπερ μὴ γένοιτο, ἄνθις ἡ νόσος ἐπανέλθοι (φιλεῖ

fortunam ac multorum hominum obtrectationem. Vides vt omnes arbitrantur, priuignos inuisos esse nouercis omnibus, etiamsi probæ fuerint: easque hanc ceu communem quandam mulierum insamam insanire. Quare facilè suspicatus fuisset aliquis, si malum hoc secus euenisset, neque profuissent remedia, perfidam ac dolosam fuisse curationem. Atque vxoris quidem res, pater, ad hunc sese habent modum: idque loquor, quod prorsus exploratum habeo: nunquam melius est habitura, etiam si millies biberit pharmacum, eoque non operæprecium conari: nisi me in hoc solum vrges, vt frustrer: idque vis, vt fœdam mihi famam accersam. Patere vt mihi eiusdem artis professores inuideant. Quòd si me rursum abdicaris, ego quidem etiam si ab omnibus deserar, tamen tibi nihil imprecabor graue. Sed quid si (quod auertat Deus) redeat morbus: (solent

(φιπεῖ γὰρ πως τὰ ζιαῦτα ἐρεθιζόμενα, παλινδρομεῖν) τί μοι πρᾶξαι δεῖ; θεραπεύσω μὲν, εἰ ἴσθι, καὶ τότε· καὶ ὅ ποτε λέγεις τοῦ τάξιν, εἰ τὸς πᾶσας ἔταξεν ἡ φύσις, ὀφεῖλω τοῦ γένους τὸ ἐπ' ἐμαυτῷ ἐπιτελῶ. ἔπειτ' ἂν σωφρονήσης, αὖθις ἀναλαμβάνειν πόθεν πιστεύσαί μοι δεῖ; ὁρᾶς ἤδη, καὶ ταῦτα ποιῶν, ἐπιστᾶν τοῦ νόσον, καὶ ἐπιμιμνήσκεις τὸ πάθος. χθὲς καὶ πρώην ἐκ τηλικούτων κακῶν ἀνασφήλας, δρατεῖν, καὶ βοᾶς καὶ τὸ μέγιστον ὀργίζῃ, καὶ πᾶς μισεῖς τρέπῃ, καὶ τοὺς νόμους ἀνακαλεῖς. οἴμοι πάτερ, τοιαῦτ' ἴσως καὶ τὰ πάλαι μανίας τὰ προοίμια.

(solent istiusmodi fermè mala irritata recurrere) quid erit mihi faciundum? Curabo, vt nosti, tum quoq, neq; vnquam defuturus sum officio, quod liberis natura præscripsit: neq; generis, quod ad me fuerit, obliuiscar. Deinde si resipueris, nũ credere debeo futurum, vt me denuò recipias, illud vide. Iam ista quum facis, accersis morbum, pestemque refricas. heri ac nudiustertius è tantis elapsus malis, contendis, vociferaris: quódque grauissimum est, irasceris: ad odium propensus es: leges reuocas. Hei mihi pater, istiusmodi fuerant superioris insaniæ tuæ proœmia.

GILBERTI COGNATI ANNOTATIONES.

a SVCCENSENT enim omnes ijs qui liberè loquuntur.] *Obsequium amicos, veritas odium parit.* *b* Paternam potestatem.] *Lucianus appellat πατρικὴν δικαστίαν, siue ἐξουσίαν, quod Aristoteles in Moralibus ius διαπολικὸν & ius πατρικὸν, hoc est, paternum, siue vt ait Paulus de verborum obligationibus, patrium.* *c* Ingratitudinis actionem.] *Seneca 3. de Beneficijs: Excepta, inquit, Macedonum gente, nõ est in vllam data aduersus ingratum actio.* *d* Quando foris cubui?] *Offendit quibus ex causis filij abdicari soliti sint, scilicet si noctu foris cubuissent, si comessarentur, si lenones pulsassent,*

ſent, ſi libidinibus incumberent. Quintil. Abdicantur filij, ſi voluntati paternæ repugnaſſent. e Atqui medendi ars.] *A conditione artis Medicæ, cuius ſtudium olim erat cumprimis honorificum, vt Galenus inexhortatione ad bona ſtudia. Et Eraſmus in Encomio artis Medicinæ locupletiſſimè comprobant.* f Poſtulas vti arte mea.] *Vitruuius in Præfatione lib.6. ſic ſcribit. Alexis poëta Comicus dicebat, Athenienſes ob eam rem eſſe laudandos, quòd cùm omnium Græcorum leges cogant parentes ali à liberis: Athenienſium non omnes, ſed eos tantùm, qui liberos artibus erudiſſent. Ita Plutarchus in Solone:* καὶ νόμον ἔγραψεν ὃν τρέφειν τὸν πατέρα μὴ διδαξάμενον τέχνην, ἐπαναγκες μὴ εἶναι, καὶ ὅτως μὴ πρὸς τὰς τέχνας ἔπεψε τοὺς πολίτας, *id eſt, Solon etiam legem ſcripſit: Filium illi patri nequaquã alendi neceſſaria debere, à quo nullam artem accepiſſet. hoc pacto ciues ad diſcendas artes commonens.*

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Η ψευδομαντις. — ALEXANDER, ſeu Pſeudomantis.

Eraſmo Roterodamo interprete.

ARGVMENTVM.

HIſtorica narratio eſt, vitam & res Alexandri cuiuſdam ſceleratiſsimi impoſtoris, qui ſe Podalirij filium faciebat, & pro vate venditabat, exponens, lectu iucundiſſima: non per ſe modò, verumetiam quod ſub huius præſtigiatoris exemplo, aliorum atque ſimilium, quorum nonnullos ſuperior ætas quoque tulit, ſcelera atq; impoſturæ deprehendi coarguiq; poſſunt. Procemio difficultatem ſuſcepti operis collatione quadam amplificat, inſtitutumque ſuum exemplo defendit. Hinc ad Narrationem deſcendens, à deſcriptione perſonæ orditur. Cætera plana ſunt.

Υ μὲν ἴσως, ὦ φίλτατε Κέλσε, μικρόν τι ἔτο, καὶ φαῦλον οἷα τὸ πρόσταγμα, προσάπτειν τὸν Αλεξάνδρου τοῦ Αβωνοτειχίτου, τοῦ γόητος βίον, καὶ ἐποιήσεις αὐτοῦ, καὶ τολμήματα, καὶ μαγγανείας εἰς βιβλίον ἐγγράψαντα πέμψαι. τὸ δὲ εἴ τις ἐθέλοι πρὸς τὸ ἀκριβὲς ἕκαστον ἐπεξιέναι, μεῖόν ἔσειν, ἢ τὰς Αλεξάνδρου τοῦ Φιλίππου πράξεις ἀναγράψαι. τοσοῦτος εἰς κακίαν οὗτος, ὅσος εἰς ἀρετὴν ἐκεῖνος. ὅμως δὲ, εἰ μὴ τὰ συγγνώμης ἀναγνώσεσθαι μέλλοις καὶ τὰ ἐνδεοῦντα τοῖς ἐσπουδασμένοις προσλογιεῖσθαι, ἐποιήσομαί σοι τὸν ἄθλον, καὶ τὴν Αὐγείου βασιλείαν, εἰ μὴ μὲν πᾶσαν, ἀλλ' εἰς δυνάμιν γε τὴν ἐμαυτοῦ, ἀνακαθήραθαι παράσομαι, ὀλίγοις ὅσοις τὴν σοφίνων ἐκφορήσας, ὡς ἀπὸ ἐκείνων τὴν μάρσιον, πόσην πᾶσαν, καὶ ὡς ἀμέτρητος ἦν ὁ κόπρος, εἰ τὴν τεισχίλιοι βόες ἐν τῷ σταθμοῖς ἔτεσι ποιῆσαι ἐδυνάντο. ἃ δὲ μαι

V quidem, charissime Celse, leuem fortè quandã ac facilem prouinciã tibi mandare videris, cùm iniungis vt Alexandri Abonotichitæ impostoris vitam, commenta, neque non audaciam præstigiasq; libro complexus, volumen ad te transmittam. Verùm si quis ea conetur omnia ad plenum enarrare, id profectò non minoris sit negotij, quàm Alexandri eius, cui Philippus fuit pater, res gestas literis prodere. tantus fuit scelere, quantus ille virtute. Attamen si candidè ignoscenterq; legere voles, & quod narrationi deerit, id ex te imputare atque addere: conatum hunc te auctore capessam, & [a] Augiæ bubile, si non omne, at certè pro mea virili repurgare nitar, paucis aliquot elatis cophinis: nimirũ vt ex his coniectu ram facias, quantus, quamq; immensus fuerit fimus vniuersus, quẽ ter mille boues multis annis reddere potuerit. Sed ar-

borum

δόμαι μὴ ὧν ὑπὲρ ἀμφοῖν, ὑπέρ τε σοῦ, καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ σοῦ μὴ, ἀξιοῦντος μνίμης καὶ γραφῆς παραδοθῆναι ἄνδρα τοσοῦτον καταράδοξον· ἐμοῦ δὲ, σπουδῆς ποιουμένου ἐπὶ τοιαύτῃ ἱστορίᾳ, καὶ πράξεσιν ἀνθρώπου, ὃν οὐκ ἀναγιγνώσκεσθαι πρὸς τῶν πεπαιδευμένων ἦν ἄξιον, ἀλλ' ἐν πανδήμῳ τινὶ μεγίστῳ θεάτρῳ ὁρᾶσθαι, ὑπὸ θηρίων ἢ ἀλωπέκων σπαραττόμενον. ἀλλ' τῷ τις ἡμῖν τάττῃ τῷ ἐπιφέρῃ τῷ αἰτίᾳ, ἐξόμεθα καὶ αὐτοὶ ἐς παράδειγμά τι τοιοῦτον ἀνεγκεῖν. καὶ Ἀρριανὸς γὰρ, ὁ τοῦ Ἐπικτήτου μαθητὴς, ἀνὴρ Ρωμαίων ἐν τοῖς πρώτοις, καὶ παιδείᾳ παρ' ὅλον τὸν βίον συγγενόμενος, ὅμοιόν τι παθὼν, ἀπολογήσατ' ἂν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν. Τιλλιβόρος γοῦν τοῦ λῃστοῦ κακεῖνος βίον ἀναγράψαι ἠξίωσεν. ἡμεῖς δὲ, πολὺ ὠμοτέρου λῃστοῦ μνήμλιν ποιησόμεθα, ὅσῳ μὴ ἐν ὕλῃ καὶ ὄρεσιν, ἀλλ' ἐν πόλεσιν οὕτως ἐλῃστεύσεν, ὁ Μινύαν μόνον, οὐδὲ τὸν

borum interim nomine calumniam vereor, tuo pariter ac meo: tuo, qui iubeas memoriæ literarumq; monumentis tradi virum longè sceleratissimum: meo, qui sumam operam in huiusmodi narratione, rebusq; gestis hominis, quem nequaquam oportebat ab eruditis legi, sed in frequentissimo quopiam & amplissimo theatro spectari à simijs aut vulpibus discerpti: quãquam si quis hoc crimen nobis impegerit, poteri mus & ipsi nos exemplo quodam simili sueri. Etenim Arrianus ille discipulus Epicteti, vir inter Romanos cũ primis laudatus, ac per omnem vitam in literarũ studio versatus, cùm simile quiddam fecerit, pro nobis quoq; respondebit. Nam is quidem Tillibori latronis vitam describere non est grauatus. [b] Nos verò multum crudeliorem [c] latronem memoriæ prodemus: quippe qui non in sylvis ac montibus, sed ipsis in vrbibus sit latrocinatus: neque qui Minyam tantũm, aut

Idem

ἰδίῳ καταπτίχων, ὀλίγα δ' Ασίας μέρη, τὰ ἐρημότερα λεηλατῶν, ἀπὸ πᾶσαν (ὡς εἰπεῖν) τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν ἐμπλήσας δ' λῃστείας δ' αὐτοῦ. πρότερον δέ σοι αὐτὴ ἐπιγράψω τῷ λόγῳ, πρὸς τὸ ὁμοιότατον ἐκάστας τῆς μορφῆς, ὡς ἂν δύνωμαι, καί σοι μὴ πάνυ γραφικός τις ὤν. τὸ γὰρ δὴ σῶμα, ἵνα σοὶ καὶ τοῦτο δείξω, μέγας τις ἦν, καὶ καλὸς ἰδεῖν, καὶ θεοπρεπὴς ὡς ἀληθῶς. λευκὸς τὴν χρόαν, τὸ γένειον ἐπάνω κάσι· κόμην τὴν μὲν ἰδίαν, τὴν δὲ καὶ πρόσθεν ἐπικείμενος, εὖ μάλα ἐκασμένην· καὶ τὸς πόδας. ὅτι μὲν ἀπόδεια, λελῃθεῖν. ὀφθαλμοὶ πολὺ τὸ γοργὸν, καὶ ἔνθεον διαφαίνουσι. φώνημα ἥδιστόν τι ἅμα, καὶ λαμπρότατον. καὶ ὅλως, ἐδαμόθεν μεμπτὸς ἦν ταῦτά γε. τοιόσδε μὲν τὴν μορφήν. ἡ ψυχὴ δέ, καὶ ἡ γνώμη, ἀλεξίπακι Ηράκλεις, καὶ Ζεῦ ἀπτρόπαι, καὶ Διόσκοροι σωτῆρες,

Idam sit pergrassatus, neque paucas quasdam Asiæ partes, videlicet desertiores depopulatus: sed qui vniuersam (vt ita dixerim) Romanorum ditionem suo complêrit latrocinio. Ac primùm tibi depingam hominem, effigiem eius quoad potero proximè verbis adumbrans: tametsi non sum admodum pingendi peritus. [d] Corpore igitur, vt interim & hoc tibi repræsentem, procerus erat, & aspectu decorus, planéque specie diuina quadam, ac maiestatis plena, colore candido, barba non admodum hirsuta: coma partim natiua tectus, partim appositicia: sed hæc adeò scienter efficta, vt vulgus ferè non sentiseret imitatā ascititiamque esse. Oculi vehementer acres ac versatiles, tum diuinum quiddā relucentes. Vox dulcissima, pariterque clarissima. In summa, quo ad has res, nulla ex parte poterat improbari. Ac figura quidem hominis erat huiusmodi. Cæterùm mens atque animus, ô malorum depulsor Hercules, & auersor tristium Iupiter, seruatorésque

ρῶν, πολεμίοις καὶ ἐχθροῖς ἐντυχεῖν γένοιτο, ἢ συγγένεσθαι τοιούτῳ τινί· σωφρόνος μὲν γὰρ, καὶ ἀγχινοίᾳ, καὶ εὐμαθείᾳ, πάμπολυ τῶν ἄλλων διέφερε, καὶ τόγε πρεσβύτερον καὶ εὐμαθὲς καὶ μνημονικὸν, καὶ πρὸς τὰ μαθήματα εὐφυὲς, πάντα ταῦτα εἰς ὑπερβολὴν ἕκαστα ὑπῆρχεν αὐτῷ, ἐχρῆτο δὲ αὐτοῖς εἰς τὸ χέρειον. καὶ ὄργανα ταῦτα γενναῖα ὑποβεβλημένα ἔχων, αὐτίκα μάλα τῶν ἐπὶ κακίᾳ εὐδοκιμούντων ἀκρότατος ἀπεστιλίωθη, ὑπὲρ τοῦ Κέρκωπας, ὑπὲρ τὸν Εὐρύβατον ἢ Φρυνώνδαν, ἢ Ἀριστόδημον ἢ Σώστρατον. αὐτὸς γὰρ ὢν γαμβρῷ Ρουτιλιανῷ ποτὲ γράφων, καὶ τὰ μετριώτατα ὑπὲρ αὐτοῦ λέγων, Πυθαγόρας ὁμοιος εἶν ἐξίν. ἀλλὰ ἴσως μὴ ὁ Πυθαγόρας ἀνὴρ, σοφὸς ἀνὴρ, καὶ πλὴν γνώμῃ θεσπέσιος, εἰ κατὰ τοῦτον ἐγένετο, πᾶς ἄν, εὖ οἶδα, ὅτι πρὸς αὐτὸν εἶν ἔδοξε. καὶ πρὸς Χαρίτων, μή μοι νομίσῃς ἐφ' ὕβρει ταῦτα τοῦ Πυθαγόρου λέγειν,

que Dioscuri, in hostes potiùs cõtingat incidere, quàm cum eiusmodi quopiam habere commercium. Siquidem ingenio, solertia, acumine longè præstabat cæteris animalibus. tum curiositas, docilitas, memoria, & ad disciplinas ingenij felicitas, horum vnumquodque suprà quàm dici possit, illi suppetebat, quibus tamen pessimam in partem est vsus. Et quum haberet arma tam egregia sibi suppeditata, illicò nimirum omnium qui essent sceleribus nobilitati, facilè summus euasit, vel superior,[c] Cercopibus, Eurybato, Phrynonda, Aristodemo,[f] Sostrato. 8 Nam ipse cùm aliquando Rutiliano scriberet genero, modestissimeq; de se loqueretur, Pythagoræ semet asimilabat. Atqui veniam mihi dabit Pythagoras, vir ille quidem sapiens, ac mente diuina: cæterùm si huius ætate vixisset, puer (sat scio) præ hoc visus fuisset. Sed heus tu per Gratias, caue putes hæc in Pythagorae con-

ζαν, ἢ συνάπτειν παρόμοιον αὐτὸς εἰς ὁμοιότητας τῶν πράξεων. ἀλλ' εἴ τις τὰ χείριστα καὶ βλασφημότατα τῶν ἐπὶ δια-βολῇ περὶ τὸν Πυθαγόρειγο=μενῶν, οἷς ἔγωγε οὐκ ἂν πείθοιμι, ὡς ἀληθεσιν ὄσιν, ὅμως συναγάγοι εἰς τὸ αὐτὸ, πόσον ἂν μέρος ἅπαντα ἐκεῖνα γένοιτο τῆς Αλεξανδρεινῆς δεινότητος. ὅλως γὰρ ἐπινόησόν μοι, καὶ τῷ λογισμῷ διατύπω-σον ποικιλοτάτην τινὰ ψυχῆς κρᾶσιν, ἐκ ψεύδους καὶ δόλων, καὶ ἐπιορκιῶν, καὶ κακοτεχνιῶν συγκεκμυλωμένην, ῥᾳδίαν, τολμηρὰν, παράβολον, φιλόπονον ἐξειργασμένην τὰ νοηθέντα, καὶ πιθανὴν καὶ ἀξιόπιστον, καὶ ἐπικερτομικὴν καὶ βελτίονος, καὶ τῷ ἐναντιωτάτῳ τῆς βελτίστης ἐοικυῖαν. οὐδεὶς γὰρ τὸ πρῶτον ἐντυχὼν, οὐκ ἀπῆλθε δόξαν λαβὼν ὑπὲρ αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ πάντων ἀνθρώπων κρυπτόμενος καὶ ἐπιβουλεύων, καὶ πωστὶ ἀπροσοίκατός τε καὶ ἀφιλόστοργος. ἐπὶ

rae contumeliam me diceres, quasi velim eos similitudine rerum gestarum committere. Verùm si qs deterrima quæque & probrosissima quæ de Pythagora per calumniam ferũtur (quibus equidẽ haud quaquam fidem perinde vt veris habuerim) si quis tamen conferat in vnũ, ea nimirum omnia vix etiam minimam particulam adæquent Alexandrinæ versutiæ. h Prorsum enim imaginare mihi, & cogitatione finge, quàm maximè variam ingenij temperaturam, indolẽmque ex mendacio, dolis, periurijs, maleficijs confusam, promptam, audacẽ, versatilem, & ad efficiendũ quæ cogitasset, nullũ refugientem laborem, appositam ad persuadendũ, cuiq; facilè fides habenda videretur: tum quæ mirè simularet optima quæque: ea quæ à mente essent diuersissima, ptæ se ferret. Primùm igitur nemo cum illo congressus est, qui non hac cum opinione discesserit, vt cum mortalium omnium optimum æquissimúmque, præterea simplicissimum, minimeq; fallacem iudicaret

Accedeba-

ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις, τὸ μεγαλουργὲς πρὸς τῶ, καὶ τὸ, μηδὲν ἀεὶ μικρὸν ἐπινοεῖν, ἀλλ' ἀεὶ τοῖς μεγίστοις ἐπέχειν τὸν νοῦν, μειράκιον μὲν οὐ ἔτι ὢν, πάνυ ὡραῖον, ὡς ἐνλῶ ἀρ' τῆς καλάμης τεκμαίρεσθαι, καὶ ἀκόειν τῶν διηγουμένων, ἀνιδίλω ἐπόρνυε, καὶ σωλῶ ἐπὶ μισθῶ τοῖς διομένοις. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις λαμβάνατις αὐτὸν ἐρασὴς γόης, τ μαγείας καὶ ἐπῳδὰς θεσπεσίους ὑπισχνουμένων, καὶ χάριτας ἐπὶ τοῖς ἐρωτικοῖς, καὶ ἐπαγωγὰς τοῖς ἐχθροῖς, καὶ θησαυρῶν ἀναπομπὰς, καὶ κλέρων δοδοχὰς, οὕτ' ἰδὼν ἀνφνᾶ παῖδα, καὶ πρὸς ὑπηρεσίαν τ αὐτ' πράξεων ἑτοιμότατον, ὁ μεῖον ἐρῶν τα τ κακίας τ αὐτ', ἢ αὐτὸς τ ὄρας τ ἐκείνε, ἐξεπαίδευσέ τι αὐτὸν, καὶ διετέλει ὑπουργῶ καὶ ὑπηρέτη καὶ δεκόνῳ χρώμενος.

ὁ δ'

Accedebat ad hæc omnia grandium rerum conatus, quum nihil pusillum cogitaret, sed ad maxima semper appelleret animum. [i] *Ita quum esset adolescentulus adhuc formosus admodum, ætate videlicet tenera, ac velut herbescente, id quod licebat partim è stipula coniycere, partim audire ex his, qui ita prædicabant) passim sese prostituebat, ac mercede sui copiam faciebat iis, quibus lubitum fuisset.* [k] *Inter multos autem incidit in hunc amans quidam præstigiator, ex eorum qui magiam & diuinas incantationes profitentur, tum illectamenta ad conciliandam in amoribus gratiam, malorum immissiones in hostes, rationem eruendi reperiendique thesauros, hæreditatum successiones. Hic vbi conspiceret benè ingeniatum puerum, atque ad subministrandum arti negocióque suo propensissimum, vtpote qui non minùs illius adamaret maleficium, quàm ipse huius formam: erudijt eum, semperque deinceps pro adiutore ministroque est vsus.*

At

ὁ δ' αὐτὸς ἐκεῖνος, δημοσίᾳ μὲν δὴ θεῶν ἰατρὸς ὢν, ἀπίστατο δὲ κατὰ τοὺς Θῶνος τοῦ Αἰγυπτίου γυναῖκα, φάρμακα πολλὰ μὲν ὠφελιμα, μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ, ὧν ἁπάντων κληρονόμος, καὶ διάδοχος αὐτὸς ἐγένετο· οὗτος δὲ ὁ διδάσκαλος ἐκεῖνος, καὶ ἐρασής; τὸ γένος Τυανεύς, τῶν Απολλωνίου τοῦ Τυανέως πάνυ συγγενομένων, καὶ τοῦ πάσαν αὐτοῦ τραγῳδίαν εἰδότων. ὁρᾷς οἷας σοὶ σκαρίβης ἄνθρωπον λέγω. ἤδη δὲ πώγων ὁ Αλέξανδρος πιμπλάμενος, καὶ τοῦ Τυανέως ἐκείνου ἀποθανόντος, ἐν ἀφείᾳ καθεστὼς, ἀπολωλεκὼς ἅμα τῆς ὥρας, ἀφ' ἧς τρέφεσθαι ἐδυνάτο, οὐκ ἔτι μικρὸν ὄφελος ἐπενόει, ἀλλὰ κοινωνήσας Βυζαντίῳ τινὶ χρονογράφῳ, τῶν καθεστώτων εἰς τοὺς ἀγῶνας πολὺ καταβεβηκότι τοῦ φύσει, Κοκκωνᾶς δὲ ἐπεκαλεῖτο, οἶμαι, πεπεισμένος γοητεύοντες, καὶ τοὺς παχεῖς τῶν ἀνθρώπων (ὅτω

At is publicitùs quidem & apud vulgus medicum scilicet agebat. didicerat autē apud Thoonis Aegyptij coniugē: [l] *Pharmaca mixta, salubria multa, at noxia multa. Quorū ommū successor hic atq; hæres factus est. Porrò doctor ille & idem amator natione Tyaneus erat, videlicet ex eorū numero, qui cū egregio* [m] *Apollonio Tyaneo illo erant versati, totāq; illius tragœdiam pernouerant. Vides quánam è schola tibi hominem refero?* [n] *Verùm vbi iam barba plenus esset Alexander, Tyaneo illo vita defuncto, in egestatem redactus, deflorescente simul & forma vnde victum parare licuisset, nihil postea paruum agitabat animo: sed inito commercio cum Byzantino quopiam, annalium scriptore, viro, qui in certamina descēdunt, omnium ingenij longè sceleratissimi: (Coccoinas, opinor, erat cognomē) circumibant imposturis ludificantes ac pingues homines*

(ὅτω γὰρ αὐτοὶ τῇ πατρίῳ τῶν μάγων φωνῇ τὸς πολὺς ὀνομάζουσιν) ἀφικέρονται. ἐν δὲ τόλοις καὶ Μακέτιν, γυναῖκα πλουσίαν, ἔξωρον καὶ ἐράσμιον ἔτι ἐν βουλομένῃ ἐξωρόντων, ἐπιτιτίσαντό τε τὰ ἀρκοῦντα παρ' αὐτῆς, καὶ ἀκολέθησαν ἐκ τῆς Βιθυνίας ἐς τὴν Μακεδονίαν. Πέλλα δὲ καὶ ἐκείνη, πάλαι μὲν ἀνδάμον καὶ χωρίον, κατὰ τὸς Μακεδόνων βασιλέας, νυνὶ δὲ ταπεινὸς καὶ ὀλίγος τὸς οἰκήτορας ἔχον τα. ἐνταῦθα ἰδόντες δράκοντας παμμεγέθεις, ἡμέρος πάνυ, καὶ τιθασὸς, ὡς καὶ ὑπὸ γυναικῶν τρέφεσθαι, καὶ παιδίοις συγκαθεύδειν, καὶ παζομένους ἀνέχεσθαι, καὶ βλιβομένος μὴ ἀγανακτεῖν, καὶ γάλα πίνειν ἀπὸ θηλῆς, καὶ τὰ ταυτὰ τοῖς βρέφεσι (πολλοὶ γὰρ γίνονται τοιοῦτοι παρ' αὐτοῖς, ὅθεν καὶ τὸν περὶ τῆς Ολυμπιάδος μῦθον διαφοιτῆσαι πάλαι εἰκὸς, ὁπότε ἐκύει τὸν Αλέξανδρον, δράκοντός τινος, οἶμαι, τοιούτου συγκαθεύδοντος αὐτῇ)

(sic enim illi peculiari Magorum lingua vulgus appellant) detondentes. In his Macetin mulierē opulentā nacti sunt, natu quidem grauiorem illā, quàm vt amoribus esset idonea, sed quæ studeret etiā dum amabilis haberi. Ab hac victus copia suppeditabatur, atq; hanc ex Bithynia in Macedoniā vsq; sunt cōsequuti. Nā illi patria erat Pella, q locus olim floruit sub Macedonicis regibus, nunc à paucis, iisq; obscuris & humilibus incolitur. ¶ Ibi quū conspicerent immani magnitudine dracones, placidos admodum ac mansuetos, adeò vt à mulieribus alerentur, & cum pueris vnà cubarent, & calcantes ferrent, neq; cōmouerentur si quis stringeret premeretq; denique perinde atque infantes lac è papilla sugerent, (nam sunt id genus apud illos permulti: vnde verisimile est olim illam de r Olympiade fabulam increbuisse, quū Alexandrum conciperet, huiusmodi dracone quopiā opinor cū ea concūbente)

mercati

ἐνδωῶται τῶν ἑρπετῶν ἓν τὸ κάλλιστον, ὀλίγων ὀβολῶν καὶ κατὰ τὴν Θουκυδίδου, ἄρχεται ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη· ὡς γὰρ ἂν δύο κακίστοι, καὶ μεγαλότολμοι, καὶ πρὸς τὸ κακουργεῖν προχειρότατοι, εἰς τὸ αὐτὸ συνελθόντες, ῥᾳδίως κατηνδύσαν τὴν τῶν ἀνθρώπων βίον, ὑπὸ δυεῖν τέλοιν μεγίστοιν τυραννεόμενον, ἐλπίδος καὶ φόβου, καὶ ὅτι ὁ τούτων ἑκατέρως εἰς ἕν χρήσασθαι δυνάμενος, τάχιστα πλουτήσειεν ἄν. ἐν ἀμφοτέροις γὰρ, ὧν τε δεῖται, καὶ ὧν ἐλπίζουσι, ἑώρων τοῖς προγνώσιν ἀναγκαιοτάτοις τε, καὶ πολυτελεστάτοις ὄσαν, καὶ Δελφὸς ὅτω πάλαι πλουτῆσαι, καὶ ἀοιδίμους γενέσθαι, καὶ Δῆλον καὶ Κλάρον, καὶ Βραγχίδας, τῶν ἀνθρώπων ἀεὶ δι' ὃς πολλοὺς τυράννους, τοῖς ἐλπίσι, καὶ τὸν φόβον, ποιούντων εἰς ἱερὰ, καὶ πολυμαθεῖν τὰ μέλλοντα δεομένοις, καὶ δι' αὐτὸ ἑκατόμβας θύοντας καὶ χρυσᾶς πρίνθους ἀνατιθέντας,

mercati sunt ex his serpentibus vnum, qui esset pulcherrimus, obolis sane paucis. Atque (vt Thucydidis vtar verbis) [s] hinc iam bellum oritur. nimirum quum duo facinorosissimi, & immani audacia præditi, neque non ad maleficia promptissimi, societatem inijssent, facilè perpenderunt, [t] hæc duo potissimum in hominũ vita tyrannidem obtinere, spem, ac metum: quorum vtroq; si quis ad commoditatem vteretur, fore vt is illicò ditesceret. Siquidem vtriq; iuxta, vel ei qui metu laboraret, vel huic qui spe teneretur, videbant præscientiam quammaximè necessariam esse, summeq; desiderari: atque hac via Delphos olim fuisse ditatos, factosq; celebres: præterea [u] Delum, Clarum, & Branchidas: nimirum hominibus per hos quos modò dixi tyrannos, nempe spem ac metum, ad sacra consultentibus ac futura prædicere cupientibus, atque huius rei gratia hecatõbas immolantibus, aureosq; dedicãtibus lateres.

ταῦτα πρὸς ἀλλήλους στρέφον-
τες καὶ λυκῶντες, μαντεῖον συ-
νίσασθαι καὶ χρηστήριον ἐξαλλόμε-
νοι· ἃ γὰρ τὸ πρᾶγμα ἐπράττετο αὐ-
τοῖς, αὐτίκα πλούσιοί τε καὶ ἀν-
δραγαθίας ἔσεσθαι ἤλπιζον,
ὅπερ μειζόνως, ἢ κατὰ τὴν
πρώτην πρόσδοκίαν, ἀπέβη-
σαν αὐτοῖς, καὶ κρεῖττον διε-
φάνη τῆς ἐλπίδος· ἐνταῦθεν
τὴν σκέψιν ἐποιοῦτο, πρῶτα
μὲν περὶ τοῦ χωρίου, ἀνώτερον δέ,
ἅ τις ἡ ἀρχὴ, καὶ ὁ τρόπος ἂν
γένοιτο τῆς ἐπὶ χειρήσεως. ὁ
μὲν δὴ Κόκκωνας τὴν Χαλκη-
δόνα ἐδοκίμαζεν ἐπιτήδειον
εἶναι, καὶ ἐμπόρων χωρίον, τῆ
τε Θρᾴκῃ καὶ τῇ Βιθυνίᾳ προ-
σοικοῦν, οὐχ ἑκὰς ὄντα τῆς Α-
σίας καὶ Γαλατίας καὶ τῶν
ὑπερκειμένων ἐθνῶν ἁπάν-
των. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἔμ-
παλιν τὰ οἴκοι προὔκεινε,
λέγων, ὅπερ ἀληθὲς ἦν, πρὸς
τὴν τῶν τοιούτων ἀρχὴν
καὶ ἐπιχείρησιν, ἀνθρώπων
ἀεὶ παχέων καὶ ἠλιθίων,
τῶν ἐπιδεξομένων, οἵους τοὺς
Παφλαγόνας εἶναι ἔφασκον,
ὑπεροικοῦντας τὸ τὸ Ἀβώ-

Hæc vbi inter sese versassent, vltroq; ac citrò agitassent, visum est vaticinium oraculumq; cõstituere. etenim si res ea processisset, sperabant se protinus diuites atq; felices fore. Quod quidè negocium magnificentius etiã illis successit, quàm expectauerant initiò, & vel spe melius euênit. × Hinc iam spectare cœperũt, primùm quidè de loco, deinde quonam exordio, quâ ve ratione negociũ oporteret auspicari. Cocconas igitur Chalcedonem opportunam esse censuit, vtpote regionem à negociatoribus frequentatam, tum Thraciæ Bithyniæq; confinem, neque longè disitam ab Asia Galatiaq;, cunctis item imminentibus populis. At ediuersò patriam suam prætulit Alexander: nam aiebat (id quod erat res) ad huiusmodi negociorum auspicationem aggressionemq; hominibus opus esse crassis & stolidis, & qui viderentur admissuri: cuiusmodi Paphlagones affirmabat esse hos qui supra Aboni murum

ψε τᾶχ, δυσιδαίμονας τὸς πολλοὺς· καὶ ἠλιθίους, καὶ μόνον, εἰ φανείη τις αὐλητὴς ἢ τυμπανιστὴς, ἢ κυμβάλοις κροτῦντα ἐπαγόμενος, κοσκίνῳ τὸ τῦ λόγυ μαντευόμενος, αὐτίκα μάλα πάντα κεχηνότας πρὸς αὐτὸν καὶ ὥσπερ τινὰ τ ἐπουρανίων προσδεόμενοι πόντας. ὀλίγης δὲ περὶ τῦ τοσάσεως αὐτοῖς γενομένης, τέλος ἐνίκησεν ὁ Αλέξανδρος. καὶ ἀφικόμενοι ἐς τὴν Χαλκηδόνα (χρήσιμον γάρ τι ὅμως ἡ πόλις αὐτοῖς ἔχειν ἔδοξεν) ἐν τῷ Απόλλωνος ἱερῷ, ὅπερ ἀρχαιότατόν ἐστι Χαλκηδονίοις, κατορύττουσι δύο τινὰς χαλκᾶς, λεγούσας, ὡς αὐτίκα μάλα ὁ Ασκληπιὸς, σὺν τῷ πατρὶ Απόλλωνι, μέλλοιεν ἐς τὸν Πόντον, καὶ κατέξει τὸ τῦ Αβώνυ τᾶχ. αὗται αἱ δέλτοι ἐξευρίσκονται εὑρεθεῖσαι, διαφοιτήσαι ῥαδίως τῦτον τὸν λόγον ἐς πᾶσαν τὴν Βιθυνίαν καὶ τὸν Πόντον ἐποίησαν, καὶ πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων, ἐς τὸ τῦ Ακώνυ τεῖχος.

ἐκεῖνοι

mi murum incolunt, nempe superstitiosos plerosq; ac stolidos: qui si quis tantùm apparuisset tibinè aut tympanistā, aut qui cymbala pulsaret, secum adducens, Y cribro (quod aiunt) vaticinās, illicò vehementer omnes in illū inhient, & perinde vt cœlitū quempiā intueantur. Hac de re quū controuersiæ nōnihil inter illos fuisset, tandem cessit Alexander. Itaq; profecti Chalcedonem (nam id oppidum visum est hac parte habere nonnihil ipsis conducibile) in Apollinis templo, quod est apud Chalcedonios vetustissimum, æreas defodiunt tabellulas, quæ dicerent, breui admodum Aesculapium vnà cum patre Apolline in Pontum adueniturum, atque Aboni murum inhabitaturum. Z Eæ tabellæ quum essent de industria repertæ, facilè effecerūt, vt A hic rumor in omnem vsq; Bithyniam ac Pontum dimanaret, multò autem ante alios in Aboni murum.

ἐκεῖνοι γὰρ καὶ νεὼν αὐτίκα ἐ=
ψηφίσαντο ἐγεῖραι, καὶ τὸς θε=
μελίας ἤδη ἔσκαπτον, ἐνταῦ=
θα ὁ μὲν Κόκκονας ἐν Χαλκη=
δόνι καταλέλειπται, λείψός τι=
νας, καὶ ἀμφιβόλους. καὶ λοξὸς
χρησμὸς συγγράφων. καὶ μετ'
ὀλίγον ἐτελεύτησε τὸν βίον, ὑ=
πὸ ἐχίδνης, οἶμαι, δηχθείς.
τὸν δὲ ἐπέμπτῃ μὲν ὁ Ἀλέξαν=
δρος κομῶν ἤδη, καὶ πλοκά=
μους καθειμένος, μεσόλευκον
χιτῶνα πορφυροῦν ἐνδεδυ=
κώς, καὶ ἱμάτιον ὑπὲρ αὐτὸν λευ=
κὸν ἀναβεβλημένος, ἅρπην
ἔχων κατὰ τὸν Περσέα, ἀφ'
οὗ ἑαυτὸν ἐγγενεαλογεῖ μητρό=
φων. καὶ οἱ ὄλεθροι ἐκεῖνοι Παφ=
λαγόνες, εἰδότες αὐτοῦ ἄμφω
τοὺς γονέας ἀφανεῖς καὶ ταπει=
νοὺς, ἐπίστευον τῷ χρησμῷ, λέγου
τι· Περσέως γενεῖ, Φοί=
βῳ φίλος οὗτος ὁρᾶται,
Διὸς Ἀλέξανδρος, Πο=
δαλειρίου αἷμα λιπογχώς.
Οὗτος, ἄρα ὁ Ποδαλείριος,
μάχλος καὶ γυναικομανὴς τὴν
φύσιν, ὡς ἀπὸ Τρίκκης ἄχρι
Παφλαγονίας σύνοικος ἐπὶ τὴν

nam hi protinus statuerant etiam templũ erigere, iamq; fundamentis locum effoderant. Hic igitur in Chalcedone relictus B Coccones, ancipitia quædam atque ambigua obliquaq; conscripsit responsa. Deinde paulo post diem obit, à vipera (sicut opinor) ictus. In huius demortui locum accersitur Alexander, ac succedit iam comatus, cæsariegq; promissa, tunicam indutus purpuream albo intermixtam, supra eam veste amictus candida, falcem tenes exemplo Persei, à quo se maternũ genus ducere prædibacat. At perditissimi illi Paphlagones quum ambos illius nossent parentes obscuros atque humiles, tamen oraculo crediderunt ita canenti:

Persides genere gratus Phœbo iste videtur:
Diuus Alexander, Podaliri sanguine cretus.

Hic nimirum Podalirius libidinosus erat, ac naturâ mulierosus, adeò à Tricca ad Paphlagoniam vsque in

Alexan-

Αλεξάνδρε μητέρα, εὕρησε δὲ
χρησμὸς ἤδη, ὡς Σιβύλλης
τῆς μαντευομένης·

Εὐξείνου Πόντοιο παρ' ἠιόσ', ἠὲ χι Σινώπης,
Ἐσά τις λαῖλα Τύρσιν, ὑπ' Αὐσονίοισι πεφύτης,
Ἐκ πρώτης δεκνὺς μονάδος, τριῶν δεκάδων τε,
Πρόσθ' ἑτέρας μονάδας, ἠὲ ἑκοσάδα τρισάεθμον
Ἀνδρὸς ἀλεξητῆρ' ὁμοφυμίλιν τετράκυκλον.

Βιβαλὼν γοῦν ὁ Αλεξανδρος, μετὰ τοιαύτης τραγῳδίας, δεῖξε πολεῖς τὴν πατρίδα, πρεσβύτατός τε καὶ λαμπρὸς ἐῶν, μεμηνυῖα πεφοιβῳ· ἐνίοτε, καὶ ἀφρὸν ἐπεμπλάμενος τὸ σῶμα, ῥᾳδίως δὲ τοῦτο ὑπῆρχεν αὐτῷ, σρεθίσας βαφικῆς βοτάνης τὴν ῥίζαν δεδαμασμένῳ. τοῖς δὲ θεάσασι, καὶ φοβερὸν ἐδόκει ὁ ἀφρός. ἐπεποίητο δὲ αὐτοῖς πάλαι, καὶ κατεκάετο λευκὴ δράκοντος θυσίαν, ἀνθρωπόμορφόν τι ἐπιφαίνοντος, λαγάρας, πανυν ἀκαρμένον, ἐπὶ θεῖον ἐπ-

Alexandri matrem sit incitatus illectusq. Repertum est aliud oraculum quasi Sybillæ prædiuinantis:

Ad maris Euxini littus, iuxtaq. Sinopam
Tyrside erit quidam Ausonia de gente sacerdos:
Qui prima ex monade, tribus ac decadis, reserabit
Quinq. alias monades, vicenaq. ter repetita
Quadrorbē numerū, referentem nomina diui,
Qui veniet laturus opem mortalibus ægris.

Alexāder itaq. multò post in patriam irruens cū eiusmodi Tragœdia, cōspicuus erat ac splēdidus: quū interim furore afflatū sese nonunquam assimulabat, ore spuma cōpleto: id qd ille facilè efficiebat, radiculæ (ea est herba lanādis lanis idonea) radice commādūcata. Cæterūm illis diuinū quiddā ac formidandā spuma videbat. At multò antea sibi finxerāt parauerantq. è linteis confectū draconis caput, quod specie quandā humanam p̄ se ferret, colorū fucis mirè adsimulatū, quodq. pilis e-

πέαις ἀνοίγουσά τε καὶ αὖθις ἐπικλείουσα τὸ στόμα καὶ γλῶσσα, οἷα δρακόντων διπλῆ, μέλαινα προέκυπτεν, ἐπὸ πρίχων καὶ αὐτὴ ἐλκομένη, καὶ ὁ Πελιᾶς δὲ δράκων προϋπῆρχε, καὶ οἶκοι ἐπιτήδειος, κατὰ καιρὸν ἐπιφανησόμενος ἀλοῖς, καὶ σωπαγωνιστὴς ἐσόμενος, μᾶλλον δὲ, πρωταγωνιστὴς ἐσόμενος. ἤδη δὲ ἄρχεσθαι δέον, μηχανᾶταί τι δεινόν. Νυκτὸς γὰρ ἐλθὼν ἐπὶ τὰς θεμελίους τοῦ νεὼ, τοὺς ἄρτι ὀρυττομένους (σωεσήκει δὲ ἐν αὐτοῖς ὕδωρ, ἢ αὐτόθεν ποθὲν συμβαῖνον) ἐνταῦθα κατατίθεται χλωρὸν ὠὸν πρόσφατον, ἔνυδρον φυτάλιον ἐρπετόν τι ἀρτιγενὲς, καὶ βυθίσας τοῦτο ἐν μυχῷ τῷ πολῦ, ὀπίσω αὖθις ἀπῆλθε ἐωθεν δὲ γυμνὸς ἐς τὴν ἀγορὰν προπηδήσας, διάζωμα δὲ περὶ τὸ αἰδοῖον ἔχων, κατάχυτον καὶ τεθρυμμένον, καὶ τὴν ἄρπην ἐκείνην φέρων, σείων ἅμα τὴν κόμην ἄνεμον, ὥσπερ οἱ τῆς

quinis os & aperiret, & clauderet. Tum lingua (sicut est draconum) bifulca atra prominebat, quæ & ipso pilis agebatur. Porrò D. Pellæus ille draco iam pridem erat in promptu, domique alebatur: quū res postularet, tum ab illis proferendus, vnaque in parte Tragœdiā actiurus, vel princeps potius huius futurus fabulæ. Iam verò vt erat maturum aggredi, tale quiddā machinatur: noctu veniens ad templi fundamenta nuper effossa (constituerat autem in eis aqua, siue quòd ea indidem alicūde destillauerat, siue quòd ex æthere decidérat) illic ouum antea excauatum deponit, quod quidem intus occultabat fœtum recèns editum serpentis. id quum altè demersisset in abditas luti cauernas, rursum illinc discessit. At manè quum in forum prosiliisset nudus, nisi quòd subligari circum pudenda tectus erat, eoque inaurato: tum falcem illā gestans, simulque solutam ventilans iaciansque comā, eorū more qui à Cybele deorū matre

μητρὶ ἀγείροντες τε, καὶ ἐνθιάζοντες, ἐδημηγόρει, ἐπὶ βωμόν τινα ὑψηλὸν ἀναβὰς, καὶ τῷ πόλιν ἐμαχάριζεν, αὐτίκα μάλα δεξομένῳ ἐν ᾗ θεόν· οἱ πάντων δὲ (συνεδραμήκει γὰρ σχεδὸν ἅπασα ἡ πόλις ἅμα γυναιξὶ, καὶ γέρουσι καὶ παιδίοις) ἐτιθασσῶν, καὶ κυχῶντο, καὶ προσεκύνουν. ὁ δ' φωνάς τινας ἀσήμους φθεγγόμενος, οἷα γένοιντ' ἂν Ἑβραίων ἢ Φοινίκων, ἐξέπληττε τοὺς ἀνθρώπους, οὐκ εἰδότας ὅ τι λέγοι, πλὴν τοῦ μόνον, ὅτι πᾶσιν ἐγκαταμίγνυτο τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ τὸν Ἀσκληπιόν. εἶτ' ἐθεδρόμει ἐπὶ τὸν ἐσόμενον νεὼ, καὶ ἐπὶ τὸ ὄρυγμα ἐλθὼν, καὶ τῷ προφοδομημένῳ τοῦ χρηστηρίου πηγῷ, ἐμβὰς ἐς τὸ ὕδωρ, ὕμνους τε ᾖδεν Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἀπόλλωνος, μεγάλῃ τῇ φωνῇ, καὶ ἐπάρας τὸν θεὸν ἤκειν τυχὴ ἀγαθῇ ἐς τὴν πόλιν. εἶτα φιάλῃ ἀντλῶν, ἀναδόντος τινὸς, ἐφαδίως ἐπιβαλὼν. ἀνιμᾶται μετὰ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ πηλοῦ, τὸ ὠὸν ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ὁ θεὸς

matre afflati conueniunt, ac numine rapiuntur: conscensa sublimi quapiã ara cõcionabatur, ciuitatẽ eam beatã esse prædicans, quæ mox Deum propalàm esset ostẽsura mortalibus. Porrò qui aderant (nã eõ currerat vniuersa propè ciuitas) vnà cũ mulieribus, sembus, pueris, admirabãtur, ac vota facientes adorabãt. At ille voces quasdã sonans incognitas, nihilq; significãtes, cuiusmodi sint Hebræorũ aut Phœnicum, attonitos eos redébat, vt qui nihil intelligerẽt eorũ quæ dicebat, nisi solum hoc quòd Apollinem Aesculapiumq; passim admiscebat. Sub hæc ad institutum templum curriculo fugiebat, accedẽsq; ad fossã ac fontẽ illũ quẽ iam ante cõditũ oraculũ præstruxerant, ingressus aquã, magna voce canebat laudes Apollinis & Aesculapij, inuitabatq; Deũ, vti dexter ac felix in ciuatẽ aduenire. Deinde phialã postulat. eam porrectam à quopiam, facilè immergens, vnà cũ aqua lutoq; haurit & ouũ illud, in quo nimirũ ille Deum

αὐτῶν κατακεκλεισμένον, κηρῷ λευκῷ καὶ ψιμυθίῳ τὴν ἁρμογὴν τοῦ πώματος συγκεκολλημένον, καὶ λαβὼν αὐτὸ εἰς τὰς χεῖρας, ἔχειν ἔφασκεν ἤδη τὸν Ἀσκληπιόν. οἱ δ' ἀτενὲς ἀπέβλεπον ὅ, τι καὶ γίνοιτο, πολὺ πρότερον θαυμάσαντες τὸ ὠόν, ἐν τῷ ὕδατι εὑρημένον. ἐπεὶ δὲ καὶ κατάξας αὐτὸ εἰς κοίλην τὴν χεῖρα, ὑπεδέξατο τὸ τοῦ ἑρπετοῦ ἐκείνου ἔμβρυον, καὶ οἱ πρόσθεν εἶδον κινούμενον, καὶ περὶ τοῖς δακτύλοις ἕλουμενον, ἀνέκραγον οὗτοι, καὶ ἐπαλείφοντο τὸν θεόν, καὶ τὴν πόλιν ἐμακάριζον, καὶ χαυδὸν ἕκαστος ἐνεπίμπλατο τῶν ὀχῶν, θησαυροὺς καὶ πλούτους, καὶ ὑγιείας, καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ αὐτῶν παρ' αὐτοῦ. οὐδὲ φρουμένου αὖθις ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἤλθε, φέρων ἅμα καὶ τὸν ἀρτιγένητον Ἀσκληπιόν. οἷς τεχθέντα, ὅτι οὐκοῖ ἄπαξ τίκτονται ἄνθρωποι, οὐκ ἐκ κορωνίδος, μὰ Δί', οὐδ' ἐκ κορώνης, ἀλλ' ἐκ χηνὸς γεγενημένον.

concluserat, cãdida cera cerussaq; cõmissuram operculi ferruminans. Id quum manu cepisset, affirmabat iam Aesculapium tenere sese. Interim illi stupidis defixisq; intuebantur oculis, expectãtes quidnam esset futurum postea, iamdudũ admirantes ouum in aqua repertum. Porrò posteaquam fregisset idẽ caua vola cõpressum, ac serpẽtis illius fœtum exclusum excepisset, simul atq; mouentẽ hũc sese conspiceret ij quẽ aderãt, ac digitis circumuoluentẽ, protinus vocem tollebant, deumq; consalutabant, ac ciuitatem eam fortunatã esse dictabant: singuliq; affatim votis implebãtur, thesauros, opes, prosperã valetudinẽ, aliaq; id genus ab illo flagitantes bona. Hic ille rursus cursim sese domũ abripuit, vnà secũ asportãs modò editũ in lucem Aesculapiũ, bis natũ scilicet, cũm semel duntaxat nascãtur homines: atque non ex Coronide per Iouem, id est, cornicula (nam id matris nomen fertur) neque ex cornice, verùm ex anſere proge-

ἐνθουσιῶντες. ὁ δὲ λεὼς ἅπας ἠκολουθει, πάντες ἔνθεοι, καὶ μεμηνότες ὑπὸ τῶν ἐλπίδων. ἡμέρας μὲν ὁ οἶκοι ἔμενον, ἐλπίζων, ὅπερ ἦν, ὑπὸ τῆς φήμης, αὖλίκα μάλα πάμπολυς ἡ Παφλαγόνων συνθραμεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ ὑπερεπέπλησε ἀνθρώπων ἡ πόλις, ἁπάντων τοὺς ἐγκεφάλους καὶ τὰς καρδίας πεκεχυρημένων, οὐδὲν ἐοικότων σιδεφάνοις ἀνδράσιν, ἀπὰ μόνη τῇ μορφῇ μὴ ἐχὶ πρόβατα εἶν δεφθόντων, ἐν οἰκήσκω τινὶ, ἐπὶ κλίνης κεκαθεζόμενος, μάλα θεοπρεπῶς ἐσκημένος, λαμβάνει ἐς ἢ κόλπον τὸν Πελιάδον ἐκεῖνον Ἀσκληπιὸν, μέγιστόν τε καὶ κάλλιστον, ὡς ἔφην, ὄντα. καὶ ὅλον ὡν αὐτὸ πρᾴκήλω περιελίξας, καὶ τὴν οὐρὰν ἔξω ἀφεὶς, (πολὺς δὲ ἦν ὡς καὶ ἐν ὡν προκολπίῳ πεκεχυθθαι αὐτὸ, καὶ χαμαὶ τὸ μέρος ἐπισύρεσθαι) μόνην τὴν κεφαλὴν ὑπὸ μάλης ἔχων, καὶ ἀφ=

progenitum. Populus autem vniuersus consequebatur, omnes afflati Deo, atque ob spes animo conceptas furore correpti. Interdiu igitur se domi continebat, sperans fore, id quod & euenit, vt fama permoti Paphlagonum pars maxima concurreret. E Ergo posteaquam vrbs ita esset hominibus referta, vt iam redundaret, sed quibus omnibus iam tum cerebrum, tum cor esset exemptum, nec vlla parte similes viderentur viris pane victitantibus (vt loquuntur poëtæ) verùm qui præter solam figuram nihil à pecudibus distarent: in ædiculis quibusdam in lecto residens, eo videlicet ornatu qui vatem mirè deceret, imposuit in sinum Pelliæum illum Aesculapium, qui quidem erat, vt dictum est, maximus pulcherrimúsque. Hunc totum vbi collo-

circumdedisset, caudam foràs prominere sinens (erat autem ingens adeò, vt cùm per pectus illius effunderetur, pars tamen humi traheretur) solum autem caput sub alis abdiù

teneres,

ἀκροῦπῶν, ἀνεχομένου πάντα
ἐκείνου, πρὸς φανεροῦ τοῦ ὀθονίου
περιφανοῦς, κατὰ τὰ θάτερα τοῦ
κιτῶνος, ὡς δοῦθεν ἐκείνου τοῦ
φαινομένου πάντας ὁρᾶν. εἶ τά
μοι ἐπινοεῖν οἰκίσκον ὀλίγον πάν-
νυ φαιδρὸν, ὁδὸν ἐς μόρον τοῦ
φωτὸς ἀνεχόμενον, καὶ πλῆθος
ἀνθρώπων συγκλυδόνων, τεταρα-
γμένων καὶ πεπληκτημένων, καὶ
τοῖς ἐλπίσιν ἐπαιωρουμένων, οἷς ἀσελθοῦσι τεθαυ-
μάσιον, ὡς ἀκὸς, τὸ πρᾶγμα ἐφάνη τοῦ, ἐκ τίνος μικροῦ ἕρπετοῦ,
ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, τοσοῦτον δράκοντα τηλικαῦτα ἀν-
θρωπόμορφον, καὶ ταῦτα, καὶ τιθασσόν· ὑπάγοντος δὲ αὐτίκα
πρὸς τοῦ ἔξοδον, καὶ πρὶν ἀκριβῶς ἰδεῖν, ἐξηλαύνοντος ὑ-
πὸ τῶν ἀεὶ εἰσιόντων. ἐτηρεῖτο δὲ κατὰ τὸ ἀντίθυρον
ἄλλη ἔξοδος, οἷόν τι τὸς Μακεδόνας ἐν Βαβυλῶνι ποιῆ-
σαι, ἐπ' Ἀλεξάνδρῳ νοσοῦν-
τι,

teneret, illo nimirum omnia ferente: linteaceũ illud draconis caput, altera in amictus parte contextum ostendebat, quod prorsum illius esse draconis videretur, qui à pectore prominebat scilicet. Iam verò mihi cogita ædiculas non admodum illustres, nec ad satietatem vsque luminis capaces: tum turbam hominum conuenarum, quique alijs ex locis alij concurrissent, tumultuantes, ac prius etiam quàm ista viderent, mente attoniti stupefactique, denique spebus illis sublati: quibus ingressis non mirum si res visa est portentosa, videlicet ex modò pusillo serpente intra pauculos dies tam immanem extitisse draconem humana specie, atque eum insuper mansuetum tractabilemque. Protinus autem ad exitum properabant, & priusquam exactiùs essent contemplati, protrudebantur ab ijs qui noui semper ingrediebantur. Porrò eregionè ianuæ per quam intrabatur, patefactum erat & aliud ostium, per quod exiretur: cuiusmodi quiddam & Macedonas in Babylone fecisse ferunt in Alexandri morbo, quum

τι, λόγ, ὅτι ὁ μὲν ἤδη πονή=
ρως ἔχοι, οἱ δὲ περιεσάντες τὰ
βασίλεια, ἐπόθουν ἰδεῖν αὐτὸν,
καὶ πρὸς ἅπαν τὸ ὑπαρχον.
τοῦ δὲ ἐπιδείξιν ταύτην,
οὐχ ἅπαξ ὁ μιμὸς, ἀλλὰ πολ-
λάκις ποιῆσαι λέγεται, καὶ μάλι-
στα, εἴ τινες τῶν πλουσίων
ἀφίκοιντο νεώτεροι. ἐνταῦ-
θα, ὦ φίλε Κέλσε, εἰ δεῖ τἀλη-
θῆ λέγειν, συγγνώμην χρὴ ἀ=
πονέμειν τοῖς Παφλαγόσι, καὶ
Ποντικοῖς ἀνοήτοις, παχέσι καὶ
ἀπαιδεύτοις ἀνθρώποις, εἰ
ἐξηπατήθησαν ἀπόμφοι τοῦ
δράκοντος (καὶ γὰρ τοῦτο παρ-
ῆχε τοῖς βουλομένοις ὁ Ἀλέ=
ξανδρος) ὁρῶντες γε ἐν ἀμυ-
δρῷ τῷ φωτὶ τοῦ εἰκαλοῦ, δεῖ
θεν κοτὲ ἀνοίγουσάν τε, καὶ
συγκλείουσαν τὸ στόμα. ὥστε πάν=
υτο μηχάνημα ἐδεῖτο Δημο-
κρίτου τινὸς, ἢ καὶ αὐτοῦ Επι=
κούρου, ἢ Μητροδώρου, ἢ Τιμοῦ ἄλ
λου, ἀδαμαντίνου πρὸς ταῦτα
καὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ γνώμου
ἔχοντος, ὡς ἀπιστῆσαι, καὶ ὅσ=
τῆ

bo, quum ille grauiter iam
ægrotaret: illi obsessa regia
desiderarent eum inuiceri, ac
supremum alloqui. Atque
hoc spectaculi scelestus hic
non semel, verùm crebrius
exhibuisse dicitur, maximè
si qui diuites aduenissent
recentiores ac nouitij. Hoc
loco, mi charissime Celse,
si vera fateri volumus, æ=
quum est veniam dare Pa-
phlagonibus, ac Ponticis
illis, hominibus nimirum
crassis & ineruditis, si de-
lusi sunt, quum draconem
manu contingerent, (nam
hoc quoque largiebatur A-
lexander ijs qui voluissent)
quumq; conspicerent in du-
bia malignáque luce imita-
tum illud illius caput, os sci-
licet nunc aperiens, nunc
claudens, tanto artificio, vt
res planè Democritum ali=
quem requireret, aut certè
Epicurum, Metrodorúmve,
aut alium huiusmodi quem-
piam, qui prorsus adaman-
tinam aduersus hæc, atque id genus alia mentem obti-
neret: qui nullo pacto crederet: quique vel quid esset rei,

coniectu.

πιρ λῶ, ἀκοῦσαι, καὶ ἐ μὴ ἐυρεῖν τὸν τρόπον ἐδωάζε, ἐκεῖνο γοῦν πεπιστεύκει, ὅτι ἐλήλυθεν αὐτὸ ὁ τρόπος ἐ μαγγανείας. τόδε οὖν πᾶν ψεῦδός ἐστι, καὶ γνῶναι ἀδωάζον. κατ' ὀλίγον οὖν καὶ ἡ Βιθυνία, καὶ ἡ Γαλατία, καὶ ἡ Θρᾴκη συνῴρει, ἐκείνου τῶν ἀπαγγελλόντων ὡς τὸ ἀληθὲς λέγοντος, ὡς καὶ γυνὴ ἴδοι τὸν θεὸν, καὶ ὕστερον ἅψαιτο, μετ' ὀλίγον παμμιγὲς θους αὐτοῦ γεγενημένης, καὶ τὸ πρόσωπον ἀνθρώπῳ ἐοικότος. γραφάς τε ἐπὶ τούτῳ, καὶ ἀνόνας, καὶ ξόανα, τὰ μὲν χαλκῆ, τὰ δὲ ἐξ ἀργύρου ἐκασμένα. καὶ ὄνομαν γε τῷ θεῷ ἐπιτεθέν. Γλύκων γὰρ ἐκαλεῖτο, ἔκ τινος ἐμμέτρου καὶ θείου πεσήματος. ἀνεφώνησε γὰρ Ἀλέξανδρος· Εἰμὶ Γλύκων, φίλον ἅμα Διὸς, φάος ἀνθρώποισι. καὶ ἐπειδὴ καιρὸς λῶ, οὗπερ ἕνεκα τὰ πάντα

coniecturis colligeret: vel ſi viam etiam modumq; præuestigare non quiret, illud tamen antea ſibi perſuaſum haberet, fugere quidem ſeſe modum rationemque præſtigiaturæ: cæterum quicquid eſſet negotij, prorſus ſimulatum fucatumque eſſe, ac ne fieri quidem vlla ratione potuiſſe. Paucis ergo diebus confluxit tum Bithynia, tum Galatia, Thraciáque: eorum qui renuntiabant, vnoquoque, vt fit, affirmante ſeſe primum naſcentem vidiſſe. Deum, deinde paulò poſt eundem contrectaſſe iam grandem admodum factum, vultu etiam homini adſimilem. Accedebant ad hæc picturæ, imagines, ſigna Deum referentia, partim ex ære, partim argento effiſ. Poſtremò nomen etiam inditum: nam Glycon appellatus eſt, idq; iuſſu diuino carmine prodito. ad hunc enim modum eloquutus eſt Alexander:

Sum ille Glycon, hominum lux, ex Ioue tertia proles.

Aſt vbi id H maturũ eſſet, vt (cuius rei gratia hactenus omnia fuerant

ται ἐμμηχανήσω, καὶ χρᾶν
τοῖς δεομένοις, καὶ θεσπί-
ζειν, παρὰ Αντιλόχου τοῦ ἐν
Κιλικίᾳ τὸ ἐνδόσιμον λα-
βὼν (καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος με-
τὰ τοῦ τοῦ πατρὸς τελευτῆ-
σαντος, τοῦ Αμφιάρεω, καὶ τὸν ἐν Θή-
βαις ἀφανισμὸν αὐτοῦ, ἐκπε-
σὼν τῆς οἰκίας, ἐς τὴν Κιλι-
κίαν ἀφικόμενος, οὐ πονή-
ρως ἀπήλαξε, πεθεσπίζων
καὶ αὐτὸς τοῖς Κίλιξι τὰ μέλ-
λοντα, καὶ δι' ὀβολοὺς ἐφ' ἑ-
κάστῳ χρυσῷ λαμβανὼν) ἐκεῖ-
θεν δὴ τὸ ἐνδόσιμον λαβὼν ὁ
Αλέξανδρος, πεθέγγετο πᾶσι
τοῖς ἀφικομένοις, ὡς μαντεύ-
σεται ὁ θεός, ῥήσιν τινα πεθε-
πών. ἐκέλευσε δ' ἕκαστον, οὗ δέ-
οιτο ἄν, καὶ μάλιστα μαθεῖν ἐ-
θέλοι, εἰς βιβλίον ἐγγράψαντα,
καταρράψαι τε, καὶ κατασημή-
νασθαι κηρῷ, ἢ πηλῷ, ἢ ἄλλῳ
τῳ τοιούτῳ· αὐτὸς δὲ λαβὼν τὰ βι-
βλία, καὶ εἰς τὸ ἄδυτον
κατελθὼν (ἤδη γὰρ ὁ νε-
ὼς ἐκήκιτο, καὶ σκηνὴ πα-
ρεσκεύαστο) καλέσας ἕμπτε,
κατὰ

fuerant excogitata) respon-
sa quoque redderet ijs quī
requisiuissent, diuinaret-
que accepta videlicet an-
sa ab Antilocho, qui a-
pud Cilices vatem egerat
(nam is quoque post patris
Amphiarei interitum po-
steáque quàm ille inter The-
banos extare desijsset, pa-
tria pulsus, atque in Cili-
ciam profectus, haud in-
commodè rem gessit, quum
Cilicibus euentura prædi-
ceret, binos obolos pro sin-
gulis accipiens responsis)
ab hoc, inquam, arrepta an-
sa prædicit Alexander o-
mnibus qui aduenerant, fo-
re vt Deus ipse responsa da-
ret: eiusq; rei diem quen-
dam certum prælocutus est.
Iussit autem vt quisque quod
videretur, quódque maximè
discere vellet, id in libello
conscriberet, eumq; funi-
culis obuinctum, cera, ar-
gillâve, aut simili re qua-
piam obsignaret. Se verò
receptis libellis cùm subisset
adyta (iā enim oraculū erat extructum, & apparatæ cortinæ)
ordine

κατὰ τάξιν, τὰς ἀποδιδοκότας
τῷ κήρυκι καὶ θεολόγῳ, καὶ
παρὰ τοῦ θεοῦ ἀκούσαντα ἕκαστα, τὸ
μὴ βιβλίον ἀποδόσειν σεσημ-
ασμένον; ὡς ἄχε, τοῦ δὲ
πρὸς αὐτὸ ἀπόκρισιν; ὑπογε-
γραμμένου πρὸς ἐπῳ, ἀμα-
βομένου τοῦ θεοῦ, περὶ ὅτου τινὸς ἕ-
κοιτο. οὐ δὲ τὸ μηχάνημα τοῦ-
το, ἀνδρὶ μὴ, εἴ σοι, δὲ μὴ
φορτικὸν ἀπᾶν, καὶ οἷος ἐμοὶ,
πρόδηλον, καὶ γνῶναι ῥᾴδιον,
τοῖς δὲ ἰδιώταις, οὐ κορυ-
ζης μεστοῖς τοῦ ῥῖνα, τραχύ-
τερον, καὶ παντὶ ἀπίστῳ ὅμοιον.
ἐπινοήσας γὰρ ποικίλας τῶν
σφραγίδων τὰς λυσίς, ἀνεγί-
νωσκέ τε τὰς ἐρωτήσεις ἑκά-
στας, καὶ τὰ δεδεμένα πρὸς
αὐτὰς ἀπεκρίνατο, εἶτα καθα-
λύσας αὖθις, καὶ συμμιγνύμε-
νον, ἀπεδίδου μετὰ πολλοῦ
θαύματος τοῖς λαμβάνουσι.
καὶ πολὺ οὐ παρ' αὐτοῖς τό-
πόθεν γὰρ οὗτος ὑπίσατο, ἃ ἐγὼ
πάνυ ἀσφαλῶς σημηνάμην,
αὐτῷ ἔδωκα, τῷ σφραγίσι
δυσμι-

ordine per præconē ac theō-
logum euocaturum eos qui
tradidissent: dehinc vbi de
singulis esset edoctus à Deo,
libellos redditurum, ita vt
traditi fuerant obsignatos,
subscripto illis responso pro
cuiusq; argumento, Deo ni-
mirum respondente, quacun-
que de re quis esset sciscita-
tus. Erat autem hic dolus,
homini cuiusmodi tu es, aut
etiam (si modò dictu non est
inuidiosum) cuiusmodi sum
ego, manifestarius neq; dif-
ficilis animaduersu, verùm
idiotis, quibusq; nares essent
muco obsitæ, minimèque e-
munctæ, prodigiosum pla-
néque incredibile quiddam
esse videbatur. Etenim quum
varias esset commentus ar-
tes quibus signa tollerentur,
quæ quisq; sciscitabatur, ea
legebat: atq; ita quæ videre-
tur, ad interrogata respon-
debat. Deinde rursum ob-
uincta obsignataq; reddebat,
non sine summa admiratione eorum qui recipiebant. Pluri-
mus enim hic inter illos erat sermo, quî tandem scire potuis-
set iste quæ ego illi tradidi, sanè quàm diligenter obsignata
signis

δυσμιμήτοις, εἰ μὴ θεός τις ἀληθῶς ὁ πάντα γιγνώσκων ἦν; τίνος οὖν ἕνεκα ἐπίνοια, ἴσως ἐρήσῃ με. ἄκουε λέγω, ὡς ἔχοις ἐλεγχειν τὰ τοιαῦτα. ἡ πρώτη μὲν ἐκείνη, ὦ φίλτατε Κέλσε, βελόνῃ πυρώσας, τὸ ὑπὸ τῷ σφραγῖδα κηροῦ δρᾶτάκων, ἐξέρει, καὶ μετὰ τῶν ἀναγνωσιν, τῇ βελόνῃ ἄνθις ἐπιχλιάνας τὸν κηρὸν, τόν τε κάτω ὑπὸ τῷ λίνῳ; καὶ τὸν αὐτῷ τῷ σφραγῖδα ἔχοντα, ῥᾳδίως σωκόμα. ἕτερος δὲ τρόπος, ὁ δι' ἧς λεγομένου κοπυείας, σκωάκδν δὲ τοῦτό ἐστιν ἐκ πίττης Βερυτίας, καὶ ἀσφάλτου, καὶ λίθου τοῦ διαφανοῦς τε τριμμένου, καὶ κηροῦ καὶ μαστίχης. ἐκ γὰρ τούτων ἁπάντων ἀναπλάσας τὸ κοπυειον, καὶ θερμάνας πυρὶ, σιάλῳ τῷ σφραγῖδα πεχρίσας, ἐπιτίθει, καὶ ἀπέματτε τὸν τύπον. ἔτα αὐτίκα ξυροῦ ἐκείνου γενομένου, λύσας ῥᾳδίως, καὶ

signis imitatu neutiquam facilibus, nisi reuera Deus esset quispiam, cui cuncta sint perspicua. Sed iam quibus artibus effecerit, forsitan à me requires. Accipe, quo videlicet imposturas eiusmodi deprehendere queas, & coarguere. Prima ratio sic habebat; Celse charissime. K Eam ceræ partem quæ post signum hærebat, acu candefacta liquefactam diducebat: tum vbi legisset, rursum calefactam acu ceram eam quæ à tergo funiculi fuerat, signo eodem manente facilè coagmentabat. Porrò secundus modus constat per id quod collyrium vocant. Id conficitur ex pice Berytia, bitumine, ac lapide perspicuo trito, eum cera & mastiche. Confectum igitur ex his omnibus collyrium igni calfactum, inuncto priùs suillo pinqui, signo applicabat, ac symboli figuram excipiebat. Id simulatq; siccum esset factum (siccabatur autem protinus)

καὶ ἀναγνοὺς, ἐπιθεὶς τὸν κηρὸν, ἀντιτύπου ὥσπερ ἐκ λίθου τοῦ αὐτοῦ σφραγῖδα, εἷς μετὰ τοῦ ἀρχετύπου ἰσοκύκλου. πρίζον ἄπο πᾶς τούτοις ἄκουζον· τιτάνου γὰρ ἐς κόπαν ἐμβαλὼν, ἣ κοπτοῦσι τὰ βιβλία, καὶ κηρὸν ἐκ ζύλου ποιήσας, ἔτι ὑγρὸν ὄντα ἐπιτίθει τῇ σφραγῖδι, καὶ ἀφελὼν (αὐτίκα δὲ ξηρὸν γίγνεται, καὶ κρατεῖ, μᾶλλον δὲ σιδήρου κραγιώτερον) τοῦτο δὴ χρῆτο πᾶς τὸν τύπον· ἐπὶ δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα πᾶς ζῦτο ἐπιτηδευόμενα, ὧν οὐκ ἀναγκαῖον μνημονεύειν ἁπάντων, ὡς μὴ ἀπαρόκαλοι εἶναι δοκοίμεν, καὶ μαθήσεσθε, ἐν οἷς κατὰ μόνων συγγράφας, καλλίσοις τε ἅμα καὶ ὠφελιμωτάτοις συγγράμμασι, καὶ δυναμένοις σωφρονίζειν τοὺς ἐντυγχάνοντας, ἱκανὰ παραθήσουσι, καὶ ποιεῖν ζύτων πλέονα. ἔ-

commodè resignabat libellos: quibus perlectis, imposito ceræ denuò, perinde atque è lapide signum idem imprimebat, ad archetypi similitudinem mirè effictum. Post hæc iam tertiam accipe rationem: Calce in gluten iniecta, quo vulgò codicillos agglutinant, atque ex his confecta ceu cera, mollem adhuc eam admouebat signo, statimque detrahebat. Nam illicò siccescit, adeò vti cornu vel ferro potius reddatur solidius. Hac ad imprimendum signum vti consueuerat. Sunt præter has & aliæ complures viæ, quas omnes referre nihil necesse est, ne parum videar modestus: maximè quum tu in his quos de Magorum artibus conscripsisti commentarijs, tum pulcherrimis, tum vtilissimis, quique modestos reddere queant, si quis in eis euoluendis versetur, abundè multa reuolueris, longéque his nostris copiosiora

γα. ἔχρη οὖν, καὶ ἐθέσπιζε, πολλὴ τῇ σωφροσύνῃ ἐπιτεθεῖσα χρῶμενος, καὶ τὸ ἀκὸς τῇ ἐπινοίᾳ προσάπτων, τοῖς μὲν λοξὰ καὶ ἀμφίβολα, πρὸς τὰς ἐρωτήσεις ἀπεκρινόμενος, τοῖς δὲ καὶ πάνυ ἀσαφῆ· χρησμῳδικὸν γὰρ καὶ τοῦτο αὐτῷ ἐδόκει. τοὺς μὲν ἀπέτρεπεν, ἢ προτρέπων, ὡς ἄμεινον ἔδοξεν αὐτῷ ἀκάλουτι. τοῖς δὲ θεραπείας προὔλεγε, καὶ διαίτας, εἰδὼς, ὅπερ ἐν ἀρχῇ ἔφην, πολλὰ τὴ χρήσιμα φάρμακα. μάλιστα δὲ ὀνδοκίμωνα παρ' αὐτῷ ἀλυτμίδων, ἀπόπου τι ὄνομα σκευασμένον, ἐκλίπους ἀρκέον σωτηθεμένον. τὰς μὲν τοι ἐλπίδας καὶ πεκοπὰς, καὶ λύπρων διαλοχὰς ἐσαῦθις ἀεὶ ἀνεβάλλετο, πεισθεὶς, ὅτι ἔσται πάντα, ὁπόταν ἐθέλῃσω ἐγὼ, καὶ Ἀλέξανδρος ὁ πεφύτης μου λεκθῇ, καὶ αὔξηται ὑπὲρ ὑμῶν. ἐτέτακτο δὲ καὶ μισθὸς ἑφ' ἑκάστῳ χρησμῷ, θραχ=

ra. L Reddebat igitur oracula, diuinabátque, non mediocri ad eam rem vtens ingenio, árteq negocium reddens probabilius, dum alijs obliqua quædam & ambigua respondet ad ea quæ proponebantur, alijs penitus obscura, quandoquidem & hoc oraculis ille conuenire iudicabat. Alios item deterrebat, alios adhortabatur, prout sibi magis conducere coniectasset. Nonnullis remedia morborum, vitæque rationes præscribebat, cùm sciret (vt initiò diximus) complura atque efficacia pharmaca. Maiorem autem in modum Cymides ab illo probabantur: id est nomen confictum emplastri vrsino adipe confecti. Porrò spes, rerumq; successus & incrementa, neque non hæreditatum obuentus, semper in aliud tempus reijcebat, illud interim ad=

dens: Cuncta hæc tum obtingent, cùm ipse volam, quàmque vates meus Alexander me rogabit, proq; vobis vota faciet. Denique merces erat vnicuiq responso præstitua,

δραχμὴ, καὶ δυ' ὀβολώ. μὴ μικρὸν οἰηθῆς, ὦ ἑταῖρε, μηδ' ὀλίγον γεγενῆσθαι τὸν πόρον τοῦτον, ἀλλ' ἀς ἑκατὸν καὶ ὀκτὼ μυριάδας ἑκάστου ἔτους ἥθροιζεν, ἀνὰ δέκα καὶ πεντακόσιαι δέκα χρησμοὺς τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ ἀπληστίας ἀναδιδόντων. λαμβάνων δὲ, οὐκ αὐτὸς ἐχρῆτο μόνος, οὐδ' ἀς πλοῦτον ἀποθησαυρίζων, ἀλλὰ πολλοὺς ἤδη περὶ αὐτὸν ἔχων συνεργοὺς καὶ ὑπηρέτας, καὶ πανθλῶας καὶ χρησμοσοφοιοὺς, καὶ χρησμοφύλακας καὶ ὑπογραφέας, καὶ ἐπισφραγιστὰς καὶ ἐξηγητὰς, ἅπασιν ἔνιμεν ἑκάστῳ τὸ καθ' ἑξίαν. ἤδη δέ τινας καὶ ἐπὶ τοῖς ἀποδαπῶν ἐξέπεμπε, φήμας ἐμποιοῦντας τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τοῦ μαντείου, καὶ διηγουμένους, ὡς πτωχοί τοι, καὶ ἀνόητοι δραπέτας, καὶ κλέπτας καὶ λῃστὰς ἐξελέγξοι, καὶ θησαυροὺς ἀνορύξαι παραδοῖ, καὶ νοσοῦντας ἰάσαιτο, ἐνίοις

nempe drachma cum obolis duobus. Ne verò pusillum aut exiguum fuisse putes, amice, hunc quæstum, quum in annos singulos ad septuaginta aut octoginta millia redierit vsqueadeò auidis & insatiabilibus hominibus, vt singuli supra decem aut quindecim rogationes traderent. M Cæterùm ea quæ capiebat, non ipse solus solitus est insumere, nec rursum ad congerendas opes in thesaurum reponere, verùm complùreis & alios habebat secum adiutores & ministros, tum qui scitarentur, qui versibus oracula conderent, qui responsa seruarent, qui subscriberent, qui obsignarent, qui interpretarentur: quorum vnicuiq; prò dignitate meritóque lucrum impartiebat. Ad hæc nonnullos foràs & in longinquas regiones emandârat, qui famam eius oraculi inter gentes disiuarent, affirmantes ipsum etiam prædicere reuocaréque fugitiuos, fures ac prædones indicare, thesauros effodiendos ostendere, morbo laborantibus mederi, quosdam

ἐρίσε δὲ καὶ ἤδη ἀποθανόν-τας ἀνασήσειν. δρόμῳ οὖν καὶ ὠθισμὸς ἀπανταχόθεν ἐγίνετο, καὶ θυσίαι, καὶ ἀναθήματα, καὶ λιπαρσία, ὡς προφήτῃ καὶ μαθητῇ τοῦ θεοῦ. καὶ γὰρ ἦν καὶ οὕτως ἐξέπεσεν ὁ χρησμός, Τιμῶμαι κἀπόλομαι τὸν ἐμὸν βραβευτὴν προφήτην.

Οὐ γάρ μοι κοσμήσουσι μίτραι ἄγαν, ἀλλ' ἐπιφήτου.

Ἐπεὶ δὲ ἤδη πολλοὶ τῶν νοῦν ἐχόντων, ὥσπερ καὶ ἐκ μέθης βαθείας ἀναφέροντες, σωφρονοῦντες ἐπ' αὐτὸν, καὶ μάλιστ' ὅσοι Ἐπικούρου ἑταῖροι ἦσαν, καὶ ἐν τοῖς πόλεσιν ἐπιφοίτου ἐρήμου ἢ πᾶσα μαγγανεία, καὶ συσκευὴ τοῦ φαντάσματος, ἐκφέρει φόβῃ πρόρρησιν ἐπ' αὐτοῖς, λέγων, ἀθέοις ἐμπεπλῆσθαι καὶ Χριστιανῶν τὸν Πόντον, οἱ περὶ αὐτὸ τολμῶσι τὰ κάκιστα βλασφημεῖν, ἐξελάσαι λίθοις ἐπαύσαν, εἴ γε εὐμενεῖς ἕλεω ἔχειν τὸν

quosdam etiam vita defunctos in vitam reuocare. Concurrebatur igitur vndequaque, magnoque tumultu concitati approperabant, sacrificabatur, dicabantur munera, eaque duplicata, prophetæ discipulóque Dei. Iam enim & tale quoddam oraculum exierat:

Muneribus decorare meum vatem atque ministum.

Præcipio: nec opum mihi cura, at maxima vatis.

Verùm vbi iam plerique, quibus mentis plusculum inerat, non secus atque ex alta ebrietate resipiscentes, conspirassent in illum, præsertim ex his qui studebant Epicuro: Nàmque paulatim in oppidis deprehenderetur vniuersa præstigiatura, ficticíque fabulæ apparatus: horrendum quiddam in eos edidit, dicens impijs & Christianis impleri Pontum, qui non vererentur in se turpissimè maledicere. eos iussit lapidibus pellerent, si modò vellent propitium habere

τὸν θεόν. περὶ δὲ Ἐπικούρου καὶ τοιοῦτόν τινα χρησμὸν ἀπεφέρετο ἐξαίφνης. ἐρομένου δέ τινος, τί πράττει ἐν Ἅιδου ὁ Ἐπίκουρος, μολυβδαίνας, ἔφη, ἔχων πέδας, ἐν βορβόρῳ κείσεται εἶτα θαυμάζεις, εἰς ἐπὶ μέγα ἤθη τὸ χρηστήριον, ὁρῶν τὰς ἐρωτήσεις τῶν πεσιόντων συνετὰς, καὶ πεπαιδευμένας: ὅλως δὲ, ἄσπονδος καὶ ἀκήρυκτος αὐτῷ ὁ πόλεμος πρὸς Ἐπίκουρον ἦν, μάλα εἰκότως. τίνι γὰρ ἄνδρι δικαιότερον πρὸς πολέμια γόνυς ἄνθρωπος, καὶ τραταῖα φίλος, ἀληθεία δὲ ἐχθρὸς, ἢ Ἐπικούρῳ, ἀνδρὶ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων κατανοοῦντι, καὶ μόνῳ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀλήθειαν εἰδότι; οἱ μὲν γὰρ ἀμφὶ τὸν Πλάτωνα καὶ Χρύσιππον καὶ Πυθαγόραν, φίλοι, καὶ εἰρήνη βαθεῖα πρὸς ἀλλήλους ἦν. ὁ δὲ ἀπτοίητος Ἐπίκουρος (οὕτω γὰρ αὐτὸ ὠνόμαζον) ἐχθιστος, δικαίως πάντα ταῦτα ἐν γέλωτι καὶ

Deum. Porrò super Epicuro huiusmodi quoddam oraculum prodidit: Scisciitati cuipiam quid ageret apud inferos Epicurus: Plumbeis, inquit compedibus vinctis in cœno desidet. Et adhuc miraris si magnopere creuit eius celebritas oraculi, cùm videas interrogationes adeuntium, quàm sint prudētes, quâmque eruditæ? Modis autem omnibus bellum erat illi cum Epicuro sæuum & irreconciliabile: idque iure optimo. Nam cum quo tandem iustius bellum gerat homo præstigiator, & monstris ac portentis amicus, veri inimicissimus, quàm cum Epicuro, viro videlicet qui rerum naturam perspectam haberet, quique vnus quid in his esset verum, videret? Nam Platoni, Chrysippo aut Pythagoræ erat amicus, atque alta cum illis pax intercedebat: at intractabilis ille Epicurus (sic enim appellat eum) erat illi plurimum inuisus: atque id meritò: quippe qui hæc omnia ridicula ac ludicra

καὶ παιδιᾷ τιθέμενον. διὸ καὶ τῶν Αμαστρεῖν ἐμίσει μάλιστα τῶν Ποντικῶν πόλεων, ὅτι ἠπίστει τοὺς περὶ Λέπιδον, καὶ ἄλλους ὁμοίους αὐτοῖς, πολλοὺς ἐνόντας ἐν τῇ πόλει. οὐδὲ ἐχρησμῴδησε πώποτε Αμαστριανῷ ἀνδρί. ἐπότε δὲ καὶ ἐτόλμησεν ἀδελφῷ συγκλητικοῦ χρησμῳδῆσαι, καταγελάσας ἀπήλαυνε, οὐχ εὑρὼν οὔτ' αὐτὸς πλάσθαι χρησμὸν δεξιόν, οὔτε τὸν ποιῆσαι πρὸς καιρὸν αὐτοῦ δεινοῦ σόμφορον. μεμφομένῳ γὰρ αὐτοῦ τὸ μάλιστα ὀδυνῶν, πρόσταξε βουλόμενος ὕειον πόδα, μετὰ μαλάχης ἐσκωμμένον ἐσθίειν, ὅτως ἔφη·

Μάλβακα χοιρείων ἰξῇ κεκαυμένον σιπύλῳ.

Πολλάκις μὲν, ὡς πρόσθεν, ἔδειξε τὸν δράκοντα τοῖς δεομένοις ἐκ ὅλου, ἀλλὰ τοῦ οὐρᾶν μάλιστα, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα προβεβλημένος, τοῦ κεφαλοῦ δὲ ἐπὸ κόλπῳ ἀθέατον φυλάττων.

ludicra duceret. Quam ob causam inter vrbes Ponticas Amastrim in primis habebat exosam, eò quòd acceperat eos qui cum Lepido erant, alios item horum cõsimiles quamplurimos ea in ciuitate versari. Neque vnquam Amastrino cuiquam oraculũ reddidit: quin vbi conaretur etiam fratri Proconsulis respondere, deridiculè profectò discessit, nec cùm ipse quemadmodum idoneum oraculum fingeret, inueniret, nec haberet qui sibi in tempore posset componere. Nam cùm illi de stomachi dolore conquerenti, vellet præscribere vti suillum pedem cùm malua præparatum ederet, hunc in modum ait:

Maluaca porcorum sacra cuminato Sipydno.

Crebriùs autem (vt iam diximus) draconẽ ostendebat ijs qui vellent, haud totum tamen, sed caudam potissimùm ac reliquum corpus

oculis exponẽs: caput verò, ne videri posset, abditũ in sinu ser-

τῶν. ἐθελκτὴς δὲ καὶ μείζονας ἐκπλῆξαι τὸ πλῆθος, ὑπόκριτὸν καὶ καλοῦντα πρέξαι τὸν θεὸν αὐτὸν, ἄνδρ' ὑποφήτου χρησμῳδοῦντα. εἶτα δὴ καλεπῶς γράνων ἀρμηείας σωαψας, καὶ δὴ τὸ κεφαλῆς ἐκείνης, τῆς μιλυχανομένης πρὸς ὁμοιότητα, διείρας, ἄλλα τινὸς ἔξωθεν ἐμβοῶντος, ἀπεκείνιτο πρὸς τὰς ἐρωτήσεις, τῆς φωνῆς δὴ τοῦ θεωνίου ἐκείνου Ασκληπιοῦ προσπιπτούσης. ἐκαλοῦτο δὲ οἱ χρησμοὶ οὗτοι, αὐτόφωνοι, καὶ οὐ πᾶσιν ἐδίδοντο, οὐδὲ ἀνιδίλω, ἀλλὰ τοῖς εὖ πρυφοις καὶ πλουσίοις καὶ μεγαλοδώροις ὀγοῦ Εκουκειανῷ δοθὲς, ὑπὲρ τῆς ἐς Αρμενίαν ἐσόδου, τῶν αὐτοφώνων καὶ αὐτὸς εἶν. προφέπων γὰρ αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἐσβολὴν, ὅτως ἔφη·

Πάρθε, Αρμένιός τε θοῷ ὑπὸ δεξιὰ δαμάσας,
Νοσίσας Ρώμην καὶ Θυμβριδος ἄγλαον ὕδωρ,

Στίμ-

uabat. Verùm quo magis etiam redderet attonitam multitudinem, pollicitus est sese exhibiturum ipsum Deum loquentem, citráque interpretem edentem oracula. O Deinde non magno negotio, gruum arteryis contextis, ac per lineum illud draconis caput, quod erat arte adsimulatum, insertis, alio quopiam per has foris insonante, responsitabat ad ea quæ proponebantur, voce nimirum per linteaceum illum Aesculapium ad aures promanante. Huiusmodi responsa αὐτόφωνα dicebantur id est, ipsius voce reddita: neq; quibuslibet, neque passim dabantur, verùm splendidis modò atque opulentis, & qui grandia largirétur. Itaque quod Seuriano redditū est super expeditione in Armeniam suscipienda, ex autophonis erat. Adhortans enim illum ad incursum eius Armeniis; citato Marte sub-

dexterioris, sic ait: P Parthis armenisq; subdelis, Romam vrbem repetes, & claras Tybridis vndas,

Vertice

Στέμμα φέρων κροτάφοισι, μεμιγμένον ἀκτίνεσσιν.
ἔτ' ἐπειδὴ παθὼν ὁ κλεινὸς ἐκεῖνος Κελτὸς ἀσέβαλε, καὶ ἀπέπταξεν, αὐτῇ στρατείᾳ ὑπὸ τοῦ Ὀθρυάδου κατακοπεὶς, τοῦτον μὲν τὸν χρησμὸν ἐξαιρεῖ ἐκ τῶν ὑπομνημάτων, ἐντίθησι δ' ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ.

Μὴ σύγ' ἐπ' Ἀρμένιος ἐπιλάβῃ στρατόν, οὐ γὰρ ἄμεινον·
Μὴ δὲ θηλυχίτων τις ἀνὴρ τόξοις ἀπολυγρὸν
Πότμον ἐπιπροΐεις, παύσῃ βιότοιο φάος τε.

Καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο σοφώτατον ἐπινόησε, τοὺς μεταχρονίους χρησμοὺς ἐπὶ θεραπείᾳ τῶν κακῶς προτεθεσπισμένων καὶ ἀπρεπεσμένων. πολλάκις γὰρ τοῖς μὲν νοσοῦσι, πρὶν τῆς τελευτῆς ὑγίειαν ἐπηγγείλατο, ἀπεθανόντων δὲ χρησμὸς ἄλλος ἕτοιμος ἦν παλινφδῶν·

Μηκέτι λίζηθαι νόσοιο λυγρῆς ἐπαρωγίῳ,

Πότμος

Vertice serta gerens radijs distincta ferens.

Deinde posteaquam vecors ille Gallus persuasus incursionem fecisset, euenissetq; vt vnà cum exercitu cæderetur ab Othryade, hoc oraculum à monumentis sustulit, atque aliud in eius locum substituit, huiusmodi:

Agmen in Armenios ne duc: neque enim expedit isthuc.

Ne tibi fœmineis vir amictus vestibus, arcu

Exitium immittat, vitaq; ac lumine priuet.

Siquidem & hoc interim callidissimè fuerat commentus, vt posterioribus substituitijsq; responsis, ea quæ perperàm maleq; euenissent, sarciret ac mederetur. Sæpiùs enim ægrotis priusquam morerentur, prædixerat fore vt reualescerent: quibus morientibus, alterum oraculum illicò paratum erat, quod superiori diuersa caneret:

Posthac desine opem morbo petere exitiali:

Πότμος γὰρ προφανὴς, οὐδ' ἐκφυγεῖν δυνατόν σοι.

Εἰδὼς δὲ τοὺς ἐν Κλάρῳ καὶ Διδύμοις, καὶ Μαλλῷ, καὶ αὐτὸς ἀνδροπρεπεῖς ἐπὶ τῇ ὁμοίᾳ μαντικῇ ταύτῃ, φίλους αὐτὸς ἐποιεῖτο, πολλοὺς τῶν προσιόντων πέμπων ἐπ' αὐτοὺς, λέγων·

Εἰς Κλάρον ἴθι νῦν, τὸν μὸν πατρὸς ὡς ὄπ' ἀκούσῃ.

καὶ πάλιν·

Βραγχίδεων ἀδύτοισι πελάσσω, καὶ κλῦε χρησμῶν.

καὶ αὖθις.

Εἰς Μαλλὸν χώρει, θεσπίσματά τ' Ἀμφιλόχοιο.

Ταῦτα μὲν ἐντὸς τῶν ὅρων, μέχρι τῆς Ἰωνίας καὶ Κιλικίας, καὶ Παφλαγονίας καὶ Γαλατίας. ὡς δὲ καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν διεφοίτησε τὸ μαντεῖον τὸ κλεινὸν, καὶ ἐς τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐνέπεσον, ἀδύνατος ὢν ἅπαντα τὸν ἄπαντα πεῖσαι, οἱ μὲν αὐτοὶ ἰόντες, οἱ δὲ πέμποντες, καὶ μάλιστα οἱ δυνατώτατοι, καὶ μέγιστον ἀξίωμα ἐν τῇ πόλει ἔχοντες· ὧν

Mors etenim manifesta, nec euitare licebit.

Porrò cùm non ignoraret, qui in Claro ac Didymis Mallo(que responsa ferebant, ipsos quoque huiusmodi quadam arte diuinandi celebres haberi, eos sibi reddebat amicos, plerosque consultores ad illos remittens, his verbis:

Nunc Claron ito, mei vocem patris auditurus.

Et rursus:

Brãchidica accedas adyta, atque oracula quæras.

Et iterum:

Mallon abi, Amphilochi quærens oracula vatis.

Et hactenus quidem de ijs quæ intra patriæ fines vsque ad Ioniam, Ciliciam, Paphlagoniam, Galatiamque designauit. Vt verò & in Italiam oraculi fama permanauit, imò ipsam Romanorum vrbem: iam nemo omnium erat, qui non alius alium anteuertere studeret, dum hi quidem eò proficiscuntur ipsi, illi verò mittunt, potissimùm ij, qui potentia atque auctoritate plurimùm in Repub. pollebant:

ὧν πρῶτος καὶ κορυφαῖος ἐγένετο Ρουτιλιανὸς, ἀνὴρ τὰ μὲν ἄλλα καλὸς καὶ ἀγαθὸς, καὶ ἐν πολλοῖς τάξεσι Ρωμαϊκῆς ἐξητασμένος, τὰ δὲ περὶ τοὺς θεοὺς πάνυ νοσῶν, καὶ ἀλλόκοτα περὶ αὐτῶν πιστεύων, εἰ μόνον ἀλεκτρυόνος τινὸς, ἢ ἐπιφανομένου θεάσαιτο, πεσόντα ἀεὶ, καὶ πεσκιωῶν, καὶ ἐπιπολὺ παρεισὼν καὶ ὀχόμενος, καὶ τἀγαθὰ παρ' αὐτοῦ αἰτῶν. οὕτως τοίνυν ἀκούσας τὰ περὶ τοῦ χρηστηρίου, μικροῦ μὲν ἐξέλεκτον, ἀφεὶς τὸν ἐγκεχαρισμένον τάξιν, εἰς τὸ τοῦ Ἀβώνου τεῖχος ἀναπλῆναι, ἔπεμπε δ' οὗ ἄλλους ἐπ' ἄλλοις. οἱ δὲ πεμπόμενοι, ἰδιῶτά τινες οἰκέται, ῥᾳδίως ἐξαπατηθέντες, ἐπανήεσαν, τὰ μὲν ἰδόντες, τὰ δὲ ὡς ἰδόντες, καὶ ὡς ἀκούσαντες διηγούμενοι, καὶ προσπιμπρωῶντες ἔτι πλείω τούτων, ὡς ἐντιμότε-

bant: quibus princeps quasique signifer extitit Rutilianus, vir aliàs quidem honestus ac probus, tum compluribus in prælijs Romanorum spectatæ virtutis: sed qui in ijs quæ ad deos pertinent, parum sanè saperet, vt cui prodigiosa quædam de illis essent persuasa, adeò vt sicubi lapidem vel inunctum vel coronatum conspexissent, continuò procideret atque adoraret, ac diutiùs aduolutus vota faceret, bonáque ac læta ab illo postularet. Hic igitur simulatque de oraculo inaudisset, parum aberat quin omisso quem tenebat exercitu, in Aboni murum aduolarit: alios autem post alios eò legabat. Porrò qui mittebantur, seruuli nimirum idiotæ quidam, facilè decepti domum redibant, referentes partim quæ viderant, partim tanquam vidissent audissentque, permulta insuper accumulantes illis, quo do-

ming

μότροι ἴσῳ παρὰ τοῦ δεσπότου ἐξεκαίον γοῦν τὸν ἄθλιον γέροντα, καὶ εἰς μανίαν ἐρρωμένῃ ἐνέβαλον. ὁ δὲ, ὡς ἂν τοῖς πλείστοις καὶ δυνατωτάτοις φίλος ὤν, πειθόμενος, τὰ μὲν διηγούμενος, ὡς ἀκουσεν παρὰ τῶν πεμψάντων, τὰ δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ προσθείς. ἐνέπλησε δὲ οὐ τὴν πόλιν, καὶ διεσάλευσεν οὕτως, ὡς καὶ τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τοὺς πλείστους διεθορύβησεν, οἱ αὐτίκα καὶ αὐτοὶ ἐπάγοντο ἀκοῦσαί τι τῶν καθ' αὐτούς. ὁ δὲ τοὺς ἀφικνουμένους φιλοφρόνως ὑποδεχόμενος, ξενίαις τε καὶ τοῖς ἄλλοις δωρεαῖς πολυτελέσιν ἐργαζόμενος αὐτοὺς, ἀπέπεμπεν, οὐκ ἀπαγγελοῦντας μόνον ἃς ἐρωτήσας, ἀλλὰ καὶ ὑμνήσοντας τὸν θεὸν, καὶ τεράστια ὑπὲρ τοῦ μαντείου καὶ αὐτοῦ ψευσομένους. καὶ μηχανᾶτά τι ὁ τρισκατάρατος ἐκ ἄσοφον, οὐδὲ τοῦ προσυχόντος λεῖον ἄξιον. λύων

mino fierent commendatiores. Inflammârunt itaque senem infelicem, & in vehementem insaniam impulerunt. At ille passum ad omnes amicos accedens, quos habebat cùm plurimos, tum potentissimos, enarrabat partim ea quæ ab ijs quos miserat, accepisset, partim quæ ex sese effinxerat. Et ad eum modum iste compleuit vrbem, concitauitq; quamplurimis item aulicis expauefactis atque attonitis: qui protinus & ipsi cupiditate flagrare cœperunt, vt aliquid suis de rebus audirent. Porrò Alexander aduenientes comiter exeipiebat, ac xenijs alijsque magnificis donatos muneribus, ad eum remittebat: hoc agens, vti non solùm renunciarent oracula, verumetiam Dei laudes canerent, ac portentosa quædam de oraculo, deq; ipso mentirentur. Excogitârat autem ter scelestus ille quiddam neutiquam insci-

tum, & ingeniosius quàm vt in vulgarem competat latronē.

Etenim

λῶν γὰρ τὰ σημπόμψα βιβλία, καὶ ἀναγινώσκων, ἔ τι εὕροι ἐπισφαλὲς, καὶ παρακινδυνευόμενον ἐν τοῖς ἐρωτήσεσι, κατέχων αὐτὸς, καὶ οὐκ ἀπέπεμπεν, ὡς ὑποχρεώους, καὶ μονονουχὶ δούλους διὰ τὸ δεῖν ἔχοι τοὺς ὑποπτόντας, μεμνημένους οἷα ἐπάθοσαν. σωίησι δὲ, οἷα ἐκὸς, τοὺς πλουσίους, καὶ μέγα δυναμένους τὰς πύστεις ὑπωθάνεσθαι. ἐπάμβανεν οὖν πολὰ παρὲκάνων ἐδόκουν ὅτι αὐτὸς ἐντὸς ἔχοι τὰ ἀρκύων. βύλομαι δὲ σοι καὶ τῶν Ρουτιλιανῷ δοθέντων χρεσμῶν ἐνίους ἐπεῖν. πυθόμενος γὰρ αὐτῶν περὶ τοῦ παιδὸς, ἐκ πεντέρας γυναικὸς παιδείας ὥραν ἔχοντος, ὅντινα πεδήσαιτο διδάσκαλον τῶν μαθημάτων αὐτῷ ἔφη·

Πυθαγόρην, πολέμων τε διάκτορον ἐσθλὸν ἀοιδόν.

Εἶτα

Etenim resignatis libellis ac perlectis, si quid offendisset in ijs quæ proponebantur, ita scriptum, vt cum periculo ac discrimine eius qui scripsisset; si proferretur, coniunctum videretur, apud se detinebat, neque remittebat, quo videlicet obnoxios ac propemodum seruos ob metum sibi redderet eos qui miserant, quum in mentem illis veniret, cuiusmodi de rebus consuluissent. Intelligebat autem esse consentaneum, vt qui opibus ac potentia præcellerent, eiusmodi rogationes essent proposituri. Ab his munera quamplurima ferebat: quippe qui non ignorarent sese intra casses eius teneri. Libet autem aliquot ex his responsis commemorare, quæ Rutiliano reddidit. Huic sciscitanti de filio ex vxore priore suscepto, qui iam per ætatem maturus esset vt disciplinis erudiretur, quem instituendo in literis illi præceptorem deberet adhibere, ita respondit:

Pythagoram, egregieq; canentem prælia vatem.

Deinde

Εἶτα μετ' ὀλίγας ἡμέρας τοῦ παιδὸς ἀφανούντος, ὁ μὲν ἀπόρει, καὶ οὐδὲν ἔχε λέγειν πρὸς τοὺς ἀτιμαζόντας, παρὰ πόδας οὕτως ἐλεγχόμενα τοῦ χρησμοῦ. ὁ δὲ Ρουτιλιανὸς αὐτὸς φθάσας, ὁ βέλτιστος, ἀπελογεῖτο ὑπὲρ τοῦ μαντείου, λέγων, τοῦτο αὐτὸ προδεδηλωκέναι τὸν θεόν, καὶ δὲ αὐτὸ ζῶντα μὲν ἐκλεῦσαι μηδένα διδάσκαλον ἐλέσθαι αὐτῷ, Πυθαγόραν δὲ καὶ Ὅμηρον πάλαι τεθνεῶτας, οἷς ἐκὸς τὸ μαράκιον ἐν Ἅιδου νῦν συνεῖναι. τί τοίνυν μέμφεσθαι ἄξιον Ἀλεξάνδρῳ, ἐ τοιούτοις ἀνθρωπίσκοις ἐνθαρρίβειν ἀξίου; αὖθις δὲ πυνθανομένῳ αὐτῷ, τίνος ψυχὴν διδίξατο, ἔφη·

Πρῶτον Πηλέδης ἐγένου, μετὰ ταῦτα Μένανδρος,
Εἶθ' ὃς νῦν φάνη, μετὰ δ' ἕβδομα ἡλιὰς ἀκτίς.
Ζήσεις δ' ὀγδόκοντ' ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν λυκάβαντας.
Οὗ δ' ἑβδομηκονταέτης ἀπέθανε μετ-

Deinde, paucis post diebus extincto puero, ipse quidem hærebat, nec habebat quod incusantibus responderet, oraculo videlicet ita re præsenti confutato. At Rutilianus optimus vir ò occupans, defendebat oraculum, affirmans hoc ipsum portendisse Deũ, qui iussissent neminem quidem è viuis adolescentulo deligi præceptorem, sed Pythagoram potius atque Homerum, iam olim defunctos, quibus cum credibile esset eum iam versari. Quid igitur Alexandro vitio vertere conuenit, si istiusmodi homunculos dignos habuit, quibus fucum faceret? Rursum eidem percontanti cuius tandem animam esset sortitus, ait:

Principiò fueras Pelides, deinde Menander,
Deinde is qui nũc es: post fax Phœbea futurus:
Octogenta æuum ac centum produxeris annos.

At hic septuagenarius inte-

γῆς,

δὲ μὴ παγχολήσας, οὐδὲ σκαμμάνας τὴν τοῦ θεοῦ ἐπόσχεσιν· καὶ οὕτως ὁ χρησμὸς τῶν αὐτοφώνων ἦν. ἐραμένῳ δὲ αὐτῷ ποτε καὶ περὶ γάμου, ῥητῶς ἔφη.

Γῆμον Ἀλεξάνδρου τε Σελήνης τε θύγατρα.

Διεδιδάσκει δὲ πάλαι λόγον, ὡς τῆς θυγατρὸς, ἣν ἔλεγεν, ἐκ Σελήνης αὐτῷ γνωμένης, τὴν γὰρ Σελήνην ἔρωτι ἁλῶναι αὐτοῦ, καθεύδοντά ποτε ἰδοῦσαν, ὅπερ αὐτῇ ἔθος, κοιμωμένων ἐρᾷν τῶν καλῶν. ὅδ' οὐδὲν μελήσας, ὁ σωφρονέστατος Ρουτιλιανὸς, ἀνδρὸς ἔπεμψεν ἐπὶ τὴν κόρην, καὶ τοὺς γάμους σωφρόνως ἐξεκοντούτης νυμφίος, καὶ σωφρὼν, τὴν παρθένον Σελήνην ἐκατόμβας ὅσας ἱλασκόμενος· καὶ τῶν ἐπουρανίων εἷς καὶ αὐτὸς οἰόμενος γεγονέναι. ὅδ' ὡς ἅπαξ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πραγμάτων ἐλάβετο, μείζω ἀεὶ προσπεινόα καὶ πάνδοκιμος Ρωμαίων ἀρχῆς

rijt, in insaniam versus, haud expectato Dei promisso: quãquam hoc quoque oraculum ex autophonis erat. Eidem item de vxore ducenda percontanti, aliquando incunctanter ac palàm respondit:

Ducito Alexandro natã
Lunaq; puellam.

Siquidem iam olim rumorem dissipârat, filiam quam habebat, è Luna sibi susceptam fuisse. Lunam enim ipsius amore captam fuisse, quum dormientem aliquando conspexisset. nam id illi familiare est, vt formosos somno sopitos adamare. Porrò Rutilianus vir prudentissimus, nihil cunctatus, protinus accersit virginem, nuptias conficit, sponsus iam sexagenarius, concumbitq; socrum suam Lunam solidis Hecatombis placans. Iamq; sibi vnus è cœlitũ numero videbatur. At hic vbi semel in Italia rem esset aggressus, maiora in dies ad hæc excogitabat, & in omnes Romanæ ditio-

ἀρχῆς ἔπεμπε χρησμοφόρους, τοῖς πόλεσι πολίταις, λοιμοὺς καὶ πυρκαϊὰς φυλάττεσθαι, καὶ σεισμοὺς, καὶ ἀσφαλῶς βουβώνας, ὡς μὴ γένοιτό τι τούτων αὐτὸς ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς. ἵνα δὲ τινα χρησμὸν, αὐτόφωνον καὶ αὐτὸν, ἐς ἅπαντα τὰ ἔθνη, ἐν τῷ λοιμῷ, διεπέμψατο. τῷ δὲ τὸ ἔπος ἦν·

Φοῖβος ἀκειρεκόμης λοιμὸν νεφέλῃ ἀπερύκει.

καὶ τοῦτο τῷ ἰδεῖν τὸ ἔπος πανταχοῦ ἐπὶ τῶν πυλῶνων γεγραμμένον, ὡς τοῦ λοιμοῦ ἀπεξιφάρμακον. τόδε δὲ ἐς τὐναντίον τοῖς πλείοσι πεῦχῶρει· κατὰ γάρ τινα τύχην αὐτὰ μάλιστα ἃ οἰκίαι ἐκρυώθησαν, ἃς τὸ ἔπος ἐπιγέγραπτο. καὶ μή μοι νομίσῃς τοῦτο λέγειν, ὅτι δὴ τὸ ἔπος ἀπώλετο, ἀλλὰ τύχῃ τινὶ ἄτως ἐγένετο. τάχα δὲ οἱ πολοί, καὶ καταθαρρήσαντες τῷ τέχῳ ἀμέλησαν, καὶ ῥαθυμότερον διῆγον, ὅδε τῷ

nae ditionis partes, qui perferrent oracula, dimittebat; prædicens ciuitatibus cauendam esse pestilentiam, incendia, terræmotus: se certa remedia traditurum ne quid horum accideret, pollicebatur. Iamq; quum pestilentia increbuisset, vnum quoddam tale oracullum, autophonon & hoc, quoquouersum gentium prodiderat, vnico carmine comprehensum:

Intonsus nubem pestis depellit Apollo.

Atque hunc versiculum videre erat passim pro foribus descriptum, tanquam aduersus pestilentiam remedio futurum. Verùm ea res plurimis diuersam in partem euenit, propterea quòd fortuna quadam sic accidit, vt eæ domus quibus hic versus esset inscriptus, potissimùm desolarentur. Neque verò me putes illud dicere carmen in causa fuisse vt interierint, verùm casu quodam ad hunc modum accidit. Et haud scio an plerique freti carmine, negligentiùs ac securiùs vixerint; nihil ad-

uersum

χρησμῷ πρὸς τὸν νόσον σω τηρουντῶν, ὡς ἂν ἔχοντες πρὸς μαχομένας αὐτῶν συλλαβὰς, καὶ τὸν ἀκερσικόμην Φοῖβον ἀπολεξάντα τὸν λοιμόν. πουθῶας μέν τοι ἐν αὐτῇ Ρώμῃ κατεσήσατο, πάνυ πολλοὺς τῶν σωωμοτῶν, οἳ τὰς ἑκάστων γνώμας διήγγελον αὐτῶν, καὶ τὰς ἐρωτήσεις προμιμνόν, ἢ ὧν μάλιστα ἐφίγνεται, ὡς ἕτοιμον αὐτὸν πρὸς τὰς ἀποκρίσεις, καὶ πρὶν ἥκειν τὸν πεμπομένους καταλαμβάνεσθαι. καὶ πρὸς μὴν τὸν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα προμηχανᾶτο. τελετήν τινα γὰρ τινα σωίστασθαι καὶ διαδουχίας καὶ ἱεροφαντείας, τοιῶν ἐξῆς ἀεὶ τελεμένων ἡμερῶν. καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ προῤῥήσεις λῶ, ὥσπερ Ἀθηναῖοι, τοιαύτη· εἴ τις ἄθεος, ἢ Χριστιανὸς, ἢ Ἐπικούρειος ἥκει κατάσκοπος τῶν ὀργίων, φανήτω· οἱ δὲ πιστεύοντες ὧν θεῶν, τελείσθω-

uersum pestem præter oraculum adhibentes: perinde quasi syllabas pro sese pugnantes haberent, & intonsum Apollinem telis pestem propellentem. Exploratores item ex sua coniuratione quamplurimos Romæ cõstituerat, qui sibi qua quisque mente esset, indicarent: ac priusquã oraculum adiissent, illi significarent quidnam essent percõtaturi, quidque potissimum cupere viderentur: vt etiam priusquam aduenissent ij, qui mittebantur, ille iam ad respondendum instructus ac paratus esset. Atque hæc quidem & id genus alia machinamenta aduersus Italicas vrbes præstruxerat. R Nam præter hæc & initiationes quasdam instituerat, tædarum per manus tradendarum gestationes, & sacrorũ ceremonias, quæ quidẽ tribus ex ordine diebus cõtinenter perage-

rentur. Ac primo quidem die Atheniensium ritu denunciatio fiebat huiusmodi: Si quis impius, aut Christianus, aut Epicureus mysteriorũ explorator accessit, discedat. Cæterum q Deo

τελεσθησαν τύχῃ τῇ ἀγαθῇ. ἔπ' αὐτοῦς ἐν ἀρχῇ ἐξέλασις ἐγίνετο. καὶ ὁ μὲν ἡγεῖτο λεγων, ἔξω Χριστιανοὺς, τὸ δὲ πλῆθος ἅπαν ἐπιφθεγγετο, ἔξω Επικουρέους. ἔπειτα Λητοῦς ἐγίνετο λοχεία, καὶ Απόλλωνος γενεσία, καὶ Κορωνίδος γάμος, καὶ Ασκληπιοῦ ἐτίκτετο. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, Γλύκων ἐπιφάνεια, καὶ γένεσις τοῦ θεοῦ. τέλος δὲ ἡμέρᾳ, Ποδαλειρίου τε καὶ τῆς μητρὸς Αλεξάνδρου γάμος. δαδίς δὲ ἐκαλεῖτο, καὶ δᾷδας δὲ ἐκαίετο. καὶ τελευταῖον, Σελήνης καὶ Αλεξάνδρου ἔρως, καὶ τικτομένου τοῦ Ρουτιλιανοῦ γαμοῦ. ἐδαδέχετο δὲ, καὶ ἐπεφάνετο ὁ Ενδυμίων Αλέξανδρος, καὶ ὁ μὲν, καθεύδων δεῦρο, κατέκειτο ἐν τῷ μέσῳ κατῆει δὲ ἐπ' αὐτὸν, ἐκ τῆς ὀροφῆς, ὡς ἐξ οὐρανοῦ, ἀντὶ τῆς Σελήνης, Ρουτιλία τις ὡραιοτάτη, τῶν Καίσαρος οἰκονόμων τινὸς γυνὴ, ὡς ἀληθῶς ἐρῶσα τοῦ Αλεξάνδρου, καὶ ἀντιρω-

credunt & parent, sacris feliciter initiatur. Sub hæc protinùs exigebantur, illo præeunte, dicentéque: Foràs pellantur Christiani. Tum multitudo acclamabat vniuersa: Foràs pellantur Epicurei. Dehinc Latonæ puerperium agebatur, & Apollinis natiuitas: tum Coronidis nuptiæ: demum nascebatur Aesculapius. Altero die Glycon in lucem emergens, Deiq; exortus. Porrò tertio die Podalirij cum Alexandri matre coniugium agebatur. Dadis autem is appellabatur, idq; exre, propterea quòd facee quædam incenderentur. Postremo loco, Lunæ atque Alexandri amores, ac nascens Rutiliani coniunx. At verè facem gestabat, mysteriáque agebat Endymion Alexander, cùm hic dormiens scilicet in medio iaceret: descenderet autem in cum è tecti fastigio, tanquam è cœlo, Lunæ vicem agens Rutilia quædam formosissima, cuiusdam è Cæsareæ domus præfecti vxor, quæ mirum vt amabat Alexandrum, ita vicissim

ἀντιρωμένη ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς τοῖς τοῦ ὀλιγοβίου ἐκείνου ἀνδρὸς, φιλήματά τι ἐγίγνετο ἐν τῷ μέσῳ, καὶ παιπλοκαί, εἰ δὲ μὴ ποτὲ ἦσαν αἱ δᾷδες, τάχ' ἂν τι καὶ τῶν τοῦ λόγου ἐπράττετο, μετὰ μικρὸν δὲ, ἀσθμα πάλιν ἱεροφαντικῶς ἐσκευασμένος, ἐν ποδῇ τῇ σιωπῇ, καὶ αὐτὸς μὴ ἔλεγε μεγάλῃ τῇ φωνῇ, ἰὴ Γλύκων· ἐπεφθέγγοντο δὲ αὐτῷ ἐπακολουθοῦντες, εὐμοιρίδα δῆθεν, καὶ ἀπρυκίς τινες Παφλαγόνες, καρβατίνας ὑποδεδεμένοι, πολλὴν τὴν σκοροδάλμιν ἐρευγόμενοι, ἰὴ Ἀλέξανδρε. πολλάκις δὲ ἐν τῇ δᾳδουχίᾳ. καὶ τοῖς μυστικοῖς σκιρτήμασι γυμνωθεὶς ὁ μηρὸς αὐτοῦ ἐξεπίστευδε χρυσοῦς διεφάνη, δέρμα, ὡς εἰκὸς, ἐπιχρύσου περιτεθεῖτο, καὶ πρὸς τὴν αὐγὴν τῶν λαμπάδων ἀστίλβου. ὥστε καὶ γνωμένης ποτὲ, ἡνίκα δύο τινὲς τῶν μωροσόφων ὑπὲρ αὐτοῦ ἔτι

cissim ab illo amabatur. Ac sub oculis perditissimi illius mariti, tum complexus agebantur, tum oscula, idque in propatulo. Quòd nisi complures fuissent tædæ, forsan nonnihil & eorum, quæ fieri solent infra sinum, patratum fuisset. Paulò pòst rursum introibat ornatu sacerdotali, multo cum silentio. Deinde ipse primus clara voce sonabat, Io Glycon. Assonabant autem benè cancri scilicet homines, nempe præcones aliquot Paphlagones, carbatinis calceati, plurimum allij nidorem ructantes, Io Alexander. Porrò subinde inter gestandas tædas, atque inter mysticas saltationes, femur illius de industria renudatum, aureum apparebat: pelle, sicuti conijcio, inaurata circundata, atque hac ad tædarum fulgorem relucente. Itaque quum duobus quibusdam ex eorum numero, qui desipienter sapientes sunt, super hac re verteretur altercatio, virum

εἴ τι Πυθαγόρου ψυχὴν ἔχοι, καὶ τὸν χρυσοῦν μηρὸν, εἴτε ἄλλην ὁμοίαν αὐτῇ, καὶ τὴν ζήτησιν ταύτην αὐτῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐπανενεγκόντων, ὁ βασιλεὺς Γλύκων χρησμῷ ἔλυσε τὴν ἀπορίαν.

Πυθαγόρου ψυχὴ ποτὲ μὲν φθίνει, ἄλλοτε δ' αὖξει,
Ἡ δὲ προφητάων, δίης φρενὸς ἄνδρ' ἀρίστου.
Καί μιν ἔπεμψε πατὴρ ἀγαθῶν ἐπαρωγόν.

καὶ πάλιν.

Ἐς Διὸς εἶσι, Διὸς βεβηκυῖα κεραυνῷ.

Προλέγων δὲ πᾶσιν ἀπέχεσθαι παιδικῆς συνουσίας, ὡς ἀσεβὲς ὄν, αὐτὸς τοιόν δέ τι ὁ γόης ἀδᾶς ἐτεχνήσατο· τοῖς γὰρ πόλεσι τοῖς Ποντικοῖς, καὶ τοῖς Παφλαγονικοῖς ἐπήγγελε θεοπρόπους πέμπειν εἰς τριετίαν ὑμνήσοντας παρ' αὐτῷ τὸν θεὸν, καὶ ἐδεῖ δοκιμασθέντας, καὶ προκεκριμένους τοὺς εὐγενεστάτους, καὶ ὡραιοτάτους, καὶ λάμπειν δεῦρο τοὺς πεμφθῆναι. οὓς ἐγκλείσας, ὥσπερ

Pythagoræ animum possideret, videlicet ob femur aureum, an alium Pythagorico illi consimilem, atque eam controuersiam ad ipsum Alexandrum retulissent: Rex Glycon oraculo litem dissoluit:

Pythagoræ mens emoritur, oriturque vicissim,
Vatis at est animus diuina è mente profectus.
Hunc pater auxilio misit iustisque pijsque.

Et rursum:

Tecta Iouis repetet, Iouia li fulmine tactus.

Porrò cùm cunctis alijs denunciaret, vt à puerili concubitu temperarent, ceu re nefaria, vir ille egregius tale quiddam ipse machinatus est. Ponticis ac Paphlagonicis vrbibus imperabat, vt tertio quoque anno mitterent, qui Deo dicarentur, eiusque laudes apud se canerent. Verùm mitti oportere spectatos ac selectos: nempe nobilissimos, & ætate florentissimos, formáque eximios. Quibus inclusis perinde vt empticijs

ὥσπερ ἀργυρωνήτοις ἐχρῶτο συγκαθεύδων, καὶ πάντα πόρρω ἐμπαροινῶν. καὶ νόμον ἐπεποίει, ὑπὲρ τὰ ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτη μηδενὶ γυναῖκα αὐτοῦ σώματι διξεῖσθαι, μηδὲ φιλήματι ἀσπάζεσθαι, ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις προτείνων τὴν χεῖρα κύσαι, μόνας τὰς ὡραίας κατεφίλει, καὶ ἐκάλουν οὗτοι οἱ ἐντὸς τῆς φιλήματος. διαῦτα ἐνυφῶν τοῖς ἀνοήτοις διεπέλει, γυναικάς τε ἀνέδην διαφθείρων, καὶ παῖδας ἀνῶν. καὶ δὴ μέγα, καὶ ἐυκλεὲς ἐκάστῳ, εἴ τινος γυναικὶ προβλέψειεν, ἢ καὶ φιλήματος ἀξιώσειεν, ἀθροῶν τὴν ἀγαθὴν τύχην ἅπασι τὰ τὴν οἰκίαν αὐτῷ εἰσρυήσεσθαι. πολλὰ δὲ καὶ ἤυχεν τυγχάνειν παρ' αὐτῆς, καὶ οἱ ἄνδρες ἐπεμαρτύρουν, ὅτι ἀληθῆ λέγοιεν. ἐθέλω δὲ σοι καὶ διάλογον διηγήσασθαι τῆς Γλύκωνος, καὶ τοῦ Σακέρδωτος,

emplicijs ad libidinem abutebatur, modis omnibus in eos debacchari solitus. Praeterea legem quoq; condiderat, ne quis maior annis octodecim sese τ admoto ore complecteretur, néve cum basio salutaret: sed reliquis manum duntaxat osculandam porrigens, solis ætate formaq; floridis osculum dabat: atq; his quidem inde cognomen inditum, vt intra osculum constituti dicerentur. Atque in hunc modum vecordibus ac stupidis mortalibus illudens, perpetuò deinceps suas nequitias exercebat, passim constuprans vxores, passim liberis abutens. Quin magnum quiddam, cunctisq; optandum videbatur, si cuius vxorem vel aspexisset modò. Porrò si quam etiam osculo dignatus fuisset, nemo non ita putabat, quicquid esse bonarũ felicitatum, id omne semel in eam domum influxurum esse. Erant insuper, atq; eæ non paucæ, quæ sese etiam peperisse ex illo iactarent: quod ita esse mariti suo testimonio confirmabant. V Lubet etiam dialogum tibi referre Glyconis & Sacerdo-

δωτος, Τιανοῦ τινος ἀνθρώπου, ὁποίου τινὸς τῶν σωτῆρι, ἄσκ ἀφ' τῶν ἱερωτήσεων. ἀνέγνων δὲ αὐτὸν, χρυσοῖς γράμμασι γεγραμμένον ἐν Τίῳ, ἐν τῇ τοῦ Σαρκέρδωτος οἰκίᾳ. ἐπὶ γάρμοι, ἔφη, ὦ δέσποτα Γλύκων, τίς εἶ; ἐγὼ, ἔδη ὅς, Ἀσκληπιὸς νέος, ἄλλος παρ' ἐκεῖνον τὸν πρότερον. πῶς λέγεις; οὐ θέμις ἀκοῦσά σε τοῦτό γε. πόσα δὲ ἡμῖν ἔτη παραμένεις χρησμῳδῶν; τέτορ πρὸς τοῖς χιλίοις. εἶτα, ποῖ μετασήσῃ; ἐς Βακτρα, καὶ τοῦ ἐκεῖ γένους. δεῖ γὰρ ἀπολαῦσαι καὶ τοὺς βαρβάρους ἐπιδημίας τῆς ἐμῆς, τὰ δ' ἄλλα χρήσεια, τὸ μὲν Διδύμοις, καὶ τὸ μὲν Κλάρῳ, καὶ τὸ μὲν Δελφοῖς, ἔχουσι τὸν προπάτορα τὸν Ἀπόλλω χρησμῳδοῦντα. ἢ ψευδεῖς εἰσιν οἱ νεῶν ἐπιπλοντῶν ἐκεῖ χρησμοί; μὴ δὲ τοῦτ' ἐβεβήκοις εἰδῆσαι· οὐ γὰρ θέμις. ἐγὼ δὲ τίς ἔσομαι μετὰ τὸν νεῶν βίον; κάμηλος, ἔπειτα ἵππος, εἶτ' ἀνὴρ σοφὸς, καὶ

cerdotis, viri cuiusdam Tianei, cuius sapientiam ex his quæ scisitatus est, coniijcias licebit. Hunc equidem legi pridem, aureis descriptum literis Tij, in ipsis Sacerdotis ædibus: Dic, inquit, mihi rex Glycon, quisnam es? Sum ille, inquit, minor Aesculapius. Num alius ab illo priore? quid ais? Haud fas est vt isthuc audias. Sed quot annos apud nos permansurus, atque oracula redditurus? Ad millesimum tertium. Deinde quò demigraturus? Ad Bactra, atque in eas regiones. Siquidem oportet & barbaros meo conuictu meáque præsentia frui. At reliquæ sortes, puta quæ in Didymis, Claro, Delphisq; reddunturvirum ab auctore proficiscuntur Apolline, an vana sunt quæ illic eduntur oracula? Ne isthuc quidem scire quæsieris. nefas enim. Cæterùm ego quis tandem post hanc vitam futurus sum? Camelus, deinde equus, post hæc vir sapiens, ac vates

προφήτης ὁ μέγας Ἀλεξάνδρου. Διαῦτα μὲν ὁ Γλύκων τῷ Σακερδωτι διελέχθη. ἐπὶ τέλει δὲ, χρησμὸν ἔμμετρον ἐφθέγξατο, εἰδὼς αὐτὸν Λεπίδου ἑταῖρον ὄντα·

Μὴ πείθου Λεπίδῳ, ἐπεὶ οἱ λυγρὸς οἶτος ὀπηδεῖ.

Πάνυ γὰρ ἐδεδίει τὸν Ἐπίκουρον, ὡς προεῖπον, ὥς τινα ἀντίτεχνον, καὶ ἀντιβρεσιλῶ τῆς μαγγανείας αὐτοῦ. ἕνα γοῦν τινα τῶν Ἐπικουρείων τολμήσαντα καὶ διελέγχειν αὐτὸν, ἐπὶ ποικίλῳ παρόντων, ἐς Λίνδιον οὐ μικρὸν κατέστησεν. ὁ δὲ προσελθὼν, ἔφη μεγάλῃ τῇ φωνῇ· σὺ μέν τοι γε, ὦ Ἀλέξανδρε, τὰ δεῖνα Παφλαγόνα προσαγαγεῖν οἰκέτας αὐτῷ τῷ ἤγε μεγάλῳ τῆς Γαλατίας, τῷ ἐπὶ θανάτῳ ἀνέπεισας, ὡς ἀπικτενόντας τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παιδευόμενον. ὁ δὲ νεανίσκος ζῇ, καὶ ἐπανελήλυθε ζῶν, μετὰ τῶν τῆς οἰκέτων ἀπόλειαν, θηρίοις παρα-

vates non inferior Alexandro. Atque hæc Glycomis cum Sacerdote confabulatio. Postremò & oraculum carmine comprehensum edidit, quum non ignoraret illum amicum esse Lepidi:

Ne pare Lepido: namque huic fatum instat acerbum.

Mirum etenim in modum metuebat Epicurum, sicuti superiùs dictum est, nimirum vt artificem ac sapientem, suis artibus atque impostuis hostem atque infensum. Itaque ex Epicureis, quem piam ausum se multis præsentibus coarguere, propemodum in vitæ discrimẽ adduxerat. x Siquidem adiens ille, clara voce dicebat: Tu nimirum Alexander Paphlagoni cuidam persuasisti, vt seruos suos apud Galatiæ præfectum capitis accerseret hoc nomine, quasi filium ipsius, qui tum Alexandriæ erudiebatur, occidissent: atqui viuit adolescens, incolumisq; reuersus est, famulis iam supplicio affectis, qui tuâ operâ bestijs tradie

παραδοθέντων. ζιέτορ δέ τι ἐγεγένετο· ἀναπλώσας ὁ νεανίσκος εἰς Αἴγυπτον, ἄχει τὴν νύμφαν, πλοίοις ἀναχομίσαι, ἐπείθη καὶ αὐτὸς εἰς Ἰνδίαν πλεῦσαι. καὶ παιδάπαι ἐβράδυνεν, οἱ δυσυχεῖς ἐκεῖνοι οἰκέται αὐτῆ, οἰηθέντες ἢ ἐν τῷ Νείλῳ πλέοντα διεφθάρθαι τὴν νεανίσκον, καὶ κατὰ λῃστῶν (πολλοί γὰρ τότε) ἀνῃρῆσθαι, ἐπανῆλθον ἀπαγγέλλοντες αὐτῇ τὴν ἀφανισμόν. ἔνθα ὁ θρῆνος καὶ κατάδικη, μετ' οὐ πολὺ ἐπέστη ὁ νεανίσκος, διηγούμενος τὴν ἀποδημίαν. ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγεν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ἀγανακτῶν ἐπὶ τῷ ἐλέγχῳ, καὶ μὴ φέρων τὴν ὀνείδους τὴν ἀλήθειαν, ἐκέλευε τοὺς παρόντας λίθοις βάλλειν αὐτόν, καὶ καὶ αὐτὸς ἐναγεῖς ἔσεσθαι, καὶ Ἐπικούρους καλεῖσθαι. τὴν δὲ βάλλειν ἀρξαμένων, Δημόστρατός τις ἐπιδημῶν τῷ Πόντῳ, πρῶτος προεκυθεὶς ἐρρύσατο τὴν θανάτου τὸν ἄνθρωπον,

perierunt. Porrò huiusmodi quiddam acciderat. Cùm adolescentulus amne aduerso in Aegyptum nauigasset, ad inundationem vsque subducto nauigio, persuasus est vti pariter in Indiam nauigaret. Itaque dum diutius abesset, infelices illi eius ministri, rati videlicet vel in Nilo nauigantem interisse puerum, vel à latronibus (nam id temporis permulti grassabantur) esse peremptum, reuersi sunt domum: renunciãtes quemadmodum è medio sublatus esset. Deinde proditum oraculum, damnati serui, sub hac adest adolescentulus, peregrinationem suam enarrans. Atque hæc quidem ille: at Alexander indignatione percitus, quòd coargueretur, neque ferens opprobratam sibi vanitatem, iussit vt qui adessent, lapidibus illũ impeterent: alioqui & ipsos impios futuros, ac Epicureos appellandos. Dumq; illi iam lapidare cœpissent, Demonstratus quidam, qui diuersabatur in ponte, primus hominem sui corporis obtegens obiectu, morti subdu-

πων, μικροῦ δεῖν καταλευσθῆναι, πάνυ δικαίως. τί γὰρ ἔδει μόνον φρονεῖν ἐν τοσούτοις μαινομένοις, καὶ παραπολαύσαι τῆς Παφλαγόνων μωρίας; καὶ τὰ μὴ καθ' ἑαυτὸν διαῦτα. ἀλλ τινι προσκαλουμένων, κατὰ τάξιν τῶν χρησμῶν (πρὸ μιᾶς δὲ ταῦτα τοῦ θεσπίζειν ἐγίγνετο) καὶ ἐρομένου τοῦ κήρυκος, εἰ θεσπίζοι, τῷ δὲ ἀπαγορεύειν ἔνδοθεν, ἐς κόρακας οὐκ ἔτι τὸν τοιοῦτον οὔτε στέγη τις ἐδέχετο, οὔτε πυρὸς ἢ ὕδατος ἐκοινώνει, ἀλλ' ἔδει γεῖν πρὸ γῆς ἐπαύνεσθαι, ὡς ἀσεβῆ καὶ ἄθεον, καὶ Ἐπικούρειον, ἅπερ ἐστὶν ἡ μεγίστη λοιδορία. ἓν γοῦν καὶ γελοιότατον ἐποίησεν ὁ Ἀλέξανδρος. εὑρὼν γὰρ τὰς Ἐπικούρου κυείας δόξας τὸ κάλλιστον, ὡς οἶδα, τῶν βιβλίων, καὶ κεφαλαιῶδες, περιέχον τῆς τανδρὸς σοφίας τὰ δόγματα, κομίσας ἐς τὴν ἀγορὰν μέσην, ἔκαυσεν

xit, alioqui lapidibus obruendum, idque iure optimo. quid enim oportebat vnum inter tam multos insanientes sanum esse, atque à Paphlagonum stultitia malum sibi accessere? Et illi quidem hæc euenerunt. Cæterum aduocatis iuxta oraculorum ordinem ijs qui proposuerant (nam id fiebat pridie quàm responsa redderet) præcone rogante an vaticinari vellet, si cuipiam illorum ex adyto respondisset, in malam rem: huiusmodi hominem neque tecto quisquam excipiebat, neque igni aquáve impertiebat: verum erat illi solum aliud alio vertendum, tanquam impio, deorumq; contemptori, Y atque Epicureo: quod quidem probrum omnium erat grauissimum. Quapropter vnum etiam Alexander quiddam designauit ridiculum. Nactus peculiares Epicuri sententias, librum (vt scis) longè pulcherrimum, summatim Epicureæ disciplinæ decreta complectentem, medium in forum deportauit,

ἔκαυσεν ἐπὶ ξύλων συκίνων, ὡς δῆθεν αὐτὸν καταφλέγων, καὶ πλὴν σποδὸν εἰς θάλασσαν ἐξέβαλεν, ἔτι καὶ χρησμὸν ἐπιφθέγξαμενος.

Πυροπλήσειν κέλομαι δόξας ἀλαοῖο γέροντος.

Οὐκ εἰδὼς ὁ κατάμετος, ὅσων ἀγαθῶν τὸ βιβλίον ἐκείνο τοῖς ἐντυχοῦσιν αἴτιον γίνεται, καὶ ὅσην αὐτοῖς εἰρήνην, καὶ ἀταραξίαν καὶ ἐλευθερίαν ἐνεργάζεται, δεμάτων μὲν καὶ φασμάτων καὶ τεράτων ἀπαλλάττον, καὶ ἐλπίδων ματαίων, καὶ πενιτῶν ἐπιθυμιῶν, νοῦν δὲ καὶ ἀλήθειαν ἐντίθεν, καὶ καθαίρον ὡς ἀληθῶς τὰς γνώμας, οὐχ ἁπλῶς δεῖσι καὶ σκίλλῃ, καὶ ταῖς τοιαύταις φλυαρίαις, ἀλλὰ λόγῳ ὀρθῷ, καὶ ἀληθείᾳ καὶ παῤῥησίᾳ. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἔν τι, καὶ μέγιστον τόλμημα τοῦ μιαροῦ ἀνδρὸς ἄκουσον· Ἔχων γὰρ ὁ μικρὰν ἐπίβασιν ἐπὶ τὰ βασίλεια καὶ τὴν αὐλὴν, καὶ τὸν Ῥουτιλιανὸν ἀνδρὶ μοιῶτα

ac Z lignis ficulnis exusit, tanquam auctorem ipsum exureret scilicet: ac cinerem abiecit in mare, oraculo insuper eam in rem edito:

Edico decreta senis comburere cæci.

Haud perpendit scelestus ille, quantum adferret is liber commoditatum ijs qui in eo legendo versarentur, quantamque illis quietem, tranquillitatem, libertatemque pareret, propterea quòd à pauoribus, spectris ac prodigijs liberaret: tum spes inanes atque immodicas adimeret cupiditates, mentem sanam ac veritatem insereret, planè lustraret animum, non tæda quidem, aut squilla, aut alijs id genus nugamentis: imò recta ratione, vero ac libertate. α Accipe iam facinus quoddam hominis sceleratissimi, vnum inter omnia multò impudentissimum. Quum iam non mediocrem in Regiam aditum sibi patefecisset, inque aulam Cæsaream, præsertim Rutiliano rem adiuuante, atque

μοῦτα πάροδον, διαπέμπε-
ται χρησμὸν, τὸ ἐν Γερμανίᾳ
πολέμου ἀναιρούντος, ὅτι θεὸς
Μάρκος ἤδη τοῖς Μαρκομάν-
νοις καὶ Κουάδοις συνεπλέκε-
το. ἀξιοῖ δὲ ὁ χρησμὸς, δύο λέ-
οντας ἐμβληθῆναι ῥοῦντας εἰς
τὸν Ἴστρον, μετὰ πολλῶν ἀρω-
μάτων, καὶ θυσιῶν μεγαλο-
πρεπῶν. ἀμείνον δὲ αὐτὸν ἀπ-
ᾶν τὸν χρησμόν·

Ες δίνας Ἰστροιο, δίηπε-
τέος ποταμοῖο,
Εμβαλέειν κέλομαι δοιοὺς
Κυβέλης θεράποντας,
Θῆρας ὀρεσπρεφέας, καὶ ὅσ-
σα τρέφει Ἰνδικὸς ἀνὴρ,
Ἄνθεα, καὶ βοτάνας εὐώ-
δεας, αὐτίκα δ' ἔσται
Νίκη, καὶ μέγα κῦδος,
ἅμ' ἀρετῇ ἐρατεινῇ.

Γενομένων δὲ τούτων, ὡς προ-
σέταξε, τοὺς μὲν λέοντας ἐκνη-
ξαμένους εἰς τὴν πολεμίαν, οἱ βάρβαροι ξύλοις κα-
τεργάσαντο, ὥς τινας κύνας ἢ λύκους ξενικοὺς, αὐτί-
κα δὲ τὸ μέγιστον πᾶμα ζῶς ἀμ-

atque approbante: quum bellum quod in Germania gerebatur, maximè flagraret, diuo Marco cum Marcomannis & Quadis conserente, oraculum diuulgauit, quo iubebat vti duos leones viuos in Danubium immitterent, varijs cum odoribus, ac sacris quibusdam magnificis. sed præstat ipsum oraculum referre:

Gurgitibus fluuij turgentis ab imbribus Istri
Immisisse duos Cybeles edico ministros,
Monte feras alitas: tum quantum alit Iudicus aër
Florum atque herbarum bene olentum: mox ip futura est
Et victoria, pax & amabilis, & decus ingens.

Ea quum essent facta quemadmodum ille præscripserat: leones quidem simulatque in hostium regionem enatassent, Barbari canes quospiam aut lupos esse rati, fustibus arcebant. At nostrorum protinus maxima strages

ἡμιστίροις ἐγένετο, δυσμενέων πυκνὸν ἀθρόων ἀπολομένων. ἔτα ὑπολύθυσι τὰ περὶ Ἀκυλήιαν γενόμενα, ἢ ἢ παρὰ μικρὸν τῆς πόλεως ἐκείνης ἅλωσις. ὁ δὲ πρὸς τὸ ἀρρόβικος τοῦ Δελφικοῦ ἐκείνου ἀπολογίαν, καὶ τὸν τοῦ Κροίσου χρησμὸν ψυχρῶς παρῆγε, νίκην μὲν γὰρ προαπεῖν τὸν θεὸν, μὴ μέν τοι δεδωκέναι, Ῥωμαίων, ἢ τῶν πολεμίων· ἤδη δὲ πολλῶν ἐπιρρεόντων, καὶ τὴν πόλεως αὐτῶν βεβομένης, ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἐπὶ τὸ χρηστήριον ἀφικνουμένων, καὶ τὰς ἐπιτάδεια διαρκῆ μὴ ἐχούσης, ἐπινοεῖ τὸν νυκτερινὸν καλούμενον χρησμόν. λαμβάνων γὰρ τὰ βιβλία, ἐπεκοιμᾶτο, ὡς ἔφασκεν αὐτοῖς, καὶ ὡς ὄναρ παρὰ τοῦ θεοῦ ἀκούων ἀπεκέκριτο, ὁ μέν τοι σαφῆς τὸν πολὺν, ἀμὰ καὶ ἀμφιβόλους, καὶ τεταραγμένους, καὶ μάλιστα, εἴ ποτε θάσσοιτο πεπεριεργότερον τὸ βιβλίον κατεσφραγισμένον. ὁ γὰρ

est consequuta, viginti fermè millibus simul extinctis. His consimilia sunt ea quæ in Aquileia contigerunt, quum parum abfuerat vt vrbs ea caperetur. At is ad id quod euenerat, Delphicam illam responsionem, Cræsoque redditum oraculum, frigidè sanè detorsit, dicens Deum quidem prædixisse victoriam, haud tamen explicuisse vtrum Romanorum esset futura, an hostium. Tandem quum plurimi iam eam in vrbem confluerent, premeretúq; Abonotichitarum ciuitas multitudine eorum qui ad oraculum ventitabant, neque sufficeret suppeditandis ijs quæ ad victum erant necessaria, comminiscitur oraculorum genus quoddam id quod nocturnum appellabatur. Siquidem libellis indormire solebat, vt aiebat ipse, deinde tanquam in somnio diuinitùs edoctus respondebat: nihil certi tamen, sed ambiguè plerunque, ac confusim: maximè si quos libellos conspexisset accuratiùs atque obseruantiùs obsignatos.

Ad

ἃ γὰρ παρακινδυνεύων, τὸ ἐπιπλεῦν ἄπως ἐπέγραφε, κερσομοῖς πρέπον καὶ τὸ τοιοῦτον οἰόμενος. καὶ ἔσάν τινες ἐξηγηταὶ ἐπὶ τούτῳ καθήμενοι, καὶ μισθοὺς οὐκ ὀλίγους ἐπιέζοντες, παρὰ τὸς τοιούτους χρησμοὺς ἐπολαμβανόντων ἐπὶ τῇ ἐξηγήσει καὶ δηλούσῃ αὐτῶν, καὶ ζοῦτο αὐτῶν τὸ ἔργον ἐπόμισθον λῦ, ἐτέλουν γὰρ οἱ ἐξηγηταὶ τῷ Αλεξάνδρῳ, τάλαντον Ἀττικὸν ἑκάστῳ. ἐνίοτε δὲ, μήτε ἐρομένου τινὸς, μήτε πεμφθέντος, ἀλλ' οὐδ' ὅλως ὄντος, ἐχρησμῴδει πρὸς ἔκπληξιν τῶν ἀνοήτων, οἷον καὶ τοῦζο.

Δίζεα ὅστις ὀλῶ ἄλοχον, μάλα παγχυλεηθῶς,
Καπιγένεαν ὑπὲρ λεχέων σαλάγεα, κατὰ δῶμα,
Δῶλος πρωτογενὴς, τῷ δὴ σύγε πάντα πεποιθας.
Ὠνεῦν γὰρ ἐκεῖνον, ὅδ' ἄνθις ὀλῶ παράκοιτιν,
Αντίδοσιν ταύτην ὕβρεως ἰδίας ἀπτίνων.

Ἀλλ'

Ad hunc enim modum citra vllum resignandi periculum quicquid temerè in mentem venisset, subscribebat: ratus & hoc ipsum oraculis conuenire. β Erant autem ad id nonnulli constituti interpretes, qui mercedem non exiguam colligebant ab ijs qui eiusmodi capiebant oracula, vt enarrarent ea, explicarenique: atque hoc illorum munus conducticium erat. Nam interpretum quisque talentum Atticum pendebat Alexandro. Nonnunquam, quum neque consuleret quisquam, neque missus esset aliquis: imò cùm ne esset quidem huiusmodi quippiam: tamen oraculum edebat, vt stultos mortales redderet attonitos: quod genus illud erat:

Hunc age quære, tuā quī, tectus in ædibus, ac te
Clam prorsum, vxorem vultuque oculisque decoram
Stuprat adulterio, seruorū ex agmine primus,
Ipse cui solus suasisti hæc omnia demens. Eius enim florem libāsti. hoc dedecus ille

Nunc

Ἀλλ' ἐπί σοι δὴ φάρμακ' ἀπ' αὐτῶν λυγρὰ τέτυκται,
Ὡς μήτ' ἐσαΐοις, μήτ' ἐσορᾶς, ἃ ποιοῦσιν,
Εὑρήσεις δικάτω, ἅ σῷ λέχει, ἐγχόθι τοίχου,
Πρὸς λιφαλῆς, ᾗ σὴ θεράπαινα σώοιδε Καλυψώ.
Τίς δὴ ἄρ Δημόκριτ' ἐπίλαρ ἄχθη, ἀκούσας ὀνόματα, καὶ τόπους ἀκριβῶς; ἔπειτα μετ' ὀλίγον καταπλήσσων ἄρ, σωφὰς τὰ ἐπίνοιαν αὐτῇ; ἀλλὰ καὶ βαρβάροις ποτ' ἄκρις ἔχρησεν, εἴτις τῇ πατρίῳ ἕροιτο φωνῇ, Συρεστὶ ἢ Κελτιστί, ὁ ῥᾳδίως ἐξευρίσκων τινὰς ἐπιδημοῦντας ὁμοεθνεῖς τοῖς δεδωκόσι. ἀλλὰ τοῦτο καὶ πολὺς ἐν μέσῳ χρόνος, εἰ τί δόσιν τῶν βιβλίων, καὶ κόμιδαι, ὡς ἐν τοσούτῳ κατὰ σχολὴν λύοιντό τι οἱ χρησμοὶ ἀσφαλῶς, καὶ ἐνεύρισκοιτο οἱ ἑρμηνεύσαι δυνάμενοι ἕκαστα, οἷος καὶ ὁ τῶν Σκύθη δοθὲς

Nunc tibi compensans, cum coniuge dormit herili.
Quin ijdem tibi iam pridem lethale venenum
(Vt neque quæ faciant, possis audire, nec vnquam
Cernere luminibus) tectè furtimq; parárunt.
Inuenies q; tuo sub lecto pharmaca, iuxta
Parietem, sub ceruicali condita porrò
Istis conscia criminibus tua serua Calypso est.
Quis Democritus principio non commoueretur, vbi nominatim & auctores & loca palàm audisset designari? Verùm illicò despuisset, simulatque cognouisset quo hæc artificio gererentur.
γ Insuper & Barbaris non raro respondit, si quis patria lingua sciscitaretur, puta Syriacè aut Gallicè, quotiet difficile erat inuenire conterraneos eorum qui rogationem proposuissent: proinde receptis libellis, multum intercedere solebat interualli priusquam oraculum redderet, quò videlicet interim per ocium posset & soluere tutò libellos, & nancisci qui cuncta possent interpretari. & illud Scythæ cui

θεὸς χρησμὸς λῶ·

Μόρφι ἐβάργυλις ἐν σκιλὼ
κυέγχικραγκλάψ φάος.

ἄλλως πάλιν, οὔτε παρόντι,
ἔτι ὅλως τινὶ ὄντι ἔφη, ἄνευ
μέτρου; ἀναστρέφειν ὀπίσω·
ὁ γὰρ πέμψας σε, τέθνηκεν
ὑπὸ τοῦ γείτονος Διοκλέους
τήμερον, λῃστῶν προσελθόν-
των, Μάγγου καὶ Κέλερος καὶ
Βουβάλου, οἳ καὶ ἤδη δέδεν-
ται λῃφθέντες. ὀλίγους δὲ καὶ
τῶν ἐμοὶ δοθέντων ἄκουσον·
ἐρομένου γάρ μου, εἰ φαλα-
κρός εἰν Ἀλέξανδρος, καὶ
κατασημηναμένου πυκνέργως
καὶ προφανῶς, ὑπογράφε-
ται χρησμὸς νυκτέρησις,
Σαβαρδαλάχου μάλαχ' Ατ-
τις ἄλλος λῶ. καὶ πάλιν ἐ-
μοῦ ἐρομένου, ἐν δύο βιβλί-
οις διαφόροις, τὸν αὐτὸν ἐ-
ρώτησιν, πόθεν λῶ Ομη-
ρος ὁ ποιητής, ἐπ' ἄλλου καὶ
ἄλλου ὀνόματος, ὡς ἑτέρῳ
μὲν ὑπέγραψεν, ἐξαπατη-
θεὶς ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ νεανίσκου.
ἐρωτηθεὶς γὰρ, ἐφ' ὅ, τι ἥκει,
θεραπαίνη, ἔφη, αἰτήσων πῶς
ὀδυάω

iusdam redditum oraculum:

Morphi ebargulis in vmbram chmenchicranc, relinquet lucem.

Aliàs rursum quum nec adesset item quispiam, neque tale quicquam omnino contigisset, citra carmen eloquutus est: Redito vnde venisti, siquidem is qui te misit, hodie perijt, interemptus à Diocle vicino, accedentibus latronibus, Mango, Celere ac Bubalo, qui nunc etiam comprehensi tenentur in vinculis. Cæterùm pauca nunc accipe ex his quæ mihi ipsi respondit. Scisciitato an caluus esset Alexander: quum libellos palàm atque accuratè obsignassem, responsum nocturnũ subscribitur: Sabar Dalachi Malach. Atis alter erat. Rursum quum diuersis libellis eandem rogationem proposuissem, putè cuiatis esset vates Homerus, idq; alio atque alio nomine: alteri subscripsit, videlicet deceptus à puero, qui rogatus qua gratia venit, vt remedium, inquit, peterem aduersus

laterum

ὁδοῦ πλοῦς.

Κυζικήνοις σε κέλευμαι, φρόνιμε τὲ καὶ λυτῆρε.

Τῷ δὲ ἑτέρῳ, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἐκηκόει, ὡς ἐρωμένου τοῦ πέμψαντος, εἴτε μοι πλεῦσαι ἐπὶ Ἰταλίαν, εἴτε πεζοπορῆσαι λῷον, ἀπεκρίνατο ὅδε πρὸς τὸν Ὅμηρον·

Μὴ σύγε πλώιμεναι, πεζῷ δὲ κατ' οἶμον ὁδοῦσι.

Πολλὰ γὰρ τοιαῦτα καὶ αὐτὸς ἐπεμηχανησάμην αὐτῷ, εἷς καὶ ἐκεῖνος μίαν ἐρώτησιν ἐπερωτήσας, ἐπιγραψάμενος βιβλίῳ, κατὰ τὸ ἔθος, τοῦ δεῖνος χρησμοὶ ὀκτώ, ψευσάμενός τι ὄνομα, καὶ τὰς ὀκτὼ δραχμὰς, καὶ τὸ γιγνόμενον ἔτι πρὸς ταύταις πέμψας, ὁ δὲ πεισθεὶς τῇ ἀποπομπῇ τοῦ μισθοῦ, καὶ τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ βιβλίου, πρὸς μίαν ἐρώτησιν (ὧν δὲ ἄυτη, ὅτι ἀλώσεται μαγγανεύων Ἀλέξανδρος) ὀκτώ μοι χρησμὸς ἔπεμψεν, ἅτε γῆς φασιν, οὔτε οὐρανὸς ἁπτομένους, ἀνοήτους,

laterum dolorem:

Cymide de iubeo, ac Latonæ rore perungi.

Alteri verò vbi sciscitanti ei dictum esset, vtrum mihi satius esset in Italiam nauigio, an pedestri itinere proficisci, respondit, nihil quidem quod ad Homerum attineret:

Carpe viam pedibus, rate ne sulcaueris vndas.

Multa id genus aduersus illum sum machinatus, quorum de numero fuit & illud, vnica rogatione proposita libello pro more inscripto, talis cuiusdam rogationes octo, nomen aliquod ementitus, missis drachmis item octo: præterea quod fieri solitum esset, adiungens. At ille persuasus partim missa mercede, partim inscriptione libelli, ad vnicam rogationem (ea erat huiusmodi, quando deprehendendus esset impostor Alexander) octo misit oracula, sed quæ neque cœlum (quod aiunt) neque terram attingerent, verùm absurda, & in-

νοοῦντας δὲ καὶ δυσνοοῦντας ἅπαντας. ἅπερ ὕστερον αἰσθόμενος, καὶ ὅτι Ρουτιλλιανὸν ἐγὼ ἀπέτρεπον τοῦ γάμου, καὶ τοῦ πάνυ προσκεῖσθαι ταῖς τοῦ χρηστηρίου ἐλπίσιν, ἐμίσει, ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ ἔχθιστον ἡγεῖτο, καί ποτε περὶ ἐμοῦ ἐρομένῳ τῷ Ρουτιλλιανῷ ἔφη, Νυκτιπλάνοις ὀάροις χαίρει, κοίταις τε δυσάγνοις. καὶ ὅλως, ἔχθιστος εἰκότως ἦν ἐγώ. κἄπειτα δὴ ἐσελθόντα με ἐς τὴν πόλιν ᾔσθετο, καὶ ἔμαθεν, ὡς ἐκεῖνος εἴην ὁ Λουκιανὸς (ἐπηγόμην δὲ καὶ στρατιώτας δύο, λογχοφόρον καὶ κοντοφόρον, παρὰ τοῦ ἡγουμένου τῆς Καππαδοκίας, φίλου τότε ὄντος λαβὼν, ὥς με παραπέμψειαν μέχρι πρὸς τὴν θάλατταν) αὐτίκα μεταστέλλεται δεξιῶς πάνυ, καὶ μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης. ἐλθὼν δὲ ἐγὼ, καταλαμβάνω πολλοὺς περὶ αὐτὸν, συνεπηγόμην δὲ καὶ τοὺς στρατιώτας τύχῃ τινὶ ἀγαθῇ. καὶ ὁ μὲν προὔτεινέ μοι κύσαι

& intellectu difficilia omnia. Quod ille vbi in posterum persensisset, prætereà quòd Rutilianum à matrimonio conatus essem auertere, suasissemq́; ne prorsus in diuinatione spes reponeret suas, oderat me videlicet, ita vti par erat, sibiq́; acerrimum hostem iudicabat. Quodam itaq́; tempore percontanti de me Rutiliano ita respondit:

Noctiuagis gaudet scortis, spurcoq́; cubili.

In summa, iure optimo me inuisissimum habebat. Proinde quum me in oppidum aduenisse sensisset, meq́; Lucianum esse illum cognouisset: (adduxeram autem milites duos, alterum lancea, alterum conto armatũ, quos quidem à Cappadociæ præside mihi tum amico acceperam, quò me ad mare vsque deducerent) accersit illicò, sanè quàm comiter, multaq́; cum humanitate. Ego quum aduenissem, cõplures apud illum reperio: porrò bona quadam fortuna & milites vnà mecum adduxeram. Tum ille manum mih

σα τὴν δεξιὰν, ὥσπερ ἔωθε-
θεῖς τοῖς πολλοῖς· ἐγὼ δὲ προσφὺς
ὡς φιλήσων, δίγμαλ]ι χρησῶ,
πάνυ μικρὸν δέον, χωλεὺν ἀν-
θῶν ἐποίησα τὴν χεῖρα. οἱ μὲν
οὖν παρόντες, ἄγχειν με, καὶ
πάσαν ἐπεῤῥῶν]ο, ὡς ἱερόσυ-
λον, καὶ πρότερον ἔτι ἀγα-
νακ]ησαν]τες, ὅτι Αλέξανδρον
αὐτὸν, ἀλλὰ μὴ προφήτην
προσεῖπον. ὁ δὲ πάνυ γενναι-
κῶς καρτερήσας, κατέπαυέ τε
ἀντοὺς, καὶ ὑπισχνεῖ]ο τιθασ-
σόν με ῥᾳδίως ἀποφανεῖν,
καὶ δείξειν τὴν Γλύκων ἀρ-
ετὴν, ὅτι καὶ τοὺς πάνυ πα-
χυνομένους, φίλους ἀπερ-
γάζεται. καὶ μετασησάμε-
νος ἅπαντας, ἐδικαιολογεῖ-
το πρός με, λέγων πάνυ με
εἰδέναι καὶ τὰ ὑπ' ἐμοῦ Ρου
τιλιανῷ συμβουλευόμενα,
καὶ τί παθὼν, ταῦτά με ἐρ-
γάσω, δεινάμενος ὑπ' ἐμοῦ
ἐπὶ μέγα πεαχθῆναι πάρ
αὐτῶν κἀγὼ ἄσμενος ἤδη ἐδε-
χόμην τὴν φιλοφροσύνην
ταύτην, ὁρῶν οἱ κινδυνεύε κα-
θεστήκειν,

porrigit osculandam, quemad-
modum vulgò facere con-
sueuerat. ego admoius pe-
rinde atq; osculum daturus,
acri morsu corripio, ita vt
parũ abfuerit quò minus illi
manũ mancam reddiderim.
Itaque qui præsentes erant,
præfocare me accedere co-
nati sunt, tanquam hominem
sacrilegum: quippe qui iam
inde ab initio grauiter tule-
rant, quòd Alexandrum il-
lum, nõn autem prophetam
compellassem. At ille oppidõ
quàm generosè obnitens com
pescuit illos, pollicitusq; est
se facilè me placidum red-
diturum, declaraturumque
quantum posset Glycon, qui
nimirum & hos qui maximè
sæuirent ferocirentq;, sibi
redderet amicos. Moxq; ab-
legatis omnibus mecum exa
postulauit, negans se clam
esse quæ suasissem Rutilia-
no: ecquid me læsisset vt ista
in sese facerẽ, quũ possem il-
lius opera apud illũ magnas
ad res promoueri? Equidẽ hanc hominis humanitatẽ cõmodi-
tatemq; libenter accipio, perpendẽs nimirũ quo forẽ in pericu-
lo con

βασήκειν, καὶ μετ' ὀλίγον πεζὴ ἦλθον φίλῳ γεγενημένῳ. καὶ τοῦτο οὐ μικρὸν θαῦμα τοῖς ὁρῶσιν ἔδοξεν, οὕτω μοι ῥᾳδίας γενομένης μεταβολῆς. ἔνθα δή μου ἐκπλεῖν παρουμένου, ξένια καὶ δῶρα πολλὰ πέμψας (μόνος δὲ σὺν τῷ Ξενοφῶντι ἔτυχον ἐπιδημῶν, τὸν πατέρα, καὶ τοὺς ἐμοὺς ἐς Ἀμαστρεῖν προπεμφθεὶς) ὑπεσχνεῖτο καὶ πλοῖον αὐτὸς παρέξειν, καὶ ἐρέτας τοὺς ἀπάξοντας· κἀγὼ μὲν ᾤμην ἁπλοῦν τι εἶναι, καὶ δίκαιον. ἐπεὶ δὲ κατὰ μέσον τὸν Πόντον ἐγενόμην, δακρύοντα ὁρῶν τὸν κυβερνήτην, καὶ τοῖς ναύταις τι ἀντιλέγοντα, οὐκ ἀγαθὰς εἶχον περὶ τῶν μελλόντων τὰς ἐλπίδας. ὧν δὲ αὐτοῖς ἐπεστάλμενον ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀναμένους ῥίψαι ἡμᾶς εἰς τὴν θάλασσαν. ὅπερ εἰ ἐγένετο, ῥᾳδίως ἂν ἐπολέμουν τὰ πρὸς ἐμὲ· ἀπὸ δακρύων ἐκείνος ἔπεσε καὶ τοὺς συναύτας, μηδὲν

lo constitutus. paulôque post prodibam iam illi factus amicus. Ea res profectò ijs qui videbant, vehementer erat stupenda, quòd tam facilè fuissem commutatus. Post hæc quum iam nauigare statuissem, missis xenijs ac muneribus permultis (eram autem fortè solus cum Xenophonte, patre cum reliquis meis in Amastrim præmisso) pollicetur & nauim præbiturum sese, & remiges qui nos aueherent. Etenim arbitrabar hæc animo simplici, atque officiosè fieri: verùm vbi iam in medio essemus mari, videremq; gubernatorem lachrymantem, & nescio quid reliquis nautis contradicentem, non optimæ de euentu spes me ceperunt. Erat autem illis ab Alexandro mandatum, vt tollentes nos in mare præcipites darent. Quod si contigisset, facilè quod mecum gerebat bellum, illi debellatum fuisset: sed is qui lachrymabatur, effecie

μηδὲν κακὸν ἡμᾶς ἐργάσα-
σθαι. καὶ ὃς ἐμὲ ἐφη, ἔτη ἑξή-
κοντα, ὡς ὁρᾶς, ἀνεπίληπτον
βίον καὶ ὅσιον πεβιωκώς,
οὐκ ἂν βουλοίμην ἐν τούτῳ τῇ
ἡλικίας, καὶ γυναῖκα καὶ τέκ-
να ἔχων, μιάναι φόνῳ τὰς χεῖ-
ρας, κηλῶν ἐφ' ὅπῃ ἡμᾶς ἀ-
νελόφει, καὶ τὰ τοῦ Αλεξάν-
δρου πεστεταγμένα. καταβεβη-
μεν δὲ κἀκεῖ ἡμᾶς ἐν Αἰγιαλοῖς,
ὧν καὶ ὁ καλὸς Ομηρος μέμνη-
ται, ὀπίσω ἀπήλαυνον ἔνθα
ἐγὼ παραπλέοντας εὗρον Βο-
σπορανός τινας πρέσβεις, παρὰ
Εὐπάτορος τοῦ Βασιλέως, ἐς
τὴν Βιθυνίαν ἀπιόντας, ἐπὶ
κομιδῇ τῆς ἐπιτάξεως συντάξεως,
καὶ διηγησάμενος αὐτοῖς τὴν πε-
ρισάντα ἡμᾶς κίνδυνον, καὶ
δεξιᾶς αὐτῶν τυχὼν, ἀνα-
κηφθεὶς ἐς τὸ πλοῖον, διασώ-
ζομαι ἐς τὴν Αμαστρίν, παρ-
αὐτοσσοῦτον ἐλθὼν ἀποθα-
νεῖν. τοῦντεῦθεν καὶ αὐτὸς ἐ-
πικορεσσόμην αὐτῶν, καὶ πάν-
τα κάλων ἐπίνουν· ἀμυνα-
θαὶ

ne quid in nos grauius pa-
trarent. Ac mihi quidem ita
loquutus est: Annos natus,
vti vides, sexaginta, quum
antehac piè atque inculpa-
tè vixerim, haudquaquam
velim in hac tam grandi ætate, præsertim quum vxo-
rem & liberos habeam, ho-
micidio manus impiare: in-
dicans videlicet, cuius rei
gratia nos suscepisset, quæq;
sibi mandasset Alexander.
Expositis aũt nobis in Ae-
gialos, quorum etiam egre-
gius meminit Homerus, re-
trò legit cursum. ibi fortè
nactus præternauigantes le-
gatos quosdam Bosporanos,
Eupatoris regis nomine in
Bithyniam proficiscentes,
deportandi vectigalis gra-
tia, quod in singulos pende-
batur annos: cùm exposuis-
sem illis, quod me periculum
circumuallaret, atque illi se
mihi cõmodos facilesq; præ-
berent, receptus in naui-
gium, incolumis in Amastrim perueni. tantillum abfuerat vt
perierim. Ex hoc nimirum tempore & ipse aduersus illum
arma capiebam, omnemq; (quod aiunt) mouebam funem,
que

θαι βουλόμενος, καὶ πρὸ τῆς ἐπιβουλῆς ἤδη μισῶν αὐτὸν, καὶ ἔχθιστον ἡγούμενος, διὰ τὴν τοῦ τρόπου μιαιαν. καὶ πρὸς τὴν κατηγορίαν ὠρμημένον, πολλοὺς συναγωνιστὰς ἔχων, καὶ μάλιστα τοὺς ἀφ' Τιμοκράτους τοῦ Ηρακλεώτου φιλοσόφου. ἀλλ' ὁ τότε ἡγούμενος Βιθυνίας, καὶ τοῦ Πόντου, αὐτὸς ἐπέσχε, μονονουχὶ ἱκετεύων, καὶ ἀντιβολῶν παύσασθαι· διὰ γὰρ τὴν πρὸς Ρουτιλιανὸν ἔννοιαν, μὴ ἂν λύσασθαι, καὶ εἰφανερῶς λάβοι ἀδικοῦντα, κολάσαι αὐτόν. οὕτω μὴν ἀνεκόπη τῆς ὀργῆς, καὶ ἀνεπαύσατο, οὐκ ἐνδόν τι δρασωμένου, ἐφ' οὕτω δικαιοῦν διακειμένου. ἐκεῖνο δὲ πῶς οὐ μέγα ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ τόλμημα τοῦ Αλεξάνδρου, τὸ αὐτῆσαι παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος μετονομασθῆναι τὸ Αβώνου τεῖχος, καὶ Ιωνόπολιν κληθῆναι, καὶ νόμισμα καινὸν ἐγκιχαραγμένον, τῇ

quo hominem vlciscerer, quem iam tum ante mihi structas insidias oderam, proq; summo ducebam hoste, propter morum impietatem. Iámque ad accusationem intenderam animum, non paucis mecum facientibus, maximéque qui erant ex Timocratis Heracleotæ schola philosophi. Verùm qui tum Bithyniæ Pontoq; præsidebat, nos cohibuit, penè supplicans & obsecrans vti desisteremus. Etenim ob necessitudinem quæ sibi cum Rutilliano intercederet, nequaquam posse supplicio afficere, nec si manifesto in crimine deprehendisset. Atque ita quidem ab iracundia destiti, méque repressi, non intempore rem aggressurus, cùm iudicem haberem ad eum modum affectum. Sed quid? ánnon & hoc inter alia facinus audax Alexandri, à principe Romano postulare vt Aboni murus, commutato vocabulo, Ionopolis appellaretur? vtq; nomisma nouum signaret,

τῇ μὲν τοῦ Γλύκωνος, κατὰ θατέρα δὲ Αλεξάνδρου, σύμμαλα τε τοῦ παππου Ασκληπιοῦ, καὶ τὴν ἅρπην ἐκείνην τοῦ παρομόρου τοῦ Περσέως ἔχοντος; προεπῴδει δὲ δὰ χρησμοῦ περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι ἕξοι ἔτη μαρτα αὐτῷ ἔτι πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, εἶτα κεραυνῷ βληθέντα ἀπεθανεῖν, οἰκτίσῳ τινὶ, οὐδὲ ἐδεδομήκοντα ἔτη γενόνως ἀπέθανεν, ὡς Ποδαλειρίου υἱὸς, σφασαπεὶς τὸν πόδα, μέχρι τοῦ βουβῶνος, καὶ σκωλήκων ἕνεκας. ὅτιπερ καὶ ἐφωράθη φαλακρὸς ὢν, παρέχων ζοῖς ἰατροῖς ἐπιβρέχειν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, σφῷ τὴν ὀδύνην, ὁ δὲ ἂν ποιῆσαι ἐδυνάτο, μὴ δὲ τὴν φακὴν ἀφῃρημένης. ζοῖδε τέλος τῆς Αλεξάνδρου τραγῳδίας, καὶ ἄυτη τὸ παντὸς δράματος κατάστροφὴ ἐγένετο, ὡς ἐκείνην προνοίας τινὸς τὸ ζοῖδε ἐκ καὶ κατὰ τύχην συνέβη. ἔδει δὲ καὶ τὸν ἐπιτάφιον αὐτοῦ ἄξιον γενέσθαι

altera quidem parte Glyconis obtinens imaginem, altera verò Alexandri, qui insigna aui Aesculapij, ac falcem illam Persei, vnde maternum ducebat genus teneret? Porrò cùm esset de se vaticinatus, oraculo prodito fatis decretum esse, vt annos viueret centũ & quinquaginta, dehinc fulmine ictum, interitu maximè miserando periturum: nondum septuaginta natus annos interijt, videlicet (vti conueniebat Podalirij filio) pede ad inguen vsque putrefacto, & vermibus scatens. Quo tempore simul & illud deprehensum est, quòd calnus esset, quum medicis caput humectandum præberet ad mitigandum cruciatum: id quod haudquaquam facere potuissent, nisi detracto galericulo. Hunc habuit exitum Alexandri tragœdia, atque hæc fuit totius fabulæ catastrophe: vt res videri possit prouidentia quadam esse gesta, quum casu mirum ad hunc modum euenerit. Restabat illud, vt & epitaphium vita acta dignum ei constitue-

χρηστῶν τῶν βίου, καὶ ἀγῶνα τινὰ συνήσασθαι ὑπὲρ τοῦ χρηστηρίου, τῶν συνωμοσάντων καὶ γοήτων, ὅσοι κορυφαῖοι ἦσαν. ἀντιθούντων ἐπὶ διαιτητὴν τὸν Ρουτιλιανὸν, τίνα χρὴ προκειθῆναι αὐτῶν, καὶ δεῖ δὲ ἐξάσθαι τὸ μαντεῖον, καὶ στεφανωθῆναι τῶν ἱεροφαντικῶν καὶ προφητικῶν στεμμάτων. ἐν δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ Πάιτος, ἰατρὸς τὴν τέχνην, πολίτης ὤν, ὅτι ἰατρῶν πρέπουσα, οὔτε πολιῷ ἀνδρὶ ταῦτα ποιῶν. ἀλλ' ὁ ἀγωνοθέτης Ρουτιλιανὸς ἀστεφανώτους αὐτοὺς ἀπέπεμψεν, ἀνεῖν τὴν προθυτείαν φυλάττων, μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀπαλλαγήν. ταῦτα, ὦ φιλότης, ὀλίγα ἐκ πολλῶν διέγραψα ἀξίωσα, καὶ σοὶ μὴ χαριζόμενος, ἀνδρὶ οἰκείῳ καὶ φίλῳ καὶ ὃν ἐγὼ πάντων μάλιστα θαυμάσας ἔχω, ἐπί τε σοφίᾳ, καὶ τῶν πρὸς ἀλήθειαν ἔρωτι, καὶ τρόπου πραότητι, καὶ ἐπιεικείᾳ, καὶ

constitueretur: neque non certamina quædam agerentur ab ijs qui in vaticinium coniurauerant, videlicet impostoribus insignibus ac præcipuis ad Rutilianum arbitrum sese conferentibus, vt is pronunciaret, quem ex ipsis oporteret in oraculi successionem capessendam eligi, atque sacerdotali propheticaque corona redimiri. Erat autem in hoc numero simul & Pætus, qui artis professione medicus, tum canus quum esset, ista faciebat neque medico, neque homini cano decora. At Rutilianus certaminis arbiter, incoronatos eos remittebat, ipsi sibi diuinandi auctoritatem seruans, posteaquam inde iam demigrauerat. Hæc, amice, ex plurimis pauca, quò degustamentum hominis præberem, scribenda, putaui, cùm vti tibi gratificarer, homini familiari at amico, quem ego vnum omnium maximè suspicio, idque plurimis nominibus, vel propter sapientiam singularem, vel ob amorē veri, vel ob morum mansuetudinem ac moderationem,

καὶ γαλήνῃ βίου, καὶ δεξιότητι πρὸς τοὺς συνόντας. τὸ πλεῖστον δ', ὅπερ καὶ σοὶ ἥδιστον, Ἐπικουρουλιμωρῶν, ἀνδρὶ ὡς ἀληθῶς ἱερῷ, καὶ θεοπεσίῳ τὴν φύσιν, καὶ μόνῳ μετ' ἀληθείας τὰ καλὰ ἐγνωκότι, καὶ παραδεδωκότι, καὶ ἐλευθεροῦντι τῶν ὁμιλησάντων αὐτῷ γενομένων. οἶμαι δὲ, ὅτι καὶ τοῖς ἐντυχοῦσι χρήσιμόν τι ἔχειν δόξει γραφὴ, τὰ μὴ δεξιλέγχουσα, τὰ δ' ἐν τοῖς νῦν φρονοῦσιν νόμους βεβαιοῦσα.

vel ob vitae tranquillitatem, postremò comitatem atque humanitatem erga hos quibus cum viuis : tum verò (quod quidem tibi fuerit etiam iucundius) vt Epicurum vlciscerer, virum verè sacrũ, ingenioq; diuino, quiq; solus quæ verè sunt honesta, & nouerit & tradiderit, quiq; solus extiterit qui liberos reddere solitus sit eos qui secum haberent consuetudinem.

Denique arbitror fore, vt ijs qui in hanc lectionem inciderint, liber hic nonnihil vtilitatis afferre videatur, dum quædam redarguit, qrædam in opinionibus horum qui & rectè sentiunt, confirmat ac stabilit.

GILBERTI COGNATI ANNOTATIONES.

ARGVMENTVM.

HIc festiuissimus Dialogus & vtilissimus est ad deprehendendas coarguendasque quorundam imposturas, qui hisce quoque temporibus vel magicis miraculis, vel ficta religione, alijsque id genus præstigijs, vulgo fucum facere solent. Porrò quicquid est vel nigri salis quem Momo tribuunt, vel candidi, quem Mercurio ascribunt, id omne hic copiosissimè reperias licebit. Sumpsit exordium à difficultate rei, quam collatione quadam amplificat. Atque statim defendit institutum suum, exemplo superioris scriptoris.

a AVGIAE bubile repurgare.] *Allegoria prouerbialis in hominem aut rem maiorem in modum inquinatam, quæ etiam vsus est in Fugitiuis, vbi historiam Augeiæ adscripsimus,*

ad

ad quam alludit. *b* Nos verò multum.] *Collatio vtriusque argumenti.* *c* Latronem memoriæ prodemus.] *Latrones illi sunt, qui spe prædæ hominum vitæ insidiantur, quales sunt, grassatores & viarum obsessores. vnde latrocinium.*

d Corpore igitur.] *Descriptio personæ, à qua ad narrationem paulatim ascendit.* *e* Cecropibus Eurybato, &c.] *Nobiles facinorosi. Meminit horum & Aeschines aduersus Ctesiphontem:* Οὔτε γὰρ Φρυνώνδας, οὔτε Εὐρύβατος, οὔτε ἄλλος ὁδεῖς πώποτε τῶν πάλαι πονηρῶν τοιοῦτος μάγος καὶ γόης ἐγένετο: i. *Nec Phrynondas, nec Eurybatus, nec alius quisquam veterum improborum vnquam talis magus & impostor fuit. Phrynondas cùm esset hospes Athenis, in negotijs Peloponnesiacis versabatur, homo versutus, maleficus, impostor, summus malarum rerum artifex, vt hominis vocabulum in rei transierit appellationem. Etenim quoties insigniter malum, & sceleratum accipi volebant, Phrynondam appellabant. Eurybatus ex Cecropibus vnus fuit, insignitæ improbitatis homo. Cecropum autem historiam Erasmus noster retulit in adagio: Ne in lampygium incidas.* *f* Sostrato,] *Huius etiam meminit in quodam mortuorum dialogo colloquentis cum Minoë, & facinora sua in fatum transferentis.* *g* Nam ipse cùm aliquando.] *Amplificatio per collationem.* *h* Prorsum enim.] ὕλη *quadam & generalis vitiorum descriptio.* *i* Ita quum esset.] *Quæ adolescens gesserit:* *k* Inter multos autem.] *Quando & quæ à quibus didicerit, quibus cum versatus fuerit.* *l* Pharmaca mixta.] *Hoc carmen pluribus in locis est apud Homerum, præcipuè in Odyss. δ. quod vsurpatur in Medicos imperitos, qui non rarò venenum pro remedio ministrant.* *m* Apollonio Tyaneo.] *Huius vitam octo libris Philostratus Lõnius scripsit. Hunc Herocles Christo æquiparauit: contra quem Eusebius Cæsariensis scripsit. Sed ego librum illum Philostrati, omnemque Apollonianæ vitæ scenam fabulosam arbitror, à fidei Christianæ hostibus confictam, vt haberent quem Soteri nostro opponerent. Nec me mouet, quòd Hieronymus Apollonij istius vitam à Philostrato scriptam attestetur: quia non ideò historiam ipsam approbat. Etenim aliud est, autorem citare, aliud approbare. Guilhelmus Philan-*

der Castilionius in suo in Vitruuium Commentario, hanc Apollonij vitam Luciano nostro adscribere videtur. n Verùm vbi iam.] Quæ sub virilem ætatem peregerit. o Amoribus esset idonea.] Causa & occasio rei gerendæ. p Pella.] Macedoniæ ciuitas est, vbi etiam Alexander Magnus natus dicitur. Solebant mulieres Pellæ Dracones alere, eosque æstate frigoris causa collo circumdare. Narrat Cicero, Alexandro somno consopito Draconem, quem Olympias mater aerat, visum esse offendere radiculam, quâ sanaretur Ptolemæus. Strabo ait, vulnerato in Oritis Ptolemæo sagitta venenata, quondam Alexandro secundùm quietem visum esse, qui radicem, quâ Ptolemæus sanaretur ostenderet: Draconis nihil meminit. q Ibi quum conspicerent.] Consilium ex effectu spei ac metus. r Olympiade.] De Olympiade Magni Alexandri matre, latè satis annotauimus in Dialogum Iouis & Alexandri. s Hinc iam bellum oritur.] Erasmus: Hinc belli initium dicit esse adagium, quod ad varios vsus potest accommodari, siue cùm ad incipiendum negotium accingi significabimus, siue cùm aliundè natam simultatem inuenemus, ac tumultum rerum exortum. t Hæc duo potissimùm] Metus & spes, vt eleganter & verè scribit hic Lucianus, diuinationem & auguria repererunt. Qui impensè cupiunt, suis votis vndecunque blandiuntur, & qui diuis in omnem optati euentus trahunt. Rursum qui miserè metuunt, quauis ex re solatium formidinis aucupantur. Spes autem & metus vt nos afficiunt, vide eundem Lucianum, in Charonte, siue Contemplantibus, & in Demonacte. u Delum.] Apollinis Delij templum, in magna veneratione nedum Græcis, sed etiam exteris gentibus erat. x Hinc iam spectate.] Consultatio de loco. y Cribro vaticinans.] Id est, stultè de rebus occultis diuinans. Paræmia sumpta à diuinationis genere, quod suspensa circumactoque cribro peragebatur. z Eæ tabellæ.] Principium imposturæ. A Hic rumor in omnem.] Rumor est sermo quidam in populo sine certo autore, de re aliqua recenti siue bona, siue mala. B Cocconas.] Cocconæ mors: in cuius locum Alexander, & quomodo idem pro diuino haberi cœpuis. C Quamobrem numerum.] Idque propter A. A.

E.Z. cum

Ξ.Ξ. cum quibus literis αὐτὴς compositum *Alexandrum constituit. Significat autem* A 1. Λ 30. E 5. Ξ 60. *qui numeri additi* 96. *constituunt, numerum in quatuor & viginti quater diuisibilem.* D Pellæus ille draco.] *Instrumentum futuræ actionis. Eum in valle Peleithronia, quæ sita est ad Pelij montis radicem, Aesculapius dicitur educasse. Et quanquam plura Draconum genera esse dicantur: vnum tamen est, referente Pausania, quod sola fert Epidaurus, mansuetum, & colore sufflauum: è Plinio Anguis vocatur, veneno carens, nisi per mensem Lunã infligatus.* E Ergo posteaquã.] *Proœmium actionis, quo sibi viam ad cætera strauit.* F Iam verò mihi cognita.] *Fidem facit narrationi, ex circumstantijs loci & hominum.* G Adamantina.] *Quicquid inuictum, atque inexpugnabile, id adamantinum vocamus. Est adamantis indomita vis ferri, ignisq; contemptrix. Theocritus in Pharmaceutria dixit, adamantem mouere posse, cuius vires sunt inuictæ. In Polo:* ἢ κεμ' ἴσως ποτ' ἴδῃ ἐπεὶ κε ἀδαμαντίνα σῶπ. *Id est*, Et fortè me aspiciet, quoniam non adamantina est. H Ast vbi.] *Principium actionis & consilij ab exemplo captum.* I Amphiarei.] *Is enim nouerat, quòd si iret Thebas, se nunquam reuersurum, hac de causa sæpè renuit: sed tandem circumuentus ab vxore, quæ dono torquem aureum à Polynice acceperat, coactus est eò proficisci, vbi occubuit. Sed vxor misera tales pœnas tandem pependit, quales Clytæmnestra.* K Eam ceræ partem.] *Qua arte obsignatas literas resoluerit.* L Reddebat oracula.] *Modus respondendi.* M Cæterùm ea.] *Quibus socijs & auxilijs vsus.* N Iámque paulatim.] *Qua arte aduersarios & Philosophos retuderit.* O Deinde non magno.] *Autophona responsa, quæ & quomodo data.* P Parthis Armenijsque.] *Exempla responsorum.* Q Et hactenus quidem.] *Transitio ad ea, quæ cum Romanis & exteris externis acta.* R Nam præter.] *Sacra & ritus peculiares ab eodem instituta, & quæ circa eadem flagitiosè commissa.* S Qui Deo dicarentur.] *Consecratio puerorum.* T Admoto ore sese complecteretur.] *Donatus in Eunuchum tria osculandi genera discernit: Oscula officiorum, basia iudicorum affectuum, suauia libidi-*

rum quæ his exemplis confirmari possunt. Cicero ad Atticum: Atque vtinam ad complexum meæ Tulliæ, & osculum Atticæ venire possem. In Somnio Scipionis: Ille me amplexus & osculatus fiere prohibebat. In Oratione pro Muræna: Scientiam iuris tanquam fitiolam osculari. Basia & Basiationes vsurpat aliter Catullus, quàm Donatus adnotârit: Quæris quot mihi basiationes tuæ Lesbia sint satis? *alibi:* Basia multa basiarem. *alibi:* Da mihi basia mille. *Homerus:* Κῦπε δὲ ῥῦ κεφαλὼ, ἠδ' ὄμφω φάσε κοκκύ. *Catullus:* Iucundum os oculo quæ suauiabor. *Græcis autem* φιλήματα *tantùm, & κύσεν pro osculare.* κύσε *osculatus est.* V Lubet etiam.] *Exemplum dialogi Sacerdotis cuiusdam & Glyconis.* X Siquidem adiens ille] *Aliud periculosum Epicurei cuiusdam.*

Y Atque Epicureo.] *Epicurus summum bonum in voluptate ponebat, non corporis, quemadmodum Aristippus, sed animi, hoc est, in absentia omnium dolorum. Traditur fuisse vitæ continentissimæ, nomen tamen voluptatis illud, in qua summum bonum ponebat, effecit, vt ab eo homines voluptuarij, Epicurei dicantur. Sed necesse erat, inquit Lucianus, eum subinde vertere solum, tanquam impium, nullam vim cœlestem numéve diuinum existimantem.* Z Lignis ficulnis.] *Ex ligno ficulno fumum existere acerrimum, ac molestissimum, Plutarchus in Sympos. iacis perhibet. Si qua igitur ratio est, Alexandrum Pseudomantem impulit, vt Epicurei κυρίας δόξας, ficulnis cremaret lignis: ea (vt opinor) fuit, non vt eum nullius precij philosophum indicaret.* Κύριαι *porrò* δόξαι *propositiones dicuntur, & axiomata rata & firma, cuiusmodi erant Epicuri.*

α Accipe iam facinus.] *Alia responsorum exempla quorum eventus omninò diuersi fuêre.* β Erant autem.] *Interpretes oraculorum.* γ Insuper.] *Exempla barbaris redditorum.* δ Cæterùm pauca.] *Exempla eorum, quæ ipsi Luciano responsa ac facta.* ε Ego quum.] *Congressus Alexandri & Luciani.* ζ Aegialos.] *Aegialeus Phoronei, seu, vt alij volunt, Inachi filius fuit, cui Apis, cùm in Aegyptum trayceret, regnum Argiuorum reliquit. Ab eo igitur Aegialea cognominata fuit, quæ postea à Pelope Peloponnesos dicta est.*

TOZA-

ΤΟΞΑΡΙΣ Η ΦΙΛΙΑ. Μνησίππου καὶ Τοξάρεως.

TOXARIS, SIue Amicitia.

Erasmo Roterodamo interprete.

ARGVMENTVM.

VIdetur hoc dialogo Lucianus amicitiæ dignitatem atque effectum commendare voluisse, dum Toxarim & Mnesippum introducit, alterum Scytharum, alterum Græcorum, in amicitijs colendis fidem, prædicantem. Vtrumque autem pro patria sua contendentem, connumeratis aliquot suæ ætatis hominum exemplis, qui mutua inter se amicitia deuincti, extrema etiam pericula interim alij pro alijs obiêre. Occasio contentionis à solenni sacrificio & cultu Pyladis & Orestis, quibus illos Scythæ venerantur, sumpta est, altero videlicet mirante, & causam scisciante, ob quam homines externos, & etiam hostes suos, diuinis honoribus Scythæ prosequerentur: altero autem fidem & amicitiam illorum exponente, ob quam tantos honores consecuti essent. Neque enim quicquam sanctius aut religiosius à Scythis obseruari & custodiri, quàm amicitiam, eaque magis illos iactare sese, quàm vllis alijs operibus ac rebus. Interim tamen & illa memorabilia sunt, quæ de ritu iungendi fœderis & amicitiæ, cuius etiam Herodotus meminit in Melpomene, & de consuetudine contrahendi auxilia atque exercitus, obiter addit.

Interla-

Interlocutores: Mnesippus Græcus, Toxaris Scytha.

MNESIPPVS.

Τί φῆς, ὦ Τόξαρι, θύετε Ὀρέστῃ καὶ Πυλάδῃ ὑμῖν οἱ Σκύθαι, καὶ θεοὺς εἶναι πιστεύετε αὐτούς; Τόξ. θύομεν, ὦ Μνήσιππε, θύομεν, οὐ μὴν θεοὺς γε οἰόμενοι εἶναι, ἀλλὰ ἄνδρας ἀγαθούς. Μνήσ. νόμῳ δὴ ὑμῖν, καὶ ἀνδράσιν ἀγαθοῖς ἀφθαρτοῦσι θύετε ὥσπερ θεοῖς; Τόξ. οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑορτὰς καὶ πανηγύρεσι τιμῶμεν αὐτούς. Μνήσ. τί θηρώμενοι παρ' αὐτῶν; οὐ γὰρ δὴ εἰκῇ ὑμῖν θύετε αὐτοῖς, νεκροῖς γε οὖσιν. Τόξ. οὐ χαίρομεν ἴσως, εἰ καὶ οἱ νεκροὶ ἡμῖν εὐμενεῖς εἰσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ, καὶ πρὸς τοὺς ζῶντας ἄμεινον οἰόμεθα πράξειν, μιμνησκόμενοι τῶν ἀείσωμεν. καὶ τιμῶμεν ἀφθαρτοῦντας· ἡγούμεθα γὰρ οὕτως ἂν ἡμῖν πρὸς

QVid ais, Toxaris? Sacrificatis Orestiac Pyladi vos Scythæ, deosq; esse illos creditis? TOX. Sacrificamus, Mnesippe, sacrificamus inquam: haud tamen deos esse arbitrati, sed viros bonos. MNES. An verò mos apud vos, etiam bonis viris, posteaquam vita defuncti sunt, perinde vt dijs sacra facere? TOX. Non istuc modo, verùm eosdem festis diebus ac celebribus conuentibus honoramus. MNES. Quid captantes aut sperantes ab illis? Neque enim quo beneuolentiam illorum concilietis, ob id rem diuinam illis facitis, quum iam sint mortui. TOX. Nihil officiat fortasse, si & eos qui mortui sunt, propitios haberemus. quanquam non ob id tantùm hæc facimus: quin magis existimamus nos rem vehementer conducibilem, & his qui in vita sunt, esse facturos, si præstantium virorum memoriam celebremus, honoremq; habeamus ijs, qui vita defuncti sunt. Siquidem hac ratione

futurum

πολλοὺς ὁμοίους αὐτοῖς ἐ-
θελῆσαι γενέσθαι. Μνήσιπ.
ἐπὶ ταῦτα μὲν ὀρθῶς γι-
νώσκετε, Ορέστεω δὲ καὶ Πυ-
λάδου, τίνα μάλιστα θαυ-
μάσαντες, ἰσοθέους ἐποιή-
σασθε, καὶ ταῦτα, ἐπιλυ-
θέντας ὑμῖν ὄντας, ἢ τὸ μέ-
σιον πολεμίους; οἵ γε ἐ-
πὰ σφᾶς, ναυαγίᾳ περιε-
πεσόντας, οἱ τότε Σκύθαι
συλλαβόντες ἀπῆγον, ὡς
τῇ Αρτέμιδι καταθύσοντες,
ἐπιθέμενοι τοῖς δεσμοφύλα-
ξι, καὶ τῆς φρουρᾶς ἐπι-
κρατήσαντες, τόν τε βα-
σιλέα κτείνουσι, καὶ τὴν ἱέ-
ρειαν παραλαβόντες, ἀλ-
λὰ καὶ τὴν Αρτεμιν αὐτὴν
ἀφευλήσαντες, ᾤχοντο ἀ-
ποπλέοντες, καταχλάσαν-
τες τοῦ κοινοῦ τῶν Σκυ-
θῶν νόμου. ὥστε ἐ δὴ τα-
τα τιμᾶτε τοὺς ἄνδρας, οὐκ
ἂν φθάνοιτε πολλὰς ὁμοίους
αὐτοῖς ἐξεργασάμενοι. καὶ τέν-
τεῦθεν αὐτοὶ ἤδη πρὸς τὰ πα-
λαιὰ σκοπεῖτε, εἰ καλῶς ἐχθὲ ὑ-
μῖν πολλὰς εἰς τὴν Σκυθίαν
Ορέστας καὶ Πυλάδας καλέσαν.
ἐμοὶ

futurum arbitramur, vt multi apud nos illorum similes euadere cupiãt. MNES. *Ista quidem rectè iudicatis: at Pyladem atque Orestem quo nomine potissimùm suspexistis, vt diis eos æquaueritis, idq; adeò quum hospites vobis essent, vel, quod grauius, hostes? Quippe posteaquam naufragio eiecti, ab iis qui tum Scythiam incolebant, essent comprehensi abductiq; vt Dianæ immolarentur: adorti carcerarios, neque non oppressis excubiis & regem trucidârunt, & assumpta sacerdote, quin ipsa quoque Diana sublata, nauigio sese propipuerunt, irrisa publica Scytharum lege. Quòd si ob istiusmodi facta honorem habetis viris: facilè assecuti fueritis, vt multos illorum similes reddatis. Iámque ipsi ab hoc die vsque ad prisca illa respicite, num vobis expedierit multos in Scythiã Orestes ac Pylades appellere.*

Nam

ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖτε τάχιστα ἂν ὅτως ἀσεβεῖς αὐτοὶ, καὶ ἄθεοι γενέσθαι, τῶν πεπλοίπων θεῶν τὸν αὐτὸν τρόπον ὑμῖν ἐκ τῆς χώρας ἀπῳκισμένων. εἶτ' οἶμαι, ἀντὶ τῶν θεῶν ἁπάντων, τοὺς ἐπ' ἐξαγωγῇ αὐτῶν ἥκουσας ἄνδρας ἐκθειάσετε, καὶ ἱεροσύλοις ὑμῶν δόσι θύσετε, ὡς θεοῖς. εἰ γὰρ μὴ ἀντὶ τούτων Ὀρέστου καὶ Πυλάδου τιμᾶτε, ἀλλ' ἄπερ τι ἄλλο, ὦ Τόξαρι, ἀγαθὸν ὑμᾶς ἐργάσαντο, ἀνθ' ὅθεν πάλαι οὐ θεοὺς εἶναι δικαιώσαντες αὐτοὺς, νῦν τὸ ἔμπαλιν θύσαντες αὐτοῖς, θεοὺς εἶναι νενομίκατε, καὶ ἱερέοις ὀλίγου δεῖν τότε γενομένοις, ἱερεῖα νῦν προσάγετε· γελοῖα γὰρ ἂν ταῦτα δόξειε, καὶ ἐναντία τοῖς πάλαι. Τοξ. καὶ ταῦτα μὲν, ὦ Μνήσιππε, γενναῖα τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ἃ διήλεγξας. τὸ γὰρ δύο ὄντας, ὅτω μέγα τόλμημα τολμῆσαι, καὶ ζωστὸν ἀφ' τῆς αὐτῶν ἀπάρασας, ἐκπλεῦσαι ἐς τὸν Πόντον,

Nam mihi quidem isto pacto mox futurum videtur, vt religionis ac deorum expertes reddamini: diis qui reliqui sunt, ad eundem modum è regione vestra in exilium ablegatis: postea, opinor, deorum omnium vice, viros qui illos eiectum venerant, diuinitate donabitis: & qui sacrilegi in vos fuerunt, ijs tanquam diis sacrificabitis. Quòd si nequaquàm horum gratiâ Orestem ac Pyladem colitis, sed aliud quippiam Toxaris, in vos beneficij contulerunt, quâ gratiâ quùm olim non esse deos iudicaueritis, nunc è regione sacra illis facientes, deos esse decreuistis: & qui tum parum aberant, vt victimæ fierent, ijs nunc victimas offertis? Enimuerò ridicula videantur ista, & cum his quæ quondam statueratis pugnantia. Tox. Et ista quidem, Mnesippe, præclara sunt virorum illorum facinora, quæ commemorâsti: videlicet, duo cùm essent, tam ingentē ausum audere, vt tā procul à sua patria profecti, mar-

Πόντον, ἀπέρατον ἔτι τοῖς Ἕλλησιν ὄντα, πλεῖν μόνον τῶν ἐπὶ τῆς Ἀργοῦς εἰς τὴν Κολχίδα στρατευσάντων, μὴ καταπλαγέντας, μήτε τοὺς μύθους τοὺς ἐν αὐτῷ, μήτε τὴν προσηγορίαν καταλέσαντας, ὅτι ἄξενον ἐκαλεῖτο, οἶα, οἶμαι, ἀγείων ἐθνῶν οἰκούντων, καὶ ἐπειδὴ ἐάλωσαν, ὅτως ἀνδρέως χρησαθαι τῷ πράγματι, καὶ μὴ ἀγαπῆσαι, εἰ διαφυλάξοντα μόνον, ἀλλὰ τιμωρησαμένος τὸν βασιλέα τῆς ὕβρεως, καὶ τὴν Ἀρτεμιν ἀναλαβόντας ἀπελθεῖν. πῶς ταῦτα οὐ θαυμαστὰ, καὶ θείας τινὸς τιμῆς ἄξια παρὰ πάντων, ὁποῖοι ἀρετὴν ἐπαινοῦσιν; ἀτὰρ οὐ ταῦτα ἡμεῖς Ὀρέστη καὶ Πυλάδη ἐνιδρύσθω ἥρωσιν αὐτοῖς χρώμεθα. Μνή. λέγοις ἂν ἤδη ὅ, τι σεμνὸν καὶ θεῖον ἄλλο ἐξεργάσασθε. ἐπεὶ ὅσον ἐν τῷ πλῷ καὶ τῇ ἀφελεμίᾳ, πολλοὺς ἂν οἶμαι θεωτέρους ἐκείνων ἀφελέσθαι τοὺς ἐμπόρους, καὶ μάλιστα τοὺς Φοίνικας,

mare transmitterent, Græcis ad id vsque temporis intactũ, nisi solis his, qui Argo in Colchidẽ traiecerunt exercitũ: nihil expauefacti, neq; fabulas quæ de illo feruntur, neq; appellationẽ veriti quòd in hospitiũ vocaretur, videlicet (opinor) quòd feræ vndique gentes accolerent: deinde quum iam capti essent, vsque adeò strenuè sese gesserint: neq; sat habuerint si tantùm incolumes euaderent, nisi & à Rege acceptam contumeliam vlti, & Diana sublata abnauigassent. Quid? annon admiranda hæc, & quæ diuino quodã honore digna iudicent, quicquid est hominum qui virtutem suspiciũt? Quanquam non ista spectantes in Oreste ac Pylade, pro heroibus illos habemus. MNES. Atqui iam dices quidnam præter ista suspiciendum patrârint atq; diuinum. Nam quãtum ad nauigationem & peregrinationem attinet, non paucos profectò diuiniores istis ostendero negociatores, atque inter hos præcipuos Phœni-

πας αὐτῶν, ἐκεῖς τὸν Πόντον, οὐδ' ἄχρι τῆς Μαιώτιδος, καὶ τὸν Βοσπόρον μόνον ἐσπλέοντας, ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ βαρβαρικῆς θαλάττης ναυτιλομένους. ἅπασαν γὰρ οὗτοι ἀπτλοῦ, καὶ πάντα ἀγιαλὸν, ὡς ἐπεῖν, διερευνησάμενοι καθ' ἕκαστον ἔτος, ἐφ' ἃ τὸν μετοπώρου, εἰς τὴν αὐτῶν ἐπανίασιν, ὃς κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, θεὸς νομίζει, καὶ ταῦτα, καπήλους καὶ ταριχοπώλους, ἃ τύχοι, τοὺς πολλοὺς αὐτῶν ὄντας. Τί, ἄκουε δὴ, ὦ θαυμάσιε, καὶ σκόπει, καθ' ὅσον ἡμεῖς οἱ βάρβαροι, εὐγνωμονέστερον ὑμῶν περὶ τ' ἀγαθῶν ἀνδρῶν λέγομεν, εἴγε ἐν Ἄργει καὶ Μυκηνῶν οὐδάφος ἐνδοξόν ἐστιν ἐδεῖν Ὀρέστου καὶ Πυλάδου· παρ' ὑμῖν δὲ καὶ νεὼς ἀποδεδεικται αὐτοῖς ἅμα ἀμφοτέροις, ὥσπερ ἐκεῖνοι ἐκείνοις, ἑταίροις γε ὄσι καὶ θυσία πρόσαγοντα, καὶ ἡ ἄλλη τιμὴ ἅπασα. κοινὰ δὲ δεῖν, ὅτι ξένοι ἦσαν, ἀλλὰ μὴ Σκύθαι, ἀγαθοὶ κεκρίθη. ὁ γὰρ ἐξετάζομεν ὅθεν οἱ καλοὶ καὶ ἀγαθοί εἰσιν, οὐδὲ

ces, qui non in Pontum, neq; ad Mæotidē vsq; aut Bosporum tātum enauigāt, verūm quaquauersus Græcum ac Barbarū mare permetiuntur. Hi siquidem omnem oram, & omne littus (vt ita dixerim) perscrutatis in annos singulos, extremo demum autumno in suam patriam reuertuntur: quos scilicet ad eandem rationem pro diis habeto: idq; etiamsi complures illorum caupones ac salsamentarios esse reperies.

TOX. Audi nunc, ô vir admirande, consideraq; quanto nos, qui Barbari vocamur, rectiùs vobis de bonis viris sentiamus. Siquidem in Argo atq; Mycenis ne sepulchrū quidem vllum insigne videre est Orestis ac Pyladis, apud nos verò & templum ostenditur ambobus illis communiter sacrum, ita vt par erat amicis: & hostiæ offeruntur, reliquúsque omnis honos. Porrò quòd hospites erant, non Scythæ, id verò nihil obstat quò minus boni viri iudicentur.

neq;

ἀλλ' φθονοῦμεν, εἰ μὴ φίλοι οὗτοι ἀγαθὰ εἰργάσαντο· ἐπαινοῦντες δ' ἃ ἔπραξαν, οἰκείους αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἔργων ποιούμεθα· οὐδὲ μὰ Δία καταπλαγήσεται, τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ἀπαυδῶμεν, τοῦτό φαμεν, ὅτι ἡμῖν ἔδοξαν φίλοι οὗτοι δὴ, ἄριστοι ἁπάντων γεγενῆσθαι, καὶ τοῖς ἄλλοις νομοθέτα καταστῆσαι, ὡς χρὴ τοῖς φίλοις ἁπάσης τύχης κοινωνεῖν, καὶ ὑπὸ Σκυθῶν τῶν ἀείστων θεραπεύεσθαι. καὶ ἄχρι μετ' ἀλλήλων, ἢ ὑπὲρ ἀλλήλων ἕπαθον, ἀναγράψαντες οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐπὶ στήλης χαλκῆς, ἀνέθεσαν εἰς τὸ Ὀρέστειον, καὶ νόμον ἐποίησαντο, πρῶτον τοῦτο μάθημα, καὶ παίδευμα τοῖς παισὶ τοῖς σφετέροις εἶναι τῶν στήλων τούτων, καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς γεγραμμένα διαμνημονεύειν. θᾶττον γὰρ τὄνομα ἕκαστος αὐτῶν ἐπιλάθοιτο τοῦ πατρὸς, ἢ τὰς Ὀρέστου καὶ Πυλάδου πράξεις ἀγνοήσειεν. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πτερὸ βόλῳ τοῦνομα τὰ αὐτὰ, ὃ πρὸ τῆς στήλης δηλοῖ, γραφεῖς ὑπὸ τῶν παλαιῶν εἰκασμένα δείκνυται.

neq; enim perpendimus cuiates sint viri honesti ac probi: neq; inuidemus, si cũ amici nõ fuerint, res egregias gesserũt: quin magis admirãtes ea quæ patrârunt, ab ipsis factis domesticos ac nostrates illos ducimus. Quod aũt potissimũ stupentes in illis viris efferimus, illud est, q̃ nobis visi sũt amici inter sese longè optimi extitisse, atq; alijs exemplo fuisse, quasiq; legẽ statuisse, quẽ admodũ oportet amicos omnem inter se cõmunicare fortunã: simulq; promeruisse vt à Scythis, qui in amicitiæ laude primas tenerẽt, colerẽtur. Itaq; quæcũq; alter cũ altero, vel alter pro altero tulit, ea maiores nostri descripta in colũna ærea reposuerũt in tẽplo Orestis: ac leges statuerũt, vt ea colũna prima esset instituũio disciplinaq; liberis suis, si meminissent quæ in illa essent afscripta. Itaq; penè patris quisq; sui nomẽ citiùs obliuisceretur, quàm res gestas Orestis ac Pyladis ignoraret. Quin & in porticu templi eadẽ quæcũq; in colũna notãtur, priscorũ pictoris adũbrata visũtur:

πλέων Ορέστης ἅμα τῷ φίλῳ, εἶτα ἐν τοῖς λρημνοῖς, διαφθαρείσης αὐτῶν τῆς νεὼς, σωπελημμένος, καὶ πρὸς τῷ θυσίαν παρεσκευασμένος, καὶ ἡ Ιφιγένεια ἤδη κατάρχεται αὐτῶν, καταλυκρὸν δὲ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τοίχου, ἤδη ἐκδεδυκὼς τὰ δεσμὰ γέγραπται, καὶ φονεύων τὸν Θόαντα, καὶ πολλοὺς ἄλλους τῶν Σκυθῶν. καὶ τέλος, ἁρπάζοντες, ἔχοντες τῷ Ιφιγένειαν, καὶ τῷ θεόν. οἱ Σκύθαι δὲ ἄλλως ἐπιλαμβάνονται τοῦ σκάφους ἤδη πλέοντος, ἐκκρεμαννύμενοι τῶν πηδαλίων, καὶ ἐπαναβαίνειν πειρώμενοι· εἶτ' ἐδὲν ἀνύσαντες, οἱ μὲν αὐτῶν τραυματίαι, οἱ δὲ καὶ, δεῖ τοῦτο, ἀφικνοῦνται πρὸς τῷ γῇ. ἔνθα δὴ καὶ μάλιστα ἴδοι τις ἄν, ὁπόσῳ ὑπὲρ ἀλλήλων εὔνοιαν ἐπιδείκνυνται, ἐν τῷ πρὸς τοὺς Σκύθας συμπλοκῇ. ποιοῖκε γὰρ ὁ γραφεὺς ἑκάτερον ἀμυνόμενα μὲν καθ' ἑαυτὸν πολεμίων, ἀμυνόμενον δὲ τοὺς ἐπιφερομένους θατέρῳ, καὶ πρὸς ἐκείνου ἀπαντᾷν, πειρώμενον τοῖς τοξεύμασι, καὶ

nempe Oreſtes vnà cum amico nauigans, deinde fracta inter abruptas cautes ipſorum naue comprehenſus, & ad victimā adornatus: iamq; Iphigenia initiat eos. Exadueersò verò in altero pariete idem iam vinculis exutus depictus eſt, ac Thoantem occidens, multoſq; ex Scythis alios. Poſtremò ſoluentes abducta Iphigenia, ac dea. Porrò Scythæ fruſtra ſcapham adoriuntur iam nantem, hærentes gubernaculis, ac conſcendere conantes. Deinde re fruſtra tentata, alij quidem ex eis ſaucij, alij verò eius rei metu compulſi, natatu ſemet in ſolum recipiunt: vbi vel maximè liceat perſpicere, quantam alter in alterum benevolentiam præſtiterit in conflictu cum Scythis. Fecit enim pictor vtrunque de hoſtibus in ſemet ruentibus ſecurum, propellentem autem eos qui in alterum feruntur, ac præ illo iaculis occurrere conantem:

pro

καὶ παρ' οὐδὲν τιθέμενον, εἰ ἀφανίσεται, σώσας τὸν φίλον, καὶ τοῦτο ἐπ' ἐκεῖνον φερομένου πληγὴν προαρπάσας τῷ αὐτοῦ σώματι. τοῦτο δὴ τοσαύτην εὔνοιαν αὐτῶν, καὶ τοῦτο ἐν τοῖς δεινοῖς κοινωνίαν, καὶ τὸ πιστὸν καὶ φιλίταρον, καὶ τὸ ἀληθὲς, καὶ βέβαιον τὸ πρὸς ἀλλήλους ἔρωτα, οὐκ ἀνθρώπινα ταῦτα οἰόμεθα εἶναι, ἀλλά τινος γνώμης βελτίονος, ἢ κατὰ τοὺς πολλοὺς τούτους ἀνθρώπους. οἱ μέχρι μὲν κατ' ὄρον ὁ πολὺς εἶναι, τοῖς φίλοις ἀγανακτοῦσιν, εἰ μὴ ἐπ' ἴσης κοινωνοῦσι τῶν ἡδέων. εἰ δέ τι καὶ μικρὸν ἀντιπνεύσειεν αὐτοῖς, οἴχονται, μόνοις τοῖς κινδύνοις ἀπολιπόντες. καὶ γὰρ οὖν καὶ τόδε ὅπως ἀδικῶν, ἐδόκει Σκύθαι φιλίας μεῖζον οἴονται εἶναι. οὐδὲ ἔστιν ἐφ' ὅτῳ ἄν τις Σκύθης μᾶλλον σεμνύοιτο, ἢ ἐπὶ τῷ συμπονοῦσα φίλῳ ἀνδρὶ καὶ κοινωνοῦσα τῶν δεινῶν. ὥσπερ οὐδὲν ὄνειδος μεῖζον παρ' ἡμῖν, τοῦ προδότου φιλίας γεγενῆσθαι δοκεῖν.

pro nihilo quidem perientem si intereat ipse, modò seruet amicum, vel suo ipsius corpore praueniens excipiensque ictus in illum intentos. Iam verò tantam illorum beneuolentiam, atque in rebus tristibus communionem, fidem, humanitatem, veritatem, deinque constantiam alterius in alterum amoris: hæc haudquaquam humana putauimus esse, verùm animi cuiusdam præstantioris, quàm pro more vulgarium istorum mortalium, qui donec secundis ventis nauigatur, amicis indignantur nisi ex æquo participes fiant rerum lætarum: quòd si vel paululum eis venti reflare cœperint, aufugiunt, solos in periculis deserentes. Enimuerò & illud noueris, nihil amicitia melius arbitrantur Scythæ, neque est in quo Scytha magis glorietur, quàm in adiuandis amicis, communicandisque rebus acerbis: quemadmodum neque probrum apud nos maius vllum, quàm amicitiæ desertorem videri.

δὲ ταῦτα Ορέστου καὶ Πυλάδου τιμῶμεν, ἀείσους γενομένους τὰ Σκυθῶν ἀγαθὰ καὶ ἐν φιλίᾳ διενεγκόντας, ὃ πρῶτον ἡμεῖς ἁπάντων θαυμάζομεν, καὶ τοὔνομα ἐπὶ τούτοις αὐτῶν ἐθείμεθα, Κοράκους καλεῖσθαι, τοῦτο ἄν δὲ ὄτιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φωνῇ, ὥσπερ ἄν ἔ τις λέγοι, φίλιοι δαίμονες. Μνή. ὦ Τόξαρι, ἐ μόνον ἄρα τοξεύειν ἀγαθοὶ ἦσαν Σκύθαι, καὶ τὰ πολεμικὰ τῶν ἄλλων ἀμείνους, ἀλλὰ καὶ ῥῆσιν ἀσεῖν, ἁπάντων δυνατώτατοι. ἐμοὶ γοῦν τέως ἄλλως γιγνώσκουτι, ἤδη καὶ αὐτῶν δίκαια ποιεῖν δοκεῖτε, οὕτως Ορέστου καὶ Πυλάδου ἐκθειάσαντες, ἐλελύθεις δὲ μοι, ὦ γυναῖκ, καὶ γραφεὺς ἀγαθὸς ὢν πάνυ γοῦν ἐναργῶς ἐπιδείξας ἡμῖν τὰς ἐν ὧν Ορέστου εἰκόνας, καὶ τοῦ μάχου τῶν ἀνδρῶν, καὶ τὰ ὑπὲρ ἀλλήλων πάθματα. πολλοὶ ἀλλ' ἐκ ὀφθαλμῶν ἄν ἔτω ποτὲ διεσπάσαν ἐν φιλίαν ἐν Σκύθαις·

Has ob res Orestem ac Pyladē veneramur, quòd præstantes exiiterint in Scythariū virtutibus atq; in amicitia præcelletes: id quod nos omniū maximè admiramur. Appellationē quoq; ex his illorū factis imposuimus, vt Coraci vocetur, quod quidē nostra in lingua perinde sonat, at si qs dicat diij amicitiæ præsides. MNE. *Hui Toxaris, profectò nō arcu modò valuerunt Scythæ, bellicisq; in reb. cæteris antecelluerunt, verùm videtur & ad orandū persuadendumq; omniū aptissimi: vnde mihi quum dudum secus videretur, nunc eidē meritò fecisse videmini, qui sic Orestem ac Pyladem in deorum numerū retuleritis. Verùm illud me fugerat, vir optime, quòd pictor quoq; bonus esses. Admodum enim euidenter ostēdisti nobis quæ sunt in Orestis templo, picturas pugnamq; virorum, alterisq; pro altero suscepta vulnera. Tametsi non putā-*

tam amicitiā vsqueadeò cultā fuisse quondā apud Scythas;

magis

ἅτι γὰρ ξένους καὶ ἀγέους ὄντας αὐτοὺς, ἔχθρα μὴ ἀεὶ σωῆνα., καὶ ὀργῇ καὶ θυμῷ φιλίαν δὲ μηδὲ πρὸς τοὺς οἰκειοτάτους ἐπαναρῆ, θαι, τραμαρόμῳ τοῖς τε ἄλλοις ἃ περὶ αὐτῶν ἀκούομεν, καὶ ὅτι κατεσθίουσι τοὺς πατέρας ἀφθανόντας. Τόξ. ἃ μὴ καὶ τᾶλλα ἡμεῖς τῶν Ἑλλήνων καὶ δικαότεροι τὰ πρὸς τοὺ γονέας, καὶ ὁσιώτεροι ἐσμὲν, οὐκ ἂν ἐν ὦ παρόντι φιλοτιμηθείω πρὸς σέ. ὅτι δὲ οἱ φίλοι Σκύθαι πολὺ πιστότεροι τῶν Ἑλλήνων φίλων εἰσὶ, καὶ ὅτι φιλίας λόγος πολέων παρ' ὑμῖν, ἢ παρ' ὑμῖν, ῥᾴδιον ἐπιδεῖξαι. καὶ πρὸς θεῶν τῶν Ἑλλήνων, μὴ πρὸς ἀχθηδόνα μοι ἀκούσῃς, ἢν εἴπω τι ὧν κατανενόηκα, πολλὺ ἤδη χρόνον ὑμῖν συγγινόμενος· ὑμεῖς γάρ μοι δοκεῖτε, τοὺς μὲν περὶ φιλίας λόγους ἄμεινον ἄλλων εἰπεῖν ἂν δύναθαι, τὰ ἔργα δὲ αὐτῆς ὀ μόνον ὀ κατ' ἀξίαν τῶν λόγων

magis autem, quòd barbari essent atq; agrestes, simultate quidem, ira, rabieq; perpetuò committi: amicitiam verò ne in familiarissimos quidem exercere solitos: idq; coniciens, quum ex alijs quæ de illis audimus, tum ex hoc, quòd progenitores suos vita defunctos deuorant. TOX. An nos Græcis quùm alijs in rebus tum in his quæ ad parentum attinent cultum, sanctiores magisq; pij sumus, in præsentiarum haudquaquam contenderim: quòd autem nostrates amici longè fideliores sint amicis Græcis, quodque amicitiæ ratio maior apud nos quàm apud vos, haud difficile fuerit docere. Ac per deos Græcorum, ne tibi molestum sit audire, si quæ perspexi, dixero, multum iam temporis apud vos versatus. vos enim mihi videmini præclarius cæteris de amicitia verba posse facere, vim verò factaq; illius adeò non solùm pro ser-

γων ἐκμετρεῖν, ἀλλ' ἀπόχρη ὑμῖν ἐπαινέσαι τι αὐτῶν, καὶ διέξελθεῖν, ἡλικὸν ἀγαθόν ἐστιν, ἐν δὲ τοῖς χρείαις προδόντες τοὺς λόγους, δραπετεύετε, ἀκοιδὶ ὅπως, ἐκ μέσων τῶν ἔργων. καὶ ὁπόταν ὑμῖν οἱ τραγῳδοὶ τὰς τοιαύτας φιλίας ἐπὶ τῶν σκηνῶν ἀναβιβάσαντες διακνύωσιν, ἐπαινεῖτε, καὶ ἐπικροτεῖτε καὶ συνδωρούνται αὐτοῖς ὑπὲρ ἀλλήλων οἱ πολλοὶ, καὶ ἐπιδακρύετε, αὐτοὶ δὲ ὅθεν ἄξιον ἐπαίνου ὑπὲρ τῶν φίλων παρέχεσθαι τολμᾶτε, ἀλλ' εἴ τε φίλος δεηθεὶς τύχοι, αὐτίκα μάλα, ὥσπερ τὰ ὀνείρατα, οἰχόμενα ὑμῖν ἐκ τοῦδε ἀπαλλάττει αἱ πολλαὶ ἐκεῖναι τραγῳδίαι, τοῖς κενοῖς τούτοις, καὶ ἀνθρωποῖς προσωπείοις ἐοικότας ὑμᾶς ἀφεῖσαι, ἃ δικρημνία τὸ σῶμα, καὶ παμμιγεῖς ἐκχυνόντα δὲ τὸ σμικρότατον φθέγγεσθαι ἡμεῖς ἐμπαλιν, ὅθεν γὰρ διαλεγόμεθα ἐν τοῖς περὶ φιλίας λόγοις, τοσοῦτον ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῖς πλουσιωτέρους. ἔχ' ἐκεῖ δοκεῖ, ὅτε νῦν ποιῶμεν.

monum dignitate non exercere, vt sat vobis sit prædicare eam, & quantum sit bonum, ostendere: at vbi vsu uenit, deficientes à sermonibus, nescio quomodo è medio negocio aufugitis. Cæterùm quum Tragœdi in scenã progressi, istiusmodi amicitias vobis repræsentãt, plerique laudatis atque applauditis, ac pro se mutuò periclitantibus illis lachrymatis, ipsi verò nihil dignum laude pro amicis præstare audetis: quin siquando fortè accidat vt egeat amicus, ibi protinus non secus atque insomnia procul auolantes euanescunt vobis multæ illæ tragœdiæ, vosq; similes relinquunt inanibus istis ac mutis personis, quæ diductoriclu, atque immanè hiantes, ne minimum quidem loquuntur. At nos ediuersò, quò sumus in dicendo de amicitia posteriores, hoc in præstanda ea præcedimus. Quare, si videtur, ita in præsentiarum agamus

priscos

τὸς ἢ παλαιὸς φίλους ἀπομνημονεύειν ἐάσωμεν, εἴ τινας ἢ ἡμεῖς ἢ ὑμεῖς τῶν πάλαι καταλειπομένων ἐξελέγξομεν, ἐπεὶ κατά γε τοῦτο πλεονεκτοῖτε ἄν, πολλοὺς καὶ ἀξιοπίστους μάρτυρας, τοὺς ποιητὰς παρεγγράφοντες, τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Πατρόκλου φιλίαν, καὶ τοῦ Θησέως καὶ Πειρίθου, καὶ τοῦ ἄλλου ἑταιρείαν, ἐν καλλίστοις ἔπεσι καὶ μέτροις ῥαψῳδοῦντας. ὀλίγους δέ τινας προσθεσόμενοι τῶν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν διηγησάμενοι, ἐγὼ μὲν τὰ Σκυθικὰ, σὺ δὲ τὰ Ἑλληνικά· καὶ ὁπότερος ἂν ἐν τούτοις κρατῇ, καὶ ἀμείνους πράξαντας τοὺς φίλους, αὐτός τε νικηκὼς ἔσται, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνακηρύξει, καλλίστου ἀγῶνα καὶ σεμνότατον ἀγωνισάμενος. ὡς ἔγωγε πολὺ κάλλιον ἄν μοι δοκῶ μονομαχῶν καὶ νικηθεὶς, ἀρτιμελῆς ἀναστήσεσθαι τοῦ δεξιᾶς, ὅπερ ὁ Σκυθικὸς ἐπιτίμιόν ἐστιν, ἢ χείρων ἄν τοῦ Φιλίππου κεκλῆσθαι, καὶ ταῦτα, Ἑλλὴν ὢν Σκύθης αὐτὸς ὤν.

Μνή.

priscos illos amicos valere sinamus, si quos vel nos vel vos ex his qui olim fuêre, recensere valemus, quando ista quidem parte vos nimirum superaueritis cõpluribus ac grauibus adductis testibus, nempe poëtis, qui Achillis & Patrocli amicitiam, tũ Thesei Pirithoiq, neque non aliorum necessitudinem, pulcherrimis versibus carminibusq contexuerunt. Quin paucos quosdam in medium afferamus ex his qui nostra ipsorũ memoria fuerunt, atq eorum res gestas exponamus: ego quidè Scythicas, tu verò Græcanicas. Et in his vter superârit, melioraq produxerit amicorum exempla, is & victor esto, ac suam ipsius victoriam promulgato, tanquam qui pulcherrimum honestissimumq certamẽ decertârit: adeò vt ego quidem nõ paulò malim mihi in singulari victo certamine dextram amputari (nam est apud Scythas victo pœna) quàm in amicitia quopiam inferior iudicari, præsertim Græco, ipse Scytha quum sim.

Μνή, ἔστι δ, Τόξαρι, ὁ φαῦλον τὸ ἔργον ἀνδρὶ, οἵῳ σοί, πολεμεῖν μονομαχήσαι, πολὺν ὀχλοῦντας καὶ τεθηγμένους πρὸς πονασμῷ τοὺς λόγους, ὁ μὲν ἀγνοῶν γε οὕτω καταπροπλοὺς ἐν βραχεῖ τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν, ἐπιχωρήσομαί σοι. καὶ γὰρ ἂν εἴη παντελῶς, ἐπὶ λυσιν μὲν ἐκείνοις ἐπιθεῖναι τοσοῦτοι τῶν Σκυθῶν, ὁποῖοι οἵ τε μῦθοι λέγουσι, καὶ αἱ ὑμέτεραι παλαιαὶ γραφαὶ, ἃς μικρῷ πρόσθεν εὖ μάλα ἐξεπραγῴδηκας, Ἑλλήνας δὲ πάντας, τοσαῦτα ἔθνη, καὶ τοσαύτας πόλεις ἐρήμους ἐπὶ σοῦ ἁλῶναι. εἰ γὰρ τοῦτο γένοιτο, οὐ τὴν δεξιὰν ὥσπερ ὑμεῖς, ἀπὸ τῆς γλώττης ἀποτμηθῆναι, καλόν. πότερον δὲ ἀείσθαι χρὴ τὸν ἀριθμὸν ὑμῖν τῶν φιλικῶν τούτων πράξεων, ἢ ὁπόσῳ ἄν τις πλείους ἔχειν δόξειν ἄν πρὸς τὴν νίκην. Τόξ. οὐδαμῶς, ἀλλ' ἀείσθω μὴ ἐν τῷ πλήθει αὐτῶν τὸ κράτος, ἀλλ'

MNE. Quãquam est haud mediocris negocij, cum viro, ita vt tu es, bellatore, singulari certamine congredi, tũ admodum instructo missilibus ac penetralibꝰ narrationibus: haud tamẽ vsqueadeò ignauiter tã citò vniuersam deferens Græciam, tibi cessero. Etenim vehemẽter absurdum fuerit, quum duo illi tantum vicerint Scytharum, quantum fuisse declarant tum fabulæ, tum vetustæ vestræ picturæ, quas paulò antè scilicet admodum repræsentabas: Græcos omneis, tot nationes, tot ciuitates, nullo defendente vinci abs te. Nam istuc si fiat, non dextram, quemadmodum apud vos solet, sed linguam execari conueniat. Sed vtrũ spectare nos oportet, numerũmne eorum quæ amicè quis gesserit: an magis quò plures alteruter amicos referre poterit, hoc victoria dignior videbitur? TOX. Nequaquam, imò non multitudine vis horũ spectetur, verùm

ἀπ' ἐ ἀμέινους, καὶ εἰζμώτερα φάνοιτο ἂν σὰ τῶν ἐμῶν, ἴσα τὸν ἀριθμὸν οὖσα, μαρμαρωτέρα δηλονότι, ἐγκαθυτά μοι τὰ τραύματα, καὶ θανάσιμον ἐνδώσω πληγάς. Μνή. εὖ λέγεις, καὶ ὠφελήσω, ὁπόσαι ἱκαναί. Τό. πάντ' ἔμοιγε δοκοῦσιν ἱκανῶς. Μνή. μαθοὶ δοκεῖ. πρότερος δὲ λέγε, ἀπὰ ἐπομοσάμενος ἢ μὴ ἀληθῆ ἐρεῖν· ἄπορος γὰρ ἂν πολλὰ πλάττειν τὰ τοιαῦτα, ὁ πάνυ χαλεπόν, καὶ ὁ ἔλεγχος ἀφανής. εἰ δὲ ὀμόσας, οὐχ ὅσιον ἀπιστεῖν. Τό. ὀμόμεθα, εἴ τι καὶ ὅρκῳ δεῖν νομίζεις. Μνή. τίς δὲ σοι τῶν ἡμετέρων θεῶν, ἆρ' ἱκανὸς ὁ φίλος; Τό. καὶ μάλα, ἐγὼ δὲ τὸν ἐπιχώριον ὀμνύμι σοι ἐν τῷ ἐμαυτοῦ λόγῳ. Μνή. ἴσω Δίνιω ὁ Ζεὺς ὁ φίλος, ἢ μὴ ὁπόσ' ἂν λέγω πρὸς σε, ἢ αὐτὸς ἀλλὸς, ἢ πρὰ ἄλλων, ὁπόσ' ἂν οἷόν τε ὦ, δι' ἀκεραίου.

verùm si quæ tu narrabis facta, his quæ narrabo, videantur præstantiora, magisq; penetrantia: tum mirum etiamsi numero paria sint, opportuniora magisque lethalia mihi facient vulnera: ac penè memet ad ictus accommodabo. MN. Probè loqueris. Statuamus igitur quot erunt satis. TOXA. Mihi quidem satis fore videtur, si vterque quinq; narret exempla. MNE. Istidem mihi videtur. ac prior dicito, verùm adiuratus, nimirum non nisi vera dicturum. alioqui fingere eiusmodi, non admodum fuerit difficile: palàm autem refelli non queant. Porrò si iuraris, nefas sit non habere fidem TO. Iurabimus, si quid etiam iureiurando opus esse censes. MN. Quis tibi è dijs nostratibus, num satisfaciat Iupiter Philius? Ego quoque tibi nostratem

TOXA. Et maximè. iurabo, meapte in lingua. MNES. Testis igitur esto Iupiter Philius, quæcunque dicturus sum apud te, ea nimirū vel quæ vidérim ipse, vel quæ ab alijs quoad fieri potuit, diligen-

ἀκριβέας ἐκπυθανόμενος ἐρῶν, μηδὲν παρ' ἐμαυτοῦ ἐπιπραγματεύων. καὶ πρώτιστόν γε τοι τοῦ Αγαθοκλέους καὶ Δανίου φιλίαν διηγήσομαι, ἀοίδιμον ἐν τοῖς Ιωσι γενομένην. Αγαθοκλῆς γὰρ οὗτος ὁ Σάμιος ὁ πεὶ πολλοῦ ἐγένετο, ἄνεις μὲν ἐς εὐλάβειαν, ὡς ἔοικε, τἄλλα δὲ οὐδὲν ἀμείνων Σαμίων τῶν πολλῶν, οὔτε ἐς τὸ γένος, οὔτε ἐς τοῦ ἄλλου περιουσίαν, Δανίᾳ δὲ τὸ Λυσίου Εφεσίου φίλος ἐκ παίδων ἦν. ὁ δὲ Δανίας ἐπλούτει ἄρα ἐς ὑπερβολὴν, καὶ ὥσπερ ἀνὸς νεόπλουτον ὄντα, πολλοὺς καὶ ἄλλους εἶχε περὶ αὐτὸν, ἱκανοὺς μὲν συμπιεῖν, καὶ πρὸς κόλουσιν σωθῆναι, φιλίας δὲ πλεῖστον ὅσον ἀφεστῶτας. τέως μὲν οὖν ἐν τούτοις καὶ ὁ Αγαθοκλῆς ἐξετάζετο, καὶ συνῆν, καὶ συνέπινεν αὐτοῖς, οὐ πάνυ χαίρων τῇ τοιαύτῃ διατριβῇ, καὶ

diligentissimè perceperim, narraturum, nihil ex me ipso comminiscentem, alleuantémque. Ac primo quidem loco, Agathoclis Diniæque amicitiam referam, quæ apud Ionas est celebratissima. Nam Agathocles hic, qui Samius fuit, non ita pridem vixit, vir in amicitia quidem præcipuus, ita vt re declarauit: cæterùm reliquis in rebus vulgo Samiorum nihilo præstantior, neq genere, neque cæteris item opibus. Huic cum Dinia Ephesio Lysionis filio amicitia à puero intercesserat. Porrò Dinias supra modum ditatus est, & quemadmodum solent ij qui nuper opes nacti sunt, complures & alios secum habebat, satis quidem idoneos illos & ad compotandum, & ad voluptariam consuetudinem, ab amicitia verò longè alienissimos. Atque inter hos interim habebatur Agathocles, conuiuebátque & compotabat illis, non admodum approbans eam viuendi rationem,

Dinias

καὶ ὁ Δεινίας οὐδὲν αὐτὸν ἐντιμότερον εἶχε τῶν κολακων. τελευταῖον δὲ καὶ παρόξυνε, τὰ πολλὰ ἐπιτιμῶν, καὶ φορτικὸς ἐδόκει, ὑπομιμνήσκων καὶ τῶν προγόνων, καὶ φυλάττειν παραγγέλλων, ἃ μετὰ πολλῶν κάμματων ὁ πατὴρ αὐτῷ λελοιπεσαν, κατέλιπεν. ὥστε δὲ ταῦτα, οὐδὲ ἐπὶ τοὺς κώμους ἐπῄει ἔτι αὐτὸν, ἀλλὰ μόνος μετ' ἐκείνων ἐκώμαζε, λανθάνειν πειρώμενος τὸν Αγαθοκλέα.

καὶ δή ποτε ἐκ τῶν κολακων ἐκείνων ὁ ἄθλιος ἀναπείθεται, ὡς ἐρᾷ αὐτῷ Χαρίκλεια, Δημώνακτος γυνὴ, ἀνδρὸς ἐπιφανοῦς, καὶ πρώτου Εφεσίων τὰ πολιτικά. καὶ γραμμάτια τε εἰσφοίτα παρὰ τῆς γυναικὸς αὐτῷ, καὶ στεφανοι ἠμιμάραντοι, καὶ μῆλά τινα ἀπεδεδαγμένα, καὶ ἄλλα, ὁποῖα αἱ μαστροποιοὶ ἐπὶ τοῖς νέοις μηχανῶνται, κατὰ μικρὸν, αὐτοῖς ἐπιτεχνώμενοι τοὺς ἔρωτας, καὶ ἐναφλέγουσα τὸ πρῶτον ἐρᾶσθαι

Dinias autem nihilo hunc potiorem habebat, quàm cæteros adulatores. Tandem etiam offendere cœpit crebriùs obiurgans, molestiùsque videbatur, quippe qui admoneret cum maiorum, præciperétque vt seruaret quæ multo labore parta pater illi reliquisset: adeò vt ob hæc ne ad comessationes quidem illum deinceps adhiberet, sed solus cum illis comessaretur, celare cupiens Agathoclem. Demum ab assentatoribus illis misero persuasum est quòd amaretur à Charicléa Demonactis vxore, viri illustris, atque inter Ephesios in honoribus ciuilibus primarij. Iam & literulæ à muliere ad illum ventitabant, & serta semimarcida, & mala quædam admorsa, denique quicquid ad hæc lenæ machinantur in adolescentes, quo paulatim illis amorem artibus quibusdam inserant, primúmque hac incendant opinione

ρᾶσθαι νομίζοντας. ἐπαγω-
γόταζον γὰρ τοῦτό γε, καὶ μαλ-
λιστα τοῖς καλοῖς εἶναι οἰομένοις, ἄχρις ἂν λάθωσιν ἐς τὰ δίκτυα ἐμπεσόντες. ἡ Χαρίκλεια δέ, ὦ ἄριστον μὲν γυναῖκα, ἐταιρικὴν δὲ ἐπιτόπως, καὶ ζῦν πεσυχόντος ἀεὶ, καὶ ἐ πάνυ ἐπ' ὀλίγῳ ἐθελήσαι τις. καὶ ἐ πεσίδοι τις μόνον, ὑθὺς ἐπεσόνει. καὶ δὶς ὁδὶν ὦ, μή ποι ἀντέποι Χαρίκλεια. δεινὴ δὲ καὶ τἆλλα τεχνίτις, παρ' ὧ τινα βουλοίτο τῶν ἑταιρῶν, ἐπισπάσασθαι ἐρασθῶ, καὶ ἀμφίβολον ἔτι ὄντα, ὅλον ἐποιήσασθαι, καὶ ἐνὶ χόμψον ἤδη ἐπιτεῖναι, καὶ πεσικκαῦσαι, ἄρτι μὲν ὀργῇ, ἄρτι δὲ κολακείᾳ, καὶ μετὰ μικρὸν ὑπεροψίᾳ, καὶ ζῶν πεὸς ἕτερον ἀγκλίνειν δοκεῖν. καὶ ὅλη συγκικρότητο ἀπαντοχόθεν ἡ γυνὴ, καὶ πολλὰ μηχανήματα παυδοκεύασο κατὰ τῶν ἐρασῶν. τοῦτο δὲ τότε οἱ Δφνὶς κόλακες παραλαμ-

pinione, quòd sese credant amari. Nam plurimùm illicit & hoc, præsertim eos qui sibi formosi videntur, donec imprudentes in cassés inciderint. Erat autem [c] Chariclèa vrbana quidem & elegans muliercula, at supra modum meretricia, sempérque illius, quicunque fortè adiisset, etiamsi quis admodum leuiter concupiuisset: quin si vel aspexisset duntaxat, protinus adnuebat: nec vllo pacto metuendum erat ne quando recusaret Chariclèa: admirabilis autem alioqui artifex, quauisq; meretrice doctior allicere amatorem, & ambiguus quum adhuc esset, totum subigere: at quum iam teneretur, incitare, ac magis magisq; accendere, nunc ira, nunc blandimentis, ac mox fastidio, deinde iniecta suspicione, quasi ad alium sese deflexura esset: postremò omni ex parte egregiè docta erat mulier & absoluta, artibúsque omnigenis in amantes instructa. Hanc igitur tum Diniæ adulatores accersiuerant

παραμβάνουσιν ἐπὶ τὸ μειράκιον, καὶ τὰ πολλὰ ὑπεκωμώδουν, συνεβουλεύοντο αὐτὸν εἰς τὸν ἔρωτα τῆς Χαρικλείας. ἡ δὲ πολλὰς ἤδη νύμφας ἐκφαυλίζουσα, καὶ μυείους ἔρωτας ὑποκεινάμενη, καὶ οἴκους πολυταλάντους ἀναπείθουσα, ποικίλον τι, καὶ πολυγύμνασον κακὸν, παραλαβοῦσα εἰς τὰς χεῖρας ἀπροϊκόν, καὶ ἄπορον τῶν τοιούτων μηχανημάτων νικάσκον, ἐκ ἀνίκων ἐκ τῶν ὀνύχων. ἀλλὰ περιέχουσα πανταχόθεν, καὶ δαπείρασα, ὅτι ἤδη πανταπάσιν ἐκράτει, αὐτή τε ἀπώλετο ὑπὸ τῆς ἄγρας, καὶ τοῦ Λακεδαιμονίου Δεινίου μυείων κακῶν αἰτία ἐγένετο. τὸ γὰρ πρῶτον ἀνθὸς ἐκεῖνα ἐπ' αὐτὸν καθεῖς τὰ γραμμάτια, καὶ σιωπῶς πεμπομένη τοῦ ἄδραν, ὡς ἐδάκρυσε, καὶ ἐπηγρύπνησε, καὶ τέλος, ὡς ἀπαγξάμενον αὐτοῦ ἡ ἀθλία ὑπὸ τοῦ ἔρωτος, ἕως δὴ ὁ μακάριος ἐπείσθη καλὸς εἶναι, καὶ τοῖς Ἐφεσίων γυναιξὶ πρόσπόθητος. καὶ πανσιωνίχθη

rant in adolescentulum, multáque assimulabant quo eum in amorem Chariclêæ impellerent. Ita porrò quæ complures iam adolescentes iugulárat, & innumerabiles amores fuerat mentita, domosq; opulentas euerterat, varium quoddam atque inexpugnabile malum: vbi nacta manibus est simplicem & huiusmodi artium imperitum adolescentulum, haudquaquam amittebat ex vnguibus: sed vndique oppugnans tentánsque, vbi iam omnium esset compos, tum ipsa dum captat, cepta periit tum infelici Diniæ innumerabilium malorum extitit causa. Nam primùm quidem statim literulas illa ad illum dat, ac subinde missitat ancillulam, quæ renunciaret vt fleret, vt vigilaret, postremò vt misera præ amore suffocatura esset sese: donec iam beatus ille persuasus, sibi formosus esse videretur, atque Ephesiorum

uxoribus præter cæteros adamabilis. Ac tãdem in congressum

adductus

νέχθη πολλὰ πεπεισμένος, καὶ τὸ ἐνθένδε ἤδη ῥᾷον, ὡς τὸ εἰκὸς, ἀλώσεσθαι ἐμέλλεν ὑπὸ γυναικὸς καλῆς, καὶ πρὸς ἡδονήν τι ὁμιλήσαι ἐπιστάμενης, καὶ ἐν καιρῷ δακρύσαι, καὶ μεταξὺ τῶν λόγων ἐλεεινῶς ἀποστενάξαι, καὶ ἀπιόντος ἤδη λαβέσθαι, καὶ ἀσπασθέντι περιδραμεῖν, καὶ καλλωπίζεσθαι, ὡς ἂν μάλιστα ἀρέσαι, καί πως καὶ ᾆσαι, καὶ κιθαρίσαι, οἷς ἅπασι κατὰ τὴν Δίνιον ἐκέχρητο. καὶ ἐπεὶ ἤσθετο πονήρως ἔχοντα καὶ διάβροχον ἤδη τοῖς ἔρωσι, καὶ δακρύων γεγενημένον, ἄλλο ἐπὶ τούτοις ἐπενόει, καὶ τὴν ἄθλιον ἀπώλλυε· δεῦρό τι γὰρ ἐξ αὐτῆς σκέπτεται, ἱκανὸν δὴ καὶ τοῦτο, βαλλὰ κρατεῖν περιπυρῶσαι, καὶ οὐκέτι ἐφοίτα πρὸς αὐτὸν, φυλάττεσθαι ὑπό τ' ἀνδρὸς λέγουσα, τιμυμένου τὸν ἔρωτα. ὁ δ' οὐκέθ' οἷός τε ὢν φέρειν τὸ πρᾶγμα, οὐδὲ διεκέλευε, μὴ ὁρῶν αὐτὴν, ἀλλὰ ἐδάκρυε, καὶ δεῖν ὁλόκληρος ἐσέπιπτε, καὶ ὄνομα τῆς Χαρικλείας ἐπιβοᾶ-

adductus est, multis precibus exoratus. Et ex eo quidem tempore facilis iam erat coniectura, fore vt caperetur à muliere formosa, ad voluptatem congredi docta, & in loco flere, & inter loquendum miserabiliter suspirare, & iam abeuntem amplecti, & adeunti obuiam occurrere, & formam colere sic vt maximè placitura esset: interdum vel voce vel cithara canere: quibus omnibus in Dininam vsa est. At vbi sensit excruciari, iámque amore illaqueatum, ac sub iugum esse factum: aliud ad hæc excogitat, quo miserum subuertat: grauidam se ex eo simulat (nam hoc quoque efficax ad magis ac magis inflammandum stultum amantem.) Neque postea commeabat ad illum, affirmans à viro obseruari sese, qui iam amorem persensisset. Hic verò rem iam non vltrà ferre potis erat: neque durare quibat, quum illam non aspiceret: sed lachrymabatur, adulatoresq; ad sese accersebat, ac Charicléæ nomen

ἐπιβοᾶζ· καὶ τὴν εἰκόνα περι-
λαβὼν αὐτῆς (ἐπεποίηζο δὲ
λίθῳ λευκῷ) ἐπόνει. καὶ τέ-
λος, καταβαλὼν ἑαυτὸν εἰς
ζῦδαφος, ἐκυλίνδετο, καὶ λύτ-
τα λῶ ἀκριβὲς τὸ πρᾶγμα.
τὰ μὲν γὰρ δῶρα, ἃ κατὰ μέ-
λα, καὶ στεφάνους ἀντιδίδοζο
αὐτῇ, ἀπὸ σιωοικίας ὅλας, καὶ
ἀγροὺς, καὶ θεράπαινα, καὶ ἐ-
σθῆτος ἀνανθοῦς, καὶ χρυσὸν,
ὁπόσον ἐθελήσειε. καὶ τί γὰρ;
ἐν βραχεῖ ὁ Λυσίωνος οἶκος,
ὀνομαζότατος τῶν ἐν Ιωνίᾳ
γνώμων; ἐξλύτηζο ἤδη,
καὶ ἐξηκνώτο. ἔπα ὡς ἤδη
ἄυος λῶ, ἀπολιπὼν αὐτὸν,
ἄλλον τινὰ, Κρῆτα νεανίσκον
τ ὑπολευκὸν, ἐθύρα, καὶ μετε-
βάνων ἐπ' ἐκεῖνον. καὶ ἤρα ἤδη
αὐτ, κἀκεῖνος ἐπίστευν. ἀμελὲ
μὲν δὲ ὁ Δεινίας, οὐχ
ὑπὸ Χαρικλείας μόνον, ἀλ-
λὰ καὶ ὑπὸ τῶν κολάκων (κα-
κεῖνοι γὰρ ἐπὶ τὸν Κρῆτα ἤδη τ
ἐρῶντον μετεπεπτωκόν) ἔρ-
χεται παρὰ τὸν Ἀγαθοκλέα,
καὶ πολλὰ ἐδόκα ὡς ἔχοι πο-
νηρῶς τὰ πράγματα αὐτῷ.
καὶ

nomen inclamabat: imagi-
nemq; illius amplexus (can-
dido enim lapide fecerat)
eiulabat. Demum in so-
lum abijciens sese, iactabatur: planéque res extremæ dementiæ speciem obtinebat. Siquidem munera reddita sunt mulieri, non pro malorum aut corollarum præcio, sed solidæ domus, agri, famulæ, vestes florulentæ, auri quantum optaret. Quid multa? Breui Lysionis domus antea inter Iones nobilissima, exhausta est, atque exinanita. Deinde vbi iam exuccus esset, eo relicto alium quempiam adolescentulum Cretensem bene nummatum venata est, atque ad illum desciuit. Iam videlicet illum adamabat: atque is quidem credebat. Itaque Dinias neglectus non à Charicléa modò, verùm etiã ab assentatoribus (nam isti quoque ad Cretensem amatorem iam desciuerant) abit ad Agathoclem, iampridè non inscium quàm illi res miserè haberent.

καὶ ἀνδρόμαχος τὸ πρῶτον, ὅμως διηγεῖτο πάντα, τὸν ἔρωτα, τὴν ἀπειλὴν, τὴν ὑπεροψίαν τῆς γυναικὸς, τὸν ἀντιπαρεκλῶ τὸν Κρῆτα, καὶ τέλος, ὡς οὐ βιώσεται μὴ ἐχὶ σὺν τῇ Χαρικλείᾳ. ὁ δὲ ἄκαιρον εἶναι νομίσας τοῦτο ἀπαρμηνεύειν τῷ Δενίᾳ διότι ὁ ποιήσας μόνον αὐτὸν τῶν φίλων, ἀπὸ τοῦς κόλακας αὐτοῦ πεποίηκε, τότε μὲν μόνον εἶχε, πατρῴαν οἰκίαν ἐν Σάμῳ ἀπεμπολήσας, ἣν, αὐτῷ τὴν τιμὴν κομίζων, τρία τάλαντα. λαβὼν δὲ ὁ Δενίας, οὐκ ἀφανὴς ἀνθὺς τῇ Χαρικλείᾳ, καλός ποτε ὢν ἄνθις γεγενημένος, καὶ ἄνθις ἡ ἄβρα, καὶ τὰ γραμμάτια, καὶ μίμησις, ὅτι μὴ πολλοῦ χρόνου ἀφίκετο. καὶ οἱ κόλακοι σιωπῶντες, ἐπιπαλαμησόμενοι, ὁρῶντες ἐλεύθερον ἔτι ὄντα τὸν Δενίαν. ὡς δὲ ὑπεσχέτο ἥξειν παρ' αὐτὴν, καὶ κατὰ τὸν πρῶτον ὕπνον, καὶ ἔνδον εἶναι ὁ Δημώναξ, ὁ τῆς Χαρικλείας ἀνὴρ, εἴτε καὶ ἄλλως ἀνδρόμαχος, εἴτε

Ac pudescens quidem initiò, tamen exposuit omnia: amorem, egestatem, arrogantiam mulieris, riualem Cretensem: in summa, non victurum sese nisi cum Charicléa consuetudinem haberet. Ille verò intempestiuum esse ratus, id temporis exprobrare Diniæ, quapropter ex amicis vnum sese non admisisset, sed tum quidem assentatores suos sibi antepositisset: diuendita, quam vnam habebat in Samo, domo paterna, precium illi attulit, talenta tria. Quæ simulatq; recepisset Dinias, haud clàm erat Charicléæ rursus subitò formosus factus: rursus ancilla, & literulæ, & expostulatio, quòd iam diu sese non adisset. concurrerũt item adulatores applaudẽtes, vt viderunt Diniæ adhuc esse quod daret. Cùm aũt pollicitus esset sese vẽturum ad illã, vemisset q; primo ferè somno, esset q; intò Demonax Charicléæ maritus, siue quòd alioqui præsenserat, siue

ἔτι καὶ ἀπὸ συνθήματος τῆς γυναικός, ἄμφω γὰρ λεγεται, ἐπαναστὰς ὥσπερ ἐκ λόχου, τινὰ τε αὐλειον ἀποκλεῖσαι ἐκέλευε, καὶ συλλαμβανειν τὸν Δινίαν, πῦρ καὶ μαστίγας ἀπειλῶν, καὶ ξίφος ὡς ἐπὶ μοιχὸν σπασαμένος. ὁ δὲ σιωπῶν, οὐδὲν κακῶν εἰδὼς, μοχλόν τινα πλησίον λειφθεν ἁρπάσας αὐτόν τε ἀπεκτεινε τὸν Δημώνακτα πατάξας εἰς τὸ κρόταφον, καὶ τὴν Χαρίκλειαν, οὐ μιᾷ πληγῇ ταύτην, ἀλλὰ καὶ τῷ μοχλῷ πολλάκις, καὶ τῷ ξίφει τοῦ Δημώνακτος ὕστερον. οἱ δ' οἰκέται τέως μὲν ἐστήκεσαν ἄφωνοι, τῷ παραδόξῳ τοῦ πράγματος ἐκπεπληγμένοι. ἔπειτα παρόμενοι συλλαμβάνειν, ὡς καὶ αὐτοῖς ἐπιόντα μετὰ τοῦ ξίφους, ἐκεῖνοι μὴ ὑπέφευγον· ὁ δὲ Δινίας δὲ ὑπεξέρχεται, τηλικοῦτον ἔργον ἐργασάμενος, καὶ τὸ μέχρι τῆς ἕως παρὰ τῷ Ἀγαθοκλεῖ διέφυγον, ἀναλογιζόμενοι τὰ πεπραγμένα, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ὅ, τι ἀφέν-

sive de composito proditione neque vxoris (nam virunque fertur) exiliens velut ex insidijs, & atrium iubet occludere, & Dinian comprehendi, ignem ac flagra minitans, neque non gladium tanquam in mœchum educens. Ille porrò reputans quibus in malis esset: vecte quoniam de proximò, vt iacebat, arrepto, tum ipsum occidit Demonactem in tempus adigens: tum Charicléam. atque hanc quidem non ictu vno, verumetiam & vecte sæpiùs, & postea Demonactis gladio feriens. At famuli interea mui stabant, rei nouitate attoniti: deinde comprehendere conati, quum in hos quoque ferro insiliret, ipsi quidem aufugerunt, Dinias autem clam sese subduxit, tanto patrato facinore. Et ad auroram vsque apud Agathoclem diuersabatur: pariterque & quæ facta essent reputabant, & quid in posterum esset euenturum,

ἀρβύσιται, σκοποῦντες. ἔωθεν δὲ οἱ στρατιῶται παρῆσαν (ἤδη γὰρ τὸ πρᾶγμα διεβεβόητο) καὶ συμβάντες τὸν Δενίαν, οὐδὲ αὐτὸν ἐξαρνούμενον μὴ οὐχὶ πεφονευκέναι, ἀπάγουσι παρὰ τὸν ἁρμοστὴν, ὃς ἥρμοστο τὴν Ασίαν τότε. ὁ δὲ βασιλεῖ ὡς μεγάλῳ ἀναπέμπει αὐτόν; καὶ μετ' οὐ πολὺ κατεπέμφθη ὁ Δενίας εἰς Βύαρον, νῆσον τῶν Κυκλάδων; ἐν ταύτῃ φύγην εἰς ἀεὶ τεταγμένος ὑπὸ τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ Αγαθοκλῆς καὶ τἆλλα μὲν σωλῶν, καὶ συναπῆρεν εἰς τὴν Ιταλίαν, καὶ συνεισῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον μόνος τῶν φίλων, καὶ πρὸς οὐδὲν ἐνεδείνυεν. ἐπεὶ δὲ ἤδη ἐφεύγων ὁ Δενίας, οὐδὲ τότε ἀπελείφθη τοῦ ἑταίρου. καταφιλόσας δὲ αὐτὸς ἑαυτοῦ, διέτριβεν ἐν Γυάρῳ, καὶ συνέφευγεν αὐτῷ, καὶ ἐπειδὴ παντάπασιν ἐπόρουν τῶν ἀναγκαίων, παραδοὺς ἑαυτὸν τοῖς πορφυρεῦσι, συγκα-

considerabant. Vt autem diluxit, milites aderant (iam enim res erat diuulgata) comprehensumq; Diniam, nec hunc inficiantem homicidium, adducunt ad præfectum qui per id tempus Asiam moderabatur. Hic eum ad Persarum regem remittit. Nec ita multò pòst relegatus est Dinias in Gyaron insulam ex Cycladibus vnam, damnatus à rege, vt in ea, quòad viueret, exularet. Agathocles autem cum reliquis in rebus nunquam abfuerat, tum pariter soluit in Italiam, & amicorum solus vnà est in iudicium comitatus, neque vsquam defuit officio. Porrò vbi iam in exilium profectus est Dinias, ne tum quidem desertus est ab amico: quin potius ipse suapte sponte damnatus versabatur in Gyaro; simúlque cum illo exulem agebat. At quum iam rerum necessariarum omnium inopia laborarent, locans seipsum purpurariis

vnà

ξυγκαταθέσθαι, καὶ τὸ γινόμενον ἐκ τούτου ἀναφέρων, ἕτερον τὸν Δανίαν, καὶ νοσοῦντα δὲ ἐπὶ μικρὸν ἐβαπτίσατο. καὶ ἀποθανόντος, οὐκέτι ἐπανελθεῖν ἐς τὴν ἑαυτοῦ ἠθέλησεν, ἀλλ' αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ ἐμάνη, αἰσχυνόμενος τὴν ἐνθενδε ἀποδημίαν τὸν φίλον. τὸ δὲ ἔργον φίλου Ἑλλήνος, ὃ πρὸς πολλοὺς γενόμενον· ἔτι γὰρ οὐκ οἶδα ἃ πρώτῃ λιτσάκλυθον, ἀφ' οὗ Ἀγαθοκλῆς ἐν Γυάρῳ ἀπέθανε. Τὸ καὶ εἴθε γε, ὦ Μνήσιππε, ἀνώμοτος ὢν ταῦτα ἔλεγες, ἵνα καὶ ἀπιστεῖν ἂν ἐδυνάμην αὐτοῖς, ὅτῳ Σκυθικόν τινα φίλον. τὸν Ἀγαθοκλέα τοῦτον διηγήσω, πολλοὺς δεῖσα μή τινα καὶ ἄλλον ὅμοιον εἴπῃς αὐτῷ. Μνή. ἔκαστε δίνων καὶ ἄλλον, ὦ Τόξαρι, Εὐθύδικον τὸν Χαλκιδέα. διηγεῖσθαί μοι περὶ αὐτοῦ Σίμυλος, ὁ ναύκληρος ὁ Μεγαρικός, ἐπομοσάμενος καὶ μὴν αὐτὸς ἑωρακέναι τὸ ἔργον πλεῖν μὲν γὰρ ἔφη ἐξ Ἰταλίας. Ἀθήναζε, περὶ δύσιν Πλειά-

vnà cum alijs vrninabat, quódque hinc partum est referens, Diniam alebat. Quin & ægrotanti diutissimè inseruiuit: & vbi vita defunctus est, noluit vnquam in patriam reuerti, verùm inibi perseuerauit in insula, pudori sibi fore ratus, si vel mortuum amicum deseruisset. Hoc tibi Græci factum amici retulerim, quod quidem non ita pridem accidit. haud enim scio si anni quinque præterierint quod Agathocles in Gyaro mortem obijt. TOX. At vtinam iniuratus ista, Mnesippe, dixisses, videlicet quo mihi fas esset eis non habere fidem. Adeò Scythicum quendam amicum Agathoclem istum descripsisti. quin vereor ne quem & alium isti similem narres. MNE. Audi iam & alium Toxari, Euthydicum Chalcidensem. Retulit autem mihi de hoc Simylus Nauclerus Magarensis, adiurans profectò se teste rem factam esse. Aiebat enim nauigauisse sese ex Italia Athenas, circiter Pleiadum occasum,

δι᾽, συλλογιμαίας τινὰς ἀνθρώπων, κομίζων· ἐν δὲ Χαλκίδι εἶναι τὸν Βυθυδικὸν, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ Δάμωνα τὸν Χαλκιδέα, καὶ τὸν ἑτέρου αὐτοῦ φίλον ὄντας δὲ εἶναι, τὸν μὲν εὐθυδικὸν, ἐρρωμενέστερον τῇ κρᾶσιν, τὸν δὲ Δάμωνα, ὑπόχλωρον τῇ ἀσθενείᾳ καὶ ἄρτι ἐκ νόσου μακρᾶς, ὡς ἐδόκει, ἀνεσταλμένον. ἄχρι μὲν δὴ Σικελίας οὕτω χῶς διαπλεῦσαι ἔφη ὁ Σίμυλος σφᾶς. ἐπὰ δὲ τὸν πορθμὸν διαπεράσαντες, ἐν αὐτῷ ἤδη τῷ Ἰονίῳ πέλαγει, χάλαζαν μέγιστον ἐπιπεσεῖν αὐτοῖς. καὶ τὰ μὲν πολλὰ τί ἄν τις λέγοι, πρόκυμαίας τινὰς, καὶ σφοδρὰς καὶ χαλάζας, καὶ ἄλλα, ὅσα χειμῶνος κακά; ἐπὰ δὲ ἤδη σφᾶς κατὰ τὸν Ζάκυνθον εἶναι, ἀφ᾽ ἡλίου τῆς κλίσεως τρέποντας, ἔτι τῇ σκοτίᾳ τινὰς ἐπισυρομένους, ὡς τὸ ῥόθιον ἐκφεύγοντας τῆς ὁρμῆς, τοῦ μέσου νυκτὸς, οἷον ἐν τούτῳ σκάφει ναυτιάσαντα τὸν Δάμωνα, ἐμεῖν ἐκκυφόντα εἰς τὸν θάλασσαν

collecticios quosdam homines vehentem. in his fuisse Euthydicum, vnáque cum hoc Damonem Chalcidensem eiusdem amicum. Ac natu quidem eos æqualeis fuisse: verùm Euthydicum valentem, robustiúmque: Damonem contrà subpallidum atque valetudinarium, quasi qui nuper (vt apparebat) ex diuturno morbo reualuisset. Itaque ad Siciliam vsque feliciter aiebat Simylus nauigasse ipsos. Cæterùm vbi transmisso freto, in ipso iam Ionio mari nauigarent, tempestatem maximam eis incubuisse. Quid autem attinet multa referre? immaneis quasdam procellas ac sinuosas, tum grandines, & si quæ alia tempestatis mala? Vt verò iam haud procul abessent à Zacyntho, nuda nauigantes antenna, prætereà & funes quosdam trahentes, quo nimirum vim impetumq; fluctus exciperent: circiter noctis medium, Damonem, qui in tàta iactatione nausearet, vomuisse in mare propenden-

λασσαν. ἔιτα, οἶμαι, τῆς νεὼς βιαιότερον, ἐς ὃ κεκλίφει μέρος, ἐπικλιθείσης, καὶ τοῦ κύματος σωσαπώσαντος, ἐκπεσεῖν, αὐτὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, ἐς τὸ πέλαγος, οὐδὲ γυμνὸν τὸν ἄθλιον, ὡς ἂν καὶ ῥᾷν δυνάσθαι νεῖν· οὐδὲ οὖν βοᾷν πνιγόμενον, καὶ μόγις ἑαυτὸν ὑπδέχοντα τοῦ κλύδωνος. τὸν δὲ Εὐθυδίκον, ὡς ἤκουσε (τυχεῖν δὲ γυμνὸν ἐν τῇ ἐννῆόντα) ῥίψαι ἑαυτὸν εἰς τὴν θαλασσαν, καὶ καταλαβόντα τὸν Δαμωνα, ἤδη ἀποκαμόντα (φαίνεσθαι γὰρ ἐπὶ πολὺ τοῦτο, τῆς σελήνης καταλαμπούσης) συμπραγνύχεσθαι καὶ συγκουφίζειν. σφᾶς δὲ ἐπιθυμεῖν μὲν αὐτοῖς βοηθεῖν, καὶ ἐλεῖν τὴν συμφορὰν τῶν ἀνθρώπων, μὴ δυνάσθαι δὲ μεγάλῳ τῷ πρόματι ἐλαυνομένους, πλὴν ἐκεῖνά γε ποιῆσαι, φιλεῖ τι γὰρ πολλοὺς ἀφεῖναι αὐτοῖς, καὶ τῶν κοντῶν τινας, ὡς ἐπὶ τοῦτων ἀρνήξεσθαι, εἴ τινι αὐτῶν σωτηρίας χάριν,

propendentem. Deinde, vt coniicio, naue vehementiùs in eam partem, in quam ille propendebat, inclinata, simulq; propellente fluctu, excidisse eum prono capite in pelagus: neque nudum tamen, videlicet vt misero vel natare commodè liceret. Mox itaque succlamasse quum præfocaretur, vixque sese ab vndis sustolleret. Porrò Euthydicum simulatque audisset (nam fortè fortuna nudus in strato tum erat) abiecisse semet in mare, arrepióque Damone, qui iam deficiebat (diutiùs enim ista videri poterant, luna scilicet relucente) vnà iuxta illum nasse, ac subleuasse. Ac voluisse quidem illis opitulari sese, miseratus virorum calamitatem, verùm nequiisse, quòd vento præualido reperentur. Illud tamen fecisse, subera complura ad illos proiecisse, tum ex contis aliquot, vt ab his

χοιεν, καὶ τέλος, καὶ τοῦ ἀπολαθραν αὐτοῦ, ὁ μικρὰν οὖσαν. ἐννόησον δέ νυν πρὸς θεῶν, εἴ τινα ἄν τις ἄλλον ἐπιδείξειν ἐπιδείξαιτο εὐνοίας βεβαιοτέραν, πρὸς ἄνδρα φίλον ἐν νυκτὶ ἐμπεσόντα εἰς πέλαγος οὕτως ἠλεωμένον, ἢ κοινωνήσας θανάτου. καί μοι ἐπὶ ὀφθαλμῶν τάθι τοῦ ἐπανάστασιν τῶν κυμάτων, τὸν ἦχον τοῦ ὕδατος ἐπικλαμβάνον, τὸν ἀφρὸν περιβρέοντα, τοῦ νυκτὸς καὶ τοῦ ἀπόγνωσιν, εἶτα ἀφηγιόμενον ἐκεῖνον, καὶ μόγις ἀναπαυόμενα, καὶ τὰς χεῖρας ὀρέγοντα τῷ ἑταίρῳ, τὸν δὲ ἐπιπιπτοῦσα εὐθὺς, καὶ συνέοντα, καὶ δεδιότα μὴ πρὸς πόλυσα αὐτοῦ ὁ Δάμων· οὕτω γὰρ ἂν μάθοις, ὡς οὐκ ἀγνωῦ σοι καὶ τόδον φίλον, τὸν Εὐθύδικον διηγησάμενον. Τό. πότερον δὲ ἀπόλοντο, ὦ Μνήσιππε, οἱ ἄνδρες, ἢ τίς αὐτοῖς ἐκ πρᾶπόλου σωτηρία ἐγένετο; ὡς ἔγωγε οὐ μετρίως δεδοίκα ὑπὲρ αὐτῶν.

Μνή.

ab his suspensi natarent, si quem fortè ex eis nancisce-rentur, postremò scansoria quoque tabulata, quæ quidem erant neutiquam exigua. Cogita iam per deos quod aliud grauius beneuolentiæ documentum quispiam edere queat in hominem amicum, qui noctu decidisset in mare vsq; adeò sæuiens, quàm communicata morte? Iamq; adeò mihi ante oculos pone imminentes procellas, fragorē aquæ sese agglomerātis, spumā vndiq; efferuescentem, noctē, aq; desperationem, ad hæc illum iā præfocari incipientem, vixq; vndis extantē, manusq; porrigētem amico: hunc autem incontāter insilientē, simulq; nantē, prorsusq; solicitum ne se prior Damon interiret. Sic enim profectò cognosces quod haud ingenerosum hūc quoque amicum, videlicet Euthydicū, retulerim. To. Vtrum perierunt viri, Mnesippe, an salus quæpiam ex insperato illis contigit? Adeò ego illis nō mediocriter timui.

MNE.

Μνή. θάρρει, ὦ Τόξαρι, ἐσώθησαν, καὶ ἔτι καὶ νῦν εἰσὶν Ἀθήνησιν, ἄμφω φιλοσοφοῦντε· ὁ μὲν γὰρ Σίμυλος ταῦτα μόνα ἔφη λέγειν, ἅποτε εἴδοι τῆς νυκτὸς τὸν μὲν ἐκπίπτοντα, τὸν δὲ ἐπιπηδῶντα, καὶ νυχομένους, ἐς ὅσον ἦν νυκτὶ κατορᾶν ἐδύνατο, τὰ δὲ ἀφ' τούτου, οἱ ἀμφὶ τὸν Εὐθύδικον αὐτοὶ διηγοῦνται. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον, φίλοις τισὶ πειρησόντας, ἀνέχεν ἐπὶ τούτων ἑαυτοὺς, καὶ ἀρνήσεσθαι πονήρως, ὕστερον δὲ, τῷ ἀρβάθρῳ ἐδόντας, ἤδη πως ἔω, προσνήξασθά τε αὐτῇ, καὶ τὸ λοιπὸν ἐπιβάντας, εὐμαρῶς προσνεχθῆναι τῇ Ζακύθῳ. μετὰ δὲ τούτους, οὐ φαύλους ὄντας, ὡς ἔγωγ' ἂν εἴποιμι, ἄκουσον ἤδη τρίτον ἄλλον, ὃν τι χέρονα αὐτῶν· Εὐδαμίδας Κορίνθιος, Ἀρετάῳ τῷ Κορινθίῳ καὶ Χαρξένῳ τῷ Σικυωνίῳ, φίλοις ἐκέχρητο, εὐπόροις ὄσι, πενέστατος αὐτὸς ὤν. ἐπεὶ δὲ ἀπέθνησκε, διαθήκας

MNE. Bono animo es, Toxaris, seruati sunt, quin hodieq; Athenis agunt ambo, philosophiæ dantes operam. Nam Simylus ea demum narrare poterat, quæ noctu videre licuit, hunc delapsum, illum desilientem, simulq; nantes quatenus per noctem dabatur aspicere. Porrò quæ post hæc acciderint, Euthydicus ipse narrat. Primùm quidè subera quædam fortè nactos, suspendisse de his sese, atq; ita hærentes fluitasse sanè quàm incommodè. deinde vbi tabulata conspexissent, iam sub auroram annasse, concensisq; illis, commodè deinde nantes appulisse Zacynthum. Post hos autem, qui neutiquam mali sunt, vt ego quidem autumo, accipe iam tertium, nihilo istis inferiorem. Eudamidas Corinthius Aretæo Corinthio, & Charixeno Sicyonio amicis vtebantur, & ijs quidem opulentis quum ipse pauperrimus esset. Hic vita decedens, testamentum

ἀπέλιπε, τοῖς μὲν ἄλλοις ἴσως γελοῖος, οἱ δὲ ἐν οἶδα ἐ ζιαῦ τα δόξουσιν, ἀνδρὶ ἀγαθῷ, καὶ φιλίαν τιμῶντι, καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῇ πρωτείων ἁμιλλωμένῳ. ἐγέγραπτο γὰρ ἐν αὐτῇ· ἀφελέσθαι Ἀρετάῳ μὲν τὴν μητέρα μου τρέφειν, καὶ γηροκομεῖν, Χαριξένῳ δὲ, τὴν θυγατέρα μου ἐκδοῦναι μετὰ πλείστου, ὁπόσον ἂν πλείστον ἐπιδοῦναι παρ' αὐτῆς δυνήσεται. ἐμοὶ δὲ αὐτῷ καὶ μήτηρ πρεσβύτις, καὶ θυγάτριον ὡραῖον ἤδη γάμου. ἢν δέ τι ἄτερ θ' αὐτῶν ἐν τούτῳ πάθῃ, καὶ τὴν ἐκείνου μειράκια, φησίν, ἐχέτω ὁ ἕτερ θ'. τούτων ἀναγνωσθεισῶν τ' διαθηκῶν, οἱ τὴν πρᾶξιν μὲν ἀδότες τ' Εὐδαμίδα, τὴν φιλίαν δὲ, ἣ πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς αὐτοὺς ἀγνοοῦντες, ἐν παιδιᾷ τὸ πρᾶγμα ἐποιοῦντο. καὶ οὐδεὶς, ὅστις ὁ γελῶν ἀπεκάλυπτο, οἷον Ἀρετάθ' καὶ Χαρίξενος οἱ ἀνδράμενοι κληρονομεῖν δεξόμενοι, λεγόντων, εἴπερ ἀποτε-

reliquit, alijs quidem fortasse deridiculum, tibi verò haud scio an tale sit apparitium, viro probo, & apud quem amicitia in precio sit, quique vel cum præcipuis in ea certare queat. Sic enim in eo scriptum erat: Lego Aretæo quidem matrem meam alendam, atque in senecta fouendam: Charixeno verò filiam meam ea locandam cum dote, quanta ab illo maxima dari poterit. Erat autem illi mater anus, ac filiola iam matura nuptijs. Si quid autem interim acciderit alteutri, huius quoque patrem, inquit, alter habeto. Huiusmodi lecto testamento, ij qui tenuitatem quidem Eudamidæ nouerant, at amicitiam quæ illi cum his viris intercesserat, ignorabant, rem pro ludo iocoque ducebant. Nemo certè aderat qui non cum risu discederet, quòd eiusmodi hæreditatem Aretæus & Charixenus essent accepturi, felices videlicet, atque ita aiebant: Siquidem persoluens

ποτίσουσιν Εὐδαμίδαι, καὶ ζῶντος αὐτοὶ κληρονομηθήσονται ἀπὸ τοῦ νεκροῦ. οἱ κληρονόμοι δὲ, οἷς ταῦτα κατελέλειπτο, ὡς ἤκουσαν, ἧκον εὐθὺς, διατῶντες τὰ ἐκ τῶν διαθηκῶν. ὁ μὲν οὖν Χαρίξενος, πρότερον μόνας ἡμέρας ἐπιβιοὺς, ἀπέθανεν. ὁ δὲ Ἀρετᾶος, ἅμα κληρονόμων γενόμενος, τοῦ τε ἐκείνου, καὶ τοῦ αὐτοῦ μερίδα παραλαβὼν, φέρει τε τοῦ Εὐδαμίδα τὴν μητέρα, καὶ τὴν θυγατέρα οὐ πρὸ πολλοῦ ἐκδέδωκεν, ἀφ' ταλάντων πέντε, ὧν εἶχε, δύο μὲν τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ, δύο δὲ τῇ τοῦ φίλου ἐπιδοὺς, καὶ τὸν γάμον γε αὐταῖν ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας ἠξίωσε γενέσθαι. τί σοι δοκῶ, ὦ Τόξαρι ὁ Ἀρετᾶος οὗτος; ἆρα φαῦλον παράδειγμα φιλίας παρεσχῆσθαι, ταῦτα κληρονομήσας, καὶ μὴ προδοὺς τὰς διαθήκας τοῦ φίλου; ἢ τίθεμεν καὶ τοῦτον ἐν τοῖς τελείοις ψήφοις, μίαν τῶν πέντε εἶναι;

Τόξ.

uent Eudamidæ, superstites etiam ipsi hæreditatem tradent mortuo. At hæredes quibus ista erant legata, vt audierunt, venerunt illicò, agnoscentes ratáq; faciéntes ea quæ erant testamento mandata. Itaque Charixenus quinque duntaxat dies superstes, diem obijt. Aretæus autem optimus successor factus, tum illius, tum suo ipsius suscepto onere, & matrem alit Eudamidæ, & filiam non ita pridem elocauit, ex quinque talentis quæ possidebat, duobus in propriæ filiæ dotem, duobus in amici filiam erogatis. Ac nuptias ambarum eodem die fieri voluit. Quid tibi, Toxaris, Aretæus iste videtur? nùmnam leue amicitiæ argumentum exhibuisse, adita huiusmodi hæreditate, neque deserto amici sui testamento? an hunc quoque in perfectis idoneisq; calculis ponimus, vt sit vnus è quinque?

Tox.

Τόξ. καὶ οὗτος μὲν καλὸς, ἐγὼ δὲ τὸν Εὐδαμίδα πολὺ μᾶλλον ἐθαύμασα τοῦ θάρσους, ὃ εἶχε περὶ τοὺς φίλους. ἐδήλου γὰρ, ὡς καὶ αὐτὸς ἂν τὰ ὅμοια ἔπραξεν ἐπ' αὐτοῖς, εἰ μὴ καὶ ἐν δεδιδάκεις ταῦτα ἐνεγέγραπτο, ἀλλὰ πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἂν ἄγραφος κληρονόμος τῶν τοιούτων. Μνή. εὖ λέγεις. τέταρτον δὲ σοι διηγήσομαι, Σενόθεμιν τὸν Χαρμόλεω Μασσαλιήτην. ἐδεήθη δέ μοι, ἐν Ἰταλίᾳ προσοδεύοντι ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καλὸς ἀνὴρ, καὶ μέγας καὶ πλούσιος, ὡς ἐδόκει. παρεκάθητο δὲ αὐτῷ γυνὴ, ἐπὶ ζεύγους ὁδοιπορούσῃ, τάτε ἅμα εἰσδεχθῆς, καὶ ξηρὰ τὸ ἥμισυ τὸ δεξιὸν, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεκομμένη, παντάπασιν τόν τι, καὶ ἀπρόσιτον μορμολύκειον. εἶτα ἐπὶ ἐθαύμαζε, εἰ καλὸς οὗτος, καὶ ἀρᾶς ὤν, ἀνέχεται παροχουμένου τοιούτου γυναῖκα, ὁ δέξας μοι αὐτὸν, διηγεῖτο τοῦ ἀνάγκου

TOX. Et iste quidem egregius: quanquam equidem Eudamidam multò magis ob fiduciam admiratus sum, qua fuit erga amicos. declarauit enim quòd & ipse eadem fuisset facturus erga illos, tametsi non essent ea scripta in testamento, verùm ante alios venisset non scriptus taliũ hæres. MNE. Probè dicis. Sed quartum iam tibi narrabo, Zenothemin Charmolei, Massilia oriundum. Commonstrabatur autem mihi in Italia, patriæ nomine legatum agenti, vir decorus, procerus, ac diues, vt apparebat. Assidebat illi vxor in rheda iter facienti, quùm alioqui deformis, tum dimidia nempe dextra corporis parte manca, alteroq; capta oculo, teterrimum quoddam & refugiendum terriculum. Deinde quum demirarer, si decorus ille quum esset ac venustus, sustineret eiusmodi mulierem sibi adiunctam: is qui mihi eum commonstrabat, causam exponit quare

ἀνάγκλω τοῦ γάμου, ἀκριβῶς ἑκάστου, Μασσαλιώτης ὢν καὶ αὐτὸς τοῦ Μενεκράτους γε, ἔφη, τοῦ πατρὸς τῆς νυμφίου ταύτης φίλος τοῦ Ζηνοθέμιδος, πλουσίου τε καὶ τιμωμένου ὁμοτίμου τε ὤν. κόνφῃ, ὁ Μενεκράτης ἀφῃρέθη τοῦ οἰκείου ἐκ καταδίκης, ὅτε περ καὶ ἄτιμος ἐγένετο ἐπὸ τῶν ἑξακοσίων, ὡς ἀφρενάμφω γνάμου παράνομον. ὅτῳ δὴ οἱ Μασσαλιῶται κολάζομεν, ἔφη, εἴ τις παράνομα γράψειεν. ἐλυπεῖτο δὲ ὁ Μενεκράτης καὶ ἐπὶ τῇ καταδίκῃ καὶ ἐπεὶ ἐκ πλουσίου πένης, καὶ ἐξ ἐνδόξου ἄδοξος ἐν ὀλίγῳ ἐγένετο. μάλιστα δὲ αὐτοῦ λύπα θυγάτηρ αὐτῷ, ἐπίγαμος ἤδη, καὶ ὀκταετὴς μόλις πάσης τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, οὐ γὰρ τοῦ καταδίκης ἐκέκτητο, ἀξίωσεν ἄν τις τῶν γενναίων καὶ πενήτων ῥᾳδίως παραλαβεῖν, ὅτῳ κακοδαίμονα οὖσαν τοῦ ὄψιν. ἐλέγετο

quare in id matrimonium incidisset. nouerat enim compertè omnia. nam ipse quoque Massiliensis erat. Menecrati (inquit) huius fœdæ patri, amicus erat Zenothemis, viro diuiti ac honorato ipse ijsdem rebus par. Deinde aliquanto post facultatibus exutus est ex condemnatione Menecrates, quo tempore pariter infamis, & ad capessendos magistratus inidoneus est iudicatus à sexcentis viris, tanquam qui sententiam iniquam pronunciasset. Ad hunc autem modum, inquit, nos Massilienses mulctamus, si quis corruptè iudicet. Grauiter itaque ferebat Menecrates, primùm, quòd esset condemnatus: deinde, quòd è diuite pauper: postremò, quòd ex nobili repentè factus esset infamis ac reiecticius. At præter cætera eum ipsa discruciabat filia iam nubilis, vtpotè annos nata decem & octo, quam ne cum omni quidem patris substantia, quam ante condemnationem possederat, dignatus fuisset quisquam ingenuus ac pauper facilè accipere, quæ tam infelici fuerit forma.

Quin

ἐλέγετο δὲ καὶ καταπίπλειν πρὸς τὴν σελήνην αὐξανομένην. ὡς δὲ ταῦτα πρὸς τὸν Ζηνόθεμιν ἀπωδύρετο, θάρρει, ἔφη, ὦ Μενέκρατες· οὔτε γὰρ ἀφρόνεις τῶν ἀναγκαίων, καὶ ἡ θυγάτηρ σου ἄξιον τοῦ γένους εὑρήσει νυμφίον τινά. καὶ ταῦτα ἅμα διεξιὼν, λαβόμενος αὐτὸν τῆς δεξιᾶς, ἤκαγεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ τινὰ τε οὐσίαν, πολλὴν οὖσαν, ἐνέμετο πρὸς αὐτὸν, καὶ δεῖπνον παρασκευασθῆναι κελεύσας, εἱστία τοὺς φίλους, καὶ τὸν Μενέκρατον, ὡς δή τινα τῶν ἑταίρων πειθοῦς ὑποστῆναι τῆς κόρης τὸν γάμον. ἐπεὶ δὲ ἐδεδείπνηντο αὐτοῖς, καὶ ἔσπεισαν τοῖς θεοῖς, ἐνταῦθα δὴ μετὰ αὐτὸν τὴν φιάλην πρτείνας, δεξιοῦ, ἔφη, ὦ Μενέκρατες, παρὰ τοῦ γαμβροῦ φιλοτησίαν. ἄξομαι γὰρ ἐγὼ τήμερον τὴν σὴν θυγατέρα Κυδιμάχῃ, σὴν πεῖκα δὲ πάλαι ἐλήφα, τάλαντα πέντε καὶ ἄκοσι. τοῦ δὲ, ἅπαξ, λέγοντος, μὴ

Quin & concidere dicebatur, idq; circa lunam crescentem. Hæc vbi apud Zenothemin deploraret: Bono, inquit, animo es, Menecrates. Neque enim ipse egebis necessarijs, & filia tua dignum aliquem suo genere sponsum inuenerit. Atque hæc eloquutus, statim apprehensa illius dextra, deduxit domum: ibiq; opes, quæ illi multæ erant, partitus est cum illo: ac cœna parari iussa, conuiuio accepit amicos, & in his Menecratem, veluti iam è necessarijs cuipiam persuasisset vt puellam in matrimonium acciperet. Postea quam autem conuiuium peregerant, libassentque diis, tum verò plenum illi calicem porrigens: Accipe, inquit, Menecrates, à genero symbolum affinitatis poculum: nam hodie ducturus sum ego filiam tuã Cydimacham: dotem autẽ iam olim accepi talenta quinq; & viginti. Illo verò respondente, Absit,

μὴ σύγε, ὦ Ζηνόθεμι, μὴ οὕτω μανείην, ὡς περιιδεῖν σε, νέον καὶ καλὸν ὄντα, κόρῃ ἀσχρᾷ καὶ πεπωδυμένῃ συγκαταζευγνύμενον. ὁ δὲ, ταῦτα διεξιόντος, ἀράμενος τὴν νύμφην, ἀπῆγε ἐς τὸν θάλαμον, καὶ μετ' ὀλίγον προῆλθε, δεξαμενίσας αὐτὴν, καὶ τὸ ἀπ' ἐκείνου σώφρων ὑπερεφανῶν, καὶ πάντῃ, ὡς ὁρᾷς, περιεργόμενος αὐτήν. καὶ οὐχ ὅπως οὐκ αἰσχύνεται τὸν γάμον, ἀλλὰ καὶ σεμνυνόμενος ἔοικεν, ἐπιδεικνύμενος, ὡς καταφρονεῖ μὲν τῶν ἐν σώματι καλῶν ἢ αἰσχρῶν, καὶ πλούτου καὶ δόξης· ἀφορᾷ δὲ ἐς τὸν φίλον, καὶ τὸν Μενεκράτην οἴεται χάριν πρὸς φιλίαν ὑπὸ τῆς ψήφου τῶν ἑξακοσίων γεγονέναι. πολὺ δὴ γε τούτων ἔτως αὐτὸν ἠμείψατο καὶ ἡ τύχη· πολλῶν γὰρ πάγκαλον ἐκ τῆς αἰσχίστης αὐτῶν τούτης ἐγένετο. καὶ πρώην γε, ἐπεὶ ἀράμενος αὐτὸ, εἰσκομίσειν ὁ πατὴρ

Absit, ne feceris, ô Zenothemis, néve ipse vsque adeò insaniam, vt te neglectum, qui & iuuenis es, & formosus, conspiciam cum deformi puella ac debilitata coniugatum. Hæc, inquam, illo loquente, hic sponsam adiunctam tollens, abduxit in thalamum: ac paulò pòst prodijt, ea deuirginata: atque ex eo tempore cum illa viuit, supra modum diligens, & quemadmodum vides, circumferens eam. Et non solùm non pudet matrimonij, verumetiam perinde atq; glorians de eo sic ostentat, propterea quòd negligit corporis formam ac fœditatem, ad hæc opes & famam, tantum amici rationem habet Menecratis, neque arbitratur eum sexcentum virùm sententia deteriorem esse factum, quantum ad necessitudinem. Quanquam pro his iam illi gratiam retulit fortuna, ad hunc modum: Puellus enim ei formosissimus ex illa deformissima susceptus est. Neque diu est

quòd

πατὴρ εἰς τὸ βουλευτήριον, θαλλῷ ἐστεμμένον, καὶ μίτραν ἀμπεχόμενον, ὡς ἐλεεινότερον φανείη ὑπὲρ τοῦ πάππου, τὸ μὴ βρέφος ἀναγκάσαι πρὸς τοὺς βουλευτὰς, καὶ σωκρότερα τὰ χαίρε, ἢ βουλὴ δ' ἐπικλαθεῖσα πρὸς αὐτὸ, ἀφίησι τὸν Νεκρατέα τῶν καταδίκων· καὶ ἤδη ἐπίτιμος ὄν, τοιούτῳ συνηγόρῳ χρησάμενος πρὸς τὸ συνέδριον. τοιαῦτα ὁ Μασσαλιώτης ἔλεγε τὸν Ζηνόθεμιν ἐργάσθαι ὑπὲρ τοῦ φίλου, ὡς ὁρᾶς, ὀλίγα, ὅθεν ὑπὸ πολλῶν ἂν Σκυθῶν γενόμενα, οἱ γε λαβὰν τὰς παλλακὰς ἀκριβῶς τὰς καλλίστας ἐκλέγεσθαι λέγονται. λοιπὸς ἡμῖν ὁ πέμπτος, καί μοι δοκῶ οὐκ ἄλλον ἐρεῖν, Δημητρίου τοῦ Σουνιέως ἐπιλαθόμενος. συνεκπαιδεύθη γὰρ ἐς τὴν Αἴγυπτον ὁ Δημήτριος Ἀντιφίλῳ τῷ Ἀλωπεκήθεν, ἑταίρῳ ἐκ παίδων ὄντι, καὶ συνεφήβῳ συνῶν, καὶ συνεπαιδεύετο, αὐτὸς μὲν τὴν κυνικὴν ἄσκη-

quòd tollens hunc pater intulit in curiam, frondibus oleaginis coronatum, ac pullis amictum, quò plus miserationis atto conciliaret. At infans arridebat iudicibus, & manibus complodebat. Itaque curia commota super illo, remisit mulctam Menecrati: atq; ille iam rei famæq; restitutus est, eiusmodi patrono vsus apud iudices. Hæc affirmabat Massiliensis Zenothemin amici gratia fecisse, haud mediocria, sicuti vides, neque qualia passim Scythæ faciliant, qui concubinas formosissimas summa cura diligere dicuntur. Restat nobis quintus. Neque verò mihi videor alium quempiam debere dicere Demetrio Sunienſi præterito. Nauigârat in Aegyptum Demetrius vnà cum Antiphilo Alopecensi, qui cùm illi iam inde à teneris annis fuerat amicitia, atque ephebus ephebo conui-

xerat, pariterque fuerat eruditus, ipse quidem Cynicam disciplinam

ἄσκησιν ἀσκήσας, ὑπὸ τῷ Ροδίῳ ἱκάνῳ σοφιστῇ, ὁ δὲ Αντίφιλος ἰατεικὴν ἄρα ἐμελέτα. καὶ δή ποτε ὁ μὲν Δημήτριος ἔτυχεν ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀφικόμενος, κατὰ θέαν τῶν πυραμίδων, καὶ τοῦ Μέμνονος. ἤκουε γὰρ ταύτας ὑψηλὰς οὔσας, μὴ παρέχεσθαι σκιάν, τὸν δὲ Μέμνονα βοᾶν πρὸς ἀνατέλλοντα τὸν ἥλιον. τούτων ἐπιθυμήσας Δημήτριος, θέας μὲν τῶν πυραμίδων, ἀκροάσεως δὲ τοῦ Μέμνονος, ἀνεπλεύκει κατὰ τὸν Νεῖλον, ἔκτον ἤδη μῆνα, ὀκνήσαντα πρὸς τὴν ὁδὸν καὶ τὸ θάλπος ἀφλιπῶν τὸν Αντίφιλον. ὁ δὲ ἐν τοσούτῳ συμφορᾷ ἐρχήσατο, μάλα γυναικός τινος φίλης ἀπομόνης. οἰκέτης γὰρ αὐτῇ, Σύρος καὶ τὸνομα καὶ τὴν πατρίδα, ἱεροσύλοις τισὶ κοινωνήσας, σωφρονήθη τι αὐτοῖς ἐς τὸ Ανουβείειον, καὶ ἀφουλήσαντος τὸν θεὸν, χρύσας τε φιάλας δύο, καὶ κηρύκιον, χρυσοῦν καὶ τοῦτο, καὶ κυνοκεφάλους ἀργυροῦς, καὶ

disciplinam sequutus sub Rhodio illo sophista, Antiphilus verò medendi scientiam exercuerat. At hoc temporis fortè profectus fuerat in Aegyptum, ad spectaculum [d] Pyramidũ, [e] Memnonisq;. Nam audiuerat illas, quum essent sublimes, vmbram non iácere: Memnonem autem vocem edere exoriente sole. Harum igitur rerum cupiditate adductus Demetrius, videlicet vt Pyramidas intueretur, ac Memnonem audiret: sextum iam mensem aduerso Nilo nauigabat, relicto Antiphilo, quòd is itinere atque æstu defessus esset. Huic autem interea calamitas incidit, quæ singularem quempiam amicum postularet. Nam puer eius vt nomine, ita & patria Syrus, inita societate cum sacrilegis aliquot, vnà cum illis in Anubis templum irrupit: sublatóque Deo ad hoc phialis aureis duabus, tum caduceo aureo & hoc, neque non cynocephalis argenteis,

καὶ ἄλλα τοιαῦτα, κατέθεν το πάντα παρὰ τῷ Σύρῳ. εἶτ' ἐμπεσόντες (ἐάλωσαν γὰρ τι ἀπεμπολοῦντες) ἅπαντα αὐθὶς ἔλεγον κρεμάμενοι ἐπὶ τοῦ τροχοῦ. καὶ ἀγόμενοι ἦκον ἐπὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Αντιφίλου, καὶ τὰ φόρεια ἐξέφερον, ὑπὸ κλίνῃ τινὶ, ἐν σκοτεινῷ κείμενα. ὁ, τι οὖν Σύρος ἐδίδαξε αὐθὶς, καὶ ὁ δεσπότης αὐτοῦ Αντίφιλος. οὗτος μὴν καὶ μετὰ τὴν ἀκρόασιν τοῦ διαλεγομένου, ἀναστραθεὶς ἐβόησε δὶ οὐδείς, ἀλλὰ καὶ οἱ τέως ἑταῖροι ἀπεστέφοντο, ὡς τὸ Ανουβείδιον συνεκκόψαντα. καὶ ἀσέβημα αὐτῶν ἡγοῦτο εἶναι, εἰ σωφρονίσειέν ποτε, ἢ σωφρονιάθησαν αὐτῷ. καὶ οἱ λοιποὶ δὶ τῶν οἰκετῶν, δύο ὄντες, ἅπαντα ἐκ τῆς οἰκίας συσκευασάμενοι, ᾤχοντο φεύγοντες. ἐδεδέτο οὖν ὁ ἄθλιος Αντίφιλος πολλὴν ἤδη χρόνον, ἀπάντων, ὅσοι ἦσαν κακοῦργοι ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, μιαρώτατος

atque id genus alijs, omnia apud Syrum deposuerat. Deinde fortè comprehensi, (capti enim fuerant diuendentes nescio quid) rem omnem protinùs confessi sunt, districti in rota: deportatiq; venerunt in ædes Antiphili: ibi res furto sublatas depromebant, sub lectica quadam in abdito conditas. Syrus itaque illicò vinctus, vnáque herus huius Antiphilus: atque is quidem interea dum præceptorem audit, auulsus. Nec opitulabatur quispiam: quin magis hi, qui fuerant hactenus amici, auersabantur hominem, tanquam qui templum Anubis sacrilegio compilasset: sesque impiari credebant, si cum illo bibissent, aut edissent. Porrò duo, qui reliqui erant pueri, quicquid erat in domo, conuasantes, fuga discesserunt. In vinculis igitur erat miser Antiphilus multum iam temporis: habitus interim omnium, quantum in carcere erat, sordium

βύτα]ς ἐν δεσμῶν. καὶ ὁ τοῦ τῶν δεσμῶν Αἰγύπτιος, δεισιδαίμων ἄνθρωπος, ὡς τὸν θεὸν χαριεῖσθαι καὶ τιμωρήσειν τοῖς θεῷ, βαρὺς τοῖς Ἀντιφίλῳ ἐφειστώς. εἰ δ' ἀπολογοῖτό ποτε, λέγων ὡς οὐδὲν δεινὸν ἔργασται, ἀναίσχυντος ἐδόκει, καὶ πολὺ πλείον ἐπὶ τούτῳ ἐμισεῖτο. ὑπῆρχε δὲ τοῖς γαρῶν ἤδη, καὶ πολύ πρὸς ἄχθος, οἷον ἀκὸς χαμαὶ καθεύδοντα, καὶ νυκτὸς οὐδὲ ἀπτέσθαι τὰ σκέλη δεδεμένον ἐν τοῦ ξύλου κατακλειόμενα. τῆς μὲν γὰρ ἡμέρας, ὁ δεσμοὶ ἦρκε; καὶ ἡ ἑτέρα χεὶρ πεπιδημένη, ἐς δὲ τὴν νύκτα, ἐδεῖτο ὅλον κατασείεσθαι. καὶ μὴν καὶ τοῦ οἰκήματος ἡ δυσοσμία, καὶ τὸ πνίγος ἐν ταυτῷ πολλῶν δεδεμένων, καὶ ἐσφοχαρημένων, καὶ μόνος ἀναπνεόντων, καὶ τοῦ σιδηροῦ ὁ ψόφος, καὶ ὕπνος ὀλίγος, ταῦτα πάντα χαλεπὰ ἦν, καὶ ἀφόρητα, οἷς ἀνδρὶ ἐκείνῳ ἄνθρ, καὶ ἀμελεστάτῳ πρὸς ὅτω σκληρὰν τὴν δίαιταν. ἀπαγορεύοντος δὲ αὐτοῦ, καὶ μηδὲ σῖτον ἀρεῖν βιλόντος,

tium scelestissimus. Porrò præfectus carceris Aegyptius, homo superstitiosus, ratus sese gratum facere Deo, atq; illius vlcisci vices, grauis Antiphilo imminebat. Quòd si quando defenderet, affirmans se nihil eiusmodi patrasse, impudens habebatur: atque hoc nomine multò etiã magis erat inuisus. Subægrotabat itaq; iã, maleq; habebat: nec mirũ, quippe q; humi cubaret, idq; etiam noctu, neq; crura sineretur protendere, ligno inclusa. nam per diẽ catasta stringebatur, altera manu vincta ferro: at noctu cogebatur totus in vinculis esse. Ad hæc insuper domicilij pædor ac præfocatio, multis ibidem vinctis, locumq; angustũ prementibus adeò, vt vix respirarent, tum ferri stridor, ac somnus exiguus, hæc omnia molesta erant, atq; intolerandа: & nimirum homini eiusmodi rerũ insueto, minimeq; ad tam durũ vitæ genus exercitato.

Quum verò iam deficeret, ac ne cibum quidem capere posset,

ἀφικνεῖται ποτε καὶ ὁ Δημήτριος, οὐδὲν εἰδὼς τῶν κατὰ γεγενημένων. καὶ ἐπειδὴ ἔμαθεν, ὡς εἶχεν εὐθὺς ἐπὶ τὸ δεσμωτήριον δρομαῖος ἐλθών, τότε μὲν οὐκ εἰσεδέχθη· ἐσπέρας δὲ ἤδη, καὶ ὁ δεσμοφύλαξ πάλαι κεκλεικὼς τὴν θύραν ἐκάθευδε, φρουροῦν δοῦς οἰκέτας παρακελευσάμενος· ἕωθεν δὲ εἰσέρχεται, πολλὰ ἱκετεύσας, καὶ παρελθών, ἐπὶ πολὺ μὲν ἐζήτει τὸν Αντίφιλον, ἄδηλον ὑπὸ τῶν κακῶν γεγενημένον. καὶ πρεσβῶν ἀνεσκοπεῖτο καθ' ἕκαστον τῶν δεδεμένων, ὥσπερ εἰώθεσαν οἱ τοὺς οἰκείους νεκρὸς, ἤδη ἐώλων ὄντων, ἀναζωπυροῦντες ἐν τοῖς παρατάξεσι. καὶ εἴ τις μὴ δύνοιτο ἀναβόησον, Αντίφιλον Δενομένους, ἐκεῖνον ἐπὶ πολὺ ἀγνόησεν ἂν ὅστις ἦν, τοσοῦτον ἠλλάκτο ὑπὸ τῶν δεινῶν. ὡς δὲ τὴν φωνὴν ἀκούσας ἀνεβόησε, καὶ πυθόμενος, δραπέτας τὴν κόμην, καὶ ἀπάγων τὸ πρόσωπον ἀχμυρὰν

reuersus est tandem & Demetrius, nihil dum sciens eorum quæ acciderant. Vt autem cognouerat, quo in loco res esset, statimq; curriculo ad carcerem venisset: tum quidem admissus non est, propterea quòd vespera iam esset, & carceris custos iamdudum occlusis foribus dormiebat, ministris excubias agere iussis. At manè quum esset ingressus, multis videlicet precibus admissus accedēs multo tempore, quærebat Antiphilum: quippe malorum multitudine sic immutatum, vt cognosci non quiret. Circumiens igitur, è vinctis vnumquenque contemplabatur, eorum more qui familiarium cadauera iam marcida facta requirunt in stragibus. Quòd ni nomen fuisset eloquutus, Antiphilum Denomenis filium: ne longo quidem tempore potuisset agnosci quisnam esset: vsqueadeò præ malis erat transfiguratus. Vt verò ad vocem agnitam respondisset, atque adeunte illo comam diduxisset, eam à vultu abigens sordidam

atque

καὶ συμπεπλυμένου, ἔδει-
ξεν αὐτὸν ὅστις ἦν. ἄμφω μὲν
αὐτίκα σείουσιν, ἐπιγιγά-
σαντες ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκήτῳ
θέᾳ, χρόνῳ δὲ ἀναλαβὼν
αὐτόν τε καὶ τὸν Αντίφιλον
ὁ Δημήτριος, καὶ σαφῶς ἕκα-
στα, ὡς εἶχεν, ἐπυθόμε-
νος παρ' αὐτοῦ, θαρρεῖν τε
παρακελεύσας, καὶ διελὼν
τὸ τεθνηκὸς, τὸ μὲν ἥμισυ
αὐτὸς ἀναβάλλεται, τὸ λοι-
πὸν δὲ ἐκείνῳ δίδωσιν, ἃ εἶ-
χε πινακὰ καὶ ἐκτετυχωμένα
ῥάκη περιεσπάσας. καὶ τὸ
ἀφ' τότου, πάντα τρόπον συν-
ῆν, ἐπιμελούμενος αὐτοῦ, καὶ
θεραπεύων παραδὸς ἑαυ-
τὸν τοῖς ἐν τῷ λιμένι ἐμπόροις,
ἕωθεν εἰς μέσην ἡμέραν, οὐκ
ὀλίγον ἀπέφερεν ἀχθοφο-
ρῶν. εἶτ' ἐπανελθὼν ἐκ τοῦ ἔρ-
γου, μέρος μὲν τοῦ μισθοῦ δισ-
μοφύλακι καταβαλὼν, τιθασ-
σὸν αὐτῷ, καὶ ἀρτεμικὸν ἀπερ-
γάζετο αὐτόν, τὸ λοιπὸν ὑ, εἰς
τὴν τοῦ φίλου θεραπείαν, ἱκα-
νῶς αὐτῷ διήρκει. καὶ τὰς μὲν
ἡμέρας, σωλῶν τῷ Αντιφίλῳ,
παρα

atque impexam, ostendit se-
se quis esset. Hic ambo col-
lapsi sunt, oculis obtorta ca-
ligine in tam inopinato spe-
ctaculo. Verùm aliquantò
post, posteaquam & ipse si-
bi redditus, & Antiphi-
lum recipiens Demetrius,
de singulis esset illum dili-
genter percontatus, bono a-
nimo esse iubet. Tum disse-
cto pallio, dimidiato quidem
induitur ipse, reliquum au-
tem illi donat, detractis illi
putribus atque detritis, qui-
bus erat opertus panniculis:
atque ex eo die modis omi-
nibus illi aderat, curam eius
agens, inseruiensque. Lo-
cans enim sese ijs, qui versa-
bantur in portu mercatori-
bus, à mane ad medium vs-
que diem oneribus gestandis
non parum lucri faciebat.
Deinde ab opere reuersus,
mercedes partem carcera-
rio in manum dabat, quo illi
mansuetum huc ac pacatum
redderet. De reliquo autem
in amici curam affatim sup-
quidem aderat Antiphilo,

peditabat. Atque interdiu

παραμυθούμενοι, ἐπὲ δὲ νὺξ κατέλαβε, ὀλίγον πρὸ τῆς θύρας τοῦ δεσμωτηρίου, πεβάδιόν τι ποιησάμενοι, καὶ φύλλα ὑπροβαλόμενοι, ἀνεπαύετο. χρόνον μὲν οὖν τινα ὅτω διῆγον, ἀσιῶν μὲν ὁ Δημήτριος ἀκωλύτως, ῥᾷον δὲ φέρων τὰ συμφορὰ ὁ Αντίφιλος. ὕστερον δὲ ἀφανιζόμενος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ λησέ τινος καὶ φαρμάκων, ὡς ἐδόκει, φυλακή τε ἀπειθὴς εἰγένετο, καὶ οὐκέτι παρήει τις εἰς τὸ οἴκημα τῶν κεκυμενύων, ἐφ' οἷς ἀφρῶν, καὶ ἀνιώμενος, οὐκ ἔχων ἄπλως παρεῖναι τῷ ἑταίρῳ, προσαγγείλαι, ἑαυτὸν, προσελθὼν τῷ συναρμοσεῖ, ὡς εἴη κεκοινωνηκὼς τῆς ἐπὶ τὸν Ανυβιν ἐπιβουλῆς. ὡς δὲ τοῦτο ἔπραξε, ἀπήγετο οὐθὸς εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ ἀχθὲς παρὰ τὸν Αντίφιλον. τοῦτο γοῦν μόλις πολὰ ἐκτενύσας τὸν δεσμοφύλακα, ἐξαργάσατο παρὰ αὐτοῦ, πλησίον τῷ Αντιφίλῳ, καὶ ἐπὶ τῷ αὐτῷ κλοιῷ δεδέσθαι. ἔνθα δὲ καὶ μάλιστα ἔδα-

quo illum consolaretur: vbi verò nox occupasset, pro carceris foribus, facto ex herbis torulo, substratis q; frondibus, acquiescebat. Et in hunc quidem modum aliquandiu degebant: vt Demetrius nullo vetante ingrederetur, atque ob id minùs ferret calamitatem Antiphilus: donec h extincto in carcere latrone quopiam, id q; vt putabatur, veneno: & custodiæ exactissimè obseruatæ: neque deinde quisquam admissus in domicilium vinculis liber. Quas ob res dubius atque anxius, quum alia vita non patéret, quâ liceret amico adesse: adito præfecti collega, seipsum defert tanquam in irruptione templi Anubis communem operam addidisset. Id simul atque confessus est, abductus est illicò in carcerem, ac ductus ad Antiphilum. Nam hoc magnis precibus vix obtinuerat à carcerario, vt proximè Antiphilo, atque eadem in trabe vinciretur. Hic igitur vel maximè declarauit,

ρετῶν δύνοιαν, οἷον εἶχε πρὸς αὐτὸν ἀμελῶν μὴ τὰ καθ' ἑαυτὸν πονῶν· καὶ τοι νοσοῦντος καὶ αὐτὸς ἐπιμελόμενος δὲ ὅπως ἐκεῖνος μάλιστα καταυλίσοιτο, καὶ ἥδιον ἀνιάσεται. ὥστε ῥᾷον ἔφερον, μετ' ἀπόνων κακοπαθούντων. χρόνῳ δὲ καὶ τοιόν δέ τι προσπεσὸν, ἔπαυσεν ἐπὶ πλέον αὐτοὺς δυσυχοῦντας. εἰς γὰρ τῶν δεδεμένων, ὃν οἶδ' ὅθεν, ῥίψας ὑπορύσας, καὶ σιωμένας πόκους τῶν δεδεμένων προσλαβὼν, ἀρπείας τε τὴν ἄλυσιν, ἐκδιδεγνὸς ἑξῆς, τῶν ἑκοιῶν ἐς αὐτὴν διερμένων, καὶ ἀπολύει ἅπαντας. οἱ δὲ ἀρυσέναντον ὀμαρῶς, ὀλίγους ὄντας τοὺς φύλακας, ἐκπιδῶσιν ἀθρόοι. ἐκεῖνοι μὲν οὖν τὸ παραυτίκα, ἔνθα ἐδιώκοντο ἕκαστος, διαπαρέντος, ὕστερον συνελήφθησαν οἱ πόκοι. ὁ Δημήτριος δὲ καὶ ὁ Ἀντίφιλος κατὰ χώραν ἐμεναν. τὸν δὲ Σύρον καθόμενοι ἤδη ἀπιόντος. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, μαθὼν ὁ τὴν Αἴγυπτον

declarauit quanto in illum fuerit amore, quum suaipsius incommoda negligeret, cùm & ipse interim ægrotaret: illud autem curæ haberet, quo pacto fieri posset vt ille & quam plurimùm dormiret, & minimum angeretur. Atque ita commodè tolerabant, communicatis inter ipsos malis: donec aliquantò pòst tale quiddã accidit, quod finem, fermè eorum imponeret calamitati. Siquidem è vinctis quispiam haud scio vnde nactus limam, adiunctis cõiuratis captiuorum plerisque, catenam insecuit, qua seriatim erant adstricti, cyphonibus in hanc insertis, soluitq; omnes. Qui quidem facilè trucidatis (quippe paucis) custodibus, conglobati prosilire: atque hi quidem illicò quò quisque poterat, dissipati: postea plerique sunt comprehensi. Porrò Demetrius & Antiphilus inibi remanserunt, Syro quoq; retento, qui iam aufugere parabat. Vt autem diluxisset, Aegypti præses

Αἰγυπτον ἐπιστραμμένος τὸ συμβεβηκὸς, ἐπ' ἐκείνους μὲν ἔπεμψε τοὺς διωξομένους, μετασταλάντος δὲ τοὺς ἀμφὶ τὸν Δημήτριον, ἀπέλυσε τῶν δεσμῶν, ἐπαινέσας, ὅτι μόνοι οὐκ ἀπεδράσαν. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι γε ἠξίουν, ὅτως ἀφιέμενοι· ἐβόα δὲ ὁ Δημήτριος, καὶ δεινὰ ἐποίει ἀδικεῖσθαι σφᾶς οὐ σμικρὰ, ἃ δόξουσι κακοῦργοι ὄντες, εἰ μὴ ἐπαίνου τοῦ μὴ ἀποδρᾶναι, ἀφεῖσθαι καὶ τέλος ἠνάγκασαν τὸν δικαστὴν, ἀκειβῶς τὸ πρᾶγμα ἐξετάσαι. ὁ δὲ, ἐπεὶ ἔμαθεν οὐδὲν ἀδικοῦντας, ἐπαινέσας αὐτὸς, τὸν Δημήτριον δὲ καὶ πάνυ θαυμάσας, ἀφίησι, παραμυθησάμενος ἐπὶ τῇ κολάσει, οὐ κωλύσας, οὐ κωλύσχοντος, ἀδίκως δεθέντας, καὶ ἑκάτερον δωρησάμενος παρ' αὐτοῦ, δραχμὰς μὲν μυρίας τὸν Αντίφιλον, δὶς τοσαύτας δὲ τὸν Δημήτριον, ὃ μὴ ἦν Αντίφιλος ἔτι καὶ νῦν ἐν Αἰγύπτῳ ἐστίν· ὁ δὲ Δημήτριος, καὶ τὰς αὐτοῦ δισμυρίας ἐκείνῳ κατα-

cognito quod acciderat, eo misit quidem qui illos insequerentur: accersitis autem ijs, qui erant cum Demetrio, soluit à vinculis, collaudatos, quòd soli non aufugissent. At illis haudquaquam sat erat vt hoc titulo demitterentur: clamabat autem Demetrius, sibiq; non mediocribus in rebus iniuriam fieri prætendebat, si pro maleficis habiti, viderentur vel commiseratione, vel ob id laudis, quòd non aufugissent, dimitti. In summa, compulêre iudicem, vt causam exactiùs excuteret. At hic vbi reperit nihil eos commeritos, collaudatos illos, Demetrium autem seorsum quoque admiratus, liberos esse iussit, consolatus super pœnam quam tulerant præter ius in vincula coniecti. Quin etiam ambos munere prosecutus est, idq; de suo: Antiphilum drachmarum decem millibus: bis tanto Demetrium. Ac Antiphilus etiam nũc quidem in Aegypto est: Demetrius autem sua quoque viginti millia relinquens

amico.

λαλιπὼν, ὥχετο ἀπιὼν εἰς τὴν Ινδικὴν, παρὰ τοὺς Βραχμᾶνας, τοσοῦτον εἰπὼν πρὸς τὸν Αντίφιλον, ὡς συγγνωστὸς ἂν εἰκότως νομίζοιτο, ἤδη ἀφειπὼν αὐτόν. οὔτε γὰρ αὐτὸς δεῖσθαι τῶν χρημάτων, ἵν' ἂν αὐτὸς ᾖ ὅπερ ὄντων ἀρκεῖσθαι ὀλίγοις δεινάμενος, οὔτε ἐκείνῳ ἔτι δεῖν φίλου, ὀμαρῶν αὐτῷ τῶν πραγμάτων γεγενημένων. τοιοῦτοι, ὦ Τόξαρι, οἱ Ελλησιν φίλοι. εἰ δὲ μὴ προδιεβλήκεις ἡμᾶς, ὡς ἐπὶ ῥήμασι μεγαφρονοῦντας, καὶ αὐτὸς ἂν σοι τοὺς λόγους διεξῆλθον πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς οὓς, οὓς ὁ Δημήτριος ἔπεν ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ὑπὲρ αὐτοῦ μὲν οὐδὲν ἀπολογούμενος, ὑπὲρ τοῦ Αντιφίλου δὲ, καὶ δακρύων προσέτι, καὶ ἱκετεύων, καὶ τὸ πᾶν ἐφ' ἑαυτὸν ἀναδεχόμενος, ἄχρι μαστιγούμενος ὁ Σύρος, ἀμφοτέρους ἀφίησιν αὐτός. ἐγὼ μὲν ὃν τούτους ὀλίγους ἀπὸ πλείονων, ὃς πρώτος ἐν μνήμῃ ὑπέβαλε, διηγήσομαι σοι, ἀγαθοὺς

amico, concesit in Indiam, profectus ad Brachmanae, tantum hoc loquutus Antiphilo, meritò sibi iam ignoscendum videri quòd tum ab eo discederet: neque enim sibi opus fore pecunia, quoad is perseueraret esse, qui erat, videlicet qui posit paucis esse contentus: neque illum amplius egere amico, quippe cui res tam feliciter haberent. Huiusmodi sunt, Toxaris, amici Græci. Quod ni initiò notasses nos tanquam qui verbis nos iactaremus: idem profectò relaturus eram tibi complures orationes, atque eas egregias, quas Demetrius habuerit in iudicio: quum interim pro se ipso nihil responderet: pro Antiphilo verò lachrymas funderet, atque etiam supplex esset: totamque causam in se reciperet, donec Syrus flagris cæsus, ambos eos liberos fecit. Hos igitur paucos è plurimis, quos mihi primùm memoria suggesit, tibi narrauerim

ἀγαθοὺς καὶ βεβαίους φίλους. καὶ τὸ λοιπὸν ἤδη καταβὰς ἀπὸ τοῦ λόγου, σοὶ τῶν ῥάπτων παραδίδωμι. σὺ δὲ, ὅπως μὴ χείρους ἐρεῖς τοὺς Σκύθας, ἀπὸ πολλῶν τούτων ἀμείνους, αὐτῷ σοι μελήσει, εἴ τι καὶ τῆς δεξιᾶς ἐπιφρόντικας, ὡς μὴ ἀφελμηθείης αὐτῶν. ἀπὸ καὶ ἄνδρα ἀγαθὸν εἶν, ἐπεὶ καὶ γενοῖτο ἂν πάθοις, Ορέστου μὲν καὶ Πυλάδου πάνυ σοφιστικῶς ἐπαινέσας, ὑπὲρ τῆς Σκυθίας φαῦλος ῥήτωρ φανόμενος. Τό. τοῦτο γὰρ Μνήσιππε, ὅτι καὶ παρορῶν μὲν πρὸς τὸν λόγον, ὥσπερ ὁ πάνυ σοι μέλον, ἀφελμηθείης τῶν γλωττῶν κρατηθεὶς ἐν τοῖς λόγοις. καὶ τοῦ ἄρξομαί γε ἤδη, μηδὲν, ὥσπερ οὐ, καλλιλογησάμενος, ὁ γὰρ Σκυθικὸν τοῦτο καὶ μάλιστα, ἐπιδεῖν τὰ ἔργα ὑπερφθεγγεῖται τοὺς λόγους. προσδοκήσεις δὲ μηδὲν τοιοῦτο παρ' ἡμῶν, οἷα σὺ διεξεκύλισας, ἐπαινῶν εἴ τις ἄπροιτον ἔγημεν αἰσχρὰν γυναῖκα, καὶ εἴ τις

praeclaros ac firmos amicos. Quod reliquum est, iam decedam à narratione, tibi dicendi partes trado. Tu porrò vti Scythas his non inferiores referas, sed longè praestantiores, tibi ipsi curae fuerit, si quid de dextra solicitus es, ne ea tibi prædicatur. Verùm oportet strenuum praestare virum. Etenim res quædam vehementer ridicula tibi contigerit, si cùm Orestem ac Pyladem admodum sophisticè laudaris, pro Scythia dicens, orator ignauus appareas. TO. Rectè tu quidem Mnesippe: qui quidem ad dicendum etiam exhortaris, perinde quasi nihil solicitus sis, ne tibi lingua execetur, victo in narrationibus. Sed iam exordiar, nihil quidem quemadmodum tu, verbis phalerans atque exornans (neque enim is Scytharum mos) præsertim quum res ipsæ longè magis loquantur, quàm verba. Nihil autem eiusmodi expectaueris à nobis, cuiusmodi in commemorando laudib. extulisti: puta si quis sine dote duxerit deformem mulierem:

ἤ τις ἀργύριον ἐπέδωκε γαμουμένῃ θυγατρὶ φίλου ἀνδρὸς, δύο τάλαντα, καὶ νὴ Δί', εἴ τις παρέσχεν ἑαυτὸν δεδησόμενον, ἐπὶ προδήλῳ τὸ μικρὸν ὕστερον λυθήσεσθαι. πάνυ γὰρ οὐτελῆ ταῦτα, καὶ μεγαλουργὸν ἐν αὐτοῖς, ἢ ἀνδρεῖον ἔνι οὐδέν. ἐγὼ δέ σοι διηγήσομαι φόνους πολλοὺς, καὶ πολέμους, καὶ θανάτους ὑπὲρ τῶν φίλων, ἵν' ᾖς, ὡς παιδιὰ τὰ ὑμέτερά ἐστι, παρὰ τὰ Σκυθικὰ ἐξετάζῃ σθαι: καὶ ζῆ οὐδ' ἀπόγως αὐτὸ πεπόνθατε, ἀλλὰ εἰκότως τὰ μικρὰ ταῦτα ἐπαινεῖτε· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ εἰσὶν ὑμῖν ἀφορμαὶ ὑπερμεγέθεις, πρὸς ἐπίδειξιν φιλίας, ἐν εἰρήνῃ βαθείᾳ βιοῦσιν. ὥσπερ οὐδ' ἐν γαλήνῃ μάθοις, εἰ ἀγαθὸς ὁ κυβερνήτης ἔῃ· χαμῶνος γὰρ δεήσει σοι πρὸς τὸ διαγνῶσαι. παρ' ὑμῖν δ' σωνεῖς οἱ πόλεμοι, καὶ ἢ ἐπιλαύνομεν ἄλλοις, ἢ ἐπιχωροῦμεν ἐπιόντας, ἢ συμπεσόντες, ὑπὲρ νομῆς ἢ λείας μαχόμεθα.

lierem: aut si quis amici filiæ nubenti pecuniolam donauerit, duo talenta: ac per Iouem si quis sponte eat in vincula, quum certò sciat se paulò pòst esse soluendum. Admodum enim leuia ista, neque quicquam inest in his vel magni negocij, vel virile quod sit. Cæterùm ego tibi referam multas cædes, belláque & mortes, amicorum causa susceptas, vt intelligas vestra ista lusum esse si cum Scythicis conferantur. Neque tamen isthuc sine causa facitis, sed meritò parua ista miramini, propterea quòd non sunt vobis admodum graues occasiones declarandæ amicitiæ, quippe in alta pace viuentibus: quemadmodum nec in trãquillitate queas scire, bonus sit gubernator, nécne. tẽpestate enim tibi opus fuerit ad hoc vt dignoscas. At apud nos bella perpetua, & aut inuadimus alios, aut cedimus inuadentibus, aut vbi fortè concurrimus, pro pascuis prædâque pugnamus.

θα. ἔνθα μάλιστα δεῖ φίλων ἀγαθῶν. καὶ δὴ τοῦτο ὡς βεβαιότατα σωτιθέμεθα τὰς φιλίας, μόνον τοῦτο ὅπλον ἄμαχον, καὶ ἀνσπολέμικτον εἶν νομίζοντες. πρότερον δέ σοι ἐπᾶν βούλομαι, ὃν τρόπον ποιούμεθα τοὺς φίλους, οὐκ ἐκ τῶν πότων, ὥσπερ ὑμεῖς, οὐδ' εἰ σωφρονοῦς τις, ἢ γείτων ὤν, ἀπ' ἐπεδάν τινα ἴδωμεν ἀγαθὸν ἄνδρα, καὶ μεγάλα ἐργάσασθαι δυνάμενον, ἐπὶ τὸν ἅπαντες σπουδόμεν. καὶ ὅπερ ὑμεῖς ἐν τοῖς γάμοις, τοῦτο ὑμεῖς ἐπὶ τὸν φίλον ποιεῖν ἀξιοῦμεν, ἐπιπονοῦμενησούμενοι, καὶ πάντα ὁμῶ πράττοντες, ὡς μὴ διαμαρτάνοιμεν τῆς φιλίας, μηδὲ ἀτόβηλοι δόξωμεν εἶν. κἀπεδὰν πεκειθείς τις ἤδη φίλος ᾖ, σωθῆναι τὸ ἀφ' τούτου, καὶ ὅρκος ὁ μέγιστος, κ μιλὶν καὶ βιόσιωθέ μιτ' ἀπόλων, καὶ ἀφθανεῖσθαι, ἢν δέῃ, ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον, καὶ ὅτω ποιεῖν. ἐφ' ᾧ γε ἐνστιμόνδον ἅπαξ τὰς

Hic potissimùm opus est bonis amicis, eoque quam firmissimè constituimus amicitias, sola hæc arma inuicta atque inexpugnabilia esse iudicantes. Priùs autem volo tibi commemorare quo ritu faciamus amicos, non ex poculis, quemadmodum vos, neque si quis æqualis sit, aut vicinus: verùm vbi strenuum quempiam virum conspexerimus, quique præclara facinora patrare possit, in hunc omnes studio incumbimus: & quod vos in ambiendis coniugijs, id nos in amicis non grauamur, diu quasi procos agentes, nihilque non facientes, ne videlicet frustremur amicitia, néve reiecti esse videamur. At vbi iam in amicitias cæteris repulsis delectus est quispiam, protinus fœdus initur, ac iusiurandum, quod sit maximum, nimirum & victuros eos pariter, & mortem oppetituros, si sit opus, alterum pro altero. Atq; ita facimus. k Etenim simulatq; incisis digitis

τοῦς δακτύλους, ἐνσταλάξομεν τὸ αἷμα εἰς κύλικα, καὶ τὰ ξίφη ἄκρα βάψαντες, ἅμα ἀμφότεροι ἐπισχόμενοι, πίωμεν, οὐκ ἔστιν ὅ, τι τὸ μετὰ τοῦθ' ἡμᾶς διακώλυσειεν ἄν. καὶ ἐφεῖται δὲ τὸ μέγιστον ἄχρι τριῶν ἐς τὰς συνθήκας εἰσιέναι, ὡς ὅστις ἂν πολύφιλος ᾖ, ὅμοιος ἡμῖν δοκεῖ τοῖς κοινοῖς τούτοις, καὶ μοιχευομένας γυναῖκι. καὶ οἰόμεθα οὐκέθ' ὁμοίως ἰσχυρὰν τὴν φιλίαν αὐτοῦ εἶναι, πολλὰς ἐννοίας διαιρεθεῖσαν. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν Δανδάμιδος πρώην γενομένων. ὁ γὰρ Δάνδαμις, ἐν τῇ πρὸς Σαυρομάτας συμπλοκῇ, ἀπαχθεὶς καὶ αἰχμαλώτου Ἀμιζώκου, τοῦ φίλου αὐτοῦ. μᾶλλον δὲ πρότερον ὀμοῦμαί σοι τὸν ἡμέτερον ὅρκον, ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἐν ἀρχῇ διωμολογησάμην. οὐ μὰ γὰρ τὸν ἄνεμον οὐδὲ ἀκινάκην, οὐδὲν πρὸς σέ, ὦ Μνήσιππε, ψεύδομαι ἐρῶ, περὶ τῶν φίλων τῶν Σκυθικῶν. Μνή. ἐγὼ μὲν οὐ πάνυ σου ὀμνύοντος ἐδεόμην, σὺ

digitis sanguinem in calicem destillauerimus, summisque intinctis gladijs ambo pariter admouentes biberimus, non est quicquam quod deinde nos queat dirimere. Admittuntur autem ad huiusmodi fœdera ad summum tres. [l] Nam qui multis sit amicus, is eo loco habetur apud nos, quo communes istæ atque adulteræ vxores: arbitramurque iam non perinde firmam illius amicitiam fore, posteaquam est in plures partes dissecta. Exordiar autem ab his quæ nuper Dandamis fecit. Dandamis enim hic in conflictu cum Sauromatis, quum esset captiuus abductus eius amicus Amizocas. Quin potius antè tibi iurabo nostrum iusiurandum, quandoquidem isthuc initiò sum pollicitus. [m] Non enim per Ventum & Acinacem, quicquam mentiturus sum apud te de Scythicis amicis. MNES. Equidem tuum iusiurandum haud magnopere desiderabam: proinde

νὺ δὲ ὅμως εὖ ποιῶν, ὀλίγα θεῶν ἐπωμόσω. Τό. τί σὺ λέγεις; ἢ σοι δοκεῖσιν, ὁ ἄνεμος καὶ ὁ ἀκινάκης, θεοὶ εἶναι; οὕτως ἄρα ἠγνόησας, ὅτι ἀνθρώποις μεῖζον οὐδὲν ἐστι ζωῆς τε καὶ θανάτου; ὁπόταν οὖν τὸν ἄνεμον καὶ τὸν ἀκινάκλω ὀμνύωμεν, ταῦτα ὀμνύομεν, ὡς τὸν μὲν ἄνεμον, ζωῆς αἴτιον ὄντα, τὸν ἀκινάκλω δὲ, ὅτι ἀφθονήσειν ποιεῖ. Μνή. καὶ μὴν εἰ διά γε τοῦτο, καὶ ἄλλους, ἂν ἔχοιτε πολλοὺς θεοὺς, οἷος ὁ ἀκινάκης ἐστὶ, τὸν οἰστὸν καὶ τὸν λόγχλω, καὶ κώνειον καὶ βρόχον, καὶ τὰ τοιαῦτα. ποιεῖ γὰρ οὗτος ὁ θεὸς, ὁ θάνατος, καὶ ἀπείρους τὰς ἐφ' ἑαυτὸν παρέχεται ἀγούσας ὁδούς. Τό. ὁρᾷς, τοῦτο ὡς ἐμπειρικὸν ποιεῖς καὶ δικανικὸν, ὑποκρούων μου τὸν λόγον. ἐγὼ δὲ ἡσυχίαν ἦγον, σοῦ κεκραγότος. Μνή. ἀλλ' οὐκ ἄνθις γε, ὦ Τόξαρι, ποιήσω τοῦτο· πάνυ γὰρ ὀρθῶς ἐπετίμησας. ὥστε θαρρῶν τόγε ἐπὶ

proinde rectè facis, qui nullū deorū iures. TOX. Quid tu narras? An non tibi videntur esse dij, Ventus & Acinaces? Adeóne te fugit quod nihil sit maius mortalibus vita ac morte? Per hæc vtique iuramus, quoties per Ventum & Acinacem iuramus: videlicet per Ventum, tanquam qui vitæ sit causa: per Acinacem verò, vt qui mortis sit author. MNES. Atqui si ista idonea causa est: profectò multos alios quoque deos estis habituri tales, qualis est Acinaces: puta iaculum, lanceam, venenum, funem, atque his consimilia: quandoquidem varius est iste deus interitus, atque innumerabiles aperit vias, quibus ad illum sit aditus. TO. Vide quàm cōtentiosè nunc, quamque litigiosè istuc facis: dum medio sermone interpellas me, excutisque ac disturbas orationem meam. At ipse loquente te, silentium agebam. MNES. Age, non sum istbuc posthac facturus, Toxaris: & optimo iure obiurgas. quare perge confidenter

quod

ἐπὶ τούτῳ λέγει, ὡς μηδὲ παρόντος ἐμοῦ τοῖς λόγοις, οὕτω σιωπήσομαί σοι. Τόν τετάρτη μὲν τῶν ἡμέρα τῆς φιλίας Δανδάμιδι καὶ Ἀμιζῶκι, ἀφ' οὗ τὸ ἀπήλαυν αἷμα συνεπιπόκισαν. ἧκον δὲ ἡμῖν ἐπὶ τὴν χώραν Σαυρομάται, μυρίοις μὲν ἱππεῦσιν, οἱ πεζοὶ δὲ, τρὶς τοσοῦτοι ἐπιλελυθέναι ἐλέγοντο. οἷα δὲ οὐ προσδομένοις τὴν ἔφοδον αὐτῶν ἐπιπεσόντες, ἅπαντας μὲν τρέπουσι, πολλοὺς δὲ τῶν μαχίμων κτείνουσι, τοὺς δὲ καὶ ζῶντας ἀπάγουσι, πλὴν ἔ τις ἔφθη διανηξάμενος ἐς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ, ἔνθα ἡμῖν τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοπέδου, καὶ μέρος τῶν ἁμαξῶν ἦν, οὕτω γὰρ ἐσκηνώσαμεν τότε, οὐκ οἶδα, ὅ, τι δόξαν τοῖς ἀρχιπλάνοις ἡμῶν, ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς ὄχθας τοῦ Τανάϊδος. ἀνθὺς οὖν ἤ τι λεία περιεπλάνητο, καὶ τὰ ἀχμάλωτα συνέχετο, καὶ τὰς σκηνὰς διήρπαζον, καὶ τὰς ἁμάξας

quod restat dicere: perinde quasi nec adsim dum loquerit, adeò tibi silebo. TOX. Quartus igitur dies Dandamidi & Amizocæ, ex quo amicitiam inierant, ac mutuum sanguinem pariter biberant. Venerant interea in regionem nostram Sauromatæ cum equitum decem millibus: peditum autem tertantùm adueniſſe ferebatur. Ii nimirum quum in nos irruiſſent imparatos, neque expectantes illorum insultum, omnes quidem cedere cogunt, complures autem repugnantes occidunt, nonnullos & viuos abducunt, niſi ſi quis effugerat tranans in vlteriorem fluminis ripam, vbi nobis dimidium copiarum, & pars curruum erat. Sic enim id temporis caſtra fueramus metati, haud ſcio quo conſilio Archiplanorum, id eſt, ducum noſtrorũ, ad vtramque Tanaidis ripam. Protinus itaque & prædas abigebant, & captiua abducebant, & tentoria diripiebant, & curribus

ἁμάξας καταλαμβάνοντο, αὐτάνδρους τὰς πλείστας ἁλισκομένας, καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ὑβείζοντες τὰς παλλακίδας, καὶ τὰς γυναῖκας. ἡμεῖς δὲ λυπούμεθα τῷ πράγματι, ὁ δ' Αμιζώκης ἀγόμενος (ἐλαμβάνετο γὰρ) βοᾷ τὸν φίλον ὀνομάζει, κακῶς διαδιδόμενος, καὶ ὑπεμίμνησε τῆς κύλικος, καὶ τοῦ ἅματος. ὧν ἀκούσας ὁ Δάνδαμις, οὐδὲν ἔτι μελλήσας, ἅπαντων ὁρώντων, διαφέρεται εἰς τοὺς πολεμίους. καὶ οἱ μὲν Σαυρομάται, διηρμένοι τοὺς ἀκόντας, ὥρμησαν ἐπ' αὐτόν, ὡς καταγνύσαντες, ὁ δὲ βοᾷ τὸν Ζίειν. τοῦ δὲ λοῦτις εἴπῃ, οὐκέτι φονεύουσιν αὐτόν, ἀλλὰ δέχονται, ὡς ἐπὶ λύτροις ἥκοντα. καὶ δὴ ἀναχθεὶς πρὸς τὸν ἄρχοντα αὐτῶν, ἀπῄτει τὸν φίλον, ὁ δὲ λύτρα ᾔτει. μὴ γὰρ προήσεσθαι, εἰ μὴ μεγάλα ὑπὲρ αὐτοῦ λάβοι. ὁ Δάνδαμις ὃ, ἃ μὴ εἶχον, φησίν, ἅπαντα διήρπασαν ὑφ' ὑμῶν, εἴ δέ τι δύναμαι γυμνὸς ἀφ-

curribus potiebantur, atquè ijs plerisque cum viris captis: & sub oculis nostris concubinas vxoresque nostras constuprabant. Nos porrò rem indignè tulimus. At Amizoca quum duceretur (erat enim captus) nominatim inclamauit amicum, miserè vinctus; simulq; calicis & sanguinis commonefecit. Quod simul atque exaudierat Dandamis, nihil etiam contatus, spectantibus omnibus tranauit ad hostes. Ibi Sauromatæ densatis telis irruerunt in illum, iam confixuri, nisi succlamasset, Zirim. Hoc verbi si quis sonuerit, postea non interimũt, sed recipiunt, tanquam dedentem sese precio redimendum. Moxq; ad illorum ducem adductus, reposcebat amicum: ille redemptionis precium postulabat. Neque enim prius dimissurum sese, nisi maximum pro illo recepisset. Tum Dandamis: Quæ possidebam, inquit, ea

omnia à vobis direpta sunt: quòd si quid est quod nudus præstare

ἐφτιλίσα, ἕτοιμος ὑποσχεῖν ὑμῖν· καὶ πρόσπλιν ὅ, τι ἂν θέλῃς· εἰ βούλει δὲ, ἐμὲ ἀντὶ τούτου λαβὼν, κατάχρησαι πρὸς ὅ, τι σοὶ φίλον. ὁ δὲ Σαυρομάτης, οὐδὲν, ἔφη, δεῖ ὅλως κατέχεσθαί σε, καὶ ταῦτα, ζέειν ἥκοντα. σὺ δὲ, ὧν ἔχεις, μέν καταβαλὼν, ἄγου τὸν φίλον. ἤρετο ὁ Δάνδαμις ὅ, τι καὶ βούλεται λαβεῖν. ὁ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἤτησεν, ὁ δὲ αὐτίκα παρέσχεν ἐκκόψας αὐτούς. κἀκεῖνος δὲ ἐξεκίνησε, καὶ ἤδη τὰ λύτρα εἶχον οἱ Σαυρομάται, παραλαβὼν τὸν Ἀμιζόκλιν ἐπανῆκε. ἐπιστρεφόμενοι αὐτῶν, καὶ ἅμα διανυξάμενοι, ἀπεσώθησαν πρὸς ἡμᾶς. τοῦτο γινόμενον παρεμυθοῦτο πάντας Σκύθας, καὶ οὐκέτι ἥττᾶσθαι ἐνόμιζον, ὁρῶντες ὅτι τὸ μέγιστον ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν οὐκ ἀπήλαυον οἱ πολέμιοι, ἀλλ' ὅτι ἐν παρ' ἡμῖν ἢ ἀγαθὴ γνώμη, καὶ ἡ πρὸς τοὺς φίλους πίστις καὶ τοὺς Σαυρομάτας ἐν τῷ αὐτῷ δεμνίῳ ἐφόβησι,

præstare queam, id sum paratus polliceri vobis: & imperato quicquid voles: & si ita vis, meipsum huius in locum recipe, & abutere ad quodcunque tibi lubitum erit. Ad hæc Sauromata: Nihil, inquit; opus retinere te: præsertim quum tetamet dedideris. Quin tu parte eorum quæ possides, tradita, amicum abducito. Rogat illicò Dandamis, quidnam vellet accipere. Ille oculos postulat. Atque hic protinus exhibuit eruendos. Deinde vbi essent execti, iamq; precium persolutum esset Sauromatis, recepto Amizoca, reuersus est innitens illi: vnaq; tranantes, incolumes ad nos redierunt. Id factum, animum reddebat Scythis omnibus, neq; iam victos esse rebantur sese, quum viderent, quod apud nos esset bonorum maximum, id nondum esse abductum ab hostibus: verùm superesse egregiam mentem & in amicos fidem. At idem Sauromatis formidinem

σι, λογιζομένους, πρὸς οἵους
ἄνδρας ἐκ παρασκευῆς μα-
χοῖτο, ἐ κὴ ἐν τῷ ἀπρο-
σδοκήτῳ τότε ὑπερέσχον; ὥ-
σθε νυκτὸς ἐπιγιγνομένης, ἀ-
ποκτείνοντες τὰ πλεῖστα τῶν
βοσκημάτων, κὴ τὰς ἁμά-
ξας ἐμπρήσαντες, ὤχοντο
φύγοντες. ὁ μὲν τοι Ἀμιζώ-
κης οὐκέτι ἠνέσχετο βλέπειν
αὐτὸς, ἐπὶ τυφλῷ τῷ Δαν-
δάμιδι, ἀπὸ τυφλώσας κὴ
αὐτὸς ἑαυτὸν; ἀμφότεροι κά-
θηται, ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν
Σκυθῶν δημοσίᾳ, μετὰ πάν-
σης τιμῆς φερόμενοι. τί
τοιοῦτον, ὦ Μνήσιππε, ὑμεῖς
ἔχοιτε ἂν εἰπεῖν, ἐ κὴ ἄλ-
λους σοι δέκα δοίη τις ἐπὶ
τοῖς πέντε καταριθμήσασθαι
ἀνωμότους, ἐ βούλοι, ὡς κὴ
πολὺ ἐπιψήφοιο αὐτοῖς;
καί τοι ἐγὼ μὲν σοι γυμ-
νὸν τὸ ἔργον διηγησάμην, ἐ
δέ σύ τινα τοιοῦτον ἔλεγες,
οὐ οἶδα ὁπόσα ἂν κομψὰ ἐγ-
κατέμιξας τῷ λόγῳ, οἷα ἐ-
κέκτηντο ὁ Δάνδαμις, κὴ
ὡς ἐτυφλοῦτο, κὴ ἃ ἔπε,
κὴ

non mediocrem incutiebat, reputantibus cum cuiusmodi viris, si se præparassent, essent pugnaturi: tamen sò tum quidem ex improuiso superassent. proinde sub noctem relictis maxima ex parte pecoribus, incensisque curribus, fuga sese subduxerunt. Porrò Amizoca non tulit diutiùs, vt videret ipse, amico cæco Dandamide, sed ipsius semet exoculauit. Atque ita sedent ambo, omnique honore à populo Scytharum publicitùs aluntur. Quid tale, Mnesippe, vos referre possetis, etiam si quis tibi donet vt possis vel decem alios ad istos quinque adiungere, etiam citra iusiurandum si ita vis, vt & multa liceat affingere? At ego tibi rem nudam exposui. Tu verò si quem talem narrasses, non sum nescius, quantas adornandæ rei gratia phaleras narrationi fueris admixturus, quemadmodum quomodo sit excæcatus, & supplicâris Dandamis: & quæ

καὶ ὡς ἐπανῆκε, καὶ ὡς ὑπεδέξαντο αὐτὸν ἐπευφημοῦντες οἱ Σκύθαι, καὶ ἄλλα, ὁποῖα ὑμεῖς μηχανᾶσθαι εἰώθατε πρὸς τοὺς ἀκροάσεις. ἄκουε γοῦν ὦ ἄλλον ἰσότιμον, Βελίτταν, Ἀμιζώκου τούτου ἀνεψιόν. ὃς ἐπεὶ καταστάντα ἐκ τοῦ ὄπου ὑπὸ λέοντος εἶδε Βάσθην, τὸν φίλον (ἅμα γὰρ ἔτυχον θηρῶντες) καὶ ἤδη ὁ λέων περιπλακεὶς αὐτῷ ἐνεπεφύκει τῷ λαιμῷ, καὶ τοῖς ὄνυξιν ἐσπάρασσε, καταπηδήσας καὶ αὐτὸς, ἐπιπίπτει κατόπιν τῷ θηρίῳ, καὶ περιείσπα, πρὸς ἑαυτὸν παροξύνων καὶ μετάγων, καὶ τῷ τῶν ὀδόντων μεταξὺ διέρων τοὺς τράχηλους, καὶ τὸν Βάσθην, ὡς οἷόν τε ἦν, ὑπεξελὼν παρόμοιον τοῦ λύκου, ἄχρι οὗ ὁ λέων ἀφεὶς ἐκεῖνον, ἡμιθνῆτα ἤδη, ἐπὶ τὸν Βελίτταν ἀπεστράφη, καὶ συμπλάκεις ἀπέκτεινε κἀκεῖνον. ὁ δὲ ἀποθνήσκων, τὸ γοῦν τοσοῦτον ἔφθη, κατάξας τῷ ἀκινάκῃ τὸν λέοντα εἰς τὸ στῆθος.

quæ dixerit, & quo pacto redierit, & quemadmodum exceperint eum Sythæ, aggratulantes, benè que omnantes, atque id genus alia: cuiusmodi vos ad demulcendas aures soletis artificio quodam addere. Audi igitur & alium huic parem Belittam, huius Amizocæ consobrinum. Is vt detractum ex equo à leone Basthen amicum conspexisset (nam fortè simul erant in venatu) iamque leo circumplexus illum, iugulo admotus esset, atque vnguibus laniaret: desiliens & ipse, inuolauit in tergum beluæ, reflexitque, in sese prouocans aduertens, atque inter dentes digitos inferens, conatus quoad licuit, Basthen è rictu leonis eximere, donec leo omisso illo iam seminorto, ad Belittam sese conuertit, atque ipsum quoque circumplexus occidit. At ille moriens (nam tantò anteuertit) acinacem in leonis pectus defixit. Ita-

τέρνον. ὥστε ἅμα πάντων ἀπέθανον, καὶ ἡμεῖς ἐθάψαμεν αὐτοὺς, δύο τάφους ἀναχώσαντες πλησίον, ἕνα μὲν τῶν φίλων, ἕνα δὲ κατ' ἀνίκητον τοῦ λέοντος, τρίτῳ δέ σοι δίκην ἐγκόσμια, ὦ Μνήσιππε, τῷ Μακέντου φιλίαν καὶ Λογχάτου καὶ Αρσακόμα. ὁ γὰρ Αρσακόμας οὗτος ἠράσθη Μαζάας τῆς Λευκάνορος, τοῦ βασιλεύσαντος ἐν Βοσπόρῳ, ὁπότε ἐπρέσβευον ὑπὲρ τοῦ δασμοῦ, ὃν οἱ Βοσποριανοὶ ἀεὶ φέροντες ἡμῖν· τότε ἤδη τρίτον μῆνα ὑπερήμεροι ἐγεγένηντο. ἐν τῷ δείπνῳ γοῦν ἰδὼν τὴν Μαζάαν, μεγάλην καὶ καλὴν παρθένον, ἤρα, καὶ πονηρῶς εἶχε. τὰ μὲν οὖν περὶ τῶν φόρων διεπέπρακτο ἤδη, καὶ ἐχρηματίζετο αὐτῷ ὁ βασιλεύς, καὶ εἰστία. ἤδη κἀκεῖνον ἀπέπεμπεν. ἔθος δὲ ἦν ἐν Βοσπόρῳ, τοὺς μνηστῆρας ἐπὶ τῷ δείπνῳ αἰτεῖν τὰς κόρας καὶ λέγειν, οἵ τινες ὄντες ἀξιοῦσι καταδεχθῆναι ἐπὶ τὸν γάμον. καὶ δὴ καὶ τότε ἔτυχον ἐν

que pariter exanimati sunt omnes: nos autem sepeliuimus eos, duobus aggestis tumulis inter se vicinis, altero amicorũ, altero eregionè leonis. Iam tertio loco tibi referam Mnesippe, Macètæ, Lonchatæ, & Arsacomæ amicitiam. Hic enim Arsacomas deperibat Mazæam Leucanoris filiam, qui regnabat in Bosporo tũ quum legatione fũgeretur super tributo quod Bosporani semper nobis pendere soliti, id temporis tertium iam mensem vltra diem legitimum distulerant. In conuiuio igitur quum Mazæam vidisset proceram atq; decoram virginem, amore captus est, grauiterq; discruciabatur. Iam itaque quæ de tributis agebantur, erant transacta: responderatq; illi Rex, conuiuioq; accipiebat, mox illum dimissurus. Est autem mos in Bosporo, vti proci in conuiuio petant puellas, narrantes quinam sint, quibusq; rebus freti decreuerint eas in matrimonium accipere. Atque id temporis fortè fortuna multi aderant in

ἐν ᾧ δὲ πάνυ πολλοὶ μνηστῆρες παρόντες, βασιλεῖς, καὶ βασιλέων παῖδες, καὶ Τιγραπάτης μὲν, ὁ Λαζῶν ἡγεμών, καὶ Ἀδύρμαχος, ὁ Μαχλυήνης ἄρχων, καὶ ἄλλοι πολλοί, δεῖ δὲ τῶν μνηστήρων ἕκαστον προσαγαγόντα ἑαυτὸν, διότι μνηστευσόμενος ἥκει, δειπνεῖν ἐν τοῖς ἄλλοις. κατακείμενον ἐφ' ἡσυχίας, ἐπειδὰν δὲ παύσωνται δειπνοιῶντες, αἰτήσαντα φιάλην, ἐπισπεῖσαι κατὰ τῆς τραπέζης, καὶ μνηστεύεσθαι τὴν παῖδα, πολλὰ ἐπαινοῦντα ἑαυτὸν, ὅσις ἢ γένους ἢ πλούτου ἢ δυνάμεως ἔχοι. πολλῶν οὖν κατὰ τόνδε τὸν νόμον σπεισάντων καὶ αἰτησάντων, καὶ βασιλείας καὶ πλούτους καταριθμησαμένων, τελευτᾷ ὁ Ἀρσακόμας αἰτήσας τὴν φιάλην, οὐκ ἔσπεισεν. οὐ γὰρ ἔθος ἡμῖν ἐκχεῖν τὸν οἶνον, ἀπὸ ὑβρεις εἶναι δοκεῖ τοῦτο εἰς τὸν θεόν. πιὼν δὲ ἀμυδὶ, δός μοι, ὦ βασιλεῦ, ἔφη, τὴν θυγατέρα σου Μαζάαν,

in conuiuio proci, reges, ac regum filij. in his erat & Tigrapates Lazorum princeps, & Adyrmachus Machlynæ dux, aliique cum his permulti. Oportet autem vnumquemque procum posteaquam exposuit quis sit, & qua fiducia ad ambiendas nuptias accesserit, conuiuari cum reliquis, tacitumque accumbere: deinde peracto conuiuio, postulæta phiala vinum in mensam effundere, atque ita sponsam ambire, multum interea collaudantem sese, quo genere, quibus opibus, qua sit potentia. Ad hunc igitur modum cum multi iam libassent, postulassentque, regna & opes commemorantes: tandem Arsacomas postulata phiala non libauit (neque enim mos apud nos vinum effundere, quin magis contumelia ista esse iudicatur in Deum) sed haustim bibens: Da mihi rex, inquit, filiam tuam

Μαζάαν, γυναῖκα ἔχειν, πολὺ ἐπιτηδειοτέρῳ τούτων ὄντι. ὁπόσα γε ἐπὶ τῷ πλούτῳ, καὶ τοῖς κτήμασι τοῦ δὲ Λευκάνορος θαυμάσαντος (ἠπίστει γὰρ πένητα τὸν Αρσακόμαν, καὶ Σκυθῶν τῶν πολλῶν) καὶ ἐρομένου, πόσα δὲ βοσκήματα ἔχεις, ὦ Αρσακόμα, ταῦτα γὰρ ὑμεῖς πλουτεῖτε. ἀλλ' οὐχ ἁμάξας, ἔφη, ἔχω, οὐδὲ ἀγέλας, ἀλλ' εἰσί μοι δύο φίλοι καλοὶ καὶ ἀγαθοί, οἷοι οὐκ ἄλλοι Σκυθῶν. τότε μὲν οὖν ἐγελάσθη ἐπὶ τούτοις, καὶ παρώφθη, καὶ μεθύειν ἔδοξεν. ἑωθεν δὲ προκειθεὶς τῶν ἄλλων Αδύρμαχος, ἐμνήσθη ἀπιέναι τὴν νύμφην εἰς τὴν Μαιῶτιν, παρὰ τοὺς Μεχλυας. ὁ δὲ Αρσακόμας ἐπανιὼν οἴκαδε, μηνύει τοῖς φίλοις, ὡς ἀτιμασθείη ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ μεταθείη ἐν τῷ συμποσίῳ, πένης ἔφαν δόξας. καί τοι, ἔφη, ἐγὼ διηγησάμην αὐτῷ τὸν πλοῦτον, ὁπόσος εἰσί μοι, ὑμᾶς, ὦ Λογχάτα

Mazaam vxorem, qui multò sum potior istis, quantum ad opes ac possessiones attinet. Leucanore verò admirante (sciebat enim rex pauperem Arsacomam, oc de plebe Scytharum esse) percontanteq, Quantum pecorum, aut quantum habes plaustrorum Arsacoma, nam ijs rebus vos diuites estis? Imò nec plaustra, inquit, possideo, nec armenta, verùm sunt mihi duo amici, honesti, probiq, quales alij Scytharum nemini. Ac tum quidem ista dicens risus est, contemptuiq́ue habitus, visusque temulentus: manè verò reliquis prælatus est Adyrmachus: iamq sponsam abducturus erat in Mæotidem ad Machlyenses. Porrò Arsacomas domum reuersus amicis indicat quemadmodum reiectus esset à Rege, risuiq́ue habitus in conuiuio, quum pauper esse putaretur. Atqui dixeram, inquit, illi, quantas haberem opes, nempe vos, ô Lonchata atque

πα καὶ Μακέντα, καὶ τῶν ὑμετέραν ποθὴ ἀμείνω καὶ βεβαιοτέραν τῶν Βοσπορανῶν δυνάμεως. ἀλλ' ἐμοῦ ταῦτα διεξιόντος, ἡμᾶς μὲν ἐπαύσατο, καὶ κατεφρόνει Ἀδυρμάχῳ δὲ τῷ Μαχλυῖ παρέδωκεν ἀπάγειν τὴν νύμφην, ὅτι χρυσᾶς τε φιάλας ἐπέγραφε δέκα, καὶ ἁμάξας τε τετραπήχεις ὀγδοήκοντα. καὶ πρόβατα καὶ βοῦς ποθὲν ὅτως ἀρα πεστίμησεν ἀνδρῶν ἀγαθῶν βοσκήματα ποθὰ, καὶ ἐκπώματα πτείδεα, καὶ ἁμάξας βαρείας ἐγὼ, ὦ φίλοι, δὶ ἀμφότερα ἀνιῶμαι· καὶ γὰρ ἐρῶ τὴν Μαζάας, καὶ ἡ ὕβρις ἐν τοσούτοις ἀνθρώποις ὁ μετρίως μου παθέκτο. οἶμαι δὴ καὶ ὑμᾶς ἐπ' ἴσης ἠδικῆσθαι. τὸ γὰρ λοιπὸν μέλλω ἑκάστῳ ἡμῶν τὴν ἀτιμίας, εἴγε οὕτω βιῶμεν, ὡς ἀφ' ἧς συνεκλήθαμεν, εἰ ἄνθρωπος ἕνεκα, καὶ τὰ αὐτὰ ἀνιώμεθα, καὶ τὰ αὐτὰ χαίρομεν, ὁ μόνον ἐπέτρεπε ὁ Λογχάτης, ἀλλὰ καὶ ἕκαστος ἡμῶν ὅλος ὕβριζε, ὁπότε

ta atque Macenta: vestramque beneuolentiam longè præstare multoque firmiorem esse Bosporanorum opibus. Verùm hæc dicentem me subsannauit, contempsitque: & Adyrmacho scilicet Machlyensi tradidit asportandam sponsam, quòd aureas phialas se diceret habere decem, præterea currus quaternis sedilibus octoginta: ad hæc ouium boumque multam copiam. Sic videlicet antetulit fortib. viris pecorum multitudinem, operosa pocula, & currus graues. Proinde, ô amici, dupliciter excrucior: nam & Mazeam amo, & iniuria mihi inter tantum hominum illata, nõ mediocriter mordet animum meum. Arbitror autem & vos exæquo iniuria affectos esse. Etenim ad vnũquemque è nobis tertia contumeliæ pars pertinebat: si modò ita viuimus, quemadmodum cœpimus quum coniungeremur: nimirũ vt vnus homo simus, ijsdem dolentes, ijsdemque gaudentes. Imò, inquit Lonchates, vnusquislibet è nobis totus iniuria afficiebatur

ὁπότε σὺ τοιαῦτα ἔπαθες. πῶς οὖν, ὁ Μακέντης ἔφη, χρησόμεθα τοῖς παροῦσι; διελώμεθα, ἔφη ὁ Λογχάτης, τὸ ἔργον. κἀγὼ μὲν ὑποδέχομαι Ἀρσακόμᾳ τὴν κεφαλὴν κομιεῖν τῷ Λευκάνορος, σὲ δὲ χρὴ τὴν νύμφην ἐπανάγειν αὐτῷ. ὅτω γενέσθω, ἔφη· σὺ δὲ ὦ Ἀρσακόμα, ἐν τοσούτῳ (εἰκὸς γὰρ κατὰ τὰς στρατείας καὶ πολέμου τὸ μετὰ ταῦτα διέσειν ἡμᾶς) αὐτὸ πρεμένων σωάγδρι, καὶ παρασκεύαζε ὅπλα καὶ ἵππους, καὶ τὴν ἄλλην δυνάμιν ὡς πλείστην. ἃ δὲ ἂν πολλὸς προσαγάγοις, αὐτός τε ἀγαθὸς ὤν, καὶ ἡμῖν οὐκ ὀλίγων ὄντων οἰκείων· μάλιστα δ', ἐὰν καθέζῃ ἐπὶ τοῦ βύρσης τοῦ βοός, ἔδοξε ταῦτα. καὶ ὁ μὲν ἐχώρει, ὡς εἶχεν, εὐθὺς ἐπὶ τὸν Βοσπόρου ὁ Λογχάτης, ὁ Μακέντης δ' ἐπὶ τοὺς Μάχλυας, ἱππότης ἑκάτερος. ὁ δὲ Ἀρσακόμας, οἴκοι μένων, τοῖς τε ἡλικιώταις διελέγετο, καὶ ὅπλοις δυνάμιν παρὰ τῶν οἰκείων, τέλος δὲ καὶ ἐπὶ τῆς βύρσης ἐκαθέζετο. τὸ

tum quum in te ista fierent. Quomodo igitur, inquit Macentes, his in rebus agemus? Per partes, inquit Lonchates, negocium suscipiamus. Atq; ego quidem recipio Arsacomæ me caput apportaturum Leucanoris. Tu verò sponsam ereptam huic adducas oportet. Ita fiat, inquit: at tu Arsacoma inter hæc (nã his peractis verisimile est exercitu ac bello fore opus) hic mane, quò contrahas & appares arma, equos, atq; aliarum rerum vim quãtam potes maximã. Facillimè autè plurimos adiunxeris: partim quòd ipse strenuus, partim quòd nobis non pauci sunt familiares: maximè verò si desederis in tergore bouis. Hæc vbi placuissent, hic quidem quantum potuit, rectà profectus est in Bosporum, puta Lonchates: alter, id est, Macẽtes, ad Machlyenses, eques vterque. At Arsacomas domi manens, & cum æqualib. cõtulit, & ex familiarib. vim hominum armauit. Demum & in tergore bouis desedit.

Consue-

τὸ δὲ ἔθος ἡμῖν, τὸ περὶ τοὺ βύρου, ὅτως ἔχει· ἐπειδὰν ἀδικηθεὶς πρὸς ἑτέρου ἀπαιτῶν βουλόμενος, ἴδῃ καθ' ἑαυτὸν ὢν ἀξιόμαχος ὤν, βοῦν ἱερούσας, τὰ μὲν κρέα κατακόψας, ἕψησον, αὐτὸς δὲ, ἐκπιστάσας χαμαὶ τοὺ βύρου, κάθηται ἐπ' αὐτῆς εἰς τὸ πίσω παραγαγὼν τὼ χεῖρε, ὥσπερ οἱ ἐκ τῶν ἀγκώνων δεδεμένοι. καὶ τοῦτό ἐστιν ἡμῖν ἡ μεγίστη ἱκετηρία. παρακειμένων δὲ τῶν κρεῶν τοῦ βοὸς, προσιόντος δὲ οἱ οἰκεῖοι, καὶ τῶν ἄλλων ὁ βουλόμενος, μοῖραν ἕκαστος λαβὼν, ἐπιβὰς τῇ βύρτῃ τὸν δεξιὸν πόδα, ὑπισχνεῖται κατὰ δυνάμιν, ὁ μὲν πενήτι ἱππέας παρέξειν, ἀσίτους καὶ ἀμίσθους, ὁ δὲ δέκα, ὁ δὲ πλείους, ὁ δὲ ὁπλίτας πλείους, ὁπόσους ἂν δυνῆται, ὁ δὲ μόνον ἑαυτὸν, ὁ πενέστατος. ἀθροίζεται δὲ ἐπὶ τὸ βύρσης πολὺ πλῆθος ἐνίοτε, καὶ τὸ δεῖνα σώματα βικαιότατόν τε δὲ συμμένειν, καὶ ἀπρόσμαχον τοῖς ἐχθροῖς,

Consuetudo autem de sedendo in tergore bubulo, huiusmodi est apud nos: Vbi quis ab alio læsus est, cupitq; vlcisci, neque par esse pugnæ videtur: tum boue immolato, carnes frustulatim concisas igni torret. Dehinc ipse porrecto humi corio, sedet in eo, in tergum reductis manibus, more eorum, qui à cubitis vincti sunt. Et hoc quidem apud nos maximum est supplicandi genus. Appositis autem bouis carnibus, adeuntibus domesticis, prætereà si quis alius velit, quisq; partem sibi sumit, ac dextro pede tergum bouis calcans, pro facultate pollicetur, hic quidē equites præbiturum se quinque suopte cibo, suóque stipendio: ille decem, alius plures: alius armatos pedites quot posit: atq; qui pauperrimus, seipsum duntaxat. Colligitur itaque in tergo bouis ingens nonnunquam multitudo. Et huiusmodi quidem exercitus & certissima fide cohæret, & hostibus expugnatu difficillimus est: non aliter

ἐχθροῖς, ἅτε καὶ ἔνορκον ὄν. τὸ γὰρ ἐπιβῶσα τὴν βύρσης, ὅρκος ἐστίν. ὁ μὲν οὖν Ἀρσακόμας ἐν τοῖς ἵπποις καὶ ἀθροίσας αὐτῷ, ἱππεῖς μὲν ἀμφὶ τοὺς πεντακισχιλίους, ὁπλῖται δὲ καὶ πεζοὶ, συναμφότεροι δισμύριοι. ὁ δὲ Λονχάτης ἀγνοούμενος, παρελθὼν ἐς τὴν Βόσπορον, προσέρχεται τῷ βασιλεῖ, διοικούμενόν τι τὴν ἀρχῆς. καὶ φησὶν, ἥκειν μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν Σκυθῶν, ἰδίᾳ δὲ αὐτῷ μεγάλα πράγματα κομίζων τὴν μεγίστην κινδυνεύσειν, οἱ μὲν Σκύται, φησὶ, τὰ καινὰ ταῦτα, καὶ τὰ καθ' ἡμέραν ἀξιοῦσι, μὴ παρβαίνειν τοὺς νομίας ὑμῶν ἐς τὸ πεδίον, ἀλλὰ μέχρι τῆς Τράχωνος νέμειν. τοὺς δὲ λῃστὰς, οὐ φάσκουσι, ὡς καταπρέψοντας ὑμῶν τὴν χώραν, ὅ φασιν ἀφ' καινῆς γνώμης ἐκπέμπεσθαι, ἀλλὰ ἰδίᾳ ἕκαστον ἐπὶ τοῦ κέρδεος κλοπεύειν. εἰ δέ τις ἁλίσκοιτο αὐτῶν, οὐ κύριον εἶναι κολάζειν. ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι ἐπιτάττουσιν. ἐγὼ δὲ μηνύω σοι μεγάλῳ φόβῳ ἐπομένῳ ἐφ'

quàm si iureiurãdo esset adactus. Nam in tergum ascendisse, instar iurisiurandi est. At Sacomas igitur his in reb. procurandis satagebat: coiezuniq; illi equites quidem circiter quinquies mille: tum armati ac pedites promiscuè vicies mille. At Lonchates vbi ignotus peruenit in Bosporũ, Regem adit, tractãtem quiddã de regni negotijs, atq; venire quidem sese publico Scytharũ nomine, sed priuatim res maximas aportare. Ille vbi dicere iussisset: De publicis, inquit, negotijs, hæc in præsentiarũ denunciant Scythæ, ne vestri pastores in planiciem vsq; transgrediantur, sed intra Trachonẽ pascant, Cæterùm latrones, de quibus expostulatis, quòd regionem vestram incursent, negant eos publico consilio emitti, sed priuatim sui quemque lucri causa prædari. Quòd si quis illorum deprehendatur: tui arbitrij esse vt in eos animaduertas. Hæc quidem illi denunciant. At ego tibi indico, grauem in vos insultũ futurũ

ἐφ' ὑμᾶς, ὑπ' Αρσακόμα τοῦ Μαριάντα, ὃς ἐπρέσβευε πρώην παρὰ σέ, καὶ οἶμαι, διότι αἰτήσας τὴν θυγατέρα, ὃν ἔτυχε παρὰ σοῦ, ἀγανακτεῖ, καὶ ἐπὶ τῇ βύρσῃ ἐβδόμην ἡμέραν ἤδη κάθηται, καὶ σωῆκται κρατὸς ὀκτὼ ὀλίγῳ. αὐτῷ ἄκυρος, ἔφη ὁ Λευκάνωρ, καὶ αὐτὸς, ἀθροίζεσθαι δυνάμειν ἀπὸ βύρσης. ὅτι δ' ἐφ' ὑμᾶς σωῆκται, καὶ ὅτι Αρσακόμας ὁ εὐδαίμων ὢν, ἠγνόει. ἀλλ' ἐπὶ σέ, ἔφη ὁ Λογχάτης, ἡ παρασκευή. ἐμοὶ δὲ ἐχθρὸς ὁ Αρσακόμας ὅτι; καὶ ἀχθέσθαι. διότι προτιμῶμαι αὐτῷ, ἀπὸ τῶν γεραιτέρων, καὶ ἀμείνων τὰ πάντα δοκῶ εἶναι. εἰ δέ μοι ὑπόσχοιτο τὴν ἑτέραν σου θυγατέρα Βαρκέτιν ὅτι τὰ ἄλλα ἀναξίῳ ὑμῶν ὄντι ὀκτὰς μακράν σοι ἥξω, τὴν κεφαλὴν οὐ φέρομεν. ὑποσχοῦμαι, ἔφη ὁ βασιλεύς, μάλα πειθοῦς γε νόμῳ. ἔγνω γὰρ τὴν αἰτίαν τῆς ὀργῆς τῇ Αρσακόμα, τὴν ἐπὶ τῷ γάμῳ, καὶ ἄλλως ὑπέ-

ab Arsacoma Mariantæ filio, qui nuper legatum egit apud te: idq; opinor, quum filiam tuam postulârit, non assequutus sit abs te: ob id indignatur, sedetq; in tergore taurino septimum iam diem, contractusq; illi est exercitus haud exiguus. Audiui (inquit Leucanor) & ipse, cogi vim copiarũ in tergum bouis. Quòd autem aduersum nos cogerentur, quodq; Arsacomas huius rei dux esset, id verò me fugerat. At qui in te, inquit Lonchates, hic apparatus constituitur. Mihi autẽ inimicus est Arsacomas, grauiterq; fert, quòd sibi præferar à natu maioribus, & quòd in omnibus illo videar esse præstantior. Quòd si mihi sponponderis alteram filiam tuam Barcetin, alioqui nec indigno vestra affinitate, breui tibi reuersus caput eius apportauero. Spondeo, Rex inquit, videlicet supra modũ formidi-

ne correptus, propterea quòd non ignoraret quam ob causam iratus esset Arsacomas, nimirum ob nuptias: tum aliàs quoque

metuerat

ὑπεπίμισσον ἀεὶ τὸς Σκύθας. ὁ δὲ Λογχάτης, ὄμοσον, ἔφη, ἢ μὴ μὴν φυλάξαι τὰς συνθήκας, μηδὲ ἀπαρνήσασθαι τότε ἢ δὴ τούτων γενομένων, καὶ ἐπεὶ ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἤθελεν ὀμνύναι. μὴ σύ γε ἐνταῦθα, εἶπε, μὴ καί τις ἐπίδηλα τῶν ὁρώντων, ἐφ' ὅτῳ ὁρκωμοτοῦμεν. ἀλλ' εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἄρεος τοῦτο ἀσπασόντων, ἐπικλείσαντες τὰς θύρας, ὀμνύομεν, ἀκουσάτω δὲ μηδείς. εἰ γάρ τι τούτων πύθοιτο Ἀρσακόμας, δεδιὰ μὴ προθύσηταί με τοῦ πολέμου, χεῖρα μικρὰν ἤδη περιβεβλημένον. εἰσίωμεν, ἔφη ὁ βασιλεύς· ὑμεῖς δὲ ἀπόστητε, ὅτι πορρωτάτω. μηδεὶς δὲ παρίτω εἰς νεών, ὅν τινα μὴ ἐγὼ καλέσω. ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν εἰσῆλθον, οἱ δορυφόροι δὲ ἀπέστησαν, σπασάμενος τὸν ἀκινάκην, ἐπισχὼν τῇ ἑτέρᾳ τὸ στόμα, ὡς μὴ βοήσαι, παίει παρὰ τὸν μαστόν. εἶτα ἀφαιρεθὲν τὴν κεφαλὴν, ὑπὸ τῇ χλαμύδι ἔχων ἐξέβη, μιμησάμενος διαλεγόμενος αὐτῷ, καὶ

metuerat semper Scythas. At Lonchates: Iurato, inquit, te præstiturum pacta, neque inficiaturum Id quum fieret, iámque resupinatus in cœlum iurare vellet: Absit, inquit, vt hic: ne quis spectantium conijciat quâ gratiâ iuremus: quin potius hoc templum Martis ingressi, occlusis foribus iusiurandum edamus, vbi nullus exaudiat. Nam si quid horum inaudierit Arsacomas, vereor ne me ante bellum immolet, manu iam nunc non parua cinctus. Introeamus, inquit Rex. Vos autem absistite quàm longissimè: neque quisquam ad templum adeat, quem ego non accersiuero. Posteaquàm igitur ipsi quidem introgressi sunt, satellites autem procul abstiterunt: vibrato gladio, simúlque altera manu obturato ore, ne vociferaretur, ictum in pectus adegit. Deinde caput desectum, sub chlamyde tenens prodibat, quasi confabulans interim cum illo, breuiſ

καὶ δὴ ταχέως ἥξειν λέγων, breuiq; sese dicens affuturum, tanquam ad negotij quippiam emitteretur ab illo. Atque ita reuersus eò vbi equum vinctum reliquerat, conscenso illo redequitauit in Scythiam. Porrò nemo est eum insequutus, quippe diu ignorantibus Bosporanis quod acciderat, tum vbi rescissent, factitiosè de regno decertantibus. Hæc itaque gesiit Lonchates, præstititq; promissum, allato Leucanoris capite. Porrò Macentes in via factus certior superhis, quæ in Bosporo acciderant, peruenit ad Machlyentes: primusq; illis nuncium attulit de Rege trucidato. At populus, inquit, te Adyrmache, gener cùm sis, ad regnum vocat. Proinde fac, ut ipse prior occupans, imperium arripias, in rebus perturbatis obortus, puella verò te sequatur à tergo in curribus. Facilè enim isthoc pacto tibi conciliaueris multitudinem Bosporanorum, vbi Leucanoris

κεῖ δὲ ταχέως ἥξειν λέγων, ὡς δὴ ἐπί τι πεμφθεὶς ὑπ' ἐκείνου. καὶ ὅτως ἐπὶ τὸ τόπον ἀφικόμενος, ἔνθα δεδεμένον κατελελοίπει τὸν ἵππον, ἀναβὰς ἀφιππάσατο εἰς τὴν Σκυθίαν. δίωξις δ' οὐ ἐγένετο αὐτῷ, ἐπὶ πολὺ ἀγνοησάντων τὸ γεγονὸς τῶν Βοσπορανῶν, καὶ ὅτι ἔγνωσαν, περὶ τῆς βασιλείας στασιαζόντων. ταῦτα μὲν ὁ Λογχάτης ἔπραξε, καὶ τὴν ὑποσχεσιν ἀπεπλήρωσε τῷ Ἀρσακόμᾳ παραδὺς τὴν κεφαλὴν τοῦ Λευκάνορος. ὁ Μακέντης δὲ, κατ' ὁδὸν ἀκούσας τὰ ἐν Μάχλυας. καὶ πρῶτος ἀγγέλας αὐτοῖς τὸν φόνον τοῦ βασιλέως, ἡ πόλις δὲ, ἔφη, ὦ Ἀδύρμαχε, σὲ γαμβρὸν ὄντα ἐπὶ τὴν βασιλείαν καλεῖ. ὥστε σὺ μὲν πρόθυμος, παραλάμβανε τὴν ἀρχὴν, τεταραγμένοις τοῖς πράγμασιν ἐπιφανὲς, ἡ κόρη δ' κατόπιν σοι ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν ἕπεται. ῥᾴδιον γὰρ ὅτῳ προσάξεις Βοσπορανῶν τὸν πολὺν, ἐδόκησας τὴν Λευκάνορος

κάνορ θυγατέρα. ἐγὼ δ' Α-
λανός τε εἰμι, καὶ τῇ παιδὶ ταύ-
τῃ συγγενὴς μητρόθεν· παρ' ἡ-
μῶν γὰρ ὅσαν τοῦ Μάσεραν
ἀγάγετο ὁ Λευκάνωρ. καὶ νῦν
σοι ἥκω παρὰ τῶν Μασέρας
ἀδελφῶν, τὴν Αλανίᾳ, παρα-
κελευομένων ὅτι τάχιστα ἐλαύ-
νειν ἐπὶ τὸν Βόσπορον, καὶ μὴ
περιιδεῖν εἰς Εὐβίοτον περιελ-
θοῦσαν τοῦ ἀρχεῖν, ὃς ἀδελ-
φὸς ὢν νόθος Λευκάνορος,
Σκύθαις μὲν ἀεὶ φίλος ἦν,
Αλανοῖς δὲ ἀπέχθεται. ταῦτα
δὲ ἔλεγεν ὁ Μακέντης ὁμόσκευος, καὶ ὁμόγλωσσος τοῖς Α-
λανοῖς ὤν· κοινὰ γὰρ ταῦτα Α-
λανοῖς καὶ Σκύθαις πλὴν ὅτι ὁ
πάνυ κομῶσιν οἱ Αλανοί, ὥσ-
περ οἱ Σκύθαι. ἀπὸ δὲ Μα-
κέντης καὶ τοῦτο ἔκασε αὐτοῖς,
καὶ ἀπεκεκάρκει τῆς κόμης,
ὁπόσον εἰκὸς μὴ ἐλάττον κο-
μᾶν τὸν Αλανὸν τοῦ Σκύθου,
ὥστε ἐπιστεύετο δὲ ταῦτα, καὶ
ἐδόκει Μασέρας καὶ Μαζάκας
συγγενεῖς εἶναι. καὶ νῦν, ἔφη,
ὦ Α-

ris filiam conspexerint. Ego porrò nō solùm Alanus sum, verùm etiam sponsæ tuæ cognatus maternus: siquidem nostra è gente Masteram Leucanor asciuit vxorem. Et nunc tibi adsum, missus à Masteræ fratribus, qui sunt in Alania, denunciantibus vt quàm potes ocysimè recipias in Bosporum, neque per negligentiam committas, vt imperium ad Eubiotum deueniat, qui tametsi frater nothus est Leucanoris, tamen Scytharum partibus semper fauit, cum Alanis simultates gerit. Hæc quidem dicebat Macentes. Erat autem eodem cultu eadémque lingua cum Alanis. Commune enim horū vtrunque Alanis cum Scythis, nisi quòd non magnopere comati sunt Alani, quemadmodum Scythæ. At Macentes in hoc quoq; illis erat asimilis, videlicet detonsa coma: quatenus conueniebat Alanum minùs esse comatum, quàm Scytham. Itaq; his rebus factum est, vt illi fides haberetur, putaretur q; Masteræ ac Mazæ cognatus esse. Et nunc, inquit,

ô Adyr-

ὦ Ἀδύρμαχε, ἐλαύνειν ἕτοιμος ἅμα σοὶ ἐπὶ τὸν Βόσπορον, εἰ θέλεις, μένειν τε, εἰ δέοι, καὶ τὴν παῖδα ἄγειν. Οὗτος, ἔφη, καὶ μάλιστα, ὁ Ἀδύρμαχος, ἀθλιώτατε μὲν, ἀφ' ἅμαξα ὅσα σὺ Μαζάαν ἄγειν τὴν καὶ γε ἅμα ἡμῖν ἴης ἐπὶ τὸν Βόσπορον, ἱππεῖ ἑνὶ πλέοις, ἂν γνοίμεθα. εἰ δὲ μοι τὴν γυναῖκα ἄγοις, ἀντὶ πολλῶν ἂν γένοιτο. ταῦτα ἐγίνετο, καὶ ὁ μὲν ἐπήλαυνε, παραδοὺς τῷ Μακέντῃ ἄγειν τὴν Μαζάαν, παρθένον ἔτι οὖσαν. ὁ δὲ ἡμέρας μὲν, ἐπὶ τὴν ἁμάξης ἦγεν αὐτήν· ἐπὲ δὲ νὺξ κατέλαβεν, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον (εἷς τετραπόδων δὲ ἄλλον ἔνα σφίσιν ἱππεύειν ἐπεσθαι) ἀναπηδήσας καὐτὸς, οὐκέτι παρὰ τὴν Μαῶτιν ἤλαυνεν, ἀλλ' ἀστρατόμενος εἰς τὴν μεσόγειαν ἐν δεξιᾷ λαβὼν τὰ Μιτραίων ὄρη, διαναπαύων μεταξὺ τὴν παῖδα, πρὸς τὰς ἐπέλεσεν ἐκ Μαχλύων ἐς Σκύθας. καὶ ὁ μὲν ἵππος αὐτῷ, ἐπειδὴ

ô Adyrmache, ad vtrumuis paratus sum: vel proficisci tecum in Bosporum, si velis: vel manere, si sit opus, ac sponsam adducere. Isthuc equidē, inquit Andyrmachus, longè malim, quandoquidē cognatus es, te puellam adducere. Nam si nobiscum vnà proficiscaris in Bosporum, vnum duntaxat equitem numero addideris. Quòd si mihi vxorem adduxeris, multorum instar fueris. Atq; ita factum est: & hic quidem iter ingressus est, Macentæ tradens ducendam Mazaam: quæ virgo etiamdum erat. At ille per diem quidem illam curru vehebat: verũ vbi nox incubuisset, imposita equo (nam id curárat, vt alius quidam eques sese consequeretur) tũ insiliens & ipse, nequaquã deinceps ad Mæotim iter faciebat, sed deflectens ad mediterraneam, relictis ad dextram Mitræorum montibus, quum virginem interim aliquoties interquiescere iussam refocillasset, intra triduum à Machlyensibus in Scythiam vsque permensus est viam: statimq; equus eius

vbi

ἐπαύσατο τοῦ δρόμου, μικρὸν ἐπισὰς ἀφθνήσκει. ὁ δὲ Μακρῶν, ἐγχειρίσας τὴν Μαζάαν τῷ Αρσακόμᾳ, διδιξο, ἔφη, καὶ παρ' ἐμοῦ τὴν ἐπόσχεσιν. τοῦ δὲ πρὸς τὸ ἀνέλπιστον τοῦ θεάματος καταπλαγέντος καὶ χάριν ὁμολογοῦντος, παῦε, ἔφη ὁ Μακρῶν, ἄλλον μὴ ποιῶν σεαυτοῦ. τὸ γὰρ χάριν ἐμοὶ ὁμολογεῖν, ἐφ' οἷς ἔπραξα τούτοις, ζιόν δὲ ὅτιν, ὥσπερ ἂν εἰ ἀριστεράμου χάριν εἰδείη τῇ δεξιᾷ, διότι προθεῖσάν ποτε αὐτὴν ἐθεράπευσε, καὶ φιλοφρόνως ἐπεμελήθη καμνούσης. γελοῖα ζίνειν καὶ ἡμεῖς ἂν ποιοῖμεν, εἰ πάλαι ἀναμιχθέντες, καὶ ὡς οἷόν τε λῶ, εἰς ἕνα σωτηρούσε, ἔτι μέγα νομίζοιμεν εἶν, εἰ τὸ μέρος ἡμῶν ἔπραξέ τι χρηστὸν, ὑπὲρ ὅλου ζοῦ σώματος. ὑπὲρ ἑαυτοῦ γὰρ ἔπραξε μέρος ὂν ζοῦ ὅλου, εὖ πάσχοντος. οὕτω μὲν ὁ Μακρῶνες ἔφη τῷ Αρσακόμᾳ, χάριν ὁμολογήσαντι. ὁ δὲ Αδύρμαχος, ὡς ἔκνωσε τὴν ἐπιβουλὴν, εἰς μὲν τὸν Βόσπορον οὐκέτι ἦλθεν.

vbi destitisset à cursu, paulisper astans exanimatus est. Porrò Macentes Arsacomæ Mazæam in manū dans: Accipe, inquit, à me quoque id, quod sum pollicitus. At illo ad insperatum spectaculum stupefacto, gratiasq; agente: Desine, inquit Macentes, ac noli me alium à teipso putare: nam mihi profectò gratias agere ob hæc quæ feci, perinde est, ac si sinistra mea gratias agat dextræ, quòd vulneratæ sibi subministrauit, atque officiosè curam egit ægrotantis. Ridicula nimirum & nos fecerimus, si iam dudum commissi, & quatenus licet, in vnum conflati, magnum adhuc esse credamus, si quà pars nostri officiosè quid egerit pro toto corpore. Etenim pro se ipso fecit, quum pars sit totius beneficio adiuti. Atque ad hunc quidem modum Arsacomæ gratias agenti, Macentes respondit. Cæterùm Adyrmachus vbi sensit insidias, non perrexit ire in Bosporum: iam

ἤδη γὰρ Εὐβίοτος ἤρχεν, ἐπικληθεὶς ἐκ Σαυροματῶν, παρ' οἷς διέτριβεν. εἰς ἣν πάλιν αὐτὸς ἐπανελθὼν, καὶ στρατιὰν πολλὴν συναγαγὼν, διὰ τῶν ὀρεινῶν ἐσέβαλεν εἰς τὴν Σκυθίαν. καὶ ὁ Εὐβίοτος, μετ' ὀλίγον καὶ οὗτος ἐσέπεσεν, ἄγων πανδημεὶ καὶ τοὺς Ἕλληνας, Ἀλανοὺς, δὲ καὶ Σαυρομάτας ἐπικλήτους, ἑκατέρους δυσμυρίους. ἀναμιξάντες δὲ τὰ στρατεύματα, ὁ Εὐβίοτος καὶ ὁ Ἀδύρμαχος, ἐννέα μυριάδες ἅπαντες ἐγένοντο, καὶ τούτων τὸ τρίτον, ἱπποτοξόται. ἡμεῖς (καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς μετέσχομεν τῆς ἐξόδου αὐτοῖς ἐπιδοὺς ἐν τῇ βύρσῃ τότε ἱππέας αὐτοστολεῖς ἑκατὸν) ὀπίσω ἔλαττον τῶν τρισμυρίων σὺν ζεῦξι ἱππεῦσι συναθροισθέντες, ἀντιμηνόμεν τὸν ἔφοδον ἐρρωμένως δὲ ὁ Ἀρσακόμας καὶ ἐπειδὴ προσιόντας εἴδομεν αὐτὸς, ἀντεπήγομεν. πεζεπαφῶντος τὸ ἱππικόν. γνομένης δὲ ἐπὶ πολὺ μάχης καρτερᾶς, ἐνεδίδου ἤδη τὰ ἡμέτερα, καὶ

iam enim Eubiotus rerum potiebatur accersitus à Sauramatis, apud quos fuerat diuersatus: verùm in patriam reuersus, contractis ingentibus copijs, per montosa irrupit in Scythiam; paulóque pòst irruit & Eubiotus, cùm Græcos vndecunque poterat secum ducens, tum Alanos, & Sauromatas accersitos, vtrinque vicies millenos. Coniunctis autem copijs Eubiotus atque Adyrmachus, nonaginta millia confecerunt: atque ex his tertia pars equites sagittarij. Nos autem (nam & ipse ad hanc expeditionem contuleram, addens ijs qui in tergum taurinum conuenerant, equites ad plenum instructos centum) contractis haud multò minus triginta millibus, vnà cum equitibus operiebamur insultum, ductore Arsacoma. Vt autem admouentes illos conspeximus, contrà duximus agmen, præmissis in hostem equitibus. Atque vbi iam diu acriter esset pugnatum, tandem cessêre nostri,

καὶ παρερρήγνυτο ἡ φάλαγξ, καὶ τελευτῶν, εἰς δύο διεκόπη τὸ Σκυθικὸν ἅπαν. καὶ τὸ μὲν ὑπεφώγει, οὐ πάνυ σαφῶς ἡττημένον, ἀλλ' ἀναχώρησις ἐδόκει ἡ φυγή· ἐδίδου γὰρ οἱ Ἀλανοὶ ἐτόλμων ἐπιπολὺ διώκειν. τὸ δ' ἥμισυ, ὅπερ καὶ ἔλαττον, παρισχόντες οἱ Ἀλανοὶ καὶ Μάχλυσι, ἔκοπτον πανταχόθεν, ἀφθόνως ἀφιέντες τῶν ὀϊστῶν καὶ ἀκοντίων. ὥστε πάνυ ἐπονοῦτο ἡμῶν οἱ πεφευγμένοι, καὶ ἤδη προίεντο οἱ πολεμοῖ τὰ ὅπλα. ἐν τούτοις δὲ ὁ Λογχάτης καὶ ὁ Μακέντης ἔτυχον ἔντοι, καὶ ἐτιτρώντο ἤδη πεκινδυνευκότοιν, ὁ μὲν πυρακτωθὲς τὸν μηρὸν, ὁ Λογχάτης ὁ Μακέντης δὲ, πεπληγὼς ἐς τὸν ὦμον. ὅπερ ἀνόμησε ὁ Ἀρσακόμας, ἐν ἡμῖν τοῖς ἄμφοιν ὤν, δεινὸν ἡγησάμενος, εἰ ἄπεστι, καταλιπὼν τοὺς φίλους προσβαλὼν τοὺς μύωπας τῷ ἵππῳ ἐμβοήσας κλαυγῇ διὰ τῶν πολεμίων, καὶ σπίδα διηρμένος, ὥστε

interrupta phalange. Postremò in duo dissectum est vniuersum agmen Scythicum. pars subduxit sese, non omnino palàm victa: verùm ita fugiebat, vt locum daret videretur: adeò vt Alani ad multũ tempus insequi nõ auderent. partem alterã, quæ eadem erat imbecillior, cingẽtes Alani ac Machlyises vndequaq; cædebant, confertim iaculis emissis, atq; sagittis, sic vt vehemẽter laboraretur à nostris, qui tenebantur obsessi. Et iam plerique arma proiecerãt, quorũ in numero fortè erat Lõchates, & Macẽtes: iamq; ambo vulnus acceperant, dum ante alios sese periculis obijciunt: hic quidè adusto femore, puta Lonchates: porrò Macẽtes securi sauciato capite, tum conto in humerum impacto. Quod simulatque sensit Arsacomas, quum in altero agmine esset nobiscum, turpe ratus si desertis amicis non adesset, subditis equo calcaribus, cum clamore in hostes tendere cœpit sublato gladiõ, adeò

ὥστε τοὺς Μάχλυας μηδὲ ἐπο-
ίησε τὸ ῥόθιον τοῦ θυμοῦ,
ἀλλὰ διαριθμήσαντες ἔδοσαν
αὐτῷ διεξιέναι. ὁ δὲ ἀνα-
κτησάμενος τοὺς φίλους,
καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας
παρακαλέσας, ὥρμησεν ἐπὶ
τὸν Ἀδύρμαχον, καὶ κατά-
ξας τῇ κοπίδι παρὰ τὸν
κόχλον, μέχρι τῆς ζώνης διέ-
τεμε. πεσόντος δὲ ἐκείνου, διελύθη τὸ Μαχλυϊκὸν
ἅπαν, καὶ τὸ Ἀλανικὸν μετ'
οὐ πολύ, καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπὶ
τούτοις. ὥστε ἐκρατοῦμεν ἐξ
ὑπαρχῆς ἡμεῖς, καὶ ἐπιξιό-
μεν ἄν, ἐπίπολυ κτείνον-
τες, εἰ μὴ νὺξ τὸ ἔργον ἀ-
φείλετο. εἰς δὲ τὴν ἐπιοῦσαν,
ἱκέται παρὰ τῶν πολεμίων
ἥκοντες, ἐδέοντο φιλίαν
ποιεῖσθαι. Βοσπόρανοὶ μὲν ὑ-
ποτελεῖν διπλάσιον τὸν
φόρον ὑπισχνούμενοι, Μά-
χλυες δὲ ὁμήρους δώσειν ἔ-
φασαν· οἱ Ἀλανοὶ δὲ, ἀντὶ
τῆς ἐφόδου ἐκείνης, Σινδια-
νὸς ἡμῖν χειρώσασθαι ὑπέ-
τυσαν, ἐκ πολλοῦ διεξιόντες.
ἐπὶ τούτοις ἐπείσθημεν, δόξ-
ξαν

adeò vt Machlyenses vim
animi non sustinuerint, sed
viam illi fecerint, vt trãsiret.
At ille receptis amicis, tum
aduocatis & alijs, impetum
fecit in Adyrmachum: im-
pactoq; in ceruicem gladio,
ad zonam vsque dissecuit.
Quo fuso dissipata est om-
nis acies Machlyensium, pau-
lò pòst & Alanorum: deni-
que cum his Græci quoque.
Atque ita redintegrato præ-
lio nos superiores extitimus,
diuq; sumus insequuti truci-
dantes, donec nox finem
imposuit. postero die ab ho-
stibus venerunt legati, qui
supplices pacem atque ami-
citiam orarent. Bosporani
duplicatum tributum pen-
suros sese pollicebantur:
Machlyenses obsides datu-
ros se confirmabant: Alani
ita eam inuasionem compen-
saturos sese spondebant, vt
Sindianos nostro nomine
vellent aggredi, quibus
cum multo iam tempore no-
bis fuerat simultas. His de
rebus auditis suffragijs,

ξαν πολὺ πρότερον Αρσακόμας καὶ Δογχάτης, καὶ ἐγγύς ἁρμόττει, ἐκείνων πρυτανευόντων ἕκαστα. τοιαῦτα, ὦ Μνήσιππε, ἐτόλμησε ποιεῖν Σκύθαις τοῖς τῶν φίλων. Μνή. πάνυ τραγικὰ, ὦ Τόξαρι, καὶ μύθοις ὅμοια, καὶ ἔλεως μὴ ὁ ἀκινάκης καὶ ὁ ἄνεμος εἴη, ὅς ὤμοσας, εἰ γάρ τις ἀπιστοῖ αὐτοῖς, ὁ πάνυ μιμπλὸς εἶναι δόξαιν ἄν. Τό. ἀλλ' ὅρα ὥς γνῶτε, μὴ φθόνος, ὑμῶν ἡ ἀπιστία ἡ. πολὺ δὲ μὴ ἀπρεπέστερα ἀπιστῶν καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀπεῖν, ἃ οἶδα ὑπὸ Σκυθῶν γιγνόμενα. Μνή. μὴ μακρὰ μόνον, ὦ ἄριστε, μηδὲ ἔτως ἀρετοῖς χρώμενος τοῖς λόγοις, ὡς νῦν γε ἄνω καὶ κάτω τὴν Σκυθίαν καὶ τὴν Μαχλυαν τὴν διαθέων, καὶ ἐς τὸν Βόσπορον ἀπιὼν, εἶτ' ἐπανιὼν πάνυ με κατιχήσω τῇ σιωπῇ. Τό. πειθόμενος καὶ ταῦτά τοι νομοθετοῦντι, κἀὰν δὲ βραχέων ἐκτέον, μὴ καὶ κάμῃς ὑπομένων τῇ ἀκοῇ συμπεριπολῶν.

in primis autem *Arsacomæ* & *Lonchatæ*, pax inita, duobus illis cuncta pro arbitratu suo moderantibus. Huiusmodi, *Mnesippe*, audent *Scythæ* amicorum causa facere. MNE. *Tragica* prorsus, ô *Toxari*, *fabulisq; similia. Et propitius sit Acinaces & Ventus*, per quos iurâsti: si qui ista non credat, non admodum reprehendendus esse videatur. TOX. *At vide*, vir egregie, ne incredulitas ista ab inuidia vestra proficiscatur. Quanquam non me deterrebis non habendo fidem, quò minus & *alia his consimilia*, referam, quæ nouerim à *Scythis* esse gesta. MNE. *Tantum ne longum facias*, vir optime, neque vsqueadeò admissis vagisq; vtare sermonibus, vt nunc sursum ac deorsum *Scythiam Mach'yanamq;* percurrens, deinde in *Bosporum* discedens, postremò rediens, prorsus abutare silentio meo. TOX. *Parendum tibi & hanc præscribenti legem*, dicendumq; paucis; ne *fatigeris* vnà nobiscum audiendo circumcursitans.

Quin

μᾶλλον δὲ καὶ ἄκουσον, ἐμοὶ αὐτῷ οἷα φίλος, Σισίννης τοὔνομα, ὑπηρέτης. ὅτι γὰρ Ἀθήναζε ἀπῆραν οἴκοθεν, ἐπιθυμίᾳ παιδείας τῆς Ἑλληνικῆς, κατέπλουν εἰς Ἀμασεῖαν τὴν Ποντικήν. ἐν πόσθολῇ δέ ἐστι, τοῖς ἀπὸ Σκυθίας πλεοντέοσιν, ἐπὶ πολὺ τῆς Καράμβεως ἀπέχουσα ἡ πόλις. ἕπετο δὲ ὁ Σισίννης, ἑταῖρος ἐκ παιδὸς ὤν. ἡμεῖς μὲν οὖν καταγωγήν τινα ἐπὶ τῶν λιμένι σκεψάμενοι, καὶ τὸν πλοῖον εἰς αὐτὴν μετασκευασάμενοι, ἠγοράζομεν, οὐδὲν πονηρὸν ὑφορώμενοι. ἐν τούτῳ δὲ, κλῶπές τινες ἀνασπάσαντες τὸ κλεῖθρον, ἐκφέρουσιν ἅπαντα. ὡς μηδὲ τὰ ἐς ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀρκέσοντα καταλιπεῖν. ἐπανελθόντες δὲ οἴκαδε, καὶ τὸ γεγονὸς μαθόντες, δικάζεσθαι μὲν τοῖς γείτοσι, πονηροῖς ὄσιν, ἢ τῶν ξένων, ἐκ δοκιμάζομεν, δι' διότι μὴ συκοφάνται δόξαιμεν τοῖς πονηροῖς, λέγοντες ὡς ὠφέλητο ἡμῶν τις Δαρεικὸς

Quin magis ausculta, quæ in meipsum amicus Sisinnes nomine præstiterit. Quum enim Athenas relicta patria proficiscerer, idq; cupiditate Græcanicarum literarum, appuleram Amastrim Ponticam. Ea est vrbs haud procul à Carambe disita, in promontorio, obuia ijs qui à Scythia nauigant. Comitabatur autem Sisinnes, mihi à puero amicus. Nos igitur vbi res quasdam importatas in portu spectassemus, in eumq; è naui subduxissemus, emimus nihil suspicantes mali. Interea fures quidam effracta sera sustulerunt vniuersa, adeò vt non reliquerint quod vel in eum diem sufficere posset. Ergo quum domum essemus reuersi, cognito quod acciderat, non visum est in ius vocare vel vicinos, qui plures erant, vel hospitem, veriti ne plerisque sycophantæ videremur, si dixissemus nobis ab aliquo sublatos es-

κὸς τετρακοσίους, καὶ ἐσθῆτα πολλὴν, καὶ τάπητας τινὰς, καὶ τἄλλα, ὁπόσ' ἔχομεν. ἐσκοπούμεθα δὲ περὶ τῶν παρόντων, ὅ, τι πράξομεν, ἄποροι πανταπασιν ἐν τῇ ἀπορίᾳ γενόμενοι. ἐμὲ μὲν οὖν ἐδόκει, ὡς ἔχον, αὐτὸ παραθύσαντα ἐς τὴν πλευρὰν τὸν ἀκινάκην, ἀπιέναι τὸ βίου, πρὶν ἀγανές τι ὑποπεσεῖν, λιμῷ ἢ δίψει πιεσθέντα. ὁ δὲ Σισίννης παρεμυθεῖτο, καὶ ἐκέλευε μηδὲν δεινὸν ποιεῖν· αὐτὸς γὰρ ἐπινοήσειν ἔλεγεν, ὅθεν ἔξομεν ἱκανῶς τὰς τροφάς. καὶ τότε μὲν ξύλα ἐκ τοῦ λιμένος παρεκόμισε, καὶ ἦκεν ἡμῖν ἐκ τοῦ μισθοῦ ἐπισιτισάμενος. ἑωθεν δὲ πρωΐας κατὰ τὴν ἀγορὰν, ἅδε πομπήν τινα, ὡς ἔφη, νεανίσκων καὶ καλῶν νεανίσκων μονομαχῶν δὲ οὗτοι ἐπὶ μισθῷ ἀνδροπρεπεστάτου, εἰς τρίτην ἡμέραν διαγωνιεῖσθαι ἔμελλον. καὶ δὴ τὸ πᾶν, ὡς ἔλεγεν,

se Daricos quadringentos, tum vestium permultum, ad hæc tapetia quædam: denique, quicquid habueramus. Consultabamus igitur hisce de rebus quid esset faciundum omnium rerum egenis, idq; in vrbe peregrina. Ac mihi quidem ita visum est tum temporis, statim demerso in ilia acinace vitam fugere, priusquam ignauum quiddam aut indignum esset ferendum vel fame vel siti enecto. Contrà Sisinnes consolabatur, obsecrans ne quid tale facerem. Aiebat enim, excogitasse se se vnde nobis victus suppeteret. Et eo quidem die baiulandis è portu lignis, allata mercede victum suppeditauit: manè autem ol ambulans in foro, pompam quãdam aspexit iuuenum (quẽ admodum aiebat) elegantium ac strenuorum. Hi nimirum viritim lecti, vt mercede proposita singulare certamen inirent, in tertium diem erant decertaturi. Ergo quum omnes huius negocij

ἔχῃ, ἀμφ' αὐτοὺς πυθόμενος, ἐλθὼν ὡς ἐμὲ μικρέτι, ὦ Τόξαρι, ἔφη, σαυτὸν πένητα λέγε· εἰς γὰρ τρίτην ἡμέραν, πλούσιόν σε ἀφανῶ. ταῦτα εἰπὼν καὶ πονήρως τὸ μεταξὺ διαξήσαντος, ἐνεφάνισε ἤδη τῆς θέας, ἐθεώμεθα καὶ αὐτοί. παραλαβὼν γάρ με, ὡς ἐπὶ τερπνόν τι, καὶ παράλογον θέαματῶν Ἑλληνικῶν, ἄγει εἰς τὸ θέατρον. καὶ καθίσαντος, ἑωρῶμεν τὸ μὲν πρῶτον, ῥηξίαις κατακοντιζόμενα, καὶ ὑπὸ κυνῶν διωκόμενα, καὶ ἐπ' ἀνθρώπους διδομένους ἀφιέμενα, κακούργους τινὰς, ὡς ἐπάζομεν. ἐπεὶ δὲ ἐσῆλθον οἱ μονομάχοι, καί τινα παραγαγὼν ὁ κῆρυξ ἠμφιεσμένον νεανίσκον, εἶπεν· ὅστις ἂν ἐθέλῃ τούτῳ μονομαχῆσαι, ἥκειν εἰς τὸ μέσον, δραχμὰς λαμβάνων μυείας, μισθὸν τῆς μάχης, ἐνταῦθα ἐξανίσταται ὁ Σισίννης, καὶ καταπηδήσας, ὑπέσχε μαχεῖσθαι,

negocij conditiones audisset, accedens ad me: Caue posthac, inquit, Toxari, ne teipsum pauperem dixeris, siquidem tertio ab hinc die diuitem te reddidero. Hæc ait, atque interea ægrè parato victu, quum iam spectaculum esset institutum, spectabamus & ipsi. Etenim assumptũ me duxit in theatrum, tanquam ad iucundum aliquod nouum & spectaculum Græcorum. Ergo vbi consedissemus spectabamus. Ac primò quidem feræ partim iaculis confixæ, atq; à canibus agitatæ, partim in homines quosdam vinctos emissæ, nocentes quospiam, ita vt conijciebamus. Vt autem prodierunt qui erant ad singulare certamen conducti, ac producto iuuene quodam prægrandi, dixisset præco: Si quisquam velit cum hoc singulari certamine congredi, prodeat in medium, præmium pugnæ accepturus drachmarum decem millia: ibi protinus assurrexit Sisinnes desiliens, polliceturq; se dimicaturum:

χεῖσθαι, καὶ τὰ ὅπλα ἤτει, καὶ τὸν μισθὸν λαβὼν, τὰς μυριάδας ἐμοὶ φέρων ἐνεχείρει. καὶ εἰ μὴ κρατήσαιμι, ὦ Τόξαρι, ἔφην, ἅμα ἄπιμεν, ἔχοντες τὰ ἀρκοῦντα. ἢν δὲ πέσω, θάψας με, ἀποχώρει ὀπίσω ἐς Σκύθας. ἐγὼ μὲν ἐπὶ τούτοις ἐκώκυον. ὁ δὲ λαβὼν τὰ ὅπλα, τὰ μὲν ἄλλα περιείλετο, τὸ κράνος δὲ οὐκ ἐπέθηκεν, ἀλλ' ἀφ' γυμνῆς τῆς κεφαλῆς κατεστὰς, ἐμάχετο. καὶ τὸ μὲν πρῶτον τιτρώσκεται αὐτὸς, καμπύλῳ τῷ ξίφει ἀποτμηθεὶς τὸν ἰγνύλιον, ὥστε ἅμα ἔρρει πολύ, ἐγὼ δὲ πεπτωκὼς ἤδη τῷ δέει. θρασύτερον δὲ ἐπιφερόμενον τυρόω τὸν ἀντίπαλον, παίει εἰς τὸ στέρνον, καὶ διέκοψεν, ὥστε αὐτίκα ἐπιπέσοι πρὸς τοῖς ποδοῖν αὐτοῦ. ὁ δὲ κάμνων καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ τραύματος, ἐπικάθιζε τῷ νικῶντι, καὶ μικρὸν δεῖν ἀφῆκεν αὐτοῦ τὴν ψυχήν. ἀλλ' ἐγὼ προσδραμὼν ἀνέστησα καὶ παρεμυθησάμην. ἐπεὶ δὲ ἀφεῖλε ἤδη γενικῶς, ἀράμενος αὐτὸν,

rum: simulq; posit arma. Tu acceptā mercedē, decē millia mihi deferēs, in manū dat: Si vicero, inquit, Toxaris, vnà proficiscemur, suppeteteq; commeatus. sin cecidero, sepulto me redi rursus in Scythiam. Ego quidem his auditis singultiebam. At ille sumptis armis, reliquum quidem corpus muniuit: at galeam nequaquam imposuit, sed nudo consistens capite pugnabat. Et initiò quidem ipse vulnus accepit, retorto gladio, succiso poplite, ita vt multum sanguinis deflueret. Ego interim iam metu præmortuus eram. At ille confidentiùs inuadentem aduersarium obseruans, ferit in pectore, transfigitq; ita ut protinus ad pedes illius procumberet. Ille fessus & ipse vulnere, mortuo incumbebat: parumq; aberat quin ipse quoque efflaret animam. At ego accurrens erexi, animumq; reddidi. Porrò vbi dimissus est iam victor declaratus, sublatum illum

domum

ἠνόμιζε εἰς τὴν οἰκίαν· καὶ ἐπὶ πολὺ θεραπευθεὶς, ἐπέζησε μὲν, καὶ ἔστι μέχρι νῦν ἐν Σκύθαις, γάμας τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν, χωλὸς δὲ ὅμως ἀπὸ τοῦ τραύματος. τοῦτο, ὦ Μνήσιππε, οὐκ ἐν Μάχλυσιν, οὐδ' ἐν Ἀλανίᾳ ἐγένετο, ὡς ἀμαρτύρων ἔσται, καὶ ἀπιστεῖν δεύσεσθαι, ἀπὸ πολλοὶ πάρεισιν Ἀμασειανῶν, μεμνημένοι τὴν μάχην τοῦ Σισίννου πέμπτον ἔτι καὶ τὸ Ἀβαύχα ἔργον διηγησάμενος, παύομαι. ἤκέ ποτε οὗτος ὁ Ἀβαύχας εἰς τὴν Βορυσθενιτῶν πόλιν, ἐπαγόμενος καὶ γυναῖκα, ἧς ἤρα μάλιστα, καὶ παιδία δύο, τὸ μὲν ἐπιμασίδιον, ἄρρεν, τὸ δὲ ἕτερον, κόρη ἑπτέτις οὖσα. σωματιδίῳ δὲ καὶ ἑταῖρος αὐτῷ Γνωδάνης. οὗτος μὲν καὶ νοσῶν ἀπὸ τοῦ τραύματος, ὁ ἑτέρωθι κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπὸ λῃστῶν, ἐπιπεσόντων σφίσι. δραμαχόμενος δὲ πεσὼν αὐτὸς, ἐπαύνεται εἰς ἣ μηρὸν, ὥστε δεδίσαι ἐδυάτο

domum deportaui: multúmque temporis curatus à medicis, superuixit quidem, hodiéque agit apud Scythas, ducta in matrimonium sorore mea: claudus tamen adhuc est ex vulnere. Hæc res, Mnesippe, non apud Machlyenses, neque in Alania gesta est, vt testibus careat, & ficta credi queat: verùm complures extant Amastriani, qui de pugna Sisinnæ memorant. Finem iam faciam, si tibi quinto loco factum Abauchæ retulero. Appulit aliquãdo Abauchas hic in Borysthenensiũ ciuitatẽ, secũ adducens & vxorem, quam vnicè diligebat, & liberos duos, alterũ quidẽ masculum lactentem, altera verò erat puella septem annos nata. Erat autem peregrinationis comes & huius amicus Gyndanes. atque is quidem è vulnere laborãs, quod in via acceperat à latronibus, qui eos fuerant adorti: cum quibus dum pugnaret, ictus est in femore, ita vt ne stare quidem posset

ἐδιώκαζ ἀπὸ τῆς ὀδιώης. νύκτωρ δὲ καθωδόντων (ἔτυχον γὰρ ἐν ὑπερῴῳ τινὶ καζοικοῦντες) πυρκαϊὰ μεγάλη ἐξανίσταται, καὶ πάντα περιειλεῖζο, καὶ περιέχειν ἡ φλὸξ ἅπαντα κόθεγε τὴν οἰκίαν. ἐνταῦθα δὴ ἀνεγερόμενος ὁ Ἀβαύχας, καταλιπὼν τὰ παιδία κλαυθμυριζόμενα, καὶ τὴν γυναῖκα ἐκκρεμαμένην ἀρσασαμένος, καὶ σώζειν αὐτὴν παρακελευσάμενος, ἀραμένος τὸν ἑτέρου, κατῆλθε, καὶ ἔφθη διεκπεσὼν, καθὸ μηδέπω τελέως ἀπεκέκαυζο ὑπὸ ζῦ πυρός. ἡ γυνὴ, δὲ φέρουσα τὸ βρέφος, ἔπεζο, ἀπολουθεῖν κελεύσασα καὶ τὴν κόρην. ἡ δὲ ἡμίφλεκτος, ἀφεῖσα τὸ παιδίον ἐκ τῆς ἀγκάλης, μόλις διεκπέφευγε τὴν φλόγα, καὶ ἡ πᾶς σὺν αὐτῇ, παραμικρὸν ἐλθοῦσα κἀκείνη ἀφθανεῖν. καὶ ἐπειδὴ ἀνέλεός τις ὕστερον τὸν Ἀβαύχαν, διότι προδοὺς τὰ τέκνα, καὶ τὴν γυναῖκα, ὁ δὲ Γυμδαλίνην ἐξεκόμισεν, ἀπὸ πάλαι

set præ cruciatu. Itaque noctu dormientibus illis (nam fortè in cœnaculo quodam diuersabantur) ingens ortum est incendium, omniaq; circuncluſit: iamq; flamma vndique domum circundedit. Ibi experrectus Abauchas, relictis liberis plorantibus repulsa vxore quæ inhærebat, iussaq; vt ipsa sese seruaret, amico in humeris sublato descendit, perrumpensque euasit, ita vt nequaquam incendio læderetur. Vxor infantem baiulans consecuta est, monens puellulam vt sese consequeretur. Ea verò semiusta, abiectoex vlnis infante, vix exilijt è flamma. Deinde puella vnà cum illa veniens, penè & ipsa extincta est. Post hæc quum probro obiectaret quispiam Abauchæ, quòd deseritis liberis, atque vxore, o Gyndanem extulisset: Imò liberos,

παῖδας μὴ, ἔφη, καὶ ἄνθις ποιήσασθάι μοι ἐξέλιον, καὶ ἄδηλον εἰ ἀγαθοὶ ἔσονται οὗτοι· φίλον δὲ οὐκ ἂν εὕροιμι ἄπορον ἐν πολλῷ χρόνῳ τοιοῦτον, οἷος Γωνδάνης δὴ, πεῖραν μοι πολλὴν τῆς συνοίας πεποιημένος. ἔρηκα, ὦ Μνήσιππε, ἐπὶ πολλῶν τεγνῶν τοιούτους προκεκρισμένος. ἤδη δὲ καιρὸς ἐπὶ κρίνεσθαι, ὁπότερον ἡμῶν ἢ τὴν γλῶτταν, ἢ τὴν δεξιὰν ἀποτεμοῦσι δίκαι.

τίς οὖν ὁ δικάσων δὴ; Μνή. οὐδὲ εἷς· οὐ γὰρ ἐκαθίσαμεν τινα δικαστὴν τοῦ λόγου. ἀλλ' οἶσθα ὃ δρᾶσομεν; ἐπειδὴ νῦν ἄσκοπα τετοξεύκαμεν, εὐθὺς ἐλόμενοι διαιτητὴν, ἄλλους ἐπ' ἐκείνῳ ἐποιησάμεν φίλους. εἶτα ὃς ἂν κρείττων γένηται, ἀποτεμεῖται τότε, ἢ ἐγὼ τὴν γλῶτταν, ἢ σὺ τὴν δεξιάν. ἢ τοῦτο μὲν ἄγροικον, ἐπεὶ δὲ καὶ σὺ φιλίαν ἐπαινεῖν ἔδοξας, ἐγὼ δὲ ὅλην ἄπονοῦμαι ἀνθρώποις εἶναι τοιοῦτον κτῆμα ἄμεινον ἢ κάλλιον,

liberos, inquit, denuò parare haudquaquam difficile: tum incertum, an hi boni sint futuri: porrò amicũ diu fuerit priusquam inueniam talem, qualis est Gyndanes: cuius amor mihi multis argumentis est exploratus. Dixi, Mnesippe, è plurib. his quinque propositis iam tẽpus est pronunciari, viri nostrũm aut linguam aut dextram oporteat amputari. Quis igitur futurus est iudex? MN. Nemo. Neque enim constitueramus narrationis arbitrum. Sed scin' quid agemus? Quandoquidem in præsentiarum nullo proposito scopo sumus iaculati: deintegrò delecto arbitro, alia amicorum paria apud illum referamus: deinde vter succubuerit, ei tum quidem amputetur, vel mihi lingua, vel tibi dextera. At si hoc crudele, quando tu amicitiam admirari visus es: ego nihilo secius puto nullam esse mortalibus possessionem hanc præstantiorem,

νιον, τί οὐχὶ καὶ ἡμᾶς σωθέν-
τας πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, φίλοι τε αὐτόθεν εἶναι, καὶ ἀ-
θρόοι ἴσεσθαι ἀγαπῶμεν, ἄμφω νικήσαντες, τὰ μέγιστα
ἆθλα προσλαβόντες, ἀντὶ μιᾶς γλώττης, καὶ μιᾶς δε-
ξιᾶς, δύο ἑκατέρᾳ ἐπικτησάμενοι, καὶ πρός τι γε καὶ
ὀφθαλμοὺς τέτταρας, καὶ πόδας τέτταρας, καὶ ὅλως, δι-
πλᾶ πάντα, τοιοῦτόν τι γάρ, ὅτι, συμπεσόντες δύο ἢ τρεῖς φίλοι, ὁποῖον τὸν
Γηρυόνην οἱ γραφεῖς ἐνδείκνυνται, ἄνθρωπον ἑξάχειρα, καὶ τρικέφαλον. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ, τρεῖς ἐκεῖνοι ἓν
θερμὰ πραττόντες πάντα, ὥσπερ δὴ δίκαιον φίλους γε ὄντας. Τόξ. εὖ γε λέγεις, καὶ οὕτω ποιῶμεν.
Μνή. ἀλλὰ μήτε αἵματος, ὦ Τόξαρι, μήτε ἀκινάκου δεόμεθα, τὴν φιλίαν ἡμῖν βεβαιοῦντος. ὁ γὰρ λόγος ὁ πρῶτον, καὶ τὸ τῶν ὁμοίων ὀρέγεσθαι, πολὺ

tiorem, neque pulchrioꝛem: quin ipsi quoque in vnum copulati, illud approbamus, vt ex hoc die in totam vsque vitam simus amici, vtrique victores, vtrique maximis potiti præmijs: videlicet pro vnica lingua, vnáque dextra binas vterque habituꝛi: atque insuper oculos quoque quaternos, pedesque quaternos: in summa, duplicia omnia. Eiusmodi namque quiddam est cùm duo trésque copulantur amici, qualem Geryonem scriptores depingunt, senis manibus, ternisque capitibus hominem. Siquidem (vt mea fert opinio) tres illi fuerunt, qui communiter omnia gererent, vt dignum est his qui amicitia coniuncti sunt. TOXA. Probè dicis, atque ita faciamus. MNESIP. Verùm neque sanguine opus est, Toxaris, neque acinace, qui nobis amicitiam confirmet. Hæc enim confabulatio, & quòd eadem amamus, id multò

πολὺ πιστότερα τῆς λυπικῆς ἐκείνης, ἢν πίνετε. ἐπεὶ τά γε τοιαῦτα οὐκ ἀνάγκης, ἀλλὰ γνώμης δεῖσθαί μοι δοκεῖ. Τό. ἐπαινῶ ταῦτα. καὶ ἤδη ὦμεν φίλοι καὶ ξένοι· ἐμοὶ μὲν οὖν ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐγὼ δὲ σοι, εἴ ποτε εἰς τὴν Σκυθίαν ἀφίκοιο. Μνή. καὶ μὴν εὖ ἴσθι, οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι καὶ ἔτι παρρωτέρω ἐλθεῖν, εἰ μέλλω τοιούτοις φίλοις ἐντυγχάνειν, οἷος σύ, ὦ Τόξαρι, διαφάνης ἡμῖν ἀπὸ τῶν λόγων.

id multò certius est calice illo quem bibitis: propterea quòd huiusmodi non obligationem, sed animum postulare mihi videtur. TOX. Placent ista: iamq; amici atque hospites sumus: tu mihi hic in Græcia: ego tibi, si quando in Scythiam perueneris. MNES. Nimirum vt sis scient, nequaquam me pigeat vel longiùs etiam proficisci, si tales amicos nancisci liceat, qualem esse te Toxaris ex tua oratione coniicio.

GILBERTI COGNATI ANNOTATIONES.

ARGVMENTVM.

HIc Dialogus amicitiam prædicat, rem adeò sanctam, vt barbaristimis etiam nationibus olim fuerit veneranda: qui non minus iucundus quàm frugifer futurus est, si quis modò decorum obseruet, quod in personis situm est Nam Mnesippi Græci sermo, quàm totus, Græcanicum quiddam sapit, comis facetus, festiuus; contrà Toxaridis Scythæ oratio, quàm tota, Scythicum spirat, simplex, incondita, aspera, sedula, seria, fortis. Quinetiã dictionis discrimen, quasiq; diuersum stilum à Luciano de industria affectatum, Erasmus retulit. Docet insuper amicos potiores esse quàm diuitias, & ad vitæ præsidium plus momenti habere amicos citra opes, quàm sine amicis opes. Vnde apud Scythas is ditissimus habebatur, qui certissimos & optimos amicos possideret.

a ORE-

a ORESTI ac Pyladi.] *Strophio atque Agamemnone natis, inquit Ouid. 1. de Ponto, indissolubili amicitiæ vinculo coniuncti adeò, vt alter pro altero mori non recusaret, de quibus Cicero de Amic. & Statius 2. Syluarum* b Vos Scythæ.] *Qui oram inter Tanaim & Phasim accolunt, nunc Cercassij dicti. Eos nonnulli Ziccos esse volunt.* c A' Charicléa.] *Claudia nimirum quadrantaria Ciceronis in Plutarcho, & apud Cic. pro Marco Cælio. Charicléa autem nobilis matrona corollas magna ex parte flaccidas, & ambesa quædam mala, morsúve tacta in amoris indicium Diniæ cuidam dono misit. Mala autem illa dicuntur amabilia, amorem quippe facientia.* d Pyramidum.] *Pyramides structuræ sunt è saxis aut lateribus ab imo amplæ, in summo acutæ, atque in altam molem euectæ: ad nihil quàm ad effundendum opes inuentæ.* e Memnonisque.] *Huius cineres in aues Memnonidas transmutati feruntur: quæ magnis gregibus è diuersis locis, singulis annis ad sepulchrum Memnonis conuolare, atque ibi primùm querulas voces edere, deinde inter se dimicare dicuntur. Ouid. libro 13. Metam. De Memnone plura in Philopseude annotauimus.* f Ligno inclusa, nam per diem catasta stringebatur.] *Hæc instrumenta intellexisse arbitror Prudentium in hymnis, 1. & 5.* ἀεὶ σαφείων. *Catasta autem inter alia, machinam significat longæ & magnæ compedis formæ, qua semi vincti tenebantur, qualis à Prudentio describitur in Vincentio:* Ruptis catenis dissilit. *alij* cauernis *legunt, i. foraminibus cippi, qui erat instrumentum quoq; ligneũ, quo captiuorũ pedes arctissimè colligabantur & stringebatur.* g Nimirũ homini.] *οἷα αἰδεῖ, i.* ὅτε αἰδεῖ, *vipote viro.* h Extincto in carcere latrone.] *Cicero scribit, carcerem vindicem esse nepharioriũ scelerum: Sentiẽt, inquit, in hac vrbe esse consules vigilãtes, esse egregios magistratus, esse fortem senatum, esse arma, esse carcerem, quem vindicem nepharioriũ ac manifestorum scelerum maiores nostri esse voluerunt. Hinc carcerarius, carceris præfectus. Carcerem Salustius in Catilina vocat vincula.* i Neque enim is Scytharum mos.] *Idem in Meretricio dialogo Chelidonij & Drosa:* τὰ μὲν ἄλλα ἡ ἐκεῖνων σκυθῶν ῥῆσις, id est, *reliqua quidem Scytharum oratio: hoc est, barbara & sæua. Laertius in Anacharsid.*

oharside Scytha. Præstitit prouerbij occasionem, eò quòd esset audax, & constans in dicendo, vt quirius constantiam imitaretur, Scythicum dicendi genus imitatus diceretur. k Etenim simulatque incisis digitis.] *Scytharum amicitiæ vt concilientur, tradit: quem morem etiam obiter dicemus. Apud Scythas cùm amicitiarum fœdus initur, ac iusiurandum maximum sit, scilicet & victuros eos pariter, & moriem oppetituros, si opus sit, alterum pro altero, sibi digitos inciduntur, & sanguinem in calicem distillant: summisq; intinctis gladijs, ambo pariter admouentes labra: nec quicquam deinde est, quod possit eos dirimere. Hinc mori conforme est iusiurandum magnum illud & horrendum, quo Catilina habita oratione omnes coniuratos adegit, iugulato scilicet homine ac eius sanguinem vino permixtum pateris infudit: deinde circumstulit, vt omnes id libarent, hac execratione, vt ita suus sanguis hauriri posset, nisi quòd promiserant, fecissent, vti sanguinem illius hominis hausissent. Lucius Florus libro 4: Additum est pignus coniurationis, sanguis humanus, quem circumlatum pateris libarent: summum nefas, nisi amplius esset, propter quod biberunt. Plutarchus in Cic. vita, & Dion, huius iusiurandi etiam meminerunt.* l Nam qui multis sit amicus.] πολυφιλία, id est, *complurium amicitia apud Scythas non aliter infamis fuit, quàm apud alias gentes vnius mulieris cum pluribus viris consuetudo. Sed diuersa sentit Cic. libr. de Amicitia & Plutarchus in Commentario* περὶ πολυφιλίας. m Non enim per Ventum.] *Iusiurandum Scytharum* νὴ τὸν ἀκινάκλω, καὶ τὸν ἄνεμον, id est, *per ventum & acinacem*, id est, *gladium, tanquam vita & moris authores. Tametsi* ἀκινάκης *vocabulum sit Persicum, ensem significans, vt tradit in Polymnia Herodotus:* καὶ τὸ Περσικὸν ξίφος τὸ ἀκινάκλω καλέουσι. *Græci tamen etiam pro gladio Scythico vsurpare solent, quem sicut Deum quendam gens illa obseruaret & coleret. Clemens Alexand.* Σκυθῶν οἱ Σαυρομαται, ὡς φησὶν Ἑκάταιος, τὸν τῶν μυστηρίων, ἀκινάκλω σέβουσι. *Ammianus libr. 13. i. gladius barbarico ritu humi figitur nudus, eumq; verecundius colunt. Lucianus in Tragœdo:* Σκύθαι μὲν ἀκινάκην θύοντες θρᾶκες δὲ ῥομφαίαν. n In tergore bouis

uis desedit.] *id est, supplex implorat auxilia. natum ad agiũ à consuetudine sedendi in tergore bubulo. Scythæ enim dissecto in minimas partes boue, fœdus iungebant. Morem hunc etiam Homolottis fuisse, testatur Zenodotus.* o Gyndanem extulisset.] *ex incendio.* p Nullo proposito scopo iaculati.] *Prouerbium, quod de eis dicitur, qui nihil certi propositum habent, quod sequantur, & ad quod instituti consiliq; suirationes referant. Metaphora à sagittarijs sumpta, quippiam habentibus, quo arcum tendunt & aliquid in quo eum dirigunt, vt certior ictus fiat. Pers Sat. 3.*

Est aliquid quò tendis, & in quo dirigis arcum.

Idem Lucian. in indoctum empt. libros. q Geryonem.] *Geryon Erytheæ insulæ in Gaditano mari rex tricorpor fuisse fingitur, ob administrationem regni cum duobus fratribus concordissimam. Ferunt autem in ea insula summa & salubritas aëris & pabuli vbertas esse. Sunt qui trium Hispanicarum insularum regem faciunt. Balearidum videl. duarum, & Ebusi, quæ res locum fecit fabulæ, vt tricorpor diceretur. Sed Iustin. historicus eiusdem sententiæ cum Luciano, in vlt. libr sub finem. Hunc Hercules interfecit, bouesq; eius in Græciam abegit, vt est apud Virg. libr. 8. Aen.*

ΙΚΑΡΟΜΕΝΙΠΠΟΣΗ Ὑπερεφέλῳ, Μονίππῳ ἑταίρῳ.	*ICAROMENIPpus, siue Hyperne-phelus.*

Erasmo Roterodamo interprete.

ARGVMENTVM.

QVod suprà in specie, idem hic in genere tractat. Reprehendit enim in vniuersum omnium hominum tum priuatorum, tum etiam regum ac principũ, omnia facta ac studia, siue ea priuata sint, siue etiam ad cultum ac religionem deorum pertineant. præcipuè autem philosophos, vt semper alias, insectatur, quos indicat non modò circa res humanas incerta ac stulta docere, verùm etiam de rebus sublimibus, de mundo, de Deo, de prouidentia diuina, & id genus alijs, absurda atq; impia

quædam

quædam tradere, quæ neq; viderint ipsi, neque aliunde cognouerint. Atque hæc omnia sub Menippi nomine, quem aliàs quoq; vt philosophis infestum atq; inimicũ exhibet. Hunc enim fingit, cùm videret hominum res incertas & ridiculas esse, cupereq; veritatem naturæ ac virtutẽ cognoscere, ad philosophos sese contulisse. Qui cùm multa quidem ac speciosa habitu ac verbis pollicerentur, doctrina autem inter se diuersa atq; aliena quędã traderent, neq; ipsi sibi consentirent, pro veritate nugas quasdam docendo: postremò consilij inopẽ, de cœlo cõscendendo, ac ipsarũ illarum rerum experimẽto capiẽdo cogitasse. Assumptis igitur & afflictis alis, Dędali exemplo in cœlũ subuolasse: vbi primùm circa Lunam facto ceu diuerticulo quodam, contemplatũ esse omnia quæcunque in terris siue publicè siue priuatim & in occulto quoq; geruntur, non modò à regib. & principibus, verũ etiam à ciuitatibus, populis diuitib. & plebeijs. Deinde aũt in cœlo ea vidisse quæ stultè ac ridiculè Iupiter circa hominum vota, sacrificia, iuramenta & cætera officia dispensanda exercet, quæq; itẽ alij dij in conuiuijs, in cõcionibus, & cæteris, non quidem ipsi agere solent, sed à stultis & imperitis hominib. agere creduntur. Vtrobiq; aũt grauẽ de philosophis querelã audiuisse. Nã Lunam quidẽ de contumelijs quib. ab illis afficeretur, conquestã esse: ,,pterea quòd ab alij,, lumen furtiuũ habere, ab alijs ceu speculũ supra Oceanũ suspensa esse diceretur. Iouem aũt omnẽ illorũ vitã, mores, sectas, habitum, doctrinã, facinora domestica, & linguæ petulantiã accusasse: pręcipuè aũt contra Epicureos, vt q Deos omnino vllos negarent esse, incensum fuisse. Porrò tituli ratio hæc est, quòd vt Icaro alatus in altũ subuolasse dicitur, ita hic Menippus quoq; cœlũ alatus conscẽdit, vnde & alter titulus ὑπερνεφέλου additur, quasi dicas, eius q supra nubes ascẽdit. In primis memorabilis & ,,ppria descriptio illa Philosophorũ est, qua Iupiter in concilio deorũ illos depingit. Fuit aũt, vt hoc quoq; addamus, Menippus q dem reuera Cynicus philosophus, natione Phœnix ac seruus natus, de quo Laértium vide.

MENIPPVS.

Υκῶν τρισχίλιοι μὴν ἦσαν ἀφ' γῆς στάδιοι μέχρι πρὸς τὴν σελήνην, ὁ πρῶτος ἡμῖν σταθμός. Συνῆλθον δὲ ἐπὶ τὴν ἥλιον ἄνω, πρασάγγας τετρακοσίους. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου τὴν εἰς αὐτὸν ἤδη τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν ἀκρόπολιν, τὴν τοῦ Διὸς ἄνοδον, καὶ ταῦτα γενοῖο εὐζώνῳ ἀπὸ μιᾶς ἡμέρας. Ετ. τί ταῦτα, πρὸς Χαρίτων, ὦ Μένιππε, ἀστρονομεῖς, καὶ ἡσυχῇ πως ἀναμετρεῖς; πάντα γὰρ ἐπακροώμενός σε παρακολουθῶν, ἡλίους καὶ σελήνας. ἔτι δὲ τὰ φορτικὰ ταῦτα, σταθμούς τινας καὶ παρασάγγας ἀποξενίζοντα. Μένιπ. μὴ θαυμάσῃς, ὦ Ετάιρε, ὁ μετέωρα καὶ ἠέρια λοιπὸν σοι λέγων. τὸ λειφθὲν γὰρ δὴ πρὸς ἐμαυτὸν λογίζομαι τῆς ἐναγχος ἀποδημίας. Ετ. ἔστα ὦ γαθέ, καθάπερ οἱ Φοίνικες, ἄστροις ἔτι μάλιστα τὴν ὁδόν; Μέ. οὐ μὰ Δία, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἄστροις ἐποιούμην τὴν ἀποδημίαν.

AMICVS.

Er[a] mille igitur erant stadia à terra vsq; ad lunam, vbi prima nobis fuit [b] mansio. Porrò hinc sursum ad solè parasangæ fermè quingentæ. Rursum ab hoc vsq; ad ipsum deniq; cœlũ, arcemq; Iouis in edito sitã, tantũ ferè spacij fuerit, quantum aquila probè. succinctè atq; expeditè queat vno die peragere. AMIC. Dic mihi per Gratias, Menippe, quæ sunt ista quæ de astris loqueris, ac tacitus tecũ supputas? Etenim iamdudum te affectans audio soles & lunas: præterea autẽ & magnifica ista, mansiones ac parasangas, peregrina quædam commemorantem. MEN. Ne mireris, amice, si sublimia aeriaq; tibi videor loqui: nam summam apud me reputo nuper actæ peregrinationis. AMIC. Nimirum Phœnicum exemplo viã stellis notãras. ME. Haudquaquam per Iouem: quin magis ipsis in stellis sum peregrinatus,

AMIC.

Ετ. Ηράκλες, μακρόν γε τὸ ὄνειρον λέγεις, ἄγε σαυτὸν ἔλαθες, καταποιμηθεὶς πρᾶσάγγας ὅλος. Με. ὄνειρον γὰρ ὦ τὰν ἐμοὶ λέγεις, ὃς ἀρτίως ἀπεφήγμαι παρὰ τοῦ Διός; Ετ. πῶς ἔφηθα; Μένιππος ἡμῖν Διόπετὴς πάρεστιν ἐξ οὐρανοῦ; Με. καὶ μὴν ἐγώ σοι παρ' αὐτοῦ ἐκείνου, τοῦ πάνυ Διός, ἥκω τήμερον, θαυμάσια καὶ ἀκούσας καὶ ἰδών. ἃ δὲ ἀπιστεῖς, καὶ αὐτὸ τοῦτο ὑπερφραύνομαι, τὸ πιστὰ πίστιν ἀντιλαβεῖν. Ετ. καὶ πῶς ἔγωγε, ὦ θεοπέσιε, καὶ ὀλυμπιε Μένιππε, γενητὸς αὐτὸς, καὶ ἐπίγειος ὤν, ἀπιστῶν διωμόσαιμι ὑπερφυεστάτῳ ἀνδρὶ, καὶ ἵνα μὰ τὸν Ὅμηρον ἔπω, τοῦ οὐρανιώνων ἐμοὶ ἀκὴ ἐκεῖνά μοι φράσον ἀ θεοῖ, τίνα τρόπον ἤρθης ἄνω, καὶ ὁπόθεν ἐποίησω κλίμακα τηλικαύτην τὸ μέγεθος τὰ μὴ γὰρ ἀμφὶ τὴν ὄψιν, ὁ πάνυ ἔοικας ἐκείνῳ τῷ Φρυγὶ ὥστε καὶ ἡμᾶς ἐκάλει, καὶ σε οἰνοχοοῦντά τι, ἀνάρπασον γεγονέναι τοῦ ἀετοῦ.

AMIC. Papæ: longũ profecto somniũ mihi narras, siquidem totas edormisti parasangas nesciens. ME. Quid ais? somnium tibi referre videor qui modò ab ipso Ioue ipse, reuersus adsum? AMIC. Quid audio? Itáne Menippus nobis à Ioue delapsus ades è cœlo? ME. Ita sanè ego tibi ab ipso summo Ioue venio, rebus interim dictu miris & auditis & conspectis. Quod si non credis, equidem hoc ipso nomine supra modum gaudeo, cùm supra fidem esse video meã felicitatẽ. AMI. Et quo pacto, diuine atq; olympie Menippe, mortalis cùm sim ac terrestris, queam non credere viro qui nubes superârit, quiq;, vt Homericis dicam verbis, iam sis cœlitum è numero vnus? Verùm illud mihi dicito, si molestum non est, quibus modis in altum subuectus es, aut vnde nactus scalas tanta magnitudine? Nam quantum ad faciem ac formam attinet, non es admodum similis illi Phrygio: vt coniectare possimus, te quoque ab aquila raptum fuisse, quò pocillatoris alicubi munere fungerêris.

Μέ. σὺ μὴ πολλὰ σκώπτων δῆλος εἶ, καὶ θαυμαστὸν οὐδέν, ἄ σοι τὸ παράδοξον τοῦ λόγου. μύθῳ δοκεῖ προσφέρεις. ἀτὰρ οὐδὲν ἐδεήσει μοι πρὸς τοῦ ἄνοδον. οὔτε τῆς κλίμακος, οὔτε παιδικὰ γνώσθαι δεῖ· οἰκεῖα γὰρ ἐμοὶ τὰ πτερά. Ετ. τοῦτο μὴ ἤδη καὶ ὑπὲρ αὐτὸν Δαίδαλον εὕρηθα, εἴ γε πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἐπιτηθεὶς ἡμᾶς ἔπραξ τις, ἢ κολοιὸς ἐξ ἀνθρώπου γενόμενος. Μεν. ὀρθῶς, ὦ ἑταῖρε, καὶ οὐκ ἀπὸ σκοπῆ ἔκαθες· τὸ Δαιδάλειον γὰρ ἐκεῖνο σόφισμα τῶν πτερῶν καὶ αὐτὸς ἐμηχανησάμην. Ετ. ἔτα, ὦ τολμηρότατε πάντων, οὐκ ἐδειδοίκεις, μὴ καὶ σὺ ποῦ τῆς θαλάσσης καταπεσών. Μενίππου τι πέλαγος ἡμῖν, ὥσπερ τὸ Ικάριον, ἀπολείξῃς ἐπὶ σαυτοῦ ὀνόματι; Μενιππ. οὐδαμῶς. ὁ μὲν γὰρ Ικαρος, ἅτε κηρῷ πολὺ πέρωσιν ἡρμοσμένος, ἐπειδὴ

Menip. Non me clami est te iamdudum irridere. Neque verò id omnino mirum, si narrationis nouitas tibi fabulae videtur assimilis. Cæterùm ad conscensum nihil mihi erat opus neque scalis, neque vti pueri illius in morem ab aquila raperer: propterea, quòd alæ mihi essent propriæ. Amic. Iam verò istud quod narras, vel ipsum Dædali factum superat. Siquidem præter alia, nobis inscientibus miluius quispiam aut graculus ex homine factus es. Meni. Rectè, amice, neque procul à scopo coniecisti. Etenim illud Dædali de alis inuentum ipse quoque sum machinatus. Amic. At interim, omnium audacissime, non veritus es ne tu quoque alicubi in mare delapsus, Menippeũ aliquod pelagus tibi cognomine redderes, quemadmodum ille Icarium? Menipp. Nequaquam. Siquidem Icarus cùm alas haberet cera agglutinatas, eásque quami-

ἐπειδὴ τοιχεῖα πρὸς τὸν ἥλιον ἐκεῖνον ἐτάκη, πτερορρυήσας, ἀκόντως κατέπεσον· ἡμῖν δὲ ἀκέρατα ἔτι τὰ ὠκυπτερα.

quamplurimùm ad solem esset liquefacta: defluxis alis non mirum si decidit. At nobis citra vllam ceram erant pennæ.

ΕΤ. πῶς λέγεις; οὐδὲν γὰρ οἶδ' ὅπως ἀρέμα με πρὸς ἄγεις πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῆς διηγήσεως. ΜΕ. ὦδέ πως· ἐὰν ἐνμετρήθῃ συνεμβῶν, εἴτι ἐν τοῖς παρὰ μέρος ὦν, ἀφεμῶν αὐτοῖς ὠνείροις τὰ πολλά. μέλλον δὲ καὶ πάσαν ἐξεῤῥῆς τὴν ἐπίνοιαν, εἰ σοὶ σχολὴ, διέαμι.

Istud quî fieri potuit? Iam enim haud scio quo pacto paulatim me adducis vt vera videantur quæ narras. ME N. Ad hunc fermè modum: Aquilam egregiè magnam, tum autem & vulturem validum arripui. His cùm alas vnà cum ipsis brachijs præsecuissem. Quin potius, si vacat, totius commentî rationem ordine tibi percensebo.

ΕΤ. πάνυ μὲν οὖν, ὡς ἐγώ σοι μετέωρός εἰμι ἀπὸ τοῦ λόγου, καὶ πρὸς τὸ τέλος ἤδη διέχεις τοῦ ἀπροάσεως. μὴ δὴ, πρὸς φίλου, με τρόπον τινὰ διηγήσεως, ἐκ τῶν ὤτων ἀπηρτημένον. ΜΕ. ἄκοντι σοί γε. ὁ γὰρ ἀσεβὲς καὶ τὸ θέαμα, διεχρυσόταφίλον ἐγκαταλιπεῖν, καὶ ταῦτα, ὡς σὺ φῄς, ἐκ τῶν ὤτων ἀπηρτημένον. ἐγὼ γὰρ, ἐπειδὴ τοιχεῖα ἐξετάζων τὰ κατὰ τὸν βίον, γελοῖα καὶ ταπεινὰ, καὶ

AMIC. Mihì quidem vel maximè vacat, adeò sublimis à sermone tuo pendeo: iámque ad narrationis finem inhio. Ne verò me negligas, per Iouem amicitiæ præsidem, auribus in aëre suspensum ob tuam narrationem.

MEN. Auscultà igitur. Neque enim ciuile fuerit, si spectem amicum ore hiante relictum, cúmque quemadmodum tu ais, ab auribus suspensum. Ego igitur cùm expendens ea quæ sunt in vita mortalium, protinus omnes res humanas

καὶ ἀΐδια τὰ ἀνθρώπινα πάντα ἔνεισκον, πλούτους λέγω, καὶ ἀρχὰς καὶ δυναστείας, καταφρονοῦντες αὐτῶν, καὶ τοῦ περὶ ταῦτα σπουδαίου, ἀσχολίαν τῶν ἀληθῶς σπουδαίων ὑπολαβόντες, ἀνακυπτειν τε, καὶ πρὸς τὸ πᾶν ἀναβλέπειν ἐπειρώμην. καί μοι ἐνταῦθα πολλή τινα πρᾶξις τοῦ ἀπορείν, πρῶτον μὲν αὐτὸς οὕτω, ὁ ὑπὸ τῶν σοφῶν καλούμενος κόσμος. οὐ γὰρ ἔιχον εὑρεῖν, οὔθ' ὅπως ἐγένετο, οὔτε τὸν δημιουργόν, οὔτε ἀρχῆς, οὔθ' ὅ, τι τὸ τέλος ἔσειν αὐτοῦ. ἔπειτα δὲ κατὰ μέρος ἐπισκοπῶν πολὺ μᾶλλον ἀπορεῖν κατηναγκάζομην· τοὺς τε γὰρ ἀστέρας ἑώρων ὡς ἔτυχε τοῦ οὐρανοῦ διεσπαρμένους, καὶ τὸν ἥλιον αὐτὸν, τί ποτε λῷ ἄρα, ἐπόθουν εἰδέναι. μάλιστα δὲ τὰ κατὰ τοὺς σελήνης, ἄτοπα μοι, καὶ παντελῶς παράλογα κατεφαίνετο. καὶ τὸ πολυειδὲς αὖ τῶν σχημάτων ἀπόρρητόν

reperissem ridiculas, humiles, instabiles, nempe opes, imperia, magistratus: contemptis his, atque horum studio, adiectioque animo ad ea quæ verè sunt bona: conatus sum ab his tenebris emicare, & ad vniuersi naturam suspicere. e Atque hîc mihi multam attulit hæsitationem, primùm hic ipse qui à sapientibus appellatur mundus. Neque enim inuenire poteram, neque quo pacto factus fuisset, neque quo opifice, neque quod esset illius vel initium, vel finis. Deinde cùm particulatim contemplarer, multò etiam magis ambigere sum coactus, quippe qui viderem stellas temerè per cœlum disiectas. Tum solem ipsum, quid tandem esset, scire gestiebam. Super omnia verò, quæ lunæ accidebant, mihi videbantur absurda, ac planè mira: putabámque causam aliquam arcanam & inexplicabi-

τὸν τινα τῶν αἰτίαν ἔχειν ἐπιδεικνύμενον. οὐ μὴν ἀπὸ καὶ ἀστραπὴ διεξιοῦσα, καὶ βροντὴ καταρρήγνυσα, καὶ ὑετὸς ἢ χιὼν, ἢ χάλαζα κατεφέρετο, καὶ ταῦτα πάντα, καὶ ἀτέκμαρτα τῶν ἐκείνων ἐφ' ὑψηλοῦ οὕτω διεκείμην, ἄκρον ἐν νεφέλαις ἀναβαίνων, παρὰ τοὺς φιλοσόφους τούτους ταῦτα ἕκαστα ἐκμαθεῖν. ὤμην γὰρ ἐκείνους πάντων γε ἔχειν ἂν εἰ πάντων τῶν ἀληθῶν. οὕτω δὴ τοὺς ἀείσους ἐπιτηδείους αὐτῶν, ὡς ἐνίοις τεκμήραιτο τις σκυθρωπότητι, καὶ χρόας ὠχρότητι, καὶ γενείου βαθύτητι (μάλιστα γὰρ ὑψηγορεῖν τοὺς, καὶ οὐρανογνώμονας οἱ ἄνδρες αὐτίκα μοι καταφανεῖς ἦσαν) τοῦτοις ἐχρεῴας ἐμαυτὸν, καὶ συχνὸν ἀργύριον, τὸ μὲν αὐτόθεν ἤδη καταβαλὼν, τὸ δὲ εἰσαῦθις ἀποδώσειν, ἐπὶ συγγραφῇ σοφίας δεδομολογησάμενος, ἀξιόων

plicabilem esse, cur illa subinde speciem formamque variaret. Quin etiam fulgur emicans, tonitru erumpens, tum pluuia, nix grando, è sublimi demissa videbantur hæc quoque omnia coniectu difficilia, quæque nullis notis deprehendi possent. Itaque cùm ad eum modum essem affectus, optimum factu ratus sum, vt horum vnumquodque à philosophis istis perdiscerem. Siquidem existimabam illos veritatem omnem docere posse. Quare cùm ex illis præstantissimos delegissem, quãtum mihi coniectare licebat, è vultus austeritate, eique coloris pallore, ac barbæ profunditate (mirum enim vt mihi ex ipso protinus aspectu sublimiloquos quosdam, & cœlestium rerum peritos viros præ se ferebãt) his vbi memet docendum tradidissem magna pecunia (quam partim euestigiò præsentem numeraui, partim tum me persoluturum sum pollicitus, vbi ad philosophiæ summam peruentum esset) non grauabar

ουν μετεωρολεσχης τε διδασκεσθαι, καὶ τῶν τῶν ὅλων διακόσμησιν βαταμαθεῖν. οἱ δὲ ζοῦζον ἄρα ἐλεήσαν με τῆς παλαιᾶς ἐκείνης ἀγνοίας ἀπαλλαξαι, ὥστε καὶ ἐς μείζονας ἀφορμὰς φέροντες ἐνέβαλον, ἀρχάς τινας, καὶ τέλη καὶ ἀτόμους καὶ κενὰ, καὶ ὕλας καὶ ἰδέας, καὶ τὰ τοιαῦτα ὁσημέραι μου καταχέοντες. ὁ δὲ πάντων ἔμοιγ' οἰωνὶ ἐδόκει χαλεπώτατον, ὅτι μηδὲν ἄτρεπτον ἑτέρῳ λέγοντες ἀκόλουθον, ἀλλὰ μαχόμενα πάντα, καὶ ἐναντία, ὅμως πείθεσθαί τε με ἠξίουν, καὶ πρὸς τὸν αὐτῶν λόγον ἕκαστον ὑπάγειν ἐπειρῶντο. ΕΤ. ἄτοπον λέγεις, εἰ σοφοὶ ὄντες οἱ ἄνδρες, ἐστασίαζον πρὸς αὐτοὺς περὶ τῶν ὄντων, καὶ οὐ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἐδόξαζον. ΜΕΝΙΠ. καὶ μάλα, ὦ ἑταῖρε, γε πάσης, ἀκόρεστος τοῦ τε ἀπαιδευσίας αὐτῶν, καὶ τοῦ ἐν τοῖς λόγοις τραχυνγίας· οἵ γε πρῶτα μὲν ἐπὶ γῆς βεβηκότες,

erectus ad nugas doceri, & vniuersi dispositionem discere. At illi tantum aberant vt me pristina liberarent inscitia, vt in maiores etiam dubitationes coniecerint: principia nescio quæ, ac fines, tum insecabilia, inania, syluas, ideas, atque id genus alia mihi quotidie offundentes. Verùm illud interim mihi videbatur omnium esse grauissimum, quòd cùm nihil inter illos conueniret, verùm pugnantia diuersáque inter se omnia loquerentur: tamen postulabant vt sibi fidem haberem: ac ad suam quisque rationem me conabatur adducere. AMIC. Rem absurdam narras, si viri cùm essent sapientes, inter se de rebus factiosè dissidebant, neque de ijsdem eadem probabant. MEN. & Atqui rideres, amice, si audieris illorum arrogantiam, & in disserendo prodigiosam confidentiam: qui quidem cùm humi ingrederentur,

κότων, καὶ μηδὲν τῶν χαμαὶ ἐρχομένων ἡμῶν ὑπερέχον-τῶν, ἀλλ' ὀξύτερον τὸ πλη-σίον διαλορκόντων, ἔνιοι δὲ ὑπὸ γήρως ἢ ἀργίας ἀμβλυώττον-τῶν ὅμως ὀρανὸν τε πέρατα διορᾶν ἔφασκον, καὶ τὸν ἥ-λιον περιμέτρουν, καὶ ἓς ὑπὲρ τὴν σελήνην ἐπιβάντων. καὶ ὥσπερ ἐκ τῶν ἄστρων καταπεσόντων, μεγέθη τε αὐτῶν καὶ σχήματα διεξήσαν. καὶ πολλάκις, εἰ τύχοι, μηδὲ ὁπόσοι σάδιοι Μεγαρόθεν Ἀθήναζε εἰσιν, ἀκριβῶς ἐπισάμενοι, τὸ μεταξὺ τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου χωρίον, ὁμόσαν εἴη τυχὼν τὸ μεγέθος, ἐτόλμων λέγειν, ἀέρος τε ὕψη, καὶ θαλάττης βάθη, καὶ γῆς περιόδους ἀναμετροῦντες, ἔτι δὲ κύκλους καταγράφοντες, καὶ τρίγωνα ἐπὶ τετραγώνοις σχαστιμαστίζοντες, καὶ σφαίρας τινὰς ποικίλας, τὸν ὀρανὸν δηθὲν αὐτὸν ἐπιμετροῦντες. ἔπειτα δὲ καὶ κεῖνο πῶς οὐκ ἄγνωμον αὐτῶν, καὶ

derentur, nihilo'q; præstantiores essent nobis qui super terram ambulamus, ne cernentes quidem acutiùs quàm quiuis alius adstans, nonnulli cæcutientes etiam senio atque inertia: tamen & cœli terminos perspicere sese profitebantur: solem quoque ipsum dimetientes: & ea quæ supra lunam sunt, aggredientes. Ac perinde quasi ex ipsis delapsi stellis, ita & magnitudinem illarum & figuram explicabant. Ac sæpenumerò cùm fortè ne illud quidem certò scirent, quot stadijs à Megara abessent Athenæ: tamè spacium quod interest inter solem & lunam, quot esset cubitorum, audebant pronunciare: tum aëris altitudinem, maris profunditatem, terræ ambitum dimetientes. Ad hæc circulos depingebant, ac triangulorum figuras super quadrangulos induce-

centes: neque non sphæras quasdam picturatas, cœlum scilicet ipsum metientes. Iam verò illud an non insulsum,

καὶ παντελῶς τετυφωμένον, τὸ περὶ τῶν οὕτως ἀδήλων λέγοντας, μηδὲν ὡς ἀκάζουτας ἀπφαίνεσθαι, ἀλλ' ὑπερδιατείνεσθά τι, καὶ μηδὲμίαν τοῖς ἄλλοις ὑπερβολὴν ἀπολιμπάνειν, μονονουχὶ διομνυμένους, μύδρον μὲν εἶναι τὸν ἥλιον, καταδικᾶσθαι δὲ τὴν σελήνην. ὑδροποτεῖν δὲ τοὺς ἀστέρας, καὶ τοῦ ἡλίου, καθάπερ ἰμονιᾶτινι, τὴν ἀκμάδα ἐκ τῆς θαλάττης ἀνασπῶντος, καὶ ἅπασιν αὐτοῖς τὸ ποτὸν ἑξῆς διανέμοντος; τὴν μὲν γὲ ἐναντιότητα, ὁπόσην τῶν λόγων, ῥᾴδιον καταμαθεῖν, καὶ σκόπει πῶς Διός, εἰ ἐν γε τούτοις δὴ τὰ δόγματα, καὶ μὴ πάνυ ποτὲ διεστηκότα· πρῶτα μὲν γὰρ, αὐτοῖς ἡ περὶ τοῦ κόσμου γνώμη διάφορος, εἴ γε τοῖς μὲν ἀγένητός τε καὶ ἀνώλεθρος ἐν δόξῃ δοκεῖ, οἱ δὲ καὶ τὸν δημιουργὸν αὐτοῦ, καὶ τῆς κατασκευῆς τὸν τρόπον ἐπεὶν ἐτόλμησαν. οὓς καὶ μάλιστα

& insignis arrogantiæ, quòd cùm de rebus vsqueadeò incertis loquantur, nihil tamen ita proponunt, quasi coniecturis ducantur: verùm supra modum contendunt, neque vllum vincendi locum alijs relinquunt: tantùm non iureiurando cõfirmantes. Solem massam esse candefactam: incoli Lunam: stellas aquam potare, idq; Sole veluti situla quadam per funem demissa vaporem è mari attrahente, atque illis omnibus ordine potum distribuente. Nam quanta sit in dictis pugnantia, id haud difficile fuerit cognoscere. Iam mihi specta per Iouem, num illorum decreta inter se consentiant, ac non magis longissimis disiita interuallis: quandoquidem primùm de ipso mundo varia est sententia: cum alijs & ingenitus, & nunquam interiturus esse videatur: rursum alij & opificem illius, & fabricandi modum eloqui sint ausi. Quos equidem

λιπε ἐθαύμαζον, θεὸν μὲν τινα, τεχνίτην τῶν ὅλων ἐφεστάντας, οὐ πεπιθότας δ᾽ οὔτε ὅθεν ἦκον, οὔτε ὅπου ἔσοιτο, ἔκαστα ἐπεκτάνετο. καί τοι πρό γε τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως, ἀδιάστατον καὶ χρόνον καὶ τόπον ἐπινοεῖν. ΕΤ. μάλα τινὰς, ὦ Μενίππε, τολμητὰς, καὶ θαυμαστοποιοὺς ἄνδρας λέγεις. ΜΕ. τί δ᾽ εἰ ἀκούσειας, ὦ θαυμάσιε, περί τε ἰδεῶν καὶ ἀσωμάτων, ἃ διεξέρχονται, ἢ τοὺς περὶ τοῦ πέρατός τε καὶ ἀπείρου λόγους; καὶ γὰρ αὖ καὶ αὐτὴ γυναικὶ αὐτοῖς ἡ μάχη, τοῖς μὲν τέλεα τὸ πᾶν περιγράφουσι, τοῖς δὲ ἀτελὲς τοῦτο εἶναι ὑπολαμβάνουσιν. ὁ μὲν ἀπὸ καὶ πολεμόμους τινὰς εἶναι τοὺς κόσμους ἀπεφαίνοντο, καὶ τῶν ἀεὶ περὶ ἑνὸς αὐτῶν διαφερομένων ἑκατέρωσε. ἑτέρῳ δέ τις, ἐκ εἰρηνικὸς ἀνὴρ πόλεμον, τῶν ὅλων πατέρα εἶναι ἐδόξαζε. περὶ μὲν γὲ

equidem cum primis admirabar: propterea quòd cùm Deum quendam rerum omnium opifice præposuissent, nō illud etiam adderent, vel vnde is esset profectus, aut vbi loci consisteret cùm omnia fabricaretur. Nam ante vniuersi exortum non possis vel tempus vel locum imaginari. AMIC. Prorsus audaces quosdam, Memppe homines, ac prodigiorum auctores mihi narras. ME. Quid autem si iam audias, vir optime, quæ differant & de ideis, & de incorporeis: tum quæ de finito & infinito augātur? Nam & his de rebus acriter inter se digladiantur, dum alij fine circumscribunt vniuersum: alij contrà finem illud nescire existimant. Quin insuper quidem ex istis complures esse mundos demonstrabant, damnantes eos qui de hoc veluti vno quopiam illorum disputarent. Rursum alius, nescio quis vir, haudquaquam amicus paci, bellum rerum omnium parentem esse censebat. Nam de

γὰρ τῶν θεῶν τί χρὴ καὶ λέγειν; ὅπου τοῖς μὴ ἀριθμός τις, ὁ θεὸς εἶ, οἱ δὲ κατὰ κυνῶν καὶ χηνῶν καὶ πλατάνων ἐπόμνυτο. καὶ οἱ μὲν τοὺς ἄλλους ἅπαντας θεοὺς ἀπελάσαντες. ἑνὶ μόνῳ τῷ τῶν ὅλων ἀρχῷ ἀπρόσιμον, ὥστε ἐρῆμα καὶ ἄχθεσθαί με, τοσαύτην ἀρετὴν θεῶν ἀκούοντα. οἱ δὲ ἐμπαλιν ἐπιδαψιλεύοντο, πολλούς τε αὐτοὺς ἐπέφαινον, καὶ διελόμενοι, τὴν μίαν τινα, πρῶτον θεὸν ἐπεκάλουν, τοῖς δὲ τὰ δεύτερα καὶ τρίτα ἔνειμον τῆς θεότητος. ἔτι δὲ οἱ μὲν ἀσώματόν τι καὶ ἄμορφον ἡγοῦντο εἶναι, τὸ θεῖον, οἱ δὲ, ὡς περὶ σώματος αὐτοῦ διεγνοοῦντο. ἔτα καὶ προνοεῖ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων ἅπασιν ἐδόκουν οἱ θεοί, ἀλλ' ἔνιοί τινες, οἱ τῆς συμπάσης ἐπιμελείας αὐτὸς ἀφιστοῦν, ὥσπερ ἡμεῖς ἐνθάδε ἀπολύειν τῶν λειτουργιῶν τοὺς παρηβηκότας· ἔδει γὰρ ὅτι μὴ τοῖς κωμικοῖς δορυφορήμασιν

dijs quid iam attinet loqui? cum his Deus esset numerus: illi rursus per canes & anseres ac platanos deiurarent: deinde alij reliquis omnibus dijs expulsis, vni [k] soli rerum omnium imperium tribuebant, ita vt mecum etiam animo discruciarer cùm tantam audirem deorum inopiam. Ediuersò alij liberaliores, multos deos faciebant: ac dissectis illis, hunc aliquem primum deum appellabant: his secundas aut tertias diuinitatis partes tribuebant. At hæc alij incorporeum quiddam & informe putabant esse numen, alij corpus esse imaginabantur. Deinde non omnes erant in hac opinione, vt putarent dijs esse curæ res mortalium: verùm erant nonnulli qui eos omni cura liberantes, haud aliter atque nos consueuimus ætate defectos à ministerijs dimittere: nihilo aliusmodi eos inducunt, quàm cuiusmodi in comœdijs induci solent satellitia.

μασιν ἐοικότας αὐτὸς ἐσάγεσιν. ἔνιοι δὲ ταῦτα πάντα ὑπερβάντες, οὐδὲ τὸν ἀρχὸν οὐδὲν θεὸς τινας ἐπίστευον, ἀλλ' ἀδέσποτον καὶ ἀνηγεμόνευτον φέρεσθαι τὸν κόσμον ἀπελίμπανον· τοιγάρτοι ταῦτα ἀκούων, ἀπιστεῖν μὲν οὐκ ἐτόλμων ὑψιβρεμέσι τισὶ καὶ πολυγραφείοις ἀνδράσιν, ὁ μὲν ἄχθομαι γε ὅπη τῶν λόγων τραπόμην, ἀνεπίληπτόν τι αὐτῶν εὕρωμι, καὶ ἀπὸ θατέρου μεταλαμῇ περιτρεπόμενον. ὥστε δὲ τὸ Ὁμηρικὸν ἐκεῖνο ἀτεχνῶς ἔπασχον. πολλάκις μὲν γὰρ ἀνόρμητος πεισθεὶς τινὶ αὐτῶν, ἕτερος δὲ με θυμὸς ἔρυκεν· ἐφ' οἷς ἅπασιν ἀμηχανῶν, ἐπὶ γῆς μὲν ἀπόστασθά τι περὶ τούτων ἀληθὲς ἀπεγίγνωσκον. μίαν δὲ τῆς συμπάσης ἀπορίας ἀπαλλαγὴν ὤμην ἔσεσθαι, εἰ αὐτὸς πτερωθεὶς πως, ἀνέλθοιμι ἐς τὸν οὐρανόν. τοῦτο δέ μοι παρῆκε τὴν ἐλπίδα μάλιστα μὲν καὶ ἡ ἐπιθυμία, καὶ

satellitia. Iam alij superantes hæc omnia, ne esse quidem vllos omnino deos credebant: sed mundum nullo domino, nulloq; duce temerè ferri sinebant. Atqui cùm hæc audiebam, verebar non habere fidem viris altisremis, ac probè barbatis: neque tamen inueniebam ad cuius dicta me verterem, vt aliquam illorum sententiam nanciscerer irreprehensam, ac nequaquam ab alio subuersam. Itaque planè tandem Homericum illud mihi vsu veniebat. Nam sæpenumerò animus incitabat, vt huic alicui illorum crederem, sed me mens diuersa vetabat. In quibus omnibus cùm perplexus hæsitarem, desperabam futurum vt super his verum aliquid in terris audirem: cæterùm vnica tantùm via, vniuersa dubitatione liberari posse, si ipse alis aliqua ratione additis, in cœlum ascenderem. [1] Eius rei conficiendæ spem mihi præbuit primùm ipsa cupiditas: deinde

καὶ ὁ λογοποιὸς Αἴσωπος, ἀετοῖς καὶ λαυθάροις ἐνίοτε, καὶ καμήλοις βάσιμον ἀφανῶν τὸν οὐρανόν. αὐτὸν μὲν οὖν πτεροφυῆσαί ποτε, οὐδαμῶς μηχανῆ δοκεῖν. τὸν ἔναι μοι λαυφάνετο, ἐὰν δὲ γυπὸς ἢ ἀετοῦ πτερυθέμενον πτερὰ (ταῦτα γὰρ μόνα δοκεῖ ἱκανὰ εἶναι πρὸς μέγεθος ἀνθρωπίνου σώματος) τάχα ἄρ μοι τοῦ πεῖραν προχωρῆσαι. καὶ δὴ συλλαβὼν τὰ ὄρνεα, θατέρου μὲν τὴν δεξιὰν πτέρυγα, τοῦ γυπὸς δὲ τὴν ἑτέραν ἀπέτεμον, εὖ μάλα. ἔπειτα δεδεκάσας, καὶ κατὰ τοὺς ὤμους τελαμῶσι καρτεροῖς ἁρμοσάμενος, καὶ πρὸς ἄκροις τοῖς ὠκυπτέροις λαβάς τινας τῶν χερσὶ παρασκευάσας, ἐπειρώμην ἐμαυτοῦ, τὸ πρῶτον ἀναπηδῶν, καὶ ταῖς χερσὶν ὑπηρετῶν, καὶ ὥσπερ οἱ κλῶδοι, ἔτι καμαπτῶς ἐπαιρόμενος, καὶ ἀκροβατῶν ἅμα μετὰ τῆς πτήσεως. ἐπεὶ δ' ὑπεκύει μοι τὸ πρᾶγμα,

deinde fabularum scriptor Aesopus: [n] qui aquilis ac scarabeis, interdum & camelis cœlum adiri potuisse demonstrat. Verum vt mihi ipsi alæ prouenirent aliquando, id nulla ratione fieri posse videbatur: cæterum si vulturis aut aquilæ alas induissem (nam has solas sufficere ad humani corporis modum) futurum forsitan vt mihi succederet experientia. Itaque [o] correptis auibus, alteri dextram alam, porrò vulturi sinistram amputaui: idq; admodum scitè. Deinde quum obligassem, humerisq; loris validis accommodassem, tum summis pennis ansas quasdam manibus inserendis addidissem: mei ipsius periculum faciebam, primùm subsiliens, ac manibus interim subseruiens, & anserum exemplo paullùm adhuc à terra volans me sustollens, inter volandum summis interim pedibus ingrediens. Postea quum res ex animi sententia succederet,

πρᾶγμα, τολμηρότερον ἤδη τῆς πάρας ἡπτόμην, καὶ ἀνιθὼν ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ἀφῆκα ἐμαυτὸν κατὰ τοῦ κρημνοῦ, φέρων ἐς αὐτὸ τὸ θέατρον. ὡς δὲ ἀκινδύνως κατεπτόμην ὑψηλὰ ἤδη καὶ μετέωρα ἐφρόνουν, καὶ ἄρας ἀφ' Παρνηθοῦ ἢ ἀφ' Ὑμηττοῦ, μέχρι Γερανείας ἐπετόμην, ἔπ' ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸν Ἀκροκόρινθον ἄνω, ἔπα ὑπὲρ Φολόης καὶ Ἐρυμάνθου, μέχρι πρὸς τὸν Ταύγετον. ἤδη δὲ οὖν μοι τοῦ τολμήματος μεμελετημένου, τελεός τε καὶ ὑψιπέτης γενόμενος, οὐκ ἔτι τὰ νεοττῶν ἐφρόνουν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ὄλυμπον ἀναβάς, καὶ ὡς ἐνὶ μάλιστα κόφως ἐπισιτισάμενος, τὸ λοιπὸν ἔτεινον εὐθὺ τῆς ἀρανοῦ, τὸ μὲν πρῶτον, ἐλιγγιῶν ὑπὸ τοῦ βάθους, μετὰ δὲ, ἔφερον καὶ τοῦτο εὐμαρῶς. ἐπεὶ δὲ κατ' αὐτὴν ἤδη τὴν σελήνην ἐγγὺς ἦν, πάμπολυ τῶν νεφῶν ἀποσπάσας ἐπόμην μόνος ἐμαυτῷ, καὶ μάλιστα κατὰ

cederet, iam audaciùs etiam experimentum aggrediebar: conscensaq; arce demisi meipsum per præceps, atque inde in ipsum ferebar theatrum. Mox vbi nullo periculo deuolassem, sublimia iam & ardua cogitare cœpi: ac tollens me à Parnetho siue Hymetto, ad Geraniam vsque volabam. Rursum inde Acrocorinthum subuolaui: deinde supra Pholoën & Erymanthum ad Taygetum vsque. Ergo quum tandem audax facinus satis essem meditatus, iamq; perfectus & alatiuolus euasissem, non amplius de pullis imitandis cogitabam: verùm conscenso Olympo, cibo quàm leuissimo pastus, inde recta in cœlum tendere cœpi: initiò quidem oborta oculorum vertigine ob profunditatem: & postea ferebam & hoc quoque facilè. Verùm vbi iam ipsi lunæ vicinus essem, plurimumq; nubium essem emensus: sentiebam me defatigatum, maximè in

κατὰ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, τὴν γυπίνην. πτοιάσας οὖν, καὶ καθιζόμενος ἐπ' αὐτῆς, διανεπαυόμην, ἐς τὴν γῆν ἄνωθεν ἀναβλέπων, καὶ ὥσπερ ὁ τοῦ Ὁμήρου Ζεὺς ἐκεῖνος, ἄρτι μὲν τὴν τῶν ἱπποπώλων Θρῃκῶν καθορώμενος, ἄρτι δὲ τὴν Μυσῶν, μετ' ὀλίγον δὲ, ἀδόξαι μοι, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Περσίδα καὶ τὴν Ἰνδικήν· ἐξ ὧν ἁπάντων ποικίλης τινὸς ἡδονῆς ἀνεπιμπλάμην. Ετ. οὐκοῦν καὶ ταῦτα λέγοις ἄν, ὦ Μένιππε, ἵνα μηδὲ καθ' ἓν ἀπολειπώμεθα τῆς ἀπολαύσεως. ἀλλ' εἴ τι σοὶ καὶ ὁδοῦ παρέργον ἱστόρηται, καὶ τοῦτο εἰδῶμεν. ὡς ἔγωγε οὐκ ὀλίγα προσδοκῶ ἀκούσεσθαι, σχήματος πέρι γῆς τι, καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ἁπάντων, οἷά σοι ἄνωθεν ἐπισκοποῦντι κατεφάνετο. Μένιπ. καὶ ὀρθῶς γὲ, ὦ ἑταῖρε, ἐκάλας, δεόμενε, ὡς οἷόν τε, ἀναβὰς ἐπὶ τὴν σελήνην, ὥσ' λόγῳ συναποδήμα τε, καὶ

ximè in ala sinistra, nempè vulturina. Huc igitur P diuerti, ac super eam insidens requiescebam: in terram interim è sublimi respiciens, neque secus quàm Homericus ille Iupiter, nunc bellacium Thracum regionem despiciens, nunc Mysorum, mox (si libuisset) Græciam, Persidem, Indiámque: ex quibus omnibus varia quadam voluptate perfundebar. AMIC. Ergo ista quoque narrabis, Menippe, ne vlla prorsus peregrinationis parte fraudemur: quin potius siquid obiter in itinere conspexisti, fac vt hoc quoque sciamus. Nam ego sanè haud mediocria dicturum te expecto, de terræ forma, deq; omnibus quæ in terra sunt, huiusmodi tibi visa sunt ex altoc contemplanti. MENIP. At tu quidem rectè coniectas, amicè. Quamobrem quatenus licet, conscensa luna inter narrandum peregrinanti comes esto, simul q

καὶ σιωπισκόπει τὴν ὅλην τῶν ἐπὶ γῆς διάθεσιν. καὶ πρῶτον μέν μοι φάνη μικρὰν ἐδόκει τινὰ τὴν γῆν ὁρᾶν, πολὺ λείαν δ σελήνης βραχυτέραν, ὥστε ἐγὼ ἄφνω καταπύψας, ἐπὶ πολὺ ἀπόρει, πῦ εἴη τὰ τηλικαῦτα ὄρη, καὶ ἡ τοσαύτη θάλασσα. καὶ εἰ γε μὴ τ Ροδίων Κολοσσὸν ἐθεασάμην, καὶ τὸν ἐπὶ τῇ Φάρῳ πύργον, οὗ ἴσθι, παντελῶς ἄν με ἡ γῆ διέλαθε. νυῦ δ ταῦτα ὑψηλὰ ὄντα, καὶ ὑπεραναστήκοτα, καὶ ὁ Ὠκεανὸς ἐρημία πᾶς τὸν ἥλιον ἐποσίλβων, διεσήμαινέ μοι γῆν εἶναι τὸ ὁρώμενον. ἐπεὶ δὲ ἄπαξ τὴν ὄψιν ἐς τὸ ἀτενὲς ἀπηρεισάμην, ἅπας ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος ἤδη μοι κατεφάνετο, ὁ κατὰ ἔθνη μόνον, καὶ πόλεις ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀφῶς, οἱ πλέοντες, οἱ πολεμοῦντες, οἱ γεωργοῦντες, οἱ δικαζόμενοι, τὰ γύναια, τὰ θηρία, καὶ πάνθ' ἁπλῶς ὁπόσα τρέφει γῆ τε καὶ ἄρεσα. Ετ. παντελῶς ἀπέθανα φὴς ταῦτα, καὶ αὐτοῖς ὑπνωνα=

mulque mecum contemplare totam terræ speciem, habitumq. Atque initiò quidem admodum pusillam quandam terram mihi videre videbar, multòs inquam, luna minorem: ita vt ego repentè intentis oculis diu dubitarem, vbinam essent tanti illi montes, ac tantum mare. Quòd ni Rhodiorum colloſſum conſpexiſſem, tum Phariam turrim, haud dubiè prorſus vbinam eſſet terra, me prorſus latuiſſet: verùm iſta quòd ſint ſublimia, præq; cæteris eminentia, præterea Oceanus paulatim ad ſolem reſplendeſcens, indicabant terram eſſe id quod videbam. Mox vbi fixiùs intenderem oculos, iam mihi omnis mortalium vita cœpit eſſe conſpicua, non ſolùm ſingulæ nationes atque vrbes: ſed planè videbam nauigantes, bellantes, agricolantes, litigantes, mulieres, feras, & vt ſummatim dicam, quicquid tellus educat alma. AMIC. Iſta quæ nunc dicis, haudquaquam ſunt veriſimilia, ac ſecum

ὑπφαντία. ὃς γὰρ ἀρτίως, ὦ Μενίππε, τῶν γῆν ἐζήτεις, ὑπὸ τῇ μεταξὺ διάστημα τῶν βραχὺ σωτεπαλμένων, καὶ εἴ τι μὴ ὁ Κολοσσὸς ἐμεμύσεί σοι, τάχα ἂν ἀπό τι ὠμῶν ὁρᾷν, πῶς νῦν, καθάπερ Λυγκεύς τις ἄφνω γενόμενος, ἅπαντα διαγινώσκεις τὰ ἐπὶ γῆς, τοὺς ἀνθρώπους, τὰ θυρία, μικροῦ δεῖν, τὰς τῶν ἐμπίδων νεοττίας; Μεν. εὖ μὲν ὑπεμνήσας· ὃ γὰρ μάλιστα ἐχρῆν ἀπεῖν, τοῦτο, οὐκ οἶδ' ὅπως παρέλιπον. ἐπεὶ γὰρ αὐτῶν μὴ ἐγνώκεισαν τῶν γῆν ἐδῶν, τὰ δ' ἄλλα οὐχ οἷός τε ἦν καθορᾷν ὑπὸ τοῦ βάθους, ἅτε τῆς ὄψεως μηκέτι ἐφικνουμένης, πάνυ μ' ἐνία τὸ κῦμα, καὶ πολλοῦ παρῆκε, τῶν ὀφείων. κατηφῆ δ' ὄντι μοι, καὶ ὀλίγου δεῖν δεδακρυμένῳ ἐφίστατο κατόπιν ὁ σοφὸς Ἐμπεδοκλῆς, ἀνθρακίας τις ἐοικώς, καὶ σποδοῦ πλέως, καὶ κατεπεπρησμένος, κἀγὼ μὲν, ὡς εἶδον (ἀρήσεται γὰρ) ὑπεδα-

pugnantia. Etenim quum paulò antè, Menippe, terram requireres propter ingens in medio interuallum in arctum contractam, adeò vt nisi colossus tibi fecisset indicium, forsitan aliud quiddam videre te credidisses: qui repentè factus Lynceus, cuncta quæ sunt in terra, dignoscis, homines, feras, ac propemodum etiam culicum nidos? MENIP. Rectè tu quidem admones: nam quod maximè dictum oportuit, id nescio quomodo præterij. Siquidem quum ipsam quidem terram conspectam agnoscerem, cæterum reliqua non possem perspicere propter altitudinem, nimirum iam non pertingente oculorum acie: graueiter ea res me discruciabat, ac vehementer perplexũ habebat. Ego quum ad hunc modum essem solicitus, ac propemodum etiam lachrymarer: adest à tergo sapiens ille Empedocles, ea specie vt carbonarium quempiam esse diceres, cinere oppletus, atque exustus. Hunc ego quum vidissem (dicendum est enim)

nonni-

ἐπεταράχθην, καί τινα σκηνῆ=
νῶον δαίμονα ὁκέθην ὁρᾶν.
ὁ δ, θάῤῥει, φησίν, ὦ Μενίππε·
Οὔτις ἐστί τι θεός ἐιμι τί μ'
ἀθανάτοισιν ἐίσκεις;
ὁ φυσικὸς οὗτός ἐιμι, Ἐμπεδο
κλῆς. ἐπὰν γὰρ ἐς τὸν κρατῆρα
ἐμαυτὸν φέρων ἐνέβαλον, ὁ καπνός
με ἀπὸ τῆς Αἴτνης ἀναρπάσας, ἀέρο
ν ἀνήγαγε· κἀγὼ νῦν ἐν τῇ σκηνῇ κατοικῶ, ἀέρο
βατῶν τὰ σώματα, καὶ σιτοῦμαι
δρόσον. ἥκω τοίνυν, σε ἀφανῆ
σων τῆς παρούσης ἀπορίας. ἀν
ιᾷ γὰρ σε, οἶμαι, καὶ σκέφε
τὸ μὴ φῶς τὰ ἐπὶ γῆς ὁρᾶν.
εὖ γε ἐποίησας, ὦ δ' ἐγώ, βέλ
τιστε Ἐμπεδόκλεες. καὶ πεδὰν
τάχιστα καταπτῶμαι πάλιν
ἐς τὴν Ἑλλάδα, μεμνήσομαι
σοφέλειν τί σοι ἐπὶ τῆς κα=
πνοδόχης, καὶ τὰς νου=
μηνίας, πρὸς τὴν σκηνὴν
τὴν ἐγχανδὸν, προσεύχεσθαι.
ἀλλὰ μὰ τὸν Ἐνδυμίωνα,
ἔφη, ὃς, οὐχὶ τοῦ μισθοῦ χάριν
ἀφίγμαι, πόνθα δέ τι τὴν
ψυχήν, ἰδών σε κεκυπμένον.
ἀτὰρ οἶσθα ὅ, τι δράσας,
ὀξυδερ=

nonnihil perturbabar, ratus dæmonem aliquem lunatem videre me. At ille: Bono, inquit, es animo, Menippe: * Nullum ego sum numen: quid me immortalibus æquas?

Sũ Empedocles ille physicus. etenim vbi me præcipitem in crateras iniecissem, fumus ab Aetna raptum huc subuexit. Itaq; nunc lunam incolo, aëriuagus plerumq; : ac roro victito. Adsum autem hæsitantiam istam tibi ademptũrus : nam illud (ni fallor) malè te habet, torquétque, quòd non liceat tibi perspicuè terram cernere. Benè abs te factum est, inquam, optime Empedocles. vbi primùm deuolàro rursus in Græciam, tui memor sacrificabo tibi in fumario. atque in Nouilunijs ter ad lunam inhians vota faciam. Imò per Endymionem, inquit ille, haud huc accessi præmij gratiâ, sed affectio quædam mouit animum meum, quum te viderem affectum molestiâ. verùm scis quid facies,

ὀξυδερὴς γένοιο; μὰ Δί', ἦν δ' ἐγώ, ἤν μὴ σύμοι τὴν ἀκριβέστατα ἀφέλῃς ἀπὸ τῶν ὀμμάτων. νῦν γὰρ δὴ λημᾷν οὐ μετρίως δοκῶ. καὶ μὴν ὁρᾷν γε, ἔφη ὁ ὁς, ἐμὲ δεῖ· τὸ γὰρ ὀξυδερκὲς αὐτὸς, ἔφη, ἔνθεν ἄκρας ἔχων. τί οὖν τοῦτό ἐστιν; ὃ γὰρ οἶδ', ἔφην. οὐκ οἶδα, ἔφη ὁ ὁς, ἀετοῦ τὴν πτέρυγα τὴν δεξιὰν περικείμενος; καὶ μάλα, ἦν δ' ἐγώ. τί οὖν πτέρυγι καὶ ὀφθαλμῷ κοινόν ἐστιν; ὅτι, ἔφη ὁ ὁς, παραπολὺ τῶν ἄλλων ζώων ἀετός ἐστιν ὀξυωπέστατος, ὥστε μόνος ἀντίον δεδόρκε τῷ ἡλίῳ. καὶ τοῦτό ἐστιν ὁ βασιλεὺς, καὶ γνήσιος ἀετὸς, ἢν ἀσκαρδαμυκτὶ πρὸς τὰς ἀκτῖνας βλέπῃ. φασὶ ταῦτα, ἦν δ' ἐγώ, κἀμοί γε ἤδη μετὰμέλει ὅτι δεῦρο ἀνιών, οὐκ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τὸ ἀετοῦ ἐνεθέμην, τοὺς ἐμοὺς ἐξελών. ὡς νῦν γε ἡμιτελὴς ἀφίγμαι, καὶ οὐδάμα βασιλικῶς ἐσκευασμένος, ἀλλ' ἔοικα τοῖς νόθοις ἐκείνοις, καὶ ἀπεκηρυκτοῖς. καὶ μὴν

quò perspicax fias? Non per Iouem, inquam, nisi tu mihi forsitan caliginem amoueas ab oculis. nam in præsentia videor non mediocriter lippire. Atqui me, inquit ille, nihil erit opus. Etenim vt acutè videas, id ipse tecum è terra allatum habes penes te. Quid igitur est istud? inquam: neque enim noui. An ignoras, inquit, te dextram aquilæ alam indutum esse? Scio, inquam, maximè: sed quid alæ cum oculo? Quoniam, inquit, aquila inter animantia cætera acutissimi visus est: vnde solam solem aduersum obtuetur: atque ita demum est rex, & ingenua aquila, si non conniuentibus oculis aduersus radios aspiciat. Ita quidem aiunt, inquam. quare iam me pœnitet, qui non meis exemplis oculis aquilinos inseruerim, cũ huc ascenderem. Nam nunc sanè dimidiatus aduenio, neque omni ex parte satis regaliter adornatus, quin magis adsimilis videor nothis istis & abdicatis. Attamen in te

μὴν παρὰ σοὶ, καὶ δι' ὅς, αὐτίκα μάλα τὴν ἕτερον ὀφθαλμὸν ἔχειν βασιλικόν. ἢν γὰρ ἐθελήσῃς μικρὸν ἀνασὰς, ἐπισχὼν τὴν γυπὸς τὴν πτέρυγα, θατέρῳ μόνῳ πτερύξαιτο, κατὰ λόγον τὴν πτέρυγα, τὴν δεξιὸν ὀφθαλμὸν ὀξυδερκὴς ἔσῃ· τὸν γὰρ ἕτερον, ὀδυμία μηχανὴ μὴ οὐκ ἀμβλύτερον διεδορκέναι, τῆς μελαίνης ὄντα τὴν χέρον. ἄπιθι, λῶ δ' ἐγὼ, εἰ καὶ ὁ δεξιὸς μόνον ἀντῶδον βλέποι. ὀδὲν γὰρ ἂν ἔλαττον γένοιτο, ἐπὶ καὶ τὸς τέκτονας πολλάκις ἑωρακέναι μοι δοκῶ, θατέρῳ τῶν ὀφθαλμῶν ἄμεινον πρὸς τὸς κανόνας ἀποτεθωμένοις τὰ ξύλα. ταῦτα εἰπὼν, ἐποίει ἅμα τὰ ὑπὸ τὴν Εμπεδοκλέους παρηγγελμένα. ὁ δὴ κατ' ὀλίγον ὑπαπιὼν, ἐς καπνὸν ἠρέμα διεκύλιε, κἀπειδὴ τάχιστα ἐπτερύξατο, αὐτίκα μὲ φῶς πάμμεγα περιέλαμψε, καὶ τὰ τέως κατεφανέντα πάντα διεφάνετο. κατακύψας γοῦν ἐς τὴν γῆν, ἑώρων σφῶν τὰς πόλεις, τὸς ἀνθρώπους τὰ γιγνόμενα, καὶ τὰ ἐν ὑπαίθρῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁπόσα οἴκοι ἐπρατ-

in te est, inquit, vt protinus alterum oculum regalem habeas. Etenim si assurges, velisq; cohibita vulturis ala, alteram solam mouere, iuxta proportionem alæ dextro oculo cernes acutè: quo minùs altero cæcutias, nulla ratione succurri potest, propterea quòd ad partē pertineat deteriorem. Mihi, inquā, satis est, si vel dextra ex parte aquilino more cernā. Nihilo enim fuerit deterius, cùm mihi nō raro vidisse videar fabros, " altero oculo meliùs etiā ad regulam exæquantes ligna. Hæc locutus, simul ea faciebam quæ præceperat Empedocles. Ille interim paulatim subducens sese, sensim ni fumum euanuit. At simul atq; mouissem alam, ingens lumē mihi circūfulsit, adeò vt cuncta fierent in conspicuo, quæ hactenus latuerant. Deflexis igitur in terram oculis, clarè videbam, & vrbes, & homines, & quæ fiebant: neque solùm, ea quæ sub dio, verumetiam quæ domi fa-

ζον, οἱ ὁμοῖοι παντάπασιν· Πτολεμαῖον μὴ συνοῦντα τῇ ἀδελφῇ. Λυσιμάχῳ ὄντα τὸν ἐπιβουλεύοντα τὸν Σελεύκου δὲ Αντίοχον Στρατονίκης ἀγανοῦντα κάθαρα, τῇ μητρυιᾷ, τὸν δὲ Θεσσαλὸν Αλέξανδρον, ὑπὸ γυναικὸς ἀναιρούμενον, καὶ Αντίγονον μοιχεύοντα ἢ ὃν τῶν γυναῖκα, καὶ Αττάλῳ ἢ ὃν ἐκχέοντα τὸ φάρμακον. ἑτέρωτι δ' αὖ Αρσάκῃ φονεύοντα τὸ γυναικεῖον, καὶ ἢ εὐνοῦχον Αρβάκῃ ἐπιόντα τὸ ξίφος ἐπὶ ἢ Αρσάκῃ. Σκαρτῖνος δὲ ὁ Μῆδος, ἐκ τοῦ συμποσίου πρὸς τῶν δορυφορούντων ἐλκόμενος ἔξω τοῦ ποδὸς, σκύφῳ χρυσῷ τῷ ὀφρυῶν καταπλουμένῳ. ὅμοια δὲ τούτοις ἐν τῇ Λιβύῃ, καὶ παρὰ Σκύθας καὶ Θρᾷξι γιγνόμενα ἐν τοῖς βασιλείοις ἐωρᾶν, μοιχεύοντας, φονεύοντας, ἐπιβουλεύοντας, ἁρπάζοντας, ἐπιορκοῦντας, δειδιότας, ὑπὸ τῶν οἰκειοτάτων πεδιδομένους. καὶ τὰ μὴ τῶν βασιλέων τοιαῦτα παρέχει μοι τῶν δραστηριῶν. τὰ δὲ τῶν ἰδιωτῶν, πολὺ γε-

ciebant, ratisese à nemine videri. Ptolemæum vidi cum sorore rem habentem, Lysimacho struentem insidias filium, Antiochum Seleuci filium nouercæ Stratonicæ clanculùm immuentem, Thessalum Alexandrum ab vxore tolli è medio, Antigonum filij vxorem adulterio stuprantem, Attalo venenum porrigentem filium. Rursum ex altera parte Arsacem interficientem mulierculam, & Arbacem eunuchum gladium educentem in Arsacem. Porrò Spartinus Medus è conuiuio foràs prètrahebatur à satellitibus, calice aureo in frontem impacto. Atque his fermè cõsimilia tũ in Libya, tum apud Scythas ac Thraces in regijs geri licebat cernere, nempe adulterantes, occidentes, insidiantes, rapientes, peierantes, trepidantes, nonnullos ab intimis amicis prodi. Ac regũ quidem negotia huiusmodi mihi spectaculum exhibebant. Cæterùm quæ factitabant plebei, lõgè magis erant

νὴ γελοιότερα καὶ ὅτε αὖ κα-
πάνους ἑώρων, Ερμόδωρον μὲν
τὸν Επικούρειον, χιλίων ἕνε-
κα δραχμῶν ἐπιορκοῦντα,
τὸν Στωικὸν δὲ Αγαθοκλέα,
περὶ μισθῶν τῷ μαθητῇ δικα-
ζόμενον, Κλεινίαν δὲ τὸν ῥή-
τορα, ἐκ τοῦ Ασκληπείου φιά-
λην ὑφαιρούμενον, τὸν δὲ Κυ-
νικὸν Ηρόφιλον, ἐν τῷ χα-
μαιτυπείῳ καθεύδοντα. τί γὰρ
ἂν τοὺς ἄλλους λέγοιμι, τοὺς τοι-
χωρυχοῦντας τοὺς δικαζομέ-
νους, τοὺς δανείζοντας, τοὺς ἀπαι-
τοῦντας; ὅλως γὰρ ποικίλη καὶ
παντοδαπή τις καὶ ἀθέατος. Ετ.
καὶ μὲν καὶ ταῦτα, ὦ Μενίππε, καλῶς ἔχει λέγειν· ἔοικε
γὰρ ὁ τλὺ τυχεῖν τερπνοῦ τοι παρεσχῆσθαι. Μεν. πάντα
μὲν ἑξῆς διελθεῖν, ὦ Φιλότης, ἀδύνατον, ὅπου γε καὶ ὁρᾶν
αὐτά, ἔργον δυχερὲς οὖν. τὰ μὲν τοι κεφάλαια τῶν πρα-
γμάτων τοιαῦτα ἐφάνετο, οἷα φησὶν Ομηρος τὰ ἐπὶ
τῆς ἀσπίδος. οὐ μὲν γὰρ ἓ-
κεν ἐλαπίναι καὶ γάμοι, ἐτέρω-
θι δ' δικασταὶ καὶ ἐκκλησίαι.

erant ridicula. Siquidem inter hos videbam Hermodorum Epicureum ob mille nummûm peierantem, Agathoclem Stoicum de mercede discipulum in ius vocantem, Cliniam rhetorem ex Aesculapij fano phialam auream suffurantem, Herophilum Cynicum in fornice dormientem. Quid enim alios commemorem, qui parietes perfoderent, qui lites agitabant, qui fœnerabant, qui reposcerent? Nam varium quoddam, & vndique mixtum erat spectaculum. AMIC. Atqui rectè facies, Menippe, si ista quoque retuleris. Consentaneũ est enim te ex his non vulgarem cepisse voluptatem. MEN. Ne fieri quidem potest, amice, vt cuncta ordine recenseam, quum spectare modò ista fuerit difficilimum: verùm rerum fastigia eiusmodi fermè videbantur, qualia refert Homerus in clypeo, vbi erant conuiuia, nuptiæq, altera ex parte iudicia, & conciones:

καθ' ἕτερον μέρος ἔθυέ τις, ἐν γειτόνων δὲ πρηθῶν ἄλλος ἐφάνετο. καὶ ὅτι μὲν ἐς τὸν Γετικὸν ἀφδλέψαιμι, πολεμοῦντας ἂν ἑώρων τοὺς Γέτας. ὅτε δὲ μεταβάλοιμι ἐπὶ τοὺς Σκύθας, πλανωμένους ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν καὶ ἀδέν. μικρὸν δὲ ἐπικλίνας τὸν ὀφθαλμὸν ἐπὶ θάτερα, τοὺς Αἰγυπτίους γεωργοῦντας ἐπέβλεπον. καὶ ὁ Φοίνιξ δὲ ἐνεπορεύετο. καὶ ὁ Κίλιξ ἐλῃστεύετο. καὶ ὁ Λάκων ἐμαστιγοῦτο. καὶ ὁ Αθηναῖος ἐδικάζετο. ἁπάντων τούτων ἐπὶ τὸν αὐτὸν γινομένων χρόνον, ὥρα σοι ἤδη ἐπινοεῖν ὁποῖός τις ὁ κυκεὼν οὗτος ἐφαίνετο. ὥσπερ ἂν εἴ τις παρασησάμενος πολλοὺς χορευτὰς, μᾶλλον δὲ πολλοὺς χορὸς, ἔπειτα προσάξειε τῶν ᾀδόντων ἑκάστῳ, τὸν σαυτοῦ ἴδιον ᾆδειν ἀφῴτα, ἴδιον ᾆδειν μέλος, φιλοτιμούμενος δὲ ἑκάστῳ, καὶ τὸ ἴδιον πρᾴνοντος, καὶ τὸν πλησίον ὑπερβαλέσθαι τῇ μεγαλοφωνίᾳ προτυμούμενος, ἄρα ἐνθυμοῖ, πρὸς Διὸς, οἵαν ἄν ἡ ᾠδὴ;

rursum alia ex parte sacrificabat quispiam, in proximo verò conspiciebatur aliquis luctum agens. Porrò quum ad Geticam respicerem, videbam belligerantes Getas. Rursum vbi ad Scythas deflecterem, cernere erat errantes in plaustris. Mox vbi paululùm in diuersam partem deflexissem oculum, spectabam agricolantes Aegyptios. Phœnix scortabatur, Cilix latrocinabitur, Lacon loris cædebatur, Atheniensis causas agebat. Hæc omnia quum eodem tempore gererentur, cogita nunc cuiusmodi visa fuerit rerum confusio. Non aliter quàm si quis producat multos saltatores, vel potius multas choreas: deinde præcipiat vt omisso conceptu propriã quisq; cantionem canat. Deinde si certatim canat vnusquisque, & peculiarem suum cantum absoluere studeat, vocisq; magnitudine vicinum superare contendat: cogita tecum per Iouem, cuiusmodi futurus sit eiusmodi cantus.

AMIC.

Ετ. παντάπασιν, ὦ Μένιππε, παγγέλοιον καὶ τεταραγμένη. Μένιππ. καὶ μάλα, ἀδελφε, τοιοῦδε πάντες εἰσὶν οἱ ἐπὶ γῆς χορευταὶ, κἀκ τοιαύτης ἀναρμοστίας ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος συντέτακται, οὐ μόνον ἀπῳδὰ φθεγγομένων, ἀλλὰ καὶ ἀνομοίων τὰ σχήματα, καὶ τἀναντία κινουμένων, καὶ ταὐτὸν οὐδὲν ἐπινοούντων, ἄχρις ἂν αὐτῶν ἕκαστον ὁ χορηγὸς ἀπελάσῃ τῆς σκηνῆς, οὐκέτι δεῖσθαι λέγων. τοὐντεῦθεν δὲ ὅμοιον πάντες, ἤδη σιωπῶντες, οὐκέτι πλὴν συμμιγῆ ἐκείνην, καὶ ἄτακτον ᾠδὴν ἀπάδοντες. ἀλλ᾽ ἐν αὐτῷ γε, ποικίλῳ καὶ πολυειδεῖ ὄντι θεάτρῳ, πάντα μὲν γελοῖα διέπονθεν ἃ τὰ γινόμενα. μάλιστα δὲ ἐπ᾽ ἐκείνοις ἐπί μοι γελᾶν, τοῖς περὶ γῆς ὅρων ἐρίζουσι, καὶ τοῖς μέγα φρονοῦσιν ἐπὶ τῷ τὸ Σικυώνιον πεδίον γεωργεῖν, ἢ Μαραθῶνος ἔχειν τὰ περὶ πλὴν Οἰνόης, ἢ Ἀχαρνῆσι

AMIC. Modis omnibus, Menippe, ridiculus ac confusaneus. MEN. Atqui, Amice, hoc genus sunt omnes qui in terris choreas agunt, omnisque mortalium vita ex huiusmodi constat discrepantia: quippe qui non modò sonent absona, verùm & ornatu sint dissimili, diuersaque moueant, neque quicquam idem cogitent, donec choragus omnes è scena exigat, negans diutiùs choreas ducere oportere. Id vbi factum est, iam omnes sunt inter se similes, taciti, nec amplius confusam illam & incompositam canentes cantionem. Verùm in vario ipso ac multiformi theatro, videlicet ridicula erant quæ gerebantur omnia: præcipuè verò mihi risum mouebant ij qui de agrorum finibus contendebant, quique sibi placerent hoc nomine, quòd Sicyonium aguum colerent: aut quòd Marathonis eam partem haberent, quæ est iuxta Oenoen, aut quòd in Acarnanis

σι πλέθρα κεκτῆσθαι χίλια. τῆς γοῦν Ἑλλάδος ὅλης, ὡς τότε μοι ἄνωθεν ἐφαίνετο, δακτύλων οὔσης τὸ μέγεθος τεσσάρων, κατὰ λόγον, οἶμαι· ἡ Ἀττικὴ σοφοσημότερον ἦν, ὥστε ἐνενόουν ἐφ' ὁπόσῳ τοῖς πλουσίοις τούτοις μέγα φρονεῖν κατελέπετο. σχεδὸν γὰρ, ὁ πολυπλεθρότατος αὐτῶν, μίαν τῶν Βιτικουρέων ἀτόμων ἐδόκει μοι γεωργεῖν. ἀφελέψας δὲ καὶ ἐς τὴν Πελοπόννησον, ἔπειτα τὴν Κυνοσουείαν γῆν ἰδὼν, ἀνεμνήσθην περὶ ὅσον χωρίου, κατ' οὐδὲν φαιροῦ Αἰγυπτίου πλατύτερον, τοσοῦτοι ἔπεσον Ἀργείων καὶ Λακεδαιμονίων, μιᾶς ἡμέρας. καὶ μὴν εἴ τινα ἴδοιμι ἐπὶ χρυσῷ μέγα φρονοῦντα, ὅτι δακτυλίους τέ ἕξιν ὀκτὼ, καὶ φιάλας τέσσαρας, πάνυ καὶ ἐπὶ τούτῳ ἂν ἐγέλων· τὸ γὰρ Πάγγαιον ὅλον, αὐτοῖς μετάλλοις, κεγ=

nia iugerûm mille posiderent: cũ A vniuersa Græcia, quemadmodum id temporis mihi è sublimi despicienti videbatur, quatuor digitorum spacium habere videretur. Attica, nisi fallor, proportione minima pars erat. Itaque perspexi quid esset reliquum quod diuitibus istis animos tolleret. Etenim is qui inter hos quamplurimum agri possidebat, vix vnam ex Epicureis atomis colere mihi videbatur. Cæterùm vbi ad Peloponnesum flexissem oculos, deinde terram Cynosuræ subiectam aspexissem, veniebat in mentem, pro quantula regione, quæ nihilo esset latior lente Aegyptia, tam ingens Argiuorum ac Lacedæmoniorum multitudo cecidisset vno die. Porrò si quem conspexissem auro superbientem, quòd annulos haberet octo, phialas quatuor, manopere ridebam & hũc. Nam Pangæum vniuersum vnà cũ ipsis metallis,

vix

κυχειᾶον ἰῶ τὸ μέγεθος. ΕΤ. ὦ μακάριε Μένιππε, τῆς παραδόξου θέας. ἀλλὰ δὴ πόλεις, πρὸς Διός, καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ, πυκνοὶ διεφαίνοντο ἄνω, ΜΕ. οἶμαί σε πολλάκις ἤδη μυρμήκων ἀγορὰν ἑωρακέναι, τοὺς μὲν εἰσουμένους, ἐνίους, δ' ἐξιόντας, ἑτέρους δὲ ἐπανιόντας ἄνθις εἰς τὴν πόλιν. καὶ ὁ μέν τις τὴν κόπρον ἐκφέρει, ὁ δὲ ἁρπάσας πόθεν ἢ κυάμου λέπος, ἢ πυροῦ ἡμίσημον, θεῖ φέρων. ἐκεῖνος δὲ ἔναι παρ' αὐτοῖς, κατὰ λόγον τοῦ μυρμήκων βίου, καὶ οἰκοδόμους τινὰς, καὶ δημαγωγοὺς καὶ πρυτάνεις, καὶ μουσικοὺς καὶ φιλοσόφους. πλὴν αἵ γε πόλεις αὐτοῖς ἄνθρασι, τῆς μυρμηκίαις μάλιστα ἐῴκεσαν. εἰ δὲ σοὶ δοκεῖ μικρὸν τὸ παράδειγμα, τὸ ἀνθρώπους εἰκάσαι τῇ μυρμήκων πολιτείᾳ, τοὺς

vix erat magnitudine micæ. AMIC. O' te felicem, Menippe, qui tam nouum spectaris spectaculum. Sed age, dic mihi per Iouem, ciuitates, atque homines ipsi, quanti videbantur ex alto contemplanti? MENIP. Equidem arbitror te sæpenumerò formicarum concionem vidisse, aliquas B in orbem obambulantes, nonnullas exeuntes, rursum has in ciuitatem redeuntes. Atque hæc quidem fimum exportat, hæc alicunde raptam fabæ tunicam, aut dimidiatum frumenti granum currens apportat. consentaneum est autem pro ratione C vitæ formicarum esse apud illas & ædium fabros, & concionatores, & magistratus, & musicos, & philosophos. Sed vrbes sanè cum ipsis viris formicarum nidis maximè videbantur assimiles. Quòd si tibi videtur humilius exemplum, viros cum formicarum republica conferre, vetustas

τοὺς παλαιοὺς μύθους ἐπίσκεψαι τῶν Θεσσαλῶν. εὑρήσεις γὰρ τοὺς Μυρμιδόνας, τὸ μαχιμώτατον φῦλον, ἐκ μυρμήκων ἄνδρας γεγονότας. ἐπειδὴ δὲ οὖν πάντα ἐπανῶς ἐωρᾶτο, καὶ κατεγνωκὼς μοι, διασείσας ἐμαυτὸν, ἀνεπτόμην Δώματ' ἐς οἰκόν τοιο Διὸς, μετὰ δαίμονας ἄλλους. οὔπω τάδιον ἀνελθεῖν, καὶ κεκλυῖα γυναικείαν φωνὴν προϊεμένη, Μένιππε, φησὶν, οὕτως ὄναιο, διακόνησόν μοι τι πρὸς τὸν Δία. λέγοις ἄν, ἐγὼ δ' ἐγώ. βαρὺ γὰρ ἔδεν, ἢ μή τι φέρειν δεῖ πρεσβεύειν, ἔφη, τινὰ οὐ χαλεπὸν, καὶ δεῖσιν ἀπέντεκαι παρ' ἐμοῦ ὡς Διΐ· ἀπέρρηκα γὰρ ὦ Μένιππε, πολλὰ καὶ δεινὰ παρὰ τῶν φιλοσόφων ἀκούσας, οἷς ἔδεν ἕτερόν ἐστιν ἔργον, ἢ τὰ ἐμὰ πολυπραγμονᾶν, τίς εἰμι, καὶ πηλίκη, ἢ καὶ δι' ἥν τινα αἰτίαν διχόθεν ἀμφίκυρτος γίγνομαι. καὶ οἱ μὲν κατοικεῖσθαί τε μοι φασὶν, οἱ δὲ, κατόπτρου δίκην, ἐπικρί-

vetustas Thessalorum fabulas specta. Reperies enim Myrmidonas, gentem bellicosissimam, è formicis viros natos esse. Iam posteaquam satis spectassem omnia, satisq; resissem, excussi meipsum, subuolaui ad reliquos diuos Iouis altitonantis in ædes. Nōdum stadium ascenderam cum Luna, fœminea sonans voce: Menippe, inquit, ita tibi contingant quæ optas: inserui mihi in re quapiam apud Iouē. Dic, inquam: neque enim erit molestum, nisi si quid oneris sit portandum. Nuncium, inquit, quendam haud grauem, ac petitionem meo nomine Ioui perferes. Enecor, Menippe, & multa & intoleranda ab istis philosophis audiens, quibus præterea nihil est negocij, nisi vt curiosi res meas exquirant, quæ sim, quanta sim, & quam ob causam dissecer, dimidiatáque fiam, curque vtrinq; gibbosa videar. Tum hi me dicunt inhabitari; illi speculi ritu supra mare suspen-

ἐπικρίμασθαι τῇ θαλάσσῃ. οἱ δὲ, ὅ, τι ἂν ἕκαστος ἐπινοήσῃ, τοῦτό μοι προσάπτουσι. τὰ τελευταῖα δὲ, καὶ τὸ φῶς αὐτὸ, κλοπιμαῖόν τε καὶ νόθον εἶναι φασί μοι, ἄνωθεν ἥκον, παρὰ τοῦ ἡλίου. καὶ οὐ παύονται καὶ πρὸς τοῦτόν με, ἀδελφὸν ὄντα μου, συγκροῦσαι καὶ στασιάσαι προαιρούμενοι· οὐ γὰρ ἱκανὰ ἐῶ αὐτοῖς, ἃ περὶ αὐτοῦ ἀρέσκει τοῦ ἡλίου, λίθον αὐτὸν εἶναι, καὶ μύδρον διάπυρον. καί τοι πόσα ἐγὼ συνεπίσταμαι αὐτοῖς, ἃ πράττουσι τῶν νυκτῶν, ἀσχρὰ καὶ κατάπλυτα, οἱ μεθ' ἡμέραν σκυθρωποὶ, καὶ ἀνδρώδες τὸ βλέμμα, καὶ τὸ σχῆμα σεμνοὶ, καὶ ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν ἀφορώμενοι, κἀγὼ μὲν ταῦτα ὁρῶσα, ὅμως σιωπῶ· οὐ γὰρ ἡγοῦμαι πρέπειν ἀφανύω, καὶ διαφωτίσαι τὰς νυκτερινὰς ἐκείνας διατριβὰς, καὶ τὸν ἐπὶ τῆς σκιᾶς ἑκάστου βίον. ἀλλὰ κἄν τινα ἴδω αὐτῶν μοιχεύοντα ἢ λωποδυτοῦντα, ἢ ἀπό-

re suspensam esse. Alij rursus quod quisque secum excogitârint, hoc mihi tribuunt. Postremò ipsum quoque lumen aiunt mihi & furtiuum esse, & adulterium. quodq; supernè à sole proficiscatur: neque finem faciunt, etiam cum hoc quì mihi frater est, committere me, & factionem inter nos serere conantes: neque satis erat illis quæ de ipso dixerunt sole, saxum esse illum, & massam candentem. F Et tamen quàm multarum rerum illis sum conscia, quas noctu patrant turpissimas & execrandas, cùm interdiu tetrici sint, & aspectu virili, habitúq; graues, & imperitorum oculos in se coniectos habentes. Atque ego cùm ista videam, sileo tamen. Neque enim decorum arbitror, retegere atque in lucem efferre nocturnas illas diatribas, & quam quisq; in operto viuat vitam. Quin etiam si quem conspicerem adulterantẽ, aut furantem, aut

aliud

ἀλλ᾽ ὅτι τολμῶντα νυκτερινώτατον, ἀνθὺς ἐπισπασαμένη τὸ ἱμάτιον, ἐν καπυψάμῃ, ἵνα μὴ δείξω τοῖς πολλοῖς γέροντας ἄνδρας, βαθεῖ πώγωνι, καὶ ἀρετῇ ἐνασχημονοῦντας· οἱ δὲ οὐδὲν ἀντᾶσι, δραπαρᾶπτοντες μὲν τῷ λόγῳ, καὶ πάντα τρόπον ὑβρίζοντες. ὥστε νὴ τὴν νύκτα, πολλάκις ἐβουλευσάμην μισοκήσαι ὅτι πορρωτάτω, ἵν᾽ αὐτῶν τὴν πονηρίαν ἀπέφυγον. μέμνησο οὖν ταῦτά τι ἀναγκάσαι τὸν Διὶ, καὶ πεισθῆναι δι᾽, ὅτι μὴ δίκαιον τόν γε ἐμοὶ, καλὰ χωρὰν μένειν, ἢν μὴ τοὺς φυσικοὺς ἐκείνους ἐπιτρίψῃ, καὶ τοὺς διαλεκτικοὺς ἐπισομίσῃ, καὶ τὴν Στοὰν κατασκάψῃ, καὶ τὴν Ακαδημίαν καταφλέξῃ, καὶ πάσῃ τὰς ἐν Περιπάτῳ διατριβάς. οὕτω γὰρ ἂν ἐρημίαν ἄγοιμι, ὁσημέραι πρὸς αὐτῶν γραμμυρομένη. ἔσται ταῦτα, λῷ δ᾽ ἐγὼ, καὶ ἅμα πρὸς τὸ ἄναντες ἔτεινον τὴν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ,

aliud facinus quammaximè nocturnum audentem: continuò contracta nube tegebam, ne vulgò ostenderem viros senes ea gerentes, quæ neque barbæ prolixæ, neque virtutis professioni essent decora. At istis pro nihilo est oratione me discerpere, modisque omnibus contumelia afficere, adeò vt (testis est mihi nox ipsa) sæpiùs in animo habuerim, quàm possem hinc longissimè demigrare quopiam, vbi liceret curiosam istorum linguam effugere. G Hæc igitur memineris vt Ioui renuncies, simulque illud addas, ne fieri quidem posse vt hoc in loco durem, nisi physicos illos comminuat: dialecticis os occludat: Stoam demoliatur: Academiam exurat: quæ in Peripato habentur, diatribis finem imponat. Siquidem ad hunc denique modum fiet, vbi mihi paretur quies, desinantque me quotidie commetiri. Fiet, inquam, quæ mandas, simulque rectà ad ipsum cœlum tendebam.

Εὐθα

Nullâ

Ενθα μὲν οὔτε βοῶν, οὔτ' ἀνθρώπων φάνετο ἔργα.

Nulli vbi cõparent hominúmve beúmve labores.

μετ' ὀλίγον γὰρ καὶ ἡ σελήνη βραχεῖά μοι καθεωρᾶτο, καὶ τὴν γῆν ἤδη ἀπέκρυπτε. καθὼν δὲ τὸν ἥλιον ἐν δεξιᾷ, διὰ τῶν ἀστέρων πετόμενος, τρίτῃ ἐπλησίασα τῷ οὐρανῷ. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐδόκει μοι, ὡς εἶχον ὀφθῆς ἔσω παιέναι, ῥᾳδίως γὰρ ὤμην. διαπαθεῖν, ἅτε ἐξ ἡμισείας ὢν ἀετὸς τὸν δι' ἀετὸν ἐπισάμην ἐκ παλαιοῦ συνήθη τῷ Διί. ὕστερον δὲ ἐπογισάμην, ὡς τάχιστα καταφωράσουσί με, γυπὸς τὴν ἑτέραν πτέρυγα πεκείμενον. ἄειον γοῦν κείνας τὸ μὴ παρακινδυνεύειν, ἐκόπτον προσιόντων τὴν θύραν. ὑπακούσας δὲ ὁ Ερμῆς, καὶ τοὔνομα ἐκπυθόμενος, ἀπῆκε κατὰ σπουδὴν, φράσων τῷ Διί. καὶ μετ' ὀλίγον ἀσκηθῆν, πάνυ δεινὸς καὶ τρόμων. καταλαμβάνω τὸ πᾶν ἅμα συνκαθημένους. ἐδεῖ κἀτὸς ἀφρόντιδας ὑπεράραφε

H Etenim paulò pòst ipsa etiam Luna mihi perpusilla videbatur è sublimi. Tandem & terram obtexerat. Porrò relicto ad dextram sole, per ipsas volans stellas tertio die ad cœlum peruenì. Ac primùm quidem mihi visum est protinus ita vt erã, introire: ratus facilè fieri posse vt fallerem, quippe dimidia mei parte aquila. porrò aquilam sciebam iam olim esse Ioui familiarem. Pòst apud me perpendebam, illos quamprimùm deprehensuros esse me, qui alteram alam vulturinam indutus essem. Quapropter optimum factu ratus, non temerè venire in periculum, adiens pulsaui fores. At Mercurius audito pulsu, ac nomen percontatus meum, festinatò abijt, Ioui renunciaturus. Nec multò pòst intrò sum accersitus, magnopere pa-

uitans ac tremens. Offendôque Deos omneis pariter confidentes, nec hos absque solicitudine. Nonnihil enim

animos

φαίνεται γὰρ ἡσυχῆ τὸ παράδοξόν μου τῆς ἐπιδημίας, καὶ ὅσον οὐδέπω πάντας ἀνθρώπους ἀφίξεσθαι προσδόκων, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπτοημένους. ὁ δὲ Ζεὺς, μάλα φοβερῶς, σφοδρόν τι καὶ Τιτανῶδες ἐς ἐμὲ ἀπιδὼν, φησί, Τίς, πόθεν εἶς ἀνθρῶν, πόθι τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆες; ἐγὼ δὲ, ὡς τοῦτ' ἤκουσα; μικροῦ μὲν ἐξέθανον ὑπὸ τοῦ δέους, εἰστήκειν δὲ ὅμως ἀχανὴς, καὶ ὑπὸ τοῦ μεγαλοφωνίας ἐμβεβροντημένος. χρόνῳ δ' ἐμαυτὸν ἀναλαβὼν, ἅπαντα διηγούμην σαφῶς, ἄνωθεν ἀρξάμενος, ὡς ἐπεθυμήσαιμι τὰ μετέωρα ἐκμαθεῖν, ὡς ἔλθοιμι περὶ τοὺς φιλοσόφους, ὡς τἀναντία λεγόντων ἀκούσαιμι, ὡς ἀπαγορεύσαιμι διασπώμενος ὑπὸ τῶν λόγων, εἶτα ἐξῆς τῶν ἐπίνοιαν, καὶ τὰ πέρα, καὶ τἄλλα πάντα, μέχρι πρὸς τὸν οὐρανόν. ἐπὶ πᾶσι δὲ προσέθηκα, τὰ ὑπὸ τῆς σελήνης ἐπεταλμένα. μειδιάσας δ' οὖν ὁ Ζεὺς, καὶ μικρὸν ἐπανὰς τῶν ὀφρύων, τί ἂν λέγοις,

animos illorum turbabat nouus & inopinatus aduentus meus. Et quantũ antea nunquam, expectabant futurum vt mortales omnes mox aduenirent ad eundem modum alati. Porrò Iupiter admodum terribili vultu toruoq; & Titanico me obtuens, inquit: Quisnam es, & vnde venis? vbinám vrbs tibi, quíve parentes? Hoc vbi audissem, propemodum metu sum exanimatus. Attamen constiti stupidus, præq; vocis magnitudine Lattonitus. Aliquãtò pòst ad me reuersus, omnia dilucidè exposui, ab ipso exorsus capite, quemadmodum cõcupíssem sublimia illa cognoscere: quemadmodum accessissem ad philosophos: quemadmodũ pugnantia loquentes audissem: quẽ admodũ desperâssem distractus illorum dictis: deinde meum inuentum, tum alas, reliquaqúe omnia vsque ad ipsum cœlum. Post omnia addidi quæ Luna mandârat.

Itaque ridens Iupiter exporrectis aliquantum supercilijs: Quid

λέγοις, φησίν, Ὠτου πέρι, καὶ Ἐφιάλτου; ὅπου καὶ Μένιππος ἐπολμήσαν ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνιέναι. ἀλλὰ νῦν μὲν ἐπὶ ξενίᾳ σε καλοῦμεν, ἄνευ δὲ, ἔφη, περὶ ὧν ἥκεις, χρηματίσαντες ἀπεμψόμεν. καὶ ἅμα ἐξαναστὰς, ἐβάδιζεν ἐς τὸ ἐπηκοώτατον τοῦ οὐρανοῦ· καιρὸς γὰρ ἦν ἐπὶ τῶν εὐχῶν καθέζεσθαι. μεταξύ τε προϊόντος, ἀνεκρίνετο περὶ τῶν ἐν τῇ γῇ πραγμάτων, τὰ πρῶτα μὲν ἐκεῖνα, πόσον νῦν ὁ πυρός ἐστιν ὤνιος ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰ σφόδρα ὑμῶν ὁ πέρυσι λαμὼν καθίκετο, καὶ εἰ τὰ λάχανα λῆται πλείονος ἐπομβείας. μετὰ δὲ ἠρώτα, εἴ τις ἔτι λέπεται τῶν ἀρχαίων φαύλων, καὶ δι' οὗ αἰτίαν ἐκλίποιεν Ἀθηναῖοι τὰ Διάσια τοσούτους ἔτη, καὶ εἰ τὸ Ὀλύμπιον αὐτὸ ἐπιτελέσαι δεδυνήθη, καὶ εἰ συνελήφθησαν οἱ τὴν Δωδώνην νεὼν συλήσαντες. ἐπεὶ δὲ περὶ τούτων ἀπεκρινάμην, ἔτι μοι, Μένιππε, ἔφη, περὶ

Quid dicas, inquit, de Oto & Ephialto, cùm ausus sit & Menippus in cœlum ascendere? At in præsentia quidem te ad hospitij consuetudinem inuitamus. Cras, inquit, super his quorum gratia huc aduenisti, dato responso dimittemus: simulque cum dicto surgens, ibat ad eam cœli partem, vnde maximè omnia poterant exaudiri. Iam enim tempus erat vt votis audiendis consideret. Atque interim inter eundum percontabatur me super his negocijs quæ essent in terra: ac primùm quidem illa: Quanti nunc venit triticum in Græcia: Et num superior hyems graui-ter vos tetigit: Et num holera egent imbre copiosiore. Sub hæc rogabat, nunquis adhuc superesset è Phidiæ genere: Et quam ob causam Athenienses tot annos Iouialia intermisissent. Et num in animo haberent Olympium suum absoluere. Et num essent comprehensi, qui templum Dodonæum sacrilegio spoliassent. Ad ea cùm respondisse: Dic mihi (inquit) Menippe

περὶ δὲ ἐμοῦ οἱ ἄνθρωποι τίνα γνώμην ἔχουσι; τίνα, ἔφην, δέσποτα, ἢ τὴν οὐσιβεστάτην, βασιλέα σὲ εἶναι πάντων θεῶν; πάλαι ἔχων, ἔφη, τὸ φιλόνεικον αὐτῶν ἀκριβῶς οἶδα, κἂν μὴ λέγῃς· καὶ γὰρ ποτε χρόνῳ, ὅτι καὶ μάντεις ἐδόκουν αὐτοῖς, καὶ ἰατρὸς, καὶ πάντα ὅλως· καὶ ἐγὼ, μετὰ τοῦ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαὶ, πᾶσαι δὲ ἀνθρώπων ἀγοραί. καὶ ἡ Δωδώνη τε καὶ ἡ Πίσα, λαμπραὶ καὶ περίβλεπτοι πᾶσιν ἦσαν, ὑπὸ δὲ τοῦ καπνοῦ τῶν θυσιῶν, οὐδὲ ἀναβλέπειν μοι δυνατόν· ἐξ οὗ δὲ ἐν Δελφοῖς ὁ Ἀπόλλων τὸ μαντεῖον κατεστήσατο, ἐν Περγάμῳ δὲ τὸ ἰατρεῖον ὁ Ἀσκληπιὸς, καὶ τὸ Βενδίδιον ἐγένετο ἐν Θρᾴκῃ, καὶ τὸ Ἀνουβάδιον ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἐν Ἐφέσῳ, ἐπὶ ταῦτα μὲν ἅπαντες θέουσι, καὶ πανηγύρεις ἀνάγουσι, καὶ ἑκατόμβας παρεσκευάσαντο· ἐμὲ δ', ὥσπερ παρηβηκότα, ἵνα νῦν τετιμήσθαι νομίζουσιν, ἂν

de me verò quam habent homines opinionem? Quam inquam, ô here, nisi maximè piam? nimirum omnium Deorum regem esse te. Ludis tu quidem, inquit. Cæterùm ego O contentionem illorum probè noui, etiamsi nihil fateare, Siquidem fuit olim tempus, cùm illis & vates esse viderer, & medicus. In summa, vnus eram omnia. Tum Iouis plenæ erant & viæ omnes, simul & mortalium conciones. Pisa ac Dodona splendidæ erant, ac conspiciendæ omnibus. Porrò præ fumo sacrorum nec attollere oculos mihi licebat. Verùm posteaquam Apollo apud Delphos constituit oraculum, Aesculapius medicinæ officinam Pergami, simul atque Bendidiũ natum est in Thracia, Anubis templum in Aegypto, Dianæ apud Ephesios: ad ista quidem concurrunt omnes, solennes conuentus celebrant, Hecatombas offerunt: mihi verò iamquam senio defecto, abundè magnum honorem habuisse se putant, si solida

ἂν δὲ πάντι ὅλων ἐτῶν θύσω
σιν ἐν Ολυμπίᾳ. τοιγαροῦν
ψυχροτέρους ἄρμου τὸς βω=
μοὺς ἴδοις τῶν Πλάτωνος
νόμων, ἢ τῶν Χρυσίππε συλ=
λογισμῶν. τοιαῦτ' ἄλλα διε=
ξιόντες, ἀφικνούμεθα ἐς τὸ
χωρίον, ἔνθα ἔδει αὐτὸν καθη=
μένον δεῖσθαι τῶν ἐυ=
χῶν. θυρίδες δὲ ἦσαν ἑξῆς,
τοῖς κομίοις τῶν φρεάτων ἐ=
οικυῖαι, στόματα ἔχουσαι, καὶ
παρ' ἑκάστῃ θρόνος ἔκειτο χρυ=
σοῦς. καθίσας οὖν ἑαυτὸν ἐ=
πὶ τῆς πρώτης ὁ Ζεὺς, καὶ ἀ=
φελὼν τὸ στῶμα, παρεῖχε τοῖς
ἐυχομένοις ἑαυτόν. ἤυχοντο δὲ
πανταχόθεν τῆς γῆς διάφο=
ρα καὶ ποικίλα. συμπαρακύ=
ψας γὰρ καὶ αὐτὸς, ἐπήκουον
ἅμα τῶν ἐυχῶν, ἦσαν δὲ τοι=
αῦτα· ὦ Ζεῦ, βασιλεῦσά μοι
γένοιτο· ὦ Ζεῦ, τὰ πρόμμυά
μοι φυῶν, καὶ τὰ σκόροδα·
ὦ Ζεῦ, τὸν πατέρα μοι τα=
χέως ἀφθανεῖν. ὁ δέ τις ἂν
φαίη, εἴθε κληρονομήσαιμι
τῆς γυναικός· εἴθε κάθοι=
μι ἐπιβουλεύσας ὦν ἀδελφῶ.

si solido quinquennio sacrificârint in Olympia. Proinde videas aras meas frigidiores, quàm sint vel Platonis leges, vel Chrysippi syllogismi. Huiusmodi quæpiam confabulati, in eum peruenimus locum, vbi consessurus erat ad exaudienda vota. Erant autem ordine sita fenestræ, cuiusmodi sunt ora puteorum, habentes opercula, iuxta vnamquanque sella posita erat aurea. Itaque Iupiter cùm ad primam assedisset, detracto operculo præbuit sese petentibus. Optabant autem ex omni vndique terra, diuersa variáque. Nam ipse quoque admotis pariter auribus, simul audiebam vota. Erant autem huiusmodi: O Iupiter, contingat mihi regnum. O Iupiter, contingat cepas & allia mihi prouenire. O Iupiter, vtinam pater mihi breui moriatur. Rursum alius aliquis dicebat: Vtinam existam hæres meæ vxoris. Vtinã nemo resciscat me struxisse insidias fratri.

γένοιτό

γένοιτό μοι νικῆσαι τῷ δίκῃ, στεφθῆναι τὰ Ολύμπια. τῶν πλεόντων δὲ, ὁ μὲν βόρειαν ἤυχετο ἐπιπνεῦσαι, ὁ δὲ νότον, ὁ δὲ γεωργὸς ὕετον, ὁ δὲ λιμένας ἥλιον. ἐπακούων δὲ ὁ Ζεὺς, καὶ τῶν εὐχῶν ἑκάστῳ ἀκριβῶς ἐξετάζων, οὐ πάντα ὑπεσχνεῖτο. ἀλλ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δὲ ἀνένευσε. τὰς μὲν γὰρ δικαίας τῶν εὐχῶν, προσίετο ἄνω διὰ τοῦ στομίου, καὶ ἐπὶ τὰ δεξιὰ κατέβιβαζε, τὰς δὲ ἀνοσίους ἀπράκτους ἄνθις ἀπέπεμπε, ἀεροῦσῶν κάτω, ἵνα μηδὲ πλησίον γένοιντο τοῦ οὐρανοῦ. ἐπὶ μιᾶς δὲ τινος εὐχῆς καὶ ἀεροιῶτα αὐτὸν ἐθεασάμεν. δύο γὰρ ἀνδρῶν τἀναντία εὐχομένων, καὶ τὰς ἴσας θυσίας ὑπισχνουμένων, οὐκ εἶχεν ὁποτέρῳ μᾶλλον ἐπινεύσειεν αὐτῶν. ὥστε δὴ τὸ ἀπαθημαῖνον ἐκεῖνο ἐπεπόνθει, καὶ οὐδέν τι ἀποφήναθαι δυνατὸς ἦν, ἀλλ' ὥσπερ ὁ Πύῤῥων, ἐπέχειν ἔτι, καὶ διαπορεῖτο.

ἐπεὶ δὲ ἱκανῶς ἐχρημάτισε τῶς

Contingat mihi vincere litem, coronari Olympia. Porrò ex his qui nauigabant, hic optabat vt spiraret Boreas, ille vt Notus. Agricola optabat pluuiam: contrà fullo, Solem. At Iupiter audiens, & singula vota diligenter expendens, non omnibus pollicebatur: verùm hoc concessit Saturnius, abnuit illud. Nam iusta vota per os fenestræ sursum admittebat, admissa ad dextram statuens, rursus iniqua remittebat irrita, flatu deorsum redigens, ne possint ad cœlum accedere. Super vno quodam voto videbam illum etiam ambigentem. Etenim cùm essent duo qui diuersa peterent, æquales victimas pollicitantes, non inueniebat vtri potiùs annueret. Itáque iam Academicum illud illi accedebat, vt nihil statuere posset: verùm Q exemplo Pyrrhonis, suspensus hærebat etiam, ac considerabat. Porrò quum iam satis R vota propo-

ρᾶς ἐυχὰς, ἐπὶ τὸν ἑξῆς μετα-
βὰς θρόνον, καὶ τὸν δεύτε-
ρον θυέλλα καταπνύψας
τοῖς ὅρκοις ἐσχόλαζε, καὶ τοῖς
ὀμνύουσι. χρηματίσας δὲ καὶ
τούτοις, καὶ τὸν Ἐπικούρειον
Ἑρμόδωρον ἐπιπρίψας, μετε-
καθέζετο ἐπὶ τὸν ἑξῆς θρόνον,
κηδόσι καὶ φήμαις καὶ οἰωνοῖς
κατέχων, εἶτ' ἐκάθεζεν ἐπὶ τῶν
τῶν θυσιῶν θυέλλα μετῆλθε, δι'
οὗ ὁ καπνὸς ἀνιὼν, ἀπήγγελλε
τῷ Διὶ τοῦ θύοντος ἑκάστου
τὸ ὄνομα. ἀποστὰς δὲ τούτων,
προσέταττε τοῖς ἀνέμοις, καὶ
τὰς ὥρας, ἃ δεῖ ποιεῖν, τέ-
μενος παρὰ Σκύθαις ὕετο.
παρὰ Λίβυσιν ἀστραπέτω.
παρ' Ἕλλησι νιφέτω. σὺ δὲ ὁ
Βορέας πνεῦσον ἐν Λυδίᾳ,
σὺ δὲ ὁ Νότος ἡσυχίαν ἄγε.
ὁ δὲ Ζέφυρος τὴν Ἀδρίαν δια-
κυμαινέτω. καὶ ἡ χαράδρα ὅσον
μύριμνοι χίλιοι διασκε-
δαθέτωσαν ὑπὲρ Καππαδο-
κίας. ἁπάντων δὲ ἤδη
σχεδὸν αὐτῶν διφκημένων,
ἀπήειμεν ἐς τὸ συμπόσιον,
δεῖπνον γὰρ ἤδη καιρὸς ἦν.
καί

proponentibus dedisset ope-
ram, S ad proximam digres-
sus sellam, & ad secundam
fenestram, prono capite sœ-
dera ferientibus ac iurantib-
bus dabat operam. Vbi his
quoque responsum esset, ac
Hermodorum Epicureum
fulmine comminuisset, ad
proximam deinde sellam se-
se transtulit, de diuinationi-
bus omnibus & augurijs au-
diturus. T Hinc ad sacri-
ficiorum fenestram transiit,
per quam fumus ascendens
denunciabat Ioui nomen v-
niuscuiusque qui rem diui-
nam faceret. V Rursum o-
missis his, ventis & horis
mandabat quæ facere debe-
rent: Hodie apud Scythas
pluito, apud Libyes fulgura-
to, apud Græcos ningito. At
tu Borea spira in Lydia. Tu
Note quiesce. Zephyrus A-
driani vndas concitet. Tum
in Capadociam gradinis
mille modij dispergantur.
Tandem omnib. fermè ordi-
natis, discedebamus in eum
locum vbi compotani Dij. Iam enim X cœnæ tempus erat:

καί με ὁ Ἑρμῆς παραλαβὼν, κατέκλινε παρὰ τὸν Πᾶνα, καὶ τοὺς Κορύβαντας καὶ τὸν Ἄττιν καὶ τὸν Σαβάζιον, τοὺς μετοίκους τούτους, καὶ ἀμφιβόλους θεούς. καὶ ἄρτον μὲν ἡ Δημήτηρ παρέχει, καὶ ὁ Διόνυσος οἶνον, καὶ ὁ Ἡρακλῆς κρέα, καὶ μύρτα ἡ Ἀφροδίτη, καὶ ὁ Ποσειδῶν μανίδας. ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀμβροσίας ἐρέμα, καὶ τοῦ νέκταρος παρεγευόμην. ὁ γὰρ βέλτιστος Γανυμήδης, ὑπὸ φιλανθρωπίας, ἐὰν θεάσαιτο ἀρβενέποντά ποτε τὸν Δία, κοτύλην ἄρ' ἡ καὶ δύο τοῦ νέκταρος ἐνέχει μοι φέρων. οἱ δὲ θεοὶ, ὡς Ὁμηρός που λέγει, καὶ αὐτὸς οἶμαι, καθάπερ ἐγὼ, τάκεῖ τεθαμένος, οὔτε σῖτον ἔδουσιν, οὔτε πίνουσιν ἄνθοπα οἶνον, ἀλλὰ τὴν ἀμβροσίαν παρατίθενται καὶ τοῦ νέκταρος μεθύσκονται· μάλιστα δὲ ἥδονται, σιτούμενοι τὸν ἐκ τῶν θυσιῶν καπνὸν, αὐτῇ κνίσσῃ ἀνειγμένον, καὶ τὸ αἷμα δὲ τῶν ἱερείων, ὃ τοῖς βωμοῖς οἱ θύοντες πιεχέουσιν.

ἐν

méque Mercurius arreptum iussit accumbere Y iuxta Panem & Corybantes, & Attin ac Sabazium, inquilinos istos & ancipites Deos. Interea panem exhibebat Z Ceres, Bacchus vinum, Hercules carnes, myrtum Venus, Neptunus mænides. Simul interim & ambrosiam & nectar furtim degustabam. nam α optimus ille Ganymedes, vt est hominum amans, siquando conspexisset Iouem auertere oculos, nectaris cyathum vnum, nonnunquam etiam duos mihi infundebat. Dij verò, quemadmodum alicubi dixit Homerus, & ipse opinor, vt ego, illic cōspicatus, neque frumentum edūt, neque potant nigrantia vina: verùm ambrosiam apponunt, & nectare inebriantur: præcipuè verò gaudent vesci sacrificiorum fumo, vnà cum ipso nidore subuolante: ad hæc sanguine victimarum, quem sacrificantes aris infundunt.

Cæterùm

ἐν δὲ τῷ δείπνῳ ὅ τε Ἀπόλλων ἐκιθάριζε, καὶ ὁ Σειληνὸς κόρδακα ὠρχήσατο, καὶ αἱ Μοῦσαι ἀνασταῖσαι, ἥ τε Ἡσίοδος Θεογονίας ἦσαν ἡμῖν, καὶ τὴν πρώτην ᾠδὴν τῶν ὕμνων τοῦ Πινδάρου. κἀπειδὴ κόρεσθεν, ἀνεπαυόμεθα, ὡς ἕκαστος ἱκανῶς πεποιηκότες. Ἄλλοι μὲν δὴ θεοί τε, καὶ ἀνέρες ἱππόκορυσται, εὕδον παννύχιοι, ἐμὲ δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος. ἀνελογιζόμην γὰρ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, μάλιστα δὲ ἐκεῖνα, πῶς ἐν τοσούτῳ χρόνῳ ὁ Ἀπόλλων ἐφύη πώγωνα· καὶ πῶς γίνεται νὺξ ἐν οὐρανῷ, ἡ ἡλίου παρόντος ἀεὶ, καὶ σκοτωθεῖσα. τότε μὲν οὖν μικρόν τι κατέλαβον. ἕωθεν δὲ διαναστὰς ὁ Ζεὺς, προσέταττε κηρύττειν ἐκκλησίαν. κἀπειδὴ παρῆσαν ἅπαντες, ἄρχεται λέγειν. Τίνα μὲν αἰτίαν τοῦ ξυναγαγεῖν ὑμᾶς, ὁ θεῖος οὗτος ξένος παρέσχηται. πάλαι γὰρ βουλόμενος ὑμῖν κοινώσασθαι περὶ τῶν φιλοσόφων, μάλιστά

Cæterùm inter cœnandum & Appollo cithara canebat, & Silenus Cordacem saltabat: & Musæ surgentes in medium, tum Hesiodi Theogonias nobis canebant, tum primam ex Pindaricis hymnis odam. deinde omnium saturi requieuimus quo quisq; sederamus loco, satis auidè potu.

At reliqui noctem diuiq; hominesq; per omnem

Dormibant, me nequaquã sopor alius habebat: verùm mecum animo versabam cùm alia permulta, tum ß illa præcipuè, quî fieret vt Apollini tanta iam tẽpore nõ proueniret barba: aut quo pacto nasceretur nix in cœlo, quum sol semper adesset, vnaq; conuiuium agitaret. Ac tum quidem pusillum obdormij: manè verò surgens Iupiter, iussit indici concionem. mox quum adessent omnes, sic farier infit: Vti vos conuocarẽ, in causa fuit hospes hic, qui heri aduenit. Verùm quum alioqui iam olim mihi fuerit animus communicare vobiscum de philosophis, maxi-

τά γε ἀπὸ τῆς σελήνης, καὶ ὧν ἐκείνη μέμφεται, προπαπᾶς, ἔγνων, μηκέτ' ἐπὶ πλεῖον παρατεῖναι τὴν διάσκεψιν· γῦν γάρ τι ἀνθρώπων ἐσίν, οὐ πρὸ πολλοῦ τῶν βίῳ ἐπιπολάζον, ἀργὸν, φιλόκεινον, κενόδοξον, ὀξύχολον, ἐπόλιχνον, ἐπόμωρον, τεθυφωμένον, ὑόρεως ἀνάπλεον, καὶ ἵνα καθ' Ὅμηρον εἴπω, ἐτῶσιον ἄχθος ἀρούρης. οὗτοι τοίνυν εἰς συσήματα διαιρεθέντες, καὶ διαφόρους λόγων λαβυρίνθους ἐπινοήσαντες, οἱ μὲν Στωϊκοὺς ὠνομάκασιν, οἱ δὲ Ἀκαδημαϊκοὺς, οἱ δὲ Ἐπικουρέους, οἱ δὲ Περιπατητικοὺς, καὶ ἄλλα πολλῷ γελοιότερα τούτων ἕτερα δὴ, ὄνομα σεμνὸν, τῇ ἀρετῇ πειθόμενοι, καὶ τὰς ὀφρῦς ἐπάραντες, καὶ πώγωνας ἐπισπασάμενοι, περιέρχονται ἐπιπλάσῳ σχήματι, κατάπλυτα ἤθη περιεστόλισμένοι, ἐοικότες, μάλιστα τοῖς τραγικοῖς ἐκείνοις ἀρκεῖτας, ὧν ἢν ἀφέλῃς τὰ πρόσωπεῖα, καὶ τὴν χρυσόπαστον ἐκείνην στολὴν, τὸ κα-

mique verò à Luna, hisque de quibus illa queritur, commotus, statui haudquaquam diutiùs prorogare consultationem. Est enim genus hominum, quod non ita pridem in vita fluitare cœpit, iners, contentiosum, gloriæ auidum, iracundum, gulæ studiosum, & flatum, fastuosum, contumeliosum: & vt verbis Homericis dicam, Telluris inutile pondus. Isti igitur in sectas diuisi, ac varijs rationum labyrinthis excogitatis, alij sese Stoicos appellant, Academicos alij, alij Epicureos, alij Peripateticos, alijs item vocabulis his multò magis ridiculis. Deinde vbi venerandum illud virtutis nomen induerint, tum adductis in altum supercilijs, promissaque barba, fucato habitu obambulãt, detestandos mores secum circumferentes: simillimi nimirũ istis. Tragœdiarũ histrionibus, quibus si personas stolamque illã auro sparsam detraxeris, quod

τὸ καταδρόμῳον ὅτι γελοῖον ἀνθρώπιον, ἑπτὰ δραχμῶν εἰς τὴν ἀγῶνα μισθωμένον. οἱ δὲ τοι ὄντες, ἀνθρώπων μὲν ἁπάντων καταφρονοῦσι, περὶ θεῶν δὲ ἀπόκοπα διεξέρχονται. καὶ σωφρονοῦντες ἀνεξαπάτητα μειράκια τινὰ πολυθρύπτοις ἀρετῇ παραδοῦσι καὶ τὰς τῶν λόγων ἀπορίας ἐκδιδάσκουσι. καὶ πρὸς μὲν τὸς μαθητὰς καρτερίαν ἀεὶ καὶ σωφροσύνην ἐπαινοῦσι, καὶ πλούτου καὶ ἡδονῆς καταπτύουσι· μόνοι δὲ καθ' ἑαυτὸς γενόμενοι, τί ἂν λέγοι τις, ὅσα μὲν ἐθίουσιν, ὅσα δὲ ἀφροδισιάζουσιν, ὅπως δὲ περιλείχουσι τῶν ὀβολῶν τὸν ῥύπον, τὸ δ' πάντων θαυμαστόν, ὅτι μηδὲν αὐτοὶ μήτε κοινὸν μήτε ἴδιον ἐπιτελοῦντες, ἀλλ' ἀχρεῖοι καὶ περιττοὶ καθεστῶτες, οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναριθμοῖ, οὔτ' ἐν δικῇ ὅμως τῶν ἄλλων κατηγοροῦσι, καὶ λόγους τινὰς πικρὸς συμφορήσαντες, καὶ λοιδορίας τινὰς ἐκμιμεῖται τοῦτο,

quod superest, id ridiculum est, nempe homunculus septem denarijs ad agonem conductus. Atqui huiusmodi cùm sint, & mortales quidem vniuersos aspernantur, de dijs verò absurda prædicant, contractisq; cœtibus adolescentulorũ (quos nihil negotij sit fallere) nobilem illam virtutem ostentant, & verborum ambiguitates docent, atque apud discipulos temperantiam semper ac modestiam laudant, opes ac voluptatem execrantur. Cæterùm vbi soli & apud sese esse cœperint, quid attinet dicere quantoperè sese ingurgitent, quam immodici sint ad Venerem, quemadmodum autem etiam asium sordes oblingant? Iam illud est omnium grauissimum, quòd cùm ipsi nihil agant, neq; publicum, neq; priuatũ, sed inutiles ac superuacanei desideant: nusquam in consilijs, nusquã numerentur in armis: tamen reliquos accusant, ac virulenta quædam & dicta cõgerentes, neq; non maledicta quædam me-

τοῦ, ἐπιτιμῶσι, καὶ λοιδορῦσι
ζῆς πλησίον. καὶ οὕτω αὐτὰ τὰ πρῶτα φέρεσθαι δοκεῖ, ὃς
ἂν μὴ γαλοφανόταλός τε ᾖ,
καὶ ἰταμόταλος, καὶ πρὸς
τὰς βλασφημίας θρασύτα=
τος. καὶ ζητοῦν διατανόμε=
νον αὐτῶν, καὶ βοῶντα, καὶ κα=
τηγορεῖν τῶν ἄλλων λέγε=
ιν, σὺ δὲ δὴ τί πράττων τυγ=
χάνεις, ἢ τί φῶμεν πρὸς θεῶν,
σε πρὸς τὸν βίον σωτηρίαν,
φάναι ἄν, εἰ τὰ δίκαια καὶ ἀλη=
θῆ θέλοι λέγειν, ὅτι πλεῖν μὲν,
ἢ γεωργεῖν, ἢ στρατεύεσθαι, ἢ τι
να τέχνην μετιέναι, πρεσβύ=
τερόν μοι δοκεῖ. ἀέκραγα δὲ,
καὶ ἀδύνατον, καὶ ψυχρολουτεῖν, καὶ
ἀνυπόδητος ζῆν χειμῶνός τε
εἰέρχομαι καὶ ὥσπερ ὁ Μῶ=
μος ἀπὸ τῶν ἄλλων γιγνό
μενα συκοφαντῶ. καὶ εἰ μέν
τις ὠφέλησε τῶν πλουσίων πο
λυτελῶς ἢ ἑταίραν ἔχει ζῦτο
πολυπραγμονῶ, καὶ ἀγανα=
κτῶ. εἰ δὲ τῶν φίλων τὶς ἢ ἑ=
ταίρων κατάκεται νοσῶν, ἐπι
μελείας τε καὶ θεραπείας
δεόμενος, ἀγνοῶ. ζηλῶ τα
μέν

dã meditati obiurgãt, proximis ꝗ conuiciantur, adeò vt is inter hos primas tenere videatur, qui clamosissimus sit, & impudẽtissimus, & ad maledicendum audacissimus. At sanè si quis istum sine fine ista facientem, vociferantem & cæteros incusantem percontetur ad hunc modum: Tu verò quid tandem facis? aut quid per deos dicemus te ad vitam conferre? nimirum respondebit, si modò recta veráque fateri volet, hoc modo: Nauigare quidem, aut agros colere, aut militare, aut artem aliquam aggredi, superuacaneum mihi videtur: cæterùm clamo, squaleo, frigida lauo, incalceatus per hyemem obambulo: ac veluti Momus ille, quæ ab alijs geruntur, calumnior: ac si quis diuitum sumptuosiùs obsonãrit, aut amicam habeat, id exquiro, atq; indignor. Quòd si amicorum quispiam aut sodalium morbo decumbat, curáque & obsequio egeat, id ignoro. λ Hoc

genus

μεγὰ δεῖν ἡμῖν, ὦ θεοί, ταῦτα τὰ θρύμματα. οἱ δὲ δὴ Ἐπικούρειοι αὐτῶν λεγόμενοι, μάλα δὴ καὶ ὑβρισταί εἰσι, καὶ ὁ μετέωρος ἡμῶν καθάπτονται, μήτε ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἀνθρωπίνων λέγοντες τοὺς θεοὺς, μήτε ὅλως τὰ γιγνόμενα ἐπισκοπεῖν. ὥστε ὥρα ὑμῖν λογίζεσθαι, διότι δεῦρο ἅπαξ οὗτοι πεῖσαι τὸν βίον διοικοῦσιν, ἢ μέτεως πεινήσετε. τίς γὰρ ἄν ἔτι θύσειεν ὑμῖν, πλέον ὀδὴν ἕξειν προσδοκῶν; ἃ μὲν γὰρ ἡ σελήνη κατηγόρησε, πάντες ἠκούσατε τοῦ ξένου χθὲς διηγουμένου. πρὸς ταῦτα βουλεύσασθε, ἅ καὶ τοῖς ἀνθρώποις γένοιτ' ἂν ὠφελιμώτατα, καὶ ἡμῖν ἀσφαλέστατα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα τοῦ Διὸς, ἡ ἐκκλησία διετυρβάζετο. καὶ εὐθὺς ἐβόων ἅπαντες, κεραύνωον, κατάφλεξον, ἐπίτριψον, εἰς τὸ βάραθρον, εἰς τὸν Τάρταρον, ὡς τοὺς Γίγαντας. ἡσυχίαν δὲ ὁ Ζεὺς αὖθις παραγγείλας, ἔφη ταῦτα, ὡς βούλεσθε, ἔφη, καὶ πάντων

genus sunt nobis, ô dij, hæ pecudes. Iam verò qui ex his vocantur Epicurei, vehementer sunt etiam contumeliosi, neque mediocriter nos mordent, affirmantes neque dijs esse curæ res mortalium, neque omninò considerari à nobis quid apud illos agatur. Quas ob res tempus est vt de his consultemus: propterea quòd si semel valeant hæc persuadere ijs qui sunt in vita, non mediocriter esurietis. Quis enim pòst vobis ꝓ rem diuinam faciat, cùm nihil inde expectet emolumenti? Nam de quibus Luna hos accusat, omnes audîstis heri narrantem hospitem. Super his consultate, quæ pariter & hominibus sint quam utilissima, & nobis quam minimè periculosa. Hæc locuto Ioue, frequens affremebat concio. mox clamatum est ab omnibus: Effulmina, exure, comminue in barathrum, in tartarum, vti Gigantes. At Iupiter rursum indicto silentio: Fient ista, inquit, quemadmodum vultis.

Omnes

πάντων ἐπιτρίψουσι αὐτῇ διαλεκτικῇ. πλὴν τό γε νῦν ἔαρ, ὁ θέμις ἐστὶ καθαθλῶν τινα· ἱερομηνία γάρ ἐστιν, ὡς οἶδε, μηνῶν τούτων τεσσάρων. καὶ ἤδη τὴν ἐκεχειρίαν ἐπηγγελκάμην. ἐς νέωτα οὖν ἀρχομένου ἦρος, κακοὶ κακῶς ἀπολοῦνται οὗ σμικροῦ δεῖν κεραυνῷ· ἢ καὶ κινδυνεύσειν ἐπὶ φρύσει γυνοῦς Κρονίων. περὶ δὲ Μενίππου ταῦτα, ἔφη, μοι δοκεῖ, πεισαρεθέντα αὐτὸν τὰ πτερά, ἵνα μὴ καὶ αὖθις ἔλθῃ ποτε, ἀπὸ τοῦ Ἑρμοῦ ἐς τὴν γῆν κατενεχθῆναι τήμερον. καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν, λύσας τὸν σύμπορον. ἐμὲ δὲ ὁ Κυλλήνιος, τῇ δεξιᾷ ὤτος ἀρπάσας, περὶ ἑσπέραν χθὲς κατέθηκε, φέρων ἐς τὸν Κεραμεικόν. Ἀπαντα ἀκήκοας, ἅπαντα, ὦ ἑταῖρε, τὰ ἐξ οὐρανοῦ· ἄπειμι δίνων, καὶ τοῖς ἐν τῇ Ποικίλῃ περιπατοῦσι τῶν φιλοσόφων, αὐτὰ ταῦτα εὐαγγελιεῖ.

Omnes ev comminuentur cum ipsa sua dialectica. Quanquam in præsentia sanè fas non est punire quenquam. Est enim Hieromenia, sicuti nostis, quatuor hos menses: iámque inducias promulgaui. Itaque proximo anno ineunte Vere, mali malè perdentur, formidando fulmine. Sic ait, atque supercilijs pater annuit atris. Porrò de Menippo hæc mihi videntur, inquit, vt ademptis illi alis, ne quando denuò redeat, à Mercurio deferatur hodie in terrã. Hæc locutus demisit cœtum. Me verò Cyllenius dextra aure suspensum, heri circiter vesperam deposuit in Ceramico. Audisti omnia: omnia inquam, amice, quæ è cœlo mecum afferro. Quare abeo iam, eadem hæc renunciaturus philosophis in Pœcila inambulantibus.

GILBERTI COGNATI
ANNOTATIONES.

a TER mille igitur erant.] *Occasio dialogi. iocosè ludit ὑπερνεφέλω. b* Mansio.] σταθμὸς, *quod itineris diurni spacium est, produci fertur stadijs centum & quinquaginta, quæ milliaria essent vndeuiginti, quadrante minus. Nam & Iurisconsulti viginti milliaria diurnis itineribus concesserunt. c* Quòd si non credis.] *Docilitas & attentio. d* Neque enim ciuile fuerit.] *Narratio, ac primùm quibus de causis ad Philosophos se contulerit. e* Atque hic mihi.] *Ignorantia & inscitia vulgi. f* Grauabar erectus.] *Causæ, quibus commotus cœlum ac Iouem ipsum adeundum censuerit: nempe Philosophorum diuersa & incerta doctrina. g* Atqui rideres, amice.] *Hic Astrologos irridet, qui de motu posituq; stellarum se futura dicere posse mentiuntur, vana curiositate ac insania: quorum innumeri, propè scelestissimis inuentis atque flagitijs, prodijs habiti sunt. h* Quid autem.] *De infinito.* i Bellum rerum omnium parentem.] *Sunt qui hoc ad Philosophorum quorundam decretum referunt, qui dixerunt, rerum summam è lite progigni. k* Soli rerum.] *Anaximander cœlestia sydera, Apollo Iouis & Latonæ filius, diuinationis Deus, Musarum præses, & Medicæ artis repertor à Poëtis dicitur. l* Eius rei conficiendæ.] *Quibus rationibus adductus, perficiendæ rei propositæ spem cœperit. m* Aesopus fabularum scriptor.] *Sic Plutarchus in Solone, ὁ λογοποιὸς Αἴσωπος dicitur. n* Qui aquilis ac scarabeis.] *Hic Apologus inter alios extat non inelegans. o* Correptis auibus.] *Hypotyposis volatum & ascensum meditantis. p* Diuerti.] *Diuersorium Lunæ, vnde prospectu in terram capto, cuncta quæ inferioribus hisce regionibus geruntur, inspicit. q* Rhodiorum colossum.] *Tacitè & hæc, vt ambitiosa hominum opera, perstringit. Colossi dicuntur statuæ ingentes. Inter has in primis celebratur Solis colossus apud Rhodios, septuaginta cubitis altus. De eo idem Lucianus in Ioue Tragœdo. Hinc nata hyperbole, Colossea magnitudine, in homines prægrandi corporis mole: quà sæpè Lucianus vtitur. r* Repentè factus

Lynceus.]

Lynceus.] *Lyncei perspicacitas in proverbium abijt quòd videret quæ sub terra forent. Idem de eo in Hermotimo, & in dialogo Menippi & Tiresiæ.* s Empedocles.] *Empedoclem hic notat, veluti quòd ipse quoq; de rebus naturalibus absurdè nugatus sit. Alludit autem ad id, quòd idem (vt quidam tradunt) in crateres Aetnæ præcipitauit se.* t Nonnihil perturbabar, ratus dæmonem.] *Dæmon ab antiquis dicebatur Deus, sapiens, genius, præses, fortunæ conciliator bonæ, vel aduersæ, hinc dicti sunt κακοδαίμονες, malorum & omnium infortuniorum autores: εὐδαίμονες, bonorum & virtutum datores. Dæmones verò dixerunt, qui à lunari globo, & à media aëris regione potens in terram imperium habent, & dominium in reliquas creaturas, vt Verumnus, Hippo, Priapus, &c.* * Nullum ego sum numen.] *Hoc carmen extat apud Homerum Odyss. π. sub persona Vlyssis, loquentis ad Telemachum filium: quòd Plutarchus in Commentario, cui titulus. Quo pacto quis intelligat se profecisse, monet vt semper habeamus in promptu, tanquam pharmacum aduersus venenum adulationis, aut vbi quis nos magnificentiùs quàm pro merito laudat.* u Altero oculo melius.] *Lignarij fabri lapidumq; sectores rubricata linea opus dirigunt, vnoq; oculo clauso rectitudinem eius metiuntur, ne vago amborum oculorum discursu norma rectitudinis conturbetur: vno enim oculo rectiùs cernimus quàm duobus, quia plures motus duobus, quàm vno excitantur: & quia radij oculi vtriusque non sine perturbatione in idem concidunt. Itaque cùm vno inspicimus oculo, ad rectum conspectum, tanquam regulam melius quod rectum est deprehendimus & iudicamus, vt author est Aristoteles in Probl. Hinc Pers. sat. 1:*

Non secus, ac si oculo rubricam dirigat vno.

Et Iuuenalis: — & statua meditatur prælia lusca. *id est, vno oculo clauso: quo ictus certior fieret. Sic enim bellatorum statuæ erigebantur, vno oculo clauso, vt homines imitarentur, qui vt rectiùs feriant, oculum claudere superinducto cilio consueuerunt.* x Ad Scythas.] *Scythas hodie Tartaros appellari, neoterici Cosmographi tectantur.* y Si quis producat multos.] *Amplificatio à simili.* z Verùm in vario.] *Vanum atque inutile studium plura possidendi.* A Vniuersa Græcia.]

Græcia.] *A collatione partium ac totius.* B In orbem obambulantes.] *Ciuitatum propria studia.* C Vitæ formicarum.] *Collatio formicarum.* D Myrmidonas.] *De Myrmidonum origine hæc apud veteres refertur historia. Inter Atticam & Peloponnesum, in faucibus Saronici sinus, sita est Aegina insula, Atticæ Athenisq; obiecta. In qua cùm regnaret Aeacus, Iuno totam insulam pestis corrupit: labe verò magis ac magis glisscente, hominibus insula despoliatur. Aeacus hanc solitudinem, ciuiumq; inopiam indignè ferens, Iouem patrem orat, vt iacturam hanc quoquo modo resarciat. Iupiter ingentem formicarum cæteruam, quam in proxima quercu conspicatus fuerat, in homines transformatam, filio donauit. Ab his Myrmidones, quoniam μύρμηξ Græcis formica est, nominati. Strabo verò libro 8. Aeginetas non à formicis natos: sed quòd formicarum in morem in specubus, effossisq; cauernis habitarent, hoc nomen accepisse memorat.* E Luna.] *Querela Lunæ, de Philosophorum contumelijs.* F Et tamen.] *Amplificatio ab immerito.* G Hæc igitur memineris.] *Epilogus.* H Etenim paulò pòst.] *Ascensus in cœlum, & ad ipsum Iouem. Et hactenus quidem hominum stultitiam & cupiditates persecutus est: iam & illa, quæ de dijs feruntur, eodem modo exaquitat.* I Tertio die.] *In Græco est τρίτας ἐπλησίασας τοῦ ἔρανος, pro τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ.* K Titanico vultu.] *Titanicum autem torum vocant ac tetricum, ac cuiusmodi fuisse feruntur veteres illi Titanes. Idem in Timone: Itaque promissa barba, reductisque supercilijs, secum murmurans nescio quid, accedit, Titanico vultu aspiciens.* L Attonitus.] ἐμβρόντητοι & ἐμβροντηθροι à Græcis κυρίως appellantur, quorum mens aut ictu fulminis, aut incredibili eius pauore obstupescit. *Verumque vocabulum per metaphoram ad alia transfertur: vt hic. Stupidum atque animi impotentem plerunque significat. Moschopulus:* καὶ ὁ ἐμβροντηθρὸς, ὁ ἔξω φρενῶν, ἀπὸ τῶν ἐπὶ τὸν τυφῶνα καὶ τὰ φερόμενα σκηπτῶν. *Demosthenes:* ὥσθ' ὑπὸ τοῦ τραύματος, ἐμβρόντητοι, εἴπερ τινὰ λέγεις. *Hos Latini attonitos dicunt. Celsus: Attonitos quoq; rarò videmus, quorum & corpus & mens stupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo:* ἀποπληξίαν *hunc Græci vocant. Ouidius Trist. 1:*

Non

Non aliter ſtupui, quàm qui Iouis ignibus ictus
Viuit, & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.

Xenophon αἰαῖαι. γ. & ἐκλωιτῶν ὀλ. vſus eſt his dictionibus. M Omnia dilucidè expoſui.] *Exponit Ioui cauſam aduentus ſui in cœlum. N* Nunc venit.] *Ridicula & inepta cura Iouis. O* Contentionem illorum.] *Eiuſdem expoſtulatio, quòd contemni incipiat. P* Erant autem huiuſmodi.] *Vota mortalium. Q* Exemplo Pyrrhonis.] *Gellius libro 11. capite 5. de Pyrrhonijs loquens ſcribit: Nihil enim decernunt, nihil conſtituunt: de his Cicero in Lucullo.* R Vota proponentibus.] *Sic fœdera ferientibus, operam precibus audiendis dare: id eſt, vacare. S* Ad proximam digreſſus ſellam.] *Iuramenta. T* Hinc ad ſacrificiorum.] *Sacrificia. V* Rurſum omiſsis his.] *Quæ cuique ſublimium imperare ſoleat. X* Cœnæ tempus.] *Conuiuia Deorum. Y* Iuxta Panem.] *De Pane pluribus in locis annotatum eſt, maximè in eiuſdem Luciani epigrammate de Echo & Pane, in Bis accuſato, in Deorum conuiuio, in Ganymedis dialogo, in alio Panos & Mercurij dialogo. Z* Ceres panem] *Ceres Opis & Saturni filia, Dea frugum fingitur: plerunque pro pane aut cibo accipi ſolet, ſecundum illud Terentij,* Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Cùm autem ab antiquis Dea iudicata ſit, quæ ve prima repererit, Plinius libr. 7. cap. 56. ſcribit. α* Optimus ille Ganymedes.] *Homerus enim à dijs raptum tradit ad pocillandum, vt dixi in dialogo Neptuni & Mercurij, & alijs in locis. β* Illa præcipuè.] *Ridiculum. γ* Hominum genus.] *Deſcriptio Philoſophorum. δ* Stultum, faſtuoſum.] *Mores. ε* In ſectas diuiſi.] *Sectæ. ζ* Virtutis nomen induerint.] *Habitus. η* Tragœdiarum hiſtrionibus.] *Collatio hiſtrionum. θ* Mortales quidem.] *Doctrina. ι* Apud ſeſe eſſe cœperint.] *Vitia domeſtica. κ* Dicta congerentes.] *Petulantia linguæ. λ* Hoc genus ſunt nobis.] *Epicurei, quos ſpeciatim notat, vt qui Deos eſſe negent. μ* Rem diuinam faciat.] *A' periculo exhortatio. ν* Comminuentur.]

Reiectio cauſa.

ANAXAP.

ΑΝΑΧΑΡΣΙΣ, ἢ περὶ Γυμνασίων.

ANACHARSIS, seu de Gymnasijs.

Vincentio Obsopœo interprete.

ARGVMENTVM.

DIsputant de gymnasijs siue exercitijs adolescentum, Anacharsis & Solon. Cuius rei occasio hæc fingitur. Quum Anacharsis Athenas ex Scythia profectus, vt & Solonem (qui temporibus illis pro sapientissimo habebatur) audiret, & Græcorum instituta ac mores cognosceret, fortè inter cætera iuuenes Athenienses inter se luctantes, ac mutuò in luto ac puluere sese prosternentes ac volutantes aspiceret, ignarus quid agerent, aut quorsum ea contentio pertineret, rem & causam à Solone perquirit: qui cùm exercitandi genus esse diceret, & laudem ac præmia certaminum corollas ac poma quædã commemoraret: ille ob tam paruas res tanto & tam acri studio illos inter se contendere, pro stulto ac deridẽdo putat. Proinde altero institutũ hoc vt suum commẽdante, altero verò ceu stultitiam atq; dementiam quandam ridente, paulatim eò venitur, vt Solon totam ciuitatis & informandæ iuuentutis rationem exponat. Ac primùm quidem, quibus disciplinis, quibusq; exemplis animos ac mentes ciuium informent, commemorat deinde & corporum exercitium, & qui finis eorundem, quæq; vtilitas sit, recenset: atque ea pars propria instituti argumenti est. Cæterùm quia finem, à dissimilitudine rerum & instrumentorum, & quòd hęc puerilia, ad seria certamina ac bella parum profutura videantur, Anacharsis iterum confutat, monetq; vt ista potius armorum exercitatione ad futuros casus sese parent. Solon solennium quoq; ludorũ auctoritatem & instituta, deinde publicum morem, & postremò etiam Lacedæmoniorum exemplum allegat: vbi tum ad Lacedæmoniorum ludos, & puerorum verberationes, ita respondet Anacharsis, vt videatur Lucianus reprehendendi magis causa illorũ mentionem facere, quàm ꝓ inhuma-

nitatem atq; sæuitiam istam laudet. Porrò videtur interim & illud voluisse Lucianus, ostendere videlicet rationem quandam qua iuuentus institui atque informari ad rempub. bene ac rectè possit, cuiusmodi & pleraque ea sunt quæ à Platone De legib. lib. 7. & 8. de educatione & institutione iuuentutis traduntur. Adeoque breui isto Solonis sermone omnia fermè ea Lucianus complexus est, quæ ille multis verbis & libris vix absoluit.

Αναχάρσιος καὶ Σόλων.

Αὗτα δὴ ὑμῖν, ὦ Σόλων, τίνος ἕνεκα οἱ νέοι ποιοῦσιν; οἱ μὲν αὐτῶν περιπλεκόμενοι, ἀπλόοι ἐπισκελίζουσιν, οἱ δὲ ἄγχουσι καὶ λυγίζουσι, καὶ ἐν ᾧ πηλῷ συναναφύροντα κυλινδόμενοι, ὥσπερ σύες. καί τοι κατ' ἀρχὰς ἀνοῦς ἀπλυσάμενοι (εἶδον γὰρ) λίπα τι ἠλείψαντο, καὶ κατέψησι μάλα ἁπλωτιαῶς ἄτερος τὸν ἕτερον ἐν ᾧ μέρει. μετὰ δὲ, οὐκ οἶδ' ὅ, τι πάθοντες, ὠθοῦσί τε ἀπλόοι διωνυκότες, καὶ τὰ μέτωπα συναράττουσιν, ὥσπερ οἱ κριοί. καὶ ἤν ἰδὼν ἀράμενος ἐκείνοσι τὸν ἕτερον ἐκ ζῶν σκελοῖν, ἀφῆκεν ἐς τὸ ἔδαφος,

Anacharsis. Solon.

Ac verò [a], ô Solon, quamobrem vestri faciunt iuuenes? Partim enim illorum complexi mutuò se supplantant, partim verò alius aliũ præfocat ac verberat, & cœno semet immiscent, volutantur q; perinde vt sues. At qui initiò statim exuti vestimentis (spectator enim assistebam) alter alterum vicissim & rasit, & vnxit oleo, valde pacatè & amicè: deinde verò nescio qua offensa dissociati, mutuò se de loco propulerunt innuentes, fronte q; arietantes concurrunt non secus atq; arietes. Et vide vt ille alterum sublatum cruribus humi pro-

λαφ, εἶτ' ἐπικαταπιεῶν, ἀνακύψαν οὐκ ἐᾷ, σιωπῶν μάστιγι τὸν πνιγόμενον. τὸν δ' ἐπιπλέξας αὐτῷ τὰ σκέλη, κατὰ τοῦ γαστέρα τὸν πῆχυν ἐπιβαλὼν τῷ λαιμῷ, ἄγχει ἄθλιον. ὁ δὲ παροκροτεῖ εἰς τὸν ὦμον, ἱκετεύων, οἶμαι, ὡς μὴ τέλεον ἀποπνιγείη. καὶ δὴ ἐκείνου ἕνεκα φείδοιτο μὴ μόνον, ἀλλ' ἀφανίσαντος τὸ χρῖσμα, καὶ τὸν βορβόρον ἀναπλήσαντος. ἐν ἱδρῶτι ἅμα πολλῷ, γέλωτα ἐμοὶ γοῦν παρέχουσιν, ὥσπερ οἱ ἰξύλαυροι ἐκ τῶν χειρῶν διολισθάνοντες. ἕτεροι δ' ἐν τῷ αὐλείῳ τῆς αὐλῆς τὸ αὐτὸ τοῦτο δρῶσιν, οὐκ ἐν πολῷ οὗτοί γε, ἀλλὰ ψάμμον τούτου βαθεῖαν ἐπιβαλόμενοι, ἐν τῷ ὀρύγματι ταράττουσί τε ἀλλήλους, καὶ αὐτοὶ ἐκκύντες πάλλουσι τοῦ λάκκου, ἀλεκτρυόνων δίκην, ὡς ἀφικτότεροι ἦσαν ἐν τοῖς συμπλοκαῖς, οἶμαι, τῆς ψάμμου τὸν ὄλισθον ἀφαιρούσας, καὶ βεβαιοτέραν ἐν ξηρῷ παρεχούσας τοῦ ἀντίλη-

mi prostrauerit, deinde in eum illapsus suspiciendi facultatē non permittit, in cœnū deorsum adigens. Postremò verò iam illius crura secundū ventrem cōplexus, circumiecto gutturi cubito, miserū arumnosè præfocat. Alter autem eius obuerberat humeros, supplicans, vt opinor, illi, ne prorsus præfocetur. Sed ne olei quidē gratia agūt modestiùs, ne luti aspergine inquinarentur: verùm obscurata vnctione, & luto cōpleti, largo sudore perfluentes, copiosam ridendi materiam mihi exhibent, veluti anguillæ è manibus elabentes. Rursus alij in aulæ area hoc ipsum sub Ioue facere consueuerunt, neq; tamen illi ipsi in cœno, sed profundam arenam subijcientes in fossa cōturbant se mutuò: ipsiq; vltrò spargunt puluerem, gallorum in morem, quò minus (vt mea fert ratio) in complexibus effugiant, arena omnem lubricitatem discludente, aduersarijq; comprehensionem firmiorem in arido sub-

ψιν. οἱ δὲ ὀρθοστάδην κινουμένοι καὶ αὐτοὶ παίουσιν ἀλλήλους πεφυσημένοι, καὶ λακτίζουσιν. οὗτοι γοῦν καὶ τὸν ὀδόντα ἔοικεν ἀφαιρεῖν ὁ κακοδαίμων, ὅτως αἵματος αὐτοῦ καὶ ψάμμου ἀναπίπλησαι τὸ στόμα, πυξ, ὡς ὁρᾷς, παταχθεὶς τῷ γνάθον. ἀλλ' ὅμως ὁ ἄρχων οὗτοι διίσταται αὐτοὺς, καὶ λύει τὴν μάχην. τὴν μαίρομαι γὰρ τῇ πορφυρίδι, τὸν ἀρχόντων τινὰ ἕνα εἶν ὁ καὶ ἐπωφελεῖ, καὶ τὴν παλάκην ἐπαινεῖ. ἄλλοι δὲ ἀλλαχόθι πάντες ἐγκουοῦσι. καὶ ἀναπηδῶσιν, ὥσπερ θέοντες, ἐπὶ τὸν αὐτὸν μένοντες, καὶ ἐς τὸ ἄνω σωματόμενοι, λακτίζουσι τὸν ἀέρα. ταῦτα δὲ ἐθέλω ἐδίνα, τίνος ἀγαθὸν ἂν εἴη ποιεῖν. ὡς ἔμοιγε μανία μᾶλλον ἐοικέναι δοκεῖ τὸ πρᾶγμα, καὶ οὐκ ἔστιν ὅστις ἂν ῥᾳδίως μεταπείσαι με, ὡς οὐ παραπαίουσιν οἱ ταῦτα δρῶντες. Σο. καὶ ἀπότως, ὦ Ἀνάχαρσι, διαῦτά σοι τὰ γιγνόμενα φαίνεται, ξένα τε, ὄντα,

ministrante. Cæterum[b] illi stantes erecto corpore pulueribus pleni, & ipsi mutuis semet afficiunt verberibus, & calcitrāt. Itaq; in felix ille & dētes expuenti similis esse videtur: adeò illi os totū & arena & sanguine oppletum est, palma (vt cernis) in maxillā percusso. Sed ne præses quidē ille inter eos pacē cōponit, ac pugnā inducta cōcordia dissoluit. Etenim purpura cōiectura facio, hunc esse vnū ex illis principē. Quin animosè quoq; cohortatur, & laudat eū qui alteri incussa in faciē palma plagā intulit. Porrò alij alibi omnes accelerātes in puluere veluti currētes subsiliūt, eodē in loco pmanentes: & in altū prosiliētes, calce lacessunt aēra. Quocirca ista p libēter scire velim, cuiq; cōpēdij aut vtilitatis gratia factitare soleant. Equidē omnino hæc res mihi videtur esse insania: nec quenquam esse arbitror, qui me facilè persuasum ab ista sententia abductius sit, vt non credam hos insigniter desipere, quibus studio est ista facere. SO. Ista mehercle, ô Anacharsi, non iniuriâ ita tibi videntur, cū & peregrina sint,

& multùm

καὶ πάμπολυ τὸς Σκυθικῶν ἐθῶν ἀπάδουσα. καθάπερ καὶ ὑμῖν πολλὰ εἰκὸς εἶναι μαθήματα καὶ ἐπιτηδεύματα, οἷς Ἕλληνες ἡμῖν ἀλόγοτα εἶναι δόξαντα ἄν, ἅ τις ὑμῶν, ὥσπερ σὺ νῦν, ἐπιταίη αὐτοῖς, πολὺ ἂν ἀλλὰ βάρβαρα ὦ γαθὲ· ὑπὸ μανία τὰ γιγνόμενά ἐστιν, ἀλλ' ἐφ' ὕβρει οὗτοι πάσχειν ἀναίνοντες, καὶ λυλίσιν ἐν τῷ πηλῷ, καὶ ἐπιπάλλοσι τοῦ λόγου, ἀλλ' ἔχει τινὰ χρεία οὐκ ἀτιρπῆ τὸ πρᾶγμα. καὶ ἀκμὴν ὁ μικρὰν ἐπάγει τοῖς σώμασιν. ἢν γὰρ ἐν δεξιῷ ψυχῇ, ὥσπερ οἶμαί σε ποιήσειν τῇ Ἑλλάδι, οὐκ ἂν μακρὰν τῆς καὶ αὐτὸς ἔσῃ τῶν πεπηλωμένων, καὶ λικονιμένων ὅτω τοιῶν πρᾶγμα ἀλλά τε ἅμα καὶ λυσιτελὲς εἶναι δόξει. Αν. Ἀπαγε, ὦ Σόλων, ὑμῖν ταῦτα γνοίη τὰ ὠφέλιμα καὶ τιρπνά· ἐμὲ δ' εἴ τις ὑμῶν τοιοῦτό τι δεξαθείη. ἔσται ὡς ὁ μάτλω διεξίωμεθα τὸν ἀκινάκλω: ἀτὰρ ἀπέ μοι, τί ὄνομα θῶμεν τοῖς γιγνομένοις, καὶ τί φῶμεν ποιεῖν αὐτός;

& multùm à moribus Scythicis abhorreãt: quêadmodũ & vobis non parũ multas disciplinas & corporis exercẽdi studia esse verisimile est, quæ nobis Græcis absurda et aliena esse viderentur, si quis quemadmodũ tu illis spectãdis arbiter asisteret. Atqui bonũ habe animum, ô amice: neq; enim ista insaniæ sunt opera, neq; impulsu cõtumeliæ hi mutuò se obuerberant, inq; cœno volutantur, aut semet conspergunt puluere: sed inest huic rei necesitas nõ inutcunda, neq; mediocrem vigorem adiungit corporibus. Itaq; si diutiùs, vt te planè facturũ opinor, in Græcia versatus fueris, nõ in longũ & tu vnus ex eorum eris numero, qui cœno oppleti sunt aut puluere. vsq; adeò res tibi videbitur & voluptuosa, & vtilis. AN. Apage ista à me, ô Solon. Vobis hæc oblectamẽta vtilitatem afferãt: me si quidẽ quis vestrũm ea affecerit cõtumelia, sentiet me haud nequicquam accinctũ esse acinace. Veruntamẽ dic mihi, q^d nomẽ huic rei indidistis, aut quidnam operis hoc facere dicamus.

Σόλ. ὁ μὲν χῶρος αὐτὸς, ὦ Ἀνάχαροι, γυμνάσιον ὑφ' ἡμῶν ὀνομάζεται, καὶ ἔστιν ἱερὸν Ἀπόλλωνος τοῦ Λυκείου. καὶ τὸ ἄγαλμα δὲ αὐτοῦ ὁρᾶς, τὸν ἐπὶ τῇ στήλῃ κεκνημαγόνον, τῇ ἀριστερᾷ μὲν τὸ τόξον ἔχοντα. ἡ δεξιὰ δὲ ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἀνακεκλασμένη, ὥσπερ ἐκ καμάτου μακροῦ ἀναπαυόμενον δηλοῦσι τὸν θεόν. τῶν γυμνασμάτων δὲ τούτων τὸ μὲν ἐν τῷ πυκνῷ κονίᾳ, πάλη καλεῖται, οἱ δὲ ἐν τῇ κόνει παλαίουσι καὶ αὐτοί. τὸ δὲ πάλαιν ἀπήλους ὀρθοτάλλω, παγκρατιάζειν λέγομεν. τὰ ἄλλα δ' ὑμῖν ὅσα γυμνάσια δοκεῖ, πυγμὴ καὶ δίσκος, καὶ τὸ ὑπερᾶλλεσθαι, ὧν ἁπάντων ἀγῶνας τιθέμεν καὶ ὁ κρατήσας, ἀεὶ τῶν ἐν δόξῃ κεῖται τῶν καθ' αὐτόν, καὶ ἀναιρεῖται τὰ ἆθλα.

Ανά. τὰ δὲ ἆθλα τίνα ὑμῖν ταῦτά ἐστιν; Σό. Ὀλυμπιάσι μὲν στέφανος ἐκ κοτίνου, Ἰσθμοῖ δὲ ἐκ πίτυος, ἐν Νεμέᾳ

So. Locus ille, ô Anacharsi, à nobis vocatur gymnasium, estque templum Apollinis Lycij. Cernis autem eius simulachrum quod supra statuam situm est, sinistra quidem arcum gerens: dextra verò supra caput refracta tanquam ex multa defatigatione Deum quiescentem indicat. Cæterum exercitiorum aliud quidem quod in cœno fit, Lucta vocatur. illi verò in pulvere quoque luctantur. Porrò eos qui erecto stant corpore, ac semet verberibus mutuis onerant, pancratio decertare dicimus. Sunt præterea & alia nobis eiusmodi gymnasia, & pugillatus, & disci, & saltus, quorum omnia certamina solemus proponere: quorum qui palmam adepius fuerit, is præstantissimus ex omnibus esse iudicatur, ac certaminis tollit præmia. An. Cuiusmodi verò sunt ista præmia?

So. In Olympijs corona oleagina, in Isthmijs pinea, in Nemeis

μίας ὑ σιλίνων πεπλεγμένων, Πυθοῖ ὑ μῆλα τ ἱερῶν τ θεῦ, παρ' ἡμῖν ὑ τοῖς Παναθηναίοις τὸ ἔλαιον τὸ ἐκ τ μορίας. τί γελᾶς, ὦ Ἀνάχαρσι, ἢ δι' ὅτι μικρά σοι ταῦτα εἶναι δοκεῖ; Αν. ἔκ, ἀπὸ πάνυ μικρά, ὦ Σόλων, καταλιπὼν τὰ ἄθλα καὶ ἄξια τοῖς τε δραθεῖσιν αὐτὰ, φιλοτιμεῖσθαι ἐπὶ τῇ μεγαλοδωρεᾷ, καὶ τοῖς ἀγωνιεῦσι αὐτοῖς, ὑπὲρ ἐκείνου πρὸ τοῦ ἀναιρεῖσθαι τ τυραννίδος, ὥστε μόλις ἔνεστι καὶ σιλίνων τοσαῦτα πονεῖν, καὶ λιμοδιωκόμενοι ἀγωνιῶντες πῶς ἀπόλωνται, καὶ κατακλωμένοι, ὡς δὴ ἐνὸν ἀπραγμόνως ὀπορῆσαι μόλις, ὅτῳ ἐπιθυμία, ἢ σιλίνου ἐστεφανῶσθαι ἢ πίτυος, μή τι πυκνῷ καταχρίσθαι τὸ πρόσωπον, μή τι παπτιλόμενον ἐν τοῖς γαστρὸς ὑπὸ τ ἀνταγωνιστῶν. Σό. ἀλλ' ἃ ἄνεστι δὴ ἐς ψιλὰ τὰ δεδόμενα ἡμᾶς ἀφελέπομεν· ταῦτα γὰρ δὴ σημεῖα τ νίκης, καὶ γνωρίσματα, οἵτινες οἱ κρατήσαντες· ἢ δὲ παρακολουθοῦσα τούτοις

meis ex apijs cōcinnata. Porrò aūt in Pythijs poma sacerdotes Apollinis proponere cō sueuerunt: cæterùm apud nos Athenienses oleum ex oliua. Quid aūt sublatis cachinnis risisti, Anacharsi? an ea hæc tibi visa sunt esse modica? AN. Nō, sed præmia omnibus modis clara atq; præstantia percēsuisti, ô Solon, cū digna ijs qui ea proponūt in certaminib9 ob munificentiā, tum etiam athletis qui ista nauiter consequi studeant. Itaque pomorum gratia atq; apiorum tanta antè laboriosè perferunt, & periclitantur, dum indignis modis præfocantur mutuò, ac inhonestis verberibus cæduntur: ita vt nō liceat sine negocio potiri malis, si quem cepisset pomorum desiderium, aut coronari apio, aut sertis pineis, cuius nullo luto defœdaretur facies, neque aduersarij eius ventrem pede calcitrassent.

SO. Atqui ô optime, nos non ad nuda tantùm dona intentos habemus oculos (etenim hæc saltē signa sunt atq; indicia victoriæ, p quæ victores cognoscūtur) cæterùm q̄ hæc comitat

δόξα, τ πανὸς ἀξία ζῆς νῦν νικῆσιν, ὑπὲρ ἧς καὶ κακλίζειν καλῶς ἔχει ζῆς θυρομφοῖς πλὴν εὔκλειαν ἐκ τ πόνων. ὁ γὰρ ἀρετῆ ἀρεσκόμενος ἂν αὐτῆ, ἀλλὰ καὶ τ ὀρεγόμενον αὐτῆς, πολλὰ τὰ δυσχερῆ, ἀνασχόμενον ἐν τῇ ἀρχῇ τότ' ἤδη τὸ λυσιτελὲς καὶ ἡδύ. τέλος ἐκ τ καμάτων πεφυκόν. Αν. τ τοφῆς, ὦ Σόλων, τὸ τέλος ἡδὺ καὶ λυσιτελὲς, ὅτι πάντες αὐτὸς ὄψοντα ἐστεφανωμένος, καὶ ἐπὶ τῇ νίκῃ ἐπαινούντα, πολὺ πρότερον οἰκτείραντες ἐπὶ τοῖς πληγαῖς. οἱ δ' ἀναμενοῦσιν, ἀντὶ τ πόνων μέλλα καὶ σέλινα ἔχοντες. Σό ἄφρος εἶ, φημί, τ ἡμετέρων ἔτι, μετὰ μικρὸν δὲ ἅπαντα σοι δόξει περὶ αὐτῶν, ἐπαλλὰν ἐς τὰς πανηγύρεις ἀπιὼν, ὁρᾶς τοσοῦτον πλῆθος ἀνθρώπων συνεγόμενον ἐπὶ τὴν θέαν τῶν τοιούτων, καὶ θέατρα μυείαν ἀνθρ συμπληρόμενα, καὶ τὸς ἀγωνιστὰς

gloria, quauis re digna videtur esse victoribus: pro qua consequenda etiam in ventrem calcitrari, præclarum est venãtibus gloriam ex laboribus. Neque enim hæc citra sudorem atq; laborẽ contingit mortalibus, sed illius flagrantẽ desiderio, opotet sub initiũ multa dura perpeti: quibus nauiter perpessis, illi dulcis & tantopere exoptatus finis è laboribus expectandus est. AN. Húncne finem ais, ô Solon, dulcem atq; vtilem, vt ab omnibus viridi redimiti corona conspiciantur, atque ob victoriam laude vehantur, quorum paulò antè nemo non ob indigna verbera misertus est, cæterùm nunc mirifica felicitate perfruuntur ditati pomis atque apijs? SO. Nostrorum rerum etiamnum imperitus esse vidêre: non multò verò pòst alia tua erit super hisce rebus sententia, posteaquam in frequentissimos Græcorum conuentus profictus videris tanta hominum multitudinem collectam ad illorum confluxisse spectaculum ac theatra multis millibus hominum repleta, athletas

φὰς ἐπαινουμένους· τὴν δὲ μὴ νικήσαντα αὐτὴν, ἰσόθεον νομιζόμενον. Αν. αὐτὸ τοῦτο, ὦ Σόλων, καὶ τὸ οἰκτιστόν ἐστιν, εἰ μὴ ἐπ' ὀλίγων ταῦτα πάσχουσιν, ἀλλὰ ἐν τοσούτοις θεατῶν, καὶ μαρτυρούσης τῆς ὕβρεως, οἱ ἀγαθοὶ ἀναλαμονίσουσιν αὐτοὺς, αἵματι φαινομένους ὀρῶντες, ἢ ἀρχομένους πρὸς τὴν ἀνοιπάλων. Ταῦτα γὰρ τὰ ἀναλαμονίσματα πρόσεστι τῇ νίκῃ αὐτῶν. παρ' ἡμῖν δὲ τοῖς Σκύθαις, εἴ τις, ὦ Σόλων, ἢ πατάξῃ τινὰ τῶν πολιτῶν, ἢ ἀναπνίξῃ πρόσπεσὼν, ἢ θοιμάτιον περιρρήξῃ, μιγάλας εἰ πρεσβύται τὰς ζημίας ἐπάγουσι, κἂν ἐπ' ὀλίγων τῶν μαρτύρων τοῦ πάθους, ὅτι γε ἐν τοιούτοις θεάτροις, οἷα σὺ διεξῇς. τὸ ἰσθμοῖ, καὶ τὸ ἐν ὀλυμπίᾳ. ἀμελῶ ἀπὸ τοῦ ἀγωνιστὰς οἰκτίρων μοι ἔπεσιν, ὧν πάσχουσι, τὴν δὲ θεάτων, ὃς φῆς ἀπαν-

tas verò ipsos diuinis efferri laudibus: porrò eum qui præconis voce victor pronunciatus fuerit, ab omnibus propemodum Deum existimari. ANA. Hoc ipsum quod dixisti ô Solon, longè miserrimum est, quòd non paucis præsentibus tam infanda patiuntur, sed in tanta spectantium corona atq celebritate, qui acceptæ cõtumeliæ testes sunt oculatissimi, illi nimirum eos felices esse pronunciabunt, quos vident sanguine perfluere, aut à suis aduersariis compresso gutture præfocari. Hæc enim summa felicitas illorum præstò est victoriæ. Sed enim apud nos Scythas si quis, Solon, vel vnum è ciuibus pulsauerit, aut obuiam factus è via detruserit, aut veste disciderit, graui mulcta in eum animaduertunt senes, tametsi hoc ipsum vel paucis præsentibus arbitrij quispiam passus fuerit. taceo in tam numerosis spectaculis, cuiusmodi tu percenses in Isthmo celebrari, aut Olympia. Cæterùm athletarum mehercle vicem ex animo doleo, eorum nomine quæ ab illis sufferenda sunt. Spectatorum verò dementiam, quos tu ex

ἁπανταχόθεν τοὺς ἀείδους παραγίγνεσθαι ἐς τὰς πανηγύρεις. καὶ πάνυ θαυμάζω, εἰ τἀναγκαῖα πράττεις σχολάζεσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις. οὐ γὰρ ἐκείνοπω δυνάμεθα καταγνῶναι, ὅτι ἥδιστον αὐτοῖς ὁρᾶν παιομένους καὶ καταπηγνυμένους ἀνθρώπους, πρὸς τὸν γιὼ ἀρατόμενοι, καὶ σωτριβόμενοι ὑπ' ἀλλήλων. Σό. εἰ καιρὸς ἦν, ὦ Ἀνάχαρσι, Ὀλυμπίων ἢ Ἰσθμίων ἢ Πανεθηναίων, αὐτὸ ἂν σε τὸ γιγνόμενον ἐδίδαξεν, ὡς οὐ μάτην ἐσπουδάκαμεν ἐπὶ τούτοις· οὐ γὰρ ὅτω λέγων ἄν τις πεισειεν σε τὴν ἀλογίαν ταύτην φρονοῦντα, ὡς εἰ καθεζόμενος αὐτὸς ἐν μέσοις τοῖς θεαταῖς, βλέποις ἀρετὰς ἀνδρῶν, καὶ κάλλη σωμάτων, καὶ ἀνδρείας θαυμαστὰς, καὶ ἐμπειρίας ἀδυνάτους, καὶ ἰσχὺν ἄμαχον, καὶ τόλμαν καὶ φιλοτιμίαν, καὶ γνώμας ἀνυπόπτους, καὶ σπουδὴν ἄληπτον ὑπὲρ τῆς νίκης. τοῦ γὰρ

omnibus locis optimos quoque ad ludos visendos eis confluere, demiror magnopere, si negocijs necessarijs posthabitis, hisce rebus vacare non vereatur. Nondum enim illud possum intelligere, quidnam oblectamenti, quid voluptatis denique hoc illis afferat, si videant homines cædi verberibus atq; decertãtes tũ humi prosterni, inq; vicem à se mutuò cõteri. SO. Si iã tempus esset, Anacharsi, aut Olympiorum, aut Isthmiorũ, aut Quinquatriũ, ipsa res perfacilè docuisset, quàm non frustra aut temerè harum rerum studiosi simus. Meq; enim quispiã ita nudè percensendo rerum quæ ibi geruntur, voluptatem illam tibi ita persuaserit, quasi ipse in medijs sedens spectatoribus virorum virtutes cerneres, & corporum excellentiũ formositates, & habiles admirandorum membrorum vigores, multaq; præclara experientiæ documenta, & vim inexpugnabilem, & audaciam, & ambitiosam contentionem, & sententias nullo modo vincibiles, atq; indefatigatũ pro consequenda victoria studium.

Sat

ἐν γὰρ δὴ οἶδα, ὡς οὐκ ἂν ἐπαύσω ἐπαινῶν καὶ ἐπιβοῶν, καὶ ἐπιρροιζῶν. Αν. νὴ Δί', ὦ Σόλων, καὶ ἐπιγελῶν γε πάσεται, καὶ ἐπιχλευάζων. ἅπαντα γὰρ, ὅσα κατηριθμόσω ἐκεῖνα, τὰς ἀρετὰς, καὶ τὰς εὐεξίας, καὶ τὰ κάλλη, καὶ τόλμαν ὁρῶ, ἀδηνὸς μεγάλης ἕνεκα πρᾶγμα πολυμερᾶς ὑμῖν, ὅτε πατρίδα κινδυνευούσης, ὅτε χώρας πορθουμένης, ὅτε φίλων καὶ οἰκείων πᾶς ὕβρει ἀπαγομένων. ὥστε τοσούτῳ γενοιότεροι ἂν εἶεν ἄρα εἰσὶν ἢ, ὥς φῆς, ὄντες, μάτην τοσαῦτα πάσχοντες, καὶ ταλαιπωρούμενοι, καὶ ἀσχημονοῦντες τὰ κάλλη καὶ τὰ μεγέθη τῇ ψάμμῳ, καὶ τοῖς ὑποπτίοις, ὡς μάλα καὶ κοτίνου ἐπιρρεῖς γεγονότο νικῶντες. ἀεὶ γάρ μοι ἀεὶ μεμνῆσθαι τῶν ἄθλων, τοιούτων ὄντων. ἐπὰν ἀπ' μοι, πάντες αὐτὰ λαμβανουσιν οἱ ἀγωνισαί; Σό. οὐδαμῶς, ἀλλ' εἷς ἐξ ἁπάντων, ὁ κρατήσας αὐτῶν.

Sat enim scio te istâ spectantem nullum finem facturum laudandi & exclamandi & applaudēdi. AN. Et per Iouem, ô Solon, etiam ridendi & subsannandi. Siquidē hæc quæ enumerâsti, nempe virtutes, ac corporū habitudines & pulchritudines, & interritam audaciam, nullius magnæ rei gratia, atq; adeò nequicquam vobis perire video, cùm neque periclitetur patria, neque regio incendijs atq; populationibus diuexetur, neq; amici aut domestici ad iniuriam rapiantur. Itaq; hoc magis mihi risu digni videntur viri illi, vt tu ais, optimi, frustra tanta sufferētes, talibusq; difficultatib. cōflictantes, & eas pulchritudines & heroicas corporū proceritates ita turpiter arena atq; tumentib. vulnerib. fœdantes, vt parta victoria pomo aut pinu potiātur. Semper verò mihi voluptati erit talium certaminum recordatio. Veruntamen die mihi, omnibusne athletis talia cedunt præmia? SO. Nequaquam, sed vni ex omnibus, qui cæterorū victor extiterit.

Ἀνά.

ANA.

Αναχ. ἔτ' ὦ Σόλων, ἐπὶ τῷ ἀδήλῳ, καὶ ἀμφιβόλῳ τῆς νίκης τοσοῦτοι πονοῦσι, καὶ ταῦτ' ἀδότες ὅτι ὁ μὲν νικῶν, εἰς ἔσται πάντως, οἱ δὲ ἡττώμενοι πάμπολλοι, μάτην ἄθλιοι πληγὰς, οὐδὲ καὶ τραύματα λαμβάνουσιν; Σόλ. ἔοικας, ὦ Ἀνάχαρσι, μηδὲν πόρρω ἐνενοηκέναι πολιτείας ὀρθῆς περὶ μηδέν. ὁ γὰρ ἂν τὰ καλλίστα τῶν ἐν τῷ λόγῳ τιθῶν, οὐδὲν γέ σοι μέλλοιμι ποτὲ ἀδικεῖν, ὅπως ἂν τὰ κάλλιστα οἰκοδομῇ πόλις, καὶ ὅπως ἂν ἄριστοι γένοιντο οἱ πολῖται αὐτῇ, ἐπαινέσοιμι τοῖς καὶ τὰς ἀσκήσεις ταύτας, καὶ τὴν φιλοτιμίαν, ἣν φιλοτιμούμενοι πρὸς αὐτὰς, καὶ ἄσκοιεν, ὅτι πολὺ τὸ χρήσιμον ἔχουσιν ἐγκαταμιγνύμενον τοῖς πόνοις, εἰ καὶ νῦν μάτην σπουδάζειν δοκοῦσι. Ανά. καὶ μὴν, ὦ Σόλων, καταδεῦρο ἄλλο ἀφ' τῆς Σκυθίας ἥκω παρ' ὑμᾶς, τοσοῦτον μὴ τῶν διοδοῦς, μέγαν τε Εὔξεινον καὶ δυσχείμερον περάσας, ἵ ὅπως νόμους τε τοῖς

ANA. Ergo Solon pro tam obscura atq; ancipiti victoria tam multi semet insanis cõficiunt laboribus, præsertim nõ ignorantes vnũ prorsus ex omnib. fore qui victor declarandus sit, reliquos aũt vincendos, atq; neq̃ icquam verba & vulnera miserè susceptures? SO. Videris, ô Anacharsi, Reip. bene institutæ statum prorsus nihil intelligere. Neq; enim alioqui nostræ gentis ritus atque mores pulcherrimos in vituperationem poneres. Nam si quando tibi curæ erit nosse quomodo omnium optimè administranda sit Respub. tum qua ratione ciues in ea quamoptimi reddendi sint, laudabis haudubiè & tu tunc illorum exercitia, neq; non ambitionem cui in hisce gymnasis dediti seruiunt. Scies quoq; permultum fructus eos capere, qui his ipsis commixtus est laboribus, vtcunque nunc tibi inani studio operam dare videantur. AN. Atqui ego, ô Solon, nullius rei gratia ex Scythia ad vos profectus sum tantum emensus itineris, magno Euxino atq; tempestuoso traiecto, quàm vt

Græco-

ἑλλήνων νόμους μάθοιμι, καὶ ἔθη παρ' ὑμῖν καταμανθάνοιμι, καὶ πολιτείαν τὴν ἀρίστην ἐκμιμήσαιμι. διὸ καί σε μάλιστα φίλον, ἐξ ἁπάντων Ἀθηναίων, καὶ ξένων πεποιούμην κατὰ λόγον, ἐπειδὴ ἤκουον νόμων τινῶν ξυγγραφεὺς εἶναί σε, καὶ ἐθῶν τῶν ἀρίστων εὑρετὴν, καὶ ἐπιτηδευμάτων ὀφελίμων εἰσηγητὴν, καὶ ὅλως, πολιτείας τινὸς συνθέτην. ὥστε εἰ ἄρα φθάνοις διδάσκων με, καὶ μαθητὴν ποιούμενος, ὡς ἔγωγε ἥδεως ἂν ἀκοιτός σοι καὶ ἄποδος σπουδαζόμενος, εἰς ὅσον ἂν αὐτὸς δύναμαι, ἐγχειρῶν, μιμνῶν ἐπαρκέσαι περὶ πολιτείας τι καὶ νόμων διεξιόντι. Σό. τὰ μὲν πάντα εὐάδιον, ὦ ἑταῖρε, διελθεῖν ἐν βραχεῖ. ἀλλὰ κατὰ μέρη ἕκαστα, οἷα μὲν περὶ θεῶν, οἷα δὲ περὶ γονέων, ἢ περὶ γάμων, ἢ τῶν ἄλλων διοικεῖ ἡμῖν ἃ δὲ περὶ τῶν νέων γιγνώσκομεν, καὶ ὅπως αὐτοῖς χρώμεθα,

Græcorum leges perdiscere, ac mores illorũ præsens perscrutarer, tũ vt optimã Reip. formam multo studio cognoscerem. Quapropter te mihi potissimũm ex omnib. Athenienſibus atq; peregrinis amicum adiungendum curaui, posteaquam inaudissem & optimarum legum scriptorẽ, morumq; præstantissimorum inuentorem te esse comperi, neq; non vtilium institutorũ interpretem: in summa, totius Reip. formatorẽ. Itaq; haudquaquam tu cupidior es me docendi, tuumq; discipulum faciendi, quã ego sum auidus discendi, adeò ut tibi & incibatus & sitibundus assidens, quoadusq; tu docendi laborib. par esse possis, dictis tuis inhians, audire te super Reip. institutis & legib. differentem cõcupiscam. SO. Equidem omnia breuiter perstringere, ô amice, haudquaquam facile aut promptum est. Gradatim tamen ac pedetentim ingressus cognosces singula, cuiusmodi nobis de diis, aut parentibus, aut nuptijs, aut alijs visa atque constituta sint. Cæterũ quæ de iuuenibus decreuimus, tum quemadmodum illis vtamur,

ἐπιδιδὰν πρῶτον ἄρξωνται συνιέναι τι τοῦ βελτίονος, καὶ τῷ σώματι ἀνδρίζεσθαι, καὶ ὑφίστασθαι τὰς πόνους, ταῦτα ἤδη σοι διεξιέναι, ὡς μάθοις, οὗ τινος χάριν τὰς ἀσκήσεις ταύτας προτιθέκαμεν αὐτοῖς, καὶ δι' ἃς πονεῖν τὸ σῶμα καταναγκάζομεν, οὐ μόνον ἕνεκα τῶν ἀγώνων, ὅπως τὰ ἄθλα διανυόντες ἀναρρεῖσθαι (ἐπ' ἐκεῖνα μὲν γὰρ ὀλίγοι παντὸς ἐξ ἁπάντων χωροῦσιν) ἀλλὰ μεῖζόν τι ἁπάσῃ τῇ πόλει ἀγαθὸν ἐκ τούτου, καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις πρόσκτημα. κοινὸς γὰρ τις ἀγὼν ἅπασι τοῖς ἀγαθοῖς πολίταις πρόκειται, καὶ στέφανος, ὃ πίτυος, ὃ δὲ λεύκης ἢ σελίνου, ἀλλ' ὃς ἐν αὐτῷ συλλαβὼν ἔχει τὴν ἀνθρώπων εὐδαιμονίαν. οἷον εὐανδρείαν λέγω αὐτὴ τε ἑκάστου ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τῆς πατρίδος, καὶ πλοῦτον, καὶ δόξαν, καὶ ἑορτῶν πατρίων ἀπόλαυσιν, καὶ οἰκείων σωτηρίαν,

vbi iam primùm quod rectius est sapere cœperint, & corpore maturiores facti, laborum patientes euaserint: hæc tibi in præsentia percensere mihi deliberatum est, vt intelligas cuius gratia hæc illis exercitia proponere soleamus, tum quamobrem assiduis laboribus eosdem corpora exercere cogamus. Non profectò certaminum saltem gratia, vt præmia queant consequi (ad ea enim celebranda omniño perpauci illorum perueniunt) sed ob fructum longè maiorem qui inde ad vniuersam manat Remp. & quo ipsi fruuntur consimiliter. Siquidem aliud quoddam commune omnib. bonis ciuibus certamen est propositum, & corona non pinea, aut oleagina, aut contexta ex apijs, sed quæ in se comprehensim vniuersam hominum felicitatem complectatur, nempe libertatem dico, quæ cuiusque priuatim est, & communiter patriæ: prætereà diuitias, gloriam, honoris ac dignitatis gradus amplissimos, solennitatúmque patriæ fruitionem, rerum familiarium salutem

σκείαν, καὶ σωφρόνως τὰ λοιπὰ, ὧν ἄν τις εὔξαιτο γένοιτο οἱ παρὰ τῶν θεῶν. Ταῦτα πάντα τοῦ στεφάνου, ὃν φημι, συναπέπλεκται, καὶ ἐκ τῶν ἀγώνων ἐκείνων παρεγένετο, ἐφ' ὃν οἱ ἀσκήσεις ἄνται, καὶ οἱ πόνοι ἔγκειν. Ανά. ἄιτα, ὦ θαυμάσιε Σόλων, διαῦτά μοι καὶ τηλικαῦτα ἔχων ἆθλα διεξίεναι, μῆλα καὶ σέλινα δίκαιον, καὶ θαλλὸν ἐλαίας ἀγείας, καὶ πίτυν. Σό. καὶ μὰν, ὦ Αναχαρσι, οὐδ' ἐκεῖνά σοι ἔτι δόξει μικρὰ εἶναι, ὁπόταν ἃ λέγω, διαταμαθοις. ἀεὶ γὰρ τοι τῆς αὐτῆς γνώμης γίγνεται, καὶ μέρη πάντα ταῦτα ὄντα μικρὰ τοῦ μέλλοντος ἐκείνου ἀγῶνος, καὶ τοῦ στεφάνου, ὃν κατέλιξα τοῦ παυσαμένου. ὁ δὲ λόγος, οὐκ οἶδ' ὅπως ὑπὸ δὰς τὰ ταξιν, ἐκείσαν πρότερον ἐπεμνήσθη, τῶν ἀθλοῦ γιγνομένων, καὶ Ολυμπιάσι, καὶ ἐν Νεμέᾳ. πολὺ ἐπὰ νῦ (σχολὴ γὰρ ἄγορῶν, καὶ οὐ,

lutem: atq; vt summatim dicam, pulcherrima quæq; quæ à dijs immortalibus quispiã assiduis votis sibi dari soleat expetere. Ex ijs omnibus ea quam dixi corona concinnata est, eáque ex certamine paranda contingũt, ad quod hæc exercitia atque labores ducunt. ANA. *At tu, ô multis modis admirande Solon, cùm talia ac tanta mihi percensenda haberes præmia, poma atque apia commemoras, ac virentem sylvestris oleæ ramum & pinum?* SO. *Atqui, ô Anacharsi, ne illa quidem tibi videbuntur modica, vbi quæ dicturus sum, intellexeris. Eodem enim consilio fiunt & illa, suntq; planè partes quædam exiguæ maioris illius certaminis atque coronæ per omnia felicis quam percensui. Nescio verò quo pacto oratio nostra confusa narrandi serie, ordine penitus præposterò, horũ prius commeminit quæ in Isthmo atque Olympijs & Nemea fieri consueuerunt. Veruntamen nos (summus enim ociosi, & tu-*

καὶ σὺ, ὡς φῆς, πεθυμῇ ἀκούειν) ἀναδραμούμεθα ῥᾳδίως πρὸς τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸν κοινὸν ἀγῶνα, δι' ὃν φημι πάντα ταῦτα ἐπιτηδεύεσθαι. Αναλ. ἄμεινον, ὦ Σόλων, οὕτω. κατ' ὀλίγον γὰρ ἂν ἡμῖν ὁ λόγος μᾶλλον προχωροίη. καὶ τάχ' ἂν ἴσως ἀφ' ὧν τῶν πρεσθείων, μηδὲ ἐκείνων ἔτι κατατιλᾶν εἴ τινα ἴδοιμι σεμνυνόμενον κοσίνῳ ἢ σεσίνῳ ἐστεφανωμένον. ἀλλ' ἐὰν δοκῶ, εἰς τὸ σύσκιον ἐκεῖσε ἀπιτθόντες, καθίσωμεν ἐπὶ τῶν θάκων, ὡς μὴ ἐνοχλοῖεν ἡμῖν ἐπικεκραγότες τοῖς παλαίουσιν. ἄλλως τε (ἀρύσεται γὰρ) οὐδὲ τὸν ἥλιον ἔτι ῥᾳδίως ἀνέχομαι, ὀξὺ καὶ φλογώδη, ἐμπίπτοντα γυμνῇ τῇ κεφαλῇ· τὸν γὰρ πῖλόν μοι ἀφελεῖν οἴκοθεν ἔδοξεν, ὡς μὴ μόνος ἐν ὑμῖν ξενίζοιμι τῷ σχήματι. ἡ δὲ ὥρα τοῦ ἔτους, ὅτι πυρ τὸ πυρωδέστατόν ἐστι τοῦ ἀέρος, ὃν ὑμεῖς καύματα φατὲ, πάντα καταφλέγουσα, καὶ τὸν ἀέρα ξηρὸν καὶ δακαῦ τιθεῖσα, ὅ, τι

ot tu, vt ais, audiendi cupidus es) facilè ad principium recurremus, ac commune illud certamen, cuius adminiculo omnia hæc parari confirmaui. AN. Præstat equidẽ ita facere. Inter eũdũ verò in lõgũ nobis profluxit oratio. Et fortasse his citiõ iã persuadebor ne quem posthac ampliùs subsannem, quẽcunque oleastro aut apio coronatum grauiùs atque iactantiùs incedentem conspexero. Ac si videtur, sub illam opacam progressi consideamus, ne illi disceptantes sua vociferatione nos conturbent. Quin aliàs etiam Solis (quid enim dissimulem?) sum impatiens, ita acuti & feruentis & nudum caput infestantis. Etenim tiaram domi consultò mihi abstuli, ne solus hic inter vos peregrino & insueto habitu obambularẽ. Et iã quoq; anni tempus est quod sydus illud feruentissimũ exoritur, quod vos Canem dicitis, omnia exurens, aërémque ariditate & calore infestum faciens,

Sole

ἥλιον κατὰ μεσημβρίαν, ἤδη ὑπὲρ κεφαλῆς ἐπικείμενον, φλογμὸν τοῦτον οὐ φορητὸν ἐπάγει τοῖς σώμασιν. ὥστε καί σου θαυμάζω, ὅπως γηραὸς ἤδη ἄνθρωπος, οὔτε ἰδίας πρὸς τὸ θάλπος, ὥσπερ ἐγὼ, οὔτε ὅλως ἐνοχλουμένῳ ἔοικας, οὐδὲ περιβλέπεις σύσκιόν τι, ἔνθα ὑποδύσῃ, ἀλλὰ δέχῃ τὸν ἥλιον ἀναμαρῶς. Σόλ. οἱ μάταιοι γὰρ οὗτοι πόνοι, ὦ Ἀναχάρσι, καὶ ἀσυνχεῖς ἐν τῷ πηλῷ κυβιστήσεις, καὶ ἀπάθειαι ἐν τῇ ψάμμῳ τάλαιπωρείαι, τοῦτο ὑμῖν τὸ ἀμωτήριον παρέχουσι πρὸς τὰς τοῦ ἡλίου βολάς. καὶ οὐκ ἔτι πίλου δεόμεθα, ὃς τοῦ ἀκτῖνα κωλύσει καθικνεῖσθαι τῆς κεφαλῆς. ἀπίωμεν δ' οὖν, καὶ ὅπως μὴ, καθάπερ νόμοις, πρόσχῃς, οἷς ἂν λέγω πρὸς σὲ, ὡς ἐξάπαντος πιστεύειν αὐτοῖς, ἀλλ' ἔνθα ἄν σοι μὴ ὀρθῶς τι λέγεσθαι δοκῇ, ἀντιλέγειν ἐνθύς, καὶ διορθώσειν τὸν λόγον.

Sole circa meridiem supra caput assistente, & eiusmodi feruorem intolerabilem corporibus inducente. Itaq; demiror qui fiat, vt tu, cùm ætate sis planè confecta, non perinde vt ego sudore perfluas: neq; prorsus à Sole infestari videris: neque vspiam locum vmbrosum exploras quem subires, sed æstum facilè & patienter toleras. SO. *Inanes illi & superuacanei labores, ô Anacharsi, & assiduæ in cœno volutationes subaëriæ, præterea in arena miseriæ, nobis hoc præstant, vt feruentis Solis radios facilè contēnamus: neq; ampliùs egemus pileo, vt Solem à contingendo capite prohibeat. Itaque sub vmbram concedamus. Noli verò ijs quæ dicturus sum, tanquam legibus mentem adhibere, vt per omnia fidem illis habeas: sed vbicunque aliquid parum rectè tibi dixisse videbor, statim illud contradicendo refelle, ac verba mea emendato.*

ἀμφοῖν γὰρ θατέρου πάντως οὐκ ἂν ἁμάρτοιμι, ἢ σὲ βεβαίως πεισθῆναι, ἐκχέαντα ὁπόσα οἴει ἀντιλεκτέα εἶναι, ἢ ἐμὲ ἀναδιδαχθῆναι, ὡς οὐκ ὀρθῶς γιγνώσκω περὶ αὐτῶν. καὶ ἐν τούτῳ πᾶσα ἄν σοι ἡ πόλις ἡ Ἀθηναίων, οὐκ ἂν φθάνοι χάριν ὁμολογοῦσα. ὅσῳ γὰρ ἂν ἐμὲ παιδεύσῃς, καὶ μετατιθῇς πρὸς τὸ βέλτιον, ἐκείνῃ τὰ μέγιστα ἔσῃ ὠφελημένος. οὐδὲν γὰρ ἂν ἀπκρυψάμην αὐτοῦ, ἀλλ' εὐθὺς εἰς τὸ μέσον καταθήσω φέρων. καὶ κατασὰς ἐν τῇ Πνυκὶ, ἐρῶ πρὸς ἅπαντας· ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐγὼ μὲν ὑμῖν ἔγραψα νόμους, οἵους ἂν ὤμην ὠφελιμωτάτους ἔσεσθαι τῇ πόλει. ὁ δὲ ξένος οὗτος, δείξας σὲ, ὦ Ἀναχαρσι, Σκύθης μὲν ὤν, σοφὸς δὲ ὤν, μετεπαίδευσέ με, καὶ ἄλλα βελτίω μαθήματα καὶ ἐπιτηδεύματα ἐδιδάξατο. ὥστε

Etenim ab horum duorum alterutro me omnino haud aberraturum existimo. aut enim tibi constanter persuadebo, si non dissimulanter habueris quæ contradicenda sunt: aut ego de integro discam quam non rectè de his senserim atque statuerim: quo nomine vniuersa Atheniensium Respublica tibi prolixè aget gratias. Quantum me enim docueris, atque ad saniorem sententiam suadendo pertraxeris, illam maximis beneficijs tibi obstringes. Neque hoc eam celabo, sed statim in medium adferam, ac stans in senatu his verbis vniuersos compellabo: Ego quidem vobis, ô ciues Atheniensis, leges conscripsi, quas ego Reipublicæ vtilissimas fore arbitrabar. At hic hospes (te, ô Anacharsi, digito commonstrato) tametsi oriundus est ex Scythia, vir tamen multa ornatus sapientia, aliter mihi persuasit, & disciplinis vitæq; institutis longè melioribus imbuit.

Ita

ἐστὶν ἀνὴρ ἀγρότης ὑμῶν ὁ ἀνὴρ ἀναγεγράφθαι, καὶ χαλκῆν αὐτὸν ἀνατίθεσθαι παρὰ τὸν ἐπώνυμον ἐν πόλει, παρὰ τῷ Ἀθηνᾶν. καὶ τί ἴσθι, ὡς οὐκ ἀσχημονοῦσι Ἀθηναίων πόλις, παρὰ βάρβαρον καὶ ξένον τὰ συμφέροντα ἐκμανθάνοντες. ΑΝ. Τί δὲ ἐκεῖνο λῶ ἄρα, ὃ ἐγὼ περὶ ὑμῶν ἤκουον Ἀθηναίων, ὡς εἴη τι ἔρωνες ἐν τοῖς λόγοις· ἐπεὶ πόθεν ἂν ἐγὼ νομάς, καὶ πλάνης ἄνθρωπος, ἐφ' ἡμάξης βεβιωκώς, ἄλλοτε ἄλλῃ γῆ ἀμείβων, πόλιν ἢ ὅτε οἰκήσας πώποτε, οὔτε ἄλλοτε, ἢ νῦν ἑωρακώς, περὶ πολιτείας διεξίοιμι, καὶ διδάσκοιμι αὐτόχθονας ἄνδρας πόλιν ταύτην ἀρχαιοτάτην, τοσούτοις ἤδη χρόνοις ἐν εὐνομίᾳ διατεκνικότας, καὶ μάλιστα σὲ, ὦ Σόλων, ὦ τί, ὡς φασὶν, ἐξ ἀρχῆς καὶ μάθημα ἐγένετο, ἐπίστασθαι, ὅπως ἂν ἅπαντα πόλις οἰκοῖτο, καὶ οἷς τισὶ νόμοις χρωμένη εὐδαιμονήσοι.

Itaq; e ob sua in Rep. merita, ciuitate donetur, ac æneā illi statuam apud reliquos huius vrbis proceres erigite apud Mineruam. Persuasissimum verò habe, ciues Athenenses sibi nequaquam dedecori fore existimaturos, ab homine peregrino atque barbaro ea perdiscere, quæ sunt ex vsu Reip. ANA. Hoc equidem erat quod ego de vobis Atheniensibus audieram, quòd in omnibus ferè sermonibus nasuti essetis illusores. Vnde enim ego homo agrestis & erro, qui omnem ætatem meam in plaustris degens contriui, subinde solum pro solo mutans, quique nunquam in vlla ciuitate habitaui, neque vnquam vllam nisi nunc primùm vidi, de administranda Rep. verba facerem, atq; adeò docerem homines indigenas hanc vrbem clarissimā optimis legibus fundatā tātis tēporib. incolētes: cū primis verò te, ô Solon: cui hoc, vt phibent statim sub initiū studio ac curæ fuit, nosse qb. procurationib. Resp. q̄ optimè administraretur, tū quarum legū p̄scripto vtēs quā florentissima atq; felicissima redderetur.

σαι. πολὺ ἀμὰ καὶ τοῦ ὡς νο-
μοθέτῃ πειθόμενον σοι, καὶ ἀντι-
ρῶ, εἰ τί μοι δοκῇ μὴ ὀρθῶς
λέγειν, ὡς βεβαιότερον μά-
θοιμι· καὶ ἰδὸ γὰρ, ἤδη ἐκφυ-
γόντου τοῦ ἡλίου, ἐν τῷ σκιᾷ
γεγένεσθαι ἐσμεν, καὶ καθέδρα μαλ-
λακὴ καὶ εὔκαιρος, ἐν τῷ
ψυχρῷ τῷ λίθῳ. λέγε δὴ τὸν λό-
γον ἐξ ἀρχῆς, καθότι τοὺς νέους
παραλαβόντες, ἐκ παίδων εὐ-
θὺς σφαπονᾶτε, καὶ ὅπως ὑμῖν
ἄριστοι ἄνδρες ἀναβαίνουσιν ἐκ
τοῦ πηλοῦ, καὶ τῶν ἀσκημαλ-
τῶν τούτων, καὶ τί ἂν κόνις, καὶ
τὰ λυθισήματα σωτηρίαν πρὸς
ἀρετὴν αὐτοῖς· τοῦτο γὰρ δὴ
μάλιστα ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ἐ-
πόθουν ἀκοῦσαι. τὰ δ' ἄλλα
εἰς ὕστερον διδαχθήσεται, κατὰ
καιρὸν ἕκαστον, ἐν τῷ μέρει. ἐ-
κεῖνο μέν τοι, ὦ Σόλων, μέμνη-
σό μοι, παρὰ τὴν ῥῆσιν, ὅτι
πρὸς ἄνδρα βαρβαρον ἐρεῖς·
λέγω δὲ, ὡς μὴ περιπλέκῃς,
μὴ δὲ ἀφανίζῃς τοὺς λόγους.
δὲ δὲ

tur. Veruntamen & in hoc tibi vt legumlatori mos gerendus est. Itaque tibi contradicam si qua mihi parum scitè aut rectè proponere videberis, tantùm in hoc, vt cuncta perpiscam certiùs. Et vide vt iam euitato sole simus in vmbra, neque desunt sedes percommodæ & amœnæ in hoc frigido lapide. Dic igitur orationem exorsus ab initio, quam ob rem statim à pueris iuuenes exerceatis laboribus. f Tum quemadmodum vobis viri optimi ex cœno illo & eiusmodi euadant exercitationibus. Insuper quid ad virtutem consequendã illis præstet adminiculi puluis, & istæ in cœno volutationes. hoc enim vel omniũ cupientissimè statim sub initium audire desiderabam. Reliqua verò in posterum me docebis, singula suo tempore.

Hoc autem inter dicendum fac, Solon, cogites, ad virum barbarum te verba facturum. Dico autem ne de industria orationem neclendo, obscures, neque impendiò prodicas.

Vereor

φείδομαι γὰρ, μὴ ἐπιλανθάνωμαι τῶν πρώτων, εἰ τὰ μετὰ ταῦτα πολλὰ ἐπιῤῥέοι. Σ. σὺ τοῖνυν, ὦ Ἀνάχαρσι, ταμιεύσῃ ἄμεινον, ἔνθα ἄν σοι δοκῇ μὴ πάνυ σφόδρα ὁ λόγος εἶναι, ἢ πόρρω τοῦ ἀπλανοῦς ἐκεῖ ῥέων, ἐρήσῃ γὰρ μετέξεστιν ὅ, τι ἂν ἐθέλῃς, καὶ διακόψεις οὗ τὸ μῆκος. ἢν μέν σοι μὴ ἐξαγώνια, μὴ ὁ πόρρω τοῦ σκοποῦ τὰ λεγόμενα ἢ λωποδυτεῖν δόξῃν, οἶμαι, εἰ καὶ μακρὰ λέγοις, ἐπεὶ καὶ τοῖς βουλῇ τῇ ἐξ Ἀρείου πάγου, ἢ πρεσβεῖς, φονικὰς ἢ μίαν δίκας δικάζειν, πάτριον ἔστω ποιεῖν. ὁπόταν γὰρ ἀνεπιθέτως εἰς τὸ πάγον συγκαθέζωνται, φόνου ἢ τραύματος ἐκ προνοίας, ἢ πυρκαϊᾶς δικαζόντες, ἀπολόγεται λόγος ἐκεῖθεν τοῦ νομιζόμενον, καὶ λέγουσιν ἐν τῷ μέρει, ὁ μὲν διώκων, ὁ δὲ φεύγων, ἢ αὐτοί. ἢ ῥήτορας ἀναβιβάζονται, τοὺς ἐρουσίας ὑπὲρ αὐτῶν. οἱ δὲ εἴτ' ἂν μὲν πρὸς τοῦ πράγματος λέγωσιν,

Vereor enim ne prima mihi excidant, si nimiùm multa per te adducta fuerint. SOL. *Tu quidem hoc, ô Anacharsi, longè meliùs constitues, vbicunque parùm perspicua tibi videbitur oratio, aut alicubi prorsus à verò aberrare temerè fluendo, licebit enim hanc tibi interrogando quotiescunque libitum fuerit, interpellare, eiúsque prolixitatem decurtare. Quanquam vbi non prorsus ab instituto aliena, aut à scopo in totum abhorrentia dicuntur, nihil vetat orationem paulò longiùs progredi: quoniam & senatui Areopagitico, cui rerum capitalium iudicia cognoscenda sunt, à maioribus vsque accepto more ita factitare solenne est. Ingressi enim in* h *Areopagum considunt, cædis aut vulneris ex destinato inflicti, aut incendij causam cognituri: deinde vtrique iure cõtendentium dicendi copia permittitur. Dicunt verò alternis vicib. & qui litem intendit, & qui reus est, aut ipsi per se, aut rhetorum sibi conducunt operam, quibus causa oranda est. Illi ergo quãdiu ea quæ ad rẽ attinent,*

λέγωσιν, ἀνέχεσθαι ἢ βουλόμενοι καθ' ἡσυχίαν ἀκούειν. ἢν δέ τις ἢ προοίμιον ἅπαξ τοῦ λόγου, ὡς εὐνοϊκοὺς ἀπεργάσειε αὐτούς. ἢ οἰκτον ἢ δέησιν ἐξωθεῖ πάντοτε τῶν πραγμάτων, οἷα ποιοῦσι ῥητόρων παῖδες ἐπὶ τοὺς δικαστὰς μηχανώμενοι, παρελθὼν ὁ κῆρυξ καταστήσειν εὐθύς, ἐπὶ τῶν λυρῶν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ περιτιθεὶς τὸ πρᾶγμα ἐν τοῖς λόγοις, ὡς γυμνὰ τὰ γεγυμνασμένα οἱ Αρειοπαγῖται βλέποιεν. ὥστε καὶ σὲ ὦ Ανάχαρσι, Αρειοπαγίτην ἐν τῷ παρόντι ποιεῖσθαι ἔγωγε. καὶ καλὰ τὸν βασιλέως νόμον ἄκουε, καὶ σιωπᾶν εἴωθε, ἢ ἄθη καταρρηγνύμενον. ἄχει δ' ἂν οἰκεῖα τῶν πραγμάτων λέγεσθαι, ἐξέσω ἀρμονικώτερον. ἐπεὶ γὰρ ὑφ' ἡλίῳ ἔτι ποιησόμεθα τὴν συνουσίαν, ὡς ἄχθεσθαι, εἰ ἀρτένοιτο ἡ ῥῆσις, ἀλλά τι σκιὰ πυκνὴ, καὶ ἡμᾶς σχολὴν ἄγομεν.

dixerint, perferūtur à Senatu, auscultante cum silentio. Cæterùm si quis meditato procœmio orationem exorsus fuerit, vt iudicum animos aliqua beneuolentia sibi propensiores faciat, aut miserationem, aut præcipuam aliquam orationis vim atq; potentiā causæ adduxerit, qualia permulta rhetorum filij machinantur, vt hisce verborum præstigijs iudicum præstringant oculos: progressus actutum præco illi indicit silentium, nō permittens rhetori ad Senatum nugandi libertatem, ac verbis causæ inuoluēdæ potestatē, quò minus Areopagitæ ea quæ facta sunt nudè queant perspicere. Itaq; & te, ô Anacharsi, in præsens quidem Areopagitā cōstituo, ac iuxta senatus legē à me conditā auscultā, meq; silentio indicto compesce, vbi extra causam inutiliter rhetoricantem senseris. Quandiu verò ea quæ ad causam attinet, dicentur, licebit orationem extendere. Neque eum ampliùs sole sub ardenti colloquimur, vt magnopere dolendum sit si in longum producta fuerit oratio. Sed & umbra planè densa est, & nos in præsentia ocium agimus.

ΑΝΑ.

Ανάχῃ. ἐγνώμονά σου ταῦτα, ὦ Σόλων. καὶ ἔγωγε ἤδη χάριν οὐ μικρὰν οἶδά σοι καὶ ἐπὶ τούτοις, ὅτι παρέργον τοῦ λόγου, καὶ τὰ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ γιγνόμενα διδάξω με, θαυμάσια ὡς ἀληθῶς, καὶ ἀγαθῶν βουλευτῶν ἔργα, πρὸς ἀλήθειαν οἰσόντων τῷ ψηφίσματι. ἐπὶ τούτοις οὖν ἤδη λέγε, καὶ ὁ Ἀριοπαγίτης ἐγὼ (τοῦτο γὰρ ἔθου με) κατὰ σχῆμα τῆς βουλῆς ἀκούσομά σου. Σόλ. οὐκοῦν δεῖ βραχέα παρακοῦσαι χρή σε, ἃ περὶ πόλεως καὶ πολιτῶν ἡμῖν δοκεῖ. πόλιν γὰρ ἡμᾶς οὐ τὰ οἰκοδομήματα ἡγούμεθα εἶναι, οἷον, τέχη καὶ ἰδιά, καὶ νεωρίους, ἀλλὰ ταῦτα μέν, ὥσπερ σῶμά τι ἐφέδρον καὶ ἀκίνητον, ὑποφέρειν εἰς ὑποδοχὴν καὶ ἀσφάλειαν τῶν πολιτευομένων, τὸ δὲ πᾶν κύριον, ἐν τοῖς πολίταις τιθέμεθα· τούτους γὰρ εἶναι τοὺς ἀναπη-

ANA. Perbenigna sunt ista quæ dicis, ô Solon. Atque ego ob hæc magnam tibi habeo gratiam, quòd hac orationis tuæ digressiuncula etiam ea quæ in Areopago fieri consueuerunt, mihi humaniter exposueris, admiranda profectò, ac bonorum senatorum opera, veritati suffragantium. Iam igitur de illis dissere, ac ego Areopagita (hunc enim me esse voluisti) pro more iudicum vestrorum tibi dicenti dabo operam. SOL. Proinde paucis tibi antè audiendum est, quam nos de ciuitate ac ciuibus opinionem obtineamus. Siquidem nos ciuitatem non ædificia illa esse existimamus, cuiusmodi sunt muri, delubra, & alia, sed hæc tanquam corpus quoddam firmum esse atq; immobile ad receptum & securitatem hominum vrbem incolentium. Omnem verò vim atque auctoritatem in ciuibus sitam esse arbitramur. hos

ναπληροῦντας καὶ διατάττοντας, καὶ ἐπιτελοῦντας ἕκαστα καὶ φυλάττοντας, οἷόν τι ἐν ἡμῖν ἑκάστῳ ὁ νοῦς ἡ ψυχή. τοῦτο δὴ τοίνυν καταννοήσαντες, ἐπιμελούμεθα μὴ ὡς ὁρᾶς, καὶ τοῦ σώματος τῆς πόλεως, κατακοσμοῦντες αὐτὸ, ὡς καλλιστον ἡμῖν εἴη, ἔνδοθεν τε οἰκοδομήμασι κατεσκευασμένον, καὶ ταῖς ἔκτοθεν ταύταις περιβολαῖς, εἰς τὸ ἀσφαλέστατον περιπεφραγμένον. μάλιστα δὲ καὶ ἐξαίρετον τοῦτο ποιοῦμεν, ὅπως οἱ πολῖται ἀγαθοὶ μὲν τὰς ψυχὰς, ἰσχυροὶ δὲ τὰ σώματα γίγνοιντο. τοὺς γὰρ τοιούτους φύσει τε αὐτοῖς καλῶς χρήσεσθαι, ἐν εἰρήνῃ συμπολιτευομένους, καὶ ἐν πολέμου σώσειν τε τὴν πόλιν, καὶ ἐλευθέραν καὶ εὐδαίμονα διαφυλάξειν. τὴν μὲν δὴ πρώτην ἀναστροφὴν αὐτῶν, μητράσι καὶ τίτθαις, καὶ παιδαγωγοῖς ἐπιτρέπομεν, ἵνα παιδείας ἐλευθερίοις ἄγειν τε καὶ τρέφειν αὐτούς.

enim esse qui cuncta implent, singula ordinant, omnia perficiunt atque custodiunt, quali in nobis singulis gubernandis officio anima fungitur. Hoc ergo intelligentes, sanè sedulam curam habemus ciuitatis corpus non negligendi, exornantes illud, vt quammaximè niteat, cùm intus visendis ædificijs adornatum, tum externè munitis & firmissimis propugnaculis circumseptum. [n] Cumprimis verò omnem curam impendimus vt ciues & mente boni, & corpore efficiantur validi. Tales enim ipsi sibi prodesse in pace possunt, vnà Rempub. administrantes, neque non in bello ciuitatis libertatem atque salutem seruare atque propugnare. [o] Primam itaque illorum educationem matribus atq; nutricibus & pædagogis formandam permittimus, vt disciplinis liberalibus eosdem imbuant atque educent.

Cæterùm

ἐπειδὰν δὲ σωιζοὶ ἤδη γί-
γνωνται τῶν καλῶς ἐχόντων
καὶ αἰδῶς καὶ ἐρύθημα καὶ
φόβος, καὶ ἐπιθυμία τῶν ἀ-
είστων ἀναφύηται αὐτοῖς, καὶ
αὐτὰ ἤδη τὰ σώματα ἀξιό-
χρεα δοκῇ πρὸς τὸς πόνους,
παγιώτερα γιγνόμενα, καὶ
πρὸς τὸ ἰσχυρότερον σωιζά-
μενα, τίωικαῦτα ἤδη παρα-
λαβόντες αὐτοὺς, διδάσκο-
μεν, ἅμα μὲν τῆς ψυχῆς μα-
θήματα καὶ γυμνάσια πε-
τιθέντες, ἄλλως δὲ πρὸς τὸς
πόνους καὶ τὰ σώματα ἐθί-
ζοντες. οὐ γὰρ ἱκανὸν ἡμῖν
ἔδοξε τὸ μόνον φῦναι, ὡς ἕφυ
ἕκαστος, ἢ οἷοι κατὰ τὸ σῶμα,
ἢ κατὰ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ
καὶ παιδεύσεως καὶ μαθημά-
των ἐπ' αὐτὸς δεόμεθα, ἀφ'
ὧν τάχιστα ὑφυῶς δεκέμενα,
βελτίω παραπολὺ γίγνοιτο
ἄν, ἢ τὰ φαύλως ἔχοντα με-
τακοσμοῖτο πρὸς τὸ βέλτιον.
καὶ τὸ παράδειγμα ἡμῖν πα-
τὰ τῶν γεωργῶν, οἱ τὰ φυτὰ
μέχρι μὲν πόσγεια καὶ νέ-
πιά ἐστι, σκέπουσι, καὶ πε-
ριφράττε-

Cæterùm vbi iam honestatem per ætatem sapere cœperint, ac vnà cum illis verecundia & pudor & metus, neque non rerum præstantissimorum concupiscentia enata fuerit, ipsaq; corpora laboris patientia visa sunt, membrorum robore solidiora facta, ac iustis viribus consistentia: tunc iam illos assumptos docemus, aliis quidem animi disciplinis propositis, aliter etiam erga labores perferendos ipsorum corpora assuefacientes. Neque enim satis esse existimamus tantùm natos esse, vt quisque natus est, quantum ad corpus & animum excolendum attinet: sed præceptionibus etiam & disciplinis ad eos rectè instituendos nobis opus est. Hac enim sedulitate & iuuenum industria alitur atque augetur, animi verò & corporis vitia emendantur. P Huius rei exemplum ab agricolis sumimus, qui quamdiu plantæ adhuc sunt humiles & teneræ, eas conte-

ειφράττουσιν, ὡς μὴ βλάπτωσιν ὑπὸ τῶν πνευμάτων: ἐπειδὰν δὲ ἤδη παχύνηται τὸ ἔρνος, πλειστάκις περιτέμνουσί τι τὰ περιττὰ, καὶ παραλιδόντες αὐτὰ τοῖς ἀνέμοις δονεῖν καὶ σαλεύειν, καρπιμώτερα ἐξεργάζονται, πλὴν μὴ τίνων ψυχὴν μουσικὴν τὸ πρῶτον καὶ ἀριθμητικὴν ἀναῤῥιπίζομεν, καὶ γράμματα γράφεσθαι, καὶ τορῶς αὐτὰ ἐπιτέλεσθαι διδάσκομεν. πειθοῦσι δὲ ἤδη, ὡφῶν ἀνδρῶν γνώμας, καὶ ἔργα παλαιὰ, καὶ λόγους ὠφελίμους ἐν μέτροις καταπεποιημένους, ὡς μάλιστα μνημονεύοιεν, ῥαψῳδοῦμεν αὐτοῖς. οἱ δὲ καὶ ἀκούοντες ἀρετάς τινας, καὶ πράξεις ἀοιδίμους, ὀρέγονται καταμικρὸν, καὶ πρὸς μίμησιν ἐπειγέρονται, ὡς καὶ αὐτοὶ ἔνδοξοι, καὶ θαυμάζοιτο ὑπὸ τῶν ὕστερον, οἷα ποτὲ Ἡσίοδός τε ἡμῖν καὶ Ὅμηρος

gunt atq; fulciunt, ne venti violentia accepto detrimento perfringantur. vbi verò iam iustum robur collegerint, tunc inutiles & superfluos ramos amputant, easq; ventorum arbitrio mouēdas atque agitandas permittentes, fructuosiores efficiunt. Itaque ¶ mentem iuuenum primùm Musica atque Arithmetica excolimus, ac literarum formas pingere, easdemque excellenter pronunciare docemus. ¶ Deinde ætatis progressu adultioribus sapientum virorum sententias, res olim fortiter gestas à maioribus, tum orationes quoque vtiles versibus exornatas, quò tenaciùs atque fideliùs memoria teneant, illorum auribus frequenter occinimus. Illi autem auditis fortium virorum virtutibus, & rebus memorabilibus, paulatim ista desiderare occipiunt, ac demum ad imitationem accenduntur, vt & ipsi celebrentur, & in cœlum ferantur à natu iunioribus post futuris: cuiusmodi multa nobis ab Hesiodo atque Homero

Ομηρ Θ' ἐποίησαν. ἐπειδὰν δὲ πλησιάσωσι πρὸς τὴν πολιτείαν, ἡ δίκη αὐτὸς ἤδη μετὰ χειρῶν τὰ κοινὰ, καὶ τοιούτῳ τῷ ἀγῶνος ἴσως ταῦτα. οὐ γὰρ ὅπως τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀσκοῦμεν, ἐξ ἀρχῆς προὔκειτο ἀπεῖν, ἀλλὰ διότι τοῖς τοιούτοις πόνοις καταγυμνάζειν αὐτὸς ἀξιοῦμεν, ὥστε αὐτὸς ἐμαυτῷ σιωπᾶν πρὸ τάττω, ὑπειμένας τὴν κύρυκα, ὅθεν τὸν Αρεοπαγίτην σε, ὃν ὑπ' αἰδοῦς, οἶμαι, ἀνέχει κυροῦντα ἤδη τοσαῦτα, ἔξω τοῦ πράγματος. Ανάχ. εἰπέ μοι, ὦ Σόλων, πρὸς τί δὴ, τὸς τὰ ἀναγκαιότατα μὴ λέγοντας ἐν Αρείῳ πάγῳ, ἀλλὰ ἀρσιωπῶντας. ἐδόκει τῇ βουλῇ πρόσιμον ἐπιγνόντα; Σό. τί τοῦτο κρυπτεις; οὐδέπω γὰρ δῆλον. Ανά. ὅτι τὰ κάλλιστα, καὶ ἐμοὶ ἀκοῦσαι ἥδιστα παρεῖς, τὰ περὶ τῆς ψυχῆς, τὰ ἥδιστον ἀναγκαῖα λέγειν διανοῇ, γυμνάσια, καὶ ἀπαυνήσεις τῶν σωμάτων.

Σό. μη-

Homero luculentissimè perscripta sunt. Porrò autē vbi ad Reipub. procurationē se iam cōtulerint, illisq; publica officia obeūda sunt. & Sed hæc fortasse à præsenti instituto discrepant. neque enim quibus rationibus illorum mentē excolere soleamus, sub initium dicere decretū erat. sed quam ob rem hisce laboribus eosdem exercere dignū arbitraremur, explicare fuit in animo. Itaque mihi ipsi silentium iniungo, non expectato præcone neque te Areopagita, qui, vt ego suspicor, ductus reuerentia tanta extra causam nugantem me pertulisti. ANA. *Dic mihi, Solon, cuius rei gratia Senatui visum est, nulla pœna afficiendos esse res maximè necessarias non dicentes, sed silentio prætereuntes?* SOL. *Cur hoc ex me quæsisti?*

nondum enim intelligo. ANA. *Quoniam rebus omnium pulcherrimis, & mihi auditu iucundissimis præteritis, nempe quibus exornatur animus exercitia non perinde necessaria, & labores corporum percensere cogitas.*

SOL.

Σο. μέμνημαι γὰρ, ὦ γενναῖε, τῶν ἀπ' ἀρχῆς προοιμίων, καὶ ἀποπλανᾶν οὐ βούλομαι τὸν λόγον, μή σου ἐπιταράξῃ τὴν μνήμην ἐπιρρέων. πολὺν ἀπὸ τῆς ταῦτα ἐρῶ δι' βραχέων, ὡς οἷόν τε. τὸ γὰρ ἀκριβὲς τῆς περὶ αὐτῶν διασκέψεως, ἑτέρου ἂν εἴη λόγου. ῥυθμίζομεν δὴ τὰς γνώμας αὐτῶν, νόμους τε τοὺς κοινοὺς ἐκδιδάσκοντες, οἱ δημοσίᾳ πᾶσι προκεῖνται ἀναγινώσκειν, μεγάλοις γράμμασιν ἅμα ἀναγεγραμμένοι, κελεύοντες ἅ, τε χρὴ ποιεῖν, καὶ ὧν ἀπέχεσθαι, ἐν ἀγαθῶν ἀνδρῶν συνουσίαις. παρ' ὧν λέγεται τὰ δίκαια ἐκμανθάνουσι, καὶ πράττειν τὰ δίκαια, καὶ ἐκ τοῦ ἴσου ἀλλήλοις συμπολιτεύεσθαι καὶ μὴ ἐρᾶν τῶν αἰσχρῶν, καὶ ὀρέγεσθαι τῶν καλῶν, βίαιον δὲ μηδὲν ποιεῖν. οἱ δὲ ἄνδρες οὗτοι, σοφισταὶ καὶ φιλόσοφοι πρὸς ἡμῶν ὀνομάζονται. καὶ μέν τοι καὶ ἐς τὸ

SOL. Memor sum eorum, ô generose, quæ initiò præfatus sum, ac orationē temerè ab instituto aberrari nolui, ne citra ordinem effluendo, tuam confunderet memoriā. Veruntamen & hæc quàm potero paucissimis perstringam: si quidem harum rerum accuratior disputatio propriam orationem videtur requirere. Proinde illorum mentes saluberrimis opinionibus imbuimus atque formamus, communes leges exactè perdocentes, quæ in publico magnis descriptæ literis, omnibus legendæ proponūtur, quæ fugienda, quæque facienda sunt imperantes. Tum quòd integerrimorum virorum conuictu vtendum sit, apud quos ea quæ decent perdiscunt: tum iusta facere, tum ex æquo inter se versari in Rep. neque vllam rem turpem peruersè appetere, sed rerum honestarum tangi desiderio: nihil autem alteri per iniuriam facere. Illi autem de quibus dixi sapientibus. t Sophistæ atque Philosophi apud nos appellantur. Præterea ipsos quoque in theatrum

τὸ θέατρον συνάγοντες αὐτοὺς, δημοσίᾳ παιδεύομεν ὑπὸ κωμῳδίαις καὶ τραγῳδίαις, ἀρετάς τε ἀνδρῶν παλαιῶν καὶ κακίας θεωμένους, ὡς τῶν μὲν ἀπεστρέποντο, ἐπ' ἐκεῖνα δὲ σπουδοῖεν. τοῖς δὲ γε κωμῳδοῖς, καὶ ἀποκώπτειν, καὶ λοιδορεῖσθαι ἐφίεμεν ἐς τοὺς πολίτας, οὓς ἂν ἀσχεῖν, καὶ ἀνάξια τῆς πόλεως ἐπιτηδεύοντας ἄνθρωποι, αὐτῶν τε ἐκείνων χάριν· ἀμείνους γὰρ οὕτω γίγνονται ὀνειδιζόμενοι, καὶ τῶν ποιητῶν ὡς φεύγοιεν τὸν ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις ἔλεγχον. Ἀνάχ. εἶδον, ὦ Σόλων, οὓς φῄς· τοὺς τραγῳδοὺς καὶ κωμῳδοὺς, εἰ γε ἐκεῖνοί εἰσιν. ὑποδήματα μὲν βαρία καὶ ὑψηλὰ ὑποδεδεμένοι, χρυσᾶς δὲ ταινίας πρὸς ἐσθῆτα περιπεπεμμένοι, κράνη δὲ ἐπικείμενοι παγγέλοια, κεχηνότα, παμμέγεθες· αὐτοὶ δὲ ἔνδοθεν μεγάλα τεκτηνάμενοι, καὶ λιβάνου, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἀσφαλῶς

theatrum collectim perductos erudimus, in publico comœdiarum ac tragœdiarum scenicis actionibus priscorum virorum virtutes atque vitia spectantes, vt ab his auersi, feruenti studio ad illas complectendas contendant. Liberam quoque prauos ciues dicterijs incessendi atque inuadendi facultatem poëtis Comicis permittimus, quoscunque turpia atque flagitiosa & Reipublicæ dignitate indigna exercentes intellexerint. Horum enim opera malè audientes, meliores euadunt, vt posthac vulgi reprehensionem ob paria facinora effugiant. ANA. Noui quos dicas, ô Solon: Tragicos, & Comicos, si illi sunt latis & altis subnixi calceamentis, aureis autem tenijs per vestem variegati, laruis verò induti planè ridiculis, & magnùm hiantibus. Verùm ipsi intus intenso clamore vociferabantur, incedebantque nescio quomodo securè talibus

κῶς ἐν τοῖς ὑποδήμασι. Διονύσωι, οἶμαι, τότε ἡ πόλις ἐόρταζεν, οἱ δὲ κωμῳδοὶ βραχύτεροι ἢ ἐκείνων, καὶ πενέστεροι καὶ ἀνθρωπινώτεροι, καὶ ἥκιστα ἐβόων· κράνη δὲ πολὺ γελοιότερα, καὶ τὸ θέατρον ἅπαν ἐγέλα ἐπ' αὐτοῖς. ἐκείνων δὲ τῶν ὑψηλῶν σκυθρωποὶ ἅπαντες ἦσαν, οἰκτείρουσιν, οἶμαι, αὐτὰς, πέδας τηλικαύτας ἐπισυρομένας. Σό. ἐκ ἐκείνας, ὦ γαθέ, ὤκτειρον, ἀλλὰ ποιητὴς ἴσως ἀρχαίαν τινὰ συμφορὰν ἐπεδείκνυτο τοῖς θεατᾶς, καὶ ῥήσεις οἰκτρὰς ἐπαγωγὴν ἐποιεῖ τὸ θέατρον, ὑφ' ὧν ἐς δάκρυα κατεσπῶντο οἱ ἀκούοντες. ἐικός δέ, σε καὶ αὐλοῦντας ἑωρακέναι τινὰς τότε, καὶ ἄλλους σωάδοντας, ἐν κύκλῳ σωεστῶτας, ὅθ' αὐτὰ, ὦ Ἀνάχαρσι, ἀχρεῖα ἄσματα καὶ αὐλήματα. τούτοις δ' ὅν ἅπασι, καὶ τοῖς τιβίαις παραβυγόμενοι τὰς ψυχὰς, ἀμείνους ἡμῖν γίγνονται.

libus induti calceamentis. Et nisi fallor, tunc ciuitas celebrabat Dionysia. Porrò Comici cæteris erant humiliores & pedestres, laruas tamen habebant multò etiam magis ridiculas, quos vniuersum theatrum risu prosequebatur. Sedenim alios altiores nemo non tristi atque contracta fronte audiebat: eorumque, vt opinor, omnes commiserabantur, tantas pedicas pertrahentium. So. Non illorum, ô bone, miserti sunt, sed poëta fortasse priscam aliquam & miserandam calamitatem in scenam adduxit visendam spectatoribus, orationesque miserationis plenas audiente theatro tragica actione habuit, quibus in luctum atque lachrymas auditores pertracti sunt. Verisimile autem est & tibicinas te vidisse, tum alios canentes in medio theatri constitutos. Iam neque hanc canendi rationem & vsum tibiarum inutilem esse censemus, verùm ijs omnibus atque eiusmodi mentem acuentes, meliores nobis reddimus.

τὰ δὲ

Cæterùm

τὰ δὲ σώματα, ὅπερ μάλιστα ἐπόθει ἀκοῦσαι, ὧδε καταγυμνάζομεν· ἀφελόντες αὐτὰ, ὡς ἔφην, οὐκέτι ἐπαλὰ, καὶ τέλεον ἀσυμπαθῆ ὄντα, πρῶτον μὲν ἐθίζομεν ἀξιοῦμεν πρὸς τὸν ἀέρα, συνοικειοῦντες αὐτὰ ταῖς ὥραις ἐκάστας, ὡς μήτε θάλπος δυσχεραίνειν, μήτε πρὸς κρύος ἀπαγορεύειν. ἔπειτα δὲ χρίομεν ἐλαίῳ καὶ καταμαλάττομεν, ὡς εὐτονώτερα γίγνοιντο· ἄτοπον γὰρ, εἰ τὰ μὲν σκύτη ῥομίζομεν ὑπὸ τοῦ ἐλαίου μαλακόμενα, δυσραγέστερα, καὶ πολλῷ διαρκέστερα γίγνεσθαι, ἐκεῖνά γε ἤδη ὄντα, τὸ δὲ ἔτι ζῶντος μετέχον σῶμα, μὴ ἂν ἄμεινον ἡγοίμεθα ὑπὸ τοῦ ἐλαίου ὠφελεῖσθαι. τοιοῦτοι τοῖς τοιοῦτοι τὰ γυμνάσια ἐπινοήσαντες, καὶ διδασκάλους ἐκάστων ἐκκρίναντες, τὸν μὲν τινα πυκτεύειν, τὸν δὲ παγκρατιάζειν διδάσκομεν, ὡς τοὺς τε πόνους καρτερεῖν ἐθίζοιντο, καὶ

Cæterùm corporà, quod omnium maximè audire desideras, ad hunc modum exercemus: exutis (vt initiò dixi) vestimentis, primùm illa ad aërem assuefacimus, non ampliùs tenera & imbecilla existentia, omnibus eadem temporibus accommodantes, vt neque feruentem Solis æstum grauiter ferant, neque rursum algoris sint impatientia. Deinde ea ipsa oleo perungimus atque emollimus, vt habiliora firmioraq; reddantur. Siquidem absurdum est, si coria oleo emollita atque peruncta, ruptioni minus obnoxia, ac diutiùs duratura existimamus, quæ iam sunt emortua: corpus autem adhuc vita animatum, nequaquam meliùs fore vsu olei opinaremur. Mox varijs excogitatis exercitijs, ac singulorum magistris constitutis, hunc quidem pugillatu, alterum verò × pancratio decertare docemus, vt laboribus tolerandis assuefiant, pariterq;

καὶ ὁμόσε χωρεῖν τοῖς πληγαῖς, μηδὲ ἀπρόπτοιντο δεινὰ τῶν τραυμάτων. τοῦτο δὲ ἡμῖν δύο τὰ ὠφελιμώτατα ἐξεργάζεται ἐν αὐτοῖς, θυμοειδεῖς τε παρασκευάζον ἐς τοὺς κινδυνεύοντας, καὶ τῶν σωμάτων ἀφειδεῖν, καὶ πόνοις τε ῥᾴδιον καὶ καρτερεῖν. ὅσοι δὲ αὐτῶν κάτω σωγνυκότες παλαίουσι, καταπίπτειν τε ἀσφαλῶς μανθάνουσι, καὶ ἀνίστασθαι εὐμαρῶς, καὶ ὠθισμοὺς καὶ περιπλοκὰς καὶ λυγισμοὺς, καὶ ἄγχεσθαι δεινάσθαι, καὶ ἐς ὕψος ἀναβασάσαι τὸν ἀντίπαλον, οὐκ ἀχρεῖα οὐδὲ οὗτοι ἐκμελετῶντες, ἀλλὰ ἐν μὲν τὸ πρῶτον καὶ μέγιστον ἀναμφιβόλως κτῶμενοι· δυσπαθέστερα γὰρ, καὶ καρτερώτερα τὰ σώματα γίγνονται αὐτοῖς δεξιουμένοις. ἕτερον δὲ οὐδὲ αὐτὸ μικρόν. ἔμπειροι γὰρ διὰ ἐκ τούτου καθίστανται, ἅ ποτε ἀφίκοιν-

riterque ictuum declinandorum periti euadant, neque metu auersentur vulnera. Cæterùm hæc exercitatio duas maximas vtilitates apportat iuuenibus: nam & animosos eos reddit ad subeunda pericula, corporibus non parcentes: præterea vt prospera vtantur valetudine, sintque per omnia robusti, & laborum patientes. Quotquot autem illorum deiecto in terram vultu luctantur, & securè procidere, & promptè exurgere eadem discunt opera, vt & tenaciter amplecti, & loco mouere, & præfocare, & in alium sustollere possint aduersarium. Quæ sanè non sunt inutilia habenda exercitia, sed vnum illud atque adeò maximum statim initiò sibi præparant. Etenim firmiora fiunt & robustiora corpora, quæ talibus exercentur laboribus. Alterum verò neque ipsum modicum est: ex hoc enim consequuntur peritiam, si quando in

ἀφίκοιντο εἰς χρεῖαν τῶν μα-
θημάτων τούτων ἐν ὅπλοις.
δῆλον γὰρ, ὅτι καὶ πολεμίῳ
ἀνδρὶ ὁ τοιοῦτος συμπλακείς,
καταῤῥίψει τὲ θᾶττον ἐπόσκε-
λίσας, καὶ καταπεσὼν εἴσεται
ὡς ῥᾷστα ἐξανίστασθαι. πάντα
γὰρ ταῦτα, ὦ Ἀνάχαρσι, ἐπ' ἐκεῖνον τὸν ἀγῶνα ποιούμε-
θα, τὸν ἐν τοῖς ὅπλοις, καὶ ἡγούμεθα πολὺ ἀμείνοσι χρή-
σασθαι τοῖς ὅτως ἀσκηθεῖσιν, ἐπιδὰν πρότερον αὐτῷ γυμ-
νὰ τὰ σώματα καταμαλάξαντες καὶ διαπονήσαντες, ἐρ-
ρωμενέστερα καὶ ἀκκιμώτερα ἐξεργασώμεθα, καὶ λεῖα καὶ
εὔτονα, καὶ τὰ αὐτὰ βαρεῖα τοῖς ἀνταγωνιστᾶς. ἐννοεῖς γὰρ,
οἶμαι, τὸ μετὰ τοῦτο, οἵους εἰκὸς σοὶ ὅπλοις ἔσεσθαι, τοὺς καὶ
γυμνοὺς ἂν φόβον τοῖς δυσμενέσιν ἐμποιήσοντας, ὁ πολυσαρκίαν ἀργὸν καὶ λευκὴν ἢ ἀσαρκίαν μετὰ ὠχρότητος ἐπιδεικνυμένους, οἷα γυναικῶν σώματα, ὑπὸ σκιᾷ μεμαρασμένα, τρέμοντα,

do in necessitatem adducti fuerint talium disciplinarum in armis. Quippe in confesso est, quòd & hostem talis complexus citiùs supplantatum prosternet, & prolapsus ipse quamfacillimè noscet exurgere. Hæc enim omnia, ô Anacharsi, ad verum illud certamen, quod in armis peragitur, referre solemus: planèque in eam opinionem descendimus, vt certò putemus longè melioribus nos vsuros ita exercitatis, posteaquàm primùm illorum nuda corpora emollita atque exercitata & robustiora reddidimus, neque minùs leuia & habilia, eadémque aduersarijs grauia effecerimus. Intelligis enim, nisi fallor, cuiusmodi illi armati futuri sint, qui nudo saltem corpore terrorem hostibus incutiunt, neque immodicam ostendentes corpulentiam, & segnem & candidam, aut nimiam quoque corporis macritudinem pallore deformatam: qualia ferè sunt mulierũ corpora sub vmbra marcescentia, trepidantia,

ἱδρῶτί τι ἀθρόον ποιοῦντα, καὶ ἀθμάνοντα ὑπὸ τοῦ καύματος, καὶ μάλιστα ἅμα καὶ ὁ ἥλιος, ὥσπερ νῦν, τὸ μεσημβρινὸν ἐπιφλέγει. οἷς τί ἂν τις κόσμον ἐπιψῶσι, καὶ τὴν κονιορτὸν ἀναπνεόμενοις, καὶ τὰ αἵματα ἰδόντες, ἀθρόον παραπορευόμενοις, καὶ προαποθνήσκουσι, πρὶν ἐντὸς βόλους γενέσθαι, καὶ ἀς χεῖρας ἐλθεῖν τοῖς πολεμίοις; οὗτοι δ' ὑμῖν ὑπέρυθροι, ἐς τὸ μελάντερον ὑπὸ τοῦ ἡλίου κεκαυσμένοι, καὶ ἀρρενωποί, πολὺ τὸ ἔμψυχον καὶ θερμὸν καὶ ἀνδρῶδες ἐπιφαίνοντες, τοσαύτης εὐεξίας ἀπολαύοντες, ὅτι ῥικνοί, καὶ κατεσκληκότες, ὅτι πεπληθεῖς ἐς βάρος, ἀλλὰ ἐς τὸ σύμμετρον πεφυκεγραμμένοι, τὸ μὴ ἀχρεῖον τῶν σαρκῶν καὶ περιττὸν τοῖς ἱδρῶσι ἐξαναλωκότες. ὃ δὲ ἰσχὺν καὶ τόνον παρέχει, ἀμιγὲς τοῦ φαύλου περιειλεγμένον, ἐρρωμένως φυλάττουσι. ὅπερ γὰρ οἱ κικμῶντες

ac illicò multo sudore perfluentia, neque non subgalea anhelantia, maximè verò si quando (vt nunc) sol sub meridiem æstu supra modum calente ferueri. Cui enim rei quispiam vteretur sitientibus & puluerem ferre nequeuntibus, quique saltem viso sanguine statim exanimantur, ac antè moriuntur, quàm intra teli iactum atque ad manus cum hostibus ventum fuerit? Sed enim nostri iuuenes partim rubore, partim nigredine temperanter sub sole colorati, vultu planè masculo, multum vigoris atque caloris & virilitatis præ se ferentes, neq; nimiùm sunt obesi, neq; rursus nimiùm tenues & aridi, neque nimio pondere prægraues, prægrandes, verùm iusto corporis modo formati, cùm inutilem, tum superfluam carnium molem & abundantiam sudore absumunt: illud autem quod robur præstat & vigorem, citra mali admixtionem conseruant. Quod enim ij, qui ventilando purgant

τῶν τὸν πυρὸν, τοῦτο ὑμῖν καὶ τὰ γυμνάσια ἐργάζεται ἐν τοῖς σώμασι, τὴν μὲν ἄχυρον, καὶ τοὺς ἀθέρας ἀφυσῶντα, καθαρὸν δὲ καρπὸν διακινοῦντα, καὶ προσωρόνοντα, καὶ διὰ τοῦτο ὑγιαίνειν τε ἀνάγκη, καὶ ἐπὶ μάκιστον διαρκεῖν ἐν τοῖς καμάτοις, ὅφ' τε ἀρετὴν ὁ τοιοῦτος ἄρξαιτο, καὶ ὀλιγάκις ἂν ἀθρῶν φανείη. ὥσπερ ἄν, εἴ τις φέρων, ἅμα ἐμβάλοι εἰς πυρὸν αὐτὸν, καὶ εἰς τὴν καλάμην αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν ἄχυρον (αὖθις γὰρ ἐπὶ τὸν λικμῶντα ἐπάνειμι) θᾶττον ἄν, οἶμαι, παραπολοῖ καλάμη ἀναφλεγείη, ὁ δὲ πυρὸς κατ' ὀλίγον ὅτι φλογὸς μεγάλης ἀνιστάμενος, ὅτι ἐπὶ μιᾷ τῇ ὁρμῇ, ἀλλὰ καταμικρὸν ἐπιτυρόμενος, χρόνῳ ὕστερον καὶ αὐτὸς ἂν καταλαβοίη. οὐ τοίνυν ὀλίγου δεῖ νόσου δεῖ κάματος, εἰς τοῦτο τὸ σῶμα ἐμπεσόντα ῥᾳδίως ἐλέγξειεν ἄν, εἰ δ' ἐπικρατήσειεν ἐνμαρῶς. τὰ ἔνδοθεν γὰρ εὖ παρεσκευάσται αὐτῷ·

gant triticum faciunt: illud nobis præstant gymnasia in corporibus, paleas ac spicas inanes flatu propellentia, purum autem fructum separantia & accumulantia. Quocirca iuuenes nostros firma prosperitate valetudinis vti, ac quamdiutissimè in laboribus perdurare necesse est. Quinetiam talis serò sudare incipit, & rarò admodum morbis affectus decumbit: quemadmodum si quis ignem allatum in triticum, eiusq; stipulas & paleas inijceret (rursus enim ad ventilantem regredior) dicto citiùs, vt opinor, conflagrarent stipulæ, at verò triticum modicè, neque flamma admodum magna exurgente, neq; vno impetu, sed sensim atque modicè suffumigans, tempore tandem & ipsum incensum absumeretur. Ita neque morbus, neque defatigatio tale corpus corripiens, facilè arguerit, neq; supare potuerit. Etenim ab internis probè præparatiũ, nec malè munitum est.

καὶ τὰ ἔξω μάλα καρτερῶς περιφρασσα πρὸς αὐτὰ, ὡς μὴ παείναι ἐς τὸ ἔσω, μὴ δὲ παραδέξεσθαι μήτε ἥλιον αὐτὸν, μήτε κρύος ἐπὶ νύμφῃ τοῦ σώματος. πρός τε τὸ ἐνδιδοῦν ἐν τοῖς πόνοις, πολὺ τὸ θερμὸν τὸ ἔνδοθεν ἐπιρρέον, ἅτε ἐκ πολλοῦ παρασκευασμένον, καὶ ἐς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν ἀρκέμενον, ἀρτιπαρόν καὶ εὐθὺς ἐπάρδον τῇ ἀκμῇ, καὶ ἀκαμάτους ἐπιπλέον παρέχεται· τὸ γὰρ προπονήσαι πολλὰ, καὶ προκαμεῖν, ἐκ ἀνάλωσιν τοῦ ἰσχύος, ἀλλ' ἐπίδοσιν ἐργάζεται, καὶ ἀναρριπίζομένη πλείων γίγνεται. καὶ μὴν καὶ δρομικοὺς εἶναι ἀσκοῦμεν αὐτοὺς ἐς μῆκός τε δρασκεῖν ἐθίζοντες, καὶ ἐς τὸ ἐν βραχεῖ ὠκύτατον ἐπικυφίζοντες. καὶ ὁ δρόμος ὁ πρὸς τὸ τρέχειν καὶ ἀντίτυπον, ἀλλὰ ἐν ψάμμῳ βαθείᾳ ἔνθα ὅτι βεβαίως ἀπερεῖσαι τὴν βάσιν, ὅτι

externa quoque valdè firmiter aduersus illa circunsepta sunt, quò minùs vis morbi aut lassitudinis ad interna penetrare queat, tum neque æstum, neque algorem suscipere aliquo detrimento corporis. Ad perdurandum autem in laboribus, multus calor intus influens, veluti multo exercitio antè præparatus, atque in vsum necessarium repositus, præstat tolerantiam, illicò membra vigore irrigans eáque cumplurimùm nulla lassitudine vincibilia exhibet. Multorum enim & variorum laborum præmissa exercitatio, nequaquam vires absumit, sed multis incrementis augere solet: dúmque subinde refouentur, fiunt etiam maiores. Præterea in curriculo quoque iuuenes nostros exercemus, & vt longo alicui spatio cursu transmittendo sufficiant, assuefacimus: vtque in breui quàm celerrimi sint, corporis leuitate vti quampromptissimè docemus. Neque verò cursus in loco plano aut solido conficitur, sed in profunda arena, vbi nulla firmitate planta figi potest, aut sustentari, neque

ἔτι ἐπισηρίξαι ῥάδιον, ὑπο-
συρομένοι πρὸς τὸ ὑπήκοον τοῦ
ποδός. ἀπὰ καὶ ὑπεράνω
τάφρον εἰδέναι, ἢ εἴ τι ἄλλο ἐμ-
πόδιον, καὶ πρὸς τοῦτο ἀσκεῖν
ταυτὴν ἔτι, καὶ μολυβδί-
νας χειροπλήθεις ἐν ταῖν χει-
ροῖν ἔχοντας. εἶτα περὶ ἀκον-
τίου βολὴς εἰς μῆκος ἀμιλλῶν-
ται. εἶδον δὲ καὶ ἄλλό τι ἐν τῷ
γυμνασίῳ χαλκοῦν, πεφυ-
κὸς, ἀσπίδι μικρᾷ ἐοικὸς, ὄ-
χανον δὲ ἔχοντα, ἐφ' ὅ τι ἐλαμῶ-
νας, καὶ ἐπεράθης τι αὐτοῦ,
κειμένου ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἐδό-
κει σοι βαρὺ, καὶ δύσκολον
ἐπὸ λεπότητος. ἐκεῖνο τοίνυν
ἄνωθεν ἀναφέρειν ἐς τὴν ἀέ-
ρα, καὶ ἐς τὸ πόρρω, φιλοτι-
μούμενοι ὅστις ἐπὶ μέκιστον ἐξέλ
θοι, καὶ τοὺς ἄλλους ὑπερ-
βάλοιτο, καὶ ὁ πόνος οὗτος
ὤμους τε αὐτῶν κρατύνει, καὶ τό-
νον τοῖς ἄκροις ἐντίθησιν. ὁ
πυλὸς δὲ καὶ ἡ κόνις, ἄφθονοι
χαριεστέρα ἐξάρχοντες ἔδοξεν,
ἄνυσον,

neque suffulciri promptum est, cedentib. subinde ad singulos passus pedibus. Fossam quoque transilire, si necessitas exigat, docemur, aut aliud quoddam impedimentum. Qua in re exercentur grandia plumbi pondera habentes in manibus: deinde hasta quoque in longum proiicienda decertant. Vidisti verò & alium quendam globum iacentem in gymnasio æneum atque teretem, in parui scuti figuram formatum, neque lorum, neque balteum habentē. At illum quoque periculi faciendi gratiâ manu sustollebas, iacentem in medio, videbatúrque tibi grauis & propter læuitatem comprehensu difficilis. Itaq; illum sursum manu exortum iaculantur in aërem, inq; longum, contendentes quinam ex ilis eundem quàm longissimè iactu promouerit, ac omnium aliorum metas excesserit. Quæ res & humeros illorum firmiores reddit, & brachia non mediocriter corroborat. Cæterùm quamobrem & arena & lutum illis luctamibus substernatur, quæ initiò perquam ridicula tibi visa sunt,

ἄκουσον, ὦ θαυμάσιε, ὅτι ἔνικα ὑποβεβλῶται. πρῶτον μὲν, ὡς μὴ ἐπὶ τὸ κραταιὸν ἡ πλῶσις αὐτοῖς γίγνοιτο, ἀλλ' ἐπὶ τὸ μαλακὸν ἀσφαλῶς πίπτοιεν. ἔπειτα καὶ τὸν ὄλισθον ἀνάγκη πολὺ γίγνεσθαι, εἰς φρουήτων ἐν ᾧ πηλῷ, ὃ σὺ τᾶς ἐγκέλευσιν ἔκαλεῖς, οὐκ ἀχρεῖον οὐδὲ γελοῖον ὄν. ἀλλὰ καὶ ζῦτο ἐς ἰσχὺν καὶ τόνον οὐκ ὀλίγα συντελεῖ, ὁπόταν ὅτως ἐχόντων ἀπίλων, ἀναγκάζωνται ἐγκρατῶς ἀντιλαμβάνεσθαι, καὶ σωέχειν ἀλιολιθαίνουσας. ἄρτεσθαί τι ἐν πηλῷ ἱδρωκότα, μετ' ἐλαίου ἐκκεῖσθαι, καὶ δραδῖνῶσα τῶν χειρῶν σπουδάζοντα, μὴ μικρὸν ἕνεκα νομίζε. καὶ ταῦτα πάντα ὥσπερ ἔφην ἔμπροσθεν, ἐς τὸς πολέμους καὶ κίνδυνα, εἰ δέοι φίλον τραυματία, ῥᾳδίως ἀράμενον ὑπεξενεγκεῖν, ἢ καὶ πολέμιον σωαρπάσαντα ἥρεμον, μετέωρον κομίζοντα, καὶ σῷ ζῶντι ὑπὸ βουλῇ ἀσκοῦμεν, τὰ

nunc audi, ô admirande. Primùm quidem, ne in duro casus illis contingat, ed in loco molliore citra periculum prostrati corruant. Deinde multa lubrica effugia accidere in cœno sudantibus necesse est, quam rem tu anguillis conferebas, sed quæ non sunt inutilia habenda, aut ridicula. Nam & hæc plurimùm ad robur & membrorum firmitatem consolidandam conferunt, quando ad hunc modum luctando alter alterum fortiter apprehendere coguntur, tametsi crebrò elebantur è manibus. Tenere etiam perunctum oleo, & sudore perfluentem, excidere conantem, & è manibus effluere laborantem, ne tibi res videatur esse modica, aut nullius momenti. Et hæc omnia, vt à me antè prædictum est, in bello quoque non parum præstant vtilitatis exerentibus, si aut amicus vulnere saucius sine negotio sublatus ex acie efferendus esset, aut hostis comprehensus sublimis rapiendus. Eam ob rem penè immodicè eos exercemus difficil-

τὰ χαλεπώτερα προτιθέντες, ὡς τὰ μικρότερα μαρῷ ἀνολώτερον φέροιεν. πλὴν μέν τοι κόνιν, τοὐναντίον χρυσίμην οἰόμεθα εἶναι, ὡς μὴ διολισθάνοιεν συμπλεκόμενοι. ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ πάλαι ἀσκηθῶσι σωίχειν τὸ δεδιδράσκειν ὑπὸ γλισχρότητος, ἐθίζονται καὶ ἐκφεύγειν αὐτοὶ λεληθότες ἐκ τῶν χαρῶν· καὶ ταῦτα, ἐν ἀφύκτῳ ἐχόμενοι· καὶ μὴν καὶ τὸν ἱδρῶτα σωίχειν δι' αἰεὶ ἡ κόνις, ἀθρόον ἐκχεόμενον ἐπιπαπομένη, καὶ ἐπὶ πολὺ δεῤῥεῖν ποιεῖ τὴν δύναμιν, καὶ λώλυμα γίγνεται μὴ βλάπτεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνέμων, ἀραιοῖς τότε, καὶ ἀνεωγῶσι, τοῖς σώμασιν ἐμπιπτόντων, ἄλλως τε καὶ τὸν ῥύπον ἀφεμῷ, καὶ σιλπνότερον ποιεῖ τὸν ἄνδρα. καὶ ἔγωγε ἡδέως ἂν παρασησάμην τινὰ πλησίον τῶν τι λευκῶν τινα ἐκείνων, καὶ ὑπὸ σκιᾷ διεδίκτημένων, καὶ ὃν ἂν ἕλῃ, τῶν ἐν ᾧ

difficilioribus propositis, vt hoc faciliùs minora queant perpeti. Rursus arenam planè diuersa ratione vtilem esse censemus, ne, dum complexibus implicantur, labantur. Posteaquàm enim in cœno multo exercitio didicerunt compescere aduersarium, quò minùs elabatur è manibus, propter corporis lubricam comprehensionem, etiam ipse comprehensi effugiendi rationem multa assuetudine familiarem sibi faciunt, præsertim cùm tenentur medij. Quin sudorem largiter semet effundentem, arena quoq; minùs videtur comprimere, dum aspergitur: vtq; vis corporis par sit laboribus, efficere: estq; ventis obstaculo, quò minus lædantur corpora, in tenera atq; denudata incumbentibus. Alioqui sordes quoq; corporis arena eluit, ac hominem longè candentiorem reddit. Et ego equidem perlibenter vnum ex albis illis, cuius conuersatio semper sub vmbra fuit, & quemcunque tu ex his, qui semel

ὦ νυκέω γυμναζομένων, ἀφ πολιώτατοι λόγιν, καὶ τὸν πυπλόν, ἐροίμιν ἄν σε, ποτέρῳ ἂν ὅμοιος εὐξαιο γενέσθαι. οἶδα γὰρ, ὡς αὐτίκα ἕλοιο ἂν ἐκ πρώτης προσόψεως, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ τῶ ἔργων παραθείης ἑκατέρω, συνεσηκὼς, καὶ συγκεκροτημένω εἶναι μᾶλλον, ἢ θρύπτεσθαι καὶ διαῤῥεῖν, καὶ λευκὸν εἶν ἀφρείας καὶ φυγῇ εἰς τὰ ἔσω τῶ αἵματος. ταῦτ' δὴν, ὦ Ἀνάχαρσι, ἃ τοὺς νέους ἡμεῖς ἀσκοῦμεν, οἰόμενοι φύλακας ἡμῖν τῶ πόλεως ἀγαθοὺς γενέσθαι, καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ βιώσεσθαι δι' αὐτοὺς, κρατοῦντες τῶ δυσμενῶν εἰ ἐπίοιεν, φοβεροὶ δὲ τοῖς πλησίοις ὄντες, ὡς καταπλήσσειν τε καὶ ποτιλεῖν ἡμῖν τοὺς πλείστους αὐτῶν. ἐν ἀρετῇ τε αὖ πολὺ ἀμείνοσιν αὐτοῖς χρώμεθα, περὶ μηδὲν τῶν ἀσχρῶν φιλοτιμουμένοις, μηδ' ἐπ ἀρχίας ἐς ὕβριν τρεπομένοις, ἀλλὰ περὶ τὰ τοιαῦτα διατείνουσι, καὶ ἀσχόλοις ὄσιν

in Licéo exercent, eligeres, huc sisterem, ac cœno & pulvere ablutis, te interrogare, vtrinam potius similis esse optares. Satis certò compertum habeo, te primo statim aspectu electurum, tametsi neutrius vitæ periculum feceris, alteri potius esse similem, quàm delicijs frangi atque diffluere, ac album esse præsanguinis inopia ad præcordia confugientis. Hæc sunt ferè, ô Anacharsi, quibus iuuentutem nostram exercere solemus, existimantes eandem hisce gymnasiis optimã fore custodem Reip. & cuius opera in libertate nos victuros speramus, semper de hostibus, quicunq; nos adoriuntur, victoriam reportantes: terribiles verò finitimis existientes, adeò vt illorũ plurimi & potentiam nostram pertimescant, ac nobis tributum pendere soleant. Porrò autem in pace longè melioribus illis vtimur, de nulla re turpi ac flagitiosa contendentibus, neq; ob inertiam ad mutuò inferendam iniuriam se conuertentibus, sed circa ista versantibus, in'q; his ipsis exercitijs

occupa-

φύσιν ἐν αὐτοῖς. καὶ ὅπερ ἔφην τὸ κοινὸν ἀγαθὸν, καὶ τὴν ἄκραν πόλεως εὐδαιμονίαν, τοῦτ' ἐστὶ λέγειν, ὁπόταν ἔς τε ἐρλῶν καὶ ἐς πόλεμον τὰ ἄριστα παρεσκευασμένη φαίνοιτο ἡ νεότης, περὶ τὰ κάλλιστα ἡμῖν σπουδάζοντος. Ανάχαρ. οὐκοῦν, ὦ Σόλων, λῷστε ἡμῖν ἐπίωσιν οἱ πολέμιοι, χρισάμενοι τῷ ἐλαίῳ, καὶ κονισάμενοι, πρόϊτε καὶ αὐτοὶ νῦν τᾶς χέρας ἐπ' αὐτοὺς προβεβλημένοι, κἀκεῖνοι δηλαδὴ ὑποπτήσσουσιν ὑμᾶς, καὶ φεύγουσι, δεδιότες μὴ σφισι κεχηνόσι πάσσητε τὴν ψάμμον ἐς τὸ στόμα, ἢ περιπηδήσαντες, ὡς κατὰ νώτου γένησθε, περιπλέξητε αὐτοῖς τὰ σκέλη περὶ τὴν γαστέρα, καὶ διάγχητε, ἀπὸ τὸ κράνος ὑποβαλόντες τὸν πῆχυν; καὶ νὴ Δί', οἱ μὲν τοξεύσουσι δηλονότι, καὶ ἀκοντιοῦσιν, ἡμῶν δὲ, ὥσπερ ἀνδριάντων, οὐ καθίξεται τὰ βέλη, κεχρωσμένων πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ πολὺ

occupatis existentibus. Et quod commune bonum dixi, summamque ciuitatis felicitatem, ea est, quoties & ad pacis artes, & belli scientiam quamoptimè atque diligentissimè iuuentus præparata fuerit, studijs ac rebus pulcherrimis feruenti sedulitate impendens operam. ANA. Proinde, Solon, hostibus vobis ingruentibus oleo peruncti, & oppleti puluere, in bellum progredimini, nempe pugillatu instructi aduersus armatos. Et illi videlicet pertimescunt vos, ac fugiunt, metuentes ne ipsis hiantibus arenam in os spargatis, aut fortè post tergum resilientes illorum crura apprehendatis, eosdemq; præfocetis, iniecto circa collum cubito. Ac per Iouem illi petent vos arcubus, & iaculabuntur spiculis: at vos, quemadmodum statuas, telorum acies non penetrabunt: quippe ad Solis feruorem denigratos, ac

πολὺ τὸ αἷμα πεποισμένων. οὐ γὰρ κάλαμοι καὶ ἀθέρες ὑμεῖς ἐστε, ὡς τάχιστα ἐνδιδόναι πρὸς τὰς πληγάς· ἀλλὰ ὀψέ ποτε ἄν, καὶ μόλις κατατεμνόμενοι βαθέσι τοῖς τραύμασιν, αἷμα ὀλίγον ἐπιδείξητε· τοιαῦτα γὰρ φῆς, εἰ μὴ πάνυ παρύκουσα τοῦ παραδείγματος. ἢ τὰς πομπείας ἐκείνας τότε ἀναλήψεσθε, τὰς τῶν κωμῳδῶν τε καὶ τραγῳδῶν, καὶ ἢν προτεθῇ ὑμῖν ἔξοδος, ἐκεῖνα τὰ κράνη περιθήσεσθε τὰ κεχλωότα, ὡς φοβερώτεροι ἦτε τοῖς ἐναντίοις, μορμολυττόμενοι αὐτούς. καὶ ἐπιδήσεσθε τὰ ὑψηλὰ ἐκεῖνα λιπαλή· φόρουσί τε γὰρ, ἢν δέῃ, κοῦφα, καὶ ἢν διώκητε, ἄφυκτα τοῖς πολεμίοις ἔσται, ὑμῶν οὕτω μεγάλα δεδιότων ἐπ' αὐτούς. ἀλλ' ὅρα, μὴ ταῦτα ἐκεῖ ὑμῖν τὰ κομψὰ λῆρος ᾖ, καὶ παιδικὰ ἄθυρα, καὶ διατριβὰ ἀργοῦσι, καὶ ῥαθυμεῖν ἐθέλουσι τοῖς νεανίσκοις.

ἀλ-

multo sanguine abundantes. Neq; enim vos estis aut spicæ aut stipulæ, vt quamprimùm plagis succumbatis, sed admodum serò, ac vix profundis confecti vulneribus modico sanguine commonstrato. Talia enim sunt quæ dixti, nisi exemplum à te adductum planè obaudierim: aut fortasse Comicorum & Tragœdorum potius armaturam assumetis, & si iussu senatus in aciem vobis exeundum fuerit, galeas illas hiantes capitii imponetis, vt hoc magis terrori sitis aduersarijs, laruis ac terriculamentis anilibus eos exanimantes. Præterea calceos quoque peraltos illos pedibus accommodabitis, qui si fugiendum vobis esset, leues sunt: rursus si alios insectati fueritis, hostibus erunt ineffugibiles, tanta mole vobis aduersus illos irruentibus. At vide potius ne ista vestra arguta sedulitas nugæ sint, & ludicra puerilia, & inertium iuuenum ignauiæque deditorum exercitia.

Si verò

εἰ δὲ βούλεσθε πάντως ἐνταῦθοι καὶ εὐδαίμονες εἶναι, ἄλλως ἡμῖν γυμνασίων δεόμεθα, καὶ ἀσκήσεως ἀληθινῆς, τῆς ἐν ὅπλοις. καὶ ἡ ἄθλησις ἡ πρὸς ἀλλήλους μετὰ παιδιᾶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀνομένους ἔσται, μετὰ κινδυνώων μετιόντων τὴν ἀρετήν. ὥστε ἀφέντας τὴν κόνιν καὶ τὸ ἔλαιον, διδάσκετε αὐτοὺς τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν, μὴ κέφα διδόντες τὰ ἀκόντια, καὶ οἷα διαφέρει πρὸς ἄνεμον, ἀλλ' ἔστω λόγχη βαρεῖα, μετὰ συρισμοῦ ἐπιφερομένη, καὶ λίθος χαροπηθὴς, καὶ σάγαρις, καὶ γέρρον ἐν τῇ ἀριστερᾷ, καὶ θώραξ καὶ κράνος. ὡς δὲ νῦν ἔχετε, θεῶν τινος εὐμενείᾳ σώζεσθαί μοι δοκεῖτε, οἱ μηδὲ πω ὁπλίσαντες ὑπό τινων ὀλίγων ψιλῶν ἐπιτιθέντων. εἰδὼς γέ τοι, ἢν σπασάμενος τὸ μικρὸν τοῦτο ξιφίδιον, τὸ παρὰ τὴν ζώνην, μόνος ἐπεσεύσω τοῖς νέοις ὑμῶν ἅπασιν, αὐτοβοεὶ ἂν ἔλοιμι τὸ γυμ-

Si verò vobis in animo est prorsus esse liberis, & per omnia felicibus, alijs vobis opus erit gymnasiis, & vero in armis exercitio: neque cum aliquo alternis certaminibus iuuenes vobis componendi sunt, sed aduersus hostes depugnandum erit certo cum periculo virtutem exercentibus. Quapropter relictis puluere atque oleo, docete illos arcu contendere, & hasta vti: neque illis leuia dabitis iacula, quæ venti flatu feruntur, sed sit hasta grauis, quæ cum turbine atque sibilo extorqueatur: prætereà lapis prægrandis, & gladius, & scutum sinistræ insertum, & thorax, & galea. Nam sicut in præsens instructi estis, deĩ cuiuspiam benignitate mihi seruati esse videmini, quo minus nondũ perijstis à perpaucis saltem leuis armaturæ militibus irruentibus. Ecce enim, si stricto saltẽ gladio, quo succinctus sum, solus iniuuenes vestros, omnes irruerem, ictutum vnà cum clamore gymnasium hauddubiè caperem,

illis

γυμνάσιον, φυλόντων ἐκείνων, καὶ οὐδενὸς ἀντιβλέπειν τῶν σιδήρῳ τολμῶντος. ἀλλὰ περὶ τοὺς ἀνδριάντας ἂν περιεστάμενοι, καὶ περὶ τοὺς κίονας καταδακρυόμενοι, γέλωτα ἂν μοι παρέσχοιεν δακρύοντες οἱ πολλοὶ, καὶ τρέμοντες. καὶ τότ' ἂν ἴδοις οὐκ ἔτι ἐρυθριῶντας αὐτοὺς τὰ σώματα, οἷοι νῦν εἰσιν, ἀλλὰ ὠχροὶ ἅπαντες αὐτίκα γενοίνθ' ἅν, ἀπὸ τοῦ δείους μεταβαφέντες. οὕτως ὑμᾶς ἡ ἐρεύθεια δεῖ τίθεται, βαθεῖα οὖσα, ὡς μὴ ἂν ῥαδίως ἀνασχέσθαι τόφον ἕνα κράνους πολεμίου ἰδόντας. Σό. οὐ ταῦτα ἔφασαν, ὦ Ἀνάχαρσι, Θρᾷκῶν τὶ ὅσοι μετ' Εὐμόλπου ἐφ' ἡμᾶς ἐστράτευσαν, καὶ αἱ γυναῖκες ὑμῶν, αἱ μετὰ Ἱπολύτης ἐλάσασαι ἐπὶ τὴν πόλιν, οὐδὲ ἄλλοι, ὅσοι ἡμῶν ἐν ὅπλοις ἐπράθησαν. ἡμεῖς δὲ, ὦ μακάριε, οὐκ ἐπαιδεύθημεν ὅτῳ γυμνὰ τὰ σώματα ἐκπονεῖν τῶν, δι' τοῦτο καὶ ἄνοπλα ἐξάγομεν ἐπὶ τοὺς κινδύνους, ἀλλ'

illis passim diffugientibus, ac nullo contrà ferrum aspicere audente: verùm post statuas aut columnas consistentes risum mihi exhiberent, lachrymantes atq; trepidantes permulsi. Tunc verò videres illos non ampliùs rubescentes corpore, cuiusmodi nunc sunt in præsentia, sed omnes illicò expallescentes transcoloratos præformidine. Adeò multa pax vox eneruatos effœminauit, vt non facilè saltem cristam hostilis galeæ conspectam sustinereris. So. At nequaquam talia de nobis prædicauerunt, ô Anacharsi, Thraces, quotquot Eumolpum secuti, bello nos lacessiuerunt: neq; vestræ mulieres, quæ duce Hippolyta aduersus vrbem expeditionem instituerant. Neque item alij, quotquot in armis & acie vires nostras experti sunt. Cæterùm nos, ô beate, non hoc consilio nuda iuuenum corpora exercemus, vt propterea eos in aciem aduersus pericula producamus: sed

ἀπ' ἐπαιδάρ καθ' αὐτὸς ἄρι=
στι γνῶν), ἀσκοῦνται τὸ μετὰ
τοῦ ξυὺ τοῖς ὅπλοις, καὶ πολὺ
ἄμεινον χρήσαιντ' ἂν αὐτοῖς,
ὅτω σκεύεσι. Αν. ἡ γὰρ τοῦ
ὑμῖν ἐστι τὸ γυμνάσιον τὸ ἐν
τοῖς ὅπλοις, οὐ γὰρ εἶδον ἔγωγε
ἐν τῇ πόλει τοιοῦτον οὐδέν, ἅπα=
σαν αὐτὴν ἐν κύκλῳ περιπα=
τῶν. Σό. ἀπὰ ἴδοις ἄν, ὦ Α=
νάχαρσι, ἐπιπλέον ἡμῖν σω.
διαφέρας, ἡ ὅπλα ἑκάστῳ μά=
λα ποτὰ, οἷς χρώμεθα, ὁπό=
ταν ἀναγκαῖον ᾖ, ἡ λόφος καὶ
φάλαρα καὶ ἵππος, καὶ ἱππέας
σχεδὸν τὸ τέταρτον τῆς πολι=
τῆς. τὸ μὲν τοι ὁπλοφορεῖν ἀεὶ,
ἡ ἀκινάκλιν περιεῖσθαι, πρεσ=
τὸν ἐν εἰρήνῃ οἰόμεθα εἶναι·
ἡ πρόσιμόν γ' ἐστὶν, ὅστις ἐν ἄ=
σταστι φοροφορεῖν, μηδὲν δέ=
ον, ἢ ὅπλα ἐξῃρημένοι εἰς τὸ
δημόσιον, ὑμεῖς δὲ συγγνωστοί,
ἐν ὅπλοις ἀεὶ βιοῦντες. τότε
δὲ ἐν ἀφράκτῳ οἰκεῖν, ῥᾴ=
διον ἐπιβουλεῦν, καὶ οἱ πό=
λεμοι μάλα πολλοί. καὶ ἄ=

sed vbi in hisce ludicris quã optimi atque exercitatissimẽ euaserint, deinceps & cum armis exercentur, quibus longè prõptiùs vtuntur ad hunc modum antè instituti. ANA. Et vbinam locorũ illud nobis est gymnasium, quod armorũ vsui exercendo destinatum est? Neque enim ego vspiam in vrbe eiusmodi conspexi, cùm totum oppidum sursum ac deorsum diligẽter perreptassem. SO. Sed certò videbis, ô Anacharsi, multum nobis tẽporis conuersatus, tũ vnicuiq; permulta esse arma, quibus necessitate vrgente vtimur, & cristas, & phaleras, & equos, & equites fermè quartam partẽ ciuiũ. Siquidem semper armatũ incedere, neque nõ acinace succinctum esse, superuacaneum in pace esse existimamus. Præterea mulcta cautum est, ne quis in vrbe, cùm nihil necesse sit, ferrum gestet, aut armatus procedat in publicum. Vobis verò non iniuriâ ignoscendum est, perpetuò in armis viuentibus. Viuere enim in loco aperto incustodito, facilè insidijs obnoxium est, & hostium valde numerosa est copia:

neque

δηλον, ὁπότε τις ἐπισὰς, κοιμώμενον καταστάσας ἀφ' τῆς ἁμάξης, φονεύσειεν. ἔτι πρὸς ἀπίστους ἀπιστία, αὐθαρέτως, καὶ μὴ ἐν νόμῳ ξυμπολιτεύεσθαι, ἀναγκαῖον ἀεὶ τὸν σίδηρον ποιεῖ, ὡς πλησίον ἐν ἀμφοῦν τα, ἤ τις βιάζοιτο. Ἀνά. ἔτα, ὦ Σόλων, σιδηροφορεῖν μὲν οὐδενὸς ἀναγκαίου ἕνεκα, πρεσβεύειν ὑμῖν δοκεῖ, καὶ τῶν ὅπλων φέρεσθαι, ὡς μὴ δεῖ χαιρὸς ὄντα φθείροιτο, ἀλλὰ φυλάττειν ἀκριβέστερα, ὡς χρησόμενοι τότε, τῆς χρείας ἐπισάσης. τὰ δὲ σώματα τῶν νέων, οὐδενὸς δεινοῦ ἐπιόντος, καταπονεῖτε παίοντες, καὶ ἀπὸ τῶν ἰδρώτων καταναλίσκοντες, οὐ ταμιευόμενοι πρὸς τὸ ἀναγκαῖον τὰς ἀλκὰς αὐτῶν, ἀλλ' εἰκῇ ἐν ᾧ πηλῷ καὶ τῇ κόνει ἐκχέοντες; Σό. ἔοικας, ὦ Ἀνάχαρσι, τοιόνδε τι δυνάμεως πρὸς ἐννοεῖν, ὡς οἴνῳ ἢ ὕδατι, ἢ ἄλλῳ τῷ ὑγρῷ ὁμοίαν αὐτῶν ἔσαν. δεῖδιας οὖν, μὴ

neque illud certum, quo tempore assistens qui piam dormientem è plaustro pertractum iugulet. Ipsa quoque mutua infidelitas, & quòd legibus nequaquam coërciti vnam remp. incolitis, ferrum vobis semper facit necessarium: vt in propinquo sit ad propulsandam iniuriam, si quis vim alteri inferre aggrederetur. ANA. Adeò verò, Solon, ferrum gestare nulla necessitate adigente superuacaneum esse censetis, vt & armis parcatis, ne in manibus frequenter habentes corrumpantur, sed reposita conseruatis, vt necessitate vocante vtamini: sedenim iuuenum corpora nullo cogente periculo verberantes laboribus conficitis. Quinetiam sudore absumentes, nulli rei mapnopere necessariæ aut conducibili vires illorum expromitis, sed incassum in cœno atque arena effunditis. SO. Videris, ô Anacharsi, talem de robore corporeo opinionem obtinere, quasi vino aut aquæ aut alicuipiam rei humidæ similitudine respondeat. Itaque metuis ne quem-

βὰ ὥσπερ ἐξ ἀγγείου κεραμικοῦ
λάθῃ διαῤῥεῦσα ἐν τοῖς πόνοις, καὶ τὰ ἡμῖν κενὸν καὶ ξηρὸν οἴχεται τὸ σῶμα καταλιποῦσα, ὑπὸ μηδενὸς ἔνδοθεν ἀναπληρούμενον. τὸ δὲ ὃ τι ὅτως ἔχει σοι, ἀπ' ὀσφύος ἂν αὐτοῦ ἐξαντλῇ τοῖς πόνοις, τοσῷδε μᾶλλον ἐπιῤῥεῖ, κατὰ τὴν Ὑδρας μῦθον, εἴ τινα ἤκουσας, ὡς αὐτῇ μιᾶς κεφαλῆς τμηθείσης δύ' ἀεὶ ἄλλα ἀνεφύετο. ἢν δὲ ἀπόμνας καὶ ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἄθλον ἦ, μηδὲ διαρκῆ τῷ ὅλῳ ἔχῃ ὑποβεβλημένῳ, τότε ὑπὸ τῶν καμάτων βλάπτοιτο ἄν, καὶ κατεμαραίνοιτο, οἷόν τι ἐπὶ πυρὸς καὶ λύχνου γίνεται. ὑπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ πνεύματι, τὸ μὲν πῦρ ἀνακαυσάμενος ἄν, καὶ μεῖζον ποιήσειας ἂν βραχεῖ, παραβάλων τοῦ πνεύματι, καὶ τὸ τοῦ λύχνου φῶς ἀσβέσειας, οὐκ ἔχον ἀποχρῶσαν τῆς ὕλης τῷ χορηγίαν, ὡς διαρκῆ εἶναι πρὸς τὸ ἀντιπνέον· οὐ γὰρ ἀπ' ἰσχυρᾶς, οἶμαι, τῆς ῥίζης ἀνεφύετο. Αν. ταυτὶ γὰρ, ὦ Σόλων, οὐ πάνυ

ne quemadmodum ex vase Samo, robur clanculùm effluens in laboribus, deinde nobis corpus inane & aridũ discedendo relinquat, cùm à nemine inius repleatur. Atq; qui ad hunc modum res se non habet, sed quantò quis impensiùs exhauserit, tantò copiosiùs influit, iuxta Hydræ fabulam, siqua vnquam tibi inaudita est, cui pro vno capite præciso, semper alia duo renascebantur. Cæterùm si ab initio inexercitato corpore fuerit, parumq; firmo, neq; satis habuerit subiectæ materiæ, tunc illicò fatigatione defessus, detrimento afficitur, atq; marcescit, veluti in igne ac lychno vsuenire videmus. Etenim eodem flatu & ignem potes incẽdere, inq; breui maiorem facere, nimirũ inflammans spiritu: ac lychni lumẽ extingues, non habens sufficientem materiæ suppeditationem, quæ aduerso flatui par esse possit. neque enim ab altiùs acta radice productũ fuerat. ANA. Hæc equidem, ô Solon, non admo-

πάνυ σωίημι· πλείστα γὰρ, ἃ κατ' ἐμὲ ἔρηκας, ἀκριβοῦς τινος φροντίδος, καὶ διανοίας ὀξὺ διδορκήσας διόμενα. ἐκεῖνο δέ μοι πάντως ἀπόκριναι τίνος ἕνεκα οὐχὶ καὶ ἐν τοῖς ἀγῶσι τοῖς Ολυμπιάσι, καὶ Ισθμοῖ καὶ Πυθοῖ, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὁπότε πολλοί, ὡς φῆς, σωίασιν ὀψόμενοι τοὺς νέους ἀγωνιζομένους, οὐδέ ποτε ἐν ὅπλοις ποιεῖσθε τὴν ἅμιλλαν, ἀλλὰ γυμνοὺς εἰς τὸ μέσον παραγαγόντες, λακτιζομένους καὶ παιομένους ἐπιδείκνυτε, καὶ νικήσασι μῆλα καὶ κότινον διδόατε; ἄξιον γὰρ ἆθλον τοῦτό γε, οὗ τινος ἕνεκα τοῦτο ποιεῖτε. Σό. ἡγούμεθα γὰρ ὦ Ανάχαρσι, τὴν εἰς τὰ γυμνάσια προθυμίαν οὕτως ἂν πλείω ἐγγίνεσθαι αὐτοῖς, εἰ τοὺς ἀειδοῦντας ἐν τούτοις ἔδοιεν τιμωμένους, καὶ ἀνακηρυττομένους ἐν μέσοις τοῖς Ελλησι, καὶ δεῖ τοῦ, ὡς εἰς τούτους ἀφθονοῦμεν, ἀνεξίας τε ἐπιμελοῦ), ὡς μὴ ἀσχύ-

admodum intelligo. argutiùs enim ista tibi dicta sunt, quàm vt ego queam intelligentia assequi, exactã quandam curam & mentem acutè cernentem requirentia. Illud porrò omnino mihi respondè, quamobrem tandem non etiam in Olympicis certaminibus, & Isthmiacis, & Pythicis, alijsq; quando multi, vt ais, confluxerint iuuenes, certantes spectaturi, in ipsis armis certamen cõficiendum proponitis: sed nudos in medium adductos, qui & calcitrentur, & verberentur, ostenditis, ac deinceps victoribus mala aut oleaginam coronam præstatis? Hoc enim scitu dignum est, cuius rei gratiâ factitare soleatis.

SO. Quòniam opinamur, ô Anacharsi, hac ratione gymnasiorum desiderium in iuuenibus magis accendi, si eos qui optimè sese gesserint, in illis honorari conspexerint, & in medio Græcorum præconis voce magnificè proclamari. Quapropter etiam tanquam illi exutis vestimentis, optimi corporis æstimandæ habitudinis curam non negligunt, ne

αἰσχυνόμενοι γυμνωθῆναι, καὶ ἀξιονικότατον ἕκαστος αὐτὸ ἀπεργάζεται. καὶ τὰ ἄθλα, ὥσπερ ἔμπροσθεν ἔφην, οὐ μικρὰ, ὁ ἔπαινος ὁ παρὰ τῶν θεατῶν, καὶ τὸ ἐπισημότατον γενέσθαι, καὶ δεικνυσθαι τοῖς δακτύλοις, ἄξιον εἶναι τῶν καθ' ἑαυτὸν δοκοῦντα. οἱ γὰρ τοιοῦτοι πολλοὶ τῶν θεατῶν, οἷς καθ' ἡλικίαν ἔτι ἡ ἄσκησις, ἀπίασιν, ὁ μετρίως ἐκ τῶν τοιούτων, ἀρετῆς καὶ πόνων ἐραστῆς, ὡς εἴ τις, ὦ Ἀναρχοι, τῆς εὐκλείας ἔρωτα ἐκβάλοι ἐκ τοῦ βίου, τί ἂν ἔτι ἀγαθὸν ἡμῖν γένοιτο; ἢ τίς ἄν τι λαμπρὸν ἐργάσασθαι ἐπιθυμήσειε; νῦν δὲ καὶ ἀπὸ τούτων ἐπάλξεσιν παρέχοιεν ἄν σοι, ὁποῖοι ἐν πολέμοις ὑπὲρ πατρίδος καὶ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ ἱερῶν γένοιντ' ἄν ὅπλα ἔχοντες, οἱ κοῖνοι πόνοι καὶ μάχαι, γυμνοὶ δεσάντων πεθυμίαν εἰς τὸ νικᾶν ἐσφρόμενοι. καίτοι τί ἂν πάθοις,

ne denudati pudore afficiantur, ac se quisque victoria quamdignissimum præparet. Quinetiam præmia, quemadmodum à me prædictum est, non mediocria sunt proposita, nempe honorificũ & laude plenum à spectatoribus testimonium, & esse clarissimũ, ac demonstrari prætereuntiũ digito, inter æquales hunc visum esse etiam sua opinione præstantissimum. Etenim non pauci ex spectatoribus, quibus per ætatem etiamnum exercitatio colenda est, abeunt non mediocriter ex his virtutis & laborum amore inflammati. Itaque, ô Anarchasi, si quis è cõmunũ hominũ vita laudis & gloriæ amorem sublatum eijceret, quidnam ampliùs præclaræ rei nobis ille faceret reliquũ? aut quisnam facinus aliquod magnũ & memorabile cõcupiscereт? Iam ex ijs haud difficulter cõiecturam facere potes, quales in bello pro tuenda patria, defendẽdis liberis & vxoribus, & pro tẽplis suscepto futuri sint arma habentes in manibus, qui oleagina corona aut pomis inducti tãta cupiditate ad victoriam consequendã ferantur. Et quidnam dicturus esses,

ἀ θεάσαιο καὶ ὀρτύγων καὶ ἀλεκτρυόνων ἀγῶνας παρ' ἡμῖν, καὶ σπουδὴν ἐπὶ τούτοις οὐ μικράν; ἢ γελάσαι δυνατόν τι, καὶ μάλιστα ἢν μάθῃς ὡς ἐπὸ νόμῳ αὐτὸ δρῶμεν, καὶ πρὸς ἐτάκτοις πᾶσι τοῖς ἐν ἡλικίᾳ παρεῖναι, καὶ ὁρᾶν τὰ ὄρνεα δηπουκτόνοντα μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀπαγορεύσεως. ἀλλ' οὐ γὰρ τοῦτο γε λοιδορεῖν ἐπιδύεται γάρ τις ἠρέμα ταῖς ψυχαῖς ὁρμὴ ἐς τοὺς κινδυνεύοντας, ὡς μὴ ἀγενέστεροι καὶ ἀζημότεροι φαίνοιντο τῶν ἀλεκτρυόνων, μηδὲ ἀπαγορεύοιεν ἐπὸ τραυμάτων ἢ καμάτων, ἢ τινὸς ἄλλου δυσχερεῖς. τὸ δὲ ἐν ὅπλοις πειρᾶσθαι αὐτῶν, καὶ ὁρᾶν τιτρωσκομένους ἄπαγε, θηριῶδες γὰρ, καὶ δεινῶς σκαιόν, καὶ πρός τι γε ἀλυσιτελὲς, ἀφοσιάζειν τοὺς ἀείσους, καὶ οἷς ἄν τις ἄμεινον χρήσαιτο κατὰ τῶν δυσμενῶν. ἐπὶ δὲ φῆς, ὦ Ἀνάχαρσι, καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα ἐπιτρύσεσθαι, εἰ παρὰ ἡμῖν καὶ κορυκίδες καὶ ἀλεκτρυόνες ἀγῶνας παρ' ἡμῖν, καὶ σπουδὴν ἐπὶ τούτοις οὐ μικράν; ἢ γελάσαι δυνατόν τι, καὶ μάλιστα ἢν μάθῃς ὡς ἐπὸ νόμῳ αὐτὸ δρῶμεν, καὶ πρὸς ἐτάκτοις πᾶσι τοῖς ἐν ἡλικίᾳ παρεῖναι, καὶ ὁρᾶν τὰ ὄρνεα δηπουκτόνοντα μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀπαγορεύσεως. ἀλλ' οὐ γὰρ τοῦτο γε λοιδορεῖν ἐπιδύεται γάρ τις ἠρέμα ταῖς ψυχαῖς ὁρμὴ ἐς τοὺς κινδυνεύοντας, ὡς μὴ ἀγενέστεροι καὶ ἀζημότεροι φαίνοιντο τῶν ἀλεκτρυόνων, μηδὲ ἀπαγορεύοιεν ἐπὸ τραυμάτων ἢ καμάτων, ἢ τινὸς ἄλλου δυσχερεῖς. τὸ δὲ ἐν ὅπλοις πειρᾶσθαι αὐτῶν, καὶ ὁρᾶν τιτρωσκομένους ἄπαγε, θηριῶδες γὰρ, καὶ δεινῶς σκαιόν, καὶ πρός τι γε ἀλυσιτελὲς, ἀφοσιάζειν τοὺς ἀείσους, καὶ οἷς ἄν τις ἄμεινον χρήσαιτο κατὰ τῶν δυσμενῶν. ἐπὶ δὲ φῆς, ὦ Ἀνάχαρσι, καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα ἐπιτρύσεσθαι,

si apud nos & coturnices & A gallos gallinaceos compugnantes videres, ac harũ rerũ spectandarũ & adornandarũ studium non mediocre? Rideres videlicet: at tũc maximè si rescisceres lege à maioribus lata illud nos facere, omnibusq; iuuenibus vt interſint imperatũ esse, vt spectent volucres roſtris inter se depugnantes vſq ad extremam defectionem viriũ. Atqui ne hoc quidem inſtituũ riſu dignum eſt. Irrepit enim ſenſim in animos iuuenũ impetus ad fortiter ſubeunda & contemnenda pericula, ne gallis ingenerosiores atque ignauiores esse appareant, néve defeſsi vulnera aut labores aut aliam difficultatem ferre recuſent. Cæterũm vt in armis harum rerum periculum faciant, vtq; mutuis vulneribus ſemet non ficientes ſpectemus, apage. ferinum enim illud eſset, & omnibus modis crudele: ad hæc non minus damnoſum & inutile, mactare iuuenes præſtantiſsimos, quorũ opera & virib. longè meliùs aduersus hoſtes vti queamus. Quia verò ais, ô Anacharſi, te reliquã quoq; Græciam videdi gratia peragraturũ, vide

μνήμονεσο, ἐν ὅτε καὶ εἰς Λακεδαίμονα ἔλθῃς, μὴ κατα-γελάσᾳς, μηδὲ ἐκείνων, μηδὲ οἴεσθαι μάτην πονεῖν αὐτοὺς, ὁπόταν ἢ σφαίρας περὶ ἐν τῷ θεάτρῳ συμπεσόντες, πάσχωσιν ἀλλήλους, ἢ εἰς χωρίον εἰσελθόντες, ὕδατι περιγεγραμμένον, εἰς φάλαγγα διαστάντες, τὰ πολεμίων ἀλλήλους ἐργάζωνται, γυμνοὶ καὶ αὐτοὶ, ἄχρις ἂν ἐκβάλωσι τοῦ περιγράμματος τὸ ἕτερον σώταγμα, οἱ ἕτεροι τοὺς κατὰ Λυκοῦργον, οἱ κατ' Ἡρακλέα, ἢ ἔμπαλιν σωσαθοῦντες εἰς τὸ ὕδωρ. τὸ γὰρ ἀπὸ τούτου ἐρωὴ λοιπὸν, καὶ οὐδεὶς ἂν ἔτι πάσχοι. μάλιστα δὲ, ἂν ὁρᾷς μαστιγουμένους αὐτοὺς ἐπὶ τῷ βωμῷ, καὶ αἵματι ῥεομένους, πατέρας δὲ καὶ μητέρας παρεστώσας, οὐχ ὅπως ἀνιωμένας ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις, ἀλλὰ καὶ ἀπειλούσας, ἂν μὴ ἀντέχοιεν πρὸς τὰς πληγὰς, καὶ ἐπιτρούσας ἐπὶ μέγιστον δεῦρο κίσαι πρὸς τὸν πόνον, καὶ ἐγκαρτε-

vide vt memoria teneas, si quando in Lacedæmona veneris, ne & illos irrideas. neque putes eosdem inutilibus vacare laboribus, quando aut de pila in theatro impetu facto collapsi, mutuis vulneribus semet deformauerint: aut in locum circumcirca aqua obseptum ingressi, ac in cohortes distributi, hostili animo alter alterum inuaserit, & ipsi nudi, donec pars alterutra diuersam è loco aquis circundato eiecerit, nempe Lycurgi assecla, sectatores Herculis, aut rursus in aquam impulerint. Ab illa enim pax insequitur, nec vllus ampliùs pulsatur. Maximè verò, si videris pueros ad aram flagellis ac loris cædi, ac sanguine defluentes & patre & matre assistentibus, non vt aliquem ex hoc facto dolore capiant, sed minaciter interminantibus nisi verba perseuerantes tulerint, ac supplicantibus quoq; vt quandiutissimè labori tolerando sufficiant,

καρτερῆσαι ζῶντες δεινοῖς. πολλοὶ γὰρ καὶ ἐναπέθανον τῷ ἀγῶνι, μὴ ἀξιώσαντες ἀπαγορεῦσαι ζῶντες ἔτι, ἐν ὀφθαλμοῖς τοῖς οἰκείοις, μηδὲ εἶξαι τοῖς σώμασιν, ὧν καὶ τοὺς ἀνδριάντας ὕψει τιμωμένους δημοσίᾳ, ὑπὸ τῶν Σπαρτιῶν ἀνατεθέντας. ὅταν τοίνυν ὁρᾷς ἐκεῖνα, μήτε μαίνεσθαι ὑπολάβῃς αὐτοὺς, μήτε ἔπῃς ὡς ὠμότητος ἕνεκα αἰτίας ἀναγκάσαντα πωροῦσι, μήτε τυράννου βιαζομένου, μήτε πολεμίων δεινοῦντων. ἔπειτα ἄν σοι καὶ ὑπὲρ ἐκείνων Λυκοῦργος, ὁ νομοθέτης αὐτῶν, πολλὰ τὰ εὔλογα, καὶ ἃ σωιδῶν κολάζει αὐτὸς, οὐκ ἐχθρὸς ὤν, οὐδὲ ὑπὸ μίσους αὐτὸ δρῶν, οὐδὲ τῶν νομοθετῶν ἢ πόλεως ἀκοῦ παραναλίσκων, ἀλλὰ καρτερικοτάτους, καὶ πάντας τοὺς δεινοῦ κρείττους ἀξιῶν εἶναι τοὺς σώζειν μέλλοντας τὴν πατρίδα. καί τοι κἂν μὲν ὁ Λυκοῦργος ἔπῃ, ἐννοεῖς,

néve verberũ difficultatibus cedentes succumbant. Itaq; permulti plagis ipsis immoriuntur, dedecorosum existimantes si etiamdum viuentes in familiarium cõspectu verberibus superati deficerent, aut corpore flagrorum ictibus cederent: quos etiam statuis in memoriam illorũ erectis publicè à Spartanis honestatos videbis. Quãdo ergo ista coràm oculatus arbiter intueberis, caue illos insanire temerè suspiceris, neque dicas citra causam iustam ac necessariam talibus eos difficultatibus conflictari, neque vrgente alicuius sæua tyrannide, neq; hostib. imminentibus. Dixerit enim hauddubiè Lycurgus Laconicarum legum auctor, pro illis tuendis tibi rationi valde consentanea, quibũsnã causit impulsus B pueros ita verberibus affligẽdos statueris, neq; inimicus illis existens, neq; inuidentia adductus hoc faciens, neq; ciuitatis iuuentutẽ nequicquã absumens: sed volẽs atq; cõtendẽs reddere quãfortissimos, ac omni difficultate superiores eos, qui patriã ab iniuria essẽt seruaturi atq; defensuri. Quãquã verò ipse Lycurgus nihil dixerit, facilè

ῥῖμα. καὶ αὐτὸς, ὡς ἂν ἄρ τοῖ-
λιφθεὶς ὁ ἰδιώτης ἐν τοῖ πολέμῳ,
ἀπόῤῥητόν τι ἐξέπεσε τῆ Σπάρ-
της, ἀκεῖσμένων τῶν ἐχθρῶν·
ἀλλὰ καταγελῶν αὐτῶν, μαγι-
νοῖτο, ἂν ἀμείλικτος τοῖς τι
πάσχοντα, ὡς πρότερος ἀπαγο-
ρεύσας. Αν. ὁ Λυκοῦργος δὲ
καὶ αὐτὸς, ὦ Σόλων, ἐμαστιγοῦτο
ἐφ' ἡλικίας, ἢ ἐκπρόθυμος ἦν
ἤδη τῆ ἀγῶνος, ἀσφαλῶς
τὰ τοιαῦτα ἐνεανιεύσατο; Σό.
πρωθύτης ἤδη ὢν ἔγραψε τοὺς
νόμους αὐτοῖς, Κρήτης ἀφι-
κόμενος. ἀποδεδημήκει δὲ
παρὰ τοὺς Κρῆτας, ὅτι ἤκου-
σεν ἐυνομωτάτους εἶναι, Μί-
νως τῆ Διὸς νομοθετήσαντος
ἐν αὐτοῖς. Αν. τί δὲ καὶ σύ, ὦ
Σόλων, ἐμιμήσω Λυκοῦργον,
καὶ μαστιγοῖς τοὺς νέους; καλὰ γὰρ
ταῦτα, καὶ ἄξια ὑμῶν ὄντα.
Σό. ὅτι ἡμῖν ἱκανὰ, ὦ Ανάχαρσι, ταῦτα τὰ γυμνάσια,
οἰκεῖα ὄντα, ζηλοῦν τὰ ξένικὰ, ἐπάνυ ἀξιοῦμεν. Ανάχαρ-

facilè tamen animaduertis, vt talis quispiam quōdam in bello comprehensus, nullam vocem Spartana magnitudine indignam emiserit, immicis eundē diris tormentis torquentibus, sed illos saltè subsannās, flagellis cædebatur, cum verberāte infracta animi tolerantia contendens, vtérnam citiùs viribus deficeret. ANA. *Num Lycurgus quoq; Solon, in iuuentute loris cædi solitus est? & an huius certaminis auctor existēs, citra periculum talia iuuenīliter cōmentus est?* SO. *Cùm iam prouectæ ætatis esset, cīuibus Spartanis leges condidit, profectus è Creta. Aliquandiu enim apud Cretenses peregrè egit, quoniā eosdem audiuerat optimis legibus instructos viuere, quib. Minos Iouis filius legū scrīptor extiterat.* AN. *Quamobrē igitur, Solon, & tu non imitatus es Lycurgū, ac iuuenes loris proscindis? Etenim ppulchra hæc sunt instituta, & vobis nō indigna.* SO. *Quoniā nobis, Anacharsi, sufficere vidētur ista gymnasia, quorū ipsi repertores extitimus, neq; magnopere necessariū existimamus peregrinorū æmulatores esse.* AN.

οὐκ, ἀλλὰ σωίνης, οἶμαι, οἷόν τι δεῖ μαστιγοῦσθαι γυμνὸν, ἄνω τὰς χεῖρας ἐπαίροντα, μηδενὸς ἕνεκα ὠφελίμου, ἢ αὐτῷ ἑκάστῳ, ἢ κοινῇ τῇ πόλει. ὡς ἔγωγε, εἴ τῳ ἐπιδημήσω τῇ Σπάρτῃ, καθ' ὃν καιρὸν ταῦτα δρῶσι, δοκῶ μοι τάχιστα καταλευσθήσεσθαι δημοσίᾳ πρὸς αὐτῶν, ἐπιγελῶν ἕκαστος, ὁπόταν ὁρῶ τυπτομένους, κατάπερ κλέπτας ἢ λωποδύτας, ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον ἐργασαμένους, ἀτεχνῶς γὰρ ἐμβεβόρου δεῖσθαί μοι δοκεῖ ἡ πόλις αὐτῶν, ὅτῳ καθαίρεται ὑφ' ἑαυτὴ πάσχουσα. Σω. μὴ ἐρήμην, ὦ γενναῖε, μηδὲ τῶν ἀνδρῶν ἀπόντων, μόνον αὐτὸς λέγων, οἷον κρατῆν. ἔστι γάρ τις ὁ καὶ ὑπὲρ ἐκείνων σοι τὰ ἐκεῖ ἀνθρῶν ἐν Σπάρτῃ· πλὴν ἀλλ', ἐπείπερ ἐγὼ τὰ ἡμέτερά σοι διεξεκεκλήθα, σὺ δὲ οὐ πάνυ ἀρεσκόμενος ἐν τούτοις ἔοικας, ἵνα δίκαια ἀτιμάσειν ἔοικα

Nequaquam, sed intelligis, vt opinor, quàm res sit friuola flagris obuerberare nudi scapulas, palmas vtrasq; supplicitèr extendentis, ex quo nulla proueniat vtilitas neq; priuatim ad eum qui cæditur, neq; item ad Remp. cõmuniter. Itaque si quando Spartam peregrè profectus venero, quo tempore ista facitare solent, videor me statim lapidibus obrutum iri ab illis publicè, singulos deridentem, si quando videro pueros veluti fures flagris onerari, aut veluti peculatorem, aut alium facinorosum. Planè verò illorum ciuitas mihi videtur egêre helleboro, quæ vsqueadeò ridicula à se ipsa pati consueuit. So. Ne desertam causam, ô generose, neque viris absentibus te solũ dicentem vincere, inducas in animum. Neq; enim deerit quispiam etiam Lacedæmone, qui harum rerum causam tibi promptissimè redditurus est. Verùm enimuerò quandoquidem ego tibi nostra ex ordine gymnasia percensui, quæ tibi non admodum placuisse non occultè tulisti, videor mihi non iniqua postulaturus

à te,

παρὰ σοῦ, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν ᾧ μέρει διεξέλθῃς, πρός με, ὅν τρόπον ὑμᾶς οἱ Σκύθαι διασκεύτε τοὺς νέους τοὺς παρ' ἡμῖν, καὶ οἷς τισι γυμνασίοις ἀναστρέφετε, καὶ ὅπως ὑμῖν ἄνδρες ἀγαθοὶ γίγνοιντο. ΑΝΑ. διακαίτατα μὲν ὄν, ὦ Σόλων καὶ ἔγωγε διηγήσομαι τὰ Σκυθῶν νόμιμα, ὃ σεμνὰ ἴσως, οὐδὲ καθ' ὑμᾶς, οἵ γε οὐδὲ καλὰ κόρρης παταχθεῖσα τολμήσαιμεν ἂν μίαν παγεῖν, οὐδὲ λοιδορίας γὰρ ἐσμεν ἀπὸ ἐρήσεταί γε, ὁποῖα ἂν ἄγοι ἐς αὔριον μέν τι, εἰ δοκεῖ, ὑπερβαλώμεθα τὴν σωφροσύνην, ὡς ἂν τεταῦτος ἔφης, ἔτι μᾶλλον ἐννοήσαιμι καθ' ἡσυχίαν, ἅ τε χρὴ εἰπεῖν, σιωπαγάγοιμι τῇ μνήμῃ ἐπιλθών. τὸ δὲ νῦν ἔχον, ἀπίωμεν ἐπὶ τούτοις. ἑσπέρα γὰρ ἤδη,

dite, vt & tu vicissim me audiente percurras, qua ratione vos Scythæ vestros iuuenes exerceatis, tum quibus gymnasiis educatos insuescitis, quônam pacto eosdem viros strenuos efficitis.

ANACH. *Aequissima sunt, ô Solon, quæ postulas. Ac ego quidem Scythárum leges tibi cõmemorabo, fortasse non admodum admirandas illas, & quæ non multùm vestris sunt responsuræ. Neque enim vel in maxillam alicui plagã illidere auderemus, sumus enim perquàm meticulosi: sed tamen qualiacũq; sunt nostra exercendorum iuuenum institutа, dicentur. Cæterùm, si videtur, ea de re colloquium in crastinum vsque differemus, vt ea quæ ipse dixisti, magis quietus apud me retractare possim: tum etiam ea quæ mihi dicenda sunt, memoria percurrere. Itaque quod nunc restat, in præsentia quidem abeamus. Iam enim inualescentibus vmbris appetit vespera.*

GILBERTI COGNATI ANNOTATIONES.

ARGVMENTVM.

GYmnasiorum vanitatem hic dignis excipit modis Anacharsis homo barbarus alioqui, sed Atheniensibus, Soloneque ipso multò prudentior. Ex hoc porrò Luciani Dialogo videre liceat, quib. olim exercitijs apud Atheniēses iuuētus exercitata, tum quanta diligentia instituta, adoleuerit. Præterea quanta ratio rectè educandorum iuuentus sit habita apud Gētiles, qui hoc tempore apud Christianos extremè negliguntur: etsi nihil perinde intersit cuiusque Reipublicæ, quàm vt iuuentus quamoptimè ac sanctissimè instituatur. Certè Plato philosophorum sapientissimus, iuuentutis primā curam debere esse contendit in Eutyphrone. Sunt enim iuuenes futuræ Reip. plātæ quędam ac seminaria, quorum recta educandi ac instituēdi ratio si neglecta fuerit, ipsiq; inculti in maturā & constantem ętatē adoleuerint: qui fructus, atq; adeò quæ spes, aut quod specimen bonæ indolis, aut viri non improbi ab illis expectandum erit? Non alius profectò ingratę segetis prouētus, quām qui à neglectis plantis producitur: nempe, sentes & spinæ, neq; nō ramorum inutilium superflua materia, tantummodò alendo foco accōmoda, hoc est, in omne vitiorum genus præceps temeritas atq; audacia. Sed ista ab alijs iam persæpè grauissimè simul ac luculentissimè disputata sunt: neque minus intelligit diligens lector, quantum detrimenti adferre soleat reb. humanis iuuentus data neglectui. Tantum hoc dico, dignissimā hāc curam esse principibus, vt suis in ditionibus iuuentutis optimis studijs instituendæ rationem habeant. Est enim puerilis illa turba, ex qua olim emersuri sunt Iudices, Cōsules, Principes, Reges, Episcopi, Parochi, Conciona tores: qui si nō statim a teneris (vt aiūt) vnguiculis liberalib. disciplinis imbuti, quæ optima fuerint, didicerint, nihil tale ad Reip. functionē & administrationem quondam accedētes præstabunt, quod illorū exiget officiū.

Qui

Qui enim æquitatem aut iustitiam in foro præstabit, ille pronunciandis sententijs, & litibus dirimendis, qui nunquam, quæ æquitatis aut iustitiæ sint partes didicit? Qui bonum aut pacatum in Republ. ciuem fore sperabimus, qui boni ciuis officia ignorauerit? Cic. de Offic. lib. 1. Oppian. de Venat. lib. 1. Xenoph. de Venat. Quintilianus lib. 2. Plato in Timæo de Legib. 6. de Republ. 5. Aristot. Polit. 8. & Medici περὶ τῆς γυμναστικῆς, in primis Fuchsius in Compendio medicinæ. item Plutarchus de Educandis liberis. Sed finem faciam, cùm de his multò etiam prolixiùs & rectiùs Lucianus loquatur.

a OLSON.] *Exordium ab occasione, ipsius rei præsentis actione.* *b* Cæterùm illi stantes.] *Tria erant apud Græcos certamina: Pancratium, palæstra & cursus. De pancratio ludorumque generibus, quibus Græci antiqui & Romani vsi sunt, lege Budæi Annotat. ad L. Athletas, De his qui notantur infamia, & ad L. qua auctione, ad L. Aquili ä. Gellius lib. 13. cap. 26. Propertius lib. 3. ad Sparten de ludis Laconicis.*

c Exercitiorum.] *Certaminum species & nomina,* *d* Sydus feruentissimum.] *Canis sydus, quæ & Canicula, ardentissimo æstatis tempore exoritur, Sole primam partem Leonis ingrediente, qui dies xv. ante Augusti Cal. est. Plinius lib. 2. cap. 47. & lib 18. cap. 28. omnia vaporat, & aquas siccat.* *e* Ob sua in Rempubl. merita.] ἐπώνυμοι *prisci heroës fuerunt, à quibus Atticæ tribus sua cognomina acceperunt. His magni honores ab Atheniensibus collati, statuæq; in arce eius vrbis collocatæ. Horum nomina si quis desideret, Pausaniam in Atticis, aut Demosthenem cὶ ἐπιτάφιῳ consulat.* *f* Tu quemadmodum.] *Repetit propositionem seu petitionem.* *g* Tu quidem.] *Redit ad modum & legem disputationis, & ea à simili & more publico commendat.* *h* Areopagus.] *Augustinus de Ciuitate Dei lib. 18. cap. 10. Areopagus putatur nomen accepisse, quòd Mars, qui Græcis* Apus *dicitur, quum homicidij causam diceret, iudicantibus duodecim Dijs in illo pago, sententijs sex Deorum absolutus est, & sex damnatus: verùm in paribus suffragijs, absolutio damnationi prælata est.* *i* Cæterùm si quis meditato.] *Apud Areopagitas oratoribus haud licuisse*

affectus mouere, vt quibus iudicum animi à veritatis luce in falsitatis caliginem sæpè abducuntur, autor est etiam Quinti. lib. 2. cap. 17: Eloquentiam ait Lacedæmoniorum ciuitate expulsam, Athenis verò vetuti recisam orandi potestatem, vbi orator mouere affectus vetabatur. Et capite 18. eiusdem libri. Affectus, si aliter ad æquitatem perduci iudex non potuit, necessariò mouebit orator. Igitur Athenis interdicebat præco dicturis in concione, ne vel præfatione, vel affectibus vterentur, rem modò exponerent ἄνευ προοιμίων, καὶ παθῶν: id est, absque proœmijs & affectibus. Idem in Prologo l. 5. lib. 6. capite 1. vbi de epilogis loquitur: Athenis, inquit, affectus mouere, per præconem prohibebatur orator. Philosophos minùs miror, apud quos vitij est loco, affici: nec boni mores videntur, sic à vero iudicem auerti, nec conuenire bono viro vitijs vti, necessarios tamen affectus fatebantur, si aliter obtineri vera & iusta, & in commune profutura non possint. Idem libro 10. de Demosthenis Ciceronisque comparatione loquens: Salibus certè, inquit, & commiseratione, qui duo plurimùm affectus valent, vincimus. Et fortasse epilogos illi mos ciuitatis abstulerit: lex, inquit, aut institutum Atheniensium Demosthenis orationibus commiserationem & amplificationem abstulit, duo acerrima oratoriæ artis tela. Erasmus noster libro Eccles. secundo. Porrò Stoicorum dogma nullos probantium affectus, non à Christianis modò, verùm etiam ab ipsis Stoicis paulò æquioribus, reiectum atque explosum est. Nam quod Athenienses ab actionibus causarum secluserunt affectus, potest aliquo colore defendi. Tum ad clepsydras dicebatur. nolebant aquam non necessarijs absumi, nec iudicem nimiùm diu detineri cognitione. præterea quoniam à iudice religione astricto requirebatur incorrupta pronunciatio, maluerunt abstineri à mouendis affectibus, quòd ij sæpè nubilum offendunt iudicio: interdum eò rapiunt cognitorem, vt non ex iure, sed ex animo commotione ferat sententiam. k Verbis causæ inuoluendæ.] ἀναπέπλεν enim velare, inuoluere, contegere, occulere significat. l In Areopago fieri.] De Areopago Plutarchus in Solone dicta sunt satis multa, quibus addi possunt quæ sunt apud Isocratem in Oratione de eo consilio scripta, & alios. m Pro-

inde

Inde paucis.] *Accedit ad rem. ac primò quæ sit vera ciuitas, & quantum in ciuibus ponant, exponit.* n Cumprimis.] *Diuisio ac ὕλη totius institutionis.* o Primam itaque.] *Educatio liberorum: & primò, quibus animos & mentes eorum informent. Hæc autem ipse ponit Aristoteles libro 8. Politicorum, addit que prætereà pingendi artem. Eius verba sunt:* ἔστι δὲ τέτταρα σχεδὸν, ὧν παιδεύειν εἰώθασι, γραμματικὴ, γυμναστικὴ, καὶ μουσικὴ καὶ τέταρτον οἵοι γραφική. *Terent. in Eunuch.*—fac periculum in literis:

Fac in palæstra, in musicis, quæ liberum
Scire æquum est adolescentem, &c.

p Huius rei exemplum.] *Ab exemplo commendat institutum.* q Mentem iuuenum primùm Musica.] *Inter reliquas Cyclicas disciplinas primo loco Musicam discebant, quam & Epaminondas, & alij nobiles viri summa cum industria consectati sunt, vt interpres Aristophanis in Equitib. admonet, & Athen. lib. 14. Dipnosoph. indicat. Vnde etiam illemos institutus est, vt in conuiuij post cœnam circumferretur lyra: cuius cùm se imperitum Themistocles confessus esset, habitus est indoctior, vt Cicero in 1. Tusculanarum quæstionum, & Quintiltanus in primo testantur Xenocrates ad eum qui ludum suum frequentare cupiebat, nec Geometriæ nec Musicæ instructus esset: Abi (dicebat) nam ansas philosophiæ nondum attigisti. Quare vehementer eorum institutum probamus, qui adolescentes, præcipuè eos, qui alioqui ingenio sunt ad hanc artem proclini, ad modulationem canticorum vel instituunt ipsi, vel cantica ad hoc genus disciplinæ accommoda componunt. Etenim huiusmodi exercitijs, si sint moderata, ac suis tempotibus vsurpentur, pulchrè excoluntur puerorum animi, vt mitiores (vt Plato ait) modestioresque ac concinniores effecti, vtiles sint ad actiones siue priuatas, siue publicas sustinendas, & ad dicendum quoque. Quantum verò ea in re præstare possit Musica, illustre habemus exemplum apud Homerum de Musico ab Agamemnone domi relicto, vt Clytemnestram illius coniugem per Heroidum laudes cantu ad pudicitiam hortaretur. Ea verò non prius adulterium commisit, quàm is è medio sublatus esset. Tanta enim est vis Musicæ, vt nihil sit (vt Cicero*

lib. 3.

lib.3.de Orat.author est) tam cognatum mentibus nostris, quæ numeri atq; voces, quibus & excitamur & incendimur, & leniimur & languescimus, & ad hilaritatem & tristitiam sæpè deducimur. Itaque Pythagorici & Socrates, & Plato omnes adolescentes in Musicis erudiendos esse voluerunt. Plutarchus in Musicis refert ipsum Herculem Musica vsum fuisse: item Achillem, de quo Homerus Iliad. 9. plurimosque alios, quorum eruditor sapientissimus ille Chiron. r Deinde ætatis progressu.] *Quæ discenda proponantur.* s Sed hæc.] *Reiectio, qua veniam ei rei parat, quòd aliena à primo proposito dicere cœperit.* t Sophistæ atque philosophi.] *Quum tam crebrò fiat sophistarum philosophorumque mentio, non inutile fuerit di crimen eorum explicare: idque ex Platone potissimùm, qui Sophistam his ferè coloribus depingit, vt sit auarus, ambitiosus, vanus, & virtutis expers, in nugis occupatus: ac propterea tum fugiendus, tum contemnendus. Contrà philosophus, summum ac propè vnicum virtutis & veritatis studium habet: cætera omnia vel leuiora ducit, vel contemnit, probitatis & sapientiæ magister & exemplum. Ex his descriptionibus apparet, quanta sit multitudo sophistarum, philosophorum paucitas. Vtrique tamen à fine sunt iudicandi, præcipuoque totius vitæ studio.* u Vsum tibiarum.] *Tibiarum artem non parum in precio apud antiquos habitam fuisse scribit Athenæus libro 4.cap.25.* x Pancratio decertare.] *Pancratium Suidas, Iul. Pollux, Hermolaus in castigationibus Plinianis libro 34.cap.8. interpretantur quoque certaminis essegenus ex eo dictum, quòd aduocatis omnibus corporis viribus, omniumque neruorum contentione transigitur: calcibus enim etiam & cubitis, non modò pugnis pancratiastæ vtebantur, omnique impetendi prehendique modo. Pancratiastæ hominis habes pulcherrimam hypothesin ex Panetij lib.2. de Offic. apud Gell. lib.13. cap.26.* y Vt prospera vtantur valetudine.] *Nam per exercitationem continuo motu calor naturalis augetur, melior in ventriculo ciborũ fit cõcoctio, & apertis poris humores vitiosi foràs egeruntur, ac nutrimentũ cõmodiùs per venas digeritur. Vnde cũ sanguis ac spiritus purus nascatur, hi per omnia membra æqualiter distribuuntur, in cute venustatem, in neruis robur*

efficiunt.

efficiunt. De exercitijs Plutarchus de Educandis liberis. Plautus in Bacchidibus, Valere pancraticè dicit, pro eo, quod est firma esse valetudine. z Mulieres.] Amazones intelligit, quæ bellum, duce Hippolytâ, gesserunt contra Athenienses, temporibus Thesei, propter Antiopem, vbi illam aiunt mœrore expirasse ob res malè gestas. Vide Pausaniam in Atticis. A Gallos gallinaceos.] Plinius scribit, Pergamis omnibus annis spectaculum gallorum gallinaceorum certantium solenniter ac publicitùs edi solitum, ceu gladiatorum. Id & Athenis factitari cœptum est, Aeliano referẽte, à Themistocle superatis Persis. Adijcit & hic Lucianus, coturnicum magno studio, non gallorum modò certamina ibidem spectari consueuisse. Seueri quoque filios Herodianus scribit, disidere solitos, puerili primùm certamine edendis coturnicum pugnis, gallinaceorumq; conflictibus. Proditur item memoriæ, Socratem Iphicrati duci animos adiecisse, quum ei permonstrasset gallinaceos coram gallina pennis ac rostro dimicantes. Quam vtilitatem agnouit & Chrysippus in libro de Iustitia, dum gallorum æmulatione inijcinobis ad fortitudinem stimulos; & subijci calcaria prodidit. Iucundum verò est, quod obseruatum hac parte non reticebimus. Gallinaceis mox compagnaturis, allium in cibis obijci solitum, quò acriùs decertarent. Ex quo facetissimè in veteri comœdia ἐσκοροδισμένος, id est, allio pastus, quod Scorodon vocant, pro vehementi ac nimis in pugnam accliui dicitur quandoque. Is præterea huic animanti mos est, vt ad pugnam assiliat, quò magis lædat calcaribus suis, in hunc vsum à natura affixis. Cæterùm quanquam naturâ pugnax est gallus: tamen vbi se sentit imparem conflictu, mirè deiectus ac supplex profugit, risum præbens spectatoribus. B Pueros ita verberari.] Ad Dianæ Orthiæ aram flagris concidi pueros instituto Lycurgi consueuisse, locuples testis est in Laconicis Pausanias simulque causam eius instituti aliam, quam vel Lucian. hic, vel Cic. lib. 2. Tusc. q. vel Plutarch. in Lycurgo indicet, refert, quam breuitati studens omitto: aliam etiam in Aristidis vita Plutarch. Tertull. in Apolog. & in lib. ad Marty. Hodie, inquit, apud Lacedæmonios solemnitas maxima est diamastigosis: i. flagellatio, in quo sacro ante aram nobiles quoque adolescentes flagellis af-

lis affiguntur, astantibus parentibus & propinquis, & vti persequerent adhortantibus. C Minos Iouis filius legũ scriptor.] *Minos quondam Cretæ præfuit. Hunc post mortẽ ob institiam suam Poëtæ apud inferos ius dicere finxerunt. At Cretenses, vt quos ciuilitate & moribus erudiẽt, ad Iouem tanquã præceptorem itasse memorant, in Ida monte speluncam ostendentes, atque illi in notium annum consuẽsse, nec non didicisse quæ ad Rempubl. instituendam vtilia forent. Meminit huius Homerus Odyss. 11. & Maximus Tyrius.*

ΠΕΡΙ ΠΕΝΘΟΥΣ. DE LVCTV.

Erasmo Roterodamo interprete.

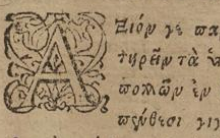

Δεῖ μὲν γὰρ παρὰ τῶν τεθνηκότων τὰ νῦν τοῖς τοιούτοις γιγνόμενα, καὶ τὰ ὑπὸ τῶν παραμυθουμένων λεγόμενα. καὶ ὡς ἀφόρητα καὶ δεινὰ τὰ συμβαίνοντα σφίσι τε αὐτοῖς οἱ ὀδυρόμενοι καὶ ἐκείνοις, ὃς ὁ λύρωνται. ἐμὲ γὰρ Πλούτωνα καὶ Περσεφόνην, κατ' ἐλπὶς ἁμῶν ἐπισάμενοι ἀφῶς, ὅτ' ἐ πονηρὰ ταῦτα, καὶ λύπης ἄξια, ὅτι ἐ τὐναντίον ἡδέα καὶ βελτίω τοῖς παθοῦσι, νόμῳ καὶ συνηθείᾳ τῶν λύπων ἐπιτρέποντες. ἐπειδὰν τοίνυν ἀποθάνῃ τις, ὅτω ποιοῦσι. μᾶλλον δὲ πρότερον εἰπεῖν βούλομαι, ἅς τινας περὶ αὐτῶν θανάτου

Peræprecium a Janè fuerit obseruare ea quæ in luctu vulgo tum dicãtur, tũ fiant: item quæ dicantur ab ijs, qui eos consolantur scilicet: quamq; non ferenda putent lugentes ea quæ acciderunt, & subijpsis, & ijs quos flent, cũm haudquaquam pernouerint, malãne sint ista, ac dolenda, an contrà iucundiora meliorãq; ijs, quibus accidunt: sed ex more & consuetudine dolorem accersunt. Itaq; cũm mortuus fuerit aliquis, faciunt ad hũc modũ. Quin priùs volo tibi narrare quas habeant de morte i-

τάτε δόξας ἔχουσιν. ὅτω γὰρ ἴσα φανερὸν, οὔ τινες ἕνεκα τὰ πειστὰ ἐπάνω ἐπιτηδεύουσιν. ὁ μὲν δὴ πολὺς ὄχλος, ὃς ἰδιώτας οἱ σοφοὶ καλοῦσιν, Ὁμήρῳ τε καὶ Ἡσιόδῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις μυθοποιοῖς περὶ τούτων πεπόμφοτι νόμον θεμένοι τῶν ποιήσεων αὐτοῖς, τόπον τινὰ ὑπὸ τῇ γῇ βαθεῖ κοῖλον ὑπειλήφασι, μέγαν δὲ καὶ πολύχωρον ἅπαν εἶναι, καὶ ζοφῶδες καὶ ἀνήλιον, ἐκ οἷοῦ ὅπως αὐτοῖς φωτεινὴ δοκοῦσα πρὸς τὸ καθορᾶν τὰ ἐνόντα ἕκαστον. βασιλεύειν δὲ τοῦ χάσματος ἀδελφὸν Διὸς, Πλούτωνα κεκλημένον (ὤμοι τοῦ τὰ τοιαῦτα θεῶν τις ἔλεγε) διὰ τὸ πλουτεῖν τοῖς νεκροῖς, τῇ πεφυκυίᾳ τιθεμένου. τοῦτον δὲ τὸν Πλούτωνα, τὸν παρ' αὐτῷ πολιτεύειν, καὶ τὸν κάτω βίον κατοικεῖν τοῖς τοῦτον. κεκληρῶσθαι δὲ αὐτὸν ἀρχεῖν τῶν ἀποθανόντων καταδεξάμενον ὑπ' αὐτοῦ, καὶ παραλαβόντα κατέχειν δεσμοῖς ἀφύκτοις, ἐδόκει τὸ παράπαν τοῦς ἀνόδους ὑφιέμενον,

te ipsa opiniones. Sic enim palàm fiet quâ gratiâ superuacanea ista moliantur. Vulgi quidem hominũ multitudo,[b] quos sapientes isti vocãt idiotas,[c] Homero, Hesiodo, reliquisq; fabularum auctoribus super his fidem habentes, & illorũ poësim pro lege ducẽtes, locũ quendam subter terrã profundum esse putant, quem[d] Tartarum vocant. Eum existimant magnum & spaciosum esse, caliginosum atq; opacum, qui tamẽ istis haud scio quo pacto illustrari videtur, quò singula quæ illic sunt introspiciãt. [e] Tum regnare in hoc specu Iouis fratrẽ, cui nomen Plutoni, vt mihi retulit quidam harum rerũ mirè peritus: ob ideo vocabulo honestatum, quòd mortuorũ copia diues esset. [f] Porrò Plutonẽ hunc inferorũ remp. & manium vitam constituisse in hanc formã. Nam sorte obtigisse huic vt vita defunctis imperaret. Quos vbi demissos receperit, arreptos vinculis inexpugnabilibus coërcet, & nulli prorsus permittens vt ad superos redeat,

πολὺ ἐξ ἅπαντος τοῦ αἰῶνος πάνυ ὀλίγων, ἐπὶ μεγίστας αἰτίας περιῤῥεῖται δὶ τὴν χώραν αὐτῆς πολλαμοῖς μεγάλοις τε καὶ φοβεροῖς, καὶ ἐκ μόνων τῶν ὀνομάτων· Κωκυτοὶ γὰρ, καὶ Πυριφλεγέθοντες, καὶ τὰ τοιαῦτα καλοῦσι. τὸ δὲ μέγιστον καὶ Ἀχερουσία λίμνη προκεῖται, πρώτη διεχομένη τοὺς ἀπαντῶντας, οὐδὲ ἔνι διαπλεῦσαι οὐδὲ πορευθεῖν ἄνευ τῆς τορθμίου· βαθεῖά τε γὰρ πεφύκασι τοῖς ποσὶ καὶ διανήξασθαι πολλὴ, καὶ ὅλως, οὐκ ἂν αὐτὴν διαπλάσαι δεῖ τὰ νεκρὰ τῶν ὀρνέων. πρὸς δὲ αὐτῇ τῇ καθόδῳ, καὶ πύλη ἐστὶν ἀδαμαντίνη, ἀδελφιδοῦς τοῦ βασιλέως Αἰακοῦ ὄντι, τοῦ φρουροῦν ἐπιτεταμμένος. καὶ παρ' αὐτῷ κύων τρικέφαλος, μάλα κάρχαρος, τοὺς μὲν ἀφικνουμένους φίλτατόν τι καὶ ἐρευνικὸν προσδέχεται, τοὺς δὲ παρῶντας ἀρδιδράσκειν ὑπλακτῶν, καὶ τῷ χάσματι διδιπτόμενος. περιαθέντας δὲ τοῦ λίμνου ἐς τὸ ἔσω, λειμὼν ὑποδέχεται μέγας, ὃν ἀσφοδέλῳ κατάφυ-

praeterquàm ad modũ pauci ex vniuerso æuo, idq; grauissimis de causis. Interluitur autem regio illius fluuijs & magnis, & horrendis, vel solo nomine.[h] Siquidem Cocyti,[i] Phlegethõtes atq; huiusmodi vocabulis appellantur. Quódque est grauissimum, præiacet[k] Acherontica palus; quæ prima excipit obuios, quã nõ possis neq; transmittere neq; transire sine vectore: nam & profundior est quàm vt pedibus trãsiri possit, & spaciosior quàm vt tranari queat. In summa, huiusmodi est, vt nec auium manes possint eam transuolare. In ipso verò descensu portáque, quæ quidem est adamantina,[l] Aeacus est regis patruelis, cui mãdata est custodia: iuxtaq; hunc[m] canis triceps, sæuus admodum. Is aduenientes satis amicè pacateq; intuetur: cæterùm si quis conetur aufugere, latrat, territósque in specum redigit. Iam qui transmissa palude ingressi sunt, eos excipit pratum ingens,[n] asphodelo consitum,

τος, καὶ τοτὸν μνήμης πολέμιον, λήθης γοῦν δι' τοῦτο ὠνόμασται. ταῦτα γὰρ ἀμέλει διηγήσαντο τοῖς πάλαι ἐκεῖθεν ἀφιγμένοι, Ἀλκηστίς τε καὶ Πρωτεσίλαος, οἱ Θεσσαλοί, καὶ Θησεὺς ὁ τοῦ Αἰγέως, καὶ ὁ τοῦ Ὁμήρου Ὀδυσσεὺς, μάλα σεμνοί, καὶ ἀξιόπιστοι μάρτυρες, ἐμοὶ δοκεῖν, οὐ πίοντες τῆς κυγῆς· οὐ γὰρ ἂν ἐμέμνηντο αὐτῶν. ὁ μὲν οὖν Πλούτων, ὡς ἐκεῖνοι ἔφασαν, καὶ ἡ Περσεφόνη διοικοῦσι, καὶ τῶν ὅλων δεσποτείαν ἔχουσιν ἐπορεύουσι δ' αὐτοῖς, καὶ τὴν ἀρχὴν συνδιαπράττουσιν, ὄχλος τε πολὺς, Ἐρινύες τε καὶ ποιναὶ, καὶ φόβοι, καὶ ὁ Ἑρμῆς. οὗτος μέν γε οὐκ ἀεὶ συμπαρῶν. ὑπάρχοι δ', καὶ σατράπαι καὶ δικασταὶ ἑκάτερα δύο, Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθυς, Κρῆτες ὄντες, καὶ υἱοὶ τοῦ Διός. οὗτοι δὲ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς τῶν ἀνθρώπων, καὶ δικαίους, καὶ κατ' ἀρετὴν βεβιωκότας, ἐπαινοῦν συμπεπτωκότας πολ-

situm, ac fluuius memoriæ hostis: eóq; [o] Lethe nomẽ est inditum. Nam hæc videlicet priscis illis mortalibus narrârunt, [p] qui illinc redierant, nempe Alcestis & [q] Protesilaus, Thessalus vterque, neque non [r] Theseus Aegeo prognatus, & [s] Homericus Vlysses, testes admodum graues, dignique quibus habeatur fides, qui mihi non videntur è fonte illo bibisse, alioqui non meminissent horum. Itaque Pluto & Proserpina, vt diebant illi, Rempublicam administrant, rerumq; omnium dominatum obtinent. Sed inseruiunt his & in administrando principatu adiuuãt, ingens turba, furiæ, pœnæ, terrores, ac Mercurius: quanquam is sanè non adest perpetuó. Præfecti autem & satrapæ & iudices sedent duo, Minos & Rhadamanthus, vterque Cretensis, vterque Iouis filius. Atque hi quidem bonos ac iustos viros, qui cũ virtute vitam peregissent, vbi iam multi col-

λοὶ, καθάπερ εἰς ἀποικίαν τινὰ, πέμπουσιν ἐς τὸ Ηλύσιον πεδίον, ὧν ἀεὶ τὸν βίον σωτεσομένους. ἂν δὲ τινας τῶν πονηρῶν λαβῶσι, τοῖς Ερινύσι παραδιδόντες, ἐς τὸν τῶν ἀσεβῶν χῶρον ἐκπέμπουσι, κατὰ λόγον τῆς ἀδικίας κολασθησομένους. ἔνθα δὴ τί τῶν κακῶν οὐ πάσχουσι, τριβλούμενοί τε καὶ καόμενοι, καὶ ὑπὸ γυπῶν ἐσθιόμενοι, καὶ τροχῷ συμφερόμενοι, καὶ λίθους ἀνακυλίοντες; ὁ μὲν γὰρ Τάνταλος ἐπ' αὐτῇ τῇ λίμνῃ αὐτὸς ἕστηκε, κινδυνεύων ὑπὸ τῆς δίψους ὁ κακοδαίμων ἀπολέσθαι. οἱ δὲ τοῦ μέσου βίου, πολλοί ὄντες οὗτοι ἐν ὧν κομῶνται πλανῶνται, ἄνευ τῶν σωμάτων, σκιαὶ γενόμενοι, καὶ ὑπὸ τῇ ἀφῇ, καθάπερ καπνὸς, ἀφανιζόμενοι. τρέφονται δὲ ἄρα τοῖς παρ' ἡμῶν χοαῖς, καὶ τοῖς καταγιζομένοις ἐπὶ τῶν τάφων, ὡς ἂν ὧν μὴ ἄν καταλελειμένος ὑπὲρ γῆς φίλος ἢ συγγενὴς, ἄσιτος οὕτως νεκρὸς, καὶ

ti collecti fuerint velut in coloniam quandam, emittunt in campum Elysium, vitam optimam inibi victuros. Quòd si malos aliquos ceperint, hos Furijs traditos, in impiorum locum eijciunt, pro ratione malefactorum puniendos. Quo quidem in loco quid tandem mali non patiuntur? torti, exusti, à vulturibus arrosi, rota circumacti, saxa sursum voluentes. Nam Tantalus ipse ad paludem stat, in periculum adductus ne siti moriatur infelix. Rursum alij mediocris vitæ (sunt autem hi complures) vagantur in prato sine corporibus iam umbræ facti, & ad tactum ceu fumus euanescentes. Aluntur autem videlicet nostris libationibus, inferijsque, quæ sepulchris inferuntur: adeò vt si cui nullus sit in terra reliquus amicus aut cognatus, hic mortuus, ieiunus

καὶ λιμώττων, ἐν αὐτοῖς πολιτεύεται. ταῦτα οὕτως ἰσχυρῶς πεπείκασι τοὺς πολλοὺς, ὥστε ἐπειδάν τις ἀποθάνῃ τῶν οἰκείων, πρῶτα μὲν φέρουσιν ὀβολὸν, εἰς τὸ στόμα κατέθηκαν αὐτῷ, μισθὸν τῷ πορθμεῖ τῆς ναυτιλίας γενησόμενον. οὐ πρότερον ἐξετάσαντες, ὁποῖον τὸ νόμισμα νομίζεται, καὶ εἰ δεχωρεῖ παρὰ τοῖς κάτω, καὶ εἰ δεῖται παρ' ἐκείνοις, Ἀττικὸς, ἢ Μακεδονικὸς, ἢ Αἰγινᾶτης ὀβολός. οὐδ' ὅτι πολὺ κάλλιον εἴη, μὴ ἔχειν τὰ πορθμεῖα, καταβαλεῖν· οὕτω γὰρ ἄν, οὐ παραδεξαμένου τοῦ πορθμέως, ἀναπόμπιμοι πάλιν εἰς τὸν βίον ἀφικνοῦντο. μετὰ ταῦτα δὲ, λόσαντες αὐτοὺς, ὡς οὐκ ἱκανῆς τῆς κάτω λίμνης λουτρὸν εἶναι τοῖς ἐκεῖ, καὶ μύρῳ τῷ καλλίστῳ χρίσαντες τὸ σῶμα, πᾶς δυσωδίαν ἢ δυσβιαζόμενον, καὶ στεφανώσαντες τοῖς ὡραίοις ἄνθεσι, πεπιθέντα, λαμπρῶς ἀμφιέσαντες, ἵνα μὴ ῥιγῶν δυσκολόν τι παρὰ τὴν ὁδὸν,

ac famelicus inter illos versatur. Hæc vsqueadeò validè vulgi animos peruaserunt, vt simulatque familiaris quispiam mortuus fuerit, primùm obolum illi in os imponant, traiectionis mercedem, quam vectori daturus sit: nec illud priùs expendunt, cuiusmodi nomisma legitimum sit ambulétque apud inferos, & apud illos valeat, Atticus, an Macedonicus, an Aeginensis obolus. At ne id quidem cogitant, multò satius esse non posse naulum reddere: sic enim fiat, vt non recipiente portitore, postliminio redeant in vitam. × Post hæc lotos eos, perinde quasi tartarea palus non satis sit idonea lauandis his qui illic degant, & vnguentis optimis Y vncto corpore, iámque victa graueolentia, tum coronatos pulcherrimis floribus proponunt splendidè vestitos, ne videlicet algeant per viam,

μηδὲ γυμνοὶ βλέποιντο τῶν Κερβέρῳ. οἰμωγὰ δὲ ἐπὶ τούτοις, καὶ κωκυτὸς γυναικῶν, καὶ παρὰ πάντων δάκρυα, καὶ στέρνα τυπόμενα, καὶ σπαραττομένη κόμη, τῷ φοινισσόμενα παρειά. καὶ πολλοὶ καὶ ἐθὺς καταρρέουσι, καὶ κόνις ἐπὶ τῇ κεφαλῇ πάσσεται· καὶ οἱ ζῶντες οἰκτρότεροι τοῦ νεκροῦ· οἱ μὲν γὰρ χαμαὶ κυλινδοῦνται πολλάκις, καὶ τὰς κεφαλὰς ἀράττουσι πρὸς τὸ ἔδαφος· ὁ δὲ εὐσχήμων καὶ καλὸς, καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἐστεφανωμένος, ὑψηλὸς πρόκειται, καὶ μετέωρος, ὥσπερ ἐς πομπὴν κεκοσμημένος. εἶτ' ἡ μήτηρ, καὶ νὴ Δί' ὁ πατὴρ ἐκ μέσων τῶν συγγενῶν προελθὼν, καὶ περιχυθεὶς αὐτῷ (πρεπέσθω γὰρ τις νέος, καὶ καλὸς, ἵνα καὶ ἀκμαιότερον ἐπ' αὐτῷ τὸ δρᾶμα ᾖ) φωνὰς ἀπορρήτους καὶ ματαίας ἀφίησι, πρὸς ἃς ὁ νεκρὸς αὐτὸς ἀποκρίναιτ' ἂν, εἰ λάβοι φωνήν. φήσει γὰρ ὁ πατὴρ,

nêve nudi conspiciantur à Cerbero. [z] Accedunt ad hæc mulierum eiulatus, omnium certè lachrymæ, pectorum planctus, comæ dilaniatio, genarum cruentatio. Alys autem & vestis discerpitur & puluis capiti inspergitur, adeò vt viuentes miserabiliores sint mortuo. Nam illi humi voluntur sæpenumerò, & capita solo allidunt: hic verò decorus ac formosus ac diligentissimè coronatus sublimis propositus est, & excelsus, velut ad pompam adornatus. Deinde mater, atque adeò pater quoque ex medijs cognatis progressus, ac mortuo circumfusus, (nam finge iuuenem aliquem ac formosum propositum esse, quo magis in hunc competat actio fabulæ) absurdas ac stultas voces emittit, ad quas mortuus ipse responsurus sit, si contingat vocem recipere. A Ait enim pater, flebi-

πάρ, γοερόν τι φθεγγόμενος, καὶ
κρατέοντων ἕκαστον τ ὀνομά-
των τέκνον ἥδιστον, οἴχῃ μοι,
καὶ τέθνηκας, καὶ πρὸ ὥρας ἀνηρ-
πάσθης, μόνον ἐνὲ, ἔτι τὸν
ἄθλιον καταλιπὼν, ὃ γαμήσας, ὃ παιδοποιησάμενος, ὃ
στρατωσάμενος, ὃ γεωργήσας,
ἐκ δὲ γῆρας ἐλθὼν, ὃ κωμάσῃ
μάλιστα, ὃ δὲ ἐραθήσῃ τέκ-
νον, ὃ δὲ ἐν συμποσίῳ μετὰ
τῶν ἡλικιωτῶν μεθυσθήσῃ.
ταῦτα δὲ, καὶ τὰ τοιαῦτα φύ-
σει, οἰόμενος τὸν υἱὸν δεῖ-
σθαι μὲν ἔτι τούτων, καὶ ἐπιθυ-
μεῖν καὶ μετὰ τοῦ τελευτῆσαι,
ὃ δεήσεσθαι μετέχειν αὐτῶν.
καί τοι τί ταῦτα φημί; πόσοι
γὰρ καὶ ἵππους, καὶ παλλακί-
δας, οἱ δὲ καὶ οἰμόχους ἐπι-
κατέσφαξαν, καὶ ἐσθῆτα, καὶ
τὸ ἄπορον κόσμον συγκα-
τέφλεξαν, ἢ συγκατόρυ-
ξαν, ὡς χρυσομανοῦσι ἐκεῖ, καὶ ἀ-
πολαύσουσιν αὐτῶν κάτω;
ὁ δὲ οὐδὲ προσεύτης ὁ πυρ-
θῶν οὐτωσὶ πάντα ταῦ-
τα, ὁπόσα εἴρηκε, καὶ ἔτι τού-
των πλείονα, οὔτε τοῦ παι-
δὸς εἵνεκα τραγῳδεῖν ἔοικεν

ter flebili quadam voce verbum vnumquodq; producens in longum: Fili iucundissime, periisti mihi, mortuus es, ante diem præreptus es, me super hæc misero solo relicto. Non duxisti vxorem, non parâsti liberos, non militâsti, non coluisti agros, non ad senectam peruenisti. Non comessaberis posthac, non amabis, fili, neque cum æqualibus in compotatione inebriaberis. Porrò hæc atque id genus alia dicet, quasi putet filium adhuc rebus bis egere post obitum, ac desiderare quidem, verùm potiri non posse. Sed quid hæc loquor? Quod enim sunt qui equos ac concubinas, rursum alij qui pincernas etiam in funere mactârunt, qui vestem, B reliquumq; mundum pariter in rogum iniectum exusserunt, aut vnà cum cadauere sepeliêrunt: perinde quasi illic sit vsurus, & apud inferos fruiturus? At senex iste luctum agens, C hæc omnia, atq; his etiam plura quæ dicit,

οἶδε γὰρ οὐκ ἀκουσόμενον) οὐδ' ἂν μᾶλλον ἐμβοήσαι τοῦ Στεντόρου, οὔτε μὴν αὐτοῦ φρονεῖν γὰρ οὕτω, καὶ γινώσκειν, ἱκανὸν λῶ, καὶ ἄνευ τῆς βοῆς. οὐδεὶς γὰρ ἂν πώς ἑαυτὸν δέοι βοᾶν. λοιπὸν οὖν ὅτιν, αὐτῶν τῶν παρόντων ἕνεκα ταῦτα λυρεῖν, οὐθ' ὅτι πένθος αὐτῷ ὁ παῖς ἐδόκει, οὐθ' ὅποι κεχάρηκε, μᾶλλον δ' οὔτε τὸν βίον αὐτοῦ ἐξετάσαντα, ὁποῖός ὅτιν· οὐ γὰρ ἂν τῷ ἐξ αὐτοῦ μετάσασιν, ὡς τι τῶν δεινῶν ἐδυσχέραινεν. ἔποι δ' ἂν οὖν πῶς αὐτὸν ὁ παῖς, παρατησάμενος τὸν Αἰακὸν καὶ τὸν Αἰδωνέα, πῶς ὀλίγον τοῦ σωμίου ὑπερκύψας, καὶ τὸν πατέρα παῦσαι ματαιάζοντα, ὦ κακόδαιμον ἄνθρωπε, τί κέκραγας; τί δέ μοι παρέχεις πράγματα; παῦσαι τιμόμενος τῷ κόμῃ, καὶ τὸ πρόσωπον ἐξιππολῆς ἀμύσσων. τί μοι λοιδορῇ, καὶ ἄθλιον ἀποκαλεῖς καὶ δύσμορον, πολύ σου βελτίω, καὶ μακαριώτερον γεγενημένον;

nec filij causa iactare videtur, vt quem sciat non auditurum, etiamsi Stentorē clamore vincat: nec rursum sua ipsius gratia. Satis enim erat illi, cogitare & cognoscere vel sine voce. Nihil enim opus est vt quis apud sese clamat. Superest igitur vt ad hunc modum deliret ob eos qui adsunt, cū nesciat neque quid acciderit ipsi filio, nec quò concesserit, imò cùm ne suam quidem ipsius vitā cuiusmodi sit, perpenderit. Neque enim alioqui ceu rem acerbam grauiter ferret, illum ex hac vita demigrasse. Filius igitur huic ita respōderit, exorato Aeaco atque Orco, quò liceat tantisper è specu proferre caput, dum patrem insanientem compescat: O Homo infelix, quid clamas? Quid mihi molestus es? Desine vellicare comam, ac vultus etiam cutem lacerare. Cur mihi conuicium facis, ac miserum appellas, & infortunam, qui iam sim te è multò tum melior, tum felicior?

Aut

τί σοι δεινὸν πάσχειν δοκῶ; ἢ διότι μὴ σιουσοὶ γέρων ἐγγνόμιν, οἷος ἐ σύ, φαλακρὸς μὲν τὴν κεφαλὴν τὴν δὲ ὄψιν ἐρρυτιδωμένος, κυφὸς, καὶ τὰ γόνατα νωθὴς καὶ ὅλος ὑπὸ τοῦ χρόνου φθερὸς, πολλὰς πεντάδας καὶ ὀλυμπιάδας ἀναπλήσας, καὶ τὰ τελευταῖα δὴ ταῦτα παραπαίων, ἐπὶ τοσούτων μαρτύρων; ὦ μέταν, τί σοι χρηστὸν ἐν δοκεῖ περὶ τὸν βίον, οὗ μηκέτι μετέξομεν, ἢ τοὺς πόδας ἐρεῖν δυνατόν. τι, καὶ τὰ δεῖπνα, καὶ τὰ ἐσθῆτα, καὶ Ἀφροδίσια; καὶ δεῦρο, μὴ τούτων ἐνδεὴς γενόμενος ἀπόλαμαι; οὐκ ἐννοεῖς δ, ὅτι τὸ μὲν δεῖν πολὺ ἄκμιον τοῦ πιεῖν, καὶ τὸ μὲν πεινῆν τοῦ φαγεῖν, καὶ τὸ μὲν ῥιγοῦν τοῦ ἀμπεχόνης ὑπορεῖν; φέρε τοίνυν, ἐπειδὴ ἔοικας ἀγνοεῖν, διδάξομαί σε θρηνεῖν ἀληθέστερον. καὶ δὴ ἀναλαβὼν ἐξ ὑπαρχῆς, βόα, τέκνον ἄθλιον, οὐκέτι διψήσεις, οὐκέτι πεινήσεις, οὐδ' ῥιγώσεις. οἴχῃ μοι κακόδαι-

Aut quid acerbi mihi putas accidisse? An quia non sim factus senex talis, qualis es tu, capite caluo, facie rugosa, incuruus genibus, segnis: in summa, totus ætate putris, multis expletis triacadibus & Olympiadibus: E denique ad istum modum deliranS apud testes tam multos? O demens, quid tibi videtur in vita boni, quo posthac nõ simus potituri? Nimirum πότους, compotationes, vsuras dicis, ac cœnas, vestemque, & concubitus: eóque metuis, ne rerum harum inopia peream? F Non cogitas autem longè bellius esse, non sitire, quàm bibere: non esurire, quàm edere: non algere, quàm vestibus abundare? Age igitur, quandoquidem ignarus videris, docebo te lugere veriùs: iámque denuò inceptò luctu, clama, Fili miser, non ampliùs sities, non ampliùs esuries, non ampliùs algebis. Peristi mihi

κακόδαιμον, ἐκφυγὸν τὰς νόσους, οὐ πυρετὸν ἔτι δεδιὼς, οὐ πολέμιον, οὐ τύραννον. οὐκ ἔρως σε ἀνιάσει, οὐδὲ συμφορὰ παραπέψει, οὐδὲ σπαθήσεις ἐπὶ τούτῳ δὶς ἢ τρὶς τῆς ἡμέρας. ὦ τῆς συμφορᾶς, οὐδὲ καταφρονηθήσῃ, γέρων γενόμενος. οὐδ' ὀχληρὸς ἔσῃ, νέοις βλεπόμενος. ἂν ταῦτα λέγῃς, ὦ πάτερ, οὐκοῦν πολὺ ἀλυθέστερα καὶ γελοιότερα ἐκείνων ἐρῶν; ἀλλὰ ὅρα, μὴ τόδε σε ἀνιᾷ, καὶ δεινοῦ τὸν παρ' ἡμῖν ζόφον, καὶ τὸ πολὺ σκότος. κᾶτα δέδιας, μή σοι ἀκρπνιγῶ, κατακλεισθεὶς ἐν τῷ μνήματι. καὶ δὲ πῶς ταῦτα λογίζεσθαι, ὅτι τῶν ὀφθαλμῶν δεσαπεγόντων, ἢ καὶ νὴ Δία, κατεγόντων μετ' ὀλίγον, εἶτα κατοῦσά με διεγνώκατε, ὅτι σκότος, ὅτι φῶς ὁρᾶν δεήσομεθα. καὶ ταῦτα μὴ κόσως μέτρια, τί δὲ μοὶ κακυτὸς ὑμῶν ὀνίνησι, καὶ πῶς τὸν αὐλὸν αὔτη κρουτυπία, καὶ τῶν γυναικεῖα

infelix, qui morbos effugeris, qui febrem iam non timeas, non hostem, non tyrannum. Non amor discruciabit te, non auocabit coitus, neque huius rei causa bis aut ter quotidie perdes impensam. Heu calamitatem: neque contemnêris facius senex, neque molestus eris iuuenibus, si quando cõspiciaris. Hæc si dixeris, pater, ãnnon putas te multò veriora, magisque ridicula dicturum, quàm ista quæ modo? G At vide ne illud te malè habeat, dum noctem quæ apud nos est, magnãque cogitas caliginè: proinde metuis ne tibi præfocer, conclusus in monumento. Verùm in his illud oportet perpendere, oculis putrefactis, atq; adeò exustis (siquidem paulò post exurere me decreuistis) nihil opus erit nec ad tenebras, nec ad lumen inspiciendum. Atque ista fortassis vicunque ferenda: verùm H eiulatus iste vester quid mihi conferre? aut quid ista pectorũ ad tibiæ modos percussio? aut quid mulierum im-

κῶν πρὶ τὸν θρῆνον ἀμυνία; τί δὲ ὁ ὑπὲρ τοῦ τάφου λίθος ἐστεφανωμένος; τί ὑμῖν δοκεῖ τοῦτο τὸν ἄκρατον ἐπιχεῖν; ἢ νομίζετε καταστάξειν αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς, καὶ μέχρι τοῦ Ἅιδου διήξεσθαι; τὰ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν καταγισμῶν καὶ αὐτοὶ ὁρᾶτε, οἶμαι, ὡς τὸ μὲν νοσιμώτατον τῶν παρεσκευασμένων, ὁ καπνὸς παραλαβὼν, ἄνω εἰς τὸν οὐρανὸν οἴχεται, μηδέν τι ἡμᾶς ὀνήσας τοὺς κατω. τὸ δὲ καταλειπόμενον, ἡ κόνις, ἀχρεῖον, ἐκτὸς εἰ μὴ τοῦ σπεῖραν ἡμᾶς σιτεῖσθαι πεπιστεύκατε. οὐχ οὕτως ἄσπορος, οὐδὲ ἄκαρπος ἡ τοῦ Πλουτωνος ἀρχὴ, οὐδ' ἐπιτήδειος πρὸς ἡμᾶς ὁ ἀσφόδελος, ἵνα παρ' ἡμῶν τὰ σιτία μετατεθώμεθα. ὥστε μοι νὴ τοῦ Τισιφόνου, πάλαι δὴ, ἐφ' οἷς ἐποιεῖτε καὶ ἐλέγετε, παμμέγεθες ἐκεῖνο ἀνακαχάσαι διεκώλυσε τὴν ὀργὴν, καὶ τὰ ἔρια, οἷς μετὰ σιαγόνας ἀπεσφίγξατε.

Ὡς ἄρα μὲν ἀπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψε.

rum immodica lamentatio? Quid autem saxũ quod sepulchro imponitur, coronis ornatum? Aut quid valet quòd Kmerum infunditis? Num putatis illud ad nos d stillaturum, & ad Orcum vsq; permeaturum? Nam de parentalibus ipsi quoque, ni fallor, videtis, quod ex apparatu potissimùm ad nos redire debuerat, id fumo correptum, sursum in cœlum abire, neque quicquam iuuare nos, qui infernè agimus. Porrò quod superest, puluis est inutilis, nisi creditis nos cinere vesci. Non est vsqueadeò sterile neque infrugiferum Plutonis regnum: neque nos destituit. L Asphodelus, vt à vobis cibos huc deportemus. Itaque iuro per Tisiphonem, iampridem mihi libebat vehementer exclamare super his quæ & faciebatis, & dicebatis: sed vetabat lintcũ ac lanæ, quibus mihi fauces obligástis.

Atque ita profato, mors vltima lumina clausit.

πρὸς Διὸς δὲ ἂν λέγοι τοῦτο ὁ νεκρὸς ἐπιστραφεὶς, ἀναπαλίνας αὐτὸ ἐπ' ἀγκῶνος, οὐκ ἂν οἰόμεθα δικαιότατα ἂν αὐτὸ ἀπᾶν; ἀλλ' ὅμως οἱ μαθηταὶ καὶ βοῶσι, καὶ μεταστελλόμενοί τινα θρῆνῶν σοφιστὴν, ποικίλας συναγωγὴν παλαιὰς συμφορὰς, ὅλον τῷ σωματοποιίᾳ καὶ χορηγῷ τῆς ἀνοίας καταχρῶνται, ὅποι ἂν ἐκεῖνος ἐξάρξῃ, πρὸς τὸ μέλος ἐπαιάζοντες. καὶ μέχρι μὲν θρῆνῶν ὁ αὐτὸς ἅπασιν νόμος τῆς ἀδεκτείας. Τὸ δ' ἀπὸ τούτων, διεκόμφοι καὶ τὰ ἔθνη τὰς ταφὰς, ὁ μὲν Ἕλλην κάουσιν, ὑπὸ Πέρσης ἔθαψεν, ὁ δὲ Ἰνδὸς ὑάλῳ περιχρίει, ὁ δὲ Σκύθης καταθύει τὰς γυναῖκας, ὁ δὲ Αἰγύπτιος, οὗτος μέν τοι, λέγω δὲ ἐδῶν ξηράνας τὸ νεκρὸν, σωλήνοιν καὶ συμποτῶν ἐποίησε. ποικίλοις δὲ καὶ δεσμῷ κεκοσμῶν, ἀνδρὶ Αἰγυπτίῳ ἔλυσε τὸν ἀφείαν, ἐρέχυρον, ἢ ὁ ἀδελφὸς ἢ ὁ πατὴρ γενόμενος ἐν καιρῷ. χρήματα

M Sed dicito per Iouem: Si conuersus ad eos mortuus ille, loquatur hæc cubito innitens, ánnon videbitur reclisumè dicturus? Attamen vecordes isti vociferantur, & accersito quopiam lamentorum artifice, qui multas antiquas calamitates in vnum congerat, certaminis adiutore & amentiæ chorago abutuntur, vbicunque cœperit ille, ipsi ad melos eiulatu respondentes. Verùm quantum ad lamentationes attinet, omnibus eadem est ineptiendi consuetudo. At deinceps N sepulturæ rationem in varios diuidunt modos. O Nam Græcus exurit, P Persa defodit, Q Indus adipe suillo oblinit, R Scytha deuorat, S muria condit Aegyptius. Atque hic quidem (rem à me visam narro) desiccatum cadauer, conuiuam & compotorem adhibet. Fit autem frequenter, vt Aegyptum aliquem indigentem pecunia, leuet egestate pignus frater aut pater in tempore factus.

T Nam

χόματα καὶ, καὶ πυραμίδας καὶ στήλας, καὶ ἐπιγράμματα, πρὸς ὀλίγον διαρκέντα, ὡς ἀφανὰ, καὶ παιδιᾶς πρόσκαιρα; καὶ ἀγῶνας ἔνιοι διέθεσαν, καὶ λόγους ἐπιτάφιους ἔπαινον ἐπὶ τῶν μνημάτων, ὥσπερ συναγορεύοντες καὶ μαρτυροῦντες παρὰ τοῖς κάτω δικασταῖς τοῦ νεκροῦ. ἐπὶ πᾶσι τέλος τὸ παρίδαπνον, καὶ πάρεστιν οἱ προσήκοντες, καὶ τοὺς γονεῖς παραμυθοῦνται τι τελευτήσαντος, καὶ πείθουσι γευσάμενοι, ὡς οὐκ ἀνιαρῶς, μὰ Δί', οὐδ' αὐτοὶ ἀναγκαζόμενοι, ἀλλ' ἤδη ἐπὸ λιμοῦ τριῶν ἑξῆς ἡμερῶν ἀπηυδηκότας. καὶ μέχρι μέν τινος, ὦ οὗτος, ὀδυρόμεθα; ἵνα δὲ ἀναπαύσωσι τοὺς τῆς μακαίτης δαίμονας. εἶτα καὶ τὸ παράπαν λήξαι δέον νῶκας. αὐτῆς τι τοῦτο ἕνεκα καὶ μὴ ἀπόσιον ἦν, ἵνα καὶ διακόψας πρὸς τὴν πένθους τὸ μέγεθος. τότε δὴ, τότε πρὸς ἅπαντων ῥαψῳδεῖται δύο τῶν Ὁμήρου στίχοι·

Καὶ γάρ τ' ἐνόησε Νιόβη ἐυπλόκαμος σίτου. καὶ

Γαστέρα

T Nam libationes, pyramides, columnæ, V rituli, ad breue tempus duratura, ánnon superuacanea & ludicris simillima? X Sunt verò qui ludos quoq; constituant ad sepulchrum, Y ac funebres orationes habeant, perinde quasi patrocinentur ac testimonium perhibeant defuncto apud inferos iudices. Post hæc omnia superest Z exequialis cœna. Iamq; adsunt a necessarij, vt defuncti parentes consolentur, suadéntque vti cibum capiant: quanquam illi per Ioue non illibentes ad id compelluntur, quippe perpetuum iam triduũ enecti fame. Et quousque quæso flebimus? B Sine quiescant Plutonis manes. Quòd si tibi deliberatum est omnino flere, vel ob hoc ipsum cibus est capiendus, quò tanto luctui par esse possis. Tum denique, tum ex omnibus contexuntur duo versus Homerici:

Nam cœpit meminisse cibi Niobe auricapilla. Tum illud,

Γαστέρα δ' ὅ πως ὀξὺ νίκιω πεφυθῶσα Ἀχαιοί.
οἱ δ' ἄπλουσι δὴ ἀσχιωόμενοι τὰ πρῶτα, καὶ δεδιότες, ἀ φανέντα, μετὰ τοῦ τεθνεῶτος τῶν φιλτάτων, ὁῖς ἀνθρωπίνοις πάθεσιν ἐμμένουσι ταῦτα, καὶ πολὺ τῶν γελοιότερα εὕροι τις ἄν, ἐπιμερῶν ἐν ὁῖς πένθεσι γιγνόμενα, ὅθεν τὸ ζῆν πονηρὸν τὸ μέγιστον τῶν κακῶν τὸν θάνατον οἴεσθαι.

Vita defunctos flere haud sinit aluus Achiuos.
At capiunt quidem illi, sed initiò pudibundi, verenterq; ne post charissimorum obitum videantur adhuc affectibus humanis commoueri. Hæc atque his longè magis ridicula reperiet, quisquis obseruárit ea quæ fiunt in luctu, propterea quòd vulgò existiment mortem summum esse malum.

GILBERTI COGNATI ANNOTATIONES.

ARGVMENTVM.

VT suprà sacrificiorum ritus, ita hic lugentium stultitiam, & inutilem curiositatē irridet, vt qui causa frivola & adhuc parum comprobata, sed solùm poëtarum fabulis tradita, adductti, manes post hanc vitam vel malè ac variè torqueri, vel in Elysio bene atque beatè agere credant: eoq; mortuorum vicem, cum eiulatu, & multis rebus dolorem testantibus prosequantur. Vtitur autem prosopopœia quadam patris amissum filium lugentis, & filij respondentis ad illius querelas: & vanitatem cùm eorum quæ ab illo fiant, tum etiam opinionis quam de inferis habeat, coarguentis, ostendētisque inutilia planè esse, quæ pro defunctorum solatio atque leuamine instituantur: cùm nihil eorum, ad illorum sensus pertingat. Quam confutationem Lucianus postea ex sua quoq; persona amplificat, enumerando ea quæ ex lu-

ex luctu stulti ac malè curiosi homines, passim circa funera aclamentationes, circa sepulturas, inferias, ludos funebres, & cœnas exequiales facere consueuerunt. Videtur autem voluisse hoc scripto illud ostendere, videlicet mortem haudquaquam metuendam, aut pro malo putandam esse. Funerum quoque superstitionem, & lugentium stultitiam, vti rem superuacaneam & inutilem ridet in Nigrino, & Charonte, Contemplantium. Iidem Plutarch. in Orat. consolatoria ad Apollonium. & Cic. 3. quæst. Tusc. In narratione autem, secundum poëtarum fabulas, describit inferorum locum & pœnas, tanquam causam existentem omnium eorum quæ in luctu fiunt. Lycurgus apud Lacedæmonios sustulit huiuscemodi luctus, & funebres nænias, quas reliquorum hominum vulgus incredibili sumptu & apparatu, etiam per conductos ploratores celebrare consueuit, magna specie dementiæ, quasi manium sit vllus sensus: aut si quid sentiunt, ijsdem rebus delectentur, quas in vita non iudicio, sed animi vitio dilexerunt. Quin & sepulchrorum vniuersam superstitionem submouit, permittens vt non solùm intra ciuitatem humarentur cadauera, verumetiam vt monumenta templis vicina haberentur. Sustulit & funebres expiationes, nec concessit vt quicquam vnà cum cadauere sepeliretur. Nam alienationes, si quid fuisset viuo charissimum, id mortuo addebant in sepulchro, damnosa simul ac ridicula superstitione, quasi mortui sentiant aliquid: sed in puniceo amictu, & oleæ foliis ex æquo positos omnes sepeliri iussit. Vetuit etiam titulos & inscriptiones addi monumentis, præterquam eorum qui in bello cecidissent.

Quæ autem in hoc libro de inferis, & campis Elysijs Lucianus scribit, ex Homero plena descriptione transtulit: apud quem Odyss. xj. Vlysses Tyresiæ vatis ductu ad inferos proficiscitur. Quem imitatus etiam Virg. in 6. Aeneid. scribit Aeneam quoque Sibyllæ ductu iter fecisse illuc: vterque Charontem portitorem vmbras traijcientem viderunt, à quo & ipsi in vlteriorem ripam transpor-

transportantur. Postea ad diuersa distinctaque damnatorum loca circumducuntur, in quibus pro scelerum & ratione & magnitudine, suppliciorum varia genera admirantur.

a OPERAE PRECIVM.] *Propositio. b* Quos sapientes isti vocant idiotas.] Ἰδιώτης, ὁ ἀπολίτευτος, καὶ ὁ ἀμαθής, καὶ ἄγραμμος: id est, *is qui nullo publico munere fungitur, rudis, ignarus literarum. Lucil. Quid ni, & tu idem illiteratum me, atque idiotam diceres. Cicero 7. Verrina: Quæ non modò istum, hominem ingeniosum atque intelligentem, verùm etiam quemuis nostrûm, quos iste idiotas appellat, delectare possent. c* Homero.] *De Homero fabularum patre, vide Menippi & Aeaci dialogum, inter Mortuorum dialogos, & Philopseudis, de eius authoritate in Piscatore, & cur illi à nonnullis fides habeatur: in libro, Quomodo historia scribenda sit. d* Tartatum vocant.] *Tartarus Hesiodo is locus est, in quo Saturnus, & eius comites continentur. Sæpe tamen pro loco inferorum capitur. Sed eum esse aërem sub vtroque cardine crassum, perpetuò frigidum, Crates scribit. De inferis & campis Elysijs scripsit accuratè Virgilius ex Gobria Mago, apud Academicum Xenocratem, in 6. Aeneid. Lucian. libr. 2. verarum hist. vbi nos plura. Portas & columnas inferorum ex adamante fabricatus est. Sed an inferi sint, & de inferorum pœnis, Cælius libro 6. cap. 9. & sequentibus, lectionum Antiquarum. Dicitur autem Tartarus à ταράττω*, id est, *conturbo: quòd illic omnia plena sint perturbationis. vel* ἀπὸ τῆς τραταίζειν, id est, *frigoris tremore. Sole enim caret, inquit Seruius in Virg. 6. Aen. e* Tunc regnare in hoc specu.] *Pluto Deus inferni & diuitiarum, cuius nomen opulentiam sonet, à* πλουτέω *ditor, diues euado: Iouis & Neptuni frater fuit, cui in diuisione mundi contigit Occidentis portio, secus inferum mare: ob id fabulæ locus datus est, vt creditus sit inferorum Deus. f* Porrò Plutonem.] *Pluto tertius Saturni filius, ex Ope, id est, Rhea fuit, cui inferorum regna obuenere. g* Nulli prorsus permittens.] *Apud Virgilium 6. Aen. Sybylla respondet, ad inferos facilem descensum dari: at non quibuslibet inde, nisi paucis, quos Iupiter dijs genitos propter*

pter virtutem adamarit, reditum contingere. Seneca in ludo de morte Claudij Cæsaris : Nec mora Cyllenius illum collo obtorto trahit ad inferos è cœlo, vnde negant redire quenquam. Versus est Catulli, de passere mortuo Lesbiæ. Idem Seneca ibid. alludẽs ad Virg. — facilis descensus Auerni : *omnia procliuia sunt, facilè descendiur. h* Siquidem Cocyti.] *κωκυτὸς à luctu & eiulatu nominatur. Lacus autem est inferorum, qui (ni fallor) ex sententia Homeri Odyss. κ. ex Styge manat. De quo Seneca in Hercule furente sic ait :*

— Palus inertis fœda Cocyti iacet.

Virgilius :

Cocytusq; sinu labens circumfluit atro.

Charonti tribuitur animarum transuectio, & purgatio, portia inferni flumina, Cocytum Stygem & Acheronem. i Phlegethon.] *Phlegethon & Lethe fluuij sunt infernales apud poëtas. Phlegethon, quòd igne ardeat & flammis æstuantibus sit rapidus, appellatus est, à φλέγω, ardeo, vro. Virg. in Culice:*

Nec timuit Phlegethonta furentem ardentibus vndis.

k Acherontica palus.] *Inferorum fluu. à nomine Acheron, carminibus poëtarum celebris Acheron, quasi sine gaudio interpretatur. Virg in 6:*

Dicitur & tenebrosa palus Acheronte refuso.

Idem lib. 2. Georg. Acheronem auarum vocat, quòd sit insatiabilis vt ex 6. Aeneidos satis dilucidè patet. l Aeacus est.] *Poëtæ fabulantur, hunc apud inferos vnà cum Minoen & Rhadamantho iudicem delectum esse, & sontium crimina discutere, & vnicuique pro merito pœnam constituere. Cui fabulæ occasionem dedit insignis eorum iustitia, qua mortalibus omnibus creduntur præstitisse. De his Virg. 6. Aen. Ouid. in Ibin. Iouis filij fuêre, Aeacus ex Aegina Asopi filia, Minos & Rhadamanthus ex Europa, vterque Cretensis: hic Lyciæ rex, ille Cretæ. m* Canis triceps.] *Cerberus à poëtis fingitur esse canis triceps, inferorum custos. n* Asphodelo.] *Asphodeli mentionem & Homerus fecit, tradiditque manes eo vesci : decantatumque illud Hesiodi libro 1. Operis, cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι:*

Οὐδ' ὅσον εν μαλάχη τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ. id est,

& quàm

— & quàm
Magna ſit vtilitas maluæ. aſpho deliq; virentis.

Vide ea quæ annotauimus in Necromanthiam de Aſphodelo. o Lethe.] *Lethei amnis Ptolemæo & alijs fit mentio. Poëtæ ſcribunt eſſe inferorum flumen: cuius aquam qui guſtat, omnium rerum obliuiſcatur. idcirco* ἀπὸ τῆς λήθης, *hoc eſt, ab obliuione nomen creditur accepiſſe.* p Qui illinc redierant.] *Ex inferis perpauci ad ſuperos reuerſi. Alceſtis fuit Perilai filia, Admeti Pheræorum regis coniunx; pro quo perire non recuſauit. Vide Euripidem in Alceſte.* q Proteſilaus.] *Filius fuit Iphicli, & vnus ex Græciæ principibus ad bellum Troianum profectis, in quo primus Græcorum omnium ab Hectore eſt interfectus: de quo Lucianus noſter in Mortuorum Dialogis, vbi ex morte in vitam reuerſus eſt. Extat præterea Laodamiæ epiſtola ad Proteſilaum, inter Ouidianas. Ex inferis porrò duo Theſſali reuerſi ſunt.* r Theſeus.] *Cum Pyrithoo deſcendit ad inferos, ad rapiendam Proſerpinam: ſed occiſo Pyrithoo, ipſe detentus fuit, donec ab Hercule liberaretur.* s Homericus Vlyſſes.] *Ad inferos viuus deſcendit, ibique ex Anticlea matre, Elpenore & Tireſia vate multis de rebus certior factus, reuerſus eſt ex inferis. Homerus Odyſſ.* λ. t In campum Elyſium.] *Quæ autem, & vbi inſulæ ſint beatorum, cùm alij, tum maximè Plutarchus docet in Sertorio, quas vbi copiosè deſcripſit, eam etiam barbarorum opinionem mentes imbuiſſe ait, ibi eſſe campos Elyſios, & fortunatorum ſedes, de quib. Hom. cecinit. & Auguſt. l. 4. de Trin. ex Hortenſ. hæc Ciceronis verba citat: De omnibus, inquit, virtutibus quatuor magnus author eloquentiæ Tullius in Hortenſio dialogo diſputans: Si nobis, inquit, cùm ex hac vita migrauerimus, in beatorum inſulis, immortale æuum, vt fabulæ ferunt, degere liceret, quid opus eſſet eloquentia?* u Vectori daturus.] *Portitorem Virgilius vocat, quem Charonta faciunt. Antiqui in ora mortuorum binos obolos ingerebant, vt naulum ſoluerent apud inferos: quemadmodum in Ranis Ariſtophanis eius fit mentio.* x Poſt hos lotos.] *Lauabant autem Ethnici olim ſepulturæ danda corpora. Euripides in Hecuba:* ὡς παῖδα λουτροῖς τοῖς πανιερόοις λούω, *Ennius:*

Tarqui-

Tarquinij corpus bona fœmina lauit & vnxit.

Mortui, inquiunt Grammatici, calida aqua abluuntur, & per interualla conclamantur, quod fallet plerumque vitalis spiritus exclusus putari & homines fallere, nec non Christiani. Tertullianus, rigere & pallere post tanzerum mortuus possum. Vide ea quæ annotauimus in Charonte. y Vncto corpore.] *Moris erat apud priscos, maximè Aegyptios, defunctorum cadauera, ne putrescerent, vnguentis perungere. Quimos & his temporibus apud principes, sicut alia pleraque gentilium, magno stultitiæ argumento durat.* z Accedunt ad hæc.] *Hypotyposis eorum quæ à parentibus fiunt.* A Ait enim pater.] *Querela parentum.* B Reliquumque mundum.] *Inferiæ mortuorum.* C Hæc omnia.] *Amplificatio è causa.* D Homo infelix, quid clamas?] *Responsio filij, qua stultitiam lugentium, vti rem superuacaneam & inutilem coarguit.* E Denique ad istum modum.] *A consequentibus.* F Non cogitas.] *A contemptu eorum, quæ in terris pro bonis habentur.* G Vide ne illud.] *A falsa opinione.* H Eiulatus vester.] *Ab inutili.* I Coronis ornatum.] *Olim monumenta defunctorum apio coronabantur. Hinc τῷ σελίνῳ δέῃτε prouerbio dictum ab antiquis, quoties morbum capitalem minabant aut vitæ periculum imminere.* K Merum infunditis.] *Vinum in rogum fudisse veteres, sunt testes, Homerus Iliad. ψ. & ω. Virg. 6. Aen. Calaber. libr. 3. Catull. Ausonius:* Spargemero cineres——. *Plin. libr. 14. cap. 12.* L Asphodelus.] *Ex hoc ac multis alijs Luciani locis colligere licet, asphodelum herbam esse plebeiam ac vilem, atque hac vtitare manes, apud quos nullus luxus, nulla sit ambitio. Quinetiam apud Theocritum Idyllio septimo, asphodelus inter rusticanas herbas commemoratur: Κνύσᾳ τ' ἀσφοδέλῳ τε, πολυγράμματῳ τε σελίνῳ. Vide Dioscoridem libr. 2. cap. 64. Galenum lib. 6. simpl. medicam. Hastula regia vocatur. eius radix olim esui fuit, teste Hesiodo: quæ & magnificè laudibus effertur à Nicandro in Theriacis.* M Sed dicito.] *Hactenus per prosopopœiam. iam ex sua persona stultitiam lugentium ridet, ex consequentibus & effectu.* N Sepulturæ rationem in varios diuidunt modos.] *Sepulchrorum varias species, va-*

rios quoque sepeliendi mores, tibi licebit perspicere in libello Lilij Gyraldi, quem de vario gentium sepeliendi ritu, multiplicique instituto inscripsit. O Nam Græcus exurit.] *Græcorum sepeliendi morē, & illos cadauera combussisse, manifestius ex poëtis colligimus, atq; in primis Homero, qui in Patroclifunere rem clarissimè executus est: in cæteris ea ferè quæ nostri. Cæterùm qui pro patria occubuissent; longè honestiore exequiarū honore afficiebantur: quā rem luculentissimè describit Thucydides.* P Persa defodit.] *Persas cæra circumlitos mortuos condire solitos, scribit M. Cicero, vt quammaximè corpora diuturna permanerent. Hoc & Assyrijs attribuitur. Strabo etiam: Sola, inquit, sepeliūt corpora Persæ cæra oblinentes: Magi verò in epultos auib. edendos dimittunt. D. Hieron. Persas, ait, non priùs cadauera humare, quàm aut ab aliis, aut à cane traherentur. Idem & Procopius. Idem & Agathius in secundo historiarum, cùm de sepultura ageret Mermeroës Persarum regis, viri strenuissimi: Tunc, inquit, in destinatum locum, solum nudumque cadauer regis mortui reliquerunt, canibus simul & auibus eiusmodique cæteris carnisoris obscœnisque animantibus vorandum: quandoquidem (inquit) hunc Persæ seruant sepeliendi ritum, vt nudata à canibus & feris ossa, per campos dispersa maneant: neq; enim aut vrna condere, aut terra obruere defunctorum corpora fas est Persis.* Q Indus adipe suillo.] *Inungebant cadauera pollinctores & libitinarij, quæ in pyra mox cremarent. Declarat id post Homerum Iliad. sexto, Virgilius:*

—corpusq; lauant frigentis, & vngunt.

In vulgatis Luciani codicibus malè, vt puto, ὐάλῳ pro μυέλῳ legitur, hoc est, medulla. Alij Indis, qui Macrobij cognominati sunt, hoc ipsum attribuunt. Diuersa ab his Sextus Pirrhonius: Indorum enim, ait, aliqui vulturibus cadauera lanciandaē exponunt. Indorum certè multiplex variaque sepeliendi consuetudo fuit. R Scytha deuorat.] *Quoniam amplissima latissimaque est Scytharum regio, Scythis varia quoque sepeliendi consuetudo fuit. Nam Tertullianus quoque scribit, altos esse Scythas qui inter epulas defunctorum corpora deuorant. Sunt ex ijs aliqui, quibus ferè perpetuæ sunt niues, qui parentum cadauera inter niues ipsas & glaciem truncis af-*

tis affixa arborum suspendunt: arbitrati, flagitiam & scelus esse ea terræ mandare. Alij defunctorum corpora condiunt, eaque plastris imposita proximi ad amicos circumferunt, qui cadauer suscipientes, epulum ijs qui illud sequuntur exhibens: & in hunc modum quadraginta diebus priuatorum hominum comitatus circumagitur: posthæc humatur, si priùs tamen cadauer expurgauerint. S Muria condit Aegyptus.] *Sex. Empiricus tradit, Aegyptios mortuorum intestina educere, dein corpora salire: Chrysippus & Cicero, condire & domi seruare: Plutarchus in Symposio, cadauera aperire, apricoque aliquo loco Soli exponere, intestina in flumen iacere, reliquum purgatum corpus asseruare: Strabo verò, ab alijs quidem cadauera in flumen præcipitari, ab alijs verò nitro circundata domi seruari, ab alijs in vasis fictilibus, alueolisq; quibusdam circum templa defodi & condi. Herodotus, & Herodotum secuti, scribunt in hunc propè modum: Vbi vita functus homo est, ferro incuruo inflexoq;, ad hoc parato, cerebrum per nares mortuo educi, locum medicamentis expleri, intestinisq; purgari, & lapide, vt diximus, Aethiopico illa discindi, odoramentis compleri, mox consuto illy vulnere, nitro salsiri, septuaginta dies, quod vltra non liceret, lugeri (quare Moses cùm de Iacobo ait, qui in Aegypto decessit, illum, ait, Iosephi filij iussu ibi tum præpotentis, more Aegyptio quadraginta diebus conditum, defletumque septuaginta fuisse) inde cadauer linteamine inuolutum, gummique illitum, in ligneam hominis effigiem ad hoc paratam componi. Alterum dehinc subditiaem Herodotus mediocrium sepulturæ genus, tum & tertium: sed quæ nihil ferè differant, nisi sumptu. Fuit & illa apud Aegyptios consuetudo, vt creditoribus in pignus darent parentum corpora: quæ qui non redemisset, perpetua infamia nota inurebatur.* T Nam libationes.] *Sepulchri formam alij non maiorem apud antiquos, quàm vt corpus caperet, fatiebant: quod à plerisque hoc quoque tempore seruari videmus. Fuerunt & qui columnas ingentes, aut pyramides, procerisve colossos erigerent. Aegyptiorum in primis, in construendis monumentis ingens fuit ambitio. Sunt & hodie plerique, qui nullis sumptibus, nullis quantumuis immodicis expensis*

parcunt, vt illustria monumenta construant: non illa quidem perpetuò duratura, vt quæ omni tum fortunæ tum temporis iniuriæ sint expositæ: qui tamen haud immeritò nonnullam alicuius saltem temporis gloriam consequuntur: ex ijs enim eorum quædam animi magnitudo conspicitur. Sed qui didicerunt, nulla esse monumenta perenniora ijs quæ animo & ingenio parantur, omni ope & studio nituntur, vt sibi tale comparent monumentum, quod duret æternùm. V Tituli.] ἐπιγράμματα, tituli, qui & epitaphia dicuntur, à Græcis versibus, à Latinis prosa oratione frequentiùs conscripta sunt. Sed Plato sepulchrorum titulos non vult quatuor versiculorum numerum excedere: quos &, quod Elego plerunq; carmine fierẽt, ἐλεγεῖα à Græcis sæpe vocatos reperies. X Sunt verò qui ludos.] Ludos funebres & Græci & Romani instituerunt, quos inceptari tuba, vel ex hoc Virgilij carmine cognoscimus:

Et tuba commissos medio canit aggere ludos.

Qui verò ludis præerant, Designatores vocabantur: quo nomine & qui funera curant, nonnunquam dicti sunt. Funebrium autem ludorum principium à Græcis incœpisse, manifestè ostendit Homerus: à quo suos funebres ludos Virg. & Statius desumpsêre. Ea verò funera, quibus ludi adhibebantur, simpliciaria dicta sunt: vt ex Ticinio antiquissimo poeta colligitur. Indictiua autem ea dicebantur, quibus non modò ludi adhibebantur, sed & designatores: atq; ideo amplissima putabantur. Dicta verò eo nomine, quòd per præcones indicerentur, vt Festus subinnuit: tametsi eo loci perperam quidam inductiua suppo-suit. Ludi tamen qui mortuorum causa celebrabantur, nouendiales appellati sunt: nec fas erat, eodem die & parentare, & eos exhibere, qui vt esset conueniendi spacium indicebantur. Y Ac funebres orationes.] καὶ λόγους ἐπιταφίους. Mos erat apud Athenienses, vt qui in prælio cecidissent, publicitùs oratione laudarentur, quam illi vocant epitaphium. in hac magno artificio amplificabantur & ciuitas Atheniensis, & populus, postremò peculiariter hi qui fortiter in bello mortẽ oppetissent. Z Exequialis cœna.] Afferebantur & interdum epulæ dapesq; ad sepulturam, vbi quoq; antiqui epulabantur. Vnde sunt apud autores ferales cœnæ, silicernia, & funerum fercula:

quem

quem morem vix dum Christiana lex compescuit. Extant certè diui Ambrosij, & aliorum post eum contra hanc consuetudinem orationes & decreta: in cuius quidem vicem (adeò difficillimè potuit aboleri) in quibusdam adhuc regionibus, in parentationibus perseuerat, vt domi amici & cognati conuocentur: peractisque ad sepulchrum iustis & funeralibus, domi comiuia, & quidem lautissima agitant, in quibus & demortui laudes & viuentium solatia à sacerdote, vel pro eo ab alio, post epulas, funebri oratione referuntur. α Necessarij.] *ἀναγκαῖοι dicuntur cognati, vel affines, vel amici, & hi quibus vti familiariter solemus: quòd necessaria inter eos officia conferantur. Cic. Planco, lib. 13. Epistol. Nec dubito quin scias in ijs necessarijs qui tibi à patre relicti sunt, me tibi esse vel coniunctissimum, vide l. quamuis. 2. C. de adulterijs.* β Sine quiescant Plutonis manes.] *Sunt qui putant, hoc nomine fuisse appellatas animas separatas à corpore: vnde videmus vetusta sepulchrorum monumenta Dijs manibus esse inscripta. Et qui sepulchra demoliebantur, Deos manes violare putabantur. In corpore, Genij dicuntur: à corpore separatæ, Lemures: quum incursionibus domos infestant, Laruæ appellantur: contrà, si bonæ fuerint, Lares familiares.* γ Nam cœpit meminisse ciibi Niobe.] *Homerus Nioben, infelicem illam matrem, post sot filiorum necem de cibo cogitasse inducit. Sunt alij qui eam nimio lachrimarum fletu in saxum diriguisse cecinerunt, perpetuis quasi lachrymarum guttis manans.*

ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ, Η Ηρακλῆς. PRAEFATIO, SEV Hercules Gallicus.

Erasmo Roterodamo interprete.

ARGVMENTVM.

PRæfatio est eiusdem rationis, cuius & superior, nisi quòd quantum ad argumentum attinet, rationem & causam hic reddit, cur natu iam grandior adhuc in eloquentiæ exercitatione versetur: studium atq; ætatem suam exemplo eo defendens, &, vt ipse ait, etiam consolans, quo apud Gallos ipsa eloquentia depingitur, nimirũ Herculis, eiusdemq; iam senioris imagine. Fingit autem imaginem seu typum eum à sacerdote quodam Gallorum, quales ea ætate Druidæ fuisse perhibentur, explicatam, & singulorum picturæ eius membrorũ rationem sibi traditam esse etiam Homeri atq; aliorum poëtarum locis, vtpote à perito Græcarum literarum additis. De quibus in ipso orationis contextu ac serie videri satius est, quàm hic pluribus immorari.

Ον Ηρακλέα οἱ Κελτοὶ Ογμιον ὀνομάζουσι φωνῇ τῇ ἐπιχωρείῳ, τὸν ἥλιον τῇ θεῷ, πάνυ ἀλόκοτον γραφουσι. γέρων ἐστὶν αὐτῆς ἐς τὸ ἔσχατον, ἀναφαλαντίας, πολιὸς ἀκριβῶς, ὅσαι κοινωνοῦσι τῶν τριχῶν, ἡλιοδὲς τὸ δέρμα, καὶ δεδαυμασμένον ἐς τὸ μελάνιστον, οἷοι εἰσὶν οἱ παλαιπονεργοὶ γέροντες. μᾶλλον δὲ Χάρωνα, ἢ Ἰαπετόν τινα τῶν ἀποτρόπαιον,

Herculẽ.[a] Galli lingua gentis vernacula Ogmium vocant. Porrò deũ ipsum noua quadam atque inusitata figura depingunt. Decrepitus est apud illos, recaluaster; reliquis capillis, si qui reliq; sunt, planè canis: cute rugosa, & in aterrimũ exusta colorem, cuiusmodi sunt nautæ isti senes. Charontem potius aut Iapetum quempiam ex his

τρίων καὶ πάντα μᾶλλον, ἢ Ἡρακλέα εἶναι ἂν εἰκάσειας. ἀλλὰ καὶ τοιοῦτος ὤν, ἔχει ὅμως τοῦ σκευοῦ τοῦ Ἡρακλέους· καὶ γὰρ τοῦ διφθέραν ἐνδεδῦσθαι τοῦ λέοντος, καὶ τὸ ῥόπαλον ἐχεῖν ἐν τῇ δεξιᾷ, καὶ τὴν χωρυτὸν πρόσθεν, καὶ τὸ τόξον ἐνδεδεμένον ἀεὶ τοῦ πρὸς εἰκόνυσι, καὶ ὅλως, Ἡρακλῆς ὅλος. ταῦτα γε ὡμίλουν οὖν ἐφ' ὕβρει τῶν Ἑλλήνων θεῶν τοιαῦτα πρᾶνομεῖν τὸς Κελτὸς, εἰς τοῦ μορφοῦ τοῦ Ἡρακλέους, ἀμπεχομένους αὐτὸν τῇ τοιαύτῃ γραφῇ· ὅτι τοῦ χώραν ποτὲ αὐτὸν ἐπῆλθε, λείαν ἐλαύνων, ὁ πότε τὰς Γηρυόνου ἀγέλας βιᾷ, καὶ δράμοι τὰ σώματα τοῦ ἑσπέρου γένους. καὶ τοι τὸ παραδοξότατον οὐδέπω ἔφευ τοῦ κόνος· ὁ γὰρ δὴ γέρων Ἡρακλῆς ἐκεῖνος ἀνθρώπων πάμπολυ πλῆθος ἕλκει, ἐκ τῶν ἄτων ἅπαντας δεδεμένους. δεσμὰ δὲ οὗτοι, οἱ σειραὶ λεπταὶ, χρυσοῦ καὶ ἠλέκτρου εἰργασμένοι, ὅρμοις

his qui apud inferos versantur, diceres. In summa, quiduis potius quàm Herculem esse conijceres ex imagine. Atque tali specie quum sit, tamen Herculis ornatum gerit, vt qui tum leonis exuuium indutus sit, tum clauam dexterâ teneat, tum pharetram humeris aptatam portet, tum arcum tensum læua prætendat: denique modis omnibus Hercules est. Hæc equidem arbitrabar in Græcamicorum deorum contumeliam perperam facere Gallos, quum eum eiusmodi fingerent effigie: quo nimirum illum talibus picturis vlciscerentur: quòd olim in regionem ipsorum incursasset prædas agens, id temporis, quum Geryonis armenta vestigans, Occidentalium gentium pleraſque regiones peruastaret. At nondum etiam dixi, id quod erat in imagine maximè nouum atque mirandum. siquidem Hercules ille senex, ingentem admodum hominum multitudinem trahit, omnibus ab aure reuinctis: porrò vincula sunt [b] catenulæ tenues, auro electróve confectæ,

ὅρμοις ἐοικυῖαι τοῖς κατὰ τὴν κεφαλὴν, καὶ ὅμως ἀφ' ἅτινος ἀεθλοῦσιν ἀγόμενοι, οὔτε δρασμὸν βουλεύουσι, διωκόμενοι ἄν ἐκμαρτοῦν, οὔτε ὅλος ἀνιστάνουσιν, ἢ τοῖς ποσὶν ἀνιστάσθαι, πρὸς τὸ ἐναντίον τῆς ἀγωγῆς ἐξυπαλλόμενοι, ἀλλὰ φαιδροὶ ἕπονται, καὶ κεκυφότες, καὶ τὸν ἄγοντα ἐπαινοῦντες, ἐπιγελῶμενοι ἅπαντες, καὶ ὑφ' ἡδονῆς ἐθελοντὶ τὸν δεσμὸν ἐπιχαλῶντες, ἐοικότες ἀχθομένοις, εἰ λυθήσονται· ὁ δὲ πάντων ἀπροσπόταστον εἶναί μοι ἔδοξεν, ὃ οὐκ ὀκνήσω καὶ τοῦτο εἰπεῖν· ὁ γὰρ ἔχων ὁ ζωγράφος, ὅθεν ἐξάψῃ τὰς σφαῖρας τὰς τῶν δεσμῶν ἀρχὰς, ἅτε δὴ δεξιᾶς μὲν ἤδη τὸ ῥόπαλον, τὴν λαιᾶς δὲ τὸ τόξον ἔχοντος, τρυπήσας τὴν θεοῦ τὴν γλῶτταν ἄκραν, ἐξ ἑκάστης ἑλκομένους αὐτοὺς ἐποίησε, καὶ ἐπεστραμμένοι γε εἰς τὸν ἀγόμενον μᾶλλον. ταῦτ' ἐγὼ μὲν ἐπὶ πολὺ σιωπῶν ὁρῶν καὶ θαυμάζων, καὶ ἀπορῶν καὶ ἀγανακτῶν· Κελτός δέ τις πρεσβὺς, οὐκ ἀπαίδευτος

pulcherrimis istis monilibus adsimiles. Atqui quum vinculis vsque adeò fragilib. ducantur, tamen neq; de fugiendo cogitant, quum alioqui commodè possint, neq; prorsus obnituntur, aut pedibus aduersus trahentem obtendunt, sese resupinãtes: verùm alacres ac læti sequũtur, ducentem admirantes, vltrò festinantes omnes, & laxatis funiculis etiam anteuertere studentes, perinde quasi graueiter laturi si soluerentur vinculis. Ne illud quidem pigebit referre, quod mihi videbatur omnium absurdissimum. etenim quum non inueniret pictor vnde catenularum summas ansas necleret, videlicet dextera iam clauam, læua arcum tenente, summam Dei linguam perterebrauit, atque ex hac religatis catenulis eos trahi fecit. Ipse nimirum ad eos qui ducebantur, vultum & oculos conuertebat arridens. Hæc ego quum diutiùs esistens essem contẽplatus, admirans, hæsitans, indignans: Gallus quispiam, qui propiùs

φάσθωσ τὰ ἡμέτερα, ὡς ἔλεξεν, ἀκριβῶς Ἑλλὰς φωνὴν ἀφιεὶς, φιλόσοφος, οἶμαι, τὰ ἐπιχάρια· ἐγώ σοι, ἔφη, ὦ ξένε, λύσω τῆς γραφῆς τὸ ἄινιγμα· πάνυ γὰρ παραπλομένῳ ἔοικας πρὸς αὐτήν. τὸν λόγον ἡμεῖς οἱ Κελτοὶ, οὐχ, ὥσπερ ὑμεῖς οἱ Ἕλληνες, Ἑρμῆν οἰόμεθα εἶναι, ἀλλ' Ἡρακλῆ αὐτὸν ἀκάζομεν, ὅτι παραπολὺ τοῦ Ἑρμοῦ ἰσχυρότερος οὗτος. εἰ δὲ γέρων πεποίηται, μὴ θαυμάσῃς· μόνος γὰρ ὁ λόγος ἐν γήρᾳ φανῇ εὐτυχῆ ἐπιδεικνύσθαι τῇ ἀκμῇ, εἴ γε ἀληθῆ ὑμῶν οἱ ποιηταὶ λέγουσιν, ὅτι οἱ μὲν τῶν ὁπλοτέρων φρένες ἀνρέθονται, τὸ δὲ γῆρας ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον. οὕτω γέ σοι καὶ τοῦ Νέσορος ὑμῖν ἀποῤῥεῖ κ τῆς γλώττης τὸ μέλι, καὶ οἱ ἀγορηταὶ τῶν Τρώων τῇ

propiùs adſtabat, noſtratium literarum non indoctus (id quod declarauit, quum Græcanicam linguam abſolutè ſonaret, [c] philoſophus opinor, ex eo genere Philoſophorum quod apud illos eſſe fertur) Ego tibi, hoſpes, inquit, picturæ iſtius ænigma explicabo: nam vidêre vehementer ad eam attonitus, ac ſtupefactus. Orationem nos Galli nequaquam arbitramur eſſe Mercurium, quemadmodum vos Græci: verùm Herculi illam tribuimus, propterea quòd hic Mercurio longè robuſtior extiterit. nam quòd ſenex fingitur, nihil eſt quòd mirêre. Siquidem vna facundia cõſueuit in ſenecta demum abſolutum vigorem oſtendere. ſi modò verum veſtri dicunt poëtæ,

Obduci iuuenum denſa caligine pectus:

Contrà ſenectam poſſe quiddam dicere, Rudi iuuenta melius ac præclarius. Hinc videlicet apud vos & [d] Neſtoris lingua melle profluit, & Troianorum concionatores

πλὴν ὅπα πλὴν λφεύεσθαν ἀφιᾶσιν, εὐανθῆ τινα λέξεα γὰρ λαλῆται, ἔγε μίμνημαι, τὰ ἄνθη. ὥστε ἀπ' ὤτων ἐκδεδεμένους τοὺς ἀνθρώπους πρὸς πλὴν γλῶτταν ὁ γέρων οὗτος Ἡρακλῆς, ὁ λόγος ἕλκει, μηδὲ τοῦ θαυμάσῃς, ἀδὼς πλὴν τῶν ὤτων καὶ γλώττης συγγένειαν, ὃν δὲ οὐ βεῖς εἰς αὐτὴν, εἰ ταύτῃ τετρύπησο. μέμνημαι γὰρ, ἔφη, καὶ ἰαμβικῶν τινων ἰαμβείων, παρ' ἡμῖν μαθών. τοῖς γὰρ κάκοις ἐξ ἄκρας γλῶττα πᾶσιν ὅτι τετρυπημένη. τὸ δ' ὅλον, καὶ αὐτὸ ἡμεῖς τὸν Ἡρακλεῖα λόγον τὰ πάντα ἠγόμεθα ἐξεργάσασθαι, σφόδρα γενόμενον, καὶ πεθοῖ τὰ πλεῖστα βιάσασθαι. καὶ τὰ γε βέλη αὐτοῦ, οἱ λόγοι εἰσὶν, οἷμαι, ὀξεῖς καὶ εὔστοχοι καὶ ταχεῖς, καὶ τὰς ψυχὰς τι κόπτοντες πλείστα γὰρ τὰ ἔπη καὶ ὑμεῖς φατε εἶναι. τοσαῦτα μὲν ὁ Κυνικὸς, ἐμοὶ δὲ, λοίπα περὶ τῆς δεῦρο παρόδου ταύτης ἐσκοπούμην πρὸς ἐμαυτὸν, ἃ

lirioëssam edunt, videlicet floridam quandam vocem: nam liria, si satis commemini, flores appellantur. Proinde quòd ab auribus vinctos ad linguam trahit senex hic Hercules, qui non aliud quàm ipse est sermo, ne id quidem debes admirari, qui quidem non ignores linguæ cum auribus esse cognationem. Neque verò ad contumeliam illius illud pertinet, quòd ea percusa est. nam memini, inquit, & Iambicos quosdam versiculos è comœdijs apud vos discere:

Siquidē viris loquacibus
Extrema lingua perforata est omnibus.

Quin de eodem hāc in summa habemus opinionem, vt quicquid egit, id oratione facundiaq; confecisse putemus: vtpote virum sapiētem, ac persuadendo pleraque si-

bi subegisse. Iam tela illius nimirum rationes sunt acutæ, missiles, citæ, atque animam sauciantes: vnde pennigera dicta vos quoq; nominatis. Hactenus Gallus. Ac mihi quidem quū huc me conferens mecum inter eundum perpenderem, num

decorum

μοι καλῶς ἔχοι, τηλικῷδε ὄντι, καὶ πάλαι τ' ἐπιδείξασθαι πεπαυμένῳ; αὖθις ὑπὲρ ἐμαυτοῦ φέρειν διδόναι δοξάζοις δικαστὰς κατὰ καιρὸν ἐπελθεῖν ἀναμνησθῆναι τῆς ἀκόνος. τίως μὴ δὲ ἐνδείαν, μή τινι ἡμῶν δόξαιμι κομιδῇ μειρακιώδη ταῦτα ποιεῖν, καὶ παρ' ἀλικίαν νεανιεύεσθαι, κἀτά τις Ὁμηρικὸς νεανίσκος ἐπιπλήξειε μοι ἀπὼν τάδε· Σὺ δὲ βίκ λίνυται. καὶ Χαλεπὸν γῆρας κατείληφέ σε; Ἠπιδανὸς δὲ νῦν σοι θεράπων, βραδέως δὲ σοι ἵπποι· ἐς τὸν πόδας τοῦτο ἀφεσκόπουν. ἀλλ' ὅταν ἀναμνησθῶ τοῦ γέροντος ἐκείνου Ἡρακλέους, πάντα ποιεῖν προάγομαι· καὶ οὐκ ἀλλό μοι, δοκεῖ αὐτὰ δρᾶν, ὑλικιώτης ὢν δ' ἀκόνος, ὥστε ἰσχὺς μὲν καὶ τάχος καὶ κάλλος, καὶ ὁ σώματος ἐκεῖνα, χαίρετω, καὶ ὁ ἔρως ὁ σός, ὦ Τήϊε ποιητά, ἀσιδῶν μέ, κοπόλιον γένεσον, χρυσοφαίνων, ἀβέλεται, πτερύγων, ἢ ἀετοῖς παραπετέσθω,

decorum iam esset, vt iam grandis natu, quique iam pridē ab his doctrinæ certaminibus memet abdicassem, rursum me tam multorū iudicū calculis exponerem iudicandū, in tempore subijt animum meum eius picturæ recordatio. nam antehac verebar ne cui vestrūm viderer hæc admodū pueriliter agere, quasque præter ætatem iuuenari. Proinde ne quis Homericus adolescentulus illud mihi impingeret dicens:

Aetas iam perijt tuatum illud:

Ac te corripuit cariosa senecta, minister

Inualidusque tibi, es segnes tardique caballi:

videlicet eo scommate pedes meos notans. Verūm quoties senex ille Hercules recurrit animo, ad quiduis adducor vt faciam: neque me pudet hæc audere, quum sim ipsi æqualis imagini. Itaque robur, celeritas, forma, & si qua sunt alia corporis bona, valeant, cumque his tuus, ô Teie vates, Cupido, vbi memento subcano videris, euro ruitantibus alis, si videbitur, vel aquilas præteruolet,

καὶ ὁ Ἱπποκλείδης ὀφρυτιᾷ· ἐγὼ δέ, νυῖ ἄρ μάλιστα ἀνυβᾶν καὶ ἀνθεῖν, καὶ ἀκμάζειν κατ' ὥραν εἶη, καὶ ἕλκειν τῶν ὤτων, ὅσοις ἂν πλείστοις δοκῶ, καὶ τοξεύειν πολλάκις, ὡς οὐδέν γε δεῖ, μὴ ἐγρωθεὶς λάθοι ὁ γηρυτὸς αὐτῶν. ὁρᾷς ὅπως παραμυθοῦμαι τὴν ἡλικίαν, καὶ τὸ γῆρας τὸ ἐμαυτοῦ. καὶ δὴ τοῦτο ἐπόλαιον, πάλαι ὑπωπτευκημένον τὸ ἀκάτιον κατασπάσας, κἀκ τῶν ἐνόντων ἐπισκευάσας, αὖθις ἀφῆνα εἰς μέσον τὸ πέλαγος. εἴη δ' ὦ θεοί καὶ τὰ παρ' ὑμῶν ἐπιπνεύσαι δεξιά, ὡς νυῖ γε μάλιστα πλουσίου τινὸς καὶ ἐθελοῦ, καὶ ἑταίρου ἀνέμου δεόμεθα, ἵνα ἃ ἄξιοι φανοίμεθα, καὶ ἡμῖν τὸ Ὁμηρικὸν ἐκεῖνο ἐπιφθέγξηταί τις,

Οἷλῶ ἐκ ῥακέων ὁ γέρων ἐπιγουνίδια φαίνει.

[e] neq; laborabit Hippoclides, imò nunc vel maximè tepestiuum fuerit facundia repubescere, florere, vigere, & quàm licet plurimos ab auribus ducere, ac sapiùs arcu ferire: quandoquidem periculum non est, ne quando quis præter spem pharetram inanem reperiat. Vides quibus modis ætatem meam, meamq; senectutem ipse consoler, animemq;, adeò vt non sim veritus nauim iam olim in terram subductam, denuò reuellere, suisq; instructam armis medium in pelagus demittere. Contingant autem à vobis, ô diij, afflatus secundi, quandò nunc vel maximè præsente bono atque amico vento nobis est opus: quo si digni modò videbimur, in nos quoq; dicat aliquis [f] Homericum illud:

Quos profert senior pannis è vilibus armos.

GILBER-

GILBERTI COGNATI
ANNOTATIONES.

a HERCVLEM.] *Celtæ Herculem, Ogmion ab illis dictum, eloquentiæ ac prudentiæ Deum existimabant: itaque effictum colebant, senem penè decrepitum, calvum, paucis capillis, coloratum, fuscumve & rugosum; quales videlicet seniores nautæ marini: leonina pelle indutum, rhopalon, id est, clava dextra, sinistra arcum tenentem, pharetrâ ex humeris dependente, catenulis verò ex auro & electro admodum tenuibus, linguæ suæ extremitate perforata insertis, maximam hominum multitudinem non inuitam, sed sponte sequentem, auribus alligatis trahentem. Huiusmodi verò Herculis statua, miro artificio sculpta Romæ conspicitur in turri quadam, quæ à templo D. Ludouici non procul distat. Atque eadem ferè est, quæ depicta cernitur statim in principio quorundam librorum, excusorum ab Andrea Cratandro Basiliensi. Hæc nobis significat. Herculem virtute & consilio præstantem dissipatos Celtas vnum in locum congregasse, eosq; ex ferocitate quadam ad iustitiam atque mansuetudinem transtulisse, & inuento diuino, & humano iure mœnibus obsepsisse.* b Catenulæ.] *Herculem Ogmium eundem cum Mercurio existimauit religio Druydarum, & Aegyptiorum schola. Mercurij catenæ meminit Eunapius Sardianus: Hercules sua catena auribus hominum inserta, eos circumducebat. Vtque inuictæ eloquentiæ fuerunt, & linguæ lenocinio auditores quocunq; rapere & traducere potuerunt.* c Philosophus ex eo genere.] *Præter Druidas fuerunt etiam in Gallia Bardi, fuerunt & vates siue vaties, ita Strabo lib. 4. appellare videtur eos, qui à Marcellino libr. 15. Eubages, à Diogene Laërt. σεμνοθεοι, à Diodoro Saronidæ dicuntur. Ex quo genere philosophorum fuisse verisimile est eum quem Lucianus hic picturæ sibi ænigma explicasse fingit. Ex Ausonio colligimus, fuisse in Gallia diuersas Druidarum familias, eorumq; nomen etiam sub Christianis imperatoribus celebre admodum fuisse. Sanè Plinius scribit, Tiberij principatum sustulisse Druidas Gallorum, & id genus vatum medicorumq; Suetonius etiam, Druidarum religionem apud Gallos diræ immanitatis & tantum ciuibus*

sub Augu-

sub Augusto interdictam penitus Claudium abolevisse auctor est d Nestoris lingua melle profluit.] *Cic. de Senect. Videsne, vt apud Hom. sæpissimè Nestor de virtutibus suis prædicet? tertiam enim iam ætatem hominum vivebat: nec erat ei verendum ne vera de se prædicans, nimis videretur aut insolens aut loquax. Etenim, vt ait Homerus, ex eius lingua melle dulcior fluebat oratio, &c. de Nestore Hom. Iliad. α & β.* e Neque laborabat Hippocides.] *Hoc adagio quoq; vsus est in apologia Pro mercede conductis.* f Homericum illud.] *Ex Odyßea σ. de Vlysse certaturo cum Iro. Id Lucianus torquet ad senem ingenio facundiaq; præcellentem.*

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΗΛΕΚ τῶν κύκνων.

DE ELECTRO, seu Cygnis.

Vincentio Obsopœo interprete.

ARGVMENTVM.

ET hæc superioribus consimilis præfatio est, in qua seipsum ac scripta sua extenuat, adhibita similitudine fabulæ eius quæ de electro & Phaëthonte, ac cygnis Eridani à poëtis traditur: quam vt fictam ac falsam præsens experientia ostendit, ita se vereri quoque ait, ne conceptam de se opinionem, auditorum præsentia imminuat, ac falsam coarguat. Commendat tamen interim eo nomine orationem suam, quòd simplex sit, & minimè cygnis illis Padanis ac fabulosis, quod ad canoritatem spectet, similis: neque etiam illorum fucatis scriptis, qui dum electrum atque aurum & speciosa omnia affectant, Eridanum istum ac cygnos poëticos vanitate ac fumo longè excedant.

ΗΛέκτρου περὶ καὶ ὑμᾶς λεγομένου ὁ μῦθος πείθειν, ἀγαθὰς ἐπὶ τῷ Ἠριδανῷ ποταμῷ δακρύειν αὐτὸ, θρηνοῦσας τὸν Φαέθοντα. καὶ ἀδελφάς γε εἶναι τὰς ἀγάθας ἐκείνας τοῦ Φαέθοντος. ἔτα ὀδυρομένας τὸ μειράκιον, ἀπαγελῶσαι ἐς τὰ δένδρα, καὶ ἀρτάζειν ἔτι αὐτῶν δάκρυον, δεῦθαι τὸν ἤλεκτρον. τοιαῦτα γὰρ ἀμέλει καὶ αὐτὸς ἀκόων τῶν ποιητῶν ᾀδόντων, ἤλπιζον· εἴ ποτε γενοίμην ἐπὶ τοῦ Ἠριδανοῦ, ὑπιθὼν μίαν τῶν ἀγάθων, ἐκπιτάσας τὸ πτόλπιον, ἀποδεξοῦ τῶν δακρύων ὀλίγα, ἀνήλεκτρον ἔχοιμι. καὶ δὴ ὁ πόθος κατ' ἄκρο μέν τοι ἦν, ἔκορ δὲ ὅμως ἐς τὰ χωρία ἐκεῖνα· καὶ ἔδει γὰρ ἀναπλεῦν κατὰ τὸν Ἠριδανὸν, ὅτ' ἀγέρας ἄλλον, πάνυ πρεσκοπῶν, ὅστις τὸ ἤλεκτρον, ἀλλ' οὐ τὸ νόμα τοῦ Φαέθοντος ἤδεισαν οἱ ἐπιχώριοι. ἀναζητοῦντος δὲ ἐμοῦ,

QVàm super electro poëtæ cõmenti sunt fabulã, ea & nobis planè persuasis fidẽ fecit, esse scilicet in ripis Eridani populos, quæ lachrymantes illud destillarẽt, Phaëthontẽ lugentes, easdemq; Phaëthõtis sorores fuisse populos: deinde iuuenis casum luctu prosequẽtes, in arbores fuisse commutatas, atq; etiamnum è lachrymis illarum electrũ defluere. Hæc inquã cũ poëtas canentes audissem, in spẽ veniebã, vt siquando ad Eridani littora delatus essem, vnã accedens ex arboribus ac recluso sinu & cortice, nonnullas me susceptũrũ lachrymas, vt ego quoq; electrũ possiderẽ. Et sanè nõ multà antè alterius negocij conficiendi gratia ea in loca iter habens deueni, & erat mihi commodùm trayciendus Eridanus: neq; tamen cùm diligenter omnia loca circumcircà oculis obissem atq; perlustrâssem, aut populos vidi, aut electrum conspexi, sed Phaëthontis nomen ne notum quidem erat incolis. Exquirente tandem me, atq; inter-

καὶ ἐξαπιναίως ἀπολομένου, πότε δὲ ἐπὶ τὰς ἀγάρας ἀφικόμεθα, τὰς τὸ ἤλεκτρον ἐκδιδόσας, ἐγέλων οἱ ναῦται, καὶ ἠξίουν σαφέστερον λέγειν, ὅ, τι καὶ θέλοιμι. κἀγὼ τὸν μῦθον διηγούμην αὐτοῖς, Φαέθοντα γενέσθαι ἥλιου παῖδα, καὶ τὸν νεανίσκον ἡλικίαν ἐλθόντα, αἰτῆσαι παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐλάσαι τὸ ἅρμα, ὡς ποιήσειε καὶ αὐτὸς, μίαν ἡμέραν τοῦ δύναι. τοῦ ἀρτέσθαι ἐκδιφρευθέντα, καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ πεισθείσας ἐνταῦθά που, ἔφην, παρ' ὑμῖν, ἵνα περ καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ Ἠριδανοῦ, ἀγάρας γενέσθαι, καὶ δακρύειν ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἤλεκτρον. τις ταῦτά σοι, ἔφασκον, διηγήσατο ἀπατεώνων, καὶ ψευδολόγου ἀνθρώπου; ἡμᾶς δὲ οὔτε λιθοχόον τινὰ ἐκπίπτοντα εἴδομεν, οὔτε τὰς ἀγάρας, ἃς φῄς, ἔχομεν. εἰ δὲ καὶ τί τοιοῦτον, οἴει ἡμᾶς δυοῖν ὀβολοῖν ἕνεκα ἐρετμεῖν ἂν, ἢ ἕλκειν τὰ πλοῖα πρὸς ἐναντίον τὸ

atque interrogante, Quandò verò ad populos electrum de se præbentes deueniemus? riserunt nautæ, atq; manifestiùs si quid vellem iubebant proloqui. Et ego illis fabulam ordine percensui: Phaëthonta fuisse Solis filium, & hunc vbi iam adoleuissent, à patre postulasse, aurigandi copiam sibi faceret, vt vnius diei cursum & ipse conficeret. Cæterùm patrem filij precibus annuisse, ac postulata præstitisse, hũc aũt inter aurigandũ è curru delapsum & deiectũ perijsse. Porrò illius sorores lugentes eo loco alicubi, inquã, apud vos, vbi delapsus est, apud Eridanũ in populos fuisse transformatas, & iam fratrẽ lugentes electrũ lachrymando emittere. Quicunq; inquiunt, hæc tibi dixit, vanũ eum hominẽ fuisse apparet: teq; dolis produxit, & mendacijs. Nos verò neq; aurigam vllũ delapsum nouimus, neq; eæ penes nos sunt, quas tu iactas, populi. Quòd si quid eiusmodi apud nos esset, num putas [b] duorum obolorũ gratia nos ita laboriosè remigaturos, aut nauigia aduersus

fluminis

ὕδωρ, οἷς ἐξῆν πλουτεῖν, ἀναλίσκουσας τῶν ἀγαθῶν τὰ δάκρυα; τοῦτο λιχθὲν ὁ μικρίως μου καθήκετο, κἀξεσώπησα διαισχυνθεὶς, ὅτι παιδίου τινὸς ὡς ἀληθῶς ἔργον ἐπιπόνθειν, πεισούσαις τοῖς ποιήτοις, ἀπίθανα ὅτω ψευδομένοις, ὡς μηδὲν ὑγιὲς ἀρέσκεσθαι αὐτοῖς. μιᾶς μὲν δὴ ταύτης ἐλπίδος οὐ μικρᾶς ἐψευσμένος, λυπούμην, καθάπερ ἐκ τῶν χειρῶν τὸ ἤλεκτρον ἀπολωλεκὼς, ὅς γε ἤδη ἀνέπλαττον, ὅσα καὶ οἷα χρήσομαι αὐτῷ. ἐκεῖνο δὲ καὶ πάνυ ἀληθῶς ὤμην εὑρήσειν παρ' αὐτοῖς, κύκνους πολλοὺς, ᾄδοντας ἐπὶ τοῖς ὄχθαις τοῦ ποταμοῦ. καὶ αὖθις ἐρώτων τοὺς ναύτας (ἀνεπλέομεν γὰρ ἔτι) ἀλλ' οἵ γε κύκνοι πολλάκις ὑμῖν τὸ λιγυρὸν ἐκεῖνο ᾄδουσιν, ἑφεστῶτες τῶν ποταμῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν; φασὶ γοῦν Ἀπόλλωνος παρὰ

fluminis impetum tracturos: quibus promptum esset minori negotio & sudore diteſcere, populorum lachrymas colligẽtibus? Hæc cùm dixissent, non mediocriter sanè nautarum dictis sum pudore affectus. Confusus autem obticui, quòd reuera puerile quiddam passus fueram, habita fide Poëtis adeò monstrosa mentientibus: quippe quibus studio est nihil sani dicere, aut literis prodere. Vnica igitur hac spe, nec illa modica, turpiter deceptus, indolui, non secus atque si è manibus electrum deperdidissem: nimirum qui iam mecum deliberabam, quomodo illo potissimùm vti velim. Porrò autem illud planè pro certo apud illos inuentum iri opinabar, [c] nempe cygnos complures in fluminis littoribus modulantes. Ac rursus nautas interrogo, adhuc enim nauigabamus: Atqui cygni quãdo tandem propter fluuium consistentes, dulcem illum concentum vobis absoluunt, ex vtraque parte littoris? Siquidem & illos Apollinis

παρέδρους αὐτοὺς οὖσας, ᾠδικοὺς ἀνθρώπους, ἐνταῦθά που εἰς τὰ ὄρνια μετατισᾶν, καὶ δεῖ τοῦτο ᾄδειν ἔτι, οὐκ ἐκπαθομένους τῆς μουσικῆς. οἱ δὲ σὺν γέλωτι, σὺ, ἔφασαν, ὦ ἄνθρωπε, ἀπαύστῳ τιμῶρον κατασυνδοῦμεν τῆς χώρας ἡμῶν, καὶ τοῦ ποταμοῦ; ἡμᾶς δὲ ἀεὶ πλέοντας, καὶ σχεδὸν ἐκ παίδων ἐργαζόμενοι ἐν τῷ Ἠριδανῷ, ὀλίγους μὲν κύκνους ἐνίοτε ὁρῶμεν ἐν τοῖς ἕλεσι τοῦ ποταμοῦ, καὶ κρώζοντας οὗτοι πάνυ ἄμουσοι καὶ ἀωρεῖς, ὡς τοὺς κόρακας ἢ τοὺς κολοιοὺς, Σειρῆνας μὲν εἶναι πεῖς αὐτοὺς. ᾠδύναν δὲ ἡδύ, καὶ οἷον σὺ φῂς, ὀλίγον ἀκούομεν, ὥστε θαυμάζομεν, πόθεν ταῦτα εἰς ὑμᾶς ἀφίκετο περὶ ἡμῶν. πολλὰ δὲ τοιαῦτα ἐξαπατηθῆναι ἔνι, πιστεύοντας τοῖς πεῖς τὸ μεῖζον ἕκαστα ἐξηγουμένοις. ὥστε

assessores fuisse perhibent, homines canendi peritia & suauitate excultos & celebres, post id in aues esse commutatos, eamq; ob rem etiam nunc cantibus & modulis indulgere, necdum Musices esse oblitos. Illi verò sublato risu: Tu quidem, inquiũt, ô homo, nunquámne hodie finẽ facies patriam nostram, & fluuium mendacijs infamandi? Nos equidem semper remigandi studio operam dantes, ac penè omnem à puero ætatem laboribus in Eridano consumentes, paucos nonnunquam cygnos conspeximus in fluminis paludibus, qui incomptã & inamœnam vocem, & sonum parùm firmum edere solebãt, ita vt coruos aut graculos cum illis collatos, Sirenas esse confirmare possis. Cæterùm dulce quiddam & optabile, vt tu dicis, d ne in somno quidem canentes vnquam audiuimus. Itaque demiramur vndénam ista de nobis conficta in hominum opinionem venerint. In multis etiam alijs facile ac promptum est credentes decipere, ijs quibus singula quæque iusto magnificentiùs narrare atq; extollere moris est.

e Quare

ὥστε κἀγὼ νῦν δεῦρο ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, μὴ ὑμᾶς ἄρτι ἀφιγμένους, τὴν τοῦ πρώτου ἀκροασάμενοι ἡμῶν, ἤλεκτρά τινα, καὶ κύκνους ἐλπίσαντας εὑρήσειν παρ' ἡμῖν, ἔπεισα μετ' ὀλίγον ἀπελθεῖν καταγελῶντας τῶν ὑποσχομένων ὑμῖν, διαῦτα ποικίλα καὶ μύλια ἐνέναι τοῖς λόγοις. ἀλλὰ μαρτύρομαι, ὡς ἐμὸν διαῦτα, μεγαλαυχούμενα περὶ ἐμοῦ, ὅτι ὑμᾶς, ὅτι ἄλλος πω ἀκήκοεν, δεῦρ' ἂν ἀκούσειε πόλλ' ἄλλοις μὴ γὰρ ὀλίγοις ἐντύχοις ἂν ἠειδανοῖς τισι, καὶ οἷς οὐκ ἤλεκτρον, ἀλλὰ χρυσὸς αὐτὸς ἀρεσάσῃ τῶν λόγων, πολὺ τῶν κύκνων τῶν ποιητικῶν λιγυροτέροις. τὸ δὲ ἐμὸν ὁρᾶτε ἤδη, ὁποῖον ἁπλοῦν καὶ ἄμυθον οὐδέ τις ᾠδὴ πρόσεστιν. ὥστε ὅρα μὴ τοιοῦτό τι πάθῃς, περὶ ὑμῶν ἐλπίσας, οἷόν τι πάσχουσιν οἱ τὰ ἐν τῷ ὕδατι ὁρῶντες· οἱ δὲ μόνοι γὲ τιμικαῦτα

[e] Quare & ego nunc de me ipso in meũ venio, ne & vos, qui nuper venistis, ac nos primùm audistis, electra quæpiã aut cygnos apud me inuenturos speramus, tandẽ nõ multò post abeatis, & eos quĩ vobis magnifica de me sunt polliciti, subsannetis, multas eiusmodi verborũ diuitias in orationib. meis repositas affirmãtes. At ego Deos testor, talia meipsum de orationib. meis superbè & magnificè iactantem, neq; à vobis, neq; ab alio quoquã vnquã auditum esse, neq; pòst quenquam ita insolenter agentem auditurum fore.[f] Neq; tamen fieri potuisse nego, vt in alios non paucos incidas quospiã Eridanos, quorũ orationes non electrũ solùm, sed aurũ quoq; destillat, qui longo interuallo vocis dulcedine cygnos superant poëticos. Mea verò dicendi ratio quãsimplex sit, ac minimè fabulosa, videtis, neq; vllam habet modulationem admixtam. Quocirca videndum est, ne idem tibi imprudenti contingat, maiore de nobis spe animo concepta, quod persæpè solet accidere sub vndis aliqd spectantibus. siquidẽ existimantes

λικαῦτα ἶναι αὐτὰ, οἷα διαφαίνεται αὐτοῖς ἄνωθεν, ἀφανομένης τῆς σκιᾶς πρὸς τὸν αὐγῶν, ἐπειδὰν ἀναστάσωσι, ποτῷ μικρότερα εὐεσκευῆται, ἀνιῶνται. ἤδη δὲ σοι πολέγω, ἐκχέας τὸ ὕδωρ, καὶ ἀπκαλύψας τὰμὰ, μηδὲν μέγα προσδοκήσης ἀνιμήσεσθαι, ἢ σαυτὸν ἀγιάσῃ τῆς ἐλπίδος.

mantes tantæ magnitudinis illa esse, quanta illorum apparent obtutibus, dilatante vmbra splendorem: quibus iam subtractis, multòque minoribus inuentis, discruciantur animo. Iam ergo tibi prædictum sit, vt effusa aqua, ac meis reuelatis, nihil magnum expectes te hauſturum, aut te ipſe ob ſpem falsò conceptam condemnabis.

GILBERTI COGNATI ANNOTATIONES.

a FABVLAM.] *Narratio quæ est super fabula Eridani, & quàm eadem falsa deprehensa fuerit, sic habet: Phaëthon Solis filius cùm à patre petiisset, vt sibi eius equos regendi per vnius diei spatium facultatem concederet: vtq; compos factus, quoniam aurigæ munere rectè fungi nesciſſet, fulmine à Ioue prope Eridani ripas fuisset deiectus, non priùs à sororibus quæri desiit, quàm illæ in arbores populos mutatæ, pro lachrymis in eum amnem electra stillarunt. De illis Ouidius secundo Metamorphoseon libro:*

Inde fluunt lachrymæ, stillataque Sole rigescunt,
De ramis electra nouis, quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit gestanda Latinis.

Nihil his magis esse vanum compererunt, qui res ipsas paulò diligentius scrutari voluère. In his Lucianus, qui ea se aliquando credidisse memorat, cumque summo electri apud Eridanum inueniendi desiderio captus ad eius ripas peruenisset, omnia quæ diligenter oculis perlustrasset, neque populos vnquam, neque electrum in his locis videre potuit. Quamobrem nautas quandonam ad optatas arbores essent peruenturi interrogans, risisse eos,

ros, ac rem apertiùs cognoscere optasse testatur. b Duorum obolorum gratiâ.] *Remigis mercedem ad duos obolos statuisse videtur Lucianus*, id est, *drachmæ tertiam, Xenophon verò libro* 1. ἑλληνικῶν, *τριώβολον. posuit.* c Nempe cycnos complures.] *De vnius tantùm Cycni Ligurum regis conuersione loquitur Virgil.* 10. *Aeneid. qui dum defleret obitum amici sui Phaëthontis, in auem albam sui nominis est conuersus. Itidem fabulatur Ouidius lib.* 2. *Metamorph. qui alterius Cycni meminit lib.* 12. d Ne in somnio quidem.] *Luciano prouerbialiter dicitur, pro nulla ratione, nullo tempore. Idem vsurpauit in Gallo, cùm ait: Regibus ne per somnium quidem aliqua re iucunda frui licere.* e Quare & ego.] *Adoptatio expectationis & opinionis de se contemptæ* f Neque tamen fieri.] *Commendatio suæ orationis, à collatione aliorum, & causæ qualitate.* g Ne idem tibi imprudenti.] *Aliud simile, qua sua extenuat.*

ΜΥΙΑΣ ΕΝ-
κώμιον.

MVSCAE EN-
comium.

ARGVMENTVM.

DEclamatio est ex eorum genere, quæ exercendi ingenij causa tractari solent, adoxa pleraque, & ipso argumento dicentem parum iuuantia: qualia statim ab initio inde sophistas tractâsse, etiam ex Isocrate apparet, qui in exordio de laudibus Helenæ, inutilem ac intempestatiuam in rebus friuolis, & è communi vsu alienis, diligentiam illorum ob id reprehendit. Quanquam videtur Lucianus discipulorũ magis quàm sui ostentandi causa, huiusmodi argumenta tractasse: nempe vt horum exemplo etiã ad seria copiosiores, & ad inueniendum promptiores illos redderet. Et ex superiorib. præfationibus satis apparet, illis tum temporibus cùm hæc scriberet, rhetoricã publicè professum esse, siue hoc in Gallia, vt quidem ex Hercule aliquo modo cõiecturam facere licet, siue etiam alio aliquo loco. Porrò autem tanta diligentia omnia persecutus est, quæcunque de

musca dici aut inueniri possunt, vt vix aliud copiosiùs quicquam in hoc genere tractatum reperias, adeò vt si explicare oratione, atq; amplificationibus illustrare singula voluisset, planè illud quod ipse infine vereri se ait, ex musca elephantem fecisset. Principiò enim quæcunque ad corporis habitum, formam ac membra, & ad vsum item eorum pertinent, ita singillatim persequitur quæq; vt nihil prętermissum possis dicere. Deinde verò & ad interiora, & ad animum transiens, prudentiam quandam & fortitudinem in illa commendat, adhibitis etiam ad hoc testimonijs Homeri. Postremò neque illa intacta relinquit, quæ quasi à fortuna accepisse videri potest, ut reminiscentiam istam, ob quã cum Hermotimo Pythagorico confert quoque illam: deinde & victus & diętæ rationem, & quòd aliquando ex hominibus transmutata fuit, & eodem nomine etiam fœminæ quædam appellatæ fuerunt: & alia quę in contextu ac serie orationis facilè cuiuis apparent.

Μῦα ἐστι μὲν ὁ τὸ σμικρότατον τῶν ὀρνέων, ὅσον ἐμπίσι καὶ λώνωψι, καὶ οἷς ἔτι λεπτοτέροις παραβάλοιμεν, ἀπὸ τούτων ἐκείνων μεγέθει πολύ, ὅσον αὐτὴ μελίσσης ἀπολείπεται. ἐοικέναι δὲ ὁ κατὰ τὰ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις, ὡς οἷς μὲν ἀπαυλαχόθεν κομῶν τὸ σῶμα, οἷς δὲ ὠκυπλέροις χρῆται, ἀπὸ κατὰ τὰς ἀκείδας, καὶ τέττιγας, καὶ μελίσσας. ἐστι μὲν ὑμενόπτερος, τοσοῦτον ἀπολώτερα ἔχουσα τὰ

Vsca est sic a *minima volucrum, vt possit* b *cum muscellis & c culicibus comparari: sed tanto* d *illis est maior, quantũ ipsa ab ape relinquitur.* e *Pennata est autem, non eo modo quo cæteræ volucres, quarum hæ quidem pennas in toto habent corpore, hæ vero velocibus vtuntur & pernicibus alis. sede ex pelliculis sunt illi pennæ, quemadmodum locustis & cicadis & apibus: sed tanto molliores habet pen-*

πτερὰ, ὅσον ἡ Ἑλληνικὴς ἐσθῆτος τοῦ ἡ Ἰνδικὴ λεπτοτέρα καὶ μαλακωτέρα. καὶ μὲν δὴ διαθεάσαι καὶ τὰς πτέρυγας, εἴ τις ἀτενὲς βλέποι εἰς αὐτὴν, ὁπόταν ἐκπετάσασα πρὸς τὴν ἥλιον, ἐκπυρούσθαι. ἡ δὲ πᾶσις ὅτι καὶ τὰς νυκτερίδας, ἐρεσίᾳ σωιχεῖ τῶν πτερῶν, ὅτι κατὰ τὰς ἀκείδας μετὰ ψυδήματος, οὐδὲ ὡς οἱ σφῆκες μετὰ βοιζήματος, ἀλλ' ἀνάκαμπτος, πρὸς ὅ, τι ἂν μέρος ὁρμήσῃ τῷ αἰέρος καὶ μὲν δὴ κἀκεῖνο προσεστὶν αὐτῇ, τὸ μὴ κατ' ἡσυχίαν, ἀλλὰ μετ' ᾠδῆς πέτεσθαι, ἢ ἁπλῶς, οἷα κωνώπων καὶ ἐμπίδων, οὐδὲ τὸ βαρύδρομον τῶν μελιττῶν, ἢ τὸ σφηκῶν τὸ φοβερὸν καὶ ἀπαλγητικὸν ἐνδεικνυμένης, ἀλλὰ ζοῦτον ὅτι λιγυροτέρα, ὅσον σάλπιγξ καὶ κυμβάλων αὐλοὶ μελιγλωσσότεροι. τὸ δὲ ἄλλο σῶμα, ἡ μὲν κεφαλὴ λεπτότατα αὐχένι συνέχεται, καὶ ἔστιν ὑπεκάγων, ὁ συμπεφυκὼς, ὥσπερ ἡ τῶν ἀκείδων. ὀφθαλμοὶ δὲ προπαγεῖς πολὺ τῷ κέρατος ἔχοντες. κέρνον

nas, quantò Græca veste tenuior & mollior est Indica. Si quis muscã diligenter inspiciat, quando in sole alas expandit & concutit, varijs eam picta coloribus [f] vt pauones videbit. Est illi volatus non continuo pennarum remigio, [g] vt vespertilionibus: neque saltu, vt locustis: [h] neq; cum stridore, vt [i] vespis & crabronibus: verùm flexili, ad quãcunque aëris partem se moueat. Adde quòd non volat quietè & cum silentio, sed [k] cum cantu & melodia: non item immitè & sæuè, quemadmodum culices & muscellæ: neq; cum graui fremitu apum aut vesparũ, horribilem ostentans sonum, & minacem: sed tantò volat his suauiùs musca, quantò sunt turba & cymbalis tibiæ dulciores. [l] In reliquo verò corpore caput quidem tenuissimum collo continetur, & est versatile, non compactũ & affixum humeris, vt est lo

custarum. Oculi verò prominent, qui cornu plurimũ habent.

στρουθοῦ ἀπαγὲς, καὶ ἐκπεφύκασιν αὐτῇ οἱ πόδες ὑπὸ κάτω τὸς σφῆκας πάνυ ἐσφιγμένοι. ἡ γαστὴρ δ' ἀκρώτατα καὶ αὐτὴ, καὶ θώρακι ἔοικε, ζώνας πλατείας, καὶ φολίδας ἔχουσα. ἀμωύεται μὴν δὲ ἡ κατὰ τὸ ὀρθοπυγίον, ὡς σφὴξ καὶ μελίσσα, ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ τῇ προβοσκίδι, ἣν κατὰ τὰ αὐτὰ τοῖς ἐλέφασι, καὶ αὕτη ἔχει προνομοῦσά τε, καὶ ἐπιλαμβάνεται καὶ προσῆσα κατέχει, κοτυλίδι κατὰ τὸ ἄκρον ἐοικυῖα. ἐκ δ' αὐτῆς ὁδὸς προκύπτει, ᾗ κεντοῦσα, πίνει τὸ αἷμα τοῦ. πίνει μὲν γὰρ καὶ γάλακτος. ἡδὺ δὲ αὐτῇ καὶ τὸ αἷμα, ὃ μετὰ μεγάλης ὀδύνης τῶν κεντουμένων. ἑξάπους δὲ ὅσα τοῖς μὲν τέσσαρσι βαδίζει μόνοις, τοῖς δὲ προθίοις δυσὶ καὶ ὅσα χερσὶ χρῆται. ἴδοις ἂν ὅν αὐτὸν ἐπὶ τεττάρων βεβηκότα, ἔχοντά τι ἐν τοῖν χεροῖν μετέωρον εὐδιόριστον, ἀνθρωπίνως πάνυ, καθ' ἡμᾶς. γίγνεται δὲ ἐκ τοιούτου τοιαύτη, ἀπὸ σκώληκος τὸ πρῶτον, ἤτοι ἐξ ἀνθρώπων. ἢ ἄλλων ζώων ἀχθαναύτων, εἶτα κατ' ὀλίγον

Pectus est benè compactum. Sunt ei innati pedes, nō vt vespis adstricti valdè & cōplexi. Aluus autē minuta est & ipsa, & thoraci etiā similis, zonas latas & squamas habens. [m] Vlciscitur tamē [n] non aculeo vt apis & vespa, sed [o] ore & proboscide, quam et ipsa eodē modo habet vt elephanti: præpascitur & assumit, & inhærens continet concauo vase in summitate proboscidis: ex ipsa verò dēs foràs prominet, quo pungens bibit & lac. Sed dulcis & suauis est ipsi, vel sanguis, non magno cum dolore haustus, eorum quas pupugit. Sexipes verò est: quatuor solis incedit, duobus autem anterioribus etiam vt manibus vtitur. Videres igitur ipsam gradientē quatuor, atque edulium aliquod tenentem sublime manibus, more valdè humano, atque vt nos. ¶ Nascitur autem non statim talis, sed vermis ab initio, vel ex hominibus mortuis, vel ex alijs animalibus: deinde sensim & pedes

φόδας τε ἐκφέρει, καὶ φύει τὰ πτερὰ, καὶ ἐξ ἑρπετοῦ ὄρνεον γίγνεται. καὶ κυοφορεῖ δὲ, καὶ ἀρτίκλειστον σκώληκα λικρὸν, τὸν μύαν ὕστερον, σύντροφον δὲ ἀνθρώποις ὑπάρχουσα, καὶ ὁμοδίαιτον καὶ ὁμοτράπεζον, ἁπάντων γεύεται, πλὴν ἐλαίου· θανατῶν γὰρ αὐτῷ, τοῦτο πιεῖν. καὶ μὲν τοι ὠκύμορον οὖσα (πάνυ γὰρ ἐς σμικρὸν ὁ βίος αὐτῆς συμμετρεῖται) τῷ φωτὶ χαίρει μάλιστα, κἂν τοῦτο πολιτεύεται. νυκτὸς δὲ, ἐρεμίας ἄγει, καὶ οὔτε πέτεται, οὔτε ᾄδει, ἀλλ' ὑπεκλύεται, καὶ ἀτρεμεῖ. σύνεσιν δὲ οὐ μικρὰν αὐτῆς εἰπεῖν ἔχω, ὁπόταν τὸν ἐπιβουλον, καὶ πολέμιον αὐτῇ, τὸν ἀράχνην διαδιδράσκει. λοχῶντά τε γὰρ ἐπιτυρεῖ, καὶ ἀντίον αὐτῷ ὁρᾷ, ἐκκλίνουσα τὸν ὁρμὴν, ὡς μὴ ἀλίσκοιτο σαγηνευθεῖσα, καὶ περιπεσοῦσα ταῖς τοῦ θηρείου πλεκτάναις. τὸν μὲν γὰρ ἀνδρίαν, καὶ τὸν ἀλκὴν αὐτῆς οὐκ ἡμᾶς χρὴ λέγειν. ἀλλ'

des effert, & producit alas, fitque ex reptili volucris, & concipit paruum vermem, qui musca fit postea: conuiua autem & contubernalis & [r] commensalis hominum, degustat omnia, præter oleum. mortem ei affert potum oleum: & tamen breuis est vitæ. valde enim angusta data est illi vita. Luce primùm gaudet, & in hac ciuiliter versatur: nocte verò quiescit, & silentium agit, & neque volat, neque cantat, sed contrahit se, & non mouetur. [s] Noa paruam esse eius intelligentiam queo dicere, cùm insidiatorem & [t] hostem suum araneum effugiat. insidiantem enim & obseruat, & contrà intuetur, declinans illius impetum, ne capiatur irretita, & in bestiolæ incidens casses. Fortitudinem enim & robur ipsius non oportet dicere, sed

ὁ μεγαλοφανόταος τῶν ποιητῶν Ὅμηρος, τὸν γὲ ἄκρον τῶν ἡρώων ἐπαινέσας ζητῶν, οὐ λέοντι ἢ παρδάλεϊ ἢ ὑΐ τὴν ἀλκὴν ἀφομοιοῦ ἐκείνου, ἀλλὰ τῷ θάρσει τῆς μάχης, καὶ τῷ ἀτρέπτῳ καὶ λιπαρεῖ τῆς ἐπιχειρήσεως. οὐδὲ γὲ θράσος, ἀλλὰ θάρσος φησὶν αὐτῇ πρεσβεῖνα. καὶ γὲ ἀγομένη, φησὶν, ὅμως οὐκ ἀφίσταται, ἀλλ' ἐφίεται τοῦ δήγματος. οὕτω δὲ πάνυ ἐπαινεῖ, καὶ ἀσπάζεται τὴν μυῖαν, ὥστε οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ ἐν ὀλίγοις μέμνηται αὐτῆς, ἀλλὰ πολλάκις οὕτω κοσμεῖ τὰ ἔπη μνημονευομένη. ἄρτι μὲν γὲ τὴν ἀγελάρχην τῆσιν αὐτῆς ἐπὶ τὸ γάλα διέρχεται· ἄρτι δὲ τὴν Ἀθηνᾶν, ὁπότε τοῦ Μενέλεω τὸ βέλος ἀποκρούεται, ὡς μὴ ἐπὶ τὰ καιριώτατα ἐμπέσοι, ἐκάλεσεν μικρὸν κηδομένην κοιμωμένου αὐτῇ τοῦ βρέφους τὴν μυῖαν ἄυθις ἐπεσάγει τῷ παραδείγματι. καὶ μὴν καὶ ἐπιθέτῳ καλλίστῳ

u Homerus poëtarum maximus cùm quæreret quónam modo laudaret Heroũ optimum, non leoni, pardóve aut apro comparat robur illius; sed audaciæ muscæ, & intrepiditati, & conatus magnitudini. neque enim audaciam, sed fiduciam esse illi refert: Quanquam est (inquit) repulsa, non desistit tamen, sed est appetens morsus. Sic autem laudat magnopere muscam, & amplectitur, vt non semel, neque paucis in locis de ea meminerit, sed sæpe exornat sic carmina commemorata musca. nunc enim gregarium eius volatum ad lac exponit: nunc autem Minerua curanti mairi dormientem infantem comparans, quando à Menelao telum repellit, ne ad lethalia loco incidat, muscam rursus ducit in exemplum. Atqui pulcherrimo eas x adiectiuo ornauit, cantatrices αὐτὰς κόσμησεν, ἀδινὰς

προσεπῶν,

προσεπῶν, καὶ τὴν ἀγέλην αὐτῶν, ἔθνη καλῶν. οὕτω δὲ ἰσχυρὰ ἐστιν, ἅσ' ὁπόταν τι δάκνῃ, τιτρώσκει, οὐκ ἀνθρώπου δέρμα μόνον, ἀλλὰ καὶ βοὸς καὶ ἵππου. καὶ ἐλέφαντα λυπεῖ, ἐς τὰς ῥυτίδας αὐτοῦ παρεισδυομένη, καὶ τῇ αὐτῆς προσομαλίᾳ, κατὰ λόγον τοῦ μεγέθους ἀμύσσουσα. μίξεως δὲ καὶ Αφροδισίων, καὶ γάμων πολλή τις αὐτῆς ἡ ἐλευθερία. καὶ ὁ ἄρρην οὐ κατὰ τοὺς ἀλεκτρυόνας ἐπιβὰς, ἀυθὺς ἀπεπήδησεν· ἀλλ' ἐπεχάτα τῇ θηλείᾳ ἐπὶ πολὺ, κἀκείνη φέρει τὸν νυμφίον, καὶ συμπετόνται τὴν ἐναέριον ἐπείνην μίξιν τῇ πτήσει μὴ διαφθείρουσα. ἀποτμηθεῖσα δὲ τὴν κεφαλὴν μύια, ἐπὶ πολὺ ζῇ τῷ ἄνω σώματι, καὶ ἔμπνους ἐστίν. ὃ δὲ μέγιστον ἐν τῇ φύσει αὐτῶν ὑπάρχει, τοῦτο δὴ βούλομαι εἰπεῖν. καί μοι δοκεῖ ὁ Πλάτων μίνον αὐτὰ παεῖδεῖν, ἐν τῷ περὶ ψυχῆς καὶ ἀθανασίας αὐθῆς λόγῳ.

confertas appellans, & cùm gregem earum gentem vocat. Sic autem fortis est, quòd mordens aliquid vulnerat, non hominis solùm pellem, sed & bouis, & equi. elephantem quoque mœrore afficit, in illius ingressa rugas, & pro magnitudine proboscidis lacerans. Coitus verò & venereorum & nuptiarum est ipsis multa libertas. nec, vt galli, cùm inscenderit mas, statim resilit, sed vehitur à fœmina diu, fertque illa sponsum: conuolantque nec aërium illum coitum volatu destruunt. Y Obtruncata verò capite musca, plurimùm viuit parte reliqua corporis, respiratque. Quod autem est maximum in natura ipsarum, non est silentio prætereũdum, quod Plato in sermone De anima, deque animorum immortalitate solùm præterijsse mihi videtur.

γω. ἀποθανοῦσα γὰρ μῦα, τέφρας ἐπιχυθείσης, ἀνίσταται, καὶ παλιγγενεσία τις αὐτῇ, καὶ βίος ἄλλος ἐξ ὑπαρχῆς γίγνεται· ὡς ἀπεβῶς πεπεῖσθαι πάντας, ὅτι κἀκείνων ἀθάνατός ἐστιν ἡ ψυχή, εἴ γε καὶ ἀπελθοῦσα, ἐπανέρχεται πάλιν, καὶ γνωρίζει, καὶ ἐπανίσησι τὸ σῶμα, καὶ πείθει τὴν μῦαν ποιεῖ. καὶ ἐπαληθεύει τὸν περὶ Ερμοτίμου τοῦ Κλαζομενίου μῦθον, ὅτι πολλάκις ἀφεῖσα αὐτὸν ἡ ψυχή, ἀπελήλυθε καθ' ἑαυτήν. ἔπειτα ἐπανελθοῦσα, ἐπλήρου ἄνθις τὸ σῶμα, καὶ ἀνίστα τὸν Ερμότιμον. ἀργὸς δὲ αὐτὴ καὶ ἄνιπτος οὖσα, τὰ ἀπὸ τῶν ἄλλων πονούμενα καρπούται, καὶ πλήρης αὐτῇ πανταχοῦ τράπεζα. καὶ γὰρ αἶγες αὐτῇ ἀμέλγονται, καὶ ἡ μέλιττα οὐχ ἧκιστα μύας καὶ ἀνθρώποις ἐργάζεται. καὶ οἱ ὀψοποιοὶ τούτῃ τὰ ὄψα ἡδύνουσι, καὶ βασιλέων αὐτῶν προγεύεται· καὶ ταῖς τραπέζαις ἐμπεριπατοῦσα, σωιτιάται

detur. mortua enim musca, superinfuso cinere reuiuiscit, & noua ei generatio quædam, atque ab integro alia fit vita: vt verè persuasum sit omnibus, quòd illarum quoque immortalis est animus. siquidem [z] & digressa reuertitur iterum, & agnoscit & suscitat corpus, muscamque volare facit: & verificat A de Hermotimo Glazomenio fabulam, quod sæpè cùm reliquisset eum anima, per se ipsam ibat peregrè, deinde reuersa implebat iterum corpus, & suscitabat Hermotimum. Et quanquam B ociosa & remisca est musca, vescitur tamen quæ laborantur ab alijs, & plena vbique est ei mensa. nam ipsi & capræ mulgentur, & apis non minus muscis laborat quàm hominibus: atq; huic coci obsonia condiunt, & degustat antequam ipsi reges: C deambulansque per mensas, vnà

ται αὐτοῖς, καὶ συναπολαύει πάντων. νεοσσιὰν δὲ ἢ καλιὰν οὐχ ἑνὶ τόπῳ κατεσήσατο, ἀλλὰ πλάνητα τῷ πτῆσιν κατὰ τοὺς Σκύθας ἐπαιωρημένη, ὅπου ἂν τύχῃ ἐπὸ τῆς νυκτὸς καταληφθεῖσα, ἐκεῖ καὶ ἑστίαν καὶ εὐνὴν ποιεῖται. ὑπὸ σκότῳ μὲν τοι, ὡς ἔφην, οὐδὲν ἐργάζεται, οὔτε ἀξιοῖ λανθάνειν τι πράττουσα, οὐδὲ ἡγεῖται τι αἰσχρὸν ποιεῖν, ὃ ἐν φωτὶ δρώμενον αἰσχυνεῖ αὐτήν. φησὶ δὲ ὁ μῦθος, καὶ ἄνθρωπόν τινα μίαν τὸ ἀρχαῖον γενέσθαι, πάνυ καλὸν, λάλον μέν τοι γε, καὶ σωμυλὸν καὶ ᾠδικὸν, καὶ ἀντιραθλοῦσά γε τῇ σελήνῃ κατὰ τὸ ἀρτὸ ἀμφοτέρας τοῦ Ενδυμίωνος. εἶτ' ἐπειδὴ κοιμώμενον τὸ μειράκιον σωιχῶς ἐπήγειρεν ἐρεσχηλοῦσα, καὶ ᾄδουσα, καὶ κομάζουσα ἐπ' αὐτὸν, τὸν μὲν ἀγανακτῆσαι· τῇ δὲ σελήνῃ ὀργισθεῖσαν, εἰς τοῦτο τὴν μυῖαν μεταβαλεῖν. καὶ διὰ τοῦτο πᾶσι νῦν τοῖς κοιμωμένοις αὐτὴν τοῦ ὕπνου φθονεῖν, μεμνημένην ἔτι τῶ Ενδυ-

vnà cum ipsis conuiuatur, & simul vescitur omnibus. Tugurium autem seu nidum non in vno loco constituit, sed errabundum volatum tollens, more Scytharum, vbi à nocte deprehensa fuerit, ibi & domum facit, & lectum. In tenebris verò, vt dixi, nihil operatur: neque dignum putat aliquid latens efficere, neque quid turpis facere existimat, quod in luce factum sit ipsi dedecori. D Ait verò fabula, perpulchram olim mulierem fuisse Muscam, loquacem tamen & garrulam & cantatricem, & in amore contendisse cum Luna ambas eodem tempore E Endymionis: deinde cùm dormientem adolescentulum assiduè excitaret, friuola loquens & cantans, & circa ipsum lasciuiens, ægrè illum tulisse: Lunam verò iratam, in hoc animal transmutasse Muscam: & nunc propterea omnibus inuidere somnum, qui dormiunt, Endy-

Ενδυμίωνος, καὶ μάλιστα τοῖς νέοις, καὶ ἁπαλοῖς. καὶ τὸ δῆγμα δὲ αὐτὸ, καὶ ἡ τοῦ ἄματος ἐπιθυμία, οὐκ ἀφελότητος, ἀλλ' ἔρωτός ἐστι σημεῖον, καὶ φιλανθρωπίας. ὡς γὰρ δυνατὸν ἀφλαύρα, καὶ τοῦ κάλλους τι ἀπανθίζεται. ἐγνώκασι δὲ κατὰ τοὺς παλαιοὺς καὶ γυνή τις ὀνόμου ἀυτῇ, ποιήτρια, πάνυ καλὴ καὶ σοφὴ, καὶ ἄλλη ἑταῖρα τῶν Ἀττικῶν ἐπιφανὴς, περὶ ἧς καὶ ὁ κωμικὸς ποιητὴς ἔφη, ἡ μυῖα ἔδακνεν αὐτὸν ἄχρι τῆς καρδίας. οὔτως οὐδὲ ἡ κωμικὴ χάρις ἀπηξίωσεν, οὐδὲ ἀπέκλεισε τῆς σκηνῆς τὸ τῆς μύας ὄνομα, οὐδ' οἱ γονεῖς ἠδοῦτο τὰς θυγατέρας οὕτω καλοῦντες. ἡ μὲν οὖν τραγῳδία, καὶ σὺν μεγάλῳ ἐπαίνῳ μέμνηται τῆς μύας, ὡς ἐν τούτοις·

Δεινόν γε τῷ μὲν μυῖαν ἐγκίμῳ σθένει

Πηδᾶν ἐπ' ἀνδρῶν σώματ', ὡς πληγῇ φόνου·

Ἄνδρας δ' ὁπλίτας πολέμιον ταρβεῖν δόρυ.

Πολλὰ

Endymionis memorem, & adolescentulis præcipuè & teneris. Morsus autem ipse & cruoris auiditas, non rusticitatis, sed amoris est & humanitatis signum. nam eo quo potest modo fruitur, & ex pulchritudine decerpit aliquid. Fuit etiam apud antiquos Fmulier quædam cognomento Musca, poëtria perquàm formosa & docta: & alia perinsignis Atheniensium meretrix, de qua ait poëta comicus: Ad cor vsque eum Musca mordebat. Sic autem neq; comica gratia dedignata est, neque muscæ nomen exclusit à scena, neque pudebat parentes hoc nomine filias appellare. Tragœdia verò magna etiam cum laude de musca meminit, sicut in his:

Graue quidem & molestum est forti robore

Saltare muscam in virorum corpora, vt cæde impleatur:

Viros autem armatos hostilem hastam timere.

Multa

Πολλὰ ἂν ἔχον εἰπεῖν καὶ περὶ μυίας τῆς Πυθαγορικῆς, εἰ μὴ γνώριμον τοῖς ἅπασιν ἦν κατ' αὐτὴν ἱστορία. γίγνονται δὲ καὶ μέγιστά τινες μυῖαι, ἃς στρατιώτιδας οἱ πολλοὶ καλοῦσιν, οἱ δὲ κώνωπας, τραχύτατα τὸν βόμβον, καὶ τῇ πτήσει ὠκύτατα· ἄγαν δὲ μακροβιώτατοί εἰσι, καὶ τοῦ χειμῶνος ὅλου ἄσιτοι διαπαρτεροῦσιν, ὑπιπτυχυῖαι τοῖς ὀρόφοις μάλιστα. ἐφ' ὧν κἀκεῖνο θαυμάσαι ἄξιον, ὅτι ἀμφότερα καὶ τὰ θηλειῶν καὶ τὰ ἀρρένων φρῶσι, βαίνουσιν ἐν ἀμφοῖν μέρεσι, κατὰ τὸν Ἑρμοῦ καὶ Ἀφροδίτης παῖδα, τὸν μικτὸν τῇ φύσει, καὶ διπλοῦν τὸ κάλλος.

πολλὰ δ' ἔτι ἔχων εἰπεῖν, καταπαύσω τὸν λόγον, μὴ καὶ δόξω κατὰ τὴν παροιμίαν ἐλέφαντα ἐκ μυίας ποιῶν.

Multa etiam de G Musca Pythagoræ possem dicere, nisi nota omnibus esset historia.

H *Nascuntur & maximæ quædam muscæ, quas militares multi appellant: nonnulli verò canes, sonitu asperrimæ, & volatu velocissimæ. Hæ & longissimæ vitæ sunt, & tota hyeme incibatæ perdurant, contractæ præsertim & connexæ tectis & culminibus. In quibus & illud est admiratione dignissimũ, quòd vtrunque & fœminarum & mariũ faciunt, conscendunt-que vicissim, vt Mercurij & Veneris filius, qui mista natura fuit, & duplici forma.*

I *Possem etiam adhuc multa dicere, sed finiam orationem, ne videar secundum prouerbium ex musca elephantem facere.*

GILBER-

GILBERTI COGNATI ANNOTATIONES.

ARGVMENTVM.

EXemplum proponit Lucianus hoc muscæ encomio illarum materiarum, quas Aulus Gellius libr. 17. cap. 12. ἀδόξους à veteribus appellatas scribit. i. infames, turpes, inopinabiles & præter opinionem. Quintilianus humiles vocat. vt sunt Gorgiæ Leontini, Helenæ meretricis encomiũ. Isocratis rhetorum principis Busyridis tyranni laudes, Phauorini Therſitæ, de quo Hom. lib. II. β & febris quartanæ. Glauco apud Platonem lib. de Repub. iniustitiam laudat, Picus Mirandula barbariam, Synesius Caluitium, Erasmus noster μωρίαν. Exhibet muscarum varias species, & inter alias militares, & canes, tum hoc muscæ nomine, hoc est, Græcè μυιᾶς fuisse mulieres plures scribit. Muscæ mulier loquax & de amore endymionis cum Luna contendens. Musca poëtria, alia Atheniensis meretrix & musca Pythagorę filia. De Hermotimo Clazomenio mirum.

a MINIMA volucrum.] *Commendatio corporis & externarum rerum. b* Cum muscellis.] *Musculis. Boëthius: Quid imbecillius homine, quem morsus muscularum necat. Diminutiua. c* Culicibus.] *Culex generatim significat omnes vermiculos paruos, alatos. d* Illis est maior.] *A' magnitudine, e* Pennata est.] *A' volatu. f* Vt pauones.] *Hinc pauone picturatior. Expandit aduerso maximè sole pennas varijs coloribus fulgentes. Lucr. lib. 1.*

Caudaq; pauonis, larga cum luce repleta est,
Consimili mutat ratione obuersa colores. *maximè verò expandit caudæ pennas laudatus pauo, vt Plin. libr. 10. cap 20. ait. g* Vt vespertilionibus.] *Vespertilio sic est vtrumque, vt nec inter volucres, nec inter mures habeat locum. Alas habet, sed pennas non habet. volitat, sed sub vesperam. Dentes habet, quod auium nulla vespertilio nominis id accepit, quòd vesperi circumuolitet. Murium naturam & vocem habet, membra-*

membraneas alas habet. Solus hic volucrium animal parit, & lacte nutrit, vbera admouens, vt Plin. ait lib. 10 c. 61. h Neque cum stridore] Plinius negat cicadis vocem esse, sed stridorem cum tractu, cumq; sonum emitti non alis, quemadmodum muscæ, apes, culices: nam ij stridor simul cum volatu desinit: at cicadæ si presseris alas, vel vehementius etiam perstrepit. i Vespis & crabronibus.] Crabro insecti genus affine Vespis, magnitudine tamen differunt: vtrisque aculei, asperi & noxij, quorum ictus tumorem excitat. k Cum cantu & melodia.] Apis tamen penè muta est & cum stridore alarum volare dicitur a Plinio. l In reliquo verò corpore.] Ab omnibus corporis membris. m Vlciscitur.] ἐχθρὸς ἡ μυῖα ἀνθρώπῳ, & musca splenem habet, hoc est, inest & muscæ bilis. n Non aculeo vt apis.] Aculeus propriè apum est & vesparum, & similium. Cic. 2. Tusc. apis aculeum ferre non possumus. Apes & vespæ aculeum infigunt atque dimittunt, deinde statim fugiunt. o Ore & proboscide.] Proboscis muscæ & elephanti rostrum, ita dictum quòd antè depascat. p Sanguis.] Varr. 3. de Re rust. c. 16: Non vt muscæ liguriunt, quod nemo has videt, vt illas in carie, aut sanguine aut adipe. Apud Athenæum lib. 6. Quum Alexander dixisset, se morderi à muscis, sic vocabat parasitos: iamq; conaretur illas abigere: Cinesias vnus eius ordinis, qui forte aderat, profectò aliæ muscæ siticulosæ magis vrgebunt te semel gustato tuo sanguine. q Nascitur autem.] Generatio muscæ Ex putredine sordibusq; æstiuo tempore nascuntur vermiculi ex quibus postea muscæ vulgares. r Commensalis hominum.] Aduolat enim hoc insecti genus ad cibum alienũ, & ægrè potest abigi, tantæ est muscæ improbitas & impudentia, de qua Homer. Il. ε: καὶ οἱ μύης θάρσος. Duo autem duntaxat animalia domestica sunt, quæ nunquam humano conuiuio mansuescunt, neque tactum admittunt, neque consuetudinem, neque vllius rei aut disciplinæ communionem, musca & hirundo. Musca quidem semper pauitat, ne quid mali patiatur, & ob hanc causam indocilis ac semifera. Plinius libro vigesimonono capite sexto de Muscis loquens: Nullum, inquit, animal minus docile existimatur, minorisve intellectus. s Non paruam esse eius intelligentiam.] Commendatio

ab intellectu, & animi magnitudine. t Hostem suum araneum.] *Araneus textrinæ suæ incumbens, muscas non tam reticulis, quàm astu venatur: aliaq; molitur, quæ longum nimis foret annotatione complecti. Sed quip ura cupiet de araneorũ venatione sive aucupio, de telis, retijs & cassibus, legat Cælij Secundi Curionis, viri humanarum diuinarumq; rerum scientia instructissimi, mihiq́ue amicissimi. Araneum, diabellum verò aureum.* u Homerus poëtarum maximus.] *Ab authoritate Homeri, qui Iliad ε. inter prælia deorum ac heroum muscæ improbitatem describit: cumq́ue hac inuictum ac acrem bellatorem Menelaum confert. Illa enim intrepidè & alacriter homines & cibum alienum aggreditur, & ægrè potest abigi:*

Καὶ οἱ μύκης ἥρῳσ' ἐν οἰ κήτεσιν εἰήκοσι·
ἥ τε καὶ ἐεργομένη μάλα περ χροὸς αὐδρομέοιο
ἰσχανάα δαζέειν.— *Idem alibi:*

Atque illi muscæ vim intra præcordia misit,
Quæ quamuis de pelle viri sit sæpe repulsa:
Assultat morsura tamen.— *Idem alibi:*

— ὡς ὅτε μύτης
παῖδας ἐέργει μυῖαι, ἅτ' ἠδὲ λέξετο ὕπνῳ: *id est,*

— non secus atque genitrix
Muscam arcet puero somno mulcente cubanti. *Idem Græcorum & Troianorum exercitus muscis comparat inter sese decertantibus. Ea ratione Achilles & Agamemnon, illi vespæ quædam maiores, aut crabrones, aut scarabei erunt. Sic etiam Hector & Æneas, cæteri Græci & Troiani paruæ muscæ. Ægyptios verò impudentiam significantes, muscam pinxisse tradit Orus.* x Adiectiuo.] *Ab epitheto ἀδιάκρατος enim, hoc est, assiduas frequentesq́ue appellat. Il. β Gregem. Il. α.* y Obtruncata verò capite musca.] *Reuiuiscentia muscarum.* z Digressa reuertitur.] *Amplificat ab exemplo.* A De Hermotimo Clazomenio.] *Hermotimi Clazomenij anima à corpore discessus, & ad idem reditus: an hic fuerit ille qui introducitur cum Luciano disputator de hæresibus & sectis, atque Stoicæ philosophiæ sectator fuit, nescio.* B Ociosa & remissa.] *Ab ocio victu & diæta.* C Deambulansq́ue per mensas. *Cognatio hominum cum ijsdem* * More Scythorum.]

rum.] *Scythæ nullis certis sedibus viuuntur, sed vagi feruntur in plaustris. Eamq; ob causam regio feris abundat apud Q. Curt. libr. 7. rerum ab Alexandro gestarum, Scytharum legatus ad hunc modum loquitur: Scytharum solitudines Græcis etiam prouerbijs audio eludi. Nos deserta & humano cultu vacua magis quàm vrbes & opulentos agros sequimur. Horat. libr. 3. Carm. Od. 24.*

Campestres melius Scythæ,
Quorum plaustra vagas ritè trahunt domos,
Vinum, & rigidi Getæ. *Od. 35. libr. 1 profugos appellauit. Strabo ἀμαξοικοῦς id est, in plaustris habitantes, tanquam in domibus.* D Ait verò fabula.] *Metamorphosis muscæ.* E Endymionis.] *Endymionem à Luna adamatum fuisse, habes in Veneris & Lunæ dialogo, & in libr. 1. veranum hist.* F Mulier quædam cognomento Musca.] *Nobilitas nominis. Ferunt Muscam poëtriam fuisse Lyricam, quæ & epigrammata scripserit, & Lyricos nomos. Cæl. l. 8. c. 1. Vide Suid. Hanc cum Corinna eandem pleriq; fuisse putauerunt. Thespiaca fuit, quæ Lyricos versus ad lyram coaptauit & suauissimè cecinit. Huius Lucianus meminit. Fuerunt plures hoc nomine muscæ, hoc est, Græcè μυῖαι, duæ poëtriæ Thespiadæ illa, & altera Spartiatis, quæ hymnos in Apollinem & Dianam conscripsit: duæ porrò non poëtriæ, quarum vna famosa meretrix, altera Pythagorea.* G Musca Pythagoræ.] *Musca, Pythagoræ filia. Suidas.* H Nascuntur & maximæ.] *Species muscarum.* I Possem etiam.] *Aptus epilogus per prouerbium, quod significat rem exiguam verbis attollere, atque amplificare.*

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΡΑΔΙΩς πιςεύειν Διαβολῆ.

DE NON TEMERè credendo calumniæ.

Philippo Melanchthone interprete.

ARGVMENTVM.

ARgumentum ac ſummam orationis titulus indicat, videlicet quòd non temerè credendũ ſit calumniæ, propterea quòd multi proprijs affectibus aut commodis impulſi, innocentes ſæpenumerò & bonos viros, apud eos qui facilè delationibus quibuſuis aures & fidem adhibent, per iniuriam ac fraudem opprimant. Oratio eſt didactica, niſi quòd circa finem etiam ad ſuaſorium genus aliqua parte pertinere videri poteſt, vbi conſulit ac monet delatores non facilè admittendos atque audiendos eſſe, aut certè ea quæ deferuntur diligenter perpendenda, quòd ex huiuſmodi calumnijs multa ac grauia mala fermè ſequantur. Orditur autem à loco communi, ignorantiam puta perniciosum malum hominibus eſſe. Cui poſtea inſtitutum negocium accommodat: præcipuè verò addens, circa calumniam. atque hinc propoſito de quo dicturus ſit, principio ceu occaſionem quandam futuræ deſcriptionis præmittit narrationem de Apelle apud Ptolemæum delato. & quo pacto idem Calumniam vltus ſit, depicta eius imagine. Atque exinde ad ipſam rem accedens, definit primùm calumniam, poſtea calumniatores quales ſint, & vbi potiſsimùm verſentur, quibus rebus ac ſtudijs intenti ſint, & qualibus inſtrumentis quoque ad circumueniendos & opprimendos innocentes vtantur, deſcribit. Hinc ipſum quoque qui traducitur, quis & qualis conditionis etiam, & quid maximè in eo obſeruetur: idque diſtributione quadam proſequitur, additis etiam exemplis quibuſdam, atque ſimilibus. Poſtremò & illum depingit qui calumniatori autem præbet,

bet, qualem ferè esse contingat, & quid quisque faciat: tractata etiam per occupationem quæstione, an prout quisque vir dignior aut famæ spectatioris erit, ita admittendus atque audiendus quoque magis sit, an prorsus nulli vni ac soli credendum. Digna sanè oratio, quæ in nobilium atque potentum parietibus & aulis vbique scripta ac picta, ceu dicitur, ob oculos ponatur.

Εἰνόν γε ἡ ἄγνοια, καὶ ποικῶν κακῶν ἀνθρώποις αἰτία, ὥσπερ ἀχλύν τινα καταχέουσα τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀμαυροῦσα, καὶ τὸν ἑκάστου βίον ἐπισκιάζουσα. ἐν σκότῳ γὰρ πλανωμένοις πάντες ἐοίκαμεν. μᾶλλον δὲ τυφλοῖς ὅμοια πεπόνθαμεν, οἱ μὲν προσπταίοντες ἀλόγως, οἱ δὲ ὑπερκαίνοντες οὐδὲν δέον, καὶ τὸ μὲν πλησίον, καὶ παρὰ πόδας οὐχ ὁρῶντες, τὸ δὲ πόρρω, καὶ πάμπολυ διεστηκός, ὡς ἐροχλοῦν δεδιότες. καὶ ὅλως, ᾧ ἑκάστου τῶν πραττομένων οὐ δυνάμεθα τὰ ποικὰ ὀλιγωρεῖν. τοιγάρτοι μυρίας ἤδη τοῖς παραφροδιδασκάλοις ἀφορμὰς ἐς τὰ δράματα τὸ τοιοῦτον παρέσχηται, τοὺς

Erniciosa [a] res ignorantia est, vt varijs modis noxia mortalibus, non solùm communi hominum vitæ tenebras quasdam offundere, ac veri cognitionem obliterare solita, sed priuatas quoq; singulorum rationes miscens ac perturbans. Quò fit, vt [b] perinde atque qui in tenebris errant, imò haud aliter quàm cæci, iam huc, iam illuc impingamus. Quod haud procul nobis [c] & ante pedes est situm, non videmus: formido est his capi, à quibus etiã quamlongissimè absumus. Deniq; in rebus humanis nihil tam fausté feliciteré agitur, quòd non error aliquis interpolet. Hinc sunt innumeræ illæ tragicæ cladeſ,

τοὺς Λαβδακίδας, καὶ τοὺς Πελοπίδας, καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια. σχεδὸν γὰρ τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῇ σκηνῇ ἀναβοωνόντων παπῶν, εὕροι τις ἂν ὑπὸ τῆς ἀγνοίας, καθάπερ ὑπὸ τραγικοῦ δαίμονός τινος κεχορηγημένα, λέγω δὴ καὶ ἐς τὰ ἄλλα μὴ ἀποβλέπων, μάλιστα δὲ ἐς τὰς οὐκ ἀληθεῖς κατὰ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων διαβολάς, ὑφ' ὧν ἤδη καὶ οἶκοι ἀνάστατοι γεγόνασι, καὶ πόλεις ἄρδην ἀπολώλασι, πατέρων τε κατὰ παίδων ἐξεμάνησαν, καὶ ἀδελφοὶ κατὰ τῶν ὁμογενῶν, καὶ παῖδες κατὰ τῶν γεγαμένων καὶ ἐρασαὶ κατὰ τῶν ἐρωμένων. πολλαὶ δὲ καὶ φιλίαι συγκόπτουσαν, καὶ οἶκοι συγχύθησαν ὑπὸ τῆς κατὰ τὰς διαβολὰς πιθανότητος. ἵν' οὖν ὡς ἥκιστα περιπίπτωμεν αὐτοῖς, ἐπιδείξαι βούλομαι τῷ λόγῳ, καθάπερ ἐπί τινος γραφῆς, ὁποῖόν τί ἐστιν ἡ διαβολὴ, καὶ πόθεν ἄρχεται, καὶ ὁποῖα ἐξεργάζεται, μίαν δὲ Ἀπελλῆς ὁ Ἐφέσιος πάλαι τοῦτο πρόλαβε

fata [d] Labdacidarum ac [e] Pelopidum, aliæ item aliorum calamitates. ferè enim quicquid malorum scenæ ac pulpita clamant, ab ignorantia ceu tragico Deo compositum proficiscitur. Illa [f] verò cùm aliàs potest plurimum, tum noxia est immodicè si quando & in calumnias familiares, & mutua inter se amicorum crimina incidit: quibus solent & intestinis dissidijs res domesticæ, & odijs ciuilibus vrbes funditùs euerti, in natos sæuire parentes, nati parentibus infidiari, frater fratri amans amanti [h] amicus item ab amico diuelli, turbari domum omnia, calumniæ vafricia. [i] Itaq; quo pacto caueri faciilè possit, & qualis nam sit calumnia, vnde originem trahat, quantum ferè efficiat, hac oratione velut in tabella depingam. [k] Porrò quàm eius imaginē subijciam, [l] Apelli Ephesio pictori acceptam

προὔλαβε τὴν ἀκόνα· καὶ ἦν αὖ καὶ οὕτω δεδοκιμασθεὶς πρὸς Πτολεμαῖον, ὡς μετεσχηκὼς Θεοδότας τῆς συνωμοσίας ἐν Τύρῳ ὁ δὲ Ἀπελλῆς οὐχ ἑωράκει ποτὲ μὴν Τύρον, οὐδὲ τὸν Θεοδότον, ὅστις ἦν, ἐγίνωσκεν, ἢ καθόσον ἤκουε Πτολεμαίου τινὰ ὕπαρχον εἶναι, τὰ κατὰ τὴν Φοινίκην ἐπιτεταμένον. ἀλλ' ὅμως τῶν ἀντιτέχνων τίς, Ἀντίφιλος τοὔνομα, ὑπὸ φθόνου τῆς παρὰ βασιλεῖ τιμῆς, καὶ τῆς κατὰ τὴν τέχνην ζηλοτυπίας, κατέπεμψεν αὐτοῦ πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, ὡς εἰ κεκοινωνηκὼς τῶν ὅλων, καὶ ὡς θεάσαιτό τις αὐτὸν ἐν Φοινίκῃ συνεστιώμενον Θεοδότᾳ, καὶ παρ' ὅλον τὸ δεῖπνον πρὸς τὸ οὖς αὐτῷ κοινολογούμενον. καὶ τέλος, ἀπέφηνε τὴν Τύρου ἀπόστασιν, καὶ τὴν Πηλουσίου καταλήψιν ἐκ τῆς Ἀπελλῆ συμβουλῆς γεγονέναι. ὁ δὲ Πτολεμαῖος, ὡς ἄν κάρτα, καὶ τἄλλ' οὐ πάνυ φρενήρης τίς ἦν, ἀλλ' ἐν κολακείᾳ δεσποτικῇ τεταμένος, ὅτως ἐξεκαύθη, καὶ

ptam refero, dicatam, quum is apud Ptolemæum regem coniurationis [m] quæ in tyro auctore Theodota facta est, insimulatus esset: quanquam neque Tyrum viderat vnquam, neque Theodotam nouerat, nisi quantum fama accepit eum Ptolemæi præfectum, Phœnicen administrare. [n] Verùm Antiphilus quidam artis gratiæque Apelleæ æmulus, illum apud regem coniurationis Tyriæ reum fecit, cum Theodotæ principe factionis visum familiariter congredi, conuiuari, [o] secretò item & in auriculam inter conuiuandum colloqui. Paulò pòst & defecisse Tyrum, & Pelusium Apellis consilio occupatum esse. Tum Ptolemæus præter modum, cùm & aliàs [p] non satis animi compos esset, assentatione insuper tyrannica fractus, adeò excanduit, adeò admiratio-

σωτταράχθη πρὸς τῆς παρα-
δόξου ταύτης διαβολῆς, ὥστε
μηδὲν τῶν εἰκότων λογισά-
μενος, μήδ' ὅτι ἀπίτεχνος
ὢν ὁ διαβάλλων, μήδ' ὅτι μι-
κρότερος ἢ κατὰ τοιαύτην
προδοσίαν ζωγράφος, καὶ
ταῦτα νῦν πονθῶς ὑπ' αὐτοῦ,
καὶ παρ' ὀντινοῦν τῶν ὁμο-
τέχνων τετιμημένος. ἀλλ' ὅδε
τὸ παράπαν, ὡς ἐξέπλησ-
σεν Ἀπελλῆς εἰς Τύρον ἐξελά-
σας, οὓς ἔφη μιαίνειν, καὶ
βοῦς ἐνεπίμπλα τὰ βασίλεια,
τὸν ἀχάριστον κερδαλέος, καὶ
τὸν ἐπίβουλον καὶ σωφρό-
νιμον. καὶ εἴ γε μὴ τὸν σωεκλεκτε-
μένων τὶς, ἀναπηδήσας ἐπὶ
τὴν τοῦ Ἀντιφίλου ἀναισχυντίαν καὶ
τὸν ἄθλιον Ἀπελλῆν καταλύσας,
ἔφη μηδενὸς αὐτοῖς κε-
κοινωνηκέναι τὸν ἄνθρωπον. ἀ-
πεστέρηκτο ἂν τοῦ κεφαλῆς, καὶ
παραπολλαπλῶς τὸν ἐν Τύρῳ
κακῶν, ὃ δὲ ἐν αὐτὸς ἄτιος γε-
γονώς. ὁ μὲν δὴ Πτολεμαῖος
οὕτω λέγεται μεταγνῶναι ἐπὶ
τοῖς γεγενῆσιν, ὥστε τὸν μὲν
Ἀπελλῆν ἐκαλεῖν τε λάντοις
ἐδωρή-

miratione calumniæ percitus est, vt coniecturis quæ causæ fidem aut facerent, aut minuerent, neglectis, non animaduerterit calumniatorem Apelleæ artis æmulum esse: deinfortuna minori Apellem, quàm vt Pelusium prodere posset: hunc item beneficijs regijs plus cæteris pictoribus auctum. neque interim percontatus, num aliquando ille in Tyrios nauigasset. Quin statim plectendus videbatur. Regiam tumultu insolito rex perturbat: Apellē perfidum, ingratum, rerum violatæ maiestatis, insidiatorem, coniuratum, clamat. Ac nisi quispiam è socijs coniurationis qui capti tenebantur, & audax Antiphili scelus stomachatus, & infelicis Apellis miserius, nihil ei commune cum seditiosis fuisse probasset, dubio procul Tyriorum malorum pœnam capite multatus soluisset, etiamsi nihil sibi malè cōscius. Ptolemæus igitur collecto animo sententiam mutauit, Apellen donauit talentis

ἐδωρήσατο, τὸν δὲ Αντίφιλον δουλεύειν αὐτῷ παραδεδωκεν. ὁ δὲ Απελλῆς, ὧν παρεκινδύνευσε μεμνημένος, διξῆς τινι εἰκόνι ἐμιμήσατο τὴν διαβολήν. ἐν δεξιᾷ τις ἀνὴρ κάθηται, τὰ ὦτα πεμμεγεθῆ ἔχων, μικρῷ δεῖν ζῶις τοῦ Μίδου προσεοικότα, τὴν χεῖρα προτείνων πόρρωθεν ἔτι προσιόσῃ τῇ διαβολῇ. περὶ δὲ αὐτὸν ἑστᾶσι δύο γυναῖκε ἄγνοιά μοι δοκεῖ, καὶ ὑπόληψις. ἑτέρωθεν δὲ προσέρχεται ἡ διαβολή, γυναικάριον ἱκανῶς ἐπιτήδειον πάγκαλον, ἐπιθυμοῦν δὲ καὶ παρακινουμένον, οἷον δὴ τὴν πύελαν καὶ τὴν ὀργὴν δεικνύουσα, τῇ μὲν ἀριστερᾷ δᾷδα καιομένην ἔχουσα, τῇ ἑτέρᾳ δὲ νεανίαν τινὰ τῶν τριχῶν σύρουσα, τὰς χεῖρας ὀρεγομένα εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ μαρτυρόμενον τοὺς θεούς. ἕπεται δὲ ἀνὴρ ὠχρὸς καὶ ἄμορφος, ὀξὺ δεδορκὼς, καὶ ἐοικὼς τοῖς ἐκ νόσου μακρᾶς κατεσκληκόσι. τοῦτον γὰρ εἶναι τὸν φθόνον ἄν τις εἰκάσειε. καὶ

lentis centum, addito in seruitutem Antiphilo calumniatore. Apelles contrà periculi memor, tali est imagine calumniam vultus. Ad dextram considet quispiam auribus prælongis insignis, quales ferè illæ Midæ feruntur. Manum porrigit procul accedenti Calumniæ. Circumstant eum mulierculæ duæ, Ignorantia, ni fallor, ac Suspicio. Adit aliundè propera Calumnia, eximiè compta, vultu ipso & gestu corporis efferam rabiem, & iram æstuanti conceptam pectore, præ se ferens, sinistrâ facem tenens flammiuomam: dextrâ secum adolescentem capillis prehensum, manus ad superos tendentem, obtestantémque immortalium deorum fidem, rapit. Anteit vir pallidus, in speciem impurus, acie oculorum minimè hebeti, cæterùm planè ijs similis, qui sontico aliquo morbo contabuerunt. Huc facilè conijcias & Liuorem esse.

καὶ μὲν καὶ ἅμα τινὲς δύο παροματοῦσι, προτρέπουσα καὶ πειθομένη, καὶ καταχοσμοῦσα τὸν σφόδρα τὸν· ὡς δέ μοι καὶ ταύτας ἐμφύσειν ὁ πεπηγητὴς τῆς ἀκόνος, ἢ μὴ ἐπιβουλή τις εἶη, ἢ δὲ ἀπάτη. κατόπιν δὲ ἀκολούθει πάνυ πενθικῶς τις ἐσκευασμένη, μελανείμων καὶ κατεσπαραγμένη, μετάνοια δὲ καὶ αὐτὴ ἐπέγει· ἐπιστρέφει γοῦν ἐς τὸ πίσω δακρύουσα, καὶ μετ' ἀλλοῦς, πάνυ τὸν ἀληθεῖαν προσιοῦσαν ὑπέβλεψεν. ὅτω μὴ οὖν Ἀπελλῆς τὸν ἑαυτοῦ κίνδυνον ἐπὶ τῆς γραφῆς ἐμιμήσατο. φέρε δὲ καὶ ἡμᾶς, εἰ δοκεῖ, κατὰ τὸν τοῦ Ἐφεσίου ζωγράφου τέχνιν, διέλθωμεν τὰ προσόντα τῇ διαβολῇ, πρότερόν γε ὅρῳ τινὶ πειχράψαντες αὐτόν, ὅτω δὲ ἂν ἡμῖν ἡ ἐκεῖν γνώσεται Εστι τοίνυν διαβολὴ, κατηγορία τις, ἐξ ἐρημίας γιγνομένη τὸν κατηγορούμενον λελυθέα, ἐν τοῦ μονομερῶς ἀναντιλέκτως πεπισευμένη, τοιαύτη μὲν ἡ ὑπόθεσις τ̄ λόγου τεῖον δὲ ὄντων προσώπων

Quin & mulierculæ aliquot Calumniam sequuntur comites, quarum est munus, dominam hortari, instruere, comere, interpres picturæ aiebat Insidias ac Fallaciam esse. A tergo, lugubri habitu, pullata lacerâque Pœnitentia subsequitur, quæ capite in tergum deflexo, cum lachrymis ac pudore procul venientem Veritatem excipit. Hac Apelles tabula casus suos lusit. Iam & nos, si videtur, Ephesii pictoris exemplo, recenseamus Calumniæ rationes. [t] Principiò nobis effigianda est & explicanda fimitione quadam, quæ vice iconis fuerit. [u] Est enim Calumnia, delatio ementita odio, clanculùm reo calumniatori credita, delato ad respondendum ac refellendum non admisso. [x] Quæ definitio personis perinde atque comicum argumentum,

πων

πων, καθάπερ ἐν τοῖς καινοῖς μυθίοις, τοῦ διαβάλλοντος, καὶ τοῦ διαβαλλομένου, καὶ τοῦ πρὸς ὃν ἡ διαβολὴ γίγνεται, καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐπισκοπήσομεν, οἷα ἀκὸς εἶναι τὰ γιγνόμενα. πρῶτον μὲν δὴ, ἐὰν δοκῇ, παραγάγωμεν τὸν πρωταγωνιστὴν τοῦ δράματος, λέγω δὴ τὸν ποιητὴν τῆς διαβολῆς. οὗτος δὴ δὴ, ὃς μὲν οὐκ ἀγαθὸς ἄνθρωπός ἐστι, πᾶσιν οἶμαι γνώριμον· βούλεται γὰρ ὢν ἀγαθὸς, καίτοι γνοίης ἂν πλησίον. ἀλλ' ἕτερον ἀγαθῶν ἀνθρώπων, ἀφ' ὧν οὐ ποιοῦσιν αὐτοὶ τοὺς φίλους, οὐκ ἀφ' ὧν τοὺς ἄλλους ἀδικοῦντας ἀτιμοῦσθαι, καὶ μισεῖσθαι παρασκευάζουσιν, εὐδοκιμεῖν, δόξαν εὐνοίας προσλαβόντας. ἔπειτα δὲ, ὡς ἄδικος τοιοῦτος, καὶ παράνομός ἐστι, καὶ ἀσεβὴς, καὶ τοῖς χρωμένοις ἐπιζήμιος, ῥάδιον καταμαθεῖν, τίς γὰρ οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, τὴν μὲν ἰσότητα ἐν ἅπασι, καὶ τὸ μὴ πλέον, δικαιοσύνης ἔργα εἶναι· τὸ δὲ ἄνισόν τε καὶ τὸ πλεονεκτικὸν, ἀδικίας;

gumentum, tribus constat, delatore, delato, & auditore calumniæ. Singulorum partibus defungemur, hanc acturi fabulam. Y Omnium, si lubet, primum producamus in medium, actus principem, & quasi præsultorem, auctorem calumniæ. Z Is quidem quàm minimò bonus vir sit, ignorat nemo. A Neque enim quisquam vir bonus amico damnum dare caussatur. Nam boni viri est hominum sibi animos conciliare, studio benè merendi de amicis, neutiquam inimicis criminandis. Vnde haud incommodè colliges, iniustum, sceleratum, impium, in summa, damnosum rebus communibus calumniatorem esse. B Nam quis est cui non videtur in vniuersum iustitiæ pensum æqualitas, & quod aiunt, Ne quid nimis: inæqualitas, & item quod nimium est, iniustitiæ? Qui

δὲ δὴ

ὁ δὲ τῇ διαβολῇ κατὰ τῶν ἀπόντων λάθρα γρόμενος, πῶς οὐ πλειονέκτης ἐστίν, ὅλων τὸν ἀκροάτην ἀφιτειείδων, καὶ προκαταλαμβάνων αὐτοῦ τὰ ὦτα, καὶ ἀποφράττων, καὶ τῷ ἀντίρῳ λόγῳ παντελῶς ἄβατα κατασκευάζων αὐτά, ἆρ' οὐ τῆς διαβολῆς προμπεπομπευμένα; ἰσχάτης ἀδικίας τὸ τοιοῦτον, ὡς φασὶν ἄν καὶ οἱ ἄριστοι τῶν νομοθετῶν, οἷον ὁ Σόλων, καὶ ὁ Δράκων, ἔνορκον ποιησάμενοι τοῖς δικασταῖς τὸ ἰσοίως ἀμφοῖν ἀκροᾶσθαι, καὶ τὸ τῷ ἀνοίαν ἴσῳ τοῖς κεκινδυνευκόσι ἀφιέναι, ἄρτι ἂν ὁ τοῦ ἀντίρου λόγου παρατιθεὶς, θατέρου χείρων ἢ ἀμείνων φανῇ πρὶν δὲ γε ἀντιξιτάσαι τῷ ἀπολογίαν τῇ κατηγορείᾳ, παντελῶς ἀσεβῆ καὶ ἀνόσιον ἡλίσκεσθαι τῷ κείσιν. καὶ γὰρ ἂν καὶ αὐτοὺς ἀγανακτῆσαι τοὺς θεοὺς ἔποιμι, ἃ τοῦ μὲν κατηγόρου μετ' ἀδείας, ἃ θέλει λέγειν, ἐπιτρέποντες, ἀποφράξαντες δὲ τοῦ κατηγορουμένου τὰ ὦτα, ἢ τὸ σῶματι σιωπῶντος, καταψηφιζόμεθα

Qui verò clanculùm absentem insectatur, æqualitatis metas egreditur: quippe auditorem sibi totum asserit, aures eius anteuertit, obstruit, & inuias responsuro, calumnijs refertas, efficit. C Ea sanè extrema est iniuria, vel optimorum legumlatorum iudicio Solonis & Draconis, D qui iureiurando Senatum Atheniensem adstrinxêre, vt pari benignitate gratiâque tam reum quàm actorem iudex audiat, dum alterius causam honestiorem intelligat. Scelestum & crudele iudicium esse, si quid statuatur antea, quàm cum accusatione comparata sit defensio. Ad hæc, sibi malè propitios deos reddunt iudices isti, qui cùm accusanti aures liberè indulserint, reo denegant, aut præstigijs capti delatorijs musitantes

μεθα τῶν πεῖτερῳ λόγῳ κε-χρημένοι. ὅτι οὐ κατὰ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ νόμιμον, καὶ τὸν ὅρκον τὸν δικαστικὸν, φάσι τις ἂν γίγνεσθαι τὰς διαβολάς. εἰ δὲ τῷ μὴ ἀξιόπιστοι δοκοῦσιν οἱ νομοθέται, παρανοῶν τοῦ ὅτω, δικάζειν καὶ ἀμαρτάνειν ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις, ποιητικόν μοι δοκῶ τὸν ἄριστον ἐπαγαγεῖν τῶν λόγων, τὸν μάλα περὶ τούτων ἀφρονάμονα, μᾶλλον ἢ νομοθετήσαντα. φησὶ δὲ, Μή τι δίκλω δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μύθον ἀκούσῃς. ἀπιστῶ γὰρ, οἶμαι, καὶ οὕτω, ὡς ποικῶν ὄντων ἐν τῷ βίῳ ἀδικημάτων, οὐδὲν ἄν τις νοῦν χέρον, οὐδὲ ἀδικώτερον, ἢ ἀκείτους τινὰς, καὶ ἐμπείρους λόγων καταδικάσαι, ὅπερ ἐξ ἅπαντος ὁ διαβαλλόμενος ἐπιχειρεῖ ποιεῖν, ἀκεῖτον ὑπάγων τὸν διαβαλλόμενον τῇ τοῦ ἀκούοντος ὀργῇ, καὶ τῇ ἀφροσύνῃ τῶν παθημάτων καθηγοείας παραρούμενος. καὶ γὰρ ἀπαρρησίαστος, καὶ δηλὸς ἅπας ὁ βίοτος ἀνθρω-

tantes condemnant. Tantum à iusto, æquo, bono, legibus & iureiurando senatus benè constitutæ ciuitatis calumnia discrepat. Iam si cui dubiæ fidei legum conditores videntur, quorum decreta commonent, iustitia, non studio partium iudicare, is E longè optimi Poëtæ impendiò scitam sententiam, imò verò legem sacrosanctam audiat:

Nec F nisi librato dirimat sententia litem,
Parte quid ex vtraque queat examine causa.

Nimirum vates intelligebat, ex omnibus nullam esse neque grauiorem, neque audaciorem iniuriam, quàm indicta causa quenquam mortalium damnare. Id verò ex omni parte calumniator molitur, vti cum furore ac vecordia hominis coram quo res agitur, indefensum reũ committat, defensurum parteis suas clancularia sectione arceat. G Adeò enim hoc ho-

ἄνθρωπος, οὐδὲν ἐς τὸ ἐμφανὲς ἄγων, ἀλλ' ὥσπερ οἱ λοχῶντες, ἐξ ἀφανοῦς πόθεν ζεξάων, ὡς μηδὲ ἀντιτάξασθαι δυνατὸν εἶναι, μηδὲ ἀνταγωνίσασθαι, ἀλλ' ἐν ἀφρίᾳ καὶ ἀγνοίᾳ τοῦ πολέμου διαφθείρεσθαι, ὁ μέγιστόν ἐστι σημεῖον ζῦ μηδὲν ὑγιὲς ζὺς διαβάλλοντας λέγειν. ἐπεὶ ἔ τις γε τἀληθῆ κατηγορεῖν ἑαυτῷ συνεπίσταται, οὕτος, οἶμαι, καὶ ἐς τὸ φανερὸν διελέγχει, καὶ διευθύνει, καὶ ἀνεξέταστα ζῶ λόγω, ὥσπερ ὐδὲς ἂν ἐκ ζῦ πεφανοῦς νικᾶν δυνάμενος, ἐνέδρα ποτὲ καὶ ἀπάτη χρήσαζο κατὰ τῶν πολεμίων. ἴδοι δ' ἄν τις τὸς ζοιούτους μάλιστα ἐν τοῖς βασιλέων αὐλαῖς, καὶ περὶ τὰς τῶν ἀρχόντων καὶ δυνασευόντων φιλίας ὀνδοκιμῶντας, ἔνθα πολὺς μὲν ὁ φθόνος, μυριαὶ δὲ ὑπόνοιαι, πάμποκαι δὲ κολακειῶν καὶ διαβολῶν ὑποθέσεις. ὅπου γὰρ ἀεὶ

hoc hominum genus obnoxium est formidini, adeò nihil audet palàm, sed perinde atque qui ex insidijs transuersi hostem inuadunt, ex abdito alicunde specu iaculatur, vt non sit qui contrà vel mittere telum, vel manu contendere posiit, hostisq; ignarus aduersarij, fraudisq; inscius pereat. H Quod profectò minimè fallax indicium est, in calumnia nihil inesse veri, nihil sani prorsum. Nam qui accusaturus quempiam, sibi conscius est veri, procul dubio & palàm audet aduersarium incessere, corrigere, purgantem crimen ferre: vt in bello, qui iusta acie vincere hostem palàm potest, turpe ducit astu & insidijs certare. I At hoc genus homines in aulis regijs spectare plurimos datur, optimatum fauorem hisce artibus ambienteis, vbi scilicet & inuidia crebra, & variæ suspiciones, & assentãdi criminandiq; occasio multiplex in promptu est. K Siquidem ibi

quo

ἀὰ μείζος ἐλπίδ ἐν ἐνταῦθα καὶ οἱ φθόνοι χαλεπώτεροι, καὶ τὰ μίσος ἐπισφαλέστερα καὶ ζηλοτυπίαι κακοτεχνέστεραι. πάντα οὖν ἀκριβῶς ὀξὺ διαδόρκασι, καὶ ὥσπερ οἱ μονομαχοῦντες ἐπιτηροῦσιν, εἴ που τι γυμνωθὲν μέρος βιάσαντο ζῦ σώματος· καὶ πρῶτος αὐτὸς ἕκαστος εἰν βυλόμενος, παρωθεῖται, καὶ παραγκωνίζεται τὸν πλησίον, καὶ τὸν πρὸς αὐτὸ, ἀ διώκαιο, ἐκποδῶ, καὶ ἐκποσκηνίζει ἔνθα ὁ μὲν χρηστὸς ἀζηχνῶς εὐθὺς ἀνατέτραπται, καὶ παρασύρεται, καὶ τὰ τιλυστῶον ἀτίμως ἐξέωσται. ὁ δὲ κολακευτικώτερος, καὶ πρὸς τὰς διαύλας κακοηθείας πιθανώτερος, εὐδοκιμῶν, καὶ ὅλως φθάσας κρατεῖ. τὰ γὰρ τ Ὁμήρου πάνυ ἐπαληθεύσειν, ὅτι Ζεὺς ἐνυάλιος, καὶ τὸν κλαυνοῦλα κατέκλα. διαρρωῦ ὡς ὁ πυρὶ μικρῶν τὰ ἀγῶνος ὄυλος, ποικίλας κατ' ἀκμάνων ὁδὸς ἐπινοῦσιν,

quò pluribus plura spes ostentat, eò necesse est maiore inuidia, sæuioribus odijs, æmulatione callidiore certari. Illic videas licet, quàm acres alter in alterum oculos defigat, quâ curâ obseruet, veluti singulari certamine congressus, si quid vspiam in alterius corpore fortè fortuna nudum aut malè munitum conspiciat, quod ferire feliciter possit. Ita studio cuique est, cùm ipse primus esse cupit, vt proximum deijciat, exturbet, conuellat, proculcet. Hic si quis est vir frugi, temerè euertitur, illuditur, denique ignominiosè exterminatur. L Contrà qui assentandi paullò peritior est, & habiliore ad mentiendum ingenio probatur, superat. Sanè omninò iuxta M Homeri carmen est huius certaminis alea:

Vndique communi sæuitur Marte, pariq;
Victiq; victorq; cadunt fato. ——

Alium subinde alius alia via aggreditur, vt ferè fieri solet, sicubi de magnis agitur commodis, sed per calumnias iter est

vt

ὥρ ταχίστη καὶ ἐπισφαλεστάτη δεῖν ἡ τῆς διαβολῆς, τῷ μὴ ἀρχῶν ἀφ' φθόνου ἡμισυέλπιδι καὶ λαμβάνουσα, οἰκτρότερα δὲ καὶ τραγικὰ ἐπάγουσα τὰ τέλη, καὶ πολλῶν συμφορῶν ἀναπλεα. ἐ μὲν τοι μικρὸν, οὐδὲ ἄπηνῶν δεῖ τοῦτο, ὡς ἄρτις ἐπολάβοι, ἀλλὰ πολλῆς καὶ τέχνης, ἐκ ὀλίγης δὲ ἀγχινοίας, ἀκεραβῆς δὲ τινος ἐπιμελείας δεόμενον. οὐ γὰρ ἄν τοσαῦτα ἔβλαψεν ἡ διαβολὴ, εἰ μὴ πιθανόν τινα τρόπον ἐγίγνετο, οὐδ' ἄν κατίσχυσε τοῦ πάντων ἰσχυροτέραν ἀλήθειαν, εἰ μὴ πολὺ τὸ καὶ ἐπαγωγὸν πιθανὸν καὶ μυεία ἅμα παρδοκώσα κατὰ τῶν ἀκουόντων. διαβάλλα μὲν οὖν ὡς τὸ πολὺ μάλιστ' ὁ τιμώμενος, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἐπολεμοῦσι αὐτοῦ ἐπίφθονος· ἅπαντες γὰρ ὡς δ' ἐπιτοξάζουσι. καθάπερ τι κώλυμα καὶ ἐμπόδιον πεφυκότες. καὶ ἕκαστος εἶτα πρῶτος αὐτὸς ἑστάναι, ἢ κορυφαῖον ἐκεῖνον ἐκπο-

vt compendiarium, ita minimè securum. Principia inuidiae debent, inter spémque metúmque fluctuanti: exitus nihil non miserabile, tragicum, calamitosum habet. N Cæterùm quadruplatoris ipsum quoque studium nequaquam facile est, simplexve, quanquam ita fortasse videatur: sed arte multiplici, solertia peculiari, indefessa denique & accurata diligentia opus habet. Neque enim noxia fuerit calumnia, nisi in speciem similia vero narret: neque temerè O cunctarum alioqui rerum dominam Veritatem superauerit, nisi auditorem argumentosa & probabili actione, in summa P mille modis fallat. Q Porrò defertur is plerunque, qui honore quodam alios præstat, nempe ijs inuidiosus, qui spe illius frustrati sunt. Quò fit, vt omnium telis affectetur, ceu obex qui viam assequendæ dignitatis alijs intercluserit: sed primos tum singuli fore confidunt, si sublimem istum loco

ἐκπολιορκήσας, καὶ τῆς φι-
λίας ἀφεσκευασάμενος. οἷόν
τι καὶ ἐπὶ τοῖς γυμνικοῖς ἀ-
γῶσιν, ἐπὶ τῶν δρομέων γί-
γνεται. ἐὰν μὲν ὁ μὲν ἀ-
γαθὸς δρομεὺς, τῆς ὕσπλη-
γος εὐθὺς καταπτήσσουσης,
μόνον τοῦ πρόσω ἐφίεμενος,
καὶ τὴν διάνοιαν ἀφτείνας
πρὸς τὸ τέρμα, ἐὰν ζῆς ποσὶ
τὴν ἐλπίδα φέρων νίκης ἔχων, ὧν
πλησίον ὄδὲν καταργεῖ, ὀδέ-
τι τῶν κατὰ τὸς ἀγωνιστὰς
πολυπραγμονεῖ· ὁ δὲ κακὸς ἐ-
κεῖνος, καὶ ἄναθλος ἀντα-
γωνιστὴς, ἀφρενοῦς τὴν ἐκ τοῦ
τάχους ἐλπίδα, ἐπὶ τὴν κα-
κοτεχνίαν ἐτράπετο· καὶ τοῦ-
το μόνον ἐς ἅπαντος σκο-
πεῖ, ὅπως τὸν τρέχοντα ἐπι-
σχὼν ἢ ἐμποδίσας ἐπιτε-
μεῖ, ὡς εἰ τούτου δημάρτοι. ὃν
ἂν ποτε νικῆσαι δυνάμε-
νος. ὁμοίως δὲ τούτοις, ἐὰν
τῶν φιλίας τῶν εὐδαιμό-
νων γίνηται· οἱ γὰρ πρέχων
αὐτίκα ἐπιβλάπτεται, καὶ ἀφύ-
λακτος ἐν μέσῳ πηφθεὶς τῶν
δυσμενῶν ἀνηρπάσθη· οἱ δὲ ἀ-
γαπῶνται, καὶ φίλοι δοκοῦσιν,
ἐς

loco demoliti sint, ab amicis abalienârint. R Tale quiddam in gymnico cursu fieri consueuit, vbi si quis est cursor ingenuus, statim ruptis carceribus primas affectans, & animum ad stadij metas adijciens, spe victoriæ è robore suo concepta, S neque sequentiũ incommodat, neque omnino laboris huiusce socijs quicquam struit remoræ. Contrà qui malitiosus, imbellis, eneruis contendit cursu cum alijs, desperatis viribus in fraudem intentus agitur, atque in vniuersum hoc vnicum spectat, quà currentem occupet, impediat, ac intercludat: & ni succedat actus, non est vt vllo alio modo vincere posit. Haud aliter in ambiendis magnatum amicitijs accidit, vbi si quis feliciter anteuertit, in medias continuò labitur insidias, & incautus ab æmulis captus discerpitur. T Hi deinde amari, coli, amici videri incipiũt

ἐς ὧν ἄπτους βλάπτειν ἔδοξαν, τό, τι ἀξιόπιστον τῆς διαβολῆς οὐχ ὡς ἔτυχον ἐπινοοῦσιν, ἀλλ' ἐν τούτῳ τὸ πᾶν αὐτοῖς δεῖν ἔργον, δεδοικότες τι πεσάψαι ἀπῳδόν, μηδὲ ἀπόκριον. ὡς γοῦν ἐπὶ πολὺ τὰ προσόντα ὧν διαβαλλομένῳ πρὸς τὸ χεῖρον μεταβάλλοντες, οὐκ ἀπιθάνους ποιοῦνται τὰς κατηγορίας, οἷον τὸν μὲν ἰατρὸν διαβάλλουσιν, ὡς φαρμακέα, τὸν πλούσιον δέ, ὡς τύραννον, τὸν τυραννικὸν δέ, ὡς πεδοτικόν. ἐνίοτε μέν τοι καὶ ὁ ἀκροώμενος αὐτὸς ἐποβάλλει τῆς διαβολῆς τὰς διαφορὰς, καὶ πρὸς τὸν ἐκείνου τρόπον οἱ κακοήθεις αὐτοὶ ἁρμοζόμενοι, εὐπορροῦσιν. ἢν μὲν γὰρ ζηλότυπον αὐτὸν ὄντα ἴδωσι, διψῶντα, φησὶ, τῇ γυναικί σου παρὰ τὸ δεῖπνον, καὶ ἀπιδὼν εἰς αὐτὸν ἀπεστέναξε. καὶ ἡ Σπαρτικὴ πρὸς αὐτὸν οὐ μάλα ἀηδῶς, καὶ ὅλως ἐρωτικὴ, καί τινα καὶ μοιχικὰ πρὸς αὐτὸν ἀ

vel ob id vnum, quòd bonis incõmodârint. Iam vti probabilem & dignam fide calumniam faciant, non quod fortuitò casus ostendit, prehensant: sed in hoc toti sunt, vt accurato delectu obseruent, ne quid absonum aut alienum à causæ fide incidat. V Adeò rationes eius quem criminantur, vniuersas in peiorem partem trahunt, suspectas reddunt, quò fidem addant accusationi. Medicum insimulant veneficij, magnificum ciuem affectatæ tyrannidis, tyrannum proditionis. Interdum auditoris affectus sua calumnijs discrimina suppeditat, cum quo si veteratores isti & nugiuendi suas technas comparent, apiè illuditur. Quòd si auditorem zeloiypum norint: annuit, inquiũt, ille vxori tuæ inter epulas, & defixis in eam oculis alto suspiria pectore duxit, vxor vicissim suaue quiddam & amatorium, alia item quæ ad suspicionem adulterij

διαβολάς. ἢν δὲ ποιητικὸς ἦ, καὶ ἐπὶ τούτῳ μέγα φρονῇ, μὰ Δί', ἐχλεύασέ σου φιλόξενος τὰ ἔπη, καὶ διέσυρε, καὶ ἄμετρα ἔπαιν αὐτὰ, καὶ κακοσώματα. πρὸς δὲ τὸν εὐσεβῆ καὶ φιλόθεον, ἄθεος καὶ ἀνόσιος ὁ φίλος διαβάλλεται, καὶ ὡς τὸ θεῖον παρωθούμενος, καὶ τὴν πρόνοιαν ἀρνούμενος. ὁ δὲ ἀκούσας, εὐθὺς μύωπι δὴ τοῦ ὠτὸς τυπεὶς, διαπέπαυται, ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ ἀπέσφαλται τὸν φίλον, οὐ περιμείνας τὸν ἀκριβῆ ἔλεγχον. ὅλως δὲ τὰ διαβεβλημένα ἐπινοοῦσι καὶ λέγουσιν, ἃ μάλιστα ἴσασιν εἰς ὀργὴν διεγείρειν τὸν ἀκροώμενον. καὶ ἔνθα πρῶτος ἐπηρέκασι, ἐπιτείνοντες, ἐπ' ἐκείνων τοξεύουσι, καὶ ἀποντίζουσιν εἰς αὐτὸν, ὅσοι τῇ παραυτίκα ὀργῇ τεταραγμένον, μηδὲ τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀληθείας ἀπὸ μιᾶς θέλῃ τις ἀπολογεῖσθαι, μὴ πεισθεὶς ὑπὸ παραδόξου τῆς ἀκροάσεως, ὡς ἀληθῶς πεκατελημμένον.

ἀνυσιμῶ-

adulterij faciunt. Sin poëticæ studiosus, ea sibi arte præter modũ placeat. X Philoxeno, aiunt, carmen tuum non probatur: hiulcum, lege solutum censetur. Ad religiosum: En ille de pietate, deq; dijs malè sentit, sacra detestatur prouidentiam vniuersi gubernatricem pernegat. Tum auditor Y cen œstro in auriculam immisso excandescit, vt pro re conijcere licet: & amicum ab se, impos animi, re ipsa nondum contentè cognita, missum facit. Z Talia ferè sunt quæ ab impuris istis confinguntur, videlicet ad irritandos audientium animos maximè accommoda. Tum qua parte singuli præstant, eam potissimùm iaculis suis obnoxiam ij faciunt, ne quod auditor subita interturbatus ira, vero cognoscendo collocet ocium: deinde sese purgaturo non fiat hominis copia, quem criminis admiratio speciesq; veri occupârunt.

ἀνυσιμώτατον γὰρ ὂν τὸ ἔν-
δυ τῆς διαβολῆς, τὸ ὑπεναν-
τίον τῆς ἀκούοντος ἐπιθυ-
μίας, ὁπότε καὶ παρὰ Πτο-
λεμαίῳ, ᾧ Διονύσῳ ἐπι-
κληθέντι, ἐγένετό τις, ὃς
διέβαλε τὸν Πλατωνικὸν
Δημήτριον, ὅτι ὕδωρ τε πί-
νει, καὶ μόνος τῶν ἄλλων
γυναικεῖα ἐκ ἐνεδύσατο ἐν
τοῖς Διονυσίοις· καὶ εἴ γε μὴ
κληθεὶς, ἕωθεν ἔπινέ τι, πάν-
των ὁρώντων, καὶ λαβὼν τα-
ραντινίδιον, ἐκυμβάλισέ τι,
καὶ προσωρχήσατο, ἀπλῶς
ἄν, ὡς οὐκ ἀδόμενος ᾧ βίῳ
τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἀντισο-
φιστὴς ὤν, καὶ ἀντίτεχνος
τῆς Πτολεμαίου τρυφῆς. πα-
ρὰ δὲ Ἀλεξάνδρῳ μεγίστη
τότε ἂν ἁπασῶν διαβολὴ
λέγοιτο, εἰ ἔποιό τις μὴ σέ-
βειν, μηδὲ προσκυεῖν Ἡφαι-
στίωνα. ἐπεὶ γὰρ ἀπέθανεν Ἡ-
φαιστίων. ἐπὶ τοῦ ἔρωτος Ἀ-
λέξανδρος ἐβουλήθη προθεῖ-
ναι καὶ τοῦτο τῇ λοιπῇ μεγα-
λοργίᾳ, καὶ θεὸν χειροτονῆ-
σαι τὸν τελευτήσαντα. οὐδὲ
οἰωνιστὴς ἀνέστησαν αἱ πό-
λεις,

Etenim dici nō potest quàm instructa sit, quantūq; valeat calumniæ facies, si quando a cum cupiditatibus auditoris conflictatur. β Quondā apud Ptolemæum, cui Dionysio cognomē fuit, quispiā Demetriū Platonicū accusauerat, quòd in Bachanalibus aquā biberet, solusq; omniū muliebribus non vestiretur: de quo, nisi accersitus ad regē manè palàm vino libasset, & γ instita muliebri amictus, ad numeros δ Dithyrambicos, cymbalorumq; modos saltāsset, planè actū erat, quòd & regium exemplū nō esset imitatus & asperna-retur Dionysiorū mollitiem. Apud Alexandrum grauissimi criminis reus fiebat, qui colere & adorare Hephæstiona nollet: nam posteaquam is viuis excessit, amore victus Alexander, effuso animo ad reliquam funeris magnificentiam additum voluit, vt mortuos inter deos Hephæstion haberetur. Continuò ei templa ciuitates

ας, καὶ τεμένη καθιδρύετο, καὶ βωμοὶ, καὶ θυσίαι καὶ ἑορταὶ τῷ καινῷ τούτῳ θεῷ ἐπιτελοῦντο. καὶ ὁ μέγιστος ὅρκος τῶν ἁπάντων, Ἡφαιστίων. εἰ δέ τις ἢ μεθιάσειε πρὸς τὰ γιγνόμενα, ἢ μὴ φαίνοιτο πάνυ εὐσεβῶν, θάνατος ἐπέκειτο ἡ ζημία. ἐπολαμβάνοντο δὲ οἱ κόλακες τῷ μεταρακιόδει τούτῳ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπιθυμίαν, πρὸς ἐξέκαιον εὐθὺς, καὶ ἀνεφωπόρουν, ὀνείρατα διηγούμενοι τοῦ Ἡφαιστίωνος, ἐπιφανείας τινὰς, καὶ ἰάματα προσάπτοντες αὐτῷ, καὶ μαντείας ἐπιφημίζοντες. καὶ τέλος, ἔθνος παρίδρυε καὶ ἀλεξικάκῳ θεῷ. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἥδετό τε ἀκούων. καὶ τὰ τελευταῖα, ἐπίστευε, καὶ μέγα εὐφρόνει, ὥσαν εἰ οὐ θεοῦ παῖς ὢν μόνον, ἀλλὰ καὶ θεοὺς ποιεῖν δυνάμενος. πόσους τοίνυν οἰόμεθα τῶν Ἀλεξάνδρου φίλων παρὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἀπολαῦσαι τῆς Ἡφαιστίωνος θεότητος, ἀβλαβεῖς,

uitates pleraque dicârunt, delubra condiderunt, aras, sacra, ferias nouo Deo sanxerunt. Iusiurandum omnium religiosissimum Hephæstionis nomine fuit. Capitale erat, si quis hac parte vel contaretur, vel neglectim coleret. Hic euiratus affectus, hæc vesania, fuit assentatoribus occasioni accendendi inflammandiqúe regis. Narrabantur insomnia, visæ Hephæstionis vmbræ, prædicabantur illius responsa. Denique aræ & sacra dicata sunt familiari & malorum vindici Deo. Proinde cum his Alexander initiò mirè oblectaretur, tandem ita captus est, vt fidem quoque adhiberet, gloriareturqúe quòd non modò è dijs genitus esset, sed deos quoque ipse faceret. Quo tempore quantum putamus amicorum Alexandri, afflixit Hephæstionis diuinitas?

ὡς ὁ τιμῶσι τὴν κοινὸν ἁπάν-
των θεὸν, καὶ σφᾶς τοὺς ἐξελαθέν-
τας, καὶ δὴ τὴν βασιλέως εὐνοίας
ἐκπεσόντας; τότε καὶ Ἀγαθο-
κλῆς ὁ Σάμιος, ταξιαρχῶν
παρ' Ἀλεξάνδρῳ, καὶ τιμωμε-
νος παρ' αὐτοῦ μικρὸν δεῦρο συγ-
καθήρχθη λέοντι, σφαλεὶς
ὅτι δακρύσειε παιὼν τὴν Ἡφαι-
στίωνος τάφον. ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν
λέγεται βοηθῆσαι Περδίκκας, ἐπομοσάμενος κατὰ πάν-
των τῶν θεῶν, καὶ κατὰ Ἡφαιστίωνος, ὅτι δὴ κοινωνεῖν-
τί οἱ φανεῖτα ἐναργῶς θεὸν, ἐπισκεψαι ἀπᾶν Ἀλεξάνδρῳ
φήσαιμι Ἀγαθοκλέος· ὁ γὰρ
ὡς ἀπιστοῦντα, ὅδε ὡς ἐπὶ νεκρῷ
δακρύσαι ἀπὸ τῆς πάλαι
συνηθείας μνημονεύοντα. ἡ
γὰρ κολακεία, καὶ ἡ σφαβολὴ
τότε μάλιστα χώραν ἔσχε,
πρὸς τὸ Ἀλεξάνδρου πάθος
σωτηρίαν. καθάπερ γὰρ ἐν
πολιορκίᾳ ἐκεῖνοι τὰ ὑψηλὰ καὶ
ἀπόκρυμνα καὶ ἀσφαλῆ τάχος προσίασιν οἱ πολέμιοι,

Si quibus non videretur cō-
mune numen venerari, accu-
sabantur, deportabantur,
gratia regia excidebāt. Tum
Agathocles Samius, qui pri-
mos aliquādiu ordines apud
Alexandrum duxerat,
magnis item ab rege hono-
ribus auctus, parum abfuit
quin cum leonibus com-
mitteretur, criminatus quòd
illachrymasset praeteriens
Hephaestionis sepulchrum.
Verùm Perdicca hominem
seruauit, deos omneis, ip-
sumque Hephaestiona iura-
tus, cum sibi in venatione
augusta specie Deum clarè
visum, mandasse vt Alexan-
dro diceret, parcendum
esse Agathocli, qui non
hoc lachrymasset, quòd aut
vana sibi Hephaestionis di-
uinitas videretur, aut mor-
tem miseratus esset commu-
nem: sed pristinae consuetu-
dinis & mutui amoris me-
moria permotum esse. Sic igitur affecto Alexandro, locus
assentationi & calumniae aptissimus fuit. Nam perinde
atque oppugnaturi vrbes, non quà probè munitae sunt
eliu, praecipiti ac solido moenium opere, hostes inuadunt:
sed vbi

ἀλλ' ἐν ᾗ ἀφύλακτόν τι μέρος ἢ σαθρὸν ἀποδωσῶσι, ἢ ταπεινὸν, ἐπὶ τοῦτο πάσῃ δυνάμει χωροῦσιν, ὡς ῥᾷστα παρεισδυσῶσι, καὶ ἐνεῖν δυνάμενοι. ὅτῳ καὶ οἱ διαβάλλοντες, ὅ, τι ἂν ἀσθενὲς ἴδωσι τῆς ψυχῆς, καὶ ἐπῴσαθρον καὶ εὐπίβατον, τοῦτῳ προσβάλλουσι καὶ προσάγουσι τὰς μηχανὰς, καὶ τέλος ἐκπολιορκοῦσι, μηδενὸς ἀντιτάσσομένου, μηδὲ τὴν ἔφοδον ἀποθομένου. εἶτ' ἐπεδὰν ἐντὸς ἅπαξ τειχῶν πεγένωνται, πυροποιοῦσι πάντα. καὶ πάσσι, καὶ σφάττουσι καὶ ἐξεκαίουσιν, οἷα εἰκὸς ἁλισκομένης ψυχῆς καὶ ἐξωσφαττοδισμένης ἔργα εἶναι. μηχανήματα δὲ αὐτοῖς κατὰ τοῦ ἀπόντος ἥ τε ἀπάτη, καὶ τὸ ψεῦδος, καὶ ἡ ἐπιορκία καὶ προσλιπάρησις καὶ ἀναισχυντία, καὶ ἄλλα μυρία ῥαδιουργήματα. ἡ δὲ μεγίστη πασῶν ἡ κολακεία δὴ συγγενὴς, μᾶλλον δὲ ἀδελφή τις ὅσα τῆς διαβολῆς. ὀδεὶς γοῦν ὅτῳ γνήσιος ἐ-

sed vbi sentiunt quamminimè defendi, munire, muros accessu faciles, collapsos, hac omnibus viribus certatim contendunt, quò citra difficultatem irruere, ac potiri rebus queant: ita qui criminandis alijs desudant, quod in auditoris animos languidum, fragile, facile subactu vident, in eam partem tradunt cogunt que machinas suas. Demum quando insultus hostileis nemo præsentit, nedum non obnititur, expugnant. Iam intra muros cuncta igni ferróque deuastant, excidunt, populantur: qualia vero simile est capto & in seruitutem redacto animo fieri. Arma sunt istis adversum absentem, fallacia, mendacium, periurium, supplicium, impudentia: denique innumeræ impostura, ac malicioſæ cautiones. Omnium maximè præsens, & longè efficacissima Assentatio, Calumniæ cognata, imò soror. Quippe nemo hominum tam generoso est pectore,

σι, καὶ ἀδαμάντινον τεῖχος τῆς ψυχῆς προβεβλημένος. ὃς οὐκ ἂν ἐνδοίη πρὸς τὰς τῆς κολακείας διαβολὰς, καὶ ταῦτα ἐπορνιπλούσης, καὶ τοὺς θεμελίους ὑφαιρούσης τῆς διαβολῆς. καὶ τὰ μὴν ἐκτὸς ταῦτα, ἔνδοθεν δὲ πολλὰ προδοσία συναγωνίζονται, τὰς χεῖρας ὀρέγουσα, καὶ τὰς πύλας ἀναπετῶσα, καὶ πάντα τρόπον τῇ ἀπλόσει ζῦ ἀκούοντος συμπροθυμούμενα· πρῶτον μὴν, τὸ φιλόκαινον, ὃ φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει, καὶ τὸ ἀψίκορον· ἔπειτα δὲ, τὸ πρὸς τὰ παράδοξα τῶν ἀκουσμάτων ἐπόμενον. οὐ γὰρ οἶδ' ὅπως ἡδόμεθα πάντες λαθρηδὰ, καὶ πρὸς τὰς λεγομένας, καὶ μετὰς ἐπωνοίας ἀκούοντες. οἶδα γοῦν τινας εὖτως ἡδέως γαργαλιζομένους τὰ ὦτα ὑπὸ τῶν διαβολῶν, ὥσπερ ἐπὶ τοὺς πτεροῖς λυομένους. ἐπαδὰν τοίνυν ὑπὸ τούτων ἁπάντων συμμαχούμενοι προσέισωσι, κατὰ κράτος αἱροῦσιν, οἶμαι,

etiam ꝑ adamantino septus muro, qui cùm calumniæ concedat, non idem assentatione vincatur. Hæc foris recti iudicij ceu fundamenta suffodit ac subruit. Intus coniurati cum hostibus proditores, irruentes adiuuant, manus porrigunt, portas aperiunt, & modis omnibus connituntur vt auscultatorem calumnia sibi seruum faciat. Sunt autem proditores, de quibus dico, μ nouandi cupido, natura humanis ingeniis consita, præsentium item fastidium, sequax eorum animus quorum admiratione capitur. Nescio enim qui fit, vt omnes amore sui immodico admiratio furtim rapiat, & suspicionibus illectet. Quosdam equidem comperi studio calumniæ adeò suauiter titillari auriculas, vt si pennis confrices. Proinde talibus adiuti sociis calumniatores cùm ceruerint, cuncta pro viribus euertunt;

μαι. καὶ ὅδε δυσχερὴς ἡ νίκη γενοῖτο, μηδενὸς ἀντιπαραπεμπομένου, μηδὲ ἀμυνομένου τὰς προσβολὰς, ἀπὰ τῆς μὴ ἀκούοντος εἰκότως ἑαυτὸν ἐνεδιδόντος, τῆς δεξαμένου δὲ τοῦ ἐπιβουλεύοντος. ὥσπερ γὰρ ἐν νυκτὶ πόλεως ἁλούσης, καθεύδοντες οἱ δεξαμένοι φονευόμενοι. καὶ τὸ πάντων οἰκτιστον, ὁ μὴ ὄν εἰδὼς τὰ γεγενημένα, προσέρχεται τῷ φίλῳ φανερὸς, ἄτι μηδὲν φαῦλον ἑαυτῷ συνειδὼς, καὶ τὰ συνήθη λέγει καὶ ποιεῖ, παντὶ τρόπῳ ὁ ἄθλιος ἐνεδρευόμενος. ὁ δ, ἂν μὴ ἔχῃ τι γενναῖον καὶ ἐλευθέρον καὶ παρρησιαστικὸν, εὐθὺς ἐξερρήξε τοῦ ὀργῆ, καὶ τὸν θυμὸν ἐξέχυσε. καὶ τέλος, τοῦ ἀπροσδοκήτου πεισθόμενος, ἔγνω μάτην κατὰ τοῦ φίλου προσεύχεται. ἂν δὲ ἀγενέστερος καὶ ταπεινότερος, προσέστι μὴ, καὶ πρὸς μαλακίαν τοῖς χείλεσιν ἄκροις, μισεῖ δὲ καὶ λάθρα τὸν ὀδόντας δαπρίει, καὶ ὡς ὁ ποιητὴς φησι,

Βυσσοδομευέ

euertunt: nec magno emitur victoria, vbi nemo repugnat, nemo vim tormentorum sustinet, aut iaculis iacula mutat: sed qui auscultat, ipse sese sponte sua in manus hostium dedit. Interim ignarus insidiarum est, qui accusatur. Nam haud aliter qui deferuntur, atque qui captis vrbibus pereunt, dormientes trucidantur. Et quod est in primis mirabile, & nescius se reum haberi, neque cuiusquam sibi sceleris conscius, amico candidè congreditur, familiariter compellat, facitque pro more, iam antè vndique circunuentus insidijs miser. o Tum ille, si homo ingenuus est, & liber, confidénsque, frangit iram, & effundit animum, defensionem recipit, agnoscítque se frustra aduersus amicum exacerbatum fuisse. Sin autem est indole seruili, & malè mascula, audit quidem, & summis arridet labris: verùm odit, & clancu'ùm dentibus frendit, ac (vt inquit poëta)

Βυσσοδομᾶται τὴν ὀργὴν οὐδὲν ἐγὼ δόλῳ οἶμαι ἀδικώτερον, οὐδὲ δολοπρεπέστερον, ἐνδακόντα τὸν χαλινὸν, καὶ τὸ μῖσος ἐν αὐτῷ κατάκλειστον αὔξειν, ἕτερα μὲν κυοῦντα ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλα δὲ λέγοντα, καὶ κοπιῶντα ἐπῳδῇ καὶ κωμικῷ προσώπῳ μαλακῶς τινα καὶ γέλωτος παγκαλίαν. μάλιστα δὲ τοῦτο πάσχουσιν, ἐπειδὰν πάλαι φίλος ὁ ἐνεδρεύων δοκῶν εἶναι τῷ ἐνεδρευομένῳ, ποιῶσι ὁμοίως. τότε γὰρ οὔτε φωνὴν ἀκούειν ἔτι θέλουσι τῶν δεδραμενομένων τῶν ἀπολογουμένων, τὸ ἀξιόπιστον τῆς κατηγορίας ἐκ τῆς πάλαι δοκούσης φιλίας πεδηκότες· οὐδὲ τοῦτο λογιζόμενοι, ὅτι πολλὰ πολλάκις ἐν τοῖς φιλτάτοις μίσους παραπίπτουσιν αἰτίαι, τοὺς ἄπλους λανθάνουσι. καὶ νέοις τοῖς αὐτός τις ἔνοχος ὢν, ταυτὶ φράζῃς κατηγόρησε τῷ πλησίον, ἐκφυγεῖν ὅτῳ πρόφασις τῷ

Extruit iræ fundamenta. Quo ergo homine profectò nihil iniustius, nihil tetrius existimo, ꝓ qui admorso labro bilem intus alit, odiumque intra se conceptum auget, ꝏ aliud in pectore clausum, aliud in lingua expromptum habet, agitq; læta & comica facie tragœdiam meram, & nihil non triste patientem. Id ille maximè patitur, quum simili delator vecordia apud eum, cui parat insidias, odium mussando dissimulauit, effecitq; vt amicus ei videretur. Tum enim ne vox quidem delati, nedum non defensio audiri solet. Tantum fidei calumniæ facit, concepta de illorum amicitia opinio. Hic quantò satius erat perpendere inter amicissimos non raro clam alijs graucis simultatũ causas intercedere. Sæpenumerò item, quorum sese reum calumniator fieri metuit, socium insimulat: vt quum antecuerterit accusando, suspicione culpæ ac crimine elabatur.

σὺν δεξιόλῳ. καὶ ὅλως, ἐκθρὸν μὴ ὀλεῖν ἂν ὀλιμήσαι δεξιόλειαν. ἄπιστος γὰρ αὐτόθι ἡ κατηγορία, πρόλογον ἔχουσα τὴν αἰτίαν. τοῖς δοκοῦσι δὲ μάλιστα φίλοις ἐπιχαροῦσι, τὴν πρὸς τοὺς ἀκούοντας ἔννοιαν ἐμφῦσαι προαιρούμενοι, ὅτι ἐπὶ τῶν ἐκείνων συμφέροντι οὐδὲ τῶν οἰκειοτάτων ἀπέχονται. εἰσὶ δέ τινες, οἳ καὶ μάθοιεν ὕστερον ἀδίκως δεξιβολημένους παρ' αὐτοῖς τοὺς φίλους, ὅμως ὑπ' ἀσχημοσύνης, ὧν ἐπίστευσαν, οὐδέτι προσέισθαι, οὐδὲ τολμῶσι προσδέχεσθαι αὐτοὺς, ὥσπερ ἀδικημένοι ὅτι μηδὲν ἀδικοῦντας ἐπίστευσαν. τοιγαροῦν πολλῶν κακῶν ὁ βίος ἐπλήσθη ἐκ τῶν οὕτω ῥᾳδίως καὶ ἀνεξετάστως πιστευομένων δεξιβολῶν. ἡ μὲν γὰρ Αντία·

Τεθνάμεν, φησὶν, ὦ Προῖτε, ἢ κάκιστα βιοφορεῖν,
Ὃς μ' ἔθελε φιλότητι μιγῆναι μοι οὐκ ἐθέλουσαν.

αὐτὴ

elabatur. Atque ideo ferè fit, vt quibus nos putemus amicos, tantum, inimicos nunquam calumniemur. Nam actioni quæ ipsa sese præ se ferens actoris odium prodit, fidei nihil esse potest. Verùm quos vulgo amicos æstimãt, agoredimur, ceu auscultatori specimen fidei nostræ daturi, vbi sua ipsius causa cõmoda salutemq; familiariũ amicorum neglexisse videmur. Est genus aliorum, quibus tametsi comperitur falsò criminatum apud se amicum, tamen cùm credidisse pudet, neq; aspicere illum neque in gratiam redire audent: perinde ac ipsi iniuria sint affecti, quòd alienam iniuriam non prospexerint. Proinde multa sunt humanæ vitæ mala ex eo quòd promiscuè ac sine discrimine calumniis creditur, quale est quod apud poëtã ait Antia:

Bellerophontem occide, aut Prœte pibibis, Qui mihi conatus præsigne auferre pudoris
Fœminei decus—.

Cùm

αὐτὴ πέτερα ἐπιχαρήσας, καὶ ὑπροφθάσας· καὶ μικροῦ ὁ νεανίας ἐν τῇ πρὸς χίμαιραν συμπλοκῇ διεφθάρη, ἐπιτίμιον σωφροσύνης ὑποσχὼν, καὶ τῆς πρὸς τῶν ξένων ἀδελφοῦς ὑπὸ μαχλου γυναικὸς ἐπιβουλευομένης. ἡ δὲ Φαῖδρα εὐκλεείᾳ τὰ ὅμοια κατεπαύσας τὸν προγόνου, ἐπάραζον ἐποίησε τὸν Ἱππόλυτον γνώσει ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ὀδύνῃ, ὦ θεοὶ, ὀδύνῃ ἀνόσιον ἀργασμένον. καὶ, φύσει τις, ἀπ' ἀξιόπιστός ὀτιν ἐνίοτε ὁ διαβεβλημένος ἀνὴρ, τά τε ἄλλα δίκαιος, καὶ σωφρὼν ἐὼν λοιπῶν. καὶ ἐχθῶν προσέχειν αὐτῷ, ἄτε μηδὲν ἂν τοιοῦτο κακουργήσαντι. ἆρ' οὖν τὸν Ἀριστείδην ἔστι τις δικαιότερον; ἀλλ' ὅμως εὐκλεᾶν ὁμολογεῖται ἐπὶ τῷ Θεμιστοκλέα, καὶ συμπροθύμουν τὸν δῆμον, ἧς, φασὶν, ἐκεῖνον πολιτικῆς φιλοτιμίας ὑποκινισμένος· δίκαιος μὲν δὴ, ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους, Ἀριστείδης, ἄνθρωπος δὲ καὶ αὐτὸς ὤν, καὶ

φ Cùm ipsa prior adolescentem ad concubitum solicitasset, χ contempta, in hoc periculum induxit, vt cum Chimæra pugna congressus, parùm abfuerit quin victrice bestia occumberet. Tanta pœna luenda fuit castitas pudorque iuuenilis, quem hospiti coniunx adultera suspectum fecerat. ψ Simile quiddam Phædra priuignum calumniata effecit, vt filij caput pater Theseus execratum beluis marinis deuoueret: quanquam, ô superi, nihil prorsum deliquisset. ω At, inquiet quispiam, ánnon dignus est fide nonnunquam vir, cæterùm bonis moribus & recto ciuilique iudicio præditus, qui alter alterum accusat? non licet tali auscultemus, modo reliquis sibi malis artibus temperârit? A Age, inquam, β éstne alius Aristide iustior? ille tamen aduersatus Themistocli, cõtra eum populi animos exacuit, inuidia gloriæ popularis, vt aiunt, vellicatus. Aliàs vir bonus Aristides, verùm homo erat, nec

καὶ χολὴν ἔχει, καὶ ἠγάπα τινὰς, καὶ ἐμίσει, καὶ εἴ γε ἀληθές ἐστιν ὁ περὶ τοῦ Παλαμήδους λόγος, ὁ σωφρονέστατος τῶν Ἀχαιῶν, μᾶλλον τοῖς ἄλλοις ἄχθεσθαι, τῷ ἐπιβουλῇ καὶ ἐνέδρᾳ ὑπὸ φθόνου φαίνεται σωφρονικῶς κατὰ ἀνδρὸς ὁμαίμου καὶ φίλου, καὶ ἐπὶ τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἐκπεπλευκότος. οὕτως ἔμφυτον ἅπασιν ἀνθρώποις ἡ περὶ τὰ τοιαῦτα ἁμαρτία. τί γὰρ ἄν τις, ἢ τὸν Σωκράτην λέγοι, τὸν ἀδίκως πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διαβεβλημένον, ὡς ἀσεβῆ καὶ ἐπίβουλον, ἢ τὸν Θεμιστοκλέα, ἢ τὸν Μιλτιάδην, οὓς μετὰ τηλικαύτας νίκας ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς Ἑλλάδος ὑπόπτους γενομένους; μυρία γὰρ τὰ παραδείγματα, καὶ σχεδὸν τὰ πλεῖστα κοινὰ γνώριμα. τί οὖν χρῆσαι ποιεῖν τὸν νοῦν ἔχοντα, ἢ ἀρετῆς ἢ ἀληθείας ἀμφισβητοῦντα; ὅπερ, οἶμαι, καὶ Ὅμηρος ἐν τῷ περὶ Σειρήνων μύθῳ ἐνίξατο, παραπλέειν κελεύσας τὰς ὀλεθρίους

nec felle caruit, solebãtque amare alios, alios odisse. Iam si verum est quod de Γ Palamede ferunt, sapientissimus quidam Achiuorum, ac ad res alias gerendas accommodus, inuidia flagrans, insidias parasse fertur cognato, amico, ad hæc eiusdem belli socio. Adeò naturæ hominum familiare est, hoc errore labi. Porrò quorsum attinebat Δ Socratem recensere, insimulatum apud populum Athenienſem seditionis & impietatis? Β Quid Themistoclem, Ζ aut Miltiadẽ, tot partis victorijs suspicione proditionis notatos? Sunt enim exempla innumera, & vulgo iam pleraque non ignota. Quid igitur faciet vir prudens in re ambigua? Η sanè opinor Θ quòd Homerus in Sirenũ fabula docet, perniciosas taliũ sermonũ delicias nauigio præteat, obturet aures, nec passim aperiat

πάντας τῶν ἀκουσμάτων ἡδονὰς, καὶ ἀπροσδέκτους τὰ ὦτα, καὶ μὴ ἀνίεσθω

ἀνέῳλω αὐτὰ ἀναπεταννύναι τοῖς πάθεσι προσεληλυθόσι, ἀλλ' ἐπιστήσαντα ἀκριβῶς θυρωρὸν τὸν λογισμὸν ἅπασι τοῖς λεγομένοις, τὰ μὲν ἄξια προσίεσθαι καὶ παραβαλεῖν, τὰ φαῦλα δὲ ἀπελαύνειν καὶ ἀπωθεῖν. καὶ γὰρ ἂν εἴη γελοῖον, τῆς μὲν οἰκίας θυρωρὸς καθίστασθαι, τὰς ὦτα δὲ καὶ τὴν διάνοιαν, ἀνεῳγμένα ἐᾶν. ἐπειδὰν τοίνυν τοιαῦτα πεισθείς τις λέγων, αὐτὸ ἐφ' αὐτοῦ καὶ τὸ πρᾶγμα ἐξετάζειν, μήτε κλεικίαν τοῦ λέγοντος ὁρῶντα, μήτε τὸν ἄλλον βίον, μήτε τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀγχίνοιαν. ὅσῳ γὰρ τις πιθανώτερος, τοσούτῳ ἐπιμελέστερας δεῖται τῆς ἐξετάσεως. οὐ δεῖ τοίνυν πιστεύειν ἀπορίᾳ κείσθαι, μᾶλλον δὲ μίσει τοῦ κατηγορουμένου· ἀλλ' ἑαυτῷ τὴν ἐξέτασιν φυλακτέον, τῆς ἀληθείας ἀφελόντα καὶ τῷ δεδιότι τὸν φθόνον, καὶ ἐν φανερῷ ποιησάμενον τὸν ἔλεγχον τῆς ἑκατέρας δόξης, καὶ μισεῖν οὕτω, καὶ

aperiat offectui caipiam obnoxijs: sed ianitore sedulo ac fido adhibito, ratione videlicet ac iudicio animi, recta dicentes reclusis foribus excipiat, inutiles nugas obdito pessulo arceat. Nempe ridiculum fuerit, datum ædibus ianitorem officio suo defungi, aures mētémque vulgo patēre. Posteaquàm ergo tale quiddam calumniatum audieris, tute apud animum tuum rem ipsam perpende. Nihil attinet qualis sit qui accusat, nihil ad rem faciunt alieni mores, nihil accusationis acrimonia: quin eo maiore cura rem discute, quo instructior venit delator: neque item credere conuenit iudicio & existimationi alterius, imò accusantis odio: sed suum veri examen apud nos accuratè seruandum est, suæ item calumniatoris intuidentiæ partes dandæ: denique quod vtrinq; argumenta suaserint, statuendum. Tum vel odisse

καὶ ἀγαπᾶν τὸν διαβολιμαιομένον. πρὶν δὲ τοῦτο ποιῆσαι, ἐκ τῆς πρώτης διαβολῆς εἰκινυμένον, Ἡράκλεις, ὡς μὰ ῥακιῶδες, καὶ ταπεινὸν, καὶ παντων οὐκ ἄκισα ἄδικον. ἀπὸ τούτων ἁπάντων αἴτιον, ὅπερ ἐν ἀρχῇ ἔφημεν, ἡ ἄγνοια, καὶ τὸ ἐν σκότῳ πεπᾶναι τὸν ἑκάστου τρόπον· ὡς εἴ τις θεῶν τις ἀφκαλύψειεν ἡμῶν τὸς βίυς, οἴχοιτο ἂν φεύγουσα ἐς τὸ βαθραθρον ἡ διαβολὴ, χώραν οὐκ ἔχουσα, ὡς ἂν ἐρωτισμένων τῶν πραγμάτων ὑπὸ τῆς ἀληθείας.

vel amare quem diligenter exploraiimus, licet. Priusquam id factum sit, calumniæ concedere in primo statim congressu, hercle nimis quàm puerile est, ac indignũ viro, longeq; à iustitia semotum. At verò horum omniũ causa vna est ignorantia, tenebræq; illæ quibus suæ cuiusque hominis rationes moresq; obuoluuntur. Iam si deorum quispiam vitæ nostræ lumen afferat, futurum est vt euanescat calumnia, fugiatq; in alium barathrum, vel vsquam in humanis locum inueniat, reddita nobis luce omnium vitæ studiorum, veritatis beneficio.

GILBERTI COGNATI ANNOTATIONES.

CAlumniam olim ab Apelle pictorum coriphæo ita depictam insinuat Lucianus, vt ornatu sit pulchro, forma egregia, adspectu ardente, læuâ ardentem tædam præferens, dextrâ supplicem adolescentem per capillos trahens.

a PERNICIOSA res ignorantia est.] *Exordium à loco communi. Ignorantia multorum malorum hominibus est causa: quorum bonam partem perstringunt, Augustinus, De vnico baptismo contra Petilianum, cap. 16. & D. Hieronymus in calce epistolæ ad Rusticum monachum, De viuendi forma. D. Erasmus in epistola quam præfixit Enchiridio militis Christiani. Rursus cap. 8. eiusdem Enchiridij. Terentius in Adelphis:*

Homi-

Homine imperito nihil quicquam iniustius.

b Perinde atque qui in tenebris errant.] *Lucretius lib. 2.*

Nam veluti pueri trepidant, atq; omnia cæcis
In tenebris metuunt: sic nos in luce timemus
Interdum, nihilo quæ sunt metuenda magis, quàm
Quæ pueri in tenebris pauitant, fugiuntq; futura.

c Et ante pedes.] *Ante pedes esse dicitur, quod obuium, quodq; vel præsens adest, vel imminet. Idem in Pseudologista:* καὶ τὰ κοινὰ ταῦτα, καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἀγνοεῖς, id est: *Et quòd hæc communia, quodque hæc passim obuia ignores.* *d* Labdacidarum.] *Labdacus rex Thebarum, Laium genuit Oedipi patrem, ex Iocasta Creontis Thebani filia.* *e* Pelopidum.] *Pelops Tantali potentissimi Phrygum regis filius, habuit liberos Atreum, Thyestem, Lysidicem & Phylisthenem.* *f* Illa verò cùm aliás.] *Descendit ad hypothesin. Locus est à genere ad speciem, amplificandi gratia adiunctam.* *g* In calumnias familiares.] *Quanta pestis humanæ vitæ sit lingua calumniatrix, hoc est, verè diabolica (quod enim Latini calumniam dicunt, Græci vocant* διαβολὴν*) Erasmus scitissimè in Lingua sua ostendit. Thearidas quum gladium cote acueret, rogatus à quopiam, num esset acutus? Acutior, inquit, calumnia: graciter innuens, rem omnium rerum nocentissimam esse calumniam. Medius ex Alexandri parasitis vnus, solebat alios adhortari, ne metuerent quoduis crimen in quemuis intendere. Adiecit scelerato præcepto causam appositam: Vt maximè, inquit, sanet vulnus qui delatus est, manet tamen cicatrix. Non arbitror quenquam esse diabolum tam impium, qui rem magis nephariam possit suggerere. Et quò fœdius est crimen, hoc tenacius hæret apud multos criminis suspicio, vel in innocentissimum.*

h Amicus item ab amico.] *Demosthenes:* ἢ μάχαιρα μὲν τίμιον, ἡ διαβολὴ χωρίζει φίλους. *i* Itaque quo pacto.] *Propositio.* *k* Porrò quàm eius imaginem.] *Narratio de Apelle & Ptolemæo.* *l* Apelli Ephesio.] *Apellis pictoris Ephesij pictura, qua eleganter calumniam, hoc est, suum periculum vltus est.* *m* Quæ in Tyro auctore.] *Tyrus Phœniciæ peninsula, vsu purpuræ notissima. Ouid. 15. Metamorph.*

Fluctu-

Fluctibus ambitæ fuerant Antissa Pharosque,
Et Phœnissa Tyros——.

Hanc Alexander continenti coniunxit.

n Antiphilus quidam artis Apelleæ.] *Qui in eadem arte versantur, inter hos artificij similitudo magis æmulationē conciliat quàm benevolentiam. Quorum mutuam inter ipsos inuidiam Hesiodus, in Opere, cui titulus Opera & Dies, comparibus metaphoris indicauit.* *o* Secretò item & in auriculam.] *Modus loquendi vulgo receptus, vnde est illud apud Homerum aliquoties:*

Αγχι χὰν κεφαλῶ, ἵνα μὴ ἀτερδείας ἄλλοις. id est,
Admoto capite, reliqui ne audire valerent,
In aurem——. *Idem Lucianus in Gallo: Ad aurem eum Syracusanis quibusdam communicans. Christus: Et quæ in aurē audistis, prædicate super tecta:* id est, *quæ secretis colloquijs accepistis, palàm prædicate.* *p* Non satis animi cōpos.] *Ab adiacentibus.* *q* Vt coniecturis.] *Docet id artificij Aristot. libro Rhetorices tertio, in locis ad dissoluendum calumniam.* *r* Tali est imagine calumniam vltus.] *Icon calumniæ.* *s* Liuorem.] *Græci inuidiam deam, hominum pestem acerrimam & acerbissimam, masculam effingunt: quippe qui hominis effigie maiè habiti, & ex morbo nondum conualescentis effingunt, vt hic videmus. Nostri verò fœminæ formam formarunt, vt pulcherrimè Ouidius in 11. Metamorphoseon ostendit, vbi & Inuidiæ domum describit his versibus:*

Pallor in ore sedet, macies in corpore toto,
Nusquam recta acies, liuent rubigine dentes,
Pectora felle virent, lingua est suffusa veneno:
Risus abest, nisi quem visi fecêre dolores.
Nec fruitur somno, vigilantibus excita curis:
Sed videt in gratos, intabescitq; videndo,
Successus hominum, capitq; & carpitur vná.
Suppliciumque suum est. *Sanè antiqui inuidiam anguilla designabant: quando ea natura esse fertur anguilla, vt omnib. piscibus inuideat.* *t* Principiò nobis effigianda.] *Illud vide lector optime, vt sese ostendit artificem. Cic. 1. Offic. Omnis quæ à ratione suscipitur de aliqua re institutio, debet*

à definitione proficisci, vt intelligatur, quid sit de quo disputetur. u Est enim calumnia.] *Nos sic: Calumnia est accusatio, quæ reo absente & ignorante facta, & altera tantùm parte audita, contradicente nemine, creditur. Sed natura verbi* Καλουμνιάζειν *videtur esse amplior, quàm vt huius definitionis angustijs contineatur. Significat enim in genere criminari, siue id verè, siue falsò, clàm palámve fiat, maledicere, obtrectare, in odium atque inuidiam studere adducere.* Συκοφαντίαν *Suidas exponit,* ψευδηλὸς κατηγορίαν: id est, *falsam alicuius accusationem seu calumniam. A Cicer. libr. 1. Off. definitur, vt sit callida & malitiosa iuris interpretatio, vnde calumniatores dicti falsi accusatores, & calumniari falsa crimina intendere. Dicta est autem à calueudo. i. decipiendo, vt Priscian. ait. Vide Vallã lib. Elegant. 6. c. 50.* x Quæ definitio.] *A diuisione.* y Omnium, si lubet.] *Calumniatoris descriptio.* z Is quidem.] *Ab efficiente. A* Neque enim quisquam.] *Ab actibus. B* Nam quis est cui non.] *Argumentum ab efficiente. C* Ea sanè extrema.] *Ab autoritate & lege. D* Qui iureiurando.] *Demosthenes in ipso protinus exordio aduersus Aeschinem. E* Longè optimi poëtæ.] *A testimonio. F* Nec nisi librato.] *Hoc carmen est Phocylidis, admonens non temerè pronunciandum de quopiam, nisi re vltrò citroq; diligenter cognita. Citatur & à Cicer. libro Epist. ad Atticum 7. Hunc locum copiosè iuxtà & luculenter explicat Erasmus noster adagio, Ne de lite pronuncies.* G Adeò enim hoc hominum.] *Minoris amplificatio, à modo.* H Quod profectò.] *Epilogus.* I At hoc genus homines.] *Vbi potissimùm versetur calumniator.* K Siquidem ibi.] *Argumenta à causa.* L Contrà qui assentandi.] *Amplificatio.* M Homeri carmen.] *Hoc carmẽ ex Homericæ Iliadis sumptũ est incertum & varium belli euentũ notans.* Ἐνυάλιος *enim Mars dicitur, ab* ἐνυὼ, *quam belli fortunam esse putant. Nos de ea re plura annotauimus in dialogo Philopatris.* N Ceterùm quadruplatoris.] *Qualibus studeat & intentus sit.* O Cunctarum alio qui rerum.] *Esdræ tertio capite, item tertiò: Fortè est vinũ, fortior est rex, fortiores sunt mulieres: super omnia autem vincit veritas.* P Mille modis fallat.] *Hactenus*

Hactenus de calumniatore. Q Porrò deferturis plerunque.] *Hactenus de delatore: nunc ad delatum. Cic. 2. de Oratore: Inuident aiũt homines maximè paribus, aut inferioribus: cùm se relictos sentiunt, illos aiũt dolent euolasse. Sed etiam superiorib. inuidetur sæpè vehementer, & eò magis, si intolerantius se iactant, & æqualitatẽ communis iuris, præstantia dignitatis aut fortunæ suæ transeunt.* R Tale quiddã in gymnico.] *Amplificatio à simili.* S Neq; sequenti incommodat.] *Cic. 3. Offic. Scitè Chrysippus, vt multa: Qui stadiũ, inquit, cucurrerit, eniti & contendere debet, quàm maximè possit, vt vincat: supplantare eum qui cùm certet, aut manu depellere, nullo modo debet. Sic in vita sibi quenque petere quod pertineat ad vsum, non iniquum est: alteri surripere, ius non est.* T Hi deindè amari.] *Redit ad studia calumniatoris.* V Adeò rationes eius.] *Distributio.* X Philoxeno.] *Philoxenus poëta, quẽ admodum diximus. De mercede conductis, vsqueadeò non potuit carmina Dionysij probare, vt maluerit reduci ad fodinas lapidarias. Historia refertur ab Erasmo, adagio In lapidicinas.*

T Ceu œstro in auriculam immisso.] *Oestrum insectũ genus est, horrendo strepitu: vnde & nomen inditum apud Græcos. nam Latini asylum appellant. Hoc addito, Iuno vaccam Iõ in furorem egit: vnde prouerbium natum est, Oestro perciti siue concitati, pro ingenti animi cupiditate commotis, ac velutũ attonitis. Poëtæ diuino correpti furore, œstro conciti dicuntur: vnde οἰστρόπληγος dictione composita, pro insano: & οἰστρᾶν & οἰστρηλατεῖν pro insanire.* Z Talia ferè sunt.] *Epilogus distributionis.* α Cum cupiditatibus.] *Efficacissimum delationis genus est, cùm id in calumniam vocetur, quod auditoris studio planè repugnat.* β Quondam apud Ptolemæum.] *Probat exemplis quæ ad faciendam fidem non vulgariter adiuuant: præsertim cùm per inductionem, quam Græcũ vocant ἐπαγωγὴν adhibentur. Quo in genere plurimus est Socrates Platonicus.* γ Instita muliebri.] *Inter vestimenta, quib. vir sine reprehensione vti non potest, annumeratur stola, quæ demissa erat ad imos vsq; pedes: & cuius extremam partem ambibat instita assuta, quæ erat fasciola quædam sine limbus: Cùm Dionysius in conuiuio iussisset, vt singuli veste muliebri saltarent;*

tarent, id Plato facere recusauit his trimetris è Fabula quædam:

Muliebri ego haudquaquam indui queam stola,
Vir natus ipse, & ex virili germine.

Deuteron. 22: Non induetur mulier veste virili, nec vir vtetur veste fœminea. δ Dithyrambicos.] *Dithyrambi canebantur in honorem Bacchi, qui & ipse* διθύραμβος *dictus est: quòd bis natus, velut è duabus ianuis prodierit.* ε Dijs genitus.] *Alexander in Ammonis templo, quum à vate dictus esset Iouis filius: Nihil, inquit, mirum: nam Iupiter omnium naturà pater est, sed ex his optimos quosque peculiariter suos facit.* ζ Ordines.] *Dictum mirum, quam appositè transtulit* ἑξιαρχὸν, *quem non parum multi vocant centurionem. Ordinem verò dicuntur ducere apud Latinos, qui cohortibus turmisve præsunt.* η Apud Alexandrium.] *Alexander inter amicos, quos habebat præcipuos ac potentissimos, omnium maximè videbatur honorare Craterum: sed omnium maximè diligere Hephæstionem. Craterus enim, inquit, amat regem, Hephæstion Alexandrum. Id verò Græcè iucundius dicitur:* φιλοβασιλεὺς & φιλαλέξανδρος, *sentiens, Craterum in his quæ ad regiam dignitatem attinebant, præstare fidum amicum: Hephæstionem priuato quodam affectu diligere Alexandrum. Pariter itaque, licet dissimiliter amantibus, diuersa ratione persoluit præmium: Craterum enim ornauit dignitate, Hephæstionem ad intimam admisit familiaritatem.* θ Quin cum leonibus committeretur.] *Imperatores Romani leones in viuarijs alebant, voluptatis causa: quibus & sæpè noxios obijciebant.* ι Nam perinde.] *Amplificatio à simili.* κ Arma sunt istis.] *Arma calumniatorum.* λ Adamantino septus muro.] *Quicquid inuictum atque inexpugnabile, id adamantinum vocamus. nam adamantis lapidis duricies incredibilis est.* μ Nouandi cupido.] *Fastidium enim est humani ingenij, in his quæ nobis ad manum sunt. Id quod eleganter notauit Alexis apud Athenæum libro tertio:* ἐρῶμεν ἀλλοτρίων πυρῶν συνοῦσι: *id est, Alienum amamus, proximum contemnimus.* ν Omnes amore sui.] *Horatius:* Cœcus, *inquit,* amor sui. *Id vitij Plato malorum omnium fontè autumat.*

ξ Nescius se reum haberi.] *Calumniæ morsus non solùm perniciosissimus est, verùm etiam ineuitabilis: quòd clancularius plerunq;. Vide prouerbium: Aduersus morsum sycophantæ non est remedium.* ο Tum ille, si homo ingenuus.] *Persona eius, apud quem quis defertur.* π Et summis arridet labris.] *Græci vsurpant, cùm quis verbis duntaxat simulat quippiam: non autem ex animo facit. Idem in Apologia: ἀπ' ἄκρων χείλων φιλοσοφῶν*: id est, *A' summis labijs philosophum agens. Idem in dialogis Amatorijs: ἐπ' ἄκρων ὀφρύων χείλεσι ὀμνύειν*: id est, *summis in labijs iusiurandum habentibus.* ρ Qui admorso labro.] *Mordere labra dicitur, qui stomachatur, animoq; ringitur, sumptum ab indignantium gestu.* σ Aliud in pectore clausum.] *Homerus Iliad.2:*

ἐχθρὸς γὰρ μοὶ κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν,
ὃς ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δ' ἀπῇ. *id est,*
Haud secus atq; Orci portas hominē execror illū,
Quisquis corde aliud celans, aliud sonat ore.

τ Proinde multa.] *Exaggeratio calumniæ ab effectu, & eius exemplis.* υ Apud Poëtam.] *Homerus Iliad.2. Bellerophontis historia recensetur ab Erasmo in Chiliadibus. Neque dissimilis narratur historia Geneseos 39.cap.* φ Cùm ipsa prior.] *Eadem planè historia narratur & Geneseos 39. cap.*

χ Contempta in hoc.] *Hoc est pœnam pro pudicitia, suaque in hostem reuerentia referens.* ψ Simile quiddā Phædra.] *Quum Phædræ libidini consentire nollet Hippolitus, furore incensa redeunti Theseo accusauit, quòd illi vim voluisset inferre.* ω At inquiet.] *Obiectio.* A Age inquā.] *Dilutio ab exemplis* B Est'ne alius Aristide iustior.] *A' comparatis Aristides cognomento Iustus, semper suo vnius præsidio fretus Remp. administrabat, à sodalitatib. abhorrebat, velut ab amicorū potentia, quæ ad iniuriā alijs inferendam adderet animū. Erat illi simultas cū Themistocle. Huic cùm delectus esset collega ad peragendā legationem: Vis, inquit Themistocles, vt in his montib. simultatē deponamus? Nam si videbitur, reuersi illā resumemus. Vide Plutarch. in eiusdē Aristidis vita, & in apophthegmatibus. Aemylium Probum: item Plutarch. in Politicis.*

Γ De Palamede.] *A' Virg.li.2. Aen. & Plin.li. Naturalis*

historiæ 7, Δ Socratem recensere.] *Xenophon in apologia pro Socrate.* E Quid Themistoclem.] *Postquam nauali pugna Xerxem vicit, & patriam atq; vniuersam Græciam à barbarorum imperio liberauit, decennali exilio primùm Athenis, mox tota Græcia depulsus, ad Persarum regem confugit, & inuidiæ cessit. Atheniensesnihil cauæ præteximerunt, quàm ne gloria fieret elatior. Vide Aemylium Probum in eius vita & in Cimone. Thucydides lib. 1. proditionis vnà cum Pausania iniuæ, accusatum dicit. Itidem Plutarch. in eius vita, & in libello de Vilitate capienda ab inimico.* Z Aut Miltiadem.] *Quum is pro parta victoria contra Persas ad Marathonem coronam in Senatu peteret, obstitit Sothares, & palàm exclamauit: O Miltiades, quum solus viceris, solus coronaberis. Passus est quoque se accusari & damnari à Zantippo Ariphronis filio, author Herodotus. Vide Aemil. Probum in eius vita tandem in carcere interijt. Lege Platonis Axiochum.* H Sanè opinor.] *Consilium de non admittenda calumnia* Θ Quòd Homerus in Sirenum.] *Sirenes, Parthenopem, Leucosiam & Ligram, maris monstra fuisse fabulatur Homerus, in parte virgines, in parte volucres, Achelois fluuij & Calliopes Musæ filiæ. Harum vna voce, altera tibijs, tertia lyra canebat: & primò iuxta Pelorum, pòst in Capreis insula habitauerunt. Quæ voce canora, atque tanta carminis dulcedine transeuntes demulcebant, at alto somno premerentur: & cùm sopitos persentirent, submergebant, atque deuorabant. Quare cùm iuxta illas transituus esset prudens Vlysses, cera sociorum aures obturauit, & ipse se ad nauis malum alligari iussit, vt ea ratione saluus euaderet. De illis etiam Lucianus in oratione De domo.* I Iam si deorum.] *Concluditur eodem loco communi quo à principio vtitur.* K Lumen afferat.] *Aut, vt inquit ille:*

Aspice namq; omnem, quæ nunc obducta tuenti
Mortales hebetat visus tibi & humida circum
Caligat, nubem eripiam—.

ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΕΓΚΩμιον.

PATRIAE ENCOmium.

Vincentio Obſopœo interprete.

ARGVMENTVM.

ARgumentum & genus orationis, ipſe titulus exponit. Eſt autem propoſitio & ſumma negocij, patriam omnium rerum eſſe dignisſimam & venerabilisſimam, vt quam & homines & dij reliquis rebus omnibus anteponant. Argumenta pleraq; à ſignis & conſequentibus ſumuntur. Oſtendit enim, quæcunq; homines faciunt, ea ad patriæ vel ornamentum vel defenſionem comparare: & quantumuis humili & ſterili ſolo aliquis natus ſit, nihil ominus patriam ſuam ſplendidisſimis ciuitatib. ac regnis anteponere: quemadmodum parentũ quoq; & liberorum inter ſe affectus eiuſmodi eſt, vt qualeſcunq; ipſi ſint, tamen ſeſe omnib. alijs plus ament & colant. Proinde & legislatores cũm grauiſſimè punire homines vellent, patriæ priuationem atq; exilium, tanquam acerbiſſimam pœnam, inſtituiſſe.

ΟΤΙ μὲν ἡδὺ γλυκὺ τῆς πατρίδος φάνει προτιθρυλλημένον, ἆρ οὖν ἥδιον ἢ ἡδὺ, σεμνότερον δέ τι, καὶ θειότερον ἄλλο; καὶ μᾶλλον ὅσα σεμνὰ καὶ θεῖα νομίζουσιν ἄνθρωποι, τούτων πατρὶς αἰτία καὶ διδάσκαλος,

Am olim vulgi ſermone detritum eſt, a nihil eſſe patria dulcius: proinde neque iucũdius quicquam. Eſt verò hac aliquid venerabilius aut diuinius? Siquidẽ quæcũque diuina, quæcũq; veneratione digna homines eſſe exiſtimãt, horũ cauſa atq; magiſtra eſt

λος, γέννημα μεγάλη καὶ ἀναθρεψαμένη καὶ παιδεύσαμένη. πόλεων δὲ οὐδὲν μεγέθει, καὶ λαμπρότητας καὶ πολυτελείας κατασκευῶν θαυμάζουσι πολλοί, πατρίδας δὲ στέργουσι πάντες. καὶ τοσοῦτον ἄλλοις ἐξηπατήθη καὶ πάνυ κεκρατημένων ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν θέαν ἡδονῆς, ὡς ὑπὸ τῆς ὑπερβολῆς τῶν παρ' ἄλλοις θαυμάτων, λήθην ποιήσασθαι τῆς πατρίδος. ὅστις μὲν οὖν κεκινήσεται πολίτης ὢν εὐδαίμονος πόλεως, ἀγνοεῖν μοι δοκεῖ, τίνα χρὴ τιμὴν ἀπονέμειν τῇ πατρίδι. καὶ ὁ τοιοῦτος δῆλός ἐστιν ἀχθόμενος ἄν, εἰ μετριωτέρας ἔλαχε τῆς πατρίδος. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, αὐτὸ τιμᾶν τὸ τῆς πατρίδος ὄνομα πόλεις μὲν γὰρ παραδεκτέον πάρεστι προσήκει. μεγέθος ἐξετάζειν καὶ κάλλος, καὶ τὴν τῶν οἰκιῶν ἀφθονίαν. ὅπου δὲ αἱρεῖσθαι πόλεων, οὐδεὶς

stra est patria, quæ nos genuit, aluit [b] atq; instituit. Enimuerò vrbium magnitudinem atq; splendorem, sumptuosus prætereà variorum instrumentorum apparatus admirantur multi, [c] patriam verò pio amoris affectu prosequuntur omnes: neq; quisquam quamlibet potens, ita deceptus est alienarum rerum amœno & voluptuoso spectaculo, vt propter immodicam apud alios rerum cùm visendarum tum admirandarum excellentiam, obliuiscatur patriæ. Itaq; quicunq; felicis & splendidæ ciuitatis se ciuem esse iactat, ignorare mihi videtur quam gloriam aut honorem patriæ tribuere oporteat. Neq; occultè fert talis, se dolore affectum iri, si mediocrē patriā sortitus esset. Mihi verò iucundū est ipsum nomē patriæ reuerenter atq; religiosè colere. Etenim ei qui ciuitates inter se collaturus est, peropus esse video, singularum amplitudinem accuratè expendere, earundémque elegantiam obseruare, neq; non commerciorum ac rerum venalium copiam considerare. Cæterùm vbi de vrbium electione agitur,

neme

ὀδὰς ἂν ἕτοιος τοῦ λαμπρο=
τέραν, ἐάσας τοῦ πατρίδα.
ἀλ' εὐξαιος ἢ ἂν εἶν καὶ τοῦ
πατρίδα τοῖς εὐδαίμοσι πα=
ραπλησίαν, ἕτοιος δ' ἂν τοῦ
ὁποιανοῦν. τὸ δ' αὐτὸ ἕος καὶ οἱ
δίκαιοι πάσχοντες πράττουσι, καὶ
οἱ χρηστοὶ τῶν πατέρων. ὅτι γὰρ
νέος καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἄλλον
ἂν τιμήσαι ἢ πατέρος, οὔτε
πατὴρ καταμελήσας ἢ παι=
δος, ἕτερον ἂν εἰργάσαι νέον.
ἀλλὰ τοσοῦτόν γε οἱ πατέρες νε
κρῶν, τοῖς νέμουσι τοῖς παι=
σίν, ὥστε καὶ κάκιστοι καὶ μέγιστοι,
καὶ τοῖς πᾶσιν ἄνεσι φαίνονται
κεκοσμημένοι οἱ παῖδες αὐ=
τοῖς. ὅστις δὲ μὴ τοιοῦτός ἐστι δίκα
ιος τοῦ ἢ ἐμὸν, ὃ δοκεῖ μοι πα=
τρὸς ὀφθαλμὸς ἔχειν. πατρί-
δα τοίνυν τὸ ὄνομα, πρῶτον
καὶ οἰκειότατον πάντων. οὐδὲν
γὰρ ὅ,τι τοῦ πατρὸς οἰκειότερον.
εἰ δέ τις ἀρνέμει τῷ πατρὶ
τὴν δικαίαν τιμὴν, ὥσπερ
καὶ ὁ νόμος καὶ ἡ φύσις κε=
λεύει, πεσηκόντως ἂν τοῦ πα=

nemo vtiq; posthabita patria splendidiorẽ electur⁹ est: verũ in optatis habebit, patriã quoq; suã quãmaximè cõformem esse vrbibus copiosis & felicibus: ipsam tamẽ, qualiscunq; tandem fuerit, delectu habito cæteris hauddubiè præpositurus est. Isthuc verò ipsum liberi quoq; faciunt probi & legitimi, neq; nõ patres, qui quidẽ fuerint nõ mali. Neq; enim spectatæ honestatis et probitatis adolescẽs, aliũ patri suo honorib⁹ præferet: neq; pater neglecto filio alium paterno affectu iuuenem cõplexurus est. At qui his inferiores sunt patres, tãtum tamen filijs ex se genitis nõ grauatim tribuunt, vt sine & vita honestissimi, & dignitate amplissimi, apparentq; omnibus sua opera quamoptimè educati atq; exornati. Porrò qui tali erga filium suũ non vtitur iudicio, ille patris oculos habere mihi videtur minimè. Proinde nomẽ patriæ primũ est, & omnium familiarissimũ. Etenim nihil est quod patre nobis sit familiarius. Si quis verò [d] iustũ habebit honorẽ patri, [e] quemadmodũ & lex et natura imperat, ille pa-

πρίδα προτιμήσαι. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτὸς, ἡ παλαιόδοξος κλῆμα; καὶ ὁ τοῦ πατρὸς πατὴρ, καὶ οἱ ἐκ τούτων οἰκεῖοι πάντες ἀνωτέρω, καὶ μέχρι θεῶν πατρῴων πρόεισιν ἀναβιβαζόμενον τὸ ὄνομα. χαίρουσι καὶ θεοὶ πατρίσι, καὶ πάντα ἦ, ὡς ἀκὸς, ἐφορῶσι τὰ τῶν ἀνθρώπων, αὐτῶν ἡγεμόνοι κλήματα πᾶσαν γῆν καὶ θάλασσαν. ἐφ' ἧς ἕκαστος αὐτῶν ἐγγένεται, προτιμᾷ τῶν ἄλλων ἁπασῶν πόλεων. καὶ πόλεις σεμνότεραι, θεῶν πατρίδες. καὶ νῆσοι θειότεραι, παρ' ἃς ὑμνεῖται γένεσις θεῶν. ἱερὰ γοῦν κεκρατημένα ταῦτα νομίζεται τοῖς θεοῖς, ἐπαινεῖν ἃς τοὺς οἰκείους ἕκαστος ἀφικόμενος ἱερουργεῖ τόπους. ἃ δὲ θεοῖς τίμιον τὸ πατρίδος ὄνομα, πῶς οὐ ἀνθρώποις πολὺ γε μᾶλλον. καὶ γὰρ ἔστι τοῦ ἥλιον πρῶ-

triæ quoque conuenienter præcipuum honorem habiturus est. Siquidem ipse etiã pater peculiaris est patriæ possessio, ac patris pater, tum omnes qui ex illis numerosa retrò serie generis domestici prognati sunt. Et ad deos vsque paternos patrium nomen protenditur. Gaudet verò ipsi puoq; f Dij solo natalitio, ac vniuersas res humanas, vt par est, intuentur, suam possessionem esse existimantes totum terrarum orbem, atq; omnem Oceanum. In qua tamen quisq; illorũ terra natus est, hanc omnibus cæteris vrbibus, quamuis florentioribus honore, anteponere non dubitat. Quinetiam ciuitates quæ Deorum feruntur esse patriæ, cæteris sunt veneranbiliores, & insultæ præcipuo loci genio diuiniores, apud quas Deorum natiuitates & incunabula laudibus extolluntur. Itaque sacra quoque illa superis gratiora esse existimantur, quæ quisque ad domesticos delatus loco offert atque sacrificat. Iam si patriæ nomen tanto in precio apud Deos habetur, cur non iure optimo longè maiori in existimatione foret apud homines? Siquidem quisq; nostrũm in patria primũm n

τον ἕκαστος ἀφ' ἑαυτοῦ, ὡς καὶ τὸν τοῦ θεοῦ, ἀ καὶ κοινὸς ὄντων, ἀλλ' ὅν ἑκάστῳ νομίζεσθαι πατρῷον, διὰ τοῦ πρώτου ἀφ' οὗ τόπου θεᾶν. καὶ φωνῆς ἐνταῦθα ἤρξατο, ἐπιχώριαι πρῶτα λαλεῖν μαυθάνων, καὶ θεὸς ἐγνώριζον. εἰ δέ τις ἐλαχε πατρίδος, ὡς ἑτέρας διεγθεῖσα, πρὸς τοῦ τῶν μειζόνων παιδείαν, ἀλλ' οὖν ἐχέτω καὶ τούτων τῶν παιδευμάτων τῇ πατρίδι τοῦ χάριν. ὁ γὰρ ἂν ἐγνώριζον, οὐδὲ πόλεως ὄνομα μὲν δὲ τῆς πατρίδος πόλιν ἐν μαθόν. πάντα δέ, οἶμαι, παιδεύματα καὶ μαθήματα συλλεγοῦσιν ἄνθρωποι, χρησιμωτέρους αὐτοὺς ἀφ' τούτων τοῖς πατρίσι παρασκευάζοντες· λῶνται δὲ καὶ χρήματα φιλοτιμίας ἕνεκεν, ἃ ἐς τὰ κοινὰ τῆς πατρίδος δαπανήματα. καὶ εἰκότως, οἶμαι. δεῖ γὰρ ἐκ ἀχαρίστου

mùm iucundum illud Solis lumen intuitus est, non secus atq; Deum, qui tametsi omnibus gentibus communis est, vnicuique tamen patrius esse existimatur, propterea quòd sub vitæ initium ab illo loco primùm auream illam Solis lampadem conspexerit. Accedit his, quòd & vocem quisque suam in patria auspicatus est, primùm suæ gentis vernacula lingua amabili balbutie sonare perdicens, Deósque cognouit. Porrò si quis talem sortitus est patriam, quæ ad res maiores perdiscendas alterius egeat adminiculo, aliam tamen disciplinarum gratiam accepiam feret patriæ. Neque enim vrbis nomen cognouisset vnquam, nisi patriæ beneficio & opera vrbes esse cognouisset. In ea verò opinione sum, vt putem ab hominibus tantùm in hoc sibi parari omnium artium ac disciplinarum cognitionem, ne patriæ indecores, sed seipsos huic vtiliores informent. Insuper opes etiam possidentur liberalitatis exercendæ gratia, vt communibus impensis patriæ inopiam subleuemus. Cõsentaneum enim

esse

ἐν τοὺς τ μεγίστων τυχόντας εὐεργεσιῶν· ἀλλ' ἐὰν τοῖς καθ' ἕνα τις ἀρνήσοι χάριν, ὥσπερ ὅτι δίκαιον, ἐπαδὰν εὖ πάθη πρός τινος, πολὺ μᾶλλον προσήκει τὴν πατρίδα τοῖς κατήκουσιν ἀμείβεσθαι. καπάσεως μὲν γὰρ γονέων ἐστὶ νόμοι παρὰ τοῖς πόλεσι· κοινῇ δὲ προσήκει πάντων μητέρα τὴν πατρίδα νομίζειν, καὶ χαλεπήματα προφῶν ἀφθονίαν, καὶ τῆς τῶν νόμων αὐτῶν γνάσεως· ὥρθη δὲ ὅλας ἔτως ἀμνήμων τ πατρίδος, ὃς ἐν ἄλλῃ πόλει γενόμενος ἀμελεῖν, ἀλλ' οἵ τι κακοπραγοῦντες ἐν τοῖς ἀφθονίαις, σωνεχῶς ἀναπαλοῦσιν, ὡς μέγιστον τ ἀγαθῶν ἡ πατρίς. οἵ τι εὐδαιμονοῦντες, ἂν καὶ τὰ ἄλλα εὖ πράττωσι, τοῦτο γὰρ αὐτοῖς μέγιστον εὐδαίμον νομίζουσι, τὸ μὴ τὴν πατρίδα οἰκεῖν, ἀλλὰ

esse opinor, ne cum maximis beneficijs affecti sumus, 8 parùm grati esse reperiamur. Sed si est qui vni officiosè refert gratias, quemadmodum æquum est, posteaquam beneficia non mediocria ab illo acceperit: multò magis conuenit quamcumulatissimè paria referre patriæ. Etenim super parentum ærumnosa afflictione in ciuitatibus leges sunt conditæ. Æquum verò est, h communem omnium matrem patriam esse existimare, huicq; i pro nutricandi officijs ipsarum legum decreto iubente quamamplissimas gratias reponere. Cæterùm vsqueadeò patriæ negligens & immemor conspectus est nemo, vt in alia Republica ætatem degens, omnem curam colendæ patriæ deposuisset. At etiam qui peregrè multis iactati difficultatibus calamitosè agunt, crebrò testantur rerum optimarum omnium præstantissimum esse patriam: tum etiam egregiè felices, quanquam in cæteris omnibus per omnia bene & beatè vitam exigant, tamen in hoc egentissimos se esse opinantur, quod patriæ fines non incolant, sed

ἀλλὰ ξενιτεύειν· ὄνειδος γὰρ τὸ τῆς ξενιτείας. καὶ τοὺς καταλαβόντας τὴν ἀπολαυμίας χρόνον λαμπροὺς γενομένους, ἢ δι' χρημάτων κτήσιν, ἢ δι' τιμῆς δόξαν, ἢ δι' παιδείας μαρτυρίαν, ἢ δὶ ἀνδρίας ἔπαινον, ἔτι ἰδίων ἐν τοῖς πατρίδι πάντας ἐπειγομένους, ὡς ὅν ἂν ἐν ἄλλοις βελτίοσιν ἐπιδειξόμενοι τὰ αὐτὰ καλά. καὶ ζοῦτο γε μᾶλλον ἅπας σπεύδει καθίεσθαι τῆς πατρίδος, ὅσῳ περ ἂν φαίνηται μείζονων παρ' ἄλλοις ἠξιωμένος. πεθεινὴ μὲν οὖν καὶ νέοις πατρὶς, ζοῖς δὲ ἤδη γεγηρακόσιν ὅσῳ πλέον τὸ φρονεῖν, ἢ τοῖς νέοις μέτεστι, τοσούτῳ καὶ πλείων ἐγγίγνεται πόθος ὁ τῆς πατρίδος. ἅπας γὰρ τῶν γεγηρακότων καὶ σπεύδει, καὶ εὔχεται καταλῦσαι τὸν βίον ἐπὶ τῆς πατρίδος, ἵν' ὅθεν ἤρξατο βιῶν, ἐνταῦθα πάλιν καὶ τὸ σῶ-

sed extorres & peregrè agant. quippe peregrinationis probrum non mediocriter eos diseruciat. Videmus quoq; eos qui per tẽpus quod peregrè agendo insumpserũt, nonnihil splendoris & gloriæ sibi adiunxerunt, aut paratis diuitiarum possessionibus, aut dignitate & honoribus, aut celebri disciplinarum atque ingenij testimonio, aut laude virtutis, omnes certatim ad patriam terram properare, quasi nequaquã apud alios meliores sua ipsorum bona essent cũ aliqua laude ostensuri. Ac tantò quisque maiore studio patriam comprehẽdere approperat, quantò rebus maioribus dignus apud exteros habitus est. Proinde iuuenibus quoque desiderabilis & amabilis iuxtà est patria. Porrò autem homines iam ætate ac senio confecti, quantò maiori quàm iuuenes prudentia exculti sunt, tantò vehementiori patriæ dulcedine ac desiderio trahuntur. Quare vnusquisque è senum numero & festinat, & in votis habet maximè, in solo natalitio vitam cum morte commutatam relinquere, vt quò loci vitam auspicatus est, eodem iterum & cor-

pus

μα παρακαλάβωσι τῇ θρι-
ψαμένῃ γῇ, καὶ τῶν πατρῴων
κοινωνήσῃ τάφων. δεινὸν γὰρ
ἑκάστῳ δοκεῖ ξενίας ἁλίσκε-
σθαι, καὶ μετὰ θάνατον ἐν
ἀλλοτρίᾳ κεῖσθαι γῇ. ὅσον δὲ
τῆς εὐνοίας τῆς πρὸς τὰς πα-
τρίδας μέτεστι τοῖς ὡς ἀλη-
θῶς γνησίοις πολίταις, μάθοι τις ἐκ τῶν αὐτοχθόνων.
οἱ μὲν γὰρ ἐπιλυθέν, καθάπερ νόθοι, ῥᾳδίας ποιοῦν-
ται τὰς μεταναστάσεις, τὸ μὲν τῆς πατρίδος ὄνομα μή-
τε θελόντες, μήτε εἰδότες, ἀγνοῦντες δ' ἀπαυθαδῶς ἐπιτη-
δείων εὐπορήσαν, μέτρον εὐ-
δαιμονίας, τὰς γαστρὸς ἡδονὰς τιθέμενοι. οἷς ὅμως μήτηρ ἡ
πατρὶς, ἀγαπῶσι πλὴν γλῶ, ἐφ' ἧς ἐγένοντο, καὶ ἐτράφησαν,
κἂν ὀλίγον ἔχωσι, κἂν τρα-
χεῖαν ἢ κεκλόγεων, κἂν ἀφ-
ρῶσι τῆς γῆς ἐπανέσαι τὴν ἀρ-
ετὴν, ἥν γε ὑπὲρ τῆς πατρί-

pus terræ altrici humandum reponat; ac patriæ sepulturæ participem se fore cognoscat. Etenim graue & acerbum vnicuique esse videtur, peregrè agentem se deprehendi, ac demum post mortem in aliena terra reconditum cinescere. Cæterùm quanta erga patriam sit verè germanis ac genuinis ciuibus charitas, non certiùs aut faciliùs quàm ex indigenis perdiscitur. Siquidem peregrini & aduenæ, non secus atque nothi aut spurij, paruo in discrimine ponunt exilia, quippe quibus patriæ nomen prorsus ignotum est: neque vllo animi beneuoli argumento prosequuntur, existimantes nusquam non rerum necessariarum copiam sibi haud difficulter suppeditari, modum felicitatis in ventris ac gulæ fœdis & beluinis voluptatibus situm habentes. Veruntamen quibus mater est patria, terram illam singulari amore prosequuntur; in qua in lucem editi, in quâ nutriti sunt. Quanquam modicam habeant, quanquam asperam & sterilem, quanquam vnde terræ virtutem collaudent non habuerint; attamen quo patri-

ἀφ' ὧν ἀφρόνησιν ἐγκω-
μίων, ἀπὸ μὲν ἄλλων ἔδοξαν ἐπε-
ρεσκευασμένους πολλοῖς ἀ-
γαμένοις, καὶ λαμπροῖς φυτοῖς
πανταχοῦ πεφυτευμένοις, καὶ
αὐτοὶ τὴν πατρίδος ἐγκωμίων
ἐπιλανθάνεσθαι. τῶν γὰρ ἱπ-
ποτρόφων ὑπερορῶσι καὶ μα-
κροτρόφων ἐπαινοῦσι. καὶ σπουδὴ
τὶς ἐς τὴν πατρίδα, μᾶλλον νη-
σιώτης ἢ, μᾶλλον παρ' ἄλλοις εὐ-
δαιμονεῖν δοκεῖ. καὶ δεδο-
μένων ἀθανασίαν ὑπὸ πεσόντα,
πεπιμῶν ἐπὶ τῆς πα-
τρίδος τάφον. καὶ ὁ τῆς πατρί-
δος αὐτῶν λαμπρὸς λαμπρό-
τερος ὀφθήσεται τοῦ παρ' ἄλλοις πυρός. οὕτω δ' ἄρα
τίμιον ἐν δόξῃ πᾶσιν ἡ πατρὶς, ὥστε καὶ τοὺς παντα-
χοῦ νομοθέτας ἔδοξε τοῖς ἄλλοις, ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἀδικήμα-
σιν, ὡς χαλεπωτάτῳ ἐπιβε-
βληκότας τῷ φυγῇ, τι-
μωρίαν καὶ οὐχ οἱ νομοθέται
καὶ οὕτως ἔχουσιν, οἱ δ' πεσόν-
μφοι τὰς στρατηγίας ἑτέρως,

tria encomio potissimùm cel-
l branda sit, nequaquam a-
nimo perplexi hæsitabunt.
Verùm [k] tametsi non igno-
rauerint alios suam iactasse
patriam superbiis ob agrorũ
fœcunditatẽ, ac pratorũ vi-
ridantium plantas omnijugas neq; ipsi tamen patrij solã
laudis obliuiscuntur, quam
equis alendis aptam suspi-
cientes, numerosa quoq; ac
robusta pube fœcundã col-
laudant. Ad hæc [l] matura
etiam reditum in patriam a-
liquis, qui insularis fuerit,
tametsi apud alios bellè &
feliciter viuere possit: oblata-
mq; immortalitatem re-
spuet, patriæ sepulchrũ per-
petuitati præferens. Et vel
[m] patriæ fumus alieno igne
ipsi luculentior esse videbi-
tur. Vsqueadeò verò in vni-
uersum res omnes quamlibet
preciosas excellit patria, vt
legum quoq; conditores pas-
sim quisq; videat maximis puniendis sceleribus [n] exilium pœ-
nam constituisse, tanquam grauissimum & acerbissimum
supplicium. Neq; verò solùm legislatorum consuetudo sic se
habet: eorũ verò qui cum imperio exercitibus præsunt, aliter

neq;

ἀλλ' ἐν τοῖς μάχαις τὸ μέγιστον δεῖ τῶν παραγγελμάτων τοῖς παραταττομένοις, ὡς ὑπὲρ πατρίδος αὐτοῖς ὁ πόλεμος. καὶ ὁρᾶς ὅσις ἂν ἀκούσας τοῦτο, μανὸς εἶναι θέλῃ, ποιεῖ γὰρ καὶ τὸν δειλὸν, ἀνδρεῖον, τὸ τῆς πατρίδος ὄνομα.

neq; enim maiore ac vehementiore exhortatione in pugnis militum perturbati accenduntur & inflammantur animi, quàm si o pro tuenda patria se præliari cognouerint: nec ferè vllus est, qui his auditis ignauus esse sustineat.

Etenim strenuum & audacem ex meticuloso quoq; facit nomen patriæ.

GILBERTI COGNATI ANNOTATIONES.

a NIHIL esse patria dulcius.] *Propositio, & ratio ab effectu, a signo & collatione, à simili & coniugatis. De dulcedine patriæ extat epigramma παλλαδᾶ ex Homero formatum, apud quem Odyss. nono sic Vlysses in conuiuio Phæacum loquitur:*

Ὡς οὐδὲν γλυκιόν ἐστι πατρίδος, οὐδὲ τοκῆας.
Γίνεται. *id est,*
Vt nihil est patriæ, propriísve parentibus vlli
Dulcius —.

Lucianus quoque hoc encomium ab hoc ipso Homeri loco exordiuntur: quo sententiam suam declarando, paucis quidem illis, sed admodum argutis verbis indicauit, quàm cuique præclara habenda sit sua patria, quàm amanter colenda, quàm officiosè prosequenda. Illa enim nescio qua dulcedine cunctos ducit, & immemores non sinit esse sui. Nec ferè vlla terra est, eorum opinione, quamlibet barbara & inculta, quamlibet inamœna & horrida, quæ suo alumno non videatur omnium esse cultissima & amœnissima. Hoc verum esse, vel vnus pro teste productus multorum instar habendus est Ithacus, cuius cùm sapientia minimè esset dubia, illiqué concessum foret alibi

felicem

felicem vitam agere, immortalitate fruituro ac esset oriundus ex insula aspera, nec ita multùm iucunda: præ omnibus tamen voluptatibus, quas formosissimæ deæ conuersando capere potuisset, subsilientem fumum optat de patrijs posse videre focis, inamœnos & horridos Ithacæ scopulos immortalitati præferens, quà negat se quicquam vspiam gentium vidisse dulcius. Iam neminem vsqueadeò ferum naturâ existimo, quem natalis soli recordatio non aliqua dulcedine caperet atq; demulceret, quique Vlyssis opinioni refragaretur, cùm illud naturæ nescio quo ductu aut vitio omnibus insitum esse videamus, vt cuique sua plus æquo arrideant: adeò vt cui sua sorderet patria, adhuc nemo inuentus sit. b Atque instituit.] *A patria educationis auspicia suscipiuntur.* c Patriam pio amoris affectu prosequuntur omnes.] *Cic. 1. Offic. Remp. siue patriam in beneficentia, per contentionẽ, reliquis omnibus coniunctionibus anteponit. Causæ in promptu sunt, quòd ea reliquorum omnium officia quodammodo continet.* d Iustum habebit honorem patri.] *Honorat patrem qui amat, obseruat, & obsequitur. Prima pietas in Deum, proxima in parentes & in patriam, pro cuius defensione pugnandum est.* e Quemadmodum & lex & natura imperat.] *De hoc Exod. 20. Deut. 5. Eccles. 3. Matth. 5. Ephes. 6.* f Dij solo natalitio.] *Ab exemplo & autoritate Deorum.* g Parum grati.] *Patriæ ingrati impijssimi habentur, in Erasmica declamatione Lucianicæ respondente, in collatione cauæ & effectus.* h Communẽ omnium matrẽ.] *A merito aliud ex causis. Patria à Sophocle in Antigona, eleganter naui comparatur, quà incolumi, salui sunt nauigantes, eademq; fracta, periclitantur omnes. Cic. Offic. 1.* i Pro nutricãdi officijs.] *De officio patriæ gratis præstando idẽ Erasmus in eadem responsione: Quid autem est, inquit, quod non vel gratus patriæ debeat ciuis? cui si vel animam impenderis, quid mirandum, si quod acceperas, id restituis.* k Tamersi nõ ignorauerunt.] *A signo & locorũ collatione.* l Maturat reditum.] *Vlyssem intelligit, qui cùm apud Calypsonem posset in omnibus delicijs viuere, tam illam asperã & lapidosam patriam suam anteposuit etiam immortalitati, non ita facturus, si illam sententiam, quam in vetere tragœdia Telamonis filius Teucer dixisse*

traditur: Patriam esse cuique, vbicunque cuique esset bene, ap-probasset, quæ sententia à Lysia in oratione aduersus Philonem reprehensa est. m Patriæ fumus.] *Apud Homerum Odyss. a. terræ natalis fumum Vlysses optat videre surgentem. Vnde & ductum est hoc prouerbium, ad quod eleganter quoque allusit Ouidius his verbis:*

Haud dubia est Ithaci prudentia: sed tamen optat:
Fumum de patrijs posse videre focis.

Quem autem vnquam vidimus in tam barbara regione natum, cui sua patria vel non optima videatur? Illa enim complectitur quæ solent haberi charissima: parentes, affines, amicos, penates, solum ipsum natale, cui arspicia viuendi debemus. n Exilium pœnam constituisse.] *Cic. in Parad. Nescis exilium, scelerum esse pœnam, lib. 5. Tusc. Exilium credo quod in maximis malis ducitur. Virg. 10. Aen. Infelix exilium dicit. o* Pro tuenda patria.] *Quàm dulce & decorum est pro patria mori, exprimit Horat. lib. 3. Car. od. 2.* Dulce & decorũ est p patria mori. *Cic. 1. Offic. Pro patria quis bonus dubitet mortem oppetere? Hinc Lucianus noster scribit, hãc in prælijs cohortationem plurimùm valere, si quis dicat, bellum esse pro patria susceptum, neminemque esse, qui hac voce audita, mortem extimescat, aut periculum metuat.*

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ἐγκώμιον. — *DEMOSTHENIS encomium.*

Philippo Melanchthone interprete.

ARGVMENTVM.

ET hic titulus argumenti summã indicat. Est enim encomium Demosthenis oratoris, sed nouo quodam colore tractatũ. Non enim simplici via, aut vulgatis laudandi rationibus, quæ à rhetoribus præscribuntur, vtitur: sed illis quodammodo postpositis & reiectis, à confessione hostis potissimũ encomij partem absoluit, hoc videlicet ordine. Principiò narrat, quo pacto cum deambulatũ ijsset, in Thersagorã Poëtam inciderit, encomium Homeri meditantẽ. Ibi igitur cum de Homero alter, alter autem

autē de Demosthene laudando interse agerent. Thersagorasq; contenderet longè difficilius esse Homerū laudare q̃ Demosthenem: non quia id versibus faciendum esset: sed quia ipsa materia locorū sterilior foret, idem hoc ipsa re cōprobare illū cœpisse. Eaq; encomij huius occasio est, & quasi quoddā operis prooemiū. Fingitur itaq; exinde Thersagoras sub comparatione quadam Homeri & Demosthenis, & eorum quæ ad vtriusq; laudem ab arte sumi possint, omnes eos locos percurrere, ex quibus cùm persona Demosthenis, tū cæteræ virtutes & res gestæ amplificari poterant. Quo loco & illud obiter videre licet, quid in autorum lectione spectandum sit, & quæ ratio in encomijs texendis potissimùm sequenda. Thersagora ista omnia quasi digito, quod dici velet, indicante. Atq; hæc prior encomij pars est, quæ ex locis technicis à Thersagora homine Poëta perficitur. Altera autem ex atechnis, quæ vocant, sumitur: sed quàm summa prudentia atq; arte Lucianus, vtpotè orator, ac seriò agens, tractasse ita videtur. Interpellato enim sermone Thersagorę, vt qui in vulgatis, & in schola exerceri solitis rationibus versaretur; deinde & carminis illius auscultatione, vt fingitur, vicissim peracta, ipse accepto ab eodem Macedonicarum rerum commentario, in quo & acta Antipatri & Demosthenis quædam continebantur, ex eo reliquam inde orationem pertexit, illi videlicet insuper commemorando, quę hostes quoque de eloquentia Demosthenis, de magnitudine animi eius, & de rerum gestarum excellentia, scripta atque testata reliquissent. Quo argumento neque grauius aliud, opinor, neque firmius quicquam afferri potuit. Est enim ea demum vera ac solida laus, quæ ab hoste proficiscitur: quippe qui nihil laudaturus facilè in eo, quem odit, fuerit, nisi ad quod ipsa virtutis ac veritatis natura compellitur: quæ eiusmodi sanè est, vt quod infrà ipse Antipater ait, honestæ res etiam apud hostes honestæ ducantur, & virtus laudem suam vbiuis locorum inueniat. Sed de hac re alibi dictum est.

Βαδίζοντί μοι κατὰ τὴν πόλιν, τὴν ἐντεῦθεν ἐξιόντων ἐν ἀστραπῇ, τῇ ἕκτῃ ἐπὶ δέκα, σμικρὸν πρὸ μεσημβρίας, Θερσαγόρας παρατυγχάνει. τάχα τινὲς αὐτῶν ὑμῶν ἐπίστανται· σμικρός τίς ἐστι, γρυπός, ἀπόλωνος, ἀνδεικὴς τὴν φύσιν. ἰδὼν οὖν αὐτὸν ἔτι πρόσιόντα, Θερσαγόρας ἔφη· ὁ ποιητής. ποῖ δὴ, καὶ πόθεν; οἴκοθεν, ἔφη· ὅς. ἐνταῦθα. πότερον δ', ἦν δ' ἐγώ, ἀναβαδίσων; ἀμέλει μὲν, ἔφη, καὶ τοῦτο δεόμενος· ἀφεῖ γάρ τοι τῶν νυκτῶν ἐξαναστὰς, ἔδοξέ μοι χρῆναι τοῖς Ὁμήρου γενεθλίοις τῆς ποιητικῆς ἀπάρξασθαι. καλῶς γε σὺ ποιῶν, ἔφην, τὰ τρόφεια τῆς παιδεύσεως ἐκείνῳ τίνων. ἐκεῖθεν οὖν ἀρξάμενος ἔδ' ὅς, ἔλαθον ἐμαυτὸν, ὡς τοῦτο τῆς μεσημβρίας ἐκπεσών. ὅπερ οὖν, ἔφην, δεῖ μέν μοι καὶ τοῦ πειπάτου. πολὺ μέν τοι πρότερον, ἔφη, πεσεῖν τουτονὶ δεόμενος ἥκω, τῇ χερὶ τὸ Ὁμήρου ἐπιδείξας.

Cum[a] in porticu deambularè, exūti ad sinistram[b] die 16. paulò ante meridiem, fortè se mihi Thersagoras offert. existimo eum plerisque vestrûm notum esse. Pusillus est, naso[c] aquilo, ferè candidus, virili specie. Hunc cùm procul accedentem viderem, dixi: Hic Thersagoras Poëta est. Et interrogaui, quorsum aut vnde iret? Ille inquit, domo se huc venisse. Num, inquam, deambulandi gratiâ? Tum ille: Omitte hoc interrogare. nocte intempestiua surrexi, vt ad[d] Homeri natalem carmen ei dedicarem. Præclarè, inquam, facis, quòd illi studes gratiam institutionis referre. Hoc cùm instituissem, ait ille, huc veni, neque animadueri me deambulationem ad meridiem vsque produxisse. Tum ego: Et mihi opus est deambulatione. Sed ille: Multò antè, inquit, oportuit me illum salutare. monstrabat autem manu Homerū.

Scius

ἴστε δή που τὸν ἐν δεξιᾷ ζῦ τῶν Πτολεμαίων νεὼ, τὸν καθειμένον τὰς κόμας. προσιτῶν τι οὖν αὐτὸν ἀφικόμην, ἔφη, καὶ προσευξόμενος, ἀφθόνων μεταδιδόναι τῶν ἐπῶν. εἰ γὰρ, ἔφη, ἐν ὀχαῖς τὰ πράγματα εἴη, πάλαι γάρ τι καὶ αὐτὸς ἐνοχλεῖν μοι δοκῶ τὸν Δημοσθένη, ἐπικουρῆσαί τι πρὸς τὴν αὐτοῦ γενέθλιον. εἰ οὖν ἡμῖν ἐπαρκέσει τὸ ἄγεσθαι, συμβιβοίμην ἄν σοι· κοινὸν γὰρ ἡμῖν τὸ Ἑρμαῖον. ἐγὼ μὲν, ἔφη, καὶ τῶν νύκτωρ τε καὶ τήμερον πεποιημένων, δοκῶ μοι τῆς ἀνοίας τὸν Ὅμηρον ἐπιγράψασθαι· θέως γάρ πως, καὶ μαντικῶς εἰς τὴν ποίησιν ἐξεβακχεύθην, μεινᾶς δ' αὐτός· ἐπίτηδες γάρ τι τουτὶ τὸ γραμματεῖον πεμψόμενον, εἰ ἄρα ὦ σχολὴν ἄγουσι τοιτάρων πεμτύχοιμι. δοκῶ δ' ἐν μοι ἐν καλῷ σὺ σχολῆς εἶναι· μακάριος γὰρ εἶ, φὴ δ' ἐγὼ, καὶ πέπονθας τὸ τοῦτον δόλιχον νεανικότος, ὃς ἤδη

Scitis enim in templo Ptolemæi ad dexteram collocatum esse, prolixa coma insignem, inquit: ad hunc eundum mihi est, vt eum salutem, & orem vt mihi magnam versuum copiam largiatur. Ego contrà inquam: Si quid votis proficitur, & ego iam olim Demosthenē obstrepo, vt mihi suppeditet orationem ad natalem eius ornandum. Si igitur satis erit vota facere, adiunge me tibi socium. nam commune, inquit, lucrum auferre cupimus. Ego, inquit, habeo poēma lucubratū hac nocte & hodie, quod Homero propter beneuolentiam dedicaturus sum. Nam diuino quodam furore commotus ad poëticam rapior, vt iudicabit ipse. Gero enim mecum libellum in hoc paratum, vt ostendam sodalibus, cūm in aliquem ociosum incidero. O te felicem, inquam, qui videris mihi perinde facere, atq; aliqu

qui postquam cursu vicit in stadio, redit abluto puluere, vt

ἤδη κινεμένου τοῦ δόλου, καὶ τὸ λοιπὸν τὴν θέας ψυχαγωγοῦντος, μυθολογῶν πρὸς τὴν παλαιστὴν διεφοιτᾶτο, ἐπιδεξιούμενος τὴν θέαν τῶν πάλης ὄσης. ὁ δ', ἀπ' ἐπὶ τῆς βαλβίδος ἐκ ἂν ἐμυθολόγει, ἔφη. καὶ σὺ δή μοι δοκεῖς, νενικηκὼς τὸν δόλιχον τῶν ἐπῶν, ἐυπρεπῶς ἀνδρὶ μέγα δὴ καταπόρῳ δοκοῦντι τοῦ τὴν πάλιν τύχοι. καὶ ὃς γελάσας, ὡς δὴ δι' τὶ τὴν ἀπόρων, εἶπεν, ἐργασόμενος; ἴσως γὰρ, ἔφη, ὁ Δημοσθένης ἐλάττονος, ἢ καθ' Ὅμηρον εἶναί δοκεῖ λόγος καταφανεῖται. καὶ σὺ μὴν μέγα φρονεῖς, Ὅμηρον ἐπανέσας, ἐμοὶ δὲ ὁ Δημοσθένης σμικρὸν, καὶ τὸ μηδὲν; συκοφαντεῖς, ἔφη. σφοδρὰ σιάσαιμι δ' ἐκ ἂν τὸν ἔρωτα, εἰ καὶ πλείων ἐμοὶ τοῦ συνάμει πρὸς Ὁμήρου τετάχθαι. οὐκ, ἔφην ἐμὲ δ' ἐκ ἂν κομίζοις πρὸς τὴν Δημοσθένους; ἀλλ' ἐπεί γε μὴ ταύτῃ τὸν λόγον ἀτιμάζεις καθὰ τοῦ ἡδόνεσιν, ἁπλῶς ὡς τοῦ ποιητικοῦ ἔργον ἡγῇ μόνον, τὸν ῥητορικὸν

oblectet se spectando: & cum luctatore iocatur, expectante vt iam in certamen vocetur. Cui respondet ille: At paulò antè cùm è à meta procurrendum esset, non erat ocium adiocandum. Sic tu velut in cursu poëtico victor, facis me ludos ac delicias, metuentem stadij fortunam. Scilicet, ait ille ridens, quasi rem difficilem susceperis. Fortassis, inquam, Demosthenes videtur tibi indignus, qui ad Homerum conferatur, & videri vis in argumento graui ac difficili posuisse operam, cùm Homerum laudásti: me verò existimas leue argumentum de Demosthene sumpsisse. Cauillaris, inquit ille. nam ego nolim heroas illos inter se committere, tametsi magis faueo Homero. Benè, inquam: ánnon putas me Demostheni magis fauere? Sed quoniam non recusas hac de re mecum

colloqui, apparet te solam poëticam admirari, solu-

tam

νὲς λόγυς καταφρονᾶς ἀτυχῶς, οἷον ἵππους παρὰ πεζὸς ἐπαύνων. μὴ μανέλω, ἔφη, ταῦτά γε, εἰ μὴ ἐ ποιῆς δεῖ τ' μανίας ἐπὶ τὰς ποιητικὰς ἴδε θύρας. δεῖ γάρ τοι καὶ τοῖς εἰσαλοιάδλω, ἔφω, ἐνθέυ τινὸς ἐπιπνοίας, ἐ μὲν ἀσι μὴ ταπεινοὶ φανεῖδι, καὶ φάυλης φρονεῖδ'. οἶδά τοι, ἔφη, ὦ ἑτᾶρε, καὶ χαίρω πολλάκις, ἄλλων τὶ δὴ λογοποιῶν, καὶ τὰ Δημοσθένυς ἐγὼ τ' Ὁμήρου τιθεὶς. οἷον λέγω τὴν σφοδρότητα καὶ πικρίαν, καὶ τ' ἐνθυσιασμὸν, καὶ τὸ δεινοβαρὲς πρὸς τὰς Φιλίππυ μέθας καὶ λοιδορησμὸς, καὶ τὴν ἀσελγείαν τὸ δ' Εἰς οἰωνὸς ἄριστος, πρὸς τὸ, δεῖ γὲ τὸς ἀγαθὸς ἄνδρας τὰς ἀγαθὰς ἐποθεμένυς ἐλπίδας. καὶ τὸ, Ηκε μὲν οἰμώξεν γέρων ἱππηλάτα Πηλεύς, πρὸς τὸ, Πυλίκον ποτὲ συνάξαιμ' ἂν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, οἱ ὑπὲρ δόξης καὶ ἐλευθερίας τελευτήσαντες παρα-

tam orationem prorsus contemnere, sicut eques peditem præteruectus aspernatur. Tū ille, Dij prohibeant ne sic insaniam, tametsi [f] non leui furore opus est ijs, qui ad poëticas fores accedunt Verùm & oratoribus, inquam, opus est afflatu quodã diuino ad efficiendam orationem non humilem aut frigidam Nec hoc, inquit, ignoro, ac sæpè me comparatio cùm aliorum oratorum, tũ Demosthenis cum Homero, delectat, cùm similem video vim, acerbitatem & impetum. Vt Homerus Agamemnonem appellat violentum: ita Demosthenes in Philippi ebrietatem, saltationes, petulantiam inuehitur. Et quale illud est [h] apud poëtã, Vnuũ auguriũ optimũ est pugnare pro patria: tale illud est apud Demosthenẽ: Oportet bonos viros bona cũ spe suscipere defensionem Reipub. Et illud:

Forsitan ipse senex deploret talia Peleus, simile est huic sententiæ: Quàm grauiter ingemiscerent illi fortes viri, qui propter gloriam & patriæ libertatem in acie perierunt.

παραβάλω τὴν ῥέουσαν Πύθωνα πρὸς τὰς Ὀδυσσείας νιφάδας τῶν λόγων· καὶ τὸ,

ἀ μὴ μὰν οἶμοι μὴ ἀγύρω τ' ἀθανάτω τε ἔοιθα,

πρὸς τὸ, πέρας μὴ γὰρ ἅπασιν ἀνθρώποις ζῆν βίον θάνατος κἂν ἐν οἰκίσκῳ τὶς αὐτὸν καθέρξας τηρῇ. νὴ μυείαν γιγόνασιν αὖθις αὐτοῖς ἐπὶ ταυτὸν διανοίας ἐπιδρομά. ἥδομαι δὲ νὴ πάθει νὴ διαθέσεσι, νὴ τροπὰς λέξεως καταμανθάνων, νὴ τὰς ἀφαιρέσας τὴν λόγων μεταβολὰς, νὴ τὴν ἐκ παραπροπῶν ἐπανόδους, νὴ τὰς παραβολῶν σὺν ὦν καιρῷ γλαφυρότητας, καὶ τὸ πρόπυ μιβάρβαρον πανταχῦ. καί μοι πολλάκις ἔδοξεν (ἐὰν γὰρ ἂν τὰληθὲς ἀκριβωσάμην) ὑπερπέτερον μὴ ῥαθυμίας Ἀθηναῖς καθάπερ Δημοσθένης, ὁ τῶν παρρησίαν, ὥς φασιν, ἀνεμένος, ζῶν τὸς Ἀχαιὸς Ἀχαΐδας προσειπόντος. διαρκεστέρω δὲ τότω πνεύματος τὰς Ἑλληνικὰς ἀρπηνῆν τραγῳδίας, μετὰ ξὺν τὴν ἀκμαιοτάτης μάχης διαλό-

Confero & magna vi fluentem [i] Pythonis orationem ad hybernas niues, quarum similis oratio Vlyssis esse scribitur, & illud:

[k] Ni foret hæc hominum natura obnoxia morti,

simile est huic loco: Omnes homines naturâ morti obnoxij sunt, etiam si quispiam conetur se inclusum in cauea seruare. Denique infinitæ sunt similes vtriusque sententiæ. Delectant autem me & affectus tum vehementiores, tum leniores, & orationis varietates, & metaphoræ tædium læuantes, & tempestiui ex digressionibus reditus, & concinnæ collationes, denique totius vrbanitas orationis. Et mihi sæpè visum est (neque enim dissimulanda est veritas) plus esse [l] grauitatis in Demosthene, castigante segnitiem suorum ciuium magna libertate, quàm in Homero, cùm Achiuos Achaidas appellat. Et Græcorum tragœdias grandiore sono repræsentat, quàm Homerus, qui fingit colloquia

διαλόγυς ἀναπλάττοντες, καὶ μύθοις τῶν φορὰν σκιδαναμένους. πολλάκις δὲ μετὰ τοῦ Δημοσθένους καὶ μέτρα κῶλων, καὶ ῥυθμοὶ καὶ βάσεις ἐκ τῆς ποιητικῆς ἡδονῆς ἐμβιβάζουσιν, ὥσπερ ὁ Ὁμηρος ἐπιπῆς ἀντιθέσεων καὶ παρισώσεων, καὶ σχημάτων τραχύτητες καὶ καθαρότητες. ἀλλ' ἔοικε φύσει πῶς ὑπάρχειν τοῖς δεινάμεσι τὰς ἀρετὰς ἐπιπολάζειν. πόθεν γὰρ δὴ περιφρονοῖτο ἂν τῶν σῶν Καλλιόπης, τούτῳ γε γιγνώσκων; ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τὸ μὲν ἀγώνισμα τῶν εἰς Ὅμηρον ἐγκωμίων δίπλασιον ἔργον. καὶ τοὺς σοὺς Δημοσθένους ἐπαίνους τίθημι, οὐ τοῖς μέτροις, ἀλλὰ τῇ ὑποθέσει φημί, ὡς τὸ μὲν μὴ οὐκ ἔχειν ἱδραίαν τινὰ κρηπῖδα ἐπιβαλέσθαι τοῖς ἐπαίνοις, πολύ γε ὡς ποιητικῆς αὐτῆς· τὰ δ' ἄλλα, τὰ μὲν ἀσαφῆ, πατρὶς καὶ γένος καὶ χρόνος. εἰ γὰρ τι σαφὲς αὐτῶν λῷον, οὐκ λῷον ἂν ἀμφίλογος ἀνθρώποις ἔρις, παῖδα μὴ διδόντων αὐτῶν Ἰωνικὴν Κολοφῶνα, καὶ Κύμην, καὶ Χίον, καὶ Σμύρναν, καὶ Θή-

colloquia in medijs pugnis, & certamina iacta lapidis dirimit. Sæpe etiam apud Demosthenem membra suos habent numeros ac mensuras, quales sunt in poëtica: sicut neque desunt in Homero antitheses, comparia, figuræ asperiores aut candidiores. Nam ingenia videntur suâ sponte similes virtutes etiam in dissimilib. studijs gignere. Quare igitur tuam Calliopen aspernarer? Quamuis autem hanc valde admirer, tamen mea causa duplo plus habet negocij, quàm Demosthenis encomium: non ob illam causam, quia mihi carmen scribendũ est, sed etiam propter argumentũ, nullam habeo materiam satis splendidã ad inchoandas laudes, præter ipsam poëticã: [m] cætera sunt ignota, patria, genus, ætas. nam si hæc nota essent, nullæ extitissẽt inde dissensiones. Alij patriam ei assignant vrbem Ionicam Colophona, alij Cumam, alij Chium, [n] nonnulli Smyrnã, quidem

ἢ Θήβας τὰς Αἰγυπτίας, ἢ μυρίας ἄλλας. πατέρα δὲ Μαόνα τὸν Λυδὸν, ἢ ποταμὸν, καὶ μητέρα Μελανώπω φασὶν, ἢ νύμφιόν τῶν ὀρυάδων, ἀνθρωπίνου γένους ἀφανές. χρόνον δὲ τὸν ἡρωικὸν ἢ τὸν ἰωνικόν καὶ μηδ' ὅπως πρὸς τὸν Ἡσίοδον εἶναι ἡλικίας σαφῶς εἰδέναι. ὅπου γε καὶ τοὔνομα πρὸ τοῦ γνωρίμου τὸν Μελησιγενῆ προκείνουσι. τύχλω δὲ πενίας, ἢ πάθη ὀμμάτων, ἀμφὶ μὴ βέλτιον ἄν καὶ ταῦτα ἐᾶν ἐν ἀσαφεῖ κείμενα. περὶ γένους δὴ μοι κομιδῇ τὸ ἐγνώμιον. ποίησιν ἄπρακτον ἐπαινέσαι, καὶ σοφίαν ἐκ τῶν ἐπῶν ἀκαζομένων συνιέναι. τὸ δὲ σὸν, ἔφη, κατὰ χέρος, ἐπίδρομόν τε καὶ λεῖον, ἐφ' ὡρισμένοις τε καὶ γνωρίμοις, μόνον ὀνομάτων, οἷον ὄψον ἕτοιμον, ἢ ὀνομάτων παρὰ σοῦ λεόμενον. τί γὰρ ἂν μέγα καὶ λαμπρὸν ἡ τύχη τῷ Δημοσθένει προσέθηκε; τίδ' οὐ γνώριμον; οὐκ

quidam Thebas Aegyptias, & innumeras alias. Patrem Mæonem Lydum, [o] aut fluuium: matrem Melanopen, aut aliquã nympham. siquidẽ humanũ genus ignoratur. Alij existimant eum temporibus heroicis fuisse, alij Ionicis: nec satis constat vtrum Hesiodus sit antiquior. Quidam etiam contendunt, prius ei nomen [p] Melesigenæ fuisse, quàm hoc quod nunc in vsu est Homeri. Nec de fortuna eius aliquid constat, de paupertate, de cæcitate: vt satius esset fortasse omittere ista, cùm sint ignota. Valde igitur angusta erit encomij materia, si nullæ res gestæ, & carmen tantùm laudandum erit, & sapientia ex versibus æstimanda. Tibi verò amplissima materia ad manum & in promptu est dicenti de rebus certis & celebratissimis: tantùm verbis opus est, tanquam condimmento ad obsonium parato. Quid enim non magnum & splendidum fortuna Demostheni concessit? Qui i

ρὴν Αθῆναι μὴ αὐτῶν πατρὶς
ἀλλὰ λαμπραὶ καὶ ἀοίδιμοι, καὶ
τὸ Ελλάδος ἔρεισμα; καὶ τοι
λαβόμενος ἄν ἐγὼ τῶν Αθη-
νῶν, ἐπὶ τῆς ποιητικῆς ἐξου-
σίας ἐπιδοῖμι ἂν ἔρωτας θε-
ῶν, καὶ νείσας, καὶ κατοικί-
σεις καὶ δωρεὰς, καὶ τὴν Ε-
λευσῖνα. νόμων δὲ καὶ δικα-
στηρίων καὶ πανηγύρεων, καὶ
Παραλίας, καὶ ἀστικῶν καὶ πο-
λιτικῶν θαλαττίων τε καὶ χερ-
σαίων ἐπιδοκιμάζων, οὐδ' ἂν
εἰς ἐπ' ἴσης ἀξίως ἐφικέσθαι δύ-
ναιτο τῷ λόγῳ, φησὶν, ὁ Δη-
μοσθένης, ἀφθονία μὴ λῶν ἄν-
μοι πρεπῆ πάντως. τόδε' ἐγ-
κώμιον ὃν ἂν ἀπαρτᾶν νο-
μιζόμενον, ἐν νόμῳ τοῖς ἐπαί-
νοις ὄν, ἐκ τῆς πατρίδος ἐπικοσ-
μεῖν τὸν ἐπαινούμενον. Ισοκρά-
της δὲ, παρεμπόρευμα, τὴν Ε-
λένης φέρων, ἐνέθηκε τῇ Θη-
σέα, τὸ μὴ δὲ ποιητικὸν φῦ-
λον, ἐλεύθερον σοὶ δ' ἴσως ὀν-
λάβεια, τὸ τῆς παροιμίας σκῶμ
μα ἐπιτῇ ἀσυμμετρίᾳ ἐπαγα-
γέσθαι, μή σοι μεῖζον πεσεῖται
τὸ ἐπίγραμμα τῶν θυλάκων. πα-
ρεῴτι δὲ τὰς Αθήνας, ἐκδεχε-
ται τὸν πατὴρ τριήραρχος,

Quid non celebratissimum? Nonne patria ¶ Athenæ opulentæ & nobiles, & Græciæ propugnaculum? Quòd si mihi Athenæ contigissent, poëtica consuetudine recitarem amores deorũ, iudicia, commigrationes, dona, Eleusinem. Porrò de legibus, iudiciis, cõcionibus, Piræeo, coloniis, trophæis terra marique partis, ne Demosthenes quidem ipse pro dignitate dixerit. Ex his magna mihi copia suppeteret. Idque encomium non existimarem prætermittendum esse, cùm in præceptis laudationum hoc contineatur, vt laudes ex patriæ ornamentis cumulẽtur. Isocraates Helenæ præconio inseruit Theseum. Poëtis verò cõcessa est maxima libertas. Sed tu fortasis irridere te metuis, si initium orationis iusto grandius sit: & vereris ne quis iuxta prouerbium dicat, Epigramma maius esse calatho. Itaque etiamsi omittam Athenas, occurret patre præfectus classis,

aureum,

χρυσία κρηπὶς κατὰ Πίνδαρον. ὁ γὰρ τῶν Αθηναίων λαμπρότερον τιμήματος τριηραρχικοῦ. εἰ δὲ τὸν Δημοσθένους ἔτι κομιδῇ παῖδος ὄντος, ἐπιτηδεύματα, τὴν ὀρφανίαν οὐ συμφορὰν ἀποκλητέον, ἀπὸ δόξης ἀποθεσιν, τὸν φύσεως γενναῖον ἀποκαλυπτούσης. Ο μέρος μὴν ὅν ὅτι παίδευσιν, ἢ ἄσκησιν μνήμης καθ' ἱστορίαν παρεκίφαμεν, ἀλλ' ἀνάγκη τῶν ἐπαίνων ἅπτεσθαι τῶν ὑπ' αὐτοῦ διδημιουργημένων, ὕλην ἐκ τροφῆς καὶ μελέτης καὶ διδασκαλίας οὐκ ἔχοντα, μηδ' οὖν ἐπὶ τὴν Ησιόδου δάφνην καταφυγόντα, τὴν ῥαθύμως καὶ ζῆς ποιμέσι τὰ ἐπῶν ἐπιπνεύσαν. σοὶ δ' ἐνταῦθα δή τις, πόνος μὴ ὁ Καλλίστρατος, λαμπρὸς δ' ὁ καταλογος, Αλκιδάμας, Ισοκράτης, Ισαῖος, Βουλείδης. μυείων μὴν ἐφελκομένων Αθηναίοις τὰ κάλλιστα καὶ τὸς πατρονομίας ἀνάγκας ἀποκειμένους, ταχέας δ' ὅσης ζῆς μαρακίοις ἢ ἡλικίας ἐς τὰς τέρψεις ἀφιππάνειν, παρὸν δ' αὐτῶν καθ' ἐξουσίαν κωμᾶν, ἐκ

aureum, vt Pindarus ait, fundamentum. Nulla enim Athenis maior dignitas est, quàm præfectura classis. Quòd verò extinctus est Demosthene adhuc puero, non est calamitas iudicanda, sed gloriæ occasio, retegens generosam indolem. Iam Homeri institutionem & studia nusquam legimus, sed statim oportet nos attingere poëmata eius, cùm de educatione deq; studijs eius nulla extent historiæ. Neq; licet fingere eum à Musis accepisse poëticam, sicut de Hesiodi Lauro ferunt, quæ ociosis pastoribus poëticam inspirabat. Tu verò Callistratũ habes, & longum & magnificum catalogum, Alcidamãtem, Isocratem, Isæum, Eubulidem. Et cùm innumeræ illecebræ Athenis ad se inuitent etiã illos qui sunt in custodia patrum, cumq; adolescentia per se procliuis sit ad voluptatem, ac Demosthenì liceret propter tuorum negligentiam voluptates sequi, tamen

ἐκ τῆς τῶν ἐπιφόπων ὀλιγωρείας, ὁ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς κατέχει πόθος, ὃς αὐτὸν ἤγεν οὐκ ἐπὶ τὰς Φρυνῆς, ἀλλ' ἐπὶ τὰς Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου, καὶ Ξενοκράτους καὶ Πλάτωνος θύρας. καὶ ταῦθα, ὦ βέλτιστε, φιλοσοφοίης ὡς λόγῳ, δυπλᾶς ἐπ' ἀνθρώποις ἐρώτων ἀγωγὰς, τὸν μὲν θαλαττίου τινὸς ἔρωτος, παράφορόν τε καὶ ἀγρίαν, καὶ κυμαίνουσαν ἐν ψυχῇ, Ἀφροδίτης πανδήμου κύδωνα, φλεγμαίνουσας νεῴων ὁρμᾶς, αὐτόχρημα θαλάττιον, τὸν δ' οὐρανίου χρυσοῦς τινὸς σειρᾶς ἕλξιν, οὐ πυρὶ καὶ τόξοις ἐντιθεῖσαν δυσαλθεῖς νόσους τραυμάτων, ἀλλ' ἐπὶ τὸν αὐτὸν τοῦ κάλλους ἄκραντόν τε καὶ καθαρὰν ἰδέαν ἐξορμοῦσαν, μανίᾳ σώφρονι τὰς ψυχὰς, ὅσαι ζῳοῦς ἐγγὺς, καὶ θεῶν ἀγχίσποροι, φυσίν, ὁ τραγικὸς ἔρωτι δὴ πάντα πόεμα, κουρὰ, σπίλαυρον, κάλλαρον, ξίφος, γλῶτταν διαρθρῶσαν, μελετῶν ὀφεῖ δ' ἡλικίας ὑπόκεισιν, μνήμῃ ἀκεοῦσαν, θορύβους καταφρονοῦσαν, σιωπᾷ νύκτας ἐπιπόνους ἡμέρας.

ἐξ ὧν

tamen continuit eum amor virtutis ac doctrinæ, & duxit non ad Phrynæ ianuam, sed Aristotelis, Theophrasti, Xenocratis, Platonis. Hic poteris philosophari, duplicem amorẽ esse in animis humanis: alterum mari ortum, varium, ferocem scilicet, venereos fluctus in animo, qui mouentur ex æstuantibus cupiditatibus iuuenũ, naturam planè marinam. alter amor est aurea catena cœlo demissa. Hic non habet faces aut tela, quæ faciãt lethalia vulnera, sed bonum furorem immittit mentibus, quæ sunt cognatæ diis, incitantem ad natiuã & incorruptã pulchritudinis formã comprehendẽdam. Omnia hæc amori facilia fuerunt, tonsuræ, latebræ subterraneæ specuũ, corrigere linguæ vitia, actionem in ætate virili discere, exercere memoriam, assuefacere animum ad contemnendos populi fremitus, continuare studia per diem & noctem.

ἐξ ὧν τις οὐκ οἶδεν, ὁποῖος ὁ Δημοσθένης, ἔφη, σοὶ τὸν ῥη=τορικὸν ἐγένετο, τοῖς μὲν ἐν=νοίαις καὶ τοῖς ὀνόμασι κατα=πυκνῶν τὸν λόγον, τοῖς δια=θέσεσιν ἐξακεσθῶν τὰς πα=θανότητας; λαμπρὸς μὲν ὢν μεγέθει, σφοδρὸς δὲ ὢν πνεύ=ματι, σωφρονέστατος δὲ τῶν ὀνομάτων ἐγκράτειαν, ποικιλώτατος δ' ἐναλλα=γὰς σχημάτων. μόνος γέ τοι τῶν ῥητόρων, ὡς ὁ Λεω=σθένης ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ἔμ=ψυχον, οὐ σφυρήλατον παρε=χε τὸν λόγον. οὐ γὰρ ὡς τὸν Αἰ=σχύλον ὁ Καλλισθένης ἔφη πο=ιοῦντα τὰς τραγῳδίας ἐν οἴ=νῳ γράφειν, ἐξορμῶντα καὶ ἀ=ναθρμαίνοντα τὸν ψυχῶν, ἐκ ὅτως ὁ Δημοσθένης συνετίθει πρὸς μέθην τοὺς λόγους, ἀλλ' ὕ=δωρ πίνων, ἢ καὶ τὸ Δημάδου παῖξαί φασιν εἰς τοῦτον αὐ=τοῦ τὸν ὑδροποσίαν, ὡς οἱ μὲν ἄλλοι πρὸς ὕδωρ λέγοιεν, τὸν Δημοσθένην δὲ πρὸς ὕδωρ γράφειν. Πυθέας δὲ ὁ ῥήτωρ τῶν Δημοσθενικῶν λό=γων ἀπόζειν ἐφάνειν τοῦ νυ=κτερινοῦ λύχνου. καὶ τοτὲ μὲν, ἔφη, σοὶ τὸ χωρίον τοῦ λόγου,

Vnde quis nescit qualis exi=titerit orator Demosthenes? quomodo orationem verbis & sententijs ornauerit, ar=gumentis adsperserit affe=ctus, quantus in copia splen=dor sit, quanta vis & im=petus, quanta verecundia & parsimonia sit in verbis & sententijs, quanta varietas figurarum? Itaque Leo=sthenes inquit, solum illum ex omni Oratorum numero viuam orationem habuisse, non fabricatam malleo. Non enim componebat ora=tiones ebrius, vt Callisthenes [s] Aeschylum ait tragædias inter pocula scripsisse, cum vino incaluisset. At Demo=sthenes scribens aliquid, [t] a=quam bibebat. Et extat hac de re Demadis iocus, qui di=xit alios ad aquam dicere, Demosthenem verò etiam scribere ad aquam. Et Py=theas inquit, orationem De=mosthenis lucernam olere. Hunc campum habes, ait il=le, de Demosthene dicendi:

κοινὸν

κοινὸν πρὸς τὴν ἐμὴν ὑπόθεσιν. οὐ γὰρ τοι μένων ὁ περὶ τῶν Ὁμήρου ποιήσεων ὑπῆρχε καὶ μοὶ λόγος. ἀπ' ἀμυτήοις ἐπὶ τὰς φιλανθρωπίας, καὶ τὴν ἐν τοῖς χρήμασι φιλοτιμίαν, καὶ τῆς πολιτείας τὴν ὅλην λαμπρότητα. καὶ ὁ μὲν ἤδη σωέρων, ὡς τὰ λοιπὰ προθήσων· ἐγὼ δὲ γελάσας, ἤπου γε, ἔφην, δῆλονοῦ καταχεῖν μου τῶν ὤτων, ὥσπερ βαλανεὺς, καταντλήσας τὸν λοιπὸν λόγον; νὴ Δία γε, ἔφη, δημοθοινίας τε καὶ χορηγίας ἐθελουσίους, καὶ τριηραρχίας, καὶ τεῖχος καὶ τάφρον, καὶ νῦν ἀχμαλώτων, καὶ παρθένων ἐκδόσεις, ἀρίστην πολιτείαν· καὶ πρέσβεις καὶ νομοθεσίας, καὶ μέγεθος πολιτευμάτων ἐμπεσὸν, γελᾶν ἔωσί μοι τοὺς τὰς ὀφρῦς συνάγοντας, καὶ δεινὸν τὸ μὴ λόγοι τῶν Δημοσθένους ἀυτὸν ἔργων ἐπιλίποιεν. ἴσως γὰρ, ἔφην, ὦ γαθὲ νομίζεις, ἐμὲ δὴ μόνον τῶν ἐν ῥητορικῇ βιβλιοκόπων, μὴ διαλεθρυπᾶσθαι τὰ ὦτα

qui cõueniet etiam ad meum argumentum, cùm erit de poëtica Homeri dicendum. Sed postea transibis ad benefacta, & liberalitatem & dignitatem quam in Republica assecutus est. Hic cùm iret, connecteretque reliqua, plura dicturum ego interpellaui, ac ridens inquam: Haurisne modò tanquam balneator, vt reliqua oratione perfundas mihi aures? Etiam, inquit ille, congiaria, ludos ex proprijs facultatibus vtrò factos, instructas naues, murum, fossam, redemptos captiuos, virgines dotatas, consilia optima in Republica, legationes, leges. Cumque incidisset in magnitudinem rerum gestarum, capi ridere hominem supercilia contrahentem, & timentem ne deficeret eum oratio de rebus gestis Demosthenis. Ac, Fortasse me, inquam, putas vnum ex omnibus qui eloquentiæ dederunt operam, nihil audisse de rebus

ὥτα τοῖς Δημοσθένους πράξεσιν. ἄγε, ἔφη· περὶ τὸν λόγον ἐπικουρίας τινὸς, ὡς σὺ φῄς, δεόμεθα. πλὴν ἐ μή σε τοὐναντίον κατέχει πάθος, οἷον αὐγῆς περιλαμπούσης, οὐκ ἔχοις πῶς λαμπρὰν τὴν Δημοσθένους δόξαν τὴν ὄψιν ἀπερεῖσαι. καὶ γὰρ αὐτός τι τοιοῦτον ἐφ' Ὁμήρῳ κατὰ τὰς ἀρχὰς πέπονθα. κατέβαλον γοῦν μικροῦ δεῖν, ὡς οὐκ ἀντιβλέπειν ὅν μοι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν. εἶτ' ἐγὼ μὲν, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἀνεύγκα. δοκῶ μοι κατὰ σμικρὸν προσεθιζόμενος, ἀντίον ὁρᾶν, καὶ μηδ' ἀποτρέπειν, ὥσπερ ἡλίου τὰς ὄψεις, νόθος τοῦ τῶν Ὁμηριδῶν γένους ἐπέγνωσθαι. σοὶ δὲ μὴν φαίνεται καὶ τοῦτο, ἔφη, πολὺ ῥᾷον, ἢ κατ' ἐμὲ εἶναι. τῆς μὲν γὰρ Ὁμήρου δόξης, οἷον ἐπὶ μιᾶς ὁρμήσεως τῆς ποιητικῆς δυνάμεως, ἀθρόως ἐξ ἀνάγκης ἅπασης δεῖσθαι. σὺ δὲ ἐ μὲν ἐπὶ τὸν Δημοσθένην ὅλον ἐφάπαξ τῇ γνώμῃ τράποιο,

bus gestis Demosthenis? Imò, ait ille, opus est nobis mutuo auxilio in scribendo, quemadmodum paulò antè dicebas. Verùm nisi fortasse aliter affectus es, existimo tibi perstringi oculos fulgore Demosthenicæ gloriæ, nec posse te tam claram lucem inspicere. Mihi quidem accidit hoc initiò in Homero. Penè igitur abieceram argumentum, quia non potui intueri: postea nescio quo modo recepi in manus, & paulatim assuefeci oculos, ne formidarent aspectum, néve quisquam me accusare posset cæcutientem in sole, nothum gentis Homericæ. Quanquam tua causa facilior est, quàm mea. Nam cùm in Homero nihil præter poëticam laudare possimus, tota illa laus simul in animo concipienda est. Tibi verò, cùm totũ Demosthenem consideras, ingens copia se offert, vt dubites

hûcne

καὶ μάλα ἂν ἀποροῖς περὶ τὸν

περὶ τὸν λόγον ἄπλων, οὐκ ἔ-
χων ὅτου πρώτου τῷ γνώ-
μῳ λάβοις. καθάπερ οἱ
λίχνοι πάσχουσι περὶ τὰς
Συρακουσίους τραπέζας, ἢ
οἱ φιλήκοοι καὶ φιλοθεάμο-
νες, ἐς μυείας ἀκουσμάτων
καὶ θεαμάτων ἡδονὰς
ἐμπεσόντες. οὐκ ἔχουσι
γὰρ, ἐφ' ὧν ἔλθωσιν, ἀεὶ
τῷ ἐπιθυμίαν μετατιθέν-
τες. οἶμαι δὲ καὶ σὲ με-
ταπηδᾶν, οὐκ ἔχοντα, ἐφ'
ὅ,τι σάκῃ, ἐν κύκλῳ σε περι-
πολοῦντων, φύσεως μεγα-
λοπρεποῦς, ὁρμῆς διαπύρου
βίου σώφρονος, λόγου δε-
νότητος, τῆς ἐν τοῖς πράξε-
σιν ἀνδρίας, νημμάτων πολ-
λῶν καὶ μεγάλων, ὑπεροψί-
ας, δικαιοσύνης, φιλανθρω-
πίας, πίστεως, φρονήματος
σωφροσύνης, ἑκάστου τῶν πολ-
λῶν καὶ μεγάλων πολιτευ-
μάτων. ἴσως οὖν ὁρῶν ἔνθεν
μὲν ψηφίσματα, πρέσβεις,
δημηγορίας, νόμους, ἐκεῖθεν
ἀγῶνας, Εὔβοιαν, Μέγαρα,
τὴν Βοιωτίαν, Χῖον,
Ῥόδον, τὸν Ἑλλήσποντον,
Βυζάντιον, οὐκ ἔχεις ὅποι τῷ γνώμῳ ἀποκλίνῃς, συμπε-

hucne an illuc te vertas: nec posiis statuere quid primum sumere velis, sicuti delicati in [u] Syracusanis mensis, aut auidi spectatores & auditores, cùm varia spectacula & carmina offeruntur, dubitant quò potissimùm applicent animum. Itaque opinor te ex alio in aliud desilire, nec posse in vna re commoueri, cùm te subinde alia ad se rapiant, videlicet natura liberalis, ingenium ardens, temperantia, eloquentia, magnitudo animi in rebus gerendis, multa & præclara facinora, fortunæ despicientia, iustitia, humanitas, fides, audacia, prudentia, singulæ actiones in Republica. Fortasse hinc intuens decreta, legationes, conciones, leges: inde classes, Eubœam, Megara, Bœotiam, Chium, Rhodum, Hellespontum, Byzantium, dubitabis quò te potissimùm vertas in tanta co-

 ερε-

ειφιρόμενος τοῖς πλουσιωτάτοις. ὥσπερ οὖν ὁ Πίνδαρος, ἐπὶ πολλὰ ζῶνῶν παπόμενος, οὕτω πως ἀπόρησεν, Ισμηνὸν, ἢ χρυσολάκατον Μελίαν, ἢ Κάδμον, ἢ Σπαρτῶν ἱερὸν γένος, ἢ τὰν κυανάμπυκα Θήβαν, ἢ τὸ πάντολμον θένος Ηρακλέος, ἢ τὰν Διονύσου πουλυανθεῖα τιμὰν, ἢ γάμον λευκωλένου Αρμονίας ὑμνήσομεν; οὕτωσὶ δὴ καὶ σύ γε ταὐτὸν ἔοικας ἀπορεῖν, λόγον ἢ βίον, ἢ ῥητορικὴν ἢ φιλοσοφίαν, ἢ δημαγωγίαν, ἢ τὸν θάνατον ἀνδρὸς ὑμνήσειν. ἔστι δ' ἁπλῶν ἔργον ἐκφυγεῖν, ἔφη, πλὴν πλάνω, ἀλλ' ἑνὸς ὅτου δὴ λαβόμενος, ἢ τῆς ῥητορικῆς καθ' αὑτὴν, εἰς ταύτην κατάθου τοῦτον τὸν λόγον. ἱκανή γ' ἄν σοι δὴ ἡ Περικλέους. ἐκείνου μὲν γε τὰς ἀστραπὰς καὶ βροντὰς, καὶ θεοῦς τι κίνημον δόξῃ παραλαβόντες, ἀλλ'

ta copia, cùm in vnaquaque re emineat peculiare quiddam laude dignum. Vt igitur Pindarus alicubi dubitat, multa videns sibi proposita esse, cùm inquit:

Num mea Ismenum, Meliámve nympham,
Seu magis Cadmum, genus aut virorum
Dentibus sæui genitum Draconis
Carmina dicent?
Seu canam Thebas, celebrésve pugnas
Herculis? seu Bacche tuos honores?
Seu prius nunc Harmoniæ puellæ
Dicam hymenæos?

Idem tibi accidet, vt dubites vtrum orationes, an res gestas, aut eloquentiam, aut doctrinam, aut autoritatem aut mortem viri sumas laudandam. Verùm non erraueris, quicquid sumes. Si solam eloquentiam elegeris, argumentum copiosum habebis. Hic satis erit eum cum Pericle conferre. nam illius fulgura, tonitrua, & aculeos relictos in animis audientium, fama

ἀπ' αὐτῶν γε οὐχ ὁρῶμεν, δῆλον ὡς ὑπὲρ τοῦ φαντασίαν οὐδὲν ἔμμονον ἔχοντος, οὐδ' οἵαν ἐξαρκέσαι πρὸς τοῦ τοῦ χρόνου βάσανον καὶ κρίσιν. τὰ δὲ τοῦ Δημοσθένους, ἀπὸ σοῦ καταλειφθῶ λέγειν, εἰ ταύτῃ πράττοιο. πρός γε μὲν τὰς τῆς ψυχῆς ἀρετὰς, ἢ τὰς πολιτείας αὐτοῦ παραμίμνοιμι καλὸν, μίαν μὲν τινα ὁδὸν ἀποτέμνεσθαι τοῦ διαβιβοῦ· εἰ δὲ βούλοιο διαφερόντως, δύο καὶ σώματος ἑλόμενον, ἕλοιμι ἀποχρῶσαν λόγων ὑποβολοῦ· πολλὰ γὰρ ἐν ἅπασιν ἐκλαμπρότατα. εἰ δ' οὐκ ἐκ τοῦ παντὸς, ἀπ' ἐκ μέρους ἐπαινεσόμεθα· νόμος μὲν γὰρ Ὁμηρικὸς, ἥρωας ἐπαίνους ἐκ μερῶν διατίθεσθαι, πόδας ἢ κεφαλῆς ἢ κόμης, ἢ δὲ καὶ κτῶν φορημάτων ἢ ἀσπίδος. μεμικρὸν δὲ ἐδὲ τοῖς θεοῖς ἐγκωμιάζειν, ὑμνεῖσθαι πρὸς τῶν ποιητῶν, ἐξ ἐλάκατος ἢ τόξου, ἢ τῆς αἰγίδος, μέτι γε δὲ μέρους σώματος, ἢ τῆς ψυχῆς, τῶν ἐνερ-

fama tantùm accepimus, sed nulle extant eius orationes. Quare constat, eas præter actionem, nullam habuisse solidam aut durabilem laudem; quæ promereretur admirationem apud posteros. At Demosthenis scripta extant. sed hoc relinquam tibi dicendum, si hoc argumentum tractaueris. Si conuerteris te ad mores eius, & ad res gestas, poteris excerpere vnum locum, aut ad summum duos. hi tibi amplissimam materiam suppeditabunt. res enim sunt splendidissimæ. Quòd si non vis totum argumentum pertractare, sumes partem aliquam, Homeri exemplo, qui heroas ex partibus laudat, prædicat pedes, aut caput, aut comam, aut vestes, aut clypeum. Et ne dij quidem huiusmodi laudes aspernantur, sumptas à telis, arcu, clypeo, nedum ab aliqua corporis aut animæ parte. Beneficia

ἀνεγνισῶν δὲ οὐδὲ δυνατὸν ἐφάπαξ ἐλθεῖν. οὔπω οὐδ' ὁ Δημοσθένης ἀντάσειεν, καθ' ἓν τῶν αὐτοῦ καλῶν ἐπαινούμενος, ἐπεὶ τό γε σύμπαν οὐδ' αὐτὸς ἂν αὐτὸν ἐξαρκέσειεν ἐπαινέσαι. ταῦτα τῷ Θερσαγόρου διελθόντος, οἶμαί σε, ἔφην, ἐν ἐπιδεδεῖχθαί μοι βουλόμενον, τὸ μὴ μόνον ποιητὴν ἀγαθὸν εἶναι, τῶν λόγων παρεμπόρευμα ποιεῖσθαι τὸν Δημοσθένη, τὰ πεζὰ τοῖς ἐμμέτροις προστεθεῖκα. σοὶ μὲν οὖν, ἔφη, τὴν ῥαψῳδίαν ἀποτιθεὶς, προέχθεν ἐπιδραμεῖν τὸν λόγον, εἴ τι τῆς φροντίδος ἀνεῖς, ἀκροατὴς ἡμῖν γένοιο. προὔργου τοίνυν, ἔφην, σοὶ γεγονέναι οὐδέν, οὐ τόδε σκόπει δὲ, μὴ καὶ πλέον ἢ γεγονὸς θάττον. καλὸν ἂν λέγοις, ἔφη, τὸ ἴαμα· σὺ γὰρ, ἔφην, ἀγνοεῖς, οἶμαι, τὸ παρὸν ἄπορον. εἶτα ἰατροῦ δίκην τοῦ νοσοῦντος σαθρὸν ἀγνοήσαντος,

verò deorum nemo complecti semel potest. Itaque neque Demosthenes ægrè ferret, si virtutes eius non comprehenderis vna oratione. Nam ne ipse quidem suas laudes omnes vna oratione complecti posset. Hæc dicentem Thersagoram interpellaui: ac, Puto, inquam, hæc te narrare, vt eloquentiam tuam apud me ostentes. nam cùm initiò tantùm volueris declarare quantus poëta sis, nunc ostendis etiam quantum in soluta oratione valeas. Tum ille: Volui, inquit, hoc argumentum percurrere, cùm viderem te segniorem esse, si tamen cura paulisper remissa audires me poëma meum recitantem. Ego verò respondi, illum non facere operæprecium: ac, Vide, inquam, ne magis etiam perturbatum me dimittas. Tum ille: Facile remedium erit, si nondum etiam tibi satisfactum est. An nescis, inquam, quæ res me angat. Deinde vt medicus ignorans morbi ge-

σαντ', ἄλλο θεραπεύεις. ὅτι τί δὴ σὺ μὲν, ἀταράξειν ἄν, τὸν πρῶτον ἰόντα πρὸς τὸν λόγον ἐπιχείρησας ἰᾶσθαι τάδ' ἤδη καταλωάλωται παλαιᾶς ἐτῶν πλείόσιν, ὥς τι τούτης τῆς ἀποείας ἔωνά σοι τὰ ἰάματα. τοῦτο δ' οὖν ἔφη σοι τόδε ἴαμα, καὶ μὲν τοι, καθάπερ ὁδοῦ, βαρβαλεωτάτην ἔναι τὴν συνηθεσάτην τὴν ἐναντίαν φὴ, ἔφον, προυθέμην, ἃ φασὶν Ἀννίκεριν τὸν Κυρηναῖον φιλοτιμηθῆναι πρὸς Πλάτωνά τε καὶ τοὺς ἑταίρους. τὸν μὲν γὰρ Κυρηναῖον, ἁρματηλασίαν ἐπιδεικνυῦντα, πολλοὺς περὶ τὴν ἀκαδημίαν ἐξελαύνειν δρόμους, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἁρματοτροχίας ἅπαντας, μηδὲν παραβάντα, ἕως' ἑνὸς δρόμου σημεῖα κατὰ τῆς γῆς ἀπολείπεσθαι. τοὐμὸν δ' γε τοὐναντίον σπουδῇ, τὰς ἁρματοτροχίας ἀλιείνειν. οὐ μάλα ῥᾴδιον δ' οἶμαι καινουργεῖν, ὁδοῦς τῶν τετριμμένων ἐκτρεπόμενον, ἀλλὰ τοι τὸ Πάσσων', ἔφη, σοφόν, ποῖον,

bi genus, aliena remedia adhibebis. Tu enim instituisti me iuuare tanquam rudem aliquem, & nunc primùm ad hæc studia accedentem, verùm hæc mihi iam olim detrita sunt. Proinde remedia tua nihil ad meam solicitudinem faciunt. At hoc, inquit, remedium fuerit: Trita via tutissima est. Mihi verò diuersum, inquam, placebat. Aiunt Annicerin Cyreniacum quendam philosophum se aurigantem Platoni ostentasse ante Academiam, quòd in eadem orbita subinde duceret & reduceret currum, nihil deerrans, vt vestigia tantum vnius perpetui cursus viderentur. Ego contrà studeo tritam viam & vetera pestigia effugere. Verùm difficile est nouam viam relicta vetere excogitare. Ad hæc Thersagoras ait: Placet igitur Passonis consilium? Quod? inquam.

ἔφλω; οὐ γὰρ ἀκήκοα. Πασσωνι τῷ ζωγράφῳ φασὶν ἐπιδοθῆναι γράψαι ἵππον καλινδούμενον, τὸν δὲ γράψαι φέροντα, καὶ πολὺ κρείττονα τὸν ἵππον. ὡς δ' ἔτι γράφοντος ἐπιστῶσα τὸν ἐκδόντα, μέμφεσθαι· μὴ γὰρ τοῦτο προσέταξα. τὸν οὖν Πάσσωνα τοῦ πίνακος τὰ μετέωρα κάτω στρεφόντα, τῷ παιδὶ τῷ γραφεῖ ἐπιδείξαι κελεύσαι, καὶ τὸν ἵππον ἔμπαλιν κείμενον ὀφθῆναι καλινδούμενον. ἐδόκει, ἔφλω, θερμαγόρα, ἂν μίαν οἴκ μι φορᾶς μεμηχανῆσθαι τοσούτων ἐτῶν, ἀπ' οὐκὶ πάσας φορὰς καὶ στρεφαγωγὰς ἐναλλάττοντα, καὶ μετατιθέντα δεδέναι, μὴ τὸ τελευταῖον πάθοιμι τὸ τοῦ Πρωτέως; ποῖον, ἔφη, πάθος; τὸ γενόμενον, ὃ φασιν αὐτὸν γενέσθαι, δρασμὸν ἐξευρίσκοντα τῆς ἀνθρωπίνης ὄψεως, ἐπὶ καταλαλοῦσι πάσας εἰδέας ἂν θηρίων καὶ φυτῶν καὶ στοιχείων, αὖθις αὖ πενία μορφῆς

quam. Non enim audiui. Tum ille. Ferunt quendam cum Passone pactum esse, vt equum pingeret volutantem se. iste currentem pinxit, & circa equum exuscitatum puluerem. Cumque adstaret apud pingentem, ille qui locauerat equum pingendum, & cum pictore expostularet, quia aliud pactus esset: exhibet pictor tabulam puero, & iubet inuertere, ac picturam illi ostendere: ita videbatur equus in tergo iacere, seque volutare. Festiuè, inquam: verùm putas me tot annis non sæpe conatum esse vt materiam verterem? Ego verò multifariam verti ac reuerti, & vereor ne mihi ad extremum accidat idem quod Proteo. Quidnam? ait ille. Hic fertur consumptis omnibus formis quas solebat induere, videlicet bestiarum, plantarum, elementorum, rursus penuria peregrinæ formæ

μορφῆς ἐπεισάκτου, Πρωτέα γενέσθαι. σὺ μὲν, ἔφην, ὑπὲρ τὸν Πρωτέα μηχανᾷ νῦν ἐμοὶ ἀκρόασιν ἀποδιδράσκειν. οὐκ ὦ γαθὲ, ἔφην, τοῦτο. παρέξω γοῦν ἐμαυτὸν ἀκροᾶσθαι, παρεσκευασμένῳ φρονεῖν· τάχα γὰρ, ἄν τι περὶ τοῦ σοῦ κυήματος ἄφρων γενόμενος, καὶ τῆς ἐμῆς ὠδῖνος συμφρονήσας. ὡς οὖν ἐδόκει ταῦτα αὐτῷ, καθίσαντες ἐπὶ τῆς πλησίον κρηπῖδος, ἐγὼ μὲν ἀνεγίνωσκον μάλα γενναῖα ποιήματα. μετὰ δὲ ὥσπερ ἔνθους γενόμενος, ἐπιβύσας τὸ γραμματεῖον, κομίζου τὸν ἀκροατικὸν, ἔφη, μισθὸν, καθάπερ Ἀθήνησιν ἐκκλησιαστικὸν, ἀλλ' ὅπως ἔσῃ μοι χάριν. χάριν μὲν, ἔφην, ἔσομαι, καὶ περὶν, ὅ, τι καὶ λέγεις, εἰδέναι; τί δ' ἔτι, ὅ, τι καὶ λέγεις; Μακεδονικοῖς, ἔπεν, ἐντυχὼν τῆς βασιλικῆς οἰκίας ὑπομνήμασι, καὶ τότε ὑπερκαθεὶς, τὸ

formæ Proteus factus. Tu, inquit ille, magis varias formas excogitas quàm Proteus, vt effugias meam recitationem. Ego verò, inquam, libenter præbebo me auditorem, & eijciam curam excogitandæ orationis ex animo. Forsan enim, cum lecto poëmate desines partum tuum curare, me quoque parturientem adiuuabis. Itaque cùm perfecissem tandem, sedimus in proximo saxo. Hic ego audio recitantem egregium poëma. At inter legendum repentè velut furore percitus, clauso libro: Aufer, inquit, mercedem huius auscultationis, sicut Athenis sportulæ dabantur in conciones ac iudicijs. Sed vide etiam atq; etiam, vt gratiam mihi habeas. Egóne, inquã, gratiam habeam, cùm nondum intelligam quid dicas? Verùm quid est quod promitis? Incidi, ait ille, in domesticos cõmentarios regũ Macedoniæ, quæ res incredibilẽ

τὸ βιβλίον οὐ κατὰ πάντον γον ἐκτησάμην, καὶ νῦν ὑπεμνήσθην ἔχων οἰκαδε. γέγραπται δ' ἄμα τε τῶν Αντιπάτρῳ πραχθέντων ἐπὶ τῆς οἰκίας, καὶ περὶ Δημοσθένους ἅ μοι δοκεῖς οὐκ ἂν παρέργως ἀκοῦσαι. καὶ μήν, ἔφην, ἤδη γέ σοι τῶν ἀναγνιζομένων χάρις, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἐπῶν. ἐγὼ μὲν οὖν οὐκ ἀπολείψομαί σου, πρὶν ἢ τὴν ὑπόσχεσιν ἔργον σοι γενέσθαι. σὺ δ' εἰσίακας μὲν μεγαλοπρεπῶς τὴν Ομήρου γενέθλιον, ἔοικας δ' εἰσάσειν αὐτὸς καὶ τὴν Δημοσθένους. ὡς οὖν ἀνέγνω τὰ λοιπὰ τοῦ γραμματέου, διατρίψαντες ὀλίγον, ὅσον ἀποδοῦναι τῷ ποιήματι τοὺς δικαίους ἐπαίνους, ἤειμεν εἰς τοῦ Θερσαγόρου, καὶ μόλις μέν, ἐπιτυγχάνει δ' τῷ βιβλίῳ, κἀγὼ λαβὼν τότε μὲν, ἀπηλλαττόμην. ἐντυχὼν δ' οὕτω τὴν γνώμην διετίθην, ὡς οὐδέν τι παρεκτρέψας, ἀλλ' ἐπ' αὐτῶν ὀνομάτων τε καὶ ῥημάτων ὑμῖν ἀναλέξομαι.

ὀδ

mihi lætitiam attulit: quare librum illum non sine magno negocio mihi comparaui. huius mihi iam venit in mentem. Continet autem cùm reliquam interiorem Antipatri vitam, tum etiam quædam de Demosthene, quæ cupidè lectturus videris. Ego verò iam, inquam, referro gratiam pro euangelio. dabo tibi operam reliquos versus recitanti, neque dimittam donec promissum præstiteris. Nam vt Homeri encomio magnificè me delectasti, ita delectaberis hauddubiè & Demosthenis encomio. Postquam igitur perlegit reliquos versus, paulisper ibi commorati sumus, donec pro poëmate debitas laudes rependerem. Deinde ad ædes Thersagoræ imus. ibi vix tandem reperit librum, sed reperit tamen: quem ego accipiens domum redij. & cùm legissem, decreui nihil mutare, sed totam historiam vobis ad verbum recitare.

Non

ἐδὲ γὰρ τῶν Ασκληπιῶ μεῖόν τι γίγνεσθαι τῆς τιμῆς, εἰ μὴ τῶν προσιόντων αὐτῶ ποιησάντων ἄσματα, τὰ Αλισοδήμου τοῦ Τροιζηνίου, καὶ Σοφοκλέους ᾄδεσθαι. καὶ τῶν Διονύσῳ τὸ μὴ ποιεῖν καινὴν ποιεῖν, κωμῳδίας ἢ τραγῳδίας, ἐκλελειπται· τὰ δ' ἑτέροις σπουδαζόμενα, τοῖς νῦν ἐς μέσον ἐν καιρῶ κομίζουσι χάριν ὀνειδίζω φέρει, τῶν θεὸν δοκεῖν τετιμηκόσι τὸ μὴ ὄν βιβλίον τοῦτο, ἔστι δ' τῶν ὑπομνημάτων τὸ προσῆκον ἡμῖν μέρος. τὸ δὲ δρᾶμα τῆς βιβλίου φησίν, Αντιπάτρῳ μεμηνύσθαι παρόντα τὸν Αρχίαν. ὁ δ' Αρχίας, εἴ τις ἄρα τῆς νεωτέρων ἀγνοεῖ, τὸς φυγάδας ἐπέτακτο συλλαμβάνειν. ἐπέπλετο δ' αὐτῶ, καὶ Δημοσθένει ἀφ' Καλαυρείας πεῖσαι μᾶλλον, ἢ βιάσασθαι πρὸς τὸν Αντίπατρον ἥκειν. καὶ δὴ καὶ μετέωρος ὁ Αντίπατρος ἐπὶ ταύτης τῆς ἐλπίδος, τὸν Δημοσθένη ἀεὶ προσδοκῶν. ὡς δ' ἤκουσεν ἀφ' Καλαυρείας ἥκοντα

Non enim minor honos habetur Aesculapio, cùm Alisodemi, & Sophoclis versus ei decantantur, si desit nouum poëma sacrificantibus. Et Baccho iam olim desijt mos noua poëmata faciendi: sed alijs composita non minorem gratiam merentur his, qui ea tempestiuè proferunt ad Bacchum celebrandum. Liber autem hæc continebat (licet enim mihi interdum addere commentarium.) Narratio autem libri erit. Sic igitur ait, Antipatro indicatum esse, quòd adesset Archias. Verùm si quis adolescentium hoc ignorat, Archias fuit is, cui Rex mandauerat exules capere. Habebat autem & de Demosthene mandatum, vt nulla vi adhibita persuaderet ei, vt ex Calauria discedens, ad Antipatrum veniret, Porrò Antipater in tantam spem erectus, anxiè expectabat Demosthenis aduentum. Quare cùm audiuisset Archiam ex Calauria

ἄκουσα τὸν Ἀρχίαν, ἀνθὺς ὡς εἶχεν, ἐκέλευσεν εἴσω καλεῖν. ἐπὶ δὲ εἰσῆλθεν, αὐτὸ φράσει τὰ λοιπὰ τὸ βιβλίον. χαῖρε, ὦ Ἀντίπατρε. τί δ' ὁ μέλλω χαίρειν, εἰ Δημοσθένη ἄγαγον. ὡς ἐλεύσομαι, ὑλείαν γὰρ νομίζω τῶν Δημοσθένους λαφύρων. ἀπέλπίδος γε μὴν ἔσφηλας, ὦ Ἀρχία. τί γὰρ τῶν ὀστῶν καὶ τῆς ὑλείας, Δημοσθένη οὐκ ἔχοντι; τὴν γὰρ ψυχὴν αὐτοῦ, ὦ βασιλεῦ, πρὸς βίαν κατέχειν ἀδυνάτων, οὐ Βοιωτίας οὐδὲ ἔνθά τι παρ' ἐμοῦ λαβόντος. ἡμεῖς δὲ θᾶττον ἂν τὸ Βυζαντίων τεῖχος ἑλοιμεν μηχανᾶς, ἢ Δημοσθένη χρυσίῳ. ἐγὼ δέ, ὦ Παρμένων, ἔφη, εἰ μέν τις Ἀθηναῖος ὤν, ἐν Ἀθήναις λέγων, ἐμὲ ἢ πατρίδα τιμᾷ, τούτῳ ἀργύριον μὲν προείμην ἄν, φιλίαν δὲ οὐκ ἄν. εἰ δέ τις ὑπὲρ ἢ πατρίδος ἐμὲ μισεῖ, τούτῳ προσπολεμῶ μὴ, ὡς ἀκροπόλει καὶ τάφρῳ. θαυμά-

venire, moxiussit eum intrò vocari. Postquam ingressus est, sed ipse liber narret ista. ARCH. Salue Antipater. ANT. Quid ni saluus sim, siquidem Demosthenem adducis? ARC. Adduco, vt potui. nam vrnam adueho, in qua sunt exuuiæ Demosthenis. ANT. Magna de spe deiectus sum. quid enim mihi cum vrna & ossibus, si non contigit Demosthenes? ARC. Non fuit possibile, Rex, viuum in hostium potestatem redigere. ANT. Cur non in Bœotia aut hîc accepistis aurum ad eum corrumpendum? ARCH. Nos verò citiùs Byzantium vi aut machinis, quàm Demosthenem auro expugnaremus. ANTIP. Ego, Parmenio. si quis Atheniensis in consilijs Reipubl. pluris facit me, quàm patriam, huic argentum offerre soleo, amicitiam non offero. Si quis autem propter patriam mihi inimicus est, aduersus hunc bellum gero, vt aduersus arcem, mœnia, portus, fossam.

Admiror

θαυμάζω δὲ τῆς ἀρετῆς, καὶ μακαρίζω γε τοῦ κλήματος τὴν πόλιν, καὶ τοὺς μὴ ἔξω τῆς χρείας γιγνόμενος, κἄλις· ἂν προσαποτίσωμι· τὸν δὲ βουλόμενον ἂν ἐνταῦθα παρ' ἡμῖν τυχεῖν γιγνόμενον μᾶλλον, καὶ τὴν Ἰλλυριῶν ἵππον καὶ Τριβαλλῶν, καὶ πᾶν τὸ μισθοφορικὸν τῆς ὁπλων βίας, τὴν τοῦ λόγου παιδὼ, καὶ τὸ τῆς γνώμης ἐμβριθὲς οὐδαμῇ τιθεὶς δεύτερον. πρὸς Παρμενίωνα μὴ ταῦτα, τοιούτους δὲ τινας καὶ πολλοὺς ἐμοὶ λόγους ἐποιήσατο. τῶν γὰρ μετὰ Διοπείθους Ἀθήνηθεν ἀπεσταλμένων. ἐγὼ μὲν ἔχον δὲ φροντίδος· ὁ δ' εὖ μάλα γελάσας, ἔφη. σὺ δ' Ἀττικὸν στρατηγὸν ἢ στρατιώτην δεδοικας ἡμῖν; ἀλλ' μὴν τριήρεις καὶ ὁ Πειραιεὺς καὶ τὰ νεώρια. λῆρος ἔμοιγε καὶ φλύαρος. τί δ' ἂν ἄνθρωποι πράξειαν, Διονυσιάζοντες ἐν περιανομίαις καταλῶν πόν καὶ χορεῖς; εἰ μὴ Δημοσθένης εἷς ἐν Ἀθηναίοις ἐγένετο, ῥᾴον ἂν εἴχομεν τὴν πόλιν, ἢ Θηβαῖοι καὶ Θεσσαλοὶ ἀπατοῦντες, βιαζόμενοι, φθονοῦντες,

Admiror autem virtutem, & vrbem beatam esse duco, cui talis ciuis contigit. At proditores, cùm eorum opera non indigeo ampliùs, perdere cupio. Illum autem incorruptum ciuem malim apud me habere, quàm equitatum Illyricorum & Triballorum, aut quicquid est mercenariorum militum. Nec postpono his eloquentiam ac prudentiam talis viri. Cùm hæc ad Parmenionem dixisset, rursus mecum loqui cœpit. Ego enim, inquam, curaui diligenter eos, qui cum Diopithe Athenas missi sunt. Ille verò sciè admodum ridens: Tu verò, inquit, nobis ab Athenienſi duce aut milite metuis? Triremes, Piræeus, porcus, nugæ sunt. Quid enim facerent homines in spectaculis, ludis, conuiuijs vitam omnem consumentes? Si vnus Demosthenes non fuisset Athenis, faciliùs potiti essemus vrbe, q̃ Thebis, aut Thessalia, dolo, vi, opprimentes,

νοῦσιν, ὠνούμενοι. νῦν δὲ εἷς ἐκεῖνος ἐγρήγορε, καὶ πᾶσι τοῖς καιροῖς ἐφέστηκε, καὶ τοῦς ἡμετέρους ὁρμὰς ἐπαπολουθεῖ, καὶ τοῖς στρατηγήμασιν ἀντιπαρατάττεται, λανθάνομεν δὲ αὐτὸν οὐ τεχνάζοντες, οὐκ ἐπιχειροῦντες, οὐ βουλευόμενοι. καὶ καθάπαξ κώλυμά τι καὶ πρόβολος ἡμῖν ἄνθρωπός ἐστι, μὴ πάντ' ἔχειν ἐξ ἐπιδρομῆς, τὸ γέ τοι κατ' αὐτὸν, οὐκ Αμφίπολιν εἴλομεν, οὐκ Ολυνθον, οὐ Φωκέας καὶ Πύλον ἔσχομεν, οὐχὶ Χερρόνησον καὶ τῶν περὶ τὸν Ελλήσποντον κεκρατήκαμεν. ἀλλ' ἀνίστησι μὲν ἀκοντας, οἷον ἐκ μανδραγόρου καθεύδοντας, τοὺς αὐτοῦ πολίτας, ὥσπερ τομῇ τινι, καὶ καύσει τῆς ῥαθυμίας, τῇ παρρησίᾳ χρώμενος, ὀλίγον τοῦ πρὸς κέρδος φροντίσας. μετατίθησι δὲ τῶν χρημάτων τοὺς πόρους, ἀφ' τῶν θεάτρων ἐπὶ τὰ στρατόπεδα· σωτίθησι δὲ τὸ ναυτικὸν νόμοις τριηραρχικοῖς, ἐκ τῆς ἀταξίας μονονοῦ τελέως διεφθαρμένον. ἐγείρει δ' ἐρρίμμένον

mentes, & corumpentes: verùm vnus ille vigilat, in omnes intentus occasiones, & nostros obseruat impetus, & instructus est aduersus nostra consilia. Nunquam fallere, neque insidiando, neque agendo, neque consulendo possumus. Hic velut murus est, aut scopulus, obsistens què minùs omnia primo impetu capiamus. Nã quantum in ipso fuit, non potuissemus Amphipoli, non Olyntho, non Phocensibus, non Pylo, non Cherroneso, non ora Hellespontiпотiri. Ille inuitos incitat, & tanquam Y mandragora sopitos expergefacit, ac velut secans & vrens castigat ignauiam summa libertate, nihil ad gratiam dicens. Publicas pecunias, quæ anteà dissipabantur in ludis, confert in stipendium, conscribit classem, quæ penè perierat confusione veterum tributorum. Et vrbem, quæ iam nihil generosum

νον ἤδη χρόνου πρὸς τὴν δραχμὴν καὶ τὸ τριώβολον, τὸ τῆς πόλεως ἀξίωμα, πάλαι τούτους καταικλιμένους, εἰς ζῆν προγόνους ἐπανάγων. καὶ τὸν ζῆλον τῶν Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι κατεργασμένων σωίσησι ἐπὶ συμμαχίας, καὶ συντάξεις Ἑλληνικάς. τοῦτον ὁ λαθεῖν ὄντ', οὐ φρυακίσαι, οὐ πείσθαι δ' οὐ μᾶλλον, ἢ τὸν Ἀρεσείδην ἐκεῖνον ὁ Περσῶν βασιλεὺς ἐπείσε; τοῦτον οὖν, ὦ Ἀντίπατρε, χρὴ δεδιέναι μᾶλλον, ἢ πάσας τριήρεις, καὶ πάντας ἀρτόλους. ὃ γὰρ Ἀθηναίοις τοῖς πάλαι Θεμιστοκλῆς καὶ Περικλῆς ἐγένετο, τούτοις νῦν ὁ Δημοσθένης ἐφάμιλλος, Θεμιστοκλεῖ μὲν τὴν σωίσειν, Περικλεῖ δὲ τὸ φρόνημα. ἐκτήσατο γοῦν αὐτοῖς ἀκέραν Εὔβοιαν, Μέγαρα, τὰ περὶ τὸν Ἑλλήσποντον, τὴν Βοιωτίαν. καὶ καλῶς γε, ἔφη. ποιοῦσιν Ἀθηναῖοι Χάρητα μὲν καὶ Διοπείθην καὶ Πρόξενον, καὶ τοιούτους τινὰς ἀρετὴν κεκτημένους στρατηγεῖν, Δημο-

rosum cogitabat, tantùm sportulas & sesquidenarios captabat, restituit in pristinam dignitatem: & excitauit fractos & abiectos ciues ad imitationem gloriæ maiorum & rerum ad Marathonem & Salaminem gestarum. Et Græcos inter se societate & fœderibus deuinxit. Hic non potest falli, non arte decipi: corrumpi verò non magis potest, quàm Aristides à rege Persarũ corrumpi potuit. Hunc igitur, Antipater, magis formidare oportuit, quàm omnes triremes, & vniuersam classem. Quod enim apud veteres Athenienses Themistocles & Pericles fuerunt, id nunc est istis Demosthenes, prudentia par Themistocli, A magnitudine animi Pericli. Itaque redegit in ipsorum potestatem Eubœam, Megara, oram Hellesponti, Bœotiam. Et feliciter accidit, quòd Athenienses Charetem, Diopithen, & Proxenũ, & similes quosdã præficiunt exercitui: Demosthenem

θένλω δὲ ἔσω κατέχουσιν ἐπὶ τοῦ βήματος. ὡς εἰ τοῦτον τὸν ἄνθρωπον ὅπλων ἀπείρηκαν καὶ νεῶν, καὶ στρατοπέδων καὶ καρῶν καὶ χρημάτων κύριον, ὀκνῶ μὴ περὶ τῆς Μακεδονίας ἤδη κατέσησί μοι τὸν κόγον, ὃς καὶ νῦν ἀφ' ψηφισμάτων ἀνταγωνιζόμενος ἡμῖν, πανταχῇ συμπεριέχει, καταλαμβάνει, πόρους ἐνείσκει, κλῳάμων συλλέγει. τί δ' οὐ ζῶντα κατεκόψατε; κατεκόψαμεν. κατὰ τὴν ὁδὸν οὖν τέθνηκεν, οὐκ, ἀλλ' οὔπω κῶ, ἐν Καλαυρείᾳ. τάχα τῆς ὑμετέρας γέγονεν ἔργον ὀκνωρείας, οὐ θεραπεύοντων τὸν ἄνθρωπον; ἀλλ' οὐδ', ὑφ' ἡμῖν ἐγένετο. τί φῆς; αἰνίγματα λέγεις, ὦ Ἀρχία, ζῶντα λαβόντων οὐκ ἔχετε; οὐ γὰρ ἐπέπεσον τὴν γε πρώτην μὴ βιάζεσθαι; καί τοι πλέον ἂν δὲ βιασαμένοις οὐδὲν κῶ. καὶ γὰρ οὖν ἐμετήσαμεν. οὐκ εὖν ὑμεῖς οὐδὲ μετήσαντο, ἴσως οὖν ἐν τῆς ὑμετέρας τέθνηκε βίας. ἡμεῖς μὲν αὐτὸν

mosthenem verò domi retinent in suggestu. Quòd si hic in potestate haberet arma, naues, exercitus, occasiones rei benè gerendæ, & pecuniam, vererer ne de Macedonia iam periclitaremur. Nunc enim decretis tantùm pugnans, nos vndique adoritur, occupat, conficit pecuniam, exercitus. Sed cur non comprehendistis viuum? ARCH. Cepimus viuum. ANT. Num in itinere extinctus est? ARCH. Non: sed in Calauria, vbi erat. ANT. Forsan hoc accidit negligentiâ nostrâ, quia non benè tractástis hominem. ARCH. Imò non fuit in potestate nostra. ANT. Quid ais? mera sunt ænigmata quæ dicis. viuum cepistis: nec tamen fuit in potestate vestra. Non mandásti initiò, ne quis ei vim afferret? ARC. Nihil profuit quòd nemo ei vim attulit. hoc enim curæ nobis fuit. ANT. Nõ accidit igitur vestrâ negligentiâ, sed fortasse vos ipsi interfecistis eum. ARC. Non interfe-

οὐκ ἀπεκτείναμεν, βιάζεσθαι δ' αὐτὸν μὲν πείθοντες ἀνάγκαιον ἦν. σοὶ δ', ὦ βασιλεῦ, τί τὸ πλεῖον, εἰ ζῶν ἀφίκετο, πάντως οὐδὲν ἂν αὐτὸν, εἰ ἀπέκτειναν. δυφήμει, ὦ Ἀρχία. δοκεῖς μοι μὴ σωνοηκέναι, μήθ' ὅς τις ὁ Δημοσθένης, μήτε τῶν ἐμῶν γνώμων· ἀλλὰ νομίζειν ὅμοιον ἄνδρα Δημοσθένην εὑρεῖν, καὶ τούτους ζητεῖν τοὺς καλῶς ἀπολωλότας, Ἱμεραῖον τὸν Φαλαρίδα, καὶ τὸν Μαραθώνιον Αἰσχίνικον, καὶ τὸν ἐκ Παραλίας Εὐκράτη, τῶν ῥαγδαίων ῥευμάτων οὐδὲν διαφέροντας, ἀνθρώπους ταπεινοὺς, ἀφορμῇ πεσκάρων θορύβων ἐπιπολάσαντας, καὶ πῶς μικρὰν ταραχῆς ἐλπίδα θρασέως ἐξανασάντας, ἅτα τήξαντας ἐκ εἰς μακρὰν, δίκην τῶν δεινῶν πνευμάτων, καὶ τὸν ἄπιστον Ὑπερείδην, καὶ τὸν ἄφρονα δημοκόλακα, ἢ ἐδὲν ἀχρεῖον νομίσαντα, κολακείᾳ τῶ πλήθους συκοφαν-

interfecimus: neque opus erat ei vim afferre, cùm verbis impetraremus vt imperata faceret. Quid autem prodesset, si viuum adduxissemus? Quid faceres de eo aliud, quàm quòd occideres? ANTIP. Diij meliora, Archia. non satis animaduertisti, aut qualis vir fuerit Demosthenes, aut quod meum sit de his iudicium: sed putas perinde esse Demosthenem inuenire, & hos proditores, qui malè perierunt, Himeræum, Aristonicum, Eucratem, qui nihil differunt à fluctibus, qui perpetuò huc atque illuc agitantur, homines sordidi, qui per occasionem subitò in tumultibus inclarescunt, & ad leuem spem motus alicuius valdè insolentes ac superbi fiunt: verùm breui tanquã vespertini flatus metu perterriti diffugiunt. Num similem putas Demosthenem improbo Hyperidi, perfido assentatori vulgi? quem non puduit iniquo iudicio Demosthenem, vt gratiam apud vulgus iniret, circumuenire:

συκοφαντῆσαι Δημοσθένει, οὐδ' αὐτὸν εἰς ταῦτα παρασχεῖν διάκονον, ἐφ' οἷς αὐτοῖ μετεγνώκεσαν, οἷς ἐχαρίζετο. μετ' ὀ πολὺ γοῦν τοῖς συκοφαντίας καμπτέτεραν, ἢ κατ' Αλκιβιάδειν, αὐτῷ πλὴν κάθοδον ἀκηκόαμεν γενέσθαι· ὃν δὲ οὐκ ἔμελεν, οὐδ' ἐπεσχύνετο, κατὰ τῶν ποτὲ φιλτάτων τῇ γλώττῃ χρώμενον, λῆν ἐχεῖν δὴ που τῆς ἀγνωμοσύνης ἐκτιμεῖν. τί δ' ἂν ἐχθρῶν ἡμῖν ἔχθιστον ὁ Δημοσθένης; οὐχ' ὅτω μέλοι τρόπου πίστως φίλων, πᾶν ἄδολον καὶ βέβαιον ἤθεν ἡγουμένῳ. Τὰ γὰρ τοι καλὰ, καὶ παρ' ἐχθροῖς καλὰ, καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς παν[αχοῦ τίμιον. οὐδ' ἂν κίνων ἐγὼ Ξέρξου, τοῦ Βουλιν καὶ Σπέρχιν τοὺς Λακεδαιμονίους θαυμάσαν[τα, καὶ ἐπέῃνα παρὸν ἀφῆτα. ἀλλ' ἃ δή τινα πάντων, καὶ Δημοσθένει, αὐτός τι δὶς Αθλήσειν, ἢ καὶ μὴ κατὰ πολλὴν σχολὴν συγγνόμενον, καὶ παρὰ τ' ἄλλων ἀναπυθανόμενον

cumuenire: & assentari multitudine ea in re cuius statim illos pœnituit? Etenim non multò pòst hanc calumniam, contigit ei reditus clarior reditu Alcibiadis. Istum autem nihil puduit lingua incessere homines quondam amicissimos, quam conueniebat ei propter ingratitudinem præcidere. AR. Quid audio? non oderas Demosthenem maximè omnium hostium? AN. Non, siquidem rationem habeam morum & fidei eius, & amem vbique integritatem & constantiam. Nam honestæ res etiam apud hostes honestæ ducendæ sunt, & virtus vbique digna laude est. Neque velim esse deterior quàm Xerxes, qui Bulidi & Sperchidi Lacedæmonijs pepercit propter admirationem virtutis eorum, cùm posset eos occidere. Ego verò, si quem alium, Demosthenem maximè admiratus sum, tum quia bis cum eo Athenis congressus sum: tũ quia eius laudes ex alijs cognoui.

Neque

ῥῶν ἔκ τε τῶν πολιτευμάτων αὐτῶν εἶχον θαυμάσας, οὐχ ὡς ἄν νομίσαι τις, τῆς τῶν λόγων δεινότητος, εἰ καὶ μηδὲν μὴν ὁ Πύθων πρὸς αὐτὸν, οἱ δ' Ἀττικοὶ ῥήτορες, παιδιᾷ, παραβάλλειν ὧν τούτων κρότῳ καὶ τόνῳ, καὶ λέξεων εὐρυθμίᾳ, καὶ τῶν τῶν δεινοῖν περιγραφῶν, καὶ σπουδαίας ἀποδείξεων, καὶ ὧν σπουακτικῶν γε καὶ κρουστικῶν. μετεγνοοῦμεν γοῦν, ὅτι τὸν Ἕλληνας Ἀθήναζε συνηγάγομεν, ὡς ἐπιξόντες τοὺς Ἀθηναίους, Πύθωνι, καὶ τοῖς Πύθωνος ἐπαγγέλμασι πιστευσόντες· ἔπειτα Δημοσθένει, καὶ τοῖν Δημοσθένους ἐλέγχοις πιστεύσοντες. ἀλλ' ἡμῖν ἀπρόσιτος ἡ δεινότης αὐτοῦ τοῦ λόγου. ἐγὼ δὲ τούτῳ μὲν δεινότατον εἶναι φημι, ἐν χώρᾳ τιθεὶς ὀργάνου· Δημοσθένει δ' αὐτὸν ὑπερηγάμην τοῦ τε φρονήματος καὶ τῆς σπουδῆς, ἀκλινῆ τὴν ψυχὴν ἐπ' ὀρθῆς ἐν ἅπασαι φυλάττοντα πρὸς κινδύνοις τύχης, καὶ πρὸς μηδὲν

Neque verò tantùm propter eloquentiam (vt arbitretur aliquis) magnifeci eum: quanquam Python ad hunc collatus, nullus erat, & Attici oratores ludus erant cum isto congressi: tantùm vincebar actione, sono, compositione, sententiarum lummibus, densis argumentis, conciliandis & impellendis animis. Itaque valde pœnituit nos consilij, cùm Græcos Athenas conuocassemus, vt Athenienses obiurgaremus, freti promissis Pythonis. Sumus enim circumuenti Demosthenis argumentis, qui erat insuperabilis in dicendo. Sed hanc eloquentiæ laudem non duco in illo summam fuisse (erat enim organi vice) sed magis admiratus sum eum propter magnitudinem animi & consilij, & constantiæ quam in periculosissimis tempestatibus retinebat, nunquam cedens

δὴν τῶν λεγόντων ἐνδιαλύο-
ντα. καὶ Φίλιππον δὲ τῷ
ἐμοὶ γνώμῃ ἔχοντα περὶ
τοῦ ἀνδρὸς ἐπιστάμην· οὕ-
τος μέν γε, δημηγορίας
ἐξαγριωθείσης Αθήνηθέν πο-
τε καθαπτομένης τοῦ Φι-
λίππου, καὶ Παρμενίων
ἠγανακτηκότος, καί τι
καὶ σκωπτικὸν εἰς τὸν Δη-
μοσθένην ἐπεπόντος, ὦ Παρ-
μενίων, ἔφη, δίκαιος ὁ Δη-
μοσθένης παρρησίας τυ-
χάνειν. μόνος γέ τοι τῶν
ἀφ' τῆς Ελλάδος δημα-
γωγῶν οὐδαμοῦ τοῖς ἀρ-
λογισμοῖς ἐγγιγράπται τῶν
ἐμῶν ἀναλωμάτων, καί
τοι μᾶλλον ἠδουλόμην, ἢ
γραμματίοις πρικείτας ἐ-
μαυτὸν ἐπιστεύκεν. νῦν
δ' ἐκείνων, μὴ ἕκας
ἀγγιγράπται, χρυσίον, ξύ-
λα, πόρους, βρίμματα,
γνῶ· ὁ δὲ ἐπιμήκης σόλους
ἀρπίμπει, σωτάλια δυ-
νάμεις, ἀντιμεθίσταται.
τοιαῦτα καὶ τότε καὶ πολ-
λάκις πρός με Φίλιππος
περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἔλεγεν, ἐν
τῶν παρὰ τῆς τύχης χρηστῶν

dens aduersis rebus. Ac me-
mini Philippum de illo
sic sentire, qui cùm affer-
retur quædam concio in
qua Demosthenes in Phi-
lippum inuectus erat, & Parmenio vehementer sto-
macharetur, & Demosthe-
ni conuiciaretur: Hic vir, inquit, dignus est quem li-
berè loqui sinamus. Nam huic vni omnium Gra-
ciæ oratorum nihil fer-
tur expensum in meis ra-
tionibus, cùm quidem ego
malim ei confidere, quàm
noualibus scribis. nullus
est autem istorum, cui
non inuenias in meis ra-
tionibus perscriptum esse
aurum, ligna, reditus, a-
gros: at Demosthenes clas-
ses armat, comparat exer-
citus, & subinde reparat.
Talia dicebat ad me Phi-
lippus tunc & sæpe aliàs
de hoc viro: & in quadam
felicitatis suæ parte nume-
rabat, quòd Demosthenem
non
τιθήμης, τὸ μὴ στρατηγεῖν
τῶν

τὸν Δημοσθένη, οὔ γε καὶ τοὺς λόγους, ὥσπερ λειοὺς ἢ καταπέλτας, Ἀθήνηθεν ὡρμωμένους, δεισέαν αὐτοῦ, καὶ καταράσθαι τὰ βουλεύματα. περὶ μὲν γὰρ Χαρωνείας οὐδὲ μετὰ τὴν νίκην ἐπαύετο πρὸς ἡμᾶς λέγων, εἰς ὅσον ἄνθρωπος ἡμᾶς κινδυνεύειν κατέστησε. μὴ γὰρ ἀπαρ' ἐλπίδα, καὶ λαμπρὸν στρατηγῶν, καὶ στρατιωτῶν ἀταξίαν, καὶ τῇ παραδόξῳ ῥοπῇ τῆς τύχης τῇ πολλὰ πολλάκις ἡμῖν συνεργασμένῃ, κεκρατήκαμεν· ἀλλ' ἐπὶ μιᾶς γε ταύτης ἡμέρας, τὸν περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ψυχῆς κίνδυνον ἐπέστησέ μοι, τὰς ἀείστας πόλεις εἰς ἓν συναγαγὼν, καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλληνικὴν δύναμιν ἀθροίσας, Ἀθηναίους ἅμα καὶ Θηβαίους, Βοιωτός τε τοὺς ἄλλους, καὶ Κορινθίους, Εὐβοέας τε καὶ Μεγαρέας, καὶ τὰ κράτιστα τῆς Ἑλλάδος ἀγωνιζομένην καταναγκάσας. καὶ μέχρι ἔσω μὲν τῆς Ἀττικῆς ἐπιτρέψας παρελθεῖν. τοιοῦτοί τινες ἦσαν αὐτῷ

non esset commissa summa imperij apud exercitum, cùm omnia sua consilia perturbarentur illius orationibus, quæ ex Athenis velut arieres vel catapultæ mittebantur. De pugna ad Chæroneam facta, nec post victoriam desiit prædicare quantum hic vir creasset periculum ipsi. Nisi enim præter spem, inquit, propter Ducum insciticiam, & aciem malè instructam, & insperatam fortunam, quæ multa nobis conficere solet, vicissemus, vno die non modò regnum, sed & vitam meam in discrimen adduxerat. Coniunxerat potentissimas vrbes, coëgerat omnes vires Græciæ, Athenienses, Thebanos, Bœotios, Corinthios, Eubœenses, Megarenses: & effecit, vt periculum simul omnes ciuitates subirent, & mihi transitum in Atticam interclusit. Tales erant huius

συνεχῆς περὶ Δημοσθένους οἱ λόγοι, καὶ πρός γε τὸς λέγοντας, ὡς μέγαν ἔχοι τὸν Αθηναίων δῆμον ἀνταγωνιεῖν· ἐμοὶ Δημοσθένης μόνος, ἔφη, ἀνταγωνιστής. Αθηναῖοι δὲ Δημοσθένην οὐκ ἔχοντες, Αἰνιᾶνές εἰσι καὶ Θεσσαλοί. καὶ πρέσβεις ὁπότε πέμποι, τῶν μὲν ἄλλων ῥητόρων εἴ τινας ἢ τῶν Αθηναίων πόλις ἀναπόστολοι, τῇ προθυμίᾳ ῥᾴστα τὴν νικᾶν, τοῦ Δημοσθένους δ' ἐπιστάντος, μάτην, ἔφη, ἂν προθυμούσαμεν. οὐ γὰρ δεῖ κατὰ τῶν Δημοσθένους λόγων ἐγείραι τρόπαιον. ταῦτα ὁ Φίλιππος. καὶ μέν τοι καὶ πάντως ἔλαττον ἂν ἔχοντος, εἰ λάβοιμεν τοιοῦτον ἄνδρα, πρὸς Διός, Ἀρχία, τί ποτε νομίζεις; βοῦν ἂν ἐπὶ σφαγὴν ἤγομεν, ἢ πολὺ μᾶλλον ἂν σύμβουλον περὶ τῶν Ελληνικῶν πραγμάτων, καὶ τῆς ἀρχῆς πάσης ἐποιούμεθα; φύσει μὲν γὰρ αὐτῷ, καὶ κατ' ἀρχὰς πεσεῖν πόθεν ἐξ αὐτῶν τῶν πολιτευμάτων,

de Demosthene sermones perpetuò. & cùm diceretur ad eum quòd magnum antagonistem haberet populum Athenienſem, respondebat, se vnum habere antagonistem Demosthenem. Nam quod absque Demosthene sit, Athenienses similes esse Aenianensium & Thessalorum. Et quando legatos ad vrbes mittebat, si quos alios miserant Athenienses, facilè vincebat ipse: sed Demosthene præsente, frustra, inquit, se legatos mittere. Non enim possunt contra Demosthenis eloquentiam erigere trophæum. Sic Philippus dicebat. Itaque ego, qui quidem longè inferior sum Philippo, si cepissem talem virum, num velut bouem ad cædem abducerem, an verò potius in consilium de toto regno Græciæ constituendo adhiberem? Nam initiò naturâ ei bene affectus fui, propter res eius gestas, ac magis

ἔτι δὲ μᾶλλον Ἀριστοτέλης μάρτυς, πρός τ' οὖν τὸν Ἀλέξανδρον καὶ πρὸς ὑμᾶς γε ἄγων, οὐδὲν ἐπαύετο. τοσούτων ὄντων αὐτῷ τῶν παραπροιτηπότων, μηδένα οὕτω πώποτε θαυμάσαι, μεγέθους τε φύσεως, καὶ τῆς περὶ τὴν ἄσκησιν ἐγκρατείας, καὶ βάρους καὶ τάχους, καὶ παῤῥησίας καὶ καρτερίας. ὑμᾶς δὲ, ἔφη, δεινοῦσθαι, ὡς ὑπὲρ Εὐβούλου καὶ Φρυνώνος καὶ Φιλοκράτους, καὶ πειρᾶσθαι δώροις καὶ τούτοις ἀναπείθειν ἄνθρωπον, καὶ τὴν πατρῴαν οὐσίαν εἰς Ἀθηναίους, ἰδίᾳ τε τοῖς δεηθεῖσι, καὶ δημοσίᾳ τῇ πόλει κατηναλωκότα. ἡμαρτάνουτοῦ δὲ φοβεῖσθαι οἴεσθε, πάλαι βεβουλευμένον τὴν ψυχὴν ὑποθεῖναι τοῖς τῆς πατρίδος ἀδίκοις τύχαις. καὶ καθαπτομένου τῶν πραττομένων ὑμῖν, ἀγανακτᾶτε. ὅδε οὐδὲ τὸν Ἀθηναίων δῆμον ὑποπτεύεται. λέληθεν ὑμᾶς, ἔφη, τὴν μὲν τῆς πατρίδος εὐνοίᾳ πολιτευόμενος,

ac magis propter B Aristotelis testimonium, qui solebat eum sæpe C ad Alexandrum & ad nos ducere. Et cùm tot essent qui ad eum venire consueuerant, neminem sic admirabatur, propter magnitudinem ingenij, temperantiam, grauitatem, arcum, libertatem & tolerantiam. Vos, inquit Aristoteles, similem putatis esse Demosthenem Eubulo, Phrynoni, & Philocrati: & conanimi hunc quoque pecunia corrumpere, qui vniuersum patrimonium in Athenienses priuatim & publicè contulit: & quia nihil proficitis pecunia, minas abhibetis, cùm iste nihil dubitet pro patria mortem oppetere. Et si quid in vobis reprehendit, ægrè fertis: at ille ne populum quidē metuit. Non videtis eum amore patriæ Rempubl. gerere, ac ducere hanc administrationem tanquam

αὐτὸς δὲ τὴν πολιτείαν γυμνάσιον

φάσιον φιλοσοφίας τεθέμενος. τὰ δικαῖα, ὦ Αρχία, ὑπερεπιθύμουν, καὶ ὡς συγγενόμενος. τοῦ δὲ γνώμην, οὗ ἕνεκα περὶ τῶν παρόντων, ἀκοῦσαι λέγοντα, καὶ τῶν ἀεὶ παραπεπλωκότων ἡμῖν λοιπάκων, ἐ ἐλεόμην ἀρετὰς, ἁπλοῦ τινος ἐξ ἐλευθέρας γνώμης ἀκοῦσαι λόγου, καὶ φιλαλήθους συμβολῆς μεταλαβεῖν. διά τι καὶ νουθετῆσαι δίκαιον, ὑπὲρ οἵων ὄντων ἀθλιωτάτων τοῦ ἀχαριστίαν. πάντα παραβάλοιτο τὸν αὐτοῦ βίον, ἐξὸν εὐγνωμονεστέροις καὶ βεβαιοτέροις μετεῖναι φίλοις. ὦ βασιλεῦ, τῶν μὲν ἄλλων ἴσως ἂν ἔτυχον, ταυτὶ δὲ μάτην ἂν ἔλεγον, οὕτω μανικῶς φιλαθήναος. οὗ ταῦτα, ὦ Αρχία. τί γὰρ ἂν καὶ λέγοιμεν; ἀλλὰ πῶς ἀπέθανεν, ἔοικας ἔτι μᾶλλον, ὦ βασιλεῦ, θαυμάσειν. καὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ τεθαμβηκότες διεφέρομεν ὀλίγον ἐκπλήξει τὸ καὶ ἀπιστίᾳ τῶν ὁρώντων. ἔοικε γὰρ δὴ πάλαι ὢν ὦδε βεβουλευμένος περὶ τοῦ τελευτῆσαι ἡμέρας, δηλοῖ δὲ καὶ παρασκευή.

tanquã philosophiæ ac virtutis scholã quandã esse, quã non conueniat ad quæstum aut alias cupiditates cõferre? Propterea, Archia, valde optarẽ mihi eius consuetudinem cõtigisse, vt cõsilio eius vti possem in præsentia, & audire vocẽ liberæ mẽtis, tot alioqui circũfusus assentatoribus. Ac mihi sanè videtur hoc nomine reprehendendus esse, quòd vitã suã in discrimen adduxit pro iam ingratis ciuibus, cũm posset alios inuenire amicos fideliores & constantiores. AR. Alia quidem, ô Rex, rectè dixisti: sed hoc frustra dixisses illi, adeò furebat amore patriæ. ANT. Sic est, ô Archia. quid enim manifesta negẽ? Sed quomodo mortuus est? AR. Magis etiã mireris eum ô Rex, si hoc scias. Nam & nos qui affuimus, non minus obstupuimus, quàm alij spectatores. Videbatur enim iam olim apud se constituisse de hoc exitu vitæ, quod intelligi potest ex apparatu.

Sedebat

κατῆστο μὴ γὰρ ἔνδον ἐν τῷ νεῴ, μάτην δὲ τῶν πρόσθεν ἡμερῶν λόγους ἡμῖν ἀναλωκότων. τίνες γὰρ ἦσαν οἱ παρ' ὑμῶν λόγοι; πολλὰ καὶ φιλάνθρωπα πεῦτεινόμην, ἔλεόν τινα παρὰ σοῦ καθυπισχνούμενος, οὐ μάλα μὴν πεσδοκῶν· οὐ γὰρ ἐπιτάμην ἅμα σὲ ὤμην δὲ ὀργῆς ἔχειν τὸν ἄνθρωπον, χρήσιμον δ' οἰῶ πρὸς τὸ πείθειν νομίζων. ὁ δὲ πῶς πεσίτο τοὺς λόγους; καί μεμηδὲν ἀπεκρύψη. μάλιστα μὲν γὰρ αὐτίκος ἀνεβούλόμην παρὼν εἶν νεῴ. ἀλλὰ σύ γε μὴ παραλίπης μηδὲν· οὐ γάρ τοι σμικρὸν ἔργον; κοῦ ἀνδρὸς γυναῖκου πρὸς αὐτῶν τὴν τέλεα τοῦ βίου καταμαθεῖν, πότερον ἄζηλος καὶ νωθρὸς εἰς ἅπαν τὰ πάσιν ἀκλινὲς τὸ τῆς ψυχῆς ἔρθιον ἐφύλαξεν. οὐδὲν ὑπέστη λεν ἐκεῖνός γε. πῶς γὰρ; ὃς ἀδὴ γελάσας καὶ μὴ σκώπτων ἐς τὸν πρότερον βίον, ἀπίθανον ἔφη με ὑποκριτὴν εἶν τῶν σῶν ψευσμάτων.

Sedebat enim intus in templo, ac frustra superioribus diebus cum eo colloqui eramus. ANT. Quales fuerunt vestri sermones? AR. Multa humanissimè proponebam, promittebam eì veniam abs te, non sanè expectans. non enim noram hanc tuam voluntatem, sed arbitrabar te huic vehementer iratum esse. tantum ista dicebam persuadēdi causa. ANT Quomodo accepit ille vestram orationem? & nihil me celes. Vellem enim me coràm audiuisse: sed tu nihil omittas. Magna res est tanti viri mores sub exitum vitæ contemplari, vtrum spiritus defecerit, vtrum expalluerit, an constantiam animi retinuerit. AR. Nullam significationem pauoris edidit. ANT. Quomodo? AR. Suauiter enim risit, ac lusit in priorem vitam meam. dixit me ineptum histrionem esse tuorum mēdaciorum, nec posse cōmo-

τῶν. ἀπιστήσας ἄρα τοῖς ἐπαγγέλμασι, προεῖτο τὴν ψυχήν; οὐκ, εἴγε τῶν λοιπῶν ἀκούσας. οὐ δόξα τοι μόνον ἀπιστεῖν, ἀλλ' ἐπεὶ κολάσεις, ὦ βασιλεῦ, λέγεις. Μακεδόσι μὴν (ἔφην) οὐδὲν ἀπόμοτον, οὐδὲ παράδοξον, εἰ Δημοσθένην οὕτω λαμβάνουσιν, ὡς Ἀμφίπολιν, ὡς Ὀλυνθον, ὡς Ὠρωπόν. τοιαῦτα πολλὰ ἔλεγε· καὶ γὰρ οὖν ἱστοριογράφους παρεσκευάμην, ἵνα τοι τὰ λεχθέντα σώζοιτο. ἐγὼ μέν τοι, ἔφη, ὦ Ἀρχία, βασάνων ἢ θανάτου φόβῳ, κατ' ὄψιν οὐκ ἂν Ἀντιπάτρῳ γνοίμην· ἀλλ' εἰ τοῦτ' ἀληθεύεται, πολύ μοι μᾶλλον ἔτι φυλακτέον, μὴ τὴν ψυχὴν αὐτὴν παρ' Ἀντιπάτρου διεφθορέναι κηρύξαι, μήδ' ἐμαυτὸν ἔταξα, τάξιν λιπὼν τὴν Ἑλληνικὴν, εἰς τὴν Μακεδονικὴν μεταβάσεσθαι. καλὸν γὲ, ὦ Ἀρχία, εἰ τὸ ζῆν ἐμοὶ πεφρουρὴς αὐτὸς παρέχοι καὶ τριήρης, ἣν ἐπιδεικνύω, καὶ

uere spectatorem. ANT. Itaque non credens tuis promissis, despondit animum? ARC. Non quòd si audies reliqua, non tantùm videbis fidem non habuisse, sed etiam acrem obiurgationem attigisse. Dicã enim, quia iubes. Non, inquit, indignũ est aut nouum Macedonibus sic capere Demosthenem, vt Amphipolin, Olynthum, Oropum. Talia multa dixit. Adhibuimus enim scriptores, qui eius dicta exciperent. Ego, inquit, metu tormentorum aut mortis non moueor, vt spe vitæ proposita promittam me ad Antipatrum venturum esse. Sed si hæc vera sunt quæ dicitis, multò magis cauere debeo ne mens mea videatur ab Antipatro corrupta, néve videar deseruisse ordinem in quo ad Græciæ defensionem collocatus sum, & transfuga factus ad Macedones concessisse. Si mihi honestum est viuere, Piræeus præbeat, & triremis quam instruxi,

καὶ τεῖχος καὶ τοῦφρος, τοῖς ἐμοῖς τέλεσιν ἐξεργασμένα, καὶ φυλὴ Πανδιονὶς, ἀς οὗ ἐθελοντὴς ἐχορήγησ ἐγὼ, καὶ Σόλων καὶ Δράκων, καὶ παρρησία βήματος, καὶ δῆμος ἐλεύθερος, καὶ ψηφίσματα στρατιωτικὰ, καὶ νόμοι τριηραρχικοὶ, καὶ πρόγονων ἀρετὰ καὶ τρόπαια, καὶ πολιτῶν εὔνοια, τῶν ἐμὲ πολλάκις ἐστεφανωκότων, καὶ δυνάμις Ἑλλήνων, τῶν ὑπ' ἐμοῦ μέχρι νῦν τετηρημένων. εἰ δὲ καὶ βιοτὸν ἐλεηθέντι τοῦ δοῦναι, ἀνιητὸς δ' οὗτος ὁ ἔλεος περὶ τοῖς οἰκείοις, ὧν ἐλυσάμην αἰχμαλώτους, ἢ τοῖς πατράσιν, ὧν σωθεῖσαν τὰς θυγατέρας, ἢ οἷς τοῦς ἐράνους σωλίλυσάμην· εἰ δὲ μὲ μὴ σώζοι νῆσων ἀρχὴ καὶ θάλασσα, πρὸς γε τοῦτο Ποσειδῶνος αὐτῶ τὸ σώζειν, καὶ τοῦδε τοῦ βωμοῦ, καὶ τῶν ἱερῶν νόμων. εἰ δ' Ποσειδῶν, ἔφη, μὴ δύναται φυλάττειν τὴν ἀσυλίαν τῆς νεὼς, μὴ δ' ἐπαισχύνεται πεσόντα Δημοσθένην Ἀρχίας, τεθνάναι. οὐδὲ Ἀντίπατρος ἡμῖν ἀντὶ τοῦ

& murus & fossa meo sumptu facta, & tribus Pandionis, cuius causa vltrò ludos feci: & Solon, & Draco, & libertas conciuium, & liber populus, & decreta, & leges classium, & maiorum virtus ac trophæa, & ciuium beneuolentia, qui me sæpe coronauerunt: & Græcorum auctoritas, qui hactenus è me seruati sunt. Quòd si mihi vita debeat contingere alterius misericordia, quanquam id turpe est, tamen hoc beneficium malim accipere à meis ciuibus, quorum redemi captiuos: aut à patribus, quorum elocaui filias, aut quibus donaui pecunias. At si me nec insularum imperiũ, nec mare defendet, petam ab hoc Neptuno auxilium, & ab hac ara, & à sacris legibus. Sin autem Neptunus non potest defendere immunitatem templi, nec pudet eum prodere Demosthenem Archiæ, moriar, nec mihi Antipater

ἀντὶ τοῦ θεῖ κολακεύτου. ἐξεῖναι μοι φιλοτέρους ἔχειν Ἀθηναίους Μακεδόνας, καὶ νῦν με τυχεῖν τῆς ὑμετέρας τύχης, ἐὰν μιμεῖσθαι βούλωμαι Καλλιμέδοντα καὶ Πυθέα καὶ Δημάδη σωφρονοῦντας. ἐξεῖναι γὰρ, κἂν ὀψὲ, τῆς ψυχῆς μεταβάλλεσθαι, εἰ μὴ τὰς Ἐρεχθέως θυγατέρας καὶ τὸν Κόδρον ἐπαισχυνόμην. οὐκοῦν προυμηθεῖν αὐτομολοῦντι τῷ δεσπότῃ συμμεταβαλεῖν. καλὸν γὰρ, εὐσυχεῖν θάνατον ἐν ἀκινδυνίᾳ παντὸς ἀσχροῦ γενέσθαι. καὶ νῦν Ἀρχία, τὸ κατ' ἐμαυτὸν οὐ καταισχυνῶ τὰς Ἀθήνας, ἐκὼν δουλείαν ἐλόμενος, ἐν τάφῳ, ᾗ τὸ κάλλιστον τεθνᾶν, ἐλευθερίαν πεμψάμενος. ἀλλὰ δίκαιον γὰρ, ἔφη, ὅτι τῶν τραγῳδιῶν μνημονεύω. ὁ σιμωνίδης τὸ λεχθέν·

Ἡ δὲ καὶ θνήσκουσ' ὅμως,
πόλεως προνοίαν εἶχεν εὐσχημόνως πεσεῖν;

δόξειε καὶ ταῦτα. Δημοσθένης δὲ εὐσχήμονος θανάτου βίον προκρίνει ἀσχήμονα, τῶν Ξενοκράτους καὶ Πλάτωνος ὑπὲρ ἀθανασίας λόγων ἐκλα-

pro Deo colendus erit. Liceret mihi amiciores habere Macedones quàm Athenienses, & frui felicitate vestra, si imitari vellem Callimedontem, Pytheam & Demadem. Liceret animum vel serò mutare, nisi verecundia D Codri, & filiarum Erechthei prohiberet. Non igitur volui transfugam fortunam sequi. Honestum enim est fugium mors est, quæ est extra omne periculum turpitudinis. Et nunc Archia quantum in me est, non volo dedecorare Athenas, seruitutem accipiens abiecta libertate, in qua mori est honestissimum. Verùm cõuenit te meminisse Tragœdiarum. nónne grauiter dictum est:

At illa iam moriens, tamẽ
Decenter vt caderet, cauebat sedulò?

Hoc cùm fecerit puella, quãtò turpius erit Demosthenì præferre inhonestam vitam honestæ mortis? ac obliuiscì Xenocratis & Platonis disputationũ de immortalitate

animarum?

θόμου; καί τινα πικρότερον ἔλεγε, προαχθεὶς εἰς τοὺς τῶν τυχόντας ἐξυβείζοντας. ἀλλά τί δεῖ λέγειν νῦν ἐμοί; τί δ' ἐμοῦ τὰ μὲν διομένου, τὰ δ' ἀπαλοιοῦντος, ἅπαν λοῦ μοῦ φρῶ λβαρνυόντος. ἐπεσθαι ἂν, ἔφη, τοῦτο, Ἀρχίας ὤν· ἐπεὶ δ' Δημοσθένης εἰμί, συγγίγνωσκέ μοι, ὦ δαιμόνιε, μὴ πεφυκότι κακῶς γνῶναι. τότε δὴ, τότε κεῖνος βίαν αὐτῷ ἀφαιρεῖν διανοούμενος. ὅδ' ὡς ἔοικε, δεῖλος ὢν καταγελῶν. καὶ τὸν θεὸν ἐσκέψας ἔοικεν Ἀρχίας, ἔφη, ὅπλα μόνα, καὶ τειχη, καὶ στρατόπεδα, δυνάμεις εἶναι καὶ ἀγωνοφυλακίας τοῖς ἀνθρωπίναις ψυχαῖς ὑπολαμβάνειν· τῆς δ' ἐμῆς πρᾶσιν οὐδὲν καταφρονεῖν, οὐ γὰρ ἐπιλέλεγμαι ἰλλυριοὶ καὶ Θρᾶκοι καὶ Μακεδόνες, ὀχυρωτέραν ἢ ξύλινόν ποτε τεῖχος ἡμῖν, ὁ θεὸς ἀνεῖλεν ἀπόρθητον εἶναι. μεθ' ἧς ἂν τῆς προνοίας ἀδεῶς μὴ ἐπολιτευόμην, ἀδεῶς δέ μοι νῦν κατὰ Μακεδόνων βάρος ἐμέλησε.

animarum? Addidit etiam quædam, inuectus in eos qui calamitatem exprobrant. Verùm quid attinet me nunc recitare? Cùm ego ad extremum partim precarer, partim minas adhiberem, & blāditijs terrores miscerem? Ego, inquit ille, persuaderi mihi paterer, si Archias essem: sed quoniam Demosthenes sum, peto vt ignoscas mihi, qui non conjueui inconstans esse. Hic cùm eum vi abducere vellē, idq; ipse sentiret, cœpit me irridere. & Deum aspiciens, ait: Archias putat tantùm arma & exercitus præsidia vitæ esse, & meum apparatum contemnit, quem expugnare neque Illyrici, neque Triballi, neque Macedones possint. Firmior est enim quàm ille murus ligneus, quem olim nobis Apollo respondit inexpugnabilem fore. Nam vt prudentia me in administratione Reipub. securum præstitit, ita me aduersus Macedones securum reddet.

Nunquam

ἐμέλησε δ' οὐδὲν οὐκ Εὐκτήμονος, οὐκ Αριστογείτονος, οὐ Πυθέου καὶ Καλλιμέδοντος, οὐ Φιλίππου τότε, οὐ τὰ νῦν Αρχίου. ταῦτ' ἀκούων, μὴ προσαγαγεῖν μοι τὴν χεῖρα, ἔφη. τὸ κατ' ἐμὲ γὰρ οὐδὲν πράξειν μόνον ὁ νεανίας πείσεται. ἢ δὲ θεὸν προσκυνῶν, ἑκὼν ἕψομαι. καὶ ἐγὼ μὲν ἐπὶ τοῦ παντὸς, καὶ τὴν χεῖρα τῷ στόματι προσαγαγόντος, οὐκ ἂν ἀλλ' ἢ προσκυνῶν ὑπελαμβάνον. τὸ δὲ, τί δὴ ποτε λῶ; ὕστερον βασάνοις θεραπαίνης ἐφράσαμεν, πάλαι φάρμακον αὐτῷ τεταμιεῦσθαι, λύσαι ψυχῆς καὶ σώματος ἐπιπόθειαν κατόμενον. οὐ γὰρ οἶμαι ἔφθασεν ὑποδὰς τὸν οἶκον τοῦ νεώ. καὶ πρὸς ἐμὲ βλέψας, ἄχε δὴ τοῦτο, ἔφη, πρὸς Αντίπατρον, Δημοσθένη δὲ οὐκ ἄξεις, οὐ μὰ τοὺς. καὶ μοὶ μὴ ἐφάνιζε προθύσας, τοὺς ἐκ Μαραθῶνι πεπτωκότας. ὁ δὲ χάραν εἰπὼν ἀπέπτη. τοῦτο δὲ τὸ τέλος, ὦ βασιλεῦ, τοῦ Δημοσθένους πολιορκίας κομίζων ἔχω. Δημοσθένους γε καὶ τοῦτο, ὦ Αρχία.

Nunquam formidaui Euctemonem, aut Aristogitonem, aut Pytheam & Callimedontem, aut Philippum, neque modò hunc Archiam formido. Cùm hæc dixisset: Age, inquit, ne afferas mihi violentas manus. non enim prophanabo templum, quantum in me est. salutato Deo, sponte sequar. Ego sic sperabam facturum, E cùm ille manum ori admouet: neque ego suspicabar eum aliud facere, quàm orare deos. sed quid egerit, postea ex ancilla per tormenta cognouimus: diu eum habuisse paratum venenum, & morte libertatem redimeret. Neque extra templi limen peruenerat, cùm lapsus inquit: Hoc cadauer ad Antipatrum vehes, Demosthenem verò non vehes, non per. Et videbatur suo more iuraturus per illos qui in Marathone occubuerunt, sed valedicens auolauit. Hunc ego funè, Rex, affero expugnati Demosthenis. A N. *Demosthenis scilicet.*

ἀρχία. βαθὰ τῆς ἀκτήτου ψυχῆς, καὶ μακαρίας, ὡς ἀνδρῶν ἀυτὸ τὸ νῆμα πολιτικῆς πρόνοια, μετὰ χεῖρα τὸ πιστὸν ἐλευθερίας ἔχων. ἀλλ' ὁ μὲν οἴχετο, βίον ἕξων τὴν μακάρων νήσοις, ἡρώων πλεόμενον, ἢ τὰς εἰς οὐρανὸν ψυχὰς νομιζομένας ὁλὸς, ὁ δὲ τις λάμων ἐσόμενος ἐλευθερίου Διός. τὸ σῶμα δ' ἡμεῖς εἰς Αθήνας ἀφικόμεθα, κάλλιον ἀνάθημα τῇ γῇ τῶν Μαραθῶνι πεσόντων.

licet. O inuictum animum & beatum, quàm generosum facinus. Prudentia est, in manu retinere libertatis possessionem. Sed decessit victurus in beatorum insulis apud heroas, vt dicitur: aut in cœlum peruēturus, vt deus factus comes sit Iouis liberatoris. Corpus verò nos remittemus Athenas, futurum honestius ornamentum patriæ, quàm illi qui in Marathone occubuerunt.

GILBERTI COGNATI ANNOTATIONES.

ARGVMENTVM.

Eiusmodi in hoc encomio laudandi figura Lucianus vsus est, vt singulari quodam & laudum & orationis genere Demosthenis claritatem atque virtutem memoriæ animisq; hominum commendare voluisse videatur. Non enim communibus illis Rhetorum formulis ac locis insistit, neq; etiam simplici ac recto ducti, ingenij, fortunæ ac corporis dotes, ornando atque amplificando prosequitur, sed noua quadam occasione ad ipsam causam velut attractus, dum Homeri, cuius cū illo contentionem inducit, laudibus occupatū se simulat, aliud planè agendo hoc ipsum agit, vt ostendat illum, quemadmodum corporis atque alijs externis dotibus longè Homero superiorem, ita ingenij felicitate animiq; constantia

ſtantia ac robore nulli clariſſ. virorum vſquam inferiorem fuiſſe, imò tanquam communia hæc, à quib. alij totam plerunq; laudandi materiã atq; facultatẽ ſibi petũt, pro paruo duceret, aut planè contemneret, poſthabitis alijs locis, continentiã ſolùm, atq; fortitudinẽ, quib. immortaretur, & quæ verbis amplificaret, potiſs. deleg t. Quarum alteram quidem ille ita præſtiterat, vt nullis vnquam corruptelis atq; δωροδοκίαις quib. eo tempore Reſpub. Athenien. præcipuè infeſtabatur, aduerſus patriã corrumpi ſe paſſus ſit: alteram aũt ad extremum vſq; ſpiritũ animo ita obfirmato atq; conſtanti cuſtodiuit, vt cũm incolumitatem & certa præmia, ſi ad Antipatrum tranſijſſet, propoſita ſibi videret, voluntariã mortem inhoneſtæ vitæ antehabendam ſibi putârit. Præcipuè verò in attollendo illius erga patriam amore operam ſumit, quem tantum in illo fuiſſe indicat, vt non modò in claſſem & publica ædificia priuatas facultates impenderit, verùm etiam cùm iam iterum ab infenſis ciuib. per ſummam contumeliam vrbe eiectus fuiſſet, mori tamen potius voluerit, quàm cum Macedonib. aduerſus patriam, adeò etiam ingratam conſentire. Et ad hanc quidem rẽ non vllo domeſticorum teſtimonio, aut ex Græcorũ alicunde hiſtoria petito vtitur, ſed quod vel præcipuum iudicandum eſt, ab ipſa hoſtiũ atq; barbarorũ confeſsione, quã nihil ad confirmandã Demoſthenis laudẽ grauiũs eſſe poterat, fidẽ verbis facit. Quo ſanè in loco illud admiratione dignũ mihi maximè videri ſolet, quòd duob. diuerſarum gentiũ clariſſ. eloquentiæ luminibus, patriæ aut vtrinq; fidelisſimis tutorib atq; patronis, nõ modò ſimili fermè fato perire contigit, verùm etiam quòd ijdẽ eodẽ exemplo maximum virtutum atq; laudũ ſuarum encomiũ ab hoſtibus, ijsq; ipſis quorũ odio atq; tyrannide perierat, retulêre. Nam quod hic Lucianus de Antipatri, Philippi, aliorumq; teſtimonio confirmat, idem ferè à Plutarcho de Cicerone & Auguſto, cuius proſcriptione hic damnatus fuerat, traditum videmus. Cùm enim ex Cæſaris nepotib. quidam, Ciceronis neſcio quẽ libel-

libellum, legendi causa manibus teneret, inquit, & mox interueniente subitò Cæsare, eundem sinu abscondere vellet, nec tamen posset quin videretur: Cęsar accepto libello, cum stando plurimã eius partẽ euoluisset, reddidisse adolescenti cum his verbis dicitur. Eloquẽs hic vir, eloquens fuit, ô fili, & amator patriæ. Dignum mehercule præconium, & haud scio an plus laudum & gloriæ Ciceroni addens, quàm vel laurea, vel supplicatio illa de qua ille sæpe ac multũ gloriari solebat. Quod enim virtutũ præclarius testimonium esse potest, quàm quod etiã is qui vitam, opes & reliqua omnia abstulit, vltrò nulloq; cogente perhibet? Nam ea profectò virtutis vis atq; potestas est, vt animos ac sensus nostros, vtcunq; erga ipsos homines odio, aliisve impulsionibus affecti sumus, cùm honesta ac pręclara illorũ facta cernimus, incredibili quodam studio atq; amore accensos & inflammatos reddat. Itaq; etiam Vlysses, vt apud Sophoclem fingitur, cum improuiso Aiacis, cum quo tum summo odio ipse dissidebat, mortem deprehendisset, dextramq; illam qua non modò antea pro Græcis strenuè pugnârat, sed etiam tunc contra seipsum, dum præsentem ignominiã euitare studebat, fortiter vsus fuerat, aspexisset, cùm cætera illius viri præclara facinora verbis extulisset, tandẽ hæc quoq; addidit, credo ipsa virtute ita extorquente, vt diceret: νικᾷ γὰρ ἡ ἀρετή μοι τὸν ἐχθρὸς πολύ. vt enim rectissimè dictum est à poeta: τὰ γὰρ τοὶ καλὰ κὴ παρὰ ἐχθροῖς καλά. Hoc igitur tanti viri, & non solùm ab omnibus tum Græcis tum Latinis, verùm etiam ab ipsis hostibus ac barbaris tantoperè laudati, encomium, in quo si ad argumentum respiciamus, singulare quoddam præclariss. virtutum exemplum: si verò ad ipsum libellum, nouum quoddam laudandi, adeoque ipsius eloquentiæ specimen proponitur, cum summa diligentia perlegamus.

a Cvm in.] *Narratione orditur, qua occasionem encomij exponit: in primis locũ & tempus, cum Therſagoræ poëtæ physiognomia.* *b* Die decimosexto.] *Ianuarij.* *c* Aquilo.] *aduncos,*

adunco. d Homeri natalem.] *Homero tanquam poëtarum principi versuum primitiæ offerebantur. fuit poëtarum Græcorum excellentissimus: cuius vitam qui nosse cupit, Herodotum adeat, & Plutarchum.* e Ἀνὰ meta procurrendum.] *Græcè est, ἐπὶ τὸ βαλβίδος: id est, à carcere siue repagulo. In stadijs autem & certaminibus equestribus erant repagula quædam, vnde cursus initium erat, quæ Græci βαλβίδας seu ἀφετηρίας appellant. Iuxta has linea tendebatur, cui insistebant cursuri. τέρμα, finis & vbi sistitur erat, quæ Latinè meta dicitur. Vnde à carceribus ad metam, à meta ad carceres dicimus. Lucianus: Ad carceres nec tu fabulatus esses.* f Non leui furore opus est.] *Numine ac diuino quodam afflatu poëtas agitari, Plato in libro de Furore poëtico testatur. Atque huc facit illud Ouidij:*

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo.

Lucianus in Parasito, dicit poësin fato quodam accidere. Aristoteles in Problematis meminit de Maraco quopiam Syracusano, qui tum meliora fecerit poëmata, cùm mente esset alienatus. g Demosthenis cum Homero.] *Prima encomij pars Collatio Homeri & Demosthenis, & primò quod ad ingenij virtutes attinet. Et hic obiter obserua, quid in autoribus potissimùm obseruandum sit. Vt ostendat Demosthenem Homerum æmulatum fuisse, illorum similes sententias conferi, dicitq; eloquentiam, quum ante Demosthenem velut mortua & machinis propulsa esset, viuam & suis viribus mobilem reddidisse. Seneca in prologo declamationum suarum: Potui, inquit, & Ciceronis ingenium, quod solum P. R. par imperio suo habuit, cognoscere, & quod vulgo de alio, hoc est, Demosthene, dici solet, sed de illo propriè debet, potui viuam vocem audire.* h Apud poëtam.] *Homerum Iliad. μ. qui, quo pacto nos pro patria gerere debeamus, in hac potissimum sententia declarauit. Sunt enim Hectoris verba ad Polydamantem, augurium infausstum interpretantem. Sed hanc expressit sæpiùs in primis Iliad. 15:*

—— res est pulcherrima mortem
Pro patria oppetere, & saluos præstare penates.

Expressisse etiam eam videtur Q. Fabius Maximus apud Marcum

ium Tullium lib. de Senectute. Is enim cùm esset augur, dicere ausus est, optimis auspiciis eagere, quæ pro Reipub. salute fierent: quæ contra Rempub. ferrentur, contra auspicia ferri. Citatur ab Aristotele in Rhetoricis lib. 2. Item ab eodem in epist. ad Atticum, & à Plinio minore in epistolis. Idem Cicero pro Cn. Planco: Qui pro Repub. vitam reddiderunt, nunquam me hercule eos potiùs, quàm immortalitatem assequutus putaui. Item in Marcum Ant. Philipp. 14. O fortunata mors, quæ pro patria redditur. Vide annotationem nostram in Patriæ encomio sub finem ad illa, pro tuenda patria. i Pythonis orationem.] *Pythonis oratoris eloquentia celebris est. Fingitur etiam ab Homero Vlysses vir multa præditus facundia. k* Ni foret hæc hominum.] *Iliad. 12. hæc verba Sarpedoni tribuuntur, quibus Glaucum adhortatur. Non dissimili sententia Andromachen Hector consolatur Iliad. 7. cuius verba sunt hæc, Eobano Hesso interprete:*

——lex omnibus vna statuta est,
Quæ iubet esse semel moriendũ, hęc omnib. vna est
Conditio —.

Iliad. 18. Achilles Thetidi matri, eodem interprete:

Sic si fata vocant, his me parêre necesse est.

Non dissimilis versus citatur in Demonactis vita:

Strenuus vt segnis, fato potiuntur eodem.

Vide quæ illic annotauimus. l Grauitatis in Demosthene, quàm in Homero.] *Lucianus grauitatem in Homero desiderat, quòd nimia libertate suos quandoque increpet, cùm Achiuos Achæidas vocat, &c. m* Cętera sunt ignotâ, patria, genus, ætas.] *Fecit enim nominis Homerici claritas, vt neq; cuius fuerit, neq; de eius parentib. inter Græcos conuenerit: & pleraq;, vt solent, de eo fabulosa confingantur. Nêve de eius parentibus plura dicam, de eius patria nihil certi traditur. Hunc enim multæ Græciæ vrbes certatim sibi vendicant, adeò vt quibus potissimùm credere debeamus, non facilè fuerit discernere. Quod etiam testatur Cicero pro Archia. n* Nonnulli Smyrnam.] *Smyrnæi præcipuè Homerum sibi vendicârunt, vnde & nummum æ. eum cum inscriptione Homerici nominis habuerunt, & porticum quadratũ cum templo ac statua*

Homeri, teste Strabone lib. 14. o Aut fluuium.] Meletam, qui per agrum Smyrnæum voluitur, à quo Melesigenes dictus est, teste Herodoto. p Melesigene.] Melesigenes dictus fuit, quòd ad Meletem fluuium natus esset, sed cæcus factus, Homeri nomen sortitus est. Cumæi namque & Iones captos oculis ὁμήρους appellant, quod ὁμήροις, id est, itineris ducibus egeant. Septem de eo ciuitates contendunt, vt est in disticho Græco apud Gell. lib. 3 cap. 11.

ἑπτὰ πόλεις διεείζεται ὅτι εἶζαν ὁμήρου,
Σμύρνα, Χῖος, Κολοφὼν, Σαλαμὶς, Ἄργος, Ἀθῆναι.

q Athenæ opulentæ.] Athenas hodie vocant Sethinem. vrbe diruta (haud enim magna eius pars incoliturʃ portuq; vastato visuntur etiamnum ingentium ædificiorum latissimæque olim vrbis miserabiles ruinæ, Gymnasia diruta, porticus collapsæ inter alta rudera, tanquam ossa ex vrbis cadauere superfunt, ætatemque nostram pristinæ dignitatis & amplitudinis admonent. Marmorei lapides, elogia, titulos, epitaphiaq; literis vetustate exolescentibus præseferunt: r Epigramma.] Erasmius meus pro ἐπίγραμμα legit ἐπίσαγμα. Et ideo hunc locum ita vertit: At tu fortasse vereris, ne in te torqueatur illud prouerbiale dicterium de malè respondente proportione, nempe ne tibi thylaco maior sit accessoria sarcinula. Est autem ἐπίσαγμα, à σάττω, velut oneris adsertura. Thylacus culeus est siue mantica, parata gestandis oneribus. Ergo cùm digressio longior est quàm ipsa res, vti licebit hoc prouerbio. Basilius, idem alijs verbis expressit, lib. de Spiritu sancto: ἤττω γε αὐ τὸ ἐπισόδιον πολλαπλάσιον ἦν τῆς κεφαλαίου. Ad istum alioqui modum accessorium multò maius esset ipso principali. s Aeschylum.] Quæ de Aeschylo dici possunt ex Græcis præsertim scriptoribus, sunt ferè præfixa eius quæ adhuc extant fabulis, vt non videatur quid amplius adijciendum ad ea. Coæianeus fuit Pindaro, natus circa 40. Olympiada. eius mentio fit Aduersus indoctum. t Aquam bibebat.] Demosth. aquam bibebat scriptorus aliquid, vt ipsemet testatur in 2. oratione contra Philip. Equidem, inquit, aquam bibens, non ab re difficilis & morosus homo sum. Item in oratione de falsa legatione: Quum admodum superbè surrexisset Philocrates: nihil est, inquit, mirum

Athe-

Athenienses, non eadem mihi & Demosthenei videri. Hic enim aquam, ego verò vinum bibo. u Syracusanis mensis.] *Syracusana mensa prælauta atq; opipara dicebatur. Vnde Plato de Rep. 3.* Συραϊκουσίων ὦ φίλε, τραπέζων καὶ Σικελικῶν ποικιλιῶν ὄψων ὡς ἔοικας τῶν αἰνεῖς, id est, *Syracusanam, amice, mensam & Siculam in obsonijs varietatem non videris approbare. Lucianus in dialogo Simili ac Polystrati :* καὶ τραπέζων, *inquit,* ὥσπερ πᾶς ὁ Σικελία, id est, *ac mensæ Siculis lautiores. Erasmus Centuria secundæ Chiliadis* 11. *Syracusæ autem ciuitas amplissima.* x Cum Pericle conferre.] *De Pericle eloquentiss. qui loquens fulminare & fulgurare visus est, scribunt Plutarchus in vitis, Cic. lib.* 3. *de Orat. Val. Max. in exemplis, Quintilianus.* y Mandragora sopitos.] *Mandragora sopiti ij dicuntur, qui velut aspide icti, somniculosi ac nimis desides sunt : atq; ita quodammodo à sensu disiuncti abiunctique, vt excitari non queant. Ratio verò est, quoniam is fructus hypnoticus est, quo significatur somni conciliator. Plutarchus in Symposiacis: Somnum quippe fieri putant frigiditate. Quamobrem hypnotica pharmaca parse plurima vim habent* ψυχαγωγοῦ: *hoc est, fugefacientem. cuiusmodi esse dicitur mandragora. Quin & obliuionem ità creditur inducere. De ea paulò plura annotauimus in Timone.* z Themistocles.] *De Themistocle apud Cic. Quintil. Valer. Max. varijs in locis varia sunt, & Plutarchus eius vitam ex professo scripsit. Aemylius Probus in eius vita. Thucydides lib.* 1. *Herod. lib.* 8. *Aristides rhetor, hunc quòd in præsidendis futuris prudens & industrius esset, laudauerint.* A Magnitudine animi Pericli.] *De bellicis autem eius factis vide Iustinum lib.* 3. *& Plutarch. in eius vita. Floruit anno à mundo condito* 3536. *Ante Christum natum* 426. *fuitque Athenienses dux & orator, eloquentia & authoritate clarus, Xantippi filius, & Alcibiadis autor.* B Aristotelis testimonium.] *Is fuit summus philosophus, & Alexandri præceptor, de quo latè scripsimus in dialogo Diogenis & Alexandri.* C Ad Alexandrum.] *Philippi & Alexandri Magni ætate vixisse Demosthenem Atheniensem oratorem, neque multò post huius obitum tempore peruisse, res est non obscura.* D Codri.] *Vide quæ de Codro annotauimus in Si-*

mili ac Polystrati dialogo. Fuit enim Atheniensium rex, & pro patria obijt. Responsum nanq; acceperant Peloponenses, ita demum se superaturos, si hostium regem non occidissent. Fefellit ergo eos habitu pauperis, eosque in suam necem per iurgia provocando, à nullo cognitus, fecit fidem oraculo. Hinc cùm quempiam generosissimum significare volumus, dicimus Codro generosior. E Cùm ille manum ori admouet.] *Variant autores de Demosthenis morte. Vide Plutarchum & Iustinum in fine libri 5.*

PRIMI TOMI FINIS.

BERVM